تتبعات علميه وادبيه

بيروت ولايتى

— ١ —

جنوب قسمى

بيروت ، عكا ، نابلس

لوالرينه عائد مشاهدات وتوصيفات ايله جوغرافيا ، ئەتنوغرافيا ، ژەئولوژى ، تاريخ ، آثار عتيقه ، احوال روحيه ، اخلاقيه ، اجتماعيه ، صحيه ، دين ، لسان ، ادبيات ، صنايع نفيسه ، معارف ، زراعت ، تجارت ، نافعه وصنايع تدقيقاتنى حاويدر

ولايت مطبعه سى
١٣٣٥ هـ — ١٣٣٣ م

TÜRK TARİH KURUMU

TÜRK TARİH KURUMU
KÜTÜPHANESİ
KAYIT NO. : 4847
YER NO. : A3488-1
TÜRK TARİH KURUMU

98

TÜRK TARİH KURUMU

4847
A3488/1

تتبعات علميه وادبيه

١

بيروت ولايتى

— ١ —

جنوب قسمى

بيروت ، عكا ، نابلس

لوالرينه عائد مشاهدات وتوصيفات ايله جوغرافيا ، ئه‌تنوغرافيا ، ژه‌ئولوژى ، تاريخ ، آثار عتيقه ، احوال روحيه ، اخلاقيه ، اجتماعيه ، صحيه ، دين ، لسان ، ادبيات ، صنايع نفيسه ، معارف ، زراعت ، تجارت ، نافعه وصنايع تدقيقاتى حاويدر

ولايت مطبعه‌سى
١٣٣٥ ه — ١٣٣٣ م

TÜRK TARİH KURUMU
KÜTÜPHANESİ

TÜRK TARİH KURUMU
KÜTÜPHANESİ
TÜRK TARİH KURUMU

مقدمه

TÜRK TARİH KURUMU

مقدمه

مملکتمزك احوال عمومیه‌سنی علم ومدنیت نقطهٔ نظرندن تدقیق وتتبع ایده‌رك مقدس وطنمزی بزلره لایقیله طانیتدیره‌جق شایان استفاده اثرلر وجوده کتیرمك خصوصنده‌کی احتیاجمز رد وانکاری غیر قابل بر حقیقت درجه‌سنده معلوم وبدیهی اولدیغی حالده شیمدی‌یه قدر بو یولده بر خطوه آتیلامامسنك فقدان عزم وتشبثه عطفی ضروریدر ؛ وقتیله نشر ایدیله کلمکده اولان ولایت سالنامه‌لرینك بی مأل بر جدول رتب ومأموریندن عبارت اولدیغی دخی دوشونوله‌جك اولورسه دوائر رسمیه‌نك‌ده عین تسامحه معروض قالدقلری تظاهر ایدر .

ایشته بو عظیم احتیاجمزك تطمینی ومأمورین حکومت واهالیٔ مملکت ایچون فائده‌بخش بر رهبر علمی ومدنینك احضاریله عرفان مستقبلمزی تنویر ایتمك لزومنی تقدیر بویوران والیٔ عالیٔ ولایت **عزمی** بك افندی حضرتلری بو کره بیروت تجارت مکتبی مدیری **رفیق تمیمی** ومکتب سلطانی مدیر ثانیسی **محمد بهجت** بکلری انتخاب وولایتك قسم جنوبیسنه اعزام بویورمشلردر .

بر طرفدن وسائط عمومیه‌نك فقدانته ویالکز ایکی آی دوام ایتمسی ضروری اولان سیاحت مدتنك محدودیتنه رغماً [سلفیت — نابلس — طول کرم — ملبس — جنین — حیفا — عکا — صور — صیدا — نباطیه — جدیدهٔ مرجعیون — جاعونه — صفد — طبریا ناصره — بیسان] منطقه‌لرنده سیاحت ایده‌ن ودیکر طرفدن اسامیسی خاتمه‌ده مندرج آثار علمیه وادبیه‌دن بر قسمنی تدقیق مجبوریتنده قالان مومی الیهمادن رفیق بك [جوغرافیا ، أتنوغرافیا ، ژه‌ئولوژی ، تاریخ ، آثار عتیقه ، معارف ، زراعت ، تجارت ، نافعه وصنایع] امورینی و [درزیلر ، خرستیانلر وموسوی] لرك احوال دینیه‌سنی وبهجت بك ایسه [احوال روحیه ، اخلاقیه ، اجتماعیه وصحیه] یی [السنه ، ادبیات وصنایع نفیسه] یی [متوالیلر ، بابیلر ، سامریلر] ی و [مؤسسات اجنبیه] یی تتبع و [مشاهدات وتوصیفات عمومیه] یی دخی قید وتحریر ایده‌رك بیروت ولایتنك قسم جنوبیسنه عائد اولان اشبو اثری مشترکاً تألیف ایتمشلردر .

اثر مذکور ایلك دفعه اولمق اوزره وجوده کتیرلمش بر (تجربهٔ قلمیه) اولوب تصادف ایدلمسی طبیعی اولاز بعض موادك اکمالی وقسم شمالی حقنده دخی بو یولده مکمل بر اثر وجوده کتیرلمسی مقام عالیٔ ولایتجه متصور اولدیغندن آز بر زمان ظرفنده علمی ومدنی بر دلیله اولان احتیاجمز بو صورتله‌ده تطمین ایدلمش اوله‌جقدر .

مؤلفلر

TÜRK TARİH KURUMU

محمد رفيق بك

محمد رفيق بك (۱۳۰۳) سنهٔ ماليه‌سنده نابلسده تولد ايتمشدر . پدری جهتندن صحابهٔ كرامدن تميمی الداری حضرتلرينه منسوبدر .

مومی اليه نابلس مكتب ابتدائيسی ايله مكتب اعداديسنده تحصيلنی اكمال ايتدكدن واستانبوله عزيمت ايده‌رك مرجان مكتب اعداديسنده دخی ايكی سنه قالدقدن صوكره مكتب مذكوردن (علی الاعلی) درجه‌ده نشأتله بالمسابقه (۱۳۲۲) تاريخنده مكتب ملكيه‌يه داخل اولمشدر .

مكتب ملكيه‌نك صوك صنفنده بولونديغی اثناده اكمال تحصيل ضمننده معارف نظارت جليله‌سنجه اوروپايه طلبه اعزامی تقرر ايتمه‌سی ومومی اليه دخی مسابقه‌يه داخل اوله‌رق موفق اولمسی اوزرينه (پارس) ه عزيمت ايتمش واوراده اوچ سنه قاله‌رق فرانسزجه‌يی تحصيل ايتمش و(۱۳۲۷) تاريخنده پارس ادبيات فاكولته‌سی تاريخ درسلری ديپلوماسنی احراز ايلمشدر .

او تاريخده استانبوله عودتی اوزرينه اولا مناستر مكتب سلطانيسی تاريخ معلملكنه تعيين اولنمش ايسه‌ده بالقان حربی مناسبتيله محل مأموريتنه عزيمت ايده‌ميه‌رك سلانيكدن عودته مضطر قالمش وبالآخره خرپوت سلطانيسی تاريخ معلملكنه تحويل مأموريت ايلمشدر .

خرپوتده يدی آی قالدقدن صوكره بيروتده يكيدن كشاد ايديلن ايكنجی سلطانی مكتبی تاريخ وجغرافيا معلملكنه تعيين اولنمش وايكی سنه صوكره مكتبك لغوی اوزرينه ايكی آی قدر مأموريتسز قالمش وفقط بو اثناده شام اتحاد وترقی قلوبی مديريتنده بولنمشدر .

بو زمان ظرفنده معارف نظارت جليله‌سنجه اولا ازمير سلطانيسی تاريخ وجغرافيا وبالآخره شام ايكنجی سلطانيسی ادبيات وفلسفه معلملكنه تعيين اولنمش ايسه‌ده ايفای وظيفه‌يه مبادرتدن اول بيروتده (۱۳۳۱) تاريخنده يكيدن كشاد ايديلن تجارت مكتبی مديريتنه تعيين اولنمشدر .

رفيق تميمی بكك فرانسزجه (مدحت پاشانك طونه واليلكی) ناميله پارس ادبيات فاكولته‌سی هيئت مميزه‌سی طرفندن مظهر قبول اولان مطبوع بر اثری اولديغی كبی بيروت ايكنجی سلطانی مكتبنده بولونديغی مدتجه تدريس ايتديكی تاريخ درسلرينی حاوی اولمق اوزره سكز جلدلك غير مطبوع (تاريخ عمومی) اثری موجوددر .

محمد بهجت بك

محمد بهجت بك (۱۳۰۸) سنهٔ هجريه‌سنه مصادف (۱۳۰۶) سنهٔ ماليه‌سنده حلبده تولد ايلمشدر . پدری اليوم بيروت استيناف محكمه‌سی اعضاسندن حلبلی كاتب زاده محمد بشير افندی‌در . والده‌سی ايسه استانبوللی‌در ، واسكدارلی رضا افنديك كريمه‌سی‌در .

مومی اليه دها كوچوك ياشندن بری ابوينندن عربجه وتوركجه‌يی اوكره‌نمش وحلبده (فيضيه) مكتب ابتدائيسنده تحصيل ابتدائی‌سنی اكمالدن صوكره (۱۳۱۵) سنه‌سنده حلب مكتب اعداديسنه داخل اوله‌رق اوراده درت سنه اوقومش واو اثناده پدرينك سلانيكه تحويل مأموريت ايتمه‌سی اوزرينه محل مذكوره عزيمتله تحصيل تاليسنی اوراده اكمال ايلمش و (۱۳۲۲) تاريخنده برنجيلكله سلانيك مكتب اعداديسندن مأذون اولمشدر .

تاريخ مذكورده اكمال تحصيل ضمننده استانبوله عزيمت ايده‌رك بالمسابقه مكتب حقوقه داخل اولمش‌در . او اثناده استانبول محيطی ، كنديسنده ادبياته قارشی بر ميل وجوده كتيره‌رك تورك ادبيات قديمه وجديده‌سنی تتبعه باشلاديغی كبی آثار منظومه ومنثوره تحريرينه و(۱۳۲٤) تاريخنده حريتك اعلانی اوزرينه اثرلرينی (رسملی كتاب) ، (ثروت فنون) وامثالی ادبی مجموعه‌لرده نشره ابتدار ايلمش و (طنين) و (تصوير افكار) غزته‌لری هيئات تحريريه‌سی ميانده بولونه‌رق برمدت مذكور غزته‌لرده دخی معاونت تحريريه‌سی سبقت ايتمشدر .

بالآخره عدليه نظارتی طرفندن نشر ايدلمكده بولونان (جريدهٔ عدليه) محررلكنی در عهده ايلمش و(۱۳۲٦) تاريخنده استانبول حقوق فاكولته‌سندن (علی الاعلی) درجه‌ده شهادتنامه ايله نشأت ايتمسی اوزرينه عدليه نظارتی ايستاتستيق دائره‌سی ايكنجی صنف كتابتنه تعيين اولنمشدر.

او تاريخده مكاتب سلطانيه‌نك كشادی اوزرينه مسلك تدريسی ترجيح وبيروت مكتب سلطانيسی ادبيات عثمانيه معلملكنی قبول ايده‌رك بيروته كلمشدر. بيروتده بولونديغی مدت ظرفنده بالخاصه ادبيات غربيه تتبعاتيله مشغول اولديغی كبی بيروت(يسوعيه) كليه‌سی توركجه درسلرينی دخی در عهده ايلمش و (۱۳۲۹) سنه‌سنده ايسه معارف نظارت جليله‌سنجه مكتب سلطانی فلسفه معلملكی دخی عهده‌سنه ويرلمشدر .

حرب عمومينك اعلانی متعاقب، بيروت سلطانيسنك شامه نقلی حسبيله مومی اليه شامه عزيمت ايتمش واوراده دخی (شام مكتب اعدادی عسكريسی) ادبيات درسلرينی آيروجه تدريس ايلمشدر . (۱۳۳۱) تاريخنده ايسه بيروت سلطانيسی مدير ثانيلكنه تعيين اولنمش وادبيات وفلسفه درسلری دخی عهده‌سنده قالمشدر .

محمد بهجت بكك (۱۳۲۷) سنه‌سنده، استانبولده طنين مطبعه‌سنده مطبوع (أرغنون) نامنده بر مجموعهٔ أشعاری بولونديغی كبی غير مطبوع منظومه‌لری وآثار مدرسيه وتماشائيه سی دخی موجوددر .

TÜRK TARİH KURUMU

معلومات عموميه

TÜRK TARİH KURUMU

معلومات عموميه

—١—

بیروت ولایتنك موقع وحدودی :

٣٥ ٣٢ — ١٠ ٣٤ طول و ٥٠ ٣١ — ٣٥ ٣٥ عرض درجه‌لری اره‌سنده واقع اولان بیروت ولایتی سوریه سواحلنك قسم اعظمندن عبارت اولوب سواحل مذکوره‌نك حلب ولایتنه ملحق اولان قسم شمالیسیله جبل لبنان سنجاغنه تابع قسم وسطیسندن وقدس سنجاغی مربوطاتندن بولنان قسم جنوبیسندن ما عداسی بو ولایت داخلنده‌در . ولایتك حدودی جهت جنوبیه ده ایچ طرفه طوغری توسع ایدوب بو قسمی تشکیل ایدن عکا ونابلس سنجاقلری شریعه نهری وقدس سنجاغی حدودینه قدر امتداد ایدر . بو وجهله بیروت ولایتی شمالاً حلب شرقاً ینه حلب وسوریه ولایتلری جنوباً قدس متصرفلغی وغرباً اق دکزله محدوددر .

ولایت جبل لبنان متصرفلغیله همان همان یکدیکرینه مساوی ایکی قسمه تقسیم ایدلمش اولوب جنوبدن شماله دوغری قسم جنوبیسنك یعنی نابلس سنجاغی داخلنده جماعین ناحیه‌سی حدود جنوبیه‌سندن صیدا قضاسنده (نهر الاولی) یه‌قدر امتداد ایدن قسمنك طولی (١٦٥) وقسم شمالیسنك یعنی طرابلس شام قصبه‌سندن لاذقیه سنجاغی داخلنده صهیون قضاسنك حدود شمالیه‌سنه قدر اولان قسمنك طولی دخی (١٩٠) كه جمعاً (٣٥٥) کیلومتره یه بالغ اولدیغی حالده عرضی قسم جنوبیده ٣٠—٩٠ وقسم شمالیده ٣٠—٥٠ کیلومترو اره‌سنده‌در .

—٢—

مساحهٔ سطحیه ونفوس :

ولایتك عموم مساحهٔ سطحیه‌سی ظن اولندیغنه کوره (٣٠٥٠٠) کیلومترو مربعندن عبارت اولوب، اشبو رقمك لوایه کوره تقسیمی بروجه آتیدر .

بیروت لواسی	٤٥٣٠	کیلومترو مربعی
عکا »	٧٥٢٧	»
طرابلس شام »	٥٩٦٩	»
لاذقیه »	٥٨١٠	»
نابلس »	٦٦٦٤	»
یکون	٣٠٥٠٠	»

اشبو ارقامك نه درجه‌یه قدر دوغری اولدیغنی کسدیرمك بر آزمشکلدر . بونجه‌سنه‌لردن بری اهمال ایتدیکمز مهم‌مسئله‌لردن قاداسترو اصولنك عدم تطبیقندن ناشی سیاحتمز اثناسنده قضاولوالرك مساحهٔ سطحیه‌لری حقنده الده ایتدیکمز رقملر اوقدر مشوش وحقیقتدن او قدر اوزاق‌که کوکل بردرلو دوغری اولمدقلری محقق اولان رقملری راپوره کچیرمکه راضی اوله‌میور . مساحه مسئله‌سی مملکتك عادتا حیات وبقاسیله علاقه داردر . اراضی وسیعه‌یه مالك بر زنکین ملکنك حدود ومقدارینی بیلمکه مجبور اولدیغی کبی ملت دخی بر چوق زنکین معدنلری احتوا ایدن بونجه مدنیتلره مهبط اولان شو ملك وسیع عثمانینك حدود ومساحه‌سنی صریح وحقیقی بر صورتده بیلمکه مفتقردر . یوقاریکی جدوله درج ایدیلن عددلر ١٨٩٦ سنه‌سنده *Uital Guinet* نام جغرافیا متخصصنك پارسده نشر ایتدیکی « سوریه ، لبنان وفلسطین » نام اثرندن اقتباسی اولنمشدر . مؤلف مقدمه‌ده اشبو رقملرك مأخذلرینی ذکر ایتمسی ایجاب ایدرکن مسکوت عنه براقمش اولدیغندن تدقیق ایتدیکمز بیروت عکا ونابلس لوالرینك مساحهٔ حقیقیه‌لرینی ارامغه قالقیشان قارئی تیقظه دعوت ایتمکه مجبور قالیورز .

نفوس . — نفوس دائره‌لرندن آلدیغمز رقملر بروجه زیر درج اولنور :

بیروت قضاسی	١٥٠٠٠٠	١٨٦٦٣٩ — بیروت سنجاغی
صور »	٤١٢٤٠	
صیدا »	٥٤٢٨٤	
مرجعیون »	٣١١١٥	
عکا قضاسی	٤١٢٩٠	١٣٨٨٧٣ — عکا سنجاغی
حیفا »	٣٠٧٣٧	
ناصره »	٢٠٧٩٢	
طبریا »	١٣٧١٧	
صفد »	٣٢٢٣٧	
نابلس قضاسی	٥٦٥٧٥	١٣٧٥١٨ — نابلس سنجاغی
جنین »	٤١٩١٥	
بنی‌صعب »	٣٩٠٢٨	
هر اوچ لوانك مجموع نفوسی	٥٦٣٠٣٠	٥٦٣٠٣٠

بالاده درج ایدیلن ایکی جدولدن مستبان اوله‌جغی وجهله ولایته مربوط بیروت ، عکا ونابلس لوالرینك مجموع اراضیسی ١٨٧٢١ کیلومترو مربعی وسعتنده اولمسنه ونفوس عمومیه‌سی ٥٦٣٠٣٠ اولدیغنه نظراً هر کیلومترو مربعنه ٣٠،٠٨ نفوس اصابت ایدییور دیمکدر .

TÜRK TARİH KURUMU

—٣—

اهـــالی

سوریه اهالیسی اتنوغرافیا نقطهٔ نظرندن عرب ، سریانی ، تورك ، چرکس ، یهودی وفرانق قسملرینه وادیان نقطهٔ نظرندن اسلام ، خریستیان(روم اورتودوقس، قتولیك ، مارونی ، لاتین ، ارمنی قتولیکی ، ارمنی قدیم ، سریانی ، کلدانی ، پروتستان) موسوی وسامری [*] قسملرینه منقسمدر .

١ — سوریه عربلری

اسلامیتك حین انتشارنده عربستان شبه جزیره‌سندن قالقه‌رق سوریه قطعه‌سنده توطن ایدن عائله‌لردن مرکب وایکی قسمه منقسمدرلر : حضری وبدوی .

سوریه‌نك معمور شهرلرنده توطن ایده‌رك یواش یواش اسکی عرب قیافتلرینی اقوام اجنبیه‌نك واخیراً اوروپالیلرك اثوابلریله تبدیل ایتمکده اولان حضریلر قسمنی سوریه شهرلرنده معروف اولان بیوك ومشهور عائله‌لر تشکیل ایتمکده درکه بو قسمك افرادی هر حالده اصلاً عرب اولمیان سریانیلردن قات قات فضله‌در . شمدیکی حالده حضری عربلرك بر چوق عادت وعنعنه‌لری اسکی جدلرینککنه هیچ بر وجهله اثر مشابهت ارائه ایتمامکده‌در . بدویلر هرکسك معلومی اولدیغی اوزره حیات بادیه‌یی ترجیح ایده‌رك سیار بر حالده وچادر آلتنده مقیم عشائردن عبارت اولوب سوریه‌نك قسم مدنیسندن اوزاق اولانلری حالا بداوت عربیه‌نك اوفاغندن اك مهمنه وارنجه‌یه قدر بتون عادتلرینی محافظه ایتمکده‌در . مسافره اولان حرمتلری ، شرقیلره ، جنکجویانه ادبیاته اولان هوسلری جمله‌نك معلومیدر . اشبو عشائر بللی باشلی ایکی قسمه منقسمدر .

برنجی قسم عنزه‌لردن ترکب ایتمکده درکه بونلر قیشین عربستانك وسطنه دوغری هجرت ویازین تکرار سوریه حدودینه عودت ایدرلر . عنزه‌لر درت مهم قبیله‌یه آیریلورلر : ولد علی . حسنه ، رواله وبیشر . نفوسلری ٢٥—٣٠ بیك اره‌سنده‌در .

ایکنجی قسمی تشکیل ایدن قبائل مواسم اربعه‌ده سوریه‌دن آیرلمیه‌رق معین بر قطعهٔ اراضی یی اسکان ایدن بدویلردر . اشبو ثابت عشائرك اك مهم قسمنی « بنی صخر » تشکیل ایدرکه بونلر کرك سنجاغنده ساکندرلر . بونلردن باشقه حوله حوضه‌سنده (غوارنه) وغور بیسانده بشاتوه ، بواتیه ، غزاویه وصقور عشیرتلری دخی موجود درکه بو صوك قبیله‌لر شمدیکی حالده مواشیدن زیاده زراعت وفلاحتله اشتغال ایتمکده‌درلر .(**)

(*) سامریلرك احوال عمومیه‌سی نابلس قصبه‌سنك حین تدقیقنده بر تفصیل ایضاح ایدیله‌جکدر .

٢ — سریانیلر

شمدیکی سوریه اهالیسنك بر قسم مهمی بیننده متعمم ومستعمل اولان لسان یوزندن عربلر میاننده تعداد ایدیلمکده ایسه‌ده حقیقت حالده سریانی تعبیر ایدیلن بو قوم سوریه سکان قدیمه‌سنك احفادندندر . دین مبین اسلامك حین انتشارنده عربستانك شمال طرفلرینی استیلا ایدن عربلر اهالیٔ محلیه‌یی محو وافنا ایتمك پولتیقه‌سنی تعقیب ایتمك شویله دورسون کندیلرینه اسلامیتی بیله جبر وشدتله قبول ایتدیرمه‌مشلردی بونکله برابر اشبو سکنه قدیمه‌نك برقسم مهمی بیزا نسلیلرك حکمی اثناسنده خریستیانلغه هوس ایتدکلری کبی اسلام فتوحاتی اثناسنده دخی اسکی دینلرندن وازکچه‌رك انوار اسلامیه ایله متحلی اولمشلر ایسه‌ده پتپرستلك عادتلرینك بر قسمندن ینه فراغت ایده‌مه مشلردر . از جمله « مقام » عنوانی آلتنده معروف اولان اماکن مقدسه‌لری ــ که حقیقت حالده شریعت موسویه طرفندن شدتله رد ایدیلن « ماقوم » دن باشقه بر شی دکلدر ــ ادعا ایتدکلرینه کوره اولیا ویا انبیای کرامك مرقد ویامقام مبارکلری اولوب، فقط تعمیق کیفیت ایدلدیکی صورتده اکثریسنك مؤخراً بر طاقم اعزهٔ نصاری اسملریله یاد ایدلمش اسکی آلههٔ موضوعه مزارلر ندن باشقه بر شی دکلدر . اماکن عمومیه اوکنده قوزی ذبحی ، مزارقپولرینك اوست طاشنك قینه ایله تلوینی ، مقامات مقدسه پنجره‌لرینه اوفاق پاچاوره‌لرك ربطی وبو کبی مقاملرده موم وسائر مواد زیتیه‌نك اشعالی ، اماکن مقدسه‌ده یمین ایدلمسی وکاذبك یمین عقیبنده اولومله مجازات ایدیله جکنه اعتقاد تام حاصل ایدلمسی کبی عادتلر هپ سوریه‌یی وقتیله اسکان ایدن بتپرست اقوامك نامنی خاطرلاتان علائمدندر .

سریانی اسمی یهودیلردن ما عدا سوریه‌ده وقتیله توطن ایدن وعبرانیجه‌دن محرف آرامی بر لغت تکلم ایدن سوریه‌نك بالعموم اقوام قدیمه‌سنه اطلاق اولنور . اقوام مذکوره خریستیانلغك حین انتشارنده اقسامه آیریله‌رق کیمی نصرانیتی قبول ودیکر بر قسمی دین قدیم وثنیتی محافظه ایتدی . سوریه‌ده اسلامیتك انتشاری اوزرینه عربجه لسانی یواش یواش سریانیجه‌نك یرینه قائم اولمغه باشلادی ونهایت لسان مذکور عمومیلشدی . شمدیکی حالده یالکز انتی لبنانك یالکز بر ایکی کوینده عربجه ایله قاریشیق بر سریانیجه تکلم ایدلمکده‌در .

—٤—

ادیان ومذاهب

سوریه اسلاملری سنی ، شیعی ویامتوالی ، درزی کبی اقسامه منقسمدر . سنی ایله

[**] بیروت ولایتی عشائرینك احوال عمومیه‌سی ایلروده بر تفصیل ایضاح ایدیله‌جکدر .

TÜRK TARİH KURUMU

شیعیلك تاریخ اسلامه عائد ودین مبین احمدی سالکلرنجه معروف اولمغله اعطای معلوماتدن صرفنظرله بوراده یالکز بابیلردن ودرزیلردن بحث ایدیله جکدر .[*]

١ — بابیلر وبابیزم

[١] **بابیزمك تاریخچه سی** — بابیه(*Babisme*)١٨٤٣تاریخلرنده شیرازلی(السیدعلی محمد) نامیله معروف بر ذات طرفندن ایرانده تأسیس ایدلمش بر دیندر . بو ذات تصوف وفلسفه ایله شریعتی مزج ایدن مشهور(الشیخ احمدزین الدین الاحسائی) نام ذاتك مریدانندن درس کورمشدر. کرك شیخك وکرك مریدانك ادعاسنه نظراً ظهور وقدومی منتظر اولان مهدی(جابلقا)و (جابرسا) نامیله توسیم ایدیلن بر عالم غیر جسمانی ده تعبیر دیکرله بر عالم روحانیده اقامت ایتمکده ایمش . (السید علی محمد) ده آز چوق بو مدعیاته اویه رق مکه دن عودتنده ، کندیسنك (باب المهدی) اولدیغنی درمیان ایله مش وبر مدت بومدعاده دوام ایلیه رك عناصر اسلامیه ، نصرانیه ، یهودیه ووثنیه دن مرکب اولمق اوزره مذکور دینی تأسیس ایله مشدر .. کندیسنی بر مدت (باب الدین) لقبیله ده توسیم ایتدکدن صوکره بونی ده ترك ایده رك (نقطه) ،(خالق الحق) اسملرینی موافق بولمش ونهایت کندیسنك بسیط بر پیغمبر دکل بلکه بر هیکل الهی اولدیغنی ده بیان وادعا ایلمشدر ؛ حتی منسوبیندن برینه (باب) لقبنی ویره رك جهات مختلفه یه اعزام ایلمشدر .

بالآخره مقتدا بهی اولان شیخ الاحسائی نك قولنی درپیش ایده رك بنفسه (مهدی) نك کندیسی اولدیغی ایکنجی دفعه اوله رق ادعایه قویولمشدر . اساساً ایرانده برطرفدن رجعه نك یعنی ائمۀ سابقه دن بعضیلریله تابعینك رجوعی حقنده کی (امامیه) مذهبنك ودیکر طرفدن تناسخ ارواح خصوصنده کی طائفه باطنیه نك اعتقاداتی ایزلری هنوز اشخاص اوزرنده باقی ایدی . عینی زمانده (السیدعلی)نك اعواننددن بعضیسی کندیسنك حسن وبعضیسی ایسه حسین ویاخود دیکر بر امام اولدیغنی ادعا ایله برابر دیکر طرفدن بالذات (السیدعلی محمد)ده کندیسنی حسن ویاحسین کبی اسملرله یاد ایتدیره رك دیکرلرندن تفریقه یاردم ایدن شخصیت انسانیه نك بر مجموعۀ صفات واخلاقدن عبارت بولندیغنی وبر شخصده وجه تام اوزره بو مجموعۀ صفات واخلاقك وجودی حالنده هر هانکی زمان ومکانده اولورسه اولسون بنفسه او شخصیت اوله جغنی درمیان ایلسی وبو اعتقاداتك ده شیعه دن طائفۀ شیخیه نك معتقداتنه یقین بولونمسی حسبیله علی محمد ك بویولده کی دعوتی مظهر قبول اولمشدر .

---

[٥] یالکز متوالیلرك احوال اجتماعیه وادبیه سندن ایلروده بحث ایدیله جکدر .

بودفعه مدعیاتنك رواجنی کورونجه کندیسنك بر پیغمبر اولدیغنی واوزرینه نازل اولان کتابك (بیان) نامنده بولوندیغنی وحتی قرآن کریمده دخی (خلق الانسان علمه البیان) دیه بیورلدیغنی وانساندن مقصد محمد اولوب (بیان) ایسه (السید علی) یه منزل اولان کتاب اولدیغنی افاده واتیان ایلمشدر .

(بیان) کتابی مسجع بر عربی ایله بعض کلمات فارسیه یی جامعدر . . (السید علی) کندینی بر مدت (ذکر) لقبیله ده یاد ایتمشدر . (انا نحن نزلنا الذکر وانا له لحافظون) (فاسألوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون) آیات کریمه لرنده مذکور اولان (ذکر) کلمه سندن مقصود بالذات ینه کندیسی ایمش . دینیله متدین اولانلر آز بر زمان ظرفنده کیتدکجه زیاده لشمش وبوذات هر کسك کوکلنه قورقو القا ایتمکه باشلامشدر. زیرا بودینه طعنده بولونانلر دین طرفدارلرنجه اولدیرلمکده ایدی . بو صورتله پك چوق قان دوکولدی .. معما فیه بونکله اکتفا ایتمدیلر .

بابیلر حکومت علیهنه قیام ایده رك اوچ موضعدن هجوم وتعرضده بولوندیلر؛ کوچ حالله فتنه باصدیریله رق (السید علی) نامنده کی ذات یاقالانمش وتبریز علماسنك فتواسیله زندانده اون سکز آی براقلدقدن صوکره ١٨٥٠ تاریخ میلادیسنده قورشونه دیزلمش ونعشی بر خندقه آتیلمشدر . طرفدارانك روایتنه نظراً جسدی سمایه عروج ایتمش وفقط ایرانیلرك فکرینه کوره کوپکلر طرفندن أکل ایدلمشدر . .

(محمد علی) نك وفاتندن اوچ سنه صوکره اتباعندن اوچ شخص شاهه سؤ قصدده بولنمسی اوزرینه او تاریخده بر آز قان دوکولمشدر .

(محمد علی) بعض رساله لرنده شاکردلرندن (یحیی) نام ذاتك (صبح ازل) اسمیله کندیسندن صوکرد خلیفه اوله جغنی ذکر ایتمش بولونمسی حسبیله ایران شاهی بودین طرفدارانك اثرینی شدتله تعقیبه باشلامشدر . بر چارۀ خلاص بولونه میه جغنی کورن (یحیی صبح ازل) بویوك برادری (بهاء) نامیله ملقب میرزا حسین ایله برلکده بغداده فرار ایتمشلردر . اواثناده برادرینك تنسیبیله (صبح ازل) کوزلردن نهان اوله رق برادری ایسه (صبح ازل) ك بین الناس حاضر بولوندیغنی وفقط کوزلرك کندیسنی کوره مه مکده اولدیغنی ادعا ایدیوردی . ایران حکومتیله دولت عثمانیه بیننده حصوله کلن اتفاق اوزرینه حکومت بونلری بالآخره ادرنه یه اجلا ایلمشدر . فقط بو دفعه آره لرینه نفاق کیرمش وبابیلردن بر قسمی (صبح ازل) قسم آخری ایسه (بهاء) یه تبعیت ایلدیکی ایچون قسم اوله(ازلیه) قسم آخره ایسه (بابیه) دنیلمشدر . . . (بهاء الله)اساسات ابابیه یی اکمال ومدنیت حاضره ایله توفیقه غیرت ایده رك معتقداتی (کتاب اقدس) نام اثرنده جمع ایتمشدر . صبح ازلك ده آیریجه بر کتاب مخصوصی وارایمش . فقط هر

ایکیسی اساس اعتباریله بابیه دندر .

بر مدت صوکره حکومت عثمانیه‌جه کندیلرنده بعض مقاصد بولندیغی حس ایدلمسی اوزرینه صبح ازل قبریس آطه‌سنه نفی ایدیله‌رك بالآخره اوراده وفات ایله‌مش (بهاء) ایسه عکایه اجلا ایدلمشدر .. اوراده قلعه‌بند اوله‌رق قالان بهانك بالآخره وقوع وفاتی اوزرینه اوغلی (شیخ عباس) ظهور ایتمشدر.. بوده کاه اوروپایه وآمریقایه سیاحتلر یاپمق کاه مبشرلر کوندرمك صورتیله بابیزمك دوام انتشارینه بذل مقدرت ایلمکده‌در .

[۲] — **بابیزمك اساسات دینیه‌سی** — بابیزمك تاریخچه‌سنی بوصورتله اکلادقدن صوکره بو دینك ماهیتنه واساساتنه نقل کلام ایلیه‌لم . باب دینی ، بوتون ادیانده اولدیغی کبی بر مبدأ یکانه‌یه اعتقادایدر. بوتون انبیای مرسلینك صادق اولدیغنه ده اینانیر .ولاهوتك ناسوته حلولی حقنده‌کی قول نصارایه‌ده تقرب ایدر. ارواحك بدندن افتراقندن صوکره ثواب ویاخود عقابه معروض قاله‌جقلرینی دخی قبول ایدرسه‌ده بو ثواب وعقاب کیفیتنك آنجق ماضیده‌کی خیر وشری تخطر وتخیل صورتیله حصوله کله‌جك بر تلذذ ویا بر تألمدن عبارت اوله‌جغنه قائل درلر . وافعال ردیئه‌ایله شائبه دار اولان روحلردن بو نوع ملکات سیئه آتلدقدن صوکره آنجق ایکنجی دفعه اولمق اوزره عالم جسمانی‌یه عودت ایدر . بو شکل اعتقادك بر نوع تناسخ اولدیغنده شبهه یوقدر .. باب دینی هرصباح یالکز ایکی رکعت نمازایله اکتفا ایدر . ویالکز بونی امر ایدرمش .وقتیله شیرازده بویوك بر مسجد کشاد ایدیله‌رك نماز اثناسنده استقبال ایدلمك اوزره بو راسی قبله اتخاذ ایدلمشدر . بابیلرك آیلری اون طقوز کون اعتبار ایدلمشدر . زیرا اون طقوز عددی ، لاهوت عالم وحدتنك کندی زعملرنجه اون طقوز اقنومدن مرکب اولمسی حسبیله مقدس اعتبار ایدلمکده‌در . بو عالمك ریاستنده (باب) بولنیور . اونلرك نظرنده باب محمددن بویوك اولدیغی کبی محمدده عیسادن بویوکدر . باب دینی یالکز بر آی اوروج فرض ایتمکده‌در. . مدتی‌ده نوروز کونی ختام بولور . ویوم نوروز اونلرك عیدفطرینی تشکیل ایدر. بودیانت موجبنجه مکه ، قدس کبی ، انبیا واولیانك مزارلری کبی نه قدر مواقع مقدسه ومبارکه وارسه جمله‌سی تخریب ایدلمك لازمدر . وبو ایلك سلطهٔ اداریه‌یه مالك اوله‌جق اولان بابی طرفندن یاپیلمق لازمدر . باب زماننده شراب ایله توتونی منع ایتمش ایسه‌ده اتباعی حلال قیلمشلردر . باب یالکز چای شربنك بر ثواب عظیمه مظهر ایده‌جکنی بیان وچایی بالخاصه توصیه ایتمشدر .. باب دیننده آنجق ایکی‌یه قدر تعدد زوجات جائزدر . شراویامتعه صورتیله اولان ازدواجده انحصار یوقدر . بر روایته نظراً همشیره ایله‌ده ازدواج جائز ایمش . . . یالان سویله‌ین ویاخود برینی آرقه‌دن چاغیران فنا بر کناه ایشلمش بولنورکه بونك کفارتی علاقه‌دارینه اوچ مثقال ثقلنده یاقوت ویرمك ایمش . بولامازسه ایکی کون اوروج طوتمق ایجاب

ایدر . طهرانده شهید اولان رفقای دینك مرقدلرینه جواهر ایله مرصع تربه‌لر یاپیلمسی وکندیلرندن استقلال ایده بیله‌جك هر شخصك قیلجینی چکه‌رك یادین یا اولوم دیمسی وجزیه‌یی اصلا قبول ایتمه‌مسی لوازم دینیه‌دندر .. بابیلردن هربرنده بر کوموش کاسه ایله بر تمیز البیسه بولونمق لازم درکه کاسه‌ایله صافی صودن ایچسون والبیسه‌ایله ایشسز زماننده سوسلنسون. (باب) دن ایکی بیك کسورسنه صوکره آنجق بر کامل دیکرك ظهور ایتمسی قابل اولابیلیرمش . والحاصل(بابیلرك دینی، یالکز بر نظام اوزره قرارقیلمز . اوسیال اولان قوملر کبی اثنای سیرنده بعضاً برتپه تشکیل ایتمسی وصوکره محل آخره انتقال ایده‌رك اوراده‌ده دیکر برقابارجق یاپمسی قابلدر .) صورتنده اعتقاد حاصل ایتمك‌ده دینلرنجه صحیحدر . بودینه کوره مستفرشه‌لر آلنه‌مایه‌جغی کبی طلاقده جائز دکلدر . قادینلرك‌ده تستر ایتمسی ینه جائز اولماز .

بودین احکامندن اولمق اوزره معلم طلبه‌سنی اصلا ضرب ایده‌مز .. زکاتك ، صدقه‌نك ده‌بابیلردن باشقاسنه اعطاسی جائز دکلدر . بابیلردن فقیر بولونمازسه صدقه وزکات طائفهٔ شیخیه‌دن فقیر اولانلره ویریلیر .

(اباحیه) مسلکنه نسبتلری لوازم دینیه‌لرندن اولدیغی ایچون کندی دینلرینه مخالفت ایدنلرك قانلرینی هدر ایتمك مذهبلرنجه حلالدر . . دینلری اموالده مشارکتی‌ده امر ایدرمش ..

[۳] — **بابیزمك مدنی غایه‌لری** — بابیلردن بهائیه شعبه‌سنك شیخ حاضری (شیخ عباس) لونده‌ده بولونان مجلهٔ شرقیه‌یه، The Asiatic quarter by Review. جریده‌سنه فارسی العباره بر مکتوب کوندرمش وجریدهٔ مذکوره اشبو مکتوبك فوطوغرافیسنی (۱۹۱۳) سنه‌سی نیسان نسخه‌سنده انکلیزجه‌یه ترجمه سیله‌برابر نشر ایتمشدر . بومکتوب بر کونا مجبوریت ویاتضییق ایله‌یازلمش اولمادیغی ایچون مندرجاتی معتبر صایلمق و (بابیزم)ك مدنی غایه‌لری حقنده بر وثیقهٔ تاریخیه مثابه‌سنده اعتبار اولونمق اقتضا ایدر .

ایلروده کوریله‌جکی وجهله شیخ ایله اولان اجتماعلرمزده طرفندن درمیان ایدیلن افکار ومطالعاتله‌ده متناقص اولمامسی بو مکتوبك صمیمیلکنه ودوغرولغنه‌ده بر دلیل اولابیلیر. بزده بو مکتوبك مضمونی بروجه آتی ترجمه ودرج ایدییورز :

لونده‌ده(شرق) مجله‌سی مدیر محترمنه

هو الله

محترم دوستم

مکتوبکز واصل اولدی ... جان ووجداندن منبعث اولان اوروابط روحانیه‌یی زیاده‌سیله مسرور ایله‌دی . بو سیاحتمده دخی اکلاشیلدی‌که عالم غرب ، مدنیت مادیه نقطهٔ

نظرنده فوق العاده ترقیاته مظهر اولمش ایسه‌ده مدنیت آلهیه‌یی کلیاً فراموش ایله‌مشدر. شمدی بوتون افکار عالم طبیعته مستغرق اولوب عالم طبیعتده ایسه نقائص چوق اولدیغی ایچون مدنیت الهیه کورونه‌مز بر حاله کلمشدر. زیرا مادام‌که عالم طبیعتده مبدأ اساسی تنازع بقادر. وتنازع بقا ایسه بوتون مشکلاتك منشائی و بنی بشر آره‌سنده‌کی بغض وعداوتك وجنك وجدالك‌ده سبب یکانه‌سیدر. ومادام‌که عالم طبیعتده ظلم وخودپسندی وحقوق سائره‌یه تعدی وغلبه کبی عالم حیوانینك ایجاباتندن اولان صفات غیر ممدوحه موجود ومقتضای طبیعت، بنی بشر آره‌سنده حکمران‌در. او حالده بنی بشر ایچون فلاح ونجاح محالدر. زیرا عالم انسانینك فلاح ونجاحی آنجق حقیقت انسانیه‌نك بر زینتی مثابه‌سنده اولان فضائل وخصائلك وجودینه منوطدر. بو ایسه بالطبع مقتضای طبیعته مخالفدر. زیرا طبیعت جنکجودر، خونخواردر، ستمکاردر، طبیعت، حضرت پروردکاردن غافلدر. بناءً علیه بویولده‌کی صفات وحشت وافتراسك عالم حیوانیده طبیعی اوله‌رق بولونماسی ملاحظه سیله درکه جناب حق، محض ولطف وعنایت اولمق اوزره پیغمبرلر کوندرمش وکتابلر انزال ایتمشدر. تاکه تربیهٔ الهیه ایله عالم انسانی فساد طبیعتدن وظلمت وجهالتدن نجات بولسون. وکمالات معنویه‌یه، احساسات وجدانیه‌یه، فضائل روحانیه ایرشسون. ومصدر سنوحات رحمانیه اولسون. ایشته، مدنیت الهیه بودر.

بو کون عالم انسانیده مدنیت مادیه بر زجاج قدر لطافت اوزره‌در. لاکن بیکلرجه اسفلر اولسون‌که بوزجاج برایشیقدن، تجلیات الهیه‌نك مظهری اولان مدنیت الهیه ایشیغندن محرومدر. حالبوکه بوعصر، برعصر انواردر، ظهور حقیقت عصریدر، ترقیات عصریدر. بویله اولدیغی حالده یوز بیکلرجه اسف اولسون‌که بنی‌بشر آره‌سنده جاهلانه تعصبلر، منازعات طبیعیه، خصومت وعداوت حالا بوتون شدتیله حکمفرما اولیور. حالبوکه بوتون فنالقلر مدنیت الهیه‌نك کلیاً اورطه‌دن قالقمسندن وتعالیم انبیانك فراموش ایدلمسندن نشأت ایتمکده‌در. مثلا نص تورات موجبنجه جمیع بنی بشر جناب حق طرفندن خلق ایدلمشدر، الطاف پروردکارك کولکه‌سی آلتنده‌در. نص انجیل مقتضاسنجه آفتاب الهی مطیع وعاصی اوزرینه، هرکس اوزرینه پرتوانداز اولمقده‌در.

قرآن کریمده دخی (لا تری فی خلق الرحمن من تفاوت) دیه بیوریلیور.

ایشته مظاهر مقدسهٔ الهیه‌نك اساسی بودر. فقط ینه هزار افسوس‌که عمومی بر سؤ تفاهم، بنیان انبیایی تخریب ایتمشدر. بوندن دولایی درکه دین، محبت والفت ایچون وعالم انسانی‌نك وحدتنی تأمین ایچون بر سبب اولمق لازم‌کلیرکن باعث بغض وعداوت اولمشدر.

آلتی بیك سنه‌دنبری بنی بشر آره‌سنده، عالم حیوانینك خصائصتدن اولان خونریزلك فرمانفرما اولیور. وعالم انسانی‌یی زیر وزبر ایدییور.. بو حاله یوز بیکلرجه اسفلر

اولسون. بن دیدم‌که:

باری بوتون غرب ممالکنده سیاحت ایده‌یم؛ بوتون بویوك قلوبلرده وکلیسالرده حضرت بهاء اللهك تعالیمی وجهله عالم انسانینك وحدتنی اعلان وصلح عمومی‌یی ترویج ایده‌یم. سسمك یتدیکی قدر فریاد ایده‌یم، دیه‌یم‌که: الحمد لله شمس حقیقت افق مشرقدن طلوع ایده‌رك جمیع عالم اوزرینه پرتو انداز اولیور. اونك ضیاسی تعالیم آسمانیه‌درکه عالم انسانیتك وحدتنی اعلان ایدر عین زمانده صلح عمومینك ترویجی، حقیقتك تحریسی والفت ومحبتك دیانت قوتیله تأسیسی وعلم وعقل ودینك معاملانه تطبیقی وتعصب دینی، تعصب جنسی ووطنی وسیاسینك ترکی، معارف عمومیه‌نك تعمیمی، بین الملل وبین الدول موجود اختلافاتك ومسائل مشکله‌نك حلی ضمننده بر محکمهٔ کبرای عمومینك تحکیمی وفضائل انسانیه ایله عمومك تربیه‌سی واساسات اقتصادیه‌نك تشییدی ولسان عمومینك تأسیسی کبی برچوق خصوصاتك لزومنی عینی شمس هدایت بزه ابلاغ ایدییور.

تاکه عالم انسانی ظلم وضلالتدن قورتولسون، مطلع انواره ایرشسون. بنی بشر آره‌سنده‌کی نزاع، جدال خصومت وعداوت زائل اولسون، دینلر بیننده‌کی سؤ تفاهم اورته‌دن قالقسون، زیرا ادیان الهیه‌نك اساسی بردر. اوده عالم انسانیتك وحدتی‌در.

الحمد لله آمریقاده بر چوق انسانلر کوردم‌که مقصد اصلیلری جمیع ابنای بشر آره‌سنده بر الفت پیدا ایتمك وعالم انسانی‌یی ترقی ایتدیرمکدر. امید ایده‌رم‌که بو علوی فکرلر انتشار ایدر واوزمان ادیان واقوام بیننده نزاع وجدال قالماز. ایشته، اصل عزت ابدیه بودر؛ سعادت سرمدیه بودر؛ عالم انسانینك جنتی‌ده بودر. (*)

٢ — درزیلر

[١] تاریخچه‌سی. — عرب تاریخ قدیمنك پك مهم وقایعندن برینی تشکیل ایدن «سیل العرم» دن صوکره عرب عاربه‌یه منسوب بر چوق قبیله‌لرك عربستانك شمال وشمال شرقیسیله جهت غربیسنه‌دوغری یمندن هجرت ایتدکلری تاریخله اشتغال ایدنلرك معلومیدر. درزیلر بو صره‌لرده یمندن هجرتله حیره‌ده مناذره حکومتنی تأسیس ایدن آل تنوخه منسوب اولدقلرینی ادعا ایدرلر.

نعمان اکبر عجم شاهی کسری ابرویز طرفندن قتل ایدلدکدن صوکره مناذره تختنه صعود ایدن «لخم النعمان» عراق منطقه‌سندن ١٢ اصیل طائفه ایله برابر حلب دیارینه هجرت ایده‌رك معره قصبه‌سنده یرلشدی وما بین النهرینده بر وقت اجرای حکم ایدن بنی ایوبلردن امیر معنك قیزیله ازدواج ایلمش ایدی. بو صره‌لرده نعمانك عشیرتنه بنو

(*) بابیزمك خطوط عمومیهٔ حاضره‌سی حیفا تدقیقات محلیه‌سنده بر تفصیل ذکرایدیله جکدر.

دروزی قادینلرینك قیافتی

هاشم التنوخی دیرلر ایدی . اسلامیتك انتشاری وفتوحاتنك اتساع پیدا ایتمسی اوزرینه تنوخیلر دخی شرف اسلامله مشرف اوله‌رق مجاهدین اسلامیه‌یه التحاقله سوریه قطعه‌سنك فتحنه اشتراك ایتدیلر . بو صره‌لرده جبل لبنانی کندیلرینه وطن اتخاذ ایلمشلردی . قرن رابع هجریده مصرده دولت فاطمیه‌نك تأسسی اوزرینه تنوخیلرك بر قسمی سوریه‌یی ترکله مصره هجرت ایلدیلر وبوراده مراتب عالیه واملاك واسعه اصحابی کسلدیلر . حاکم بامر الله تخت فاطمه‌یه صعود ایدرکن تنوخیلر حکمدار مشار الیهك شخصنه وافکار دینیه‌سنه زیاده‌سیله طرفدار کورونه‌رك تعقیب ایتدیکی سیاستك مدافع بی امانی اولمشلردی . بو صره‌لرده حاکم بامر الله سوریه‌ده‌کی تنوخیلرك اداره‌سنه کندی رجالندن « محمد بن اسماعیل الدرزی »یی مأمور ایتمکله اسملری بو آدمك نامنه قلب اولندی . بونکله برابر الدرزی ایله تنوخیلر آره‌سنده شدتلی منازعات ومجادلات ظهور ایتدی ایدی . حتی والئ مذکور درزیلر طرفندن قتل بیله ایدلدی . فاطمیه دولتنك زوالندن صوکره تنوخیلردن حلب دیارنده قالان قسم لبنانده‌کی اقربالرینه معن امیرلرینك زیر اداره‌سنده اوله‌رق التحاقله شوف طاغلرنده اختیار اقامت ایلدیلر . بو آندن اعتباراً تنوخیلر ویا تعبیر آخرله درزیلریك بیوك بر نفوذ وقوته مالك اولدیلر .

نورالدین شهید وهلاکوخان زمانلرنده تنوخیلر اك بیوك منصبلره ارتقا ایتدکلری کبی سوریه‌یی فتح ایدن سلطان سلیم خان زماننده درزیلرك رئیسی برنجی فخر الدین معن سلطان مشار الیهه اولان معاونت فعلیه سندن دولایی کندیسنه مکافاةً غزه‌دن لاذقیه‌یه قدر امتداد ایدن صیدا ایالتنه والی نصب ایدلمشدی . بو تاریخدن اعتباراً حاکمیت تنوخیلردن آل معنه انتقال ایتدی . بونك ایچوندرکه جبل لبنانك دیکر بر اسمی ده جبل معندر .

درزیلر لبنانده ، حورانده کثرتله وصفد ، عکا ومرجعیون ودمشق طرفلرنده وحلب منطقه‌سنده اقلیتله موجود اولوب احوال اجتماعیه وطرز معیشتلری ساکن اولدقلری منطقه‌یه کوره بارز بر تخالف عرض ایدر . شمدیکی حالده لبنان درزیلری حکومته بتون معناسیله اطاعت ایتمکده اولوب راحته ، تعلیم وتربیه‌یه هوسکار کورونمکده‌در . فقط بوکا مقابل حوران درزیلری وقتیله نفوسلرینك قلیل اولمسندن و کندیلرینه وقوعبولان هجمات وغارات متوالیه‌دن طولایی جسور و جنکاور کسیله‌رك اخذ ثاره شدت تمسکلریله شهرت بولمشلردر .

درزیلر سائر بدویلر کبی مسافره حرمت ورعایت ایتدکلری کبی رفاه والایشدن زینت ودبدبه‌دن پك حظ ایتمزلر . متین اخلاقلریله دوزکون جمله‌لریله شهرتشعاردرلر . اسرافدن صاقنه‌رق بدنك صحت وسلامتنه لازم اولدیغی قدر اعتنا ایتمك بر درزی ایچون لا یتغیر بر طبیعت اولمقدن زیاده آیروجه بر وظیفهٔ دینیه‌در .

TÜRK TARİH KURUMU

ويتال كينه « سوريه ، لبنان وفلسطين » نام كتابنده درزيلردن بحث ايدركن شو صورتله ادارۂ كلام ايدييور .

« حوران سنجاغنده ساكن وسوريه ولايتی نفوسنك طقوزده برينی تشكيل ايدن درزيلردن آز بر مقدار عكا سنجاغنده دخی موجود اولوب وقتيله بو طائفه جبل لبنانده اقامت وفنيكيا ايله فلسطين ساحللرينی اسكان ايدرلردی . امير مشهور فخر الدين زماننده درزيلرك احوال عموميه‌سی شايان تحسين بر درجه‌يه وارمشكن جزار احمد پاشا طرفندن طائفۂ مذكوره تضييقات شديده كورمه‌سی اوزرينه كتله كتله حوران طاغلرينه التجاو هجرت ايتمكه باشلامشدی فاطميوندن حاكم بامر اللهه معتقد ، ارواحك جسددن جسده انتقال وحتی قدسيت الهيه‌نك اجسام معينه‌ده حلول ايتديكنه قائل اولان بو درزيلر اعتقاد ايتدكلری اللهك مستثنی وعالی بر وجود جسمانی‌يه حلول ايتديكی آنده كنديلرينك بتون دنيايه حاكم كسيله جكلرينه وهر بر فردك دخی حسنات وقبائحی نسبتنده بو ملك وسيع دنيويده املاك صاحبی اوله‌جغنه وسائر بالعموم اقوامك كنديلرينه خدمت ايده‌جكلرينه اعتقاد وايمان ايدرلر .

حاكم بامر الله زماننده برو بو مذهب دنيانك هر طرفنه تعميمنه غيرت ايدلمش مدهش فاطميه ملكنك وزير خاصی بولنان « حمزه » اك اوفاق اطه‌لرده بيله مبشر ارسالنه سعی ايده‌رك حتی اوروپاده واسقوچياده درزيلكك تعميمنه موفق اولمش ايمش . احتمال بو افكارك تحت تأثيرنده فرانسه‌ده‌كی « موحد درزی » و « لبنان متوليلری » لوجلری تأسيس ايدلمشدی . درزيلرك علامت دينيه‌لری حيرام نام فنيكه ملكنك قوللانديغی اقاسيه اغاجی اولوب بتون درزی اولرنده وحتی مكتبلرنده بو اغاجدن برر دانه زرع ايدلمشدر . نشان مراسمنده متقابل محبتلريله برابر بيوملك ويتشمك اوزره زوج وزوجه برر اقاسيه اغاجی زرع ايدرلر . »

درزيلر عاقل وجاهل ناميله ايكی‌يه منقسمدرلر . يالكز عاقللر امور دينيه‌يه واقف اولوب بونلرك دخی اكتساب ايديلن معلوماته كوره درجه‌لری واردر . ناحيه ويا كوی باش عاقلنك مساعدۂ مخصوصه‌سی اولمينجه هيچ بر جاهل صنفنی ترك ايده‌مز . اك بيوك عاقل ، ادعا ايتدكلرينه كوره ، كنديلرنجه پك محترم وزياده‌سيله مكتوم طوتيلان كتابی اوقومق ومحتوياتنه مطلع اولمق درجه‌سنه صعود ايدن ذاتدر . بتون عاقللر هر جمعه اقشامی خلوتلرنده « معبد » كتب دينيه قرائتنی ديكلمكه كيدرلر . بر قسمی اجتماعك ابتداسنده ديكر بر قسمی اورته‌سنده واك محترم قسمی دخی اجتماعك صوكنده چكلمكه مجبور طوتيليور . اشبو اجتماعات دينيه‌ده كچيريله‌جك اولان مدتك آز وياچوقلغی عاقل درجه‌سنك كوچك ويابيوكلكنی كوسترر . جاهللره كلنجه بونلر يالكز قربان ورمضان بايراملرنده

TÜRK TARİH KURUMU

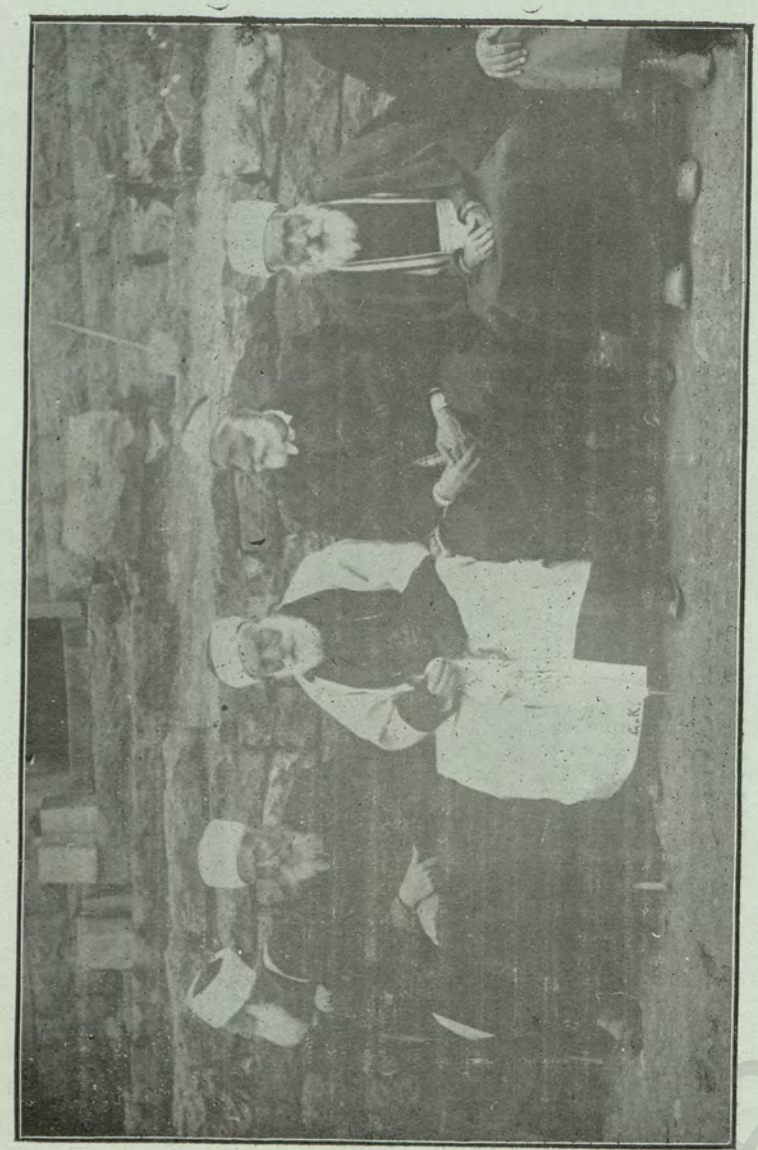

درزی مشایخی

اشبو مراسم دینیه‌یه اشتراك ایتمك حقنی حائز درلر .

هر بر درزی عاقل اوله‌ماز . بو مرتبهٔ رفیعه‌یه صعود ایده‌جك ذاتك آغیرباشلی ، عفیف وسب وشتمدن متوقی اولمسی ، البسه انتخابنده خودپسند اولمامسی ، مسکرات ، سیغاره ایچمکدن وحرام‌مال اخذندن توقی ایتمسی شرطدر. بوندن بشقه هر عاقلك صارقلی اولماسی وسیاه تاقیه ایله عبا کیمسی وصقال صالیویرمسی لابددر .

[٢]—**درزیلرك دین واعتقادلری** — بوخصوصده صریح وواضح بر صورتده ادارهٔ کلام ایتمك اپیجه مشکلدر . درزیلر دردنجی عصر هجریدن بری خوارج کبی شدتلی وظالمانه سیاسته معروض قالدقلرندن تمادیٔ ازمان ایله پك زیاده کتوم کسلدیلر . کرك سیاحتمز اثناسنده کرك باشقه وقتلرده راست کلدیکم عاقل درزیلرك ایضاحات ویرمه‌مه سنده‌کی اصرارلری مستبد بر عنعنهٔ تاریخیه‌نك بقایای مظلمه‌سندن باشقه بر شی دکلدر .

کندی ادعالرینه کوره درزیلك هیمزك بیلدیکمز اسلامیتدن باشقه بر شی دکلدر . اسماعیلیه ویاقرامطه طائفه دینیه‌لریله قطعیاً علاقه‌لری اولمدیغنی ادعا ایدرلر . کندیلرینك پتپرستلکه اولان بغض وعداوتلری مشهور اولمغله برابر تناسخ ارواحه واللهك وجودینه دخی اینانیرلر . بو زاغی‌یه طایدقلرینی ادعا ایدنلر اغلب احتمال یاکلش بر فکره ذاهبدرلر. یالکز الله تعالی حضرتلرینك فاطمیه ملوکندن حاکم بامر اللهك شخصنده تمثل وتجلی ایتدیکنه قائل اولدقلرینه اینانمق پك‌ده خطا آلود اولمسه کرکدر .

بوندنبشقه درزیلر اللهك وحدانیتنه، نهایتی اولمدیغنه ، روحك ابدی اولوب بر جسمدن دیکر بر جسمه انتقال ایتدیکنه (تقمص) حشر ونشره ایمان ایتدیکلری کبی کتب مقدسه‌ده مذکور انبیانك هپسنه حرمتلری اولدیغنی مصراً ادعا ایدرلر.

بتون بو صراحتلر قارشوسنده درزیلکده انسانك تردد ایتمه‌مسی ایجاب ایدرکن ینه ممکن اولمیور . چونکه درزیلر پك زیاده حرمت ایتدیکلری حمزه بن علی — که حاکم بامر اللهك رجال مقربه سندندر — طرفندن قلمه آلنان رساله‌لره کوری کورینه ایمان ایتدکلری قویاً ظن اولنمقده‌در . بر بطندن دیکر بر بطنه انتقال ایدوب بیوك اعتنا واحترام ایله محافظه وخلوتلرده کمال خضوع وخشوع ایله تلاوت ایدلدیکی مصراً ادعا اولنان اشبو « حکمت » رساله‌لری سراپا موحدلرك معتقداتنه مغایر جمله‌لرله مالامالدر . از جمله حمزه‌نك بروجه زیر درج اولنان « میثاق ولی الزمان » رساله‌سی مدعامزی اثباته بیوك بر دلیلدر .

(توکلت علی مولانا الحاکم الاحد الفرد الصمد المنزه عن الازواج والعدد اقر فلان بن.فلان انه قد تبرأ من جمیع المذاهب والمقالات والادیان والاعتقادات کلها علی اصناف اختلافاتها وانه لا یعرف شیئاً غیر طاعة مولانا الحاکم جل ذکره والطاعة هی العبادة

TÜRK TARİH KURUMU

وانه لا يشرك فى عبادته احداً مضى او حضر او ينتظر وانه قد سلم روحه وجسمه وماله وولده وجميع ما يملكه لمولانا الحاكم جل ذكره ورضى بجميع احكامه له وعليه غير معترض ولا منكر لشئ من افعاله ساءه ذلك ام سره ومتى رجع عن دين مولانا الحاكم جل ذكره او خالف شيئاً من اوامره كان بريئاً من البارى المعبود واحترم الافادة من جميع الحدود واستحق العقوبة من البارى العلى جل ذكره ومن اقر ان ليس له فى السماء اله معبود ولا فى الارض امام موجود الا مولانا الحاكم جل ذكره كان من الموحدين الفائزين .)

اشبو ميثاق ولى الزمان رساله‌سى مطالعه ايدلديكى كبى سراپا وحدانيت وصمدانيت الهيه‌يه مغاير بر طاقم افكار باطله ايله مالامالدر . فرنك واسلام مؤرخ وعالملرى درزيلرك بو كبى رساله‌لرى تقديس ايتدكلرينى ومحتوياتنه ايمان واعتقاد ايلديكلرينى ادعا ايدوب دوريبورلر . درزيلرك دها اول درميان ايديلن اعتقادات ظاهرهٔ دينيه‌لريله بو كفرله مملو رساله‌لر اره‌سنده مدهش تباين موجود اولوب بو خصوصده تحرئ حقيقت ايتمك اوزره عاقللره مراجعت ايدن نور پرست عالملر كنديلرينى مع التأسف بوش يره ازعاج ايتمش اولورلر . شمديكى حالده تعصب وجهالت متكاثف بر صورتده درزى مملكتلرينى قاووروب صاوورمقده اولديغندن هيچ بر « عاقل » حقيقتى سويلمز . بويولده وعد وياوعيد استعمالى دخى عبثدر .

بو مناسبتله شوراسنى درميان ايتمكدن كنديمى آله‌مدم : بو قدرسنه دنبرى اسلام، خريستيان وسائر ملتلر اره‌سنده يشامش اليش ويريش ايتمش بر درزى طائفه‌سنك معتقداتى حقنده صريح وقطعى معلومات ايدينمه‌مك . بونجه اختراعلرك . بونجه عجائب فنيه‌نك كشف ايدلديكى شو يكرمنجى عصرده درزيلرك عقيدهٔ دينيه‌لرينه نفوذ ايده‌مه‌مك مدنيت حاضره ايچون بر شيندر. انشاء الله ايلرده مملكتمزده علوم وفنون لايقيله انتشار ايدر وبو مهم مسئله صلاحيتدار درزى عالملرى طرفندن صرف علوم وفنون حاضره‌يه بر خدمت اولمق اوزره توضيح اولنور . اميد ايده‌لم !

۳ — خريستيانلر

[۱] **روم اورتودوقسى** .— شرق خريستيانلرينك قسم اعظمى روم كليساسنه تابع ولسانلرى عبادتده دخى استعمال ايديلن عربجه‌در . يالكز همان همان عموميتله اجنبى يونانليلردن تركب ايدن يوكسك مرتبه‌ده‌كى راهبلر عبادتلرينى رومجه ايفا ايدرلر . روم اورتودكسلرك برى قدسده وديكرى انطاكيه‌ده (شمديكى حالده شامده) اولمق اوزره ايكى پطريقخانه‌لرى اولوب قدسده‌كى پطريقك زير اداره‌سنده‌كى متره پوليدلر شهر مذكورده‌كى مناسترلرده اقامت ايتمكده‌درلر . عكا وبيت لحم متره پوليدلرى ايسه مأموريتلرى باشنده

TÜRK TARİH KURUMU [illegible] KÜTÜPHANESİ

TÜRK TARİH KURUMU

بولنمقده‌درلر . قدس پطریقخانه‌سی بتون فلسطینده‌کی روم کلیسالرینه وانطالیه نککی ایسه صوردن آسیای صغرایه قدر اولان کلیسالرك امور عمومیه‌سنی تسویه ایتمکه صلاحیتداردر . شام ، بعلبك ، حلب کلیسالری بوصوك پطریقخانه‌یه مربوطدر . روملر پروتستانلردن زیاده لاتینلره بغض وعداوت بسلمکده‌اولوب بونلره قارشو صوك درجه متعصب اولملریله مشهوردرلر محاربهٔ حاضره‌نك اعلانی تاریخنه قدر روس جمعیت فلسطینیه‌سنك اجرا ایتدیککی پروپاغانده سایه‌سنده اشبو روملر بیوك نفوذه مالك اولمشلردی .

[٢] **قاتولیکلرده لاتینلر** . — پاپانك وکالتنی حائز اولان باش‌متره پولیدلری بیروتده اقامت ایتمکده اولوب حلب ، شام ، بیروت لاتین کلیسالرینك ادارهٔ روحانیه‌سی بو ذات طرفندن درعهده ایدلمشدر . بوکونکی کونده لاتین طائفهٔ دینیه‌سنك فرانسیسکن ، ژه‌زویت ، لازاریست ، سورده‌سن ژوزه‌ف ، سورده نازاره‌ت نامیله معروف متعدد جمعیات مذهبیه‌لری موجوددر . اشبو جمعیتلر عن القدیم سوریه‌ده مقیم طوائف نصرانیه‌نك وباخصوص قاتولیکلرك حیات ادبیه وحتی مادیه‌سنه بیله تحکم ایتمکه موفق اولمش وحرب حاضرك اعلانی تاریخنه قدر اوروپاده‌کی بیوك قتولیك حکومتلرینك کوندردکاری مبالغ جسیمه سایه‌سنده عثمانلیلق واسلاملق ایچون صوك درجه مضر تلقینات سیاسیه واجتماعیه‌ده بولنه‌رق ملت عثمانیه افرادی اره‌سنده درین تفرقه‌لرك تحدثنه بذل مساعی ایتمکده بولنمشلردر .

[٣] — **مارونیلر** . — برکتلهٔ متکاثفه حالنده لبنانك نهر الکلبدن نهر البارده قدر اولان سطح مائل غربیسنی اسکان ایدن بو طائفهٔ نصرانیه‌نك بر قسمی بیروت لواسنده وبر اقلیت قلیله‌سی لاذقیه وطرابلس شام لوالرنده ساکندر . تخمیناً ٣٥٠,٠٠٠ نفوسه مالك اولان مارونیلر آلتنجی عصر میلادینك اواخرینه دوغری (جان مارون) نام راهبك صرف ایتدیکی مساعیٔ فوق العاده ایله لبنانك یوکسك یایلالرنده وصرپ کوشه‌لرنده طوپلانه‌رق مناعت ارضیه سایه‌سنده درزیلرله اولان مجاورتلرینه رغماً نیم مستقل بر حالده ١٢ نجی عصر میلادی‌یه قدر یشامغه موفق اولمشلردی . صوك ایکی عصر ظرفنده حکومت عثمانیه شدت وقوتله حکمنی مارونیلره حس ایتدیرمکه باشلایه‌رق ساکن اولدقلری منطقه‌لرده بر چوق درزی کویلرینی تأسیس ایتمشدی .

مارونیلرك مسافره اولان حرمت ورعایتلری سائر عرب عرقنه منسوب عشائر درجه‌سنه‌هیچ بر وقت واصل اوله‌مازه (١٩) نجی عصرك نصف اخیرینه قدر انجق چارشافله سوقاغه چیقمغی عادت ایدینمش اولان مارونی قادینی نهایت بو اسارتدن کندینی قورتارمغه اولمش وشمدیکی طرز حیاتی اوروپا قادینلر ینککنه یواش یواش تقرب ایتمکده

بولنمشدر .

لبنانك ربعندن زیاده‌سنی تحت تصرفلرینه آلان مارونی هیئت روحانیه‌سنك عین منطقه‌ده ٢٠٠ دن زیاده مناستری موجوددر . مارونی راهبی اولنمك حقنه مالك ایسه‌ده قاریسنك وفاتی حالنده تکرار ازدواجی غیر جائزدر .

پاپا طرفندن تصدیق ایدلمك اوزره مارونی پطریقنی انتخاب ایدن راهبلر درجهٔ ثانیه‌ده‌کی کوی پاپازلری طرفندن منتخبدر . عبادت دینیه‌لری هیچ بر مارونینك اکلایه مدیغی سریانی لسانی اوزره جریان ایتمکده‌در .

سنین اخیره‌ده بر چوق قتولیك جمعیتلری باشده ژیزویتلر اولمق اوزره مارونیلرله مسکون مناطقك هر طرفنده یوزلرجه مکتبلر کشاد ایده‌رك فرانسزجه لسانك تعمیمنه غیرت ایتمشلردر. بیوك شهرلرده نسل حاضره منسوب کنجلرك قسم اعظمی فرانسزجه لسانی لسان مادرزادلرندن دها سهولتله یازار واوقورلر . اشبو کنجلر خلقةً متشبث وتجارته هوسکار اولمقله برابر یدی سکزسنه چالشمق صورتیله شهادتنامه‌سنی استحصاله موفق اولدیغی مکتبدن الده ایتدیکی استفاده اکثریا فرانسز ادبیاتنه وجسارت مدنیه‌ایله تشبث شخصی فکرینك تمیه‌سنه منحصر قالیور . مصرده ، آمریقاده اوروپانك بیوك شهرلرنده وبیروتده‌کی مارونی تاجرلرینك پارلاق موفقیتلری مدعامزی اثباته بر ردلیلدر .

[٤] — **متحدروملر** . — میلاد عیسادن اول یمندن هجرتله شامك جنوب وغرب طرفلرنی اسکان ایده‌رك خریستیانلغك انتشاری اوزرینه اشبو دینی قبول ایدن عرب عاربه‌یه اطلاق اولنور . اشو متحدلرك روملق ویایونانلیلقله قطعیاً علاقه‌لری یوقدر . حتی عبادت دینیه‌لرینی عربجه ایفا ایتمکده‌درلر . یالکز مرجعلری پاپادر ؛ شامده اقامت ایدن رئیسلری انطاکیه ، اسکندریه وقدس پطریقی عنوانی حائزدر . بتون آسیا خریستیانلری آره‌سنده ذکالریله ، حسن اخلاقلریله تمیز ایدن وملکیت دخی تسمیه ایدیلن بو متحدروملر ودها دوغریسی بو عرب خریستیانلری اره‌سنده علوم وفنون اپیجه تعمیم ایدلمشدر . لسان مادرزادلرینی ، بتون شرق ادنی نصرانیلری اره‌سنده اك طاتلی واك دوغری تکلم ایدن بونلردر . تشبث شخصیلری ومعاملات تجاریه‌ده‌کی وقوفلری حیرت افزادر .

[٥] — **اجنبی قاتولیك مؤسساتی** . — سوریه قطعه‌سنده وبالخاصه بیروت ولایتنده موجود اجنبی مؤسساتی ایله مؤسسات مذکوره‌نك فعالیت دینیه ومدرسیه‌لری وبالنتیجه تأثیرات سیاسیه‌لری حقنده بر فکر الده ایتمك ایچون صحائف تاریخیه‌یی بر مقدار چویرمك واونجی عصر میلادی‌یه قادار ارتقا ایلمك ایجاب ایدر .

قرون متوسطه کلیسا تاریخی علی العاده تدقیق اولونه‌جق اولورسه اوروپاده بولونان قاتولیك کلیسالرینك تاریخ مذکوره دوغرونه درجه‌لرده بوزولدیغی الك کوچوك بر ملاحظه ایله اکلاشیلیر . بو سببدن دولایی درکه مناسترلرك اصلاح احوالی مقصدیله وحتی صنوف روحانیه آره‌سنده پك قطعی تشبثاته کیریشلمکه باشلانمش وبوتون بو تشبثات اولا (سن بنوا) طریقتنك احداثنی وبالآخره بوندن دها خشین بر طریقتك (قلونی) مناستری طریقتنك تأسسنی انتاج ایتمشدر . اون ایکنجی عصر اوائلنده ایسه هیچ کیمسه ایله اختلاط ایتمه‌یه‌رك وخالی اورمانلرده تارلا آچه‌رق زراعتله مشغول اولان سیسترسیه‌ن *Eisterciens* طریقتی، اونی متعاقب الك ایصسز یرلرده یاشایان (پره‌مونتره)*Premontrés* تارك دنیالغی ، ونهایت بری برندن آیری کوچوك حجره‌لرده ودائمی بر سکوت ایچنده حیاتی کچیره‌ن شارترو *Chartreux* نامیله بر طاقم طریقتلر تشکیل ایدلمشدر .

اهل صلیب سفرلری دخی بو کبی طریقتلرك تزایدی کبی بر نتیجه حصوله کتیرمش وحتی منتسبینی شوالیه‌لردن بولونان بعض طریقتلر ظهور ایده‌رك خرستیان اولمایانلره ، مسلمانلره قارشی حرب ایتمك وظیفه‌سنی رهبر حرکات اتخاذ ایتمشلردر .

اون اوچنجی عصرده ایسه خلق آره‌سنه قاریشمق ، وعظ ایتمك ، خرستیان اولمایانلره نصرانیتی قبول ایتدیرمك مقصدیله یکی طریقتلر احداث اولنمشدر . بونلر میاننده فرانسیسکن *Franciscains* لر ایله دومینیکن *Dominicains* لری ذکر ایده بیلیرز . بو نوع طریقتلرك عددی بر قاچ عصر ظرفنده بر قاچ یوزه بالغ اولدیغی کبی راهبه‌لره مخصوص اولمق اوزره ده بر چوق طریقتلر دها یکیدن کشاد اولونمشدر.

بوتون بو طریقتلر منسوبینی ایتالیا ، فرانسه واسپانیادن باشلایارق اوروپا ممالکنده بر چوق مناسترلر وجوده کتیردکاری کبی دیکر قطعات ارضیه‌ده دخی شعبه‌لر کشاد ایتمشلر وخرستیانلغك مهد ظهوری اولان سوریه قطعه‌سنده بالخاصه وبوتون معناسیله اجرای فعالیتی اهم وظائفدن عد ایلمشلردر .

اساساً حروب صلیبیه‌نك غایهٔ ظهوری ارض مقدسك اسلام ألندن تخلیصی اولوب بوتون عالم نصرانیتك اوفجیع وقانلی محاربه‌لردن صوکره دوچار اولدیغی رجعت وهزیمت الیمه ارض مقدسك حرباً استیلاسنك نه‌درجه‌ده متعسر ومستحیل اولدیغنی اثبات ایتمش اولدیغندن خرستیانلق عالمنك وخرستیان حکومتلرینك بو دفعه‌ده قلعه‌یی داخلدن ضبط ایتمك طریقنه توسل ایتدکلری وکندی أوز مملکتنده باریندیرمادقلری بعض جمعیات وجماعاتك غایهٔ مقرره‌لری داخلنده تدویر واحضار افکاره تشبث ایتمك اوزره ارض مقدسه سوق ایله‌دکلری بوکون بداهت درجه‌سنده معلوم بر حقیقت اولدیغی وارستهٔ ایضاحدر .

بناءً علیه خرستیانلغك نشر وتعمیمی اساسنی قبول ایدن قاتولیك مؤسساتی بر طرفدن

غایهٔ دینیه‌لرینه ایریشه‌کله برابر دیکر جهتدن باشقا بر موفقیت دها الده ایتدکلرینی کوره‌رك بو خصوصده‌کی مبارزه‌لرینه کرمی‌ویرمشلر وآز بر زمان ظرفنده منسوب بولوندقلری ملت وحکومتك بوتون معناسیله بر پروپاغانداجیسی اولمشلردر .

حکومات اجنبیه ایسه کندی اوز مملکتلری ایچون مضر کوردکاری بو کبی عناصر دینیه‌نك مملکتلری خارجنده‌کی موفقیاتنی تقدیر ایده‌رك اونلری مقاصد سیاسیه‌لرینه آلت ایتمکی پك موافق بولمش ومبالغ کلیه صرفی صورتیله کندیلرینه معاونتده قصور ایتمه‌دیکی کبی سیاسی مأمورلری واسطه‌سیله هر کون کندیلرینه تعلیمات لازمه‌یی اعطاده دخی تراخی ایتمه‌مشلردر .

معصوم بر کسوهٔ دینیه آلتنده عرض وجود ایدن رهبان وراهباتك هر محلده اولدیغی کبی بالخاصه سوریه قطعه‌سنده کشاد ایتدکلری اونا محدود مؤسسات مدرسیه ایله تنویر افکاره موفق اولدقلری غیرقابل انکار بر حقیقت اولمقله برابر اونسبتده افکاری تسمیم ایده‌رك بعض صافدل اهالئ محلیه‌یی اجنبیلشدیردکلرینی ، مملکتنه وملتنه قارشی کندیلرینی پك لاقید بر حال فلاکتـه افراغ ایتدکلرینی دخی اعتراف ایتمك ایجاب ایدر .

اجنبی مؤسساتنك بوتون بو حرکات تحریکیه‌سی عنصر نصرانی اوزرنده دها فیضلی ثمره‌لر ویرمش ویرلی بر طاقم جماعات دینیه ورهبان طریقتلرینك تأسیسنی وبو مؤسساتك دخی اجنبی مؤسساتنی تقلید ایده‌رك واونلرك اثرینی تعقیب ایده‌رك بعضاً پك غریب اجنبی رهبان جماعاتی قاریقاتورلرینك تشکلنی انتاج ایلمشدر . سوریه‌ده لسان تدریسلری اجنبی بر لسان اولان بعض یرلی مکتبلرك هپ بو نوعدن بولوندیغنی قبول ایتمك حقشناشلغنده بولونمق ضروری‌در .

اجنبی مؤسسات دینیه‌سی میاننده اورتودوقس وپروتستان رهبان وراهباتنك دخی فعالیتلرینی اونوتمق جائز دکل ایسه‌ده قاتولیك مؤسساتنك تشکیلات عمومیه‌لریله مقایسه ایدیله‌جك اولورسه بو نوع رهبان وراهباتك هنوز پك کیریلرده قالدیغنی تسلیم ایتملی‌در .

قاتولیك طریقتلری سوریه‌ده ، ارض مقدسده بالخاصه صوکنجی عصر ظرفنده پك بویوك بر مقیاسده نما بولمش اولدیغی ایچون الك کوچوك کویلره وارنجه‌یه قدر بوتون قدس لواسنده ، بوتون سوریه سواحلنده ، بیروت ولایتنده اجنبی مناسترلره ، دار الایتاملره ، خسته‌خانه‌لره ، لیلی ونهاری مکتبلره تصادف ایدلمکده بولوندیغی کبی هر آدیمده خصوصی کسوهٔ دینیه‌لریله بر چوق رهابین وراهبات ایله قارشی‌یه کلندیکنه حیرت ایتمه‌ملی‌در .

بوکون سوریه محیطنده یالکز اجرای فعالیت ایدن قاتولیك طریقتلرینك عددینی اوتوزه ابلاغ ایتمك قابلدر. هر نه‌قدر بونلردن بر قسمنك حدود فعالیتلری ساکن بر رنك دینی آلتنده یالکز قدس شریف محیطنه منحصر ایسه‌ده قسم اعظمنك بوتون سوریه انحاسنده تدویر نفوذ وفعالیت ایتدکلری آتیده‌کی ایضاحاتمزدن وبو خصوصده درمیان ایده جکمز رقملردن واضحاً اکلاشیله‌جقدر.

جزویت طریقتی *la Cie de jesus* منتسبیننك بیروتده کائن و (یسوعیه کلیه‌سی) نامیله معروف بویوك مکتبلری ایچون هر سنه نشر ایدیلن پروغراملرینك، *(L'université* – *St. Joseph)* نامنده‌کی رساله‌لرینك (۱–٥) صحیفه‌سنده فرانسه حکومتیله اولان علاقه‌لرینی باللاندیره باللاندیره آکلاتمقده‌درلر. دیکر جهتدن قدس شریفده امور تعلیمیه ایله اشتغال ایدن بر هیئت علمیه طرفندن قلمه آلنان فلسطین *La Palastine* نامنده‌کی اثرك مقدمه‌سنده خرستیانلره مخصوص اولمق اوزره تفریق ایتدیکی بندده قدسده بولونان قاتولیك مؤسساتنی صایدقدن صوکره بو مؤسساتده موجود رهبان وراهبات ایله خسته‌لرك وطلبه‌نك عددینی وبو مؤسساتك درجهٔ فعالیتنی کوسترن بر جدول تنظیم ایتمشدر. بو جدولی عیناً بروجه آتی ترجمه واستنساخ ایله‌یورز:

مناسترلرده بولونان رهبان	۷٦۰
» » راهبات	٤۲۰
یکون	۱۱۸۰
مکتبلرده » طلبهٔ ذکور	۲٤۰۰
» » » اناث	۲۸۰۰
یکون	٥۲۰۰
دار الایتاملرده بولونان اولاد ذکور	۳٦۰
» » » » اناث	٤۳۰
یکون	۷۹۰
خسته‌خانه‌لره کیروب چیقان خسته‌لر سنوی	٦۰۰۰
معاینه‌خانه واجزاخانه‌یه مراجعت ایدنلر سنوی	۳۰۰۰۰۰ شخص

قاتولیك مؤسساتیله مناسبتده بولونان هر شخصك بیلده بر دفعه تلقین ایتدکلری افکاری قبول ایتدیکی تصور ایدلسه وبو نسبت توسیع اولونسه ارض مقدسه وبوتون سوریه‌یه صاچیلان افکار مضره‌نك نه بویوك بر محصله تشکیل ایده‌جکی تصور اولونملی‌در.

بو رقملردن صوکره مختلف طریقتلر حقنده آیریجه ایضاحات ویره‌جك اولورسه‌ق بیروتده‌کی اجنبی قاتولیك مؤسساتنه دائر آز چوق بر فکر حاصل ایدلمش اولور. بو طریقتلری سوریه محیطنه تاریخ ورودلرینی نظر دقته آله‌رق کوستره‌جکز.

۱ — **جزویت طریقتی** *la Cie de jesus* درکه ۱٥٤۰ تاریخنده اسپانیول اصیل زادکاننده (ایغناس دو لویولا *Ignas de loyola*) طرفندن تأسیس اولنمشدر. جزویت *les Jesuites* لرك حال حاضرده‌کی مرکزلری رومادەدر. جزویتلر بوندن ایکی اوچ عصر مقدم سوریه محیطنه کله‌رك الیوم لازاریست راهبلری طرفندن اشغال ایدیلن بر قسم مناسترلری تأسیس ایتدکدن صوکره سوریه‌دن مفارقت ایتمشلر ایدی. بالآخره (۱۸۳۱) تاریخنده بیروته تکرار ورود ایتمشلر و (۱۸٤۳) تاریخنده جبل لبنانده کسروانده کائن غزیرده‌کی مکتبی تأسیسی ایتمشلردر. جزویتلر او تاریخدن بری سوریه محیطنده قالمشلر و (۱۸۷٦) تاریخنده بیروتده‌کی یسوعیه کلیه‌سنی وبویوك مناستری کشاد ایلمشلردر. جزویتلرك بکفیاده، معلقه وزحله‌ده، غزیرده، شامده، حلبده، تعنایلده، (جزین)ده مناسترلری ونهاری مکتبلری واردر. یالکز بیروتده‌کی مکتبلری نهاری ولیلی اولوب درجات ثلثهٔ تحصیلیه‌یی شاملدر. صوك زمانلرده الهیات وطبیه شعبه‌لرینه حقوق وهندسه شعبه‌لری دخی علاوه ایدیله‌رك بر دار الفنون شکلنی آلمشدر. جزویتلر سوریه محیطنده (الآباء الیسوعیون) نامیله معروفدرلر.

۲ — **فرانسیسکه‌لر**: *les Pères Franciscains* بو طریقت (۱۲۱۰) سنهٔ میلادیه‌سنده تأسیس اولونمشدر. صلیبیون زماننده بری سوریه محیطنده وارض مقدسده بولونمقده ایدیلر. صوك عصر ظرفنده، (۱۸٤۸) تاریخندن صوکره فعالیتلرینه‌دها زیاده کرمی ویرمشلر وبر طرفدن مناسترلرینی تزیید ایتدکلری کبی دیکر جهتدن قدس زیارتچیلری ایچون مأوالر انشا ایتمشلردر. فرانسیسکن راهبلرینك یالکز قدس شریفده اولمق اوزره آلتی مناستر ومأوالری بولوندیغی کبی ۱ – بیت لحم ۲ – عین کریم ۳ – طبریا ٤ – جبل الطور *Mont Talor* ٥ – ناصره. ٦ – قانا. ۷ – عکا. ۸ – صور. ۹ صیدا. ۱۰ – بیروت. ۱۱ – لبنانده حریشه. ۱۲ – طرابلس شام. ۱۳ – لاذقیه. ۱٤ – شام ۱٥ – حلب. ۱٦ – اسکندرون. ۱۷ – عینتاب. ۱۸ – نصیبین ۱۹ – یکی قلعه ۲۰ – مرعشده مناسترلری ومأوالری واردر. حلبده بر مکتب دخی اداره ایتمکده‌درلر. سوریه محیطنده فعالیتی پك واسع اولان بو راهبلر (الاباء الفرنسیسکان) نامیله معروفدرلر.

۳ — **قارمل راهبلری**: *les Carmes* حیفا قصبه‌سی اتصالنده بولونان (جبل

الکرمل)ه نسبتله بو اسمله یاد اولونمقده‌درلر . بونلر صلیبیونك قافلهٔ اخیره‌سیله برلکده خرستیانلرجه مقدس اولان مذکور طاغی ترك ایتمشلر ایکن اون یدنجی عصرك اواسطنه دوغرو (١٦٣٦) تاریخنده تکرار قارمل داغنه کله‌رك یکیدن برمناستر تأسیس وبرمسافرخانه انشا ایتمشلردر . . قارمل راهبلرینك حیفاده ، طرابلس شامده وعکارده قبیاتده بر مناسترلری دها واردر . کندیلری امورتعلیمیه ایله اشتغال ایتمه‌دکلری حالده عادتلری خلافنه اوله‌رق جبل لبنانده (بشری)ده بر مکتب کشاد ایتمشلردر . بو راهبلر (الآباء الکرملیون) نامیله معروفدرلر .

٤— سن ژوزه‌ف راهبه‌لری: *les soeurs de saint Joseph de L'Apparition* بو راهبه‌لرمارسیلیادن (١٨٤٨) تاریخنده قدس شریفه کلمشلردر . جمعیتلری فرانسه‌ده *Gaillac* قصبه‌سنده *Emilie de Vialard* نام راهبه طرفندن تأسیس اولنمشدر . مرکزلری مارسیلیاده اولوب آمریقاده دخی شعبه‌لری واردر . بو راهبه‌لرك مجموع مناسترلری (٣٠) عدددر . سوریه لیلر بیننده (الراهبات الیوسفیات) نامیله معروف اولان بو راهبه‌لرك فلسطینده اون اوچ مؤسسه‌لری واردر .

١ ـ قدس . ٢ ـ یافه . ٣ـ ناصره‌ده برر خسته‌خانه‌لری بولوندیغی کبی طقسان کوچوك قیزی حاوی اوچ دار الایتام لری (١٨٠) طلبه‌یی حاوی ایکی نهاری مکتبلری وبیکی متجاوز طلبه‌سی بولونان بش دینی مکتبلرینی دخی بومیانده تعداد ایده‌بیلرز . بوندن ماعدا ١ ـ بیروتده لیلی ونهاری بر مکتب ٢ـ صیداده بر مناسترو بر نهاری مکتب ٣ـ دیر القمرده بر مناستر وبر مکتب ٤ ـ حلبده ایکی مناستر وایکی لیلی مکتب وبر خسته‌خانه ٥ ـ اسکندرونده بر مناستر وبر مکتبلری دخی موجوددر .

٥ — ناصره راهبه‌لری : *Les Dames de Nazareth* بو راهبه‌لر اول امرده دوغرودن دوغری‌یه ناصره قصبه‌سنده بولونمق اوزره تأسیس جمعیت ایتمشلر ایسه‌ده بالآخره غالیله *La Galilée* ده اوچ مؤسسه دها وجوده کتیرمشلردر . ١ — حیفاده بر نهاری مکتب ٢ ـ شفاعمر ٣ ـ عکاده مکتبلر . بوندن ما عدا بیروتده الك کزیده بر محلده (دیر الناصره) نامیله معروف بویوك مناستری تأسیس ایتمشلردر . سوریه‌ده بو راهبه‌لر (راهبات الناصره) نامیله معروفدرلر . بو راهبه‌لرك سوریه‌یه تاریخ ورودلری (١٨٥٥) در

٦ — قارمه لیتلر : *Les Carmélites* (سورته ره‌زا)طرفندن بو راهبه‌لرك تاریخ تأسیسلری (١٥٧٠) سنه‌لرینه دوغرودر . مرکزلری رومه‌ده‌در . قدس شریفه(١٨٧٣) تاریخنده کله‌رك شهر جوارنده کائن وجبل الطور یاخود جبل الزیتون نامیله معروف

Mont Olivier داغنده مناسترلرینی انشا ایتمشلردر . بوندن ما عدا ١ ـ بیت لحمده ٢ ـ حیفاده قارمل داغنك اتکنده برر مناسترلری دها واردر . بو اوچ مناسترده فرق قدر راهبه موجوددر . وبونلر (راهبات الکرملیات) نامیله معروفدرلر .

٧— فره‌رلر : *Les Frères des écoles Chretiennes* (١٧٢٤) سنهٔ میلادیه‌سنده فرانسه‌ده تشکیل جمعیت ایتمشلردر .

فره‌رلر جمعیتنی تشکیل ایدن (ژان باتیست دولاسال) نام ذاتدر . فره‌رلرك مرکزی پارسده‌در . بونلر (١٨٧٨) تاریخنده سوریه محیطنه ورود ایتمشلردر . فره‌رلرك سوریه ده‌کی تشکیلاتلری پك واسعدر . ١ ـ قدس ٢ ـ حیفا ٣ ـ ناصره ٤ ـ بیت لحم ده مکتبلری واردر . فره‌رلرك اساس وظیفه‌سی تعلیم اولدیغی ایچون یالکز بو مکتبلرده (١٠٠٠) سی متجاوز طلبه‌واردر . بومحللردن ما عدا ٥ ـ بیروتده ٦ ـ طرابلس شامده ٧ ـ اسکندرونده لیلی ونهاری منتظم مکتبلری بولونمقده‌در . بونار (اخوة المدارس الیسوعیه) نامیله معروفدرلر .

٨ـ سن ژان ده دیو فره‌رلری : *Les Frères de Saint Jean de Dieu* بو فره‌رلر اسپانیاده غرناده‌ده (١٥٧٢) تاریخنده تأسیس جمعیت ایتمشلردر . بونلرك مرکزلری رومه‌ده اولوب مجنونلری ومعتوهلری تداوی ایتمك ، خسته خانه‌لر کشاد ایلمك وظیفه‌سنی بنمسه‌مشلردر. ایتالیا ، فرانسه ، باویه‌را ، پروسیا ، مجارستان واسپانیاده خسته‌خانه‌لری واردر . (١٨٩٧) تاریخنده‌کی بر ایستاتیستیقه کوره بونلرك عددلری (١٤٨١) راهب ایدی . (١٣٤٨٣) خسته‌یه باقیورلردی . بو فره‌رلر (١٨٧٩ تاریخنده قدس شریفه کله‌رك بیت لحم یولنده کائن (طنطور)ده بر خسته‌خانه تأسیس ایتدکلری کبی (ناصره) ده دخی بر خسته‌خانه وبر معاینه‌خانه کشاد ایلمشلردر . بونلر (رهبان مار یوحنا الالهی) نامیله معروفدرلر .

٩ — سنت قلر راهبه‌لری : *Les Religieuses de Sainte Claire* بو راهبه‌لر جمعیتی (١٢١٠) تاریخ میلادیسنده راهبه (قلارا) طرفندن ایتالیاده *Assise* شهرنده تأسیس اولونمشدر . بونار (١٨٨٤) تاریخنده سوریه محیطنه کله‌رك قدس شریف جوارنده (بیت لحم) یولی اوزرنده بر مناستر تأسیس ایتمشلردر . بونلرك برده (ناصره)ده بر مناسترلری دخی موجوددر . هر ایکی مناسترده راهبه‌لرك عددی (٣٠) قدردر . تعلیم ایله اشتغال ایتمزلر .

١٠ — فرانسیسکه‌ن راهبه‌لری : *Les Soeurs Franciscaines* بو راهبه‌لر (١٨٨٥) تاریخنده قدسه کله‌رك (٦٠) قدر یتیمی تربیه ایده‌جك درجه‌ده بر مؤسسه

وجوده كتيرمشلردر . (يافا)ده دخى (١٠٠) طلبه‌سى بولونان بر قيز مكتبنى اداره ايتمكده‌درلر. بوندن بر قاچ سنه مقدم شامه دخى كله‌رك اوراده‌ده بر مؤسسه وجوده كتيرمشلردر . سوريه‌ده باشقه مؤسسه‌لرى يوقدر .

١١ — له سوردوشاريته : Les Soeurs de Charité بو راهبه‌لرك جمعيتى فرانسه‌ده په‌ر دوپول طرفندن (١٦٣٢) تاريخنده تأسيس اولونمشدر قدس محيطنه (١٨٨٦) تاريخنده كلمشلردر. قدسده‌كى مؤسسه‌لرنده كوچوك ممه‌ده‌كى چوجوقلردن، يتيملردن ، اعماله ، اختيار عجزه‌يه وارنجه‌يه قدر كافهٔ صنوف بشره ، محتاجينه باقيورلر . بلديه‌خسته‌خانه‌سنده‌ده خدمت ايديورلر . بيت لحمده بر خسته‌خانه ايله بر دار الايتام ، حيفاده بر خسته‌خانه وبر مكتب ، (ناصره) ده بر خسته‌خانه ، بيروتده بويوك بر خسته‌خانه بر دار الايتام، قيزلره وارككلره مخصوص بر دار الصنايع ، بيروتده آيريجه اوچ كوچوك مكتب ، طرابلسده يتيملره مخصوص بر صنايع مكتبى ، جبل لبنانده (اهدن)ده (بحنس)ده برسناتوريوم ، (برج البراجنه) ده دخى بر مكتب اداره ايتمكده‌درلر . بونلر سوريه‌ليلر عندنده (راهبات المحبه) ناميله معروفدرلر .

١٢ — باويه راهبه‌لرى : Les Soeurs Bavaroises de Saint-Charles بونلرك مركزلرى باويه‌راده‌در . بو راهبه‌لر خسته‌خانه اداره‌سيله معروف ومشهوردرلر . حتى برلينده‌كى الك مهم خسته‌خانه‌لر بونلرك تحت اداره‌سنده بولونيور ؛ ١- قدس شريفده اوچ مؤسسه‌لرى (ايكى مكتبله بر دار الايتام). ٢ - حيفاده بر خسته‌خانه وبر معاينه‌خانه ٣ - بيروتده بر خسته‌خانه وليلى ونهارى بر قيز مكتبى . ٤ - شامده ٥ - حلبده دخى مؤسسه‌لرى موجوددر . بونلر قدسه (١٨٨٧) تاريخنده ورود ايتمشلردر (راهبات الالمانيات) ناميله معروفدرلر .

١٣ — مارى‌ره پاراتريس راهبه‌لرى : Les Religieuses de Marie Reparatrice بو راهبه‌لرك مركزى رومه‌ده‌در . (١٨٨٨) تاريخنده قدس محيطنه كله‌رك بر بويوك مناستر تأسيس ايتمشلردر . بالآخره بيروته كله‌رك بوراده‌دخى بر عبادتخانه كشاد ايتمشلردر . سوريه‌ليلر بيننده (راهبات السجود)ناميله معروفدرلر .

١٤ — لازاريستلر : Les Lazaristes ايكى قسمدر بونلردن بر قسم لازاريست راهبلرى واردركه آلماندر؛ بونلر (١٨٩٠) تاريخنده قولونيا جمعيت مسيحيه‌سى طرفندن مأمور ايديله‌رك قدس شريفه كلمشلر وقدسده باب الشرقى قربنده يرلشه‌رك اوراده بر مكتب دخى تأسيس ايتمشلردر .

لازاريستلرك ايكنجى قسمى فرانسز راهبلرندن متشكلدر . بونلرك جمعيتى (١٦٣٢)ده

تأسيس ايدلمش وسوريه محيطنه بوندن برايكى عصر مقدم كله‌رك وقتيله جزويت راهبلرينك اشغال ايتدكلرى مناسترلرده يرلشمشلردر . فرنسز لازاريستلرينك مركزلرى پاريسده‌در ١ - ازمير ٢ - طرابلس شام ٣ - جبل لبنانده عين طورا ٤ - جبل لبنانده اهدن ٥ - شام ٦ - جبل لبنانده ره‌يفونده مؤسسه‌لرى وشامده وعين طوراده مكتبلرى موجوددر لازاريستلر امور تحريريه ايله‌ده اشتغال ايتمكده‌درلر . سوريه‌ليلر بيننده (العازاريون) ناميله معروفدرلر.

١٥ — سالزيه‌ن راهبلر : Les Pères Salesiens بو راهبلرك جمعيتى ايتاليالى (دون بوسقو) طرفندن (١٨٦٥) تاريخنده دوغرو تأسيس ايدلمش اولوب بالآخره Saint Sepulcre كليساسى راهبى « دون بللونى »نك تشويقيله قدس شريفه (١٨٩١) تاريخنده ورود ايتمشلردر . به رساله زيه‌نلرك درت مؤسسه‌لرى واردر . ١ - بيت لحم ده دار الايتام ٢ - بيت جمال ٣ - قره ميزان ٤ - ناصره‌ده بولونان زراعى دار الايتاملر . بو مؤسسه‌لرده (٢٢٠) قدر چوجوق موجوددر . بو مؤسسه‌لر (٤٠) راهب وفره‌ر طرفندن اداره‌ايدلمكده‌در. بيت اللحمده برده مكتب ابتدائيلرى واردركه (٢٢٠)طلبه‌يى حاويدر . سوريه‌ليلر بيننده « الاباء السالزيون » ناميله معروفدرلر .

١٦ — سالزيه‌ن راهبه‌لر : Les Religieuses Salesiennes بو راهبه‌لرك جمعيتى دخى دون بوسقو طرفندن تأسيس اولنمش و (١٨٩١) تاريخنده په‌رساله‌زيه‌نلرله برلكده قدسه كلمشلر ، په رساله زيه‌نلرله تشريك مساعى ايتمشلردر . بونلر (راهبات السالزيات) ناميله معروفدرلر .

شمدى‌يه قدر بيروت ولايتنده مؤسساتى بولونان رهبان وراهبه‌لر حقنده معلومات ويردك؛ برقسم طريقتلر دها واردركه يالكز قدس شريفده مؤسسه‌لر وجوده كتيرمشلردر. بونلرك يالكز اسملريله تاريخ تأسيسلرينى ذكر ايتمكله اكتفا ايده‌جكز:

١ — Les Dames de Sion بونلر قدسده (ئه‌كسه هومو) Eccé Humo كليسا سنده بولونديغى محلده بر مؤسسه وجوده كتيرمشلردر؛ قدسه تاريخ ورودلرى (١٨٥٦)در .

٢ — les pères blanc ١٨٧١ تاريخنده تشكل ايتمش بر جمعيتدركه راهبلرى ١٨٧٨ تاريخنده قدسه كلمشلردر . (سنت آن) و(بةه‌سدا) كليسالرينى تأسيسى ايتمشلردر. « الاباء البيض » ناميله معروفدرلر

٣ — Les pères du Sacré-Coeur de Bétharram ١٨٧٩ تاريخنده قدسه كله‌رك بيت لحم قربنده بر مؤسسه وجوده كتيرمشلردر .

٤ — Les soeurs de Rosair ١٨٨٠ تاریخلرنده سن سه پولقر راهبی (دوم طنوز) طرفندن تأسیس ایدیلن یرلی بر جماعتدر، قتولیكدر. (الراهبات الوردیات) نامیله معروفدرلر.

٥ — les pères de Notre Dames de sion ١٨٨٤ تاریخنده قدسه کلمشلردرلر.

٦ — Les Pères Dominicains ١٨٨٤ تاریخنده قدسه کلمشلردر. (رهبان مار عبد الاحد) یاخود (الدومنیکان)ناملریله معروفدرلر.

٧ — Les Augustins de l'Assomption: ١٨٨٧ تاریخنده کلمشلردر. قدسده نوتردام دوفرانس مأواسنی اداره ایدییورلر. بوراهبلر «الصعودیون» نامیله معروفدرلر.

٨ — les Pèrres Trappistes: بو راهبلر «١٨٩١» تاریخنده ورودایتمشلردر. قدیم «Emmaüs» جوارندهکائن العترونده مناسترلری واردر. بونلر سوتجیلکده وزراعتده مشهور وه «الاباء الترابیین» نامیله معروفدرلر.

٩ — les Benedictins du Calvaires: ١٨٩٦ تاریخنده قدسه کلمشلردر. بونلر اون ایکی راهبهدن عبارت اواوب قدس جوارندهکی جبل الطورده اقامت ایتمکدهدرلر.

١٠ — les Riligieuses de l'Hortus Conclusus: بونلر آمریقالی قاتولیك راهبهلردر. «١٩٠١» تاریخنده قدسه کلمشلر وبیت لحمده بر مناستر تأسیس ایتمشلردر.

بو ایضاحاتدن آکلاشلیور که سوریهده موجود قاتولیك جمعیاتنك عددی یکرمی آلتی یه بالغ اولمقدهدر. زیر ادارهلرنده بولونان مؤسسات مدرسیه وشفائیهده ودار الایتاملرده نهقدر طلبهنك، مریضك ویتیمك بولونهجغیده پك جزئی بر ملاحظه ایله آکلاشیلیر.

[٦] — پروتستانلر. — براقلیت قلیله حالنده بولنمقده اولان اشبو طائفه سوریهدهکی یهودیلری نصرانیلشدیرمك غایهسیله مؤسس اولان لونده جمعیت دینیهسیله اسقرچیا وآمریقا میسیونرلرینك تعب ناپذیر مساعیء مادیه ومعنویهلریله میدانه کلمشدر. شمدی یه قدر سوریهده پروتستانلغك نشر وتعمیمی ایچون میلیونلر وبلکه میلیارلر صرف ایدلمش ایسهده اشبو دین جدیدی قبول ایدنلرك عددی ینه پك محدود قالمشدر.

٤ — یهودیلر وسیونیزم [*]

[١] یهودیلر — کتب مقدسهده بر تفصیل بیان اولندیغی اوزره یهودیلر ارض

(*) یهودیلرك احوال اجتماعیه وادبیهسی ملبس، حیفا، طبریا، جاعونه، صفد تدقیقات محلیهسنده بر تفصیل ایضاح ایدیلهجکدر

مقدسده شانلی کونلر کچیردکدنصکره نکبت وخیبته اوغرایهرق دشمنلری طرفندن دنیانك اطراف اربعهسنه نفی واجلا ایدلمشلردی. بو کونکی فلسطین قطعهسنك یهودیلری یا کندی آرزو واختیارلریله دیار اجنبیهدن تکرار سوکیلی طوپراقلرینه قاووشمش ویاخود اوروپادهکی زنکین یهودیلردن تشکل ایدن استعمار شرکتلرینك حیرتبخش مساعیسیله روسیه وروماینادن کتیرتیلهرك الك یکی اصول اوزره انشا ایدلمش کویلری اسکان ایدن اجنبی یهودیلردن مرکب بولنمشدر. یالکز شام یهودیلری اغلب احتماله کوره فلسطیندن هیچ آیریلمیان موسویلرك احفادندن اولسه لرکرکدر.

فلسطین یهودیلری اون طقوزنجی عصر ابتدالرنده صرف مغربی واسپانیوللردن یعنی وقتیله فردیناند قتولیك وایکنجی فیلیب زماننده کی انکیزیسیونلر طرفندن اسپانیادن طرد ایدلمش موسویلردن عبارت ایدی. بونلره (سه فاردیم Sephardim) یعنی اهل کتاب تعبیر ایدرلر. اون طقوزنجی عصرك اواسطندن صوکره بونلره هیچ بر وجهله بکزهمین ایکنجی بر کتلهٔ یهود آقین آقین ارض موعوده طوغری روسیهدن هجرت ایتمکه قیولدیلر. بونلره (آشکنازیم) یعنی اوروپای شرقی یهودیلری اطلاق اولنور. ١٨٤٠ سنه سنه دوغری یاپیلان بر حسابه کوره روسیهدن سنوی یوز قدر یهودی اولوم زماننك حلول ایتدیکنه قائل اوله رق فلسطین یولنی طوتمشدر. اشبو هجرتك اسبابنی تهیئه ایدن بر طاقم عوامل دینیه غیر موجود دکلدی: یهودیلر ارض مقدسده کومولن دیندارلرك حساب کوننده بولندقلری مزارلرن بلا مشکلات بعث اولنه جقلرینه وحالبوکه بشقه یرده مدفون اولنلرك موعود اولان محل مقدسه واره بیلمك وبورادن ندای ربانییه اجابت ایده بیلمك ایچون تحت الارض بر چوق اوزون یوللرك حفرینه مجبور ایدیلهجکلرینه اعتقاد ایدرلر.

آلمانیا، روسیه ورومانیا یهودیلری طرفندن قبول ایدیلن عنعنات تلمودیهیه کوره حضرت مسیح ایلروده نازل اولهجغی وقت تخت ملوکانهسنی صفد شهرنده قوره جغندن بر چوق آشکنازلر قصبهٔ مقدسهیی ترجیح ایدهرك کندیلرینه وطن جدید اتخاذ ایدییورلر. مسیحك تکرار ظهور ایدهجکی شهر کندیلرینه کوره طبریا اولمغله بو راسی دخی بر چوق اوروپالی یهودییه ملجأ اولمش وبوندنبشقه بیکلرجه یهودی مهاجری قدس یولنی طوتمشدر.

١٩ نجی عصرك صوکلرینه طوغری روسلر طرفندن یاپیلان مظالم وقتل عامللر اوزرینه حرکت هجریه متکاثف بر صورتده تزاید وفقط محورنی خفیف بر صورتده انحراف ایتدیردی. مهاجرلر یو سفر یهودا طرفلرینی اسکان وبو رالرده بر چوق واسع اراضی الده ایتمکه قیولدیلر.

شو راسنی نظر دقتدن دور طوتمامالیکه مهاجرت فکری کندی کندینه یهودیلر آره‌سنده دوغمش ویواش یواش بیویه‌رك شمدیکی حالنی آلمش بر تشبث فردی محصولی دکلدر. ۱۸۸۰ سنهٔ میلادیه سندن صوکره روسیه‌لی لوواتن‌ووایتبرغ ، پولونیالی فرایمن روسیه‌لی هابسمن والیوم ریشون لوزیون مستعمره‌سنده بر حیات هابغمن نام یهودیلر مهاجرتك ترویجی مقصدیله اره‌لرنده بر جمعیت تأسیس ایلدیلر . ایکی سنه صوکره ایلك دفعه اوله‌رق روسیه‌دن کلن موسوی مهاجرلری طرفندن یهودا منطقه‌سنده ریشون لوزیون نام کوی بنا وتأسیس ایدلدی . ۱۸۸۳ سنه‌سنده رومانیا یهودیلری عین غایه ایله بر جمعیت تأسیس ایده‌رك طوپلایه بیلدکلری بر مقدار پاره وقاندیره بیلدکلری ۱۰ عائله‌دن متشکل بر کتلهٔ یهودیه ایله حیفا جوارنده توطن ایتدیلر . وبوراده اراضی صاتون آله‌رق (زمارین ویاخود تعبیر یهودیسیله (زیکرون جاقوب) کوینك تأسیسنه موفق اولدیلر

اشبو ایکی جمعیتك مساعیسیله فلسطینك جهت غربیه سنده یرلش یهودی مهاجرلری زراعتله اشتغال ایتمکه باشلادی. فقط مستعمرلرك بجر کسزلکندن وجهالتلرندن ناشی عدم موفقیت بتون قوتیله باش کوسترەرك مهاجرلر الیم بر حاله کرفتار اولدی ، آجلق ، سفالت امراض مستولیه کبی بلایای سماویه هب بردن یهودیلر آره‌سنده باش کوستردی . زنکین اولمغه وارض مقدسده فریح وفخور یشایه‌رق مسعودانه ترك حیات ایتمکه قوشان بومهاجرلر فقر وضرورته کرفتار اوله‌رق اوته‌ده‌بروده تسأل ایتمکه قیولدیلر . مهم برقسمی تلف اولدی . حکومت عثمانیه بونلردن بر قاچ قافله‌یی تکرار کلدکلری مملکته اعاده ایتمکه مضطر قالمشدی .

پریشانلغك بودرجه‌سنی کورن بش اون آچیق کوزلی یهودی عریض وعمیق مذاکره‌دن صوکره زنکینلردن اعانه طلب ایتمك وممکن اولورسه کلیتلیجه بر مبلغ استقراض ایتمك اوزره آره‌لرندن یوقاریده اسمی کچن وایتبرغ نام مستعمری اوروپایه اعزام ایلدیلر (۱۸۸۷) . بویهودی پارسده‌کی بیوك کاهنك دلالتیله یهودی میلیونرلرندن « ادموند روچیلد » ه چاتدی . یانه یاقیله کندی ملتداشلرینك حال اسف اشتمالنی محرق بر لساناله اکلاتدی . بو مناسبتله وایتبرغ بارونك حسیات سموحانه‌سنی تحریك وتهییج ایتمك ایچون بتون طلاقت لسانیه‌سنی استعمال ایدییوردی . سر کذشت نهایت موفقیت تامه ایله تتویج ایدلدی . روچیلد آچیق قره‌دی‌لی بر مأمور مخصوصنی ریشون لوزیونه اعزام ایتدی . بو وقعه استعمار یهودی بیوك اهمیتی حائزدر چونکه بو آندن اعتباراً صرف ایدیلن یوز بیکلرجه لیرالر کفایت ایتمیه‌رك تضعیف ایدلدی . پاره بر سیل خروشان کبی پارسدن شرقه دوغری آقوب کیدییوردی . بارون پاره‌دن باشقه متفنن مأمورلرده اعزام ایده‌رك طبیعت ارض وقابلیت زراعیه حقنده راپورلر تنظیم ایتدیرییور .

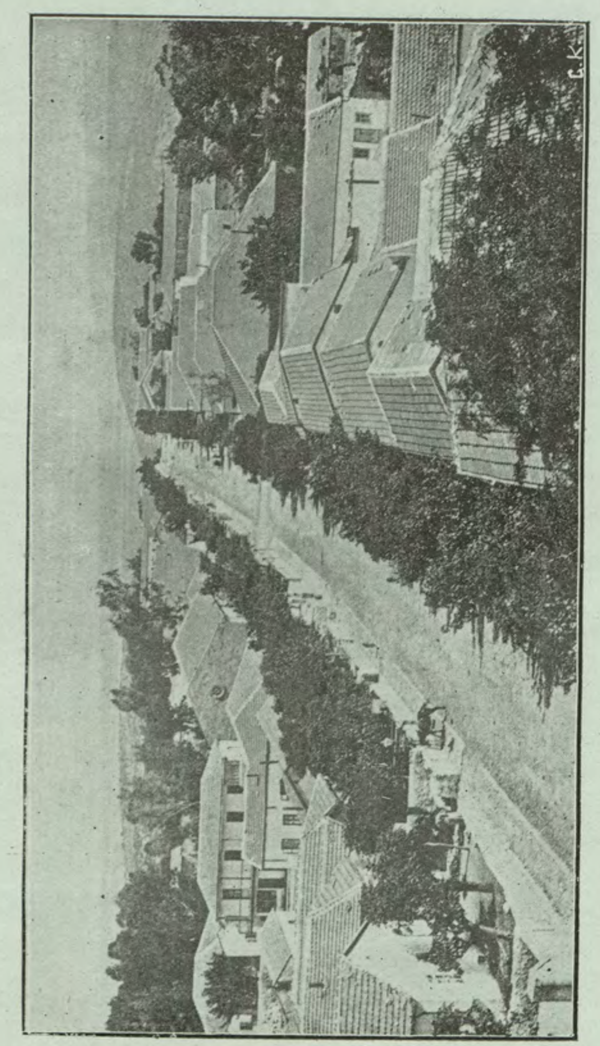

یهودی قولونیلرندن بری — زمارین (زیکرون یاقوب)

TÜRK TARİH KURUMU

دیکر طرفدن یکیدن اراضی صاتون آلنمسنی امر ایدییوردی . آز زمان ظرفنده بتون ریشون لوزیون کویی بارونك املاکی عدادینه کیردی .

غیر منتظر اولان بو احسان وانعاملر قارشوسنده یهودیلر سؤ استعمال ایده‌رك دهشتلی اسرافلره قیوللری اوزرینه بو حال اسف انکیزی مشاهده ایدن بارون شهرك یالکز صو ، مکتب وامور صحیه‌وسائر مؤسسات عمومیه مصارفنی چکه‌جکنی وفقط زراعت اوغورنده بر پاره ویرمیه‌جکنی اخطار ایتدی . دیکر طرفدن ریشونده‌کی اراضیسنك بدل مقطوعیله «یدی فرانغه بردونم» کویلیلره فراغ ایدلمسی ایچون آدملرینه اوامر لازمه اعطا ایلدی. وفقط ینه کندی عرقداشلرینك منافع حقیقیه‌سنی کوزه‌ته‌رك یکرمی سنه مدتله فائضسز اوله‌رق نامتناهی اقراضاتده بولندی . نهایت ۱۹۱۰ سنه‌سنده دیوناتدن یوزده ۱–۲ نسبتده جزئی بر فائض استیفا ایده‌جکنی اعلان ایتدی ایسه‌ده یهودیلر بو اعلانی ظنمه قالورسه مستهزیانه بر تبسمله مقابله ایتمش اوله‌جقلردر . چونکه حتی فائضسز اوله‌رق پاره استقراض ایدوب ده وعده‌نك ختامنده بورجنی اوده‌ین اشخاص پك محدوددر.

حیفا یهودی استعمار منطقه‌سنك مرکزنی تشکیل ایدن زمارین «زیکرون جاقوب» کوینك بولندیغی یر سراپا طاشلق ایدی . بالاده ذکری کچن رومانیا جمعیت استعماریه سی دونم باشنه ۲۰ فرانق تأدیه‌ایتمك صورتیله بوراسنی صاتون آله‌رق رومانیادن مهاجر نقلنه باشلامشدی . فقط یافه منطقه‌سنده‌کی عدم موفقیت بوراده دها بارز دها آجیقلی برصورتده نمایان اولدی. روسیه مهاجرلرینك باشنه کلن فلاکتلر بونلر آره‌سنده دخی باش کوسترمسی اوزرینه ینه زنکین بارونه‌باش اورولدی . ومومی الیهدن قوپاریلان یوز بیکلرلرله ، زمارین جوارنده بر قاچ‌اوفاق‌قطعهٔ اراضی دها صاتون آلنه‌رق احوال زراعیه دها امین ودها سالم برحاله افراغ‌ایدلدی . دیکر طرفدن زنکین روچیلدایلرودده استرداد ایدلمك اوزره اشبو یهودی مهاجرلرینه دخی کلیتلی اقراضاتده بولندی هیچ یوقدن کندیلرینی بردن بره‌نه زنکین کورن یهودیلر پاره صرفنده تفنن‌ایتمکه قیوله‌رق‌وکوچك زرعیاته نهایت ویره‌رك مثمر آغاجلردن متشکل اورمان غرسنه مباشرت ایلدیلر . پك واسع بر صورتده یتشدیریلن باغلردن شراب یاپه‌جق فابریقه دخی انشا اونمش‌ایسه‌ده اجنبیلرله بو خصوصده رقابت ایتمه‌نك‌عدم امکانی وقتیله حساب ایتمك زحمتنی اختیار ایتمین بو میراث یدیلر موفق اولمیه‌رق بوش‌یره برچوق‌پاره‌نك صرفنه سببیت ویرمشلردی اشبو عدم موفقیت قارشوسنده زراعتی بر اکلنجه حالنده تلقی ایدن مستعمرلر باغلرك بر قسم مهمنی قلع ایده‌رك یرینه بادم پورتقال ولیمون اغاجلرینك تأسیسنی تنسیب ایلدیلر .

اشبو مدهش اسرافاتدن بارون متأثر اولمق شویله طورسون بالعکس ملتداشلرا کلنسون

TÜRK TARİH KURUMU

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

وایش کورسون دیه (طنطوره)ده یـنه بیتمك توکنمك بیلمین میلیونلریله بیوك بر جام فابریقه‌سنك تأسیسنی امر ایتدی . فقط مواد ابتدائیه‌نك فنالغندن دولایی فابریقه آز مدت صوکره تعطیل ایدلدی . شایان قیددرکه یاریم میلیون فرانقلق بر مصرفله میـدانه کله‌رك صرف درست‌دوشونولمدیکندن طولایی تعطیل ایدیلن بو فابریقه یوزندن یکرمی سنه دنبرو بارونك وکیللری رسوم متنوعه عنوانی آلتنـده سنوی ٥٠ لیرا قدر بر پاره تأدیه ایتمکده‌در .

عین فکرله جاعونه‌ده ٣٠٠—٤٠٠ بیك فرانق صرف ایدیله‌رك میـدانه کتیریلین معهود عطریات فابریقه‌سی یـنه عین عقامته محکوم اوله‌رق بر ایکی سنه‌قریق، دوکوك، یهودی النده‌ایشلدلدکدن‌وبونجه‌سنه‌در «کونش یوزی کورمین» شو زواللی ملت افرادینی اکلندیردکدن صوکره ترك ایدلدی .

بتون بو بهالی اکلنجه‌لر ، عدم موفقیتلرله برابر اوروپاده‌کی زنکین یهودیلر مهاجرت فکرندن وازکچه جکلرینه دها اساسلی ودها متین بر حاله قلبنی آرزو ایتدیلر ، وبویولده اره‌لرنده اوزون اوزادی‌مناقشه‌لر جریان ایتدی . نهایت ١٨٩٠ سنه‌سنده روسیـه مظالمی آلتنده انیم انیم ایکلین یهودیلری قورتارمق غایه‌سیله لوندره‌ده « جویشین قولونیزه‌شین اسوسیاسیون » عنوانلی بر جمعیت تأسس ایتدی . اشبو جمعیت مختلف تابعیتلره منسوب نارسیس لووه‌ن وفرانسیس فیلیپسون ، ادمون لاهمن ، سالامون رایناق ، هانری فرانق کبی زنکین یهودیلردن تشکیل ایدلمش غایه‌سی یالکز ارض فلسطینده دکل بلکه قنادا ، ارژانتین وبره‌زیلیاده دخی واسع اراضی صاتون آله‌رق اورایه یهودی مهاجرنی اسکان ایلمکدر .

اشبو جمعیتك اعضالری ثروت واعتبارجه اوروپاده پك زیاده معروفدر . مؤسسلر میانده صاییلان اوستریالی بارون هیرش‌که ـوقتیله روم‌ایلی شمندوفرلرینك امتیازنی آلمش ایدی—ادعا ایتدکلرینه کوره ٤٠٠ میلیون فرانقدن عبارت‌اولان بتون ثروتی J.C.A. جمعیتنه هبه ایتمش ایدی .

اعضالردن نارسیس لووه‌ن مشهور اللیانس ایزرائیلیت جمعیتنك رئیسی اولدیغی کبی بو استعمار جمعیتنك ریاستنده دخی — وفـاتنه قدر — بولنمشدر لووه‌ن حرب عمومی اثناسنده وفات ایتدیکندن یرینه‌کچن ذاتك اسمنی جمعیت مذکوره‌نك فلسطینده‌کی مأمورلری مخابراتك انقطاعندن طولایی بیلمیورلر .

[٢] سیونیزم .— قدسك مبنی اولدیغی سیون داغندن کنایه اولوب فلسطینده بر حکومت مستقلهٔ یهودیه‌نك تأسیسی غایهٔ سیاسیه سنه اطلاق اولنور.

نظریهٔ مذکوره رومانیا وروسیه حکومتلرینك ظلم واعتسافندن بیزار قالان یهودیلر آره‌سنده ١٨٨٢ سنه‌سنه قدر غیر واضح بر حالده متعمم ایکن سنـهٔ مذکوره‌ده‌کی روس قتل عامندن صوکره یواش یواش خطوط عمومیه‌سی توضح ایتمکه یوز طوتمشدی .

بر طرفدن بارون روچیلدك میلیونلریله فلسطینده تأسیس اولنان منتظم کویلرده مهاجر یهودیلر اسکان‌ایدیلیور دیکر طرفدن نمسه‌لی بارون Hirsch یهودی مهاجرتنك ارژانتین ممالـکنده دها زیاده فائده بخش اولدیغنه قائل اولیور وارالرده یـنه مهاجرین مذکوره ایچون زراعی قولونیلر تأسیس ایدیلیور ایدی . نهایت ١٨٩٦ سنه‌سنده مجارستان یهودیلر- ندن مشهور هه‌رتزه‌ل Herzel بتون سیونیستلرك مقاصد سیاسیه‌لرینی براره یه‌جمع ایدن (حکومت یهودیه) نام اثرینی میدان کتیردی . اثر مذکور بوکونکی کونده بتون یهودیلرك عادتا ایکنجی بر تلمودی مثابه‌سنده‌در .

شوراسی شایان دقتـدرکه سیونیزم نظریه‌سی ملیت عصرینك محصولی اولمیوب، تلمود محررلری بیـله بو خلیـالرله متسلی اولمش اولدقلری کبی هر بر متعصب یهودی اشبو طاتلی امللرله یشـامغـه ، تلمودك فلسطینـه رجوعی متضمن بر قاچ آیتنی اوقومغـه مجبوردر .

موسویلرك قدسده‌کی نوحه‌لر دیواری اوکنده اغلایه‌رق اوقودقلری دینی مرثیه‌لر مدعامزی اثباته کافیدر . یوکسك سسله اوقونان مزامیرك بر نمونه‌سی بروجـه آتی درج اولنور :

سندن‌رجا ایدییورز صهیونه مرحمت ایت ! — قدس اولادینی برآرره‌یه طوپلا— ای صهیون منجیسی ! عجله‌ایت—قدسك قلبنـه سویله—صهیون شنلنسون‌وعظمت ایله مالامال اولسون— شفوقانه بر نظرله قدسه‌باق — سیونده قراللق بر آن اول تأسس ایتسون .

حیات سیاسیه‌لرینه خاتمه چکلمسی اوزرینه تارو مالیلر زمانندن بر وارض‌موعودلرینی ترکه مجبور ایدیله‌رك دنیانك اطراف اربعه‌سنه داغیـلان موسویلرك حیات تاریخیـه‌لرینی تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق کورورزکه صوك عصرده یتیشن متفکرلرینك‌بللی باشلی‌مساعیسی تعصب دینی‌یی ممکن اولدیغی قدر عنعنات تاریخیه ایله مملو ملی بر قالبه افراغ ایلمکدر .

١٧٦٠ سنهٔ‌میلادیه‌سنده موئیز مندلسون Mendelshon نامنده بریهودی‌متفکری برلین شهرنده یکی یهودیلکك اساساتی‌وضع ایتمکه قالقشه‌رق تدقیقاتی نهایت شو نقطه اطرافنده جمع ایده‌بیلمشدی : موسویلر ایچون آیروجه برملیت اولماملی‌در . هر بر یهودی ساکن اولدیغی مملکتی وطن اصلی اتخاذ ایتمکه مجبوردر . فرانسه‌ده‌کی یهودیلر‌مملکت مذکوره‌یی وآلمانیاده‌کیلر آلمانیایی‌وطن اصلی اتخاذ ایتملیدرلر .

مندلسونك اشبو افكارى يهوديلرك حيات سياسيه لرى اوزينه ١٩نجى عصراواسطنه قدر جدى برصورتده تأثيرنى ايقاع ايلمش ايدى. فقط ١٨٦٢ سنه سنده ايلك دفعه اوله رق (موئيزهه س) اسمنده بر آلمان يهوديسى عصر حاضر مليتپرورانسك آكلابيله جكلرى بر لسانله يهودى ملتنك تشكيلى لزومندن باحث « روما قدس » نام اثرينى نشر ايلدى بونكله برابر بو كتابك تأثيرى صفر قالدى . روسيه ايمپراطورى ايكنجى الكساندر زماننده قانلى بر تعصبله روسلر يهوديلره هجوم ايده رك قتل عام ايقاع ايلملرى اوزرينه مهاجرت فكرى هر بر يهودينك آغزنده طولاشير كن پنسكەر Pinsker نام يهودى موئيزهه سك فكرلرينى توسيعاً بر اثر قلمه آلدى . اثرده يهوديلر ايچون يكيدن انتخاب ايديله جك وطن جديدك فلسطين وسوريه مى يوقسه آمريقا قطعه سيمى اولمسى لازمكله جكنى سؤال ايديوردى .

ذاتاً اثر مذكورك نشرندن بر آز اول بش اون روس عائله سى فلسطينه هجرتله ريشون لوزيون كوينى تأسيس ايلمشلر ايدى .

مهاجرت مسئله سى يهودى متفكرلرينى بللى باشلى ايكى قسمه ايرمشدر . صرف پاره وا كمك اكتساب وتدارك كندن باشقه بر شى دوشونه مين يهودى عمله سى ممالك متحدهٔ آمريقايه ؛ فكرلرى مليت ويكى دولت تأسيسى نظريه لريله مشبوع اولان يهوديلر ايسه فلسطينه دوغروى هجرته قيولديلر . اوندن اعتبار يكرمى سنه ظرفنده ٨٠٠،٠٠٠ عمله بحر محيطى قطع ايده رك بر جديد مما لكنده يرلشمش بولندى . ديكر طرفدن فلسطين استعمارينه چالشمق اوزره اوفاقدن شركتلر تأسس ايتدى . بتون بو نلرله برابرينه سياسى سيونيزمك حالا بر نسيبلرى وضع اولنه مامشدى . بارون هيرش بيتمك بيلمين ثروتيله آرژانتينده يهودى مستعمره لرينك انشاسنه چالشه رق مليتپرورانك فكرينه بردرلو يناشمق ايستميوردى .

فلسطينده يرلشن يهودى مهاجرلرينك پك سفيل بر حاله دوچار اولدقلرينى معلن حوادث بتون اوروپا يهوديلرينى ايقاظ ايتمكه سبب اولدى .

١٨٩٦ سنهٔ ميلاديه سنده صحنهٔ يهوديه يه يكى برسيماى مدهش عرض وجود ايتدى مجارستانلى دوقتور هه رتزلدن بحث ايتمك ايستيوردم .

سيونيزمه جريان حاضرينى ويرن ، متفكر ومليتپرور بتون يهوديلرك كرك حاضرده وكرك مستقبلده تعقيب ايده جكلرى سياسى پروغرامى محكم واساسلى بر صورتده ترتيب ايدن اشبو دوقتورك نامى بو كونكى عالم موسويده پك بيوك بر موقع طوتمشدر . هر يهودى خانه سنك اك كوزل اوطه سنى هه رتزلك رسملريله تزيين ايدييور . سيونيستلرك فلسطينده استعمال ايتدكلرى پوسته پوللرى اوزرنده بيله دوقتورك فوطوغرافى موجوددر .

دوقتور هه رتزه ل آلمان ادبياتيله توغل ايتمش بر عالمدر. ١٨٩٦ تاريخندن اعتباراً محور علميسنى تبديل ايتمكه قرار ويره رك بتون ذكاسنى ، اقتدار علمى وادبيسنى يهودى مسئله سنك حلنه تخصيص ايلدى . بو تبدلك عوامل خارجيه سى غير موجود دكلدى ، سن ، تأيمس ، ونه وا نهرلرى آره سنده كى بتون واسع مملكتلرده دهشتلى بر يهودى عليهدارلغى تمركز ايتمش ايدى . اوزمانكى غزته لر ، مجموعه لر ، ملت يهوديه حقنده تحقير آميز مقاله لرله املا ايدلديكى كبى اوروپا حكومتلرينك اكثريسى ملت مذكوره افرادينه قارشو بر طاقم مقررات مضره اتخاد ايليوب دوريبوردى وضعيتك پك مشكل اولديغنى كورن دوقتور نهايت حيات مليه سى غليانه كله رك صحنهٔ جداله آتيلمغه وبى نوعنى قال وقلميله مدافعه وممكنسه بو اسارتدن تخليص ايتمكه قرار ويردى . نشر ايتديكى (حكومت يهوديه) كتابنده فلسطيندن هيچ بحث ايتمدى . ذاتاً كنديسى او صره لرده وطن جديد انتخابنده متردد ايدى . نهايت استعمار شركتلريله ائتلاف ايده رك سيونستلرك بال قونغره سنده (١٨٩٧) » جدلرك مملكتيله شمديكى موسويلرك تمايلات روحيه لرى آره سنده بولنمسى لازمكلان مناسبات » دن باحث نطقلر ايراد ايتدى .

١٨٩٧ سنه سى ٢١ اغستوسندن ١ ايلولنه قدر دوام ايدن اشبو قونغره سيونيستلرك مشاهير رؤساسندن دوقتور هه رتزه ل وماكس نورداو Max Nordau نام ايكى عالمك دعوتيله انعقاد ايتمش فلسطيندن ، آمريقادن ، روسيه دن وسائر ممالكدن ٢٠٠ كشى طوپلانمشدى مختلف ذوات طرفندن سيونيزمك وسائط فعاله سى حقنده نطقلر تعاطى ايدلدكدن صوكره تطبيق تقرر ايدن پروغرامك اساسلرى شو نقطه لره ارجاع اولندى :

سيونيزمك غايه سى ارض فلسطينده يهوديلره مخصوص وحقوق عموميه ايله مؤمن كويلر انشا ايديله جكدر. بو غايه نك قوه دن فعله چيقارلمسى ايچون بروجه آتى مقررات اتخاذ اولنمشدر.

١ . — يهوديلردن چفتجى ، مستقل صنعت منسوبى وصنعتكار مهاجرلر واسطه سيله فلسطينك استعمارينه دوام ايديله جكدر .

٢ . — دنيانك اطراف اربعه سنه يايلمش اولان يهوديلر آره سنده قوانين محليه دائره سنده بر وحدت مليه وجوده كتيريله جكدر .

٣ . — مليت فكرينك علويتى ملتداشلره اكلاتيله جق يهوديلكك مستهجن ومعيوب اولديغنه ذاهب اولان موسويلر ارشاد ايديله رك مليتك بالعكس مقدس ومحترم بر مبدأ اولديغى توضيح ايديله جكدر .

٤ — سيونيزمك غايه سنى ونقاط عموميه سنى بتون حكومتلره قبول ايتديرمك ايچون لازمكلن وسائطه مراجعت ايديله جكدر .

بوندن باشقه قونغره هيئتى ٢٣ كشيدن مركب ومركزى ويانه اولمق اوزره بر هيئت

ادارۀ دائمه‌نك تشكيلنه قرار ويرمشدر . هيئت اداره دوقتور هه‌رتزلك زير اداره‌سنده بوله‌جق وهر برسيونيستدن سنوى بر فرانق استيفا ايليه‌جكدر . اشبو تخصيصات سنويه‌يى ويرن هر يوز سيونيست عمومى قونغره‌لره بر اعضا انتخاب ايدوب كوندرمك حقلرى اوله‌جقدر .

بو قونغره ايله سيونيزم نظرياتدن عملياته كچمش اوليور ديمكدر .

سيونيزمك وسائط فعاله‌سى . — دوقتور هه‌رتزه‌ل « حكومت يهوديه » كتابنده ديپوركه « يهودى عداوتنك اجراى حكم ايتديكى بتون مدنى ممالكدن يهوديلر مهاجرت ايتمليدر . بر ميليار مارق سرمايه ايله تشكيلى ضرورى اولان بر يهودى قومپانياسى اشبو مهاجرلرك اموال منقوله وغير منقوله‌سنى صاته‌رق دها مساعد مملكتلرده اراضى صاتون آلملى وبوراده اصول جديده اوزره چفتلك ، خانه انشا وآلات زراعيۀ جديده تدارك ايتمليدر . »

بو فكرلرى درميان ايدن دوقتور مترقى سوسياليستلرك نظريه‌لرينى اونوتميه‌رق وطن جديده‌ده بر لشديريله‌جك يهوديلرك طرز اداره‌لرنده سوسياليزمك حرفياً تطبيق اولنمسنى التزام ايديور وديوركه « ملتداشلرم مدنيت غربيه ايله مشبوع ، ترقى وتجدده طرفدار بر سوسياليست‌ده موقراسيسى آلتنده‌يشاملیدر »

نظرياتجه پارلاق اولان بو افكارك جهت تطبيقيه‌سنده بر چوق مشكلات تحدث ايتمسى اوزرينه يهودى زنكين ومتفكرلرى ٢ ميليون انكليز ليراسى سرمايه ايله بر يهودى بانقه‌سنك تأسيسنه قيولديلر . بانقه بيوك مشكلاتله تأسيس ايديله بيلمشدى .

سونيستلرك بو كونكى كونده احراز ايتدكلرى موفقيتلر غيرقابل انكار حقيقتلردندر باخصوص روسيه وروماني‌ياده‌كى تشكيلاتلرى كلمه‌نك بتون معناسيله مكملدر . فلسطينده‌يراش مستعمرلرك هپسى عبرانجه‌يى چوجقلرينه اوكرتمكه مجبور طوتيليور . زيارت ايتديكمز بتون يهودى مكتبلرينك لسان تدريسلرى عبرانيجه‌در . اسپانيولجه ويا آشكنازجه يالكز ياشليلر آره‌سنده متعمدر . انتباه ملى بر تفصيل عرض ايتديكم وجهله مكتبلرده تمركز ايديور سيونيستلر ، مليتپرورلر بتون قوتلريله اميده ، ايده آله دوغرى قوشيورلر . فقط بارونلر ، ميليونرلرك بيتمك توكنمك بيلمين پاره‌لريله ، شيماريق ، مسرف ويالكز مستهلك كسيلن بو يهودى اقليتيله امل موسوى ميدانه كليرمى ؟ !

— ٥ —

بيروت . عكا ونابلس لوالرينك احوال طبيعيه‌سى

١ — طاغلر

عموميتله طاغلق اولان بيروت ولايتنك حدود شرقيه‌سنى تشكيل ايدن جبالك بر قاچى استثنا ايدلديكى حالده شرقدن غربه دوغرى — دكز ساحلنه قدر — ولايتى قطع ايدن داغلرك ارتفاعلرى متوسطدر . ولايتك جهت شماليه‌سى جهت جنوبيه‌سنه نظراً زياده‌جه طاغلق اولديغى كبى جنوبه دوغرى امتداد ايدن سلسلۀ جبال دخى ولايتك جهت شرقيه‌سنى احاطه ايلر . لاذقيه سنجاغنك شمال شرقيسندن جبل لبنانه قدر امتداد ايدن نصيريه داغلرى بيروت ولايتنى شمالده سوريه ولايتندن تفريق ايتمكده اولوب طرابلس شام جوارنده (٣٠٥٠) متره ارتفاعنده‌كى جبل السواد وعكار قضاسنده اولوب نصيريه ايله لبنان داغلرى آره‌سنده بر نقطۀ وصل حالنده بولنان و ٣٠٧٤ متره ارتفاعنده بولنان عكار داغلرى ولايتك شمال سلسلۀ جبليه‌سنه (نصيريه) منسوبدر .

اشبو سلسله عرض ايدلديكى وجهله جبل لبنانه قاريشه‌رق جنوبه دوغرى امتداديله تكرار بيروت ولايتنده صيدا اراضيسنه وبورادن دخى غربه دوغرى صوره قدر امتداد ايدر . بو قضا داخلنده اولا ليتانى وبر از صوكره جنوبده عين نهرك ديكر بر اسمى اولان قاسميه‌نك ساحل علويسنى تشكيل ايده‌ركدن دكز ساحلنده وقاسميه نهرينك منصبنده نهايت بولور .

ليتانى نهرينك قسم سفليسنى تشكيل ايدن قاسميه حفره‌سى فن مبحث الجبال نقطۀ نظرندن عادى بر حادثه‌دن بشقه بر شى اولميوب اصل جبل لبنانك حدود جنوبيه‌سنى تشكيل ايتديكندن بو اسم ايله ياد ايدلمشدر . نهرك صول كنارندن جنوبه وفلسطينك داخلنه دوغرى ياپيلان سلاسل جبال ظاهراً جبل لبنان سلسله‌سنه داخل ايسه‌ده سيرده‌كى عدم انتظامدن وارتفاعك آزلغندن دولايى آيروجه بر سلسله تشكيل ايدركبى اوليور . فى الحقيقه صور ، عكا ، ناصره وصفد وسائر فلسطين قضالرنده بولنمقده اولان طاغلر بحر سفيددن شريعه واديسنه قدر اولان بتون منطقه‌يى اشغال ايلمكده‌در . جهت شرقيه‌ده‌كى سلاسل جبالك الك يوكسك نقطه‌سى ١٠٠٠ متره‌يى تجاوز ايتمه‌مكده وشريعه واديسنك جهت يسارينى تشكيل ايلمكده‌در . اشبو سلسلۀ شرقيه‌يه عمود اولمق اوزره شرقدن غربه دوغرى ممتد بر چوق تپه‌لر دخى موجود وساحلده اشبو عوارض يكديكرينه اوفاق

بیروت داغلری

تپه‌لرله مربوط اولوب بو حادثه‌دن دخی وقتیله ساحله موازی بر سلسلهٔ جبلیه‌نك موجودیتنه حکم ایدنلر یوق دکلدر .

خلاصه اوله‌رق شونی درمیان ایده‌لم که قاسمیه نهری منصبنك جهت جنوبیه‌سنده بری بیاض بروننده دیکری رأس الکرومدن باشلایوب فلسطینك ایچرولرینه دوغری ایلرولین ایکی سلسلهٔ جبال موجوددرکه بونك اولکیسی بلاط ، اداثیر ، جرموق ، طابور وداهر وجلبوع داغلرینی حاصل وجهت غربیه‌ده بر آز مرتفع اولان (عربه) داغنی (٦٩٦ متره) تشکیل ایتدکدن صوکره کرمل سلسله‌سنك مهم شعباتندن عیبال داغنه اتکا ایدن رأس الاقرعده نهایت بولدر . شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اشبو ایکی سلسله آره‌سنده وسعتله وقوهٔ انباتیه‌سیله مشهور عکا وادیسی و بنی عامر اووه‌سی موجوددر .

فلسطین قطعه‌سنك جهت شمالیه‌سنده (غالیله‌ده) اك یوکسك طاغ جبل جرموق (١١٨٩ م) اولوب صفد قصبه‌سنك شمال غربیسنده وشریعه نهریله بحرسفید سطح مائلی آره‌سنده‌کی تپه‌لر صره‌سنده‌در . ناصره طاغلرینك جنوبنده کائن اولوب ارتفاع خصوصنده پك اهمیتلی اولمیان طابور طاغی (٥٦١ م) قدسیت جهتیله غالیله منطقه‌سنك اك مشهور نقطهٔ مرتفعه‌سنی تشکیل ایتمکده‌در ارتفاعنك اهمیتسزلکنه رغماً مرج بنی عامرك حاکم بر کنارنده واقع اولمسنه مبنی اوته‌دنبرو بر موقع مستحکم حالنده تلقی اولنه کلمشدر . تپه‌سنی تشکیل ایدن یایلانك اوته‌سنده بروسنده مشاهده اولنوب روماليلره وقرون وسطی رجالنه وعبرانیلره عائد مواقع مستحکمه بقایاسی بو نظریه مزی اثباته کافیدر . جبل الطورك (طابورك عربجه‌سی) تاریخ نصرانیتده دخی بیوك بر موقعی اولوب محل مخصوصنده آزوجه اشبو اهمیت بر تفصیل عرض اولنه‌جقدر .

غالیله داغلرینك جنوبنده عوارض طبیعیه بر دنبره محو اوله‌رق بحر سفیددن شریعه وادیسنه‌قدر ممتد اولان بنی عامر ویاتعبیر قدیمیله «جزرائه‌ل» ویا « اسدرالون *Esdraelon* اووه‌سی باشلارکه وقتیله پك مبذول بر صورتده شمال وغرب داغلرندن جنوبه دوغری اقان نهرلره ممر اولدیغی قویاً مأمولدر . اووه‌نك اوته‌سنده بروسنده منفرد بر حالده جوار داغلردن نهرلرله طوپراغی نقل اولنان تلاله تصادف اولنیور ٢٨ کیلومترودن زیاده بر عرضه مالك اولان اشبو اووه‌نك قوهٔ انباتیه‌سی وقتیله نقل اولنان مواد برکانیه‌نك کثرتندن ناشی فوق العاده‌در . زرین کویی جوارنده ارتفاعی ١٢٠ متره‌در . بحر سفیده دوغری ایلرولین قسمی افقی وفقط جهت شرقیه‌یه یعنی شریعه وادیسنه اینن قسم دیکری میللی اولوب نهایت ارتفاعی تحت البحره تنزل ایدر .

مرج بنی عامر فلسطین قطعه‌سنی یکدیکرندن آیری ایکی قسمه تفریق ایدر . اسکی زمانلرده‌کی محاربات یهودیه ، کنعانیه وصلیبیه‌نك بر قسم مهمی وحتی ١٩ نجی عصرك

TÜRK TARİH KURUMU

ابتدالرنده مصردن قالقەرق سوریەنك فتحنه قوشان فرانسز جنرالی بوناپارت ایله عثمانلی اردوسی آرەسندەکی قوتلی محاربەده بودوز وواسع اراضیده وقوعه کلمشدر .

حیفا جوارندەکی رأس الکرومدن باشلایوب جنوب شرقی‌یه ممتد وکلسی صخوردن مرکب کرمل سلسلەسی فلسطینك الك منتظم جبلنی تشکیل ایتمکدەدر . بو سلسلەدار و ٤٠٠ — ٦٠٠ متره ارتفاعنده بر تپه حاصل ایتدکدن صوکره شمال شرقی جهتنده بردنبره ارتفاعنی غائب ایدەرك مرج‌بنی عامرله وجهت غربیەده صارونه وجنوبیەده ساماریه اووەلریله بر لشیر . اشبو صوك منطقەده سلسلەنك الك یوکسك شعباتی یعنی نابلس شهرینه ناظرعیبال وغاریزیم طاغلری تکون ایدر . برنجینك ارتفاعی ٩٤٠ وایکنجینککی ٨٧٠ مترەدر .

٢ — نهرلر

بیروت ولایتندەکی داغلرك وضعیت طبیعیەسی ولایت اراضیسنی ایکی سطح مائله تقسیم وصولرینی ایکی منصبه توزیع ایلرکه بری بحر سفید ودیکری حوله وطبریا کوللریدر .

دائرۀ تدقیقمزه کیرن اوچ لوانك نهرلری بروجه زیر بیان اولنور :

بحر سفیده بیروت ، الاولی، زهرانی ، القاسمیه ، الکابره ، نعمین ، المقطع ، دغله ، زرقه ، المعجز ، اسکندرون نهرلری و کول‌سطح مائلنه دخی شریعه وادی‌السلامه وادی السمك نهرلری جریان ایتمکدەدر .

بونلردن بیروت نهری جبل لبنان داخلنده حمانا جهتندن کلوب بیروت ایله جبل‌لبنان بیننی فصل ایدەرك خضر علیه السلامك مقام عالیلری جوارنده ونهر الاولی دخی جبل لبنان داخلنده الباروك نام محلدن نبعان ایله صیدا جوارنده دکزه دوکیلورلر . قاسمیه‌نهری : لیتانی ویاتعبیر قدیمیله *léontes* نامی آلتنده بعلبك قصبەسی شمالنده وعاصی نهری منبعنك بر قاچ یوز مترو جنوبنده اصل منبعنی آلیر . وفقط مرئی اولان منبعی بعلبك شهرینك ٢٥ کیلو مترو جنوبنده وانتی لبنانك بر وادیسندەدر. بو نقطەدن اعتباراً هر ایکی جهتدن آلدیغی کوچك ایرمقلرله دقیقەده ١٤٣ متره مکعبی صوسوق ایدن لیتانی نهری شمالدن جنوبه وجبل الشیخ استقامتنده ووادیسنده صاغ وصولدن دوش مولوز-وقیالرله بر قاچ طبیعی مانعەلر تشکیل ایدەرك جریان ایدرکه نبطیه- مرجعیون یولنده کائن (قلعةالشقیف) ك اوچ کیلومترو جنوبنده بردن بره مجراسنی بالتبدیل غربه دوغری جریان ایتمکه باشلارکه بو آندن اعتباراً لیتانی یرینه قاسمیه اسمی قائم اولمغه باشلار . بو نقطەدن صورەقدر ٧– ٨ کیلومترو مسافه واردر . مجموع طولی تقریباً ١٦٠ کیلو-

TÜRK TARİH KURUMU

(شريعه) نهری منبعلری

مترو اولوب بونك ٥٠ کیلو متروسی مرجعیون ، صیدا وصور قضالری داخلنده‌در .

نهر الکابره : صفد قضاسنده نبعان ایدوب بر خیلی جنائن وبساتین اسقا وعکا اهالیسنك صویه اولان احتیاجلرینی دفع ایدر . نعمین نهری دخی عکا قضاسنده نبعان وشهر مذکور جوارنده دکزه انصباب ایدر.

مقطع نهری : بری جبل جلبوعدن دیکری ناصره جوارنده‌کی جبل طابوردن نبعان ایدن ایکی ایاقدن مرکب اولوب اولکیسی جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ودیکری شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه دوغری اقه‌رق وحیفادن ١٠ کیلومترو اوزاقده اوچنجی بر ایاق دها آله‌رق جلبوع داغندن اعتباراً مرج بنی عامرده ٦٠—٧٠ کیلو مترو مسافه قطع ایتدکدنصکره عکا ایله حیفا آره‌سنده دکزه دوکیلور . مقطع نهرینك مجراسی ناصره وحیفا قضالری داخلنده‌در . عیبال وغاریزیم سطوح مائله‌سندن ساماریه‌یه دوغری برچوق ایرماقلر جریان وصارونه اووه‌سنی اسقا ایلمکده‌در . نهر الازرق ، نهر الاخضر ونهرابو- زابوره بو منظومهٔ میاهیه‌یه داخلدر .

شریعه نهری . — جبل لبنان متصرفلغی حدود جنوبیه‌سندن قدس شریف متصرفلغنه قدر بیروت ولایتنی سوریه نککنـدن فصل ایدن شریعـه نهری مجراسنك سطح بحردن انحطاطنك پك فضله اولمسی جغرافیا وژه‌ئولوژی فنلرنده مهم بحثلر میانه داخل اولمسنه سببیت ویرمشـدر . نهر مذکـور بللی باشلی حاصبانی، بانیاس ، دان نام اوچ ایرماغك اجتماعنـدن تکون ایتمشـدر ، بونلردن حاصبـانی ایرماغی جبل الشیخ سطح مائل غربیسنده واقع حاصبیا قصبه‌سی جوارنده و ٦٦٠ متره ارتفاعنده بر موقعدن وبانیـاس ایرماغی جبل الشیخك جهت جنوبیهٔ شرقیه‌ده‌کی سطح مائلنده وبانیاس قصبه‌سی قربنده (٤٦٠) متره ارتفاعنده بر فتحه‌دن‌ودان ایرماغی دخی بانیاسك ٢٦٠ متره جنوبنـدن نبعان ایده‌رك هر اوچ ایرماق ٢،١٥ متره ارتفاعنده‌کی حوله کولندن ١٠ کـیلو مترو شمالده متحداً وشریعه‌نامی آلتنده جنوبه دوغری اقار . حاصبیا قصبه سندن حوله کولنه قدر اولان مسافه ٥٠ کیلو مترو قدردر . اشبو مسافه‌نك اهمیتسزلکنه رغمـاً حاصبانی نهرینك منبعیله شریعه نهرینك حوله‌یه اقدیغی موقعك ارتفاعلری آره‌سنده‌کی تخـالف ایپجه بارز اولوب ٦٥٨ مترو قدر . یعنی کیلومترو باشنه شریعه نهری ١٣،٠٦ متره‌قدر بر میلله جنوبه دوغری جریان ایتمکده‌در .

شریعه نهری حوله کولنی قطع ایده‌رك جنوبه دوغری جریانه دوام ایتـدیکی مدتجه میل دخی تزاید ایدر . حوله‌دن ٤٠ کیلو مترو جنوبده واقع طبریه کولنه مواصلت ایدرکن غورك یعنی شریعه وادیسنك سطح بحردن اولان انحطاطی ٢٠٨ متره‌یه قـدر وارمش بولنیور . مار الذکر کوللر آره‌سنده‌کی درجهٔ میل کیلو مترو باشنه ١٢ متره‌دن بر آز فضله‌در .

شریعه نهرینك منبعدن طبریا کولنده‌کی منصبه قدر اولان طولی ۱۹۰ کیلو مترو اولدیغنه وطبریا کولنك سطح بحردن اولان انحطاطی معلوم اولمسنه کوره غور یعنی شریعه وادیسنك درجهٔ میل وسطیسی -- منبعدن منصبه قدر — کیلو مترو باشنه ٥،٥٨ مترودر . بونك کبی بارز میللی بر نهردن غورك اطرافنده‌کی اراضی‌یی اروا واسقا ایتمك مملکت ایچون بر سعادت عظمادر . با خصوص غورك میلی شمالدن جنوبه دوغری متوجه بولنمسیله طبریا کولنه انصباب ایتمه‌دن صوینی بر طاقم مانعه‌لرله ضبط واطرافه اساله ایتمك غایت قولایدر . آتی وطنه بو سعادتی کوستره جکمی ؟

۳ — کوللر

بیروت ولایتنده حوله وطبریادن باشقه اهمیتلی کول یوقدر .

حوله کولی عبرانیلرك « مه‌روم‌صولری » تسمیه ایتدکلری حفره اولوب شمالدن جنوبه اقان شریعه‌نك یاییلمسندن تکون ایتمشدر . انکلیز کاشفلرینك تدقیقات فنیه‌سنه نظراً سطح بحردن ایکی متره قدر ارتفاعی واردر . ۱۸۸٥ سنهٔ میلادیه‌سنده اجرا ایدیلان اشبو تدقیقاته کوره کولك عمقی ۲—٥ متره آره‌سنده وشکلی منتظم بر مثلث حالنده‌در . کولك شمالنده کائن منتظم اووه ایکی ساعت عرضنده وبر حوض شکلنده اولوب جهت شرقیه‌ده کی طاغلر غربده کندن بر آز آلچاقدر . اووه‌نك وسطی بطاقلق حالنده اولمسنه رغماً الیوم (غوارنه) [*] نام عشیرت طرفندن اسکان ایدلمکده‌در . محاربهٔ حاضره اعلاننه‌دن مقدم مار الذکر بطاقلقلرك قورودلمسیله قابل استفاده بر حاله افراغی ضمننده بیروتك معتبر اغنیاسندن مرکب بر شرکت با امتیاز تأسس ایتمش ایدی .

طبریا کولی . — ملازم لینچ *lynch* طرفندن اجرا ایدیلن تدقیقاته نظراً کولك طولی شمالدن جنوبه یکرمی آلتی کیلو مترو و ۸۲٤ متره وعرض وسطیسی شرقدن غربه ۹ کیلومترو و ۲٥٥ مترو قدر اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹۲ کیلومترو مربعی تخمین ایدلمکده‌در ، عمقی جهت جنوبیه‌ده ٤٥ مترو قدر اولوب سطح بحردن درجهٔ انحطاطی ۲۰۸ وبر قوله کوره ۲۱۲ مترودر . قابل شرب اولان صوینك ایچنده لذتلی بر چوق بالقلر موجود اولوب قسم کلیسی طبریا شهرنده استهلاك ایدلمکده‌در .

بنی اسرائیلك کەزنەت *Kezneth* ویا کنه زاره‌ت *Génésareth* تسمیه ایتدکلری طبریا کولی سوریه ولایتنی بیروتدن تفریق ایتمکده وجهت غربیه‌دن ایکی ثلثی بیروت ولایتی داخلنده‌در . حفره‌سی اراضیٔ برکانیه عدادینه داخل وسطحی ازمنهٔ قدیمه‌ده شمدیکندن دها زیاده وسعتلی اولدیغی قویاً مظنوندر . سواحلنده بولنان قیالرك وضعیت

(*) بو عشیرت حقنده تدقیقات محلیه‌ده آیروجه تفصیلات ویرلمه‌در .

TÜRK TARİH KURUMU

TÜRK TARİH KURUMU

طبريا كولى وحواليسى

حاضره‌سى بو صوك ادعايى تأييد ايلر.

ظن اولنديغنه نظراً وقتيله طبريا كولى مرج بنى عامر واسطه‌سيله بحرسفيده متصل ايدى، او وقت حال فعاليتده بولنان بر وولقان لاولرله مذكور واسطهٔ اتصالى قپانديغنى مار الذكر اووه‌نك آلت طبقاتنده بولنمقده اولان مواد بركانيه‌دن استدلال ايدلمكده‌در. كول حفره‌سنك وولقانيك اولديغى اطرافنده‌كى قاپيلجه‌لردن وقعرينك بازالت طبقه‌لريله مستور بولنمسندن وبرده طبريا حواليسنده حركت ارضك تماديسندن دخى آكلاشيله‌بليور.

— ٦ —

احوال ژه‌ئولوژيه

فلسطين طاغلرينك قسم اعظمى تباشير طبقاتندن تشكل ايتمشدر. مختلف رنكدن قياده پولرينه آنجق متفرق برصورتده تصادف اولنمقده اولوب فلسطينك الك اسكى صخورينى تشكيل ايدن وبلور شيستلردن ويا پورفيردن اولان اشبو قيالر اسكى تشكلات بركانيه‌نك آثارندن بشقه بر شى دكلدر. شمديكى حالده بو جنس طاشلره يالكز بحر لوطك جنوب شرقيسنده وغورك ساحل شرقيسنده تصادف اولنيور. قيالر كلس وقاربون دورينه عائد كلس ومانغانزى حاوى بر نوع فحميت كلس دانه‌لرندن مركب طبقه‌لرله مستور بر حالده‌در.

اوست طبقه‌لرى تشكيل ايدن اراضئ تباشيريه تباشيرلى وبالجقلى مانغانزى حاوى فحميت كلسلى اولوب بونلره بحر لوطك ساحل شرقيسنده كثرتله تصادف اولنمقده‌در. اشبو طبقه‌لر اره‌سنده استريديه، دكز كستانه‌سى كبى حيوانات بحريه وبر چوق حيوانات ناعمه مستحاثه حالنده بولنيور. بوكبى مستحاثه‌لر سلطده، شريعه واديسنك منطقهٔ شرقيه‌سنده وقدسك جهت غربيه‌سنده‌دخى موجوددر.

بونلردن باشقه تباشير ومانغانز حاوى فحميت كلس وقوم كتله‌لرى دها واردركه بونلر نفس قدس قصبه‌سنده بولنيور. زيتون طاغنده مزارلره قونمق اوزره استعمال ايديلن ومعدن كبى سس ويرن حيوانات ناعمه مستحاثه‌لريله قاريشيق صارى‌يه مائل بياض رنكلى تباشير صخره‌لرى موجوددر. ساماريا جهتنده نادر واراضئ جديده‌ده بسبتون مفقود اولان صدفلى تباشير صخره‌لرى غاليله‌ده دخى كثرتله موجود اولوب بوكا مقابل رسوبى ونبتونى اراضى سوريه سواحلنك قسم مهمنى تشكيل ايتمكده‌در. بونوعدن اولان اراضى دكزك ترسيب ايتديكى لحقدن مركبدر. بيوك نهرلرك هر ايكى طرفنده دخى لحقدن تركب ايتمش طبقاته كثرتله تصادف اولنيور.

TÜRK TARİH KURUMU

— ٧ —

اقليم وهوا

١ — اقليم

بو خصوصده عصر سابقك اواخرينه قدر صريح وفنى معلومات آلمه‌نك امكانى يوقدى. ١٨٩٥ سنه‌سنده بو خصوص ايچون تشكل ايدن بر آلمان جمعيت فنيه‌سى منتظم بر صورتده معلومات فنيه اعطاسنه باشلايه‌رق عثمانلى ايمپراطورلغنك بو منطقه مهمه‌سنى عالمه طانيتديرمغه موفق اولدى.

كورديكمز اوچ لوا تشكيلات طبيعيه‌سى اعتباريله اقليم نقطهٔ نظرندن اوچه آيريلور. دكز كنارنده اقليم بحرى، جبلى منطقه‌لرده اقليم برى وشريعه واديسنده ده مناطق حاره اقليمى اجراى حكم ايتمكده‌در.

عموميت نقطهٔ نظرندن اشبو منطقه يالكز ياغمور موسمى اولان قيش وقوراق دوره‌سنك اجراى حكم ايتديكى ياز موسمنك تأثيرى آلتنده‌در. ياغمور موسمنك عقبنده بر بچق آى قدر (مارتك ١٥ ندن مايسك ابتداسنه قدر) ايلك بهار اجراى حكم ايتدكدن صوكره ياز موسمى حس اولنمغه باشلار مايسك نصف اخيرنده ياغمورلر كسب ندرت ايدر. حزيران همان همان ياغمور سز كچر. تموز ايسه بسبتون يابس بر حالده‌در. اغستوس وايلول آيلرى حزيرانه پك زياده بكزرلر. تشرين اولك صوكلرينه و ثانينك ابتدالرينه دوغرى يابس بر حالده قالمش اراضى‌يى قابل زرع بر حاله افراغ ايدن مبذول ياغمورلر نزول ايدر ونهايت از فاصله‌دن صوكره كانون اولك نصفندن اعتباراً اصل قيش موسمى بتون معناسيله حلول ايدر. كانون ثانيده پك مبذول بر صورتده ياغان ياغمورلر شباطده سير كاشمكه باشلار. مارت ونيسان صولرى حبوباتك نشو ونماسنه خدمت ايدر. بتون بو آيلرده ياغمورلرك كفايت ويا عدم كفايتى ايله محصولاتك ايى ويا كوتو اولمسى ارەسنده طبيعى صيقى بر نسبت موجوددر.

دكز كنارنده وولايتك الچق محللرنده اپيجه يوكسك اولان درجهٔ حرارت مرتفع اولان منطقه‌لرده معتدل بر صورتده اجراى حكم ايدر. شريعه واديسنك جهت شرقيه‌سنده‌كى اووه‌لرده درجهٔ حرارت مارت آينده كيجه‌لرى تحت الصفره بيله تنزل ايتديكى حالده ايرته‌سى كونى وقت ظهرده زائد ٢٥ درجه‌يه قدر چيقديغى نادر دكلدر.

ولايتك ساحل قسمنك درجهٔ حرارتى طاغلكندن بر آز فضله اولمغله برابر قدس جهتلرينه قدر تاثيرى حس اولنان دكز روزكارى اشبو شدتى تخفيف ايتمكده‌در.

TÜRK TARİH KURUMU

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

شام وحلب شهرلرنده دکز روزکارینی یوکسك طاغلر توقیف ایده‌رك سیرینه مانع اولدیغندن بوراده حرارت دها فضله‌در. ولایتك اك صیجاق منطقه‌سی اولان شریعه وادیسنده حرارت وسطیه ۲٤ اولوب فقط بعضاً یاز موسمنده (٥٠) یه قدر صعود ایتدیکی (حوله حوضه‌سنده) نادر دکلدر. بو درجه ایله شریعه وادیسی نوبی صحراسنه یاقلاشیور دیمکدر. بوراده محصولاتك حصادینه نیسانده باشلانیور که مرتفع اولان ویا ساحلده بولنان منطقه‌لردن ۱۰ — ۱٥ کون اول دیمکدر

۲ — روزکارلر

هندستان جهتندن اسن جنوب روزکاری (*Mousson*) دکز وقره روزکارلرینك تبدلاتنه تابعدر. معلوم اولدیغی اوزره شمال روزکاری صغوق جنوبککی صیجاق غربدن کلنی رطوبتلی وشرق روزکاری یابسدر راطب هوانك فلسطینده‌کی حکم سنویسی وسطی اوله‌رق ٥٥ وجنوب وجنوب شرقیککی ٤٦ کوندر. شمال وشمال شرقیدن سوریه وفلسطین منطقه لرینه دوغری اسه‌رك شدت حرارتك تعدیلنه سببیت ویرن روزکارلرك حکم وسطیلری ۱۱٤ کوندر. جنوب وجنوب شرقی روزکارلری یابس وحار منطقه‌لره اوغرایه‌رق سوریه یه واردیغی ایچون اکثر یا صحته مضرت ایراث ایدییور. اوزون نام جسمدن عاری اولان بو روزکارلر اکثریا مایسك نصف اخیرنده ویاغمور موسمنك حلولندن اول حسن اوله‌رق حرارتك بعضاً ٤٥ سانتیغراده قدر صعودینه سبب ویرییور.

— ۸ —

معادن

بیروت ولایتك هیچ بر طرفنده شمدی‌یه قدر منتظم بر صورتده ایشلدیلن معادنه راست کلنمه‌مکله برابر بر چوقلری متفننلرجه مجهول بر حالده قالمش اولدیغی ادعا ایتمك طوغری دکلدر. هر اوچ لوانك معروف معادنی بروجه زیر بیان اولنور.

بیروت سنجاغنده: صیدا قضاسنده حدید، نحاس، عنبر وکهربا معدنلری ومهم مقدارده خشب متفحم (*lignite*) دامارلری موجود اولوب اشبو ثروت طبیعیه‌نك قسم کلیسی صیدانك شرقنده ودکز کنارندن ۱۳ کیلومترو مسافه‌ده کائن (نیها) طاغنك سطح غربیسنده بولنمقده‌در. آز مصرفله انشا ایدیله‌جك اولان برده قوویل خطله دکز ساحلنه قدر نقلی پك قولایدر. لیغنیت معدنك سیاه، پارلاق وتوز حالنه منقلب اولمیان بر جنسی سطح ارضده پارچه حالنده (المراه) نام محل قربنده کائن ۷٥۰ متره ارتفاعلی بر تپه‌ده بولنمقده‌در. اشبو معدن داماری بورادن باشلایه‌رق ۹۰۰ متره ارتفاعنده‌کی (عین تاجوره)

یه وبورادن دخی ظن اولندیغنه کوره (کرکیا) و (زحلتا) کویلری آره‌سندن جنوبه و ۱۲۰۰ متره‌لك بر مسافه‌یه قدر تمادی ایدر. اشبو نقطه‌دن اعتباراً معدن غائب اولور. فقط تحت الارض مدفون بر حالده (۹۰۰) متره‌لك بر مسافه‌یه قدر دوام ایتدیکی قویاً ظن اولمقده‌در. بعض یرلرده ٦—۷ متره‌لك عمقـدن بر قاچ قنطار لیغنیت استخراج اولنمشدر. طبقه‌سنك ثخنی ۰٫٥۰ —۱٫٦۰ متره آره‌سنده‌در.

عین تاجوره‌دن تقریباً ۳۰۰ متره شمالده خشب متفحم دامارلرینك اوستنده وایکی تباشیر طبقه‌سی آره‌سنده بیتوملی شیست معدنی واردر. ثخنی ۰٫۷٥ — ۳٫٥۰ متره اولوب مساحه‌سی ۱۰۰۰ متره قدردر.

مذکور طاغك جهت معکوسه‌سنده (۸۰۰) متره ارتفاعنده ونیها ایله مشغره کویلری آره‌سنده وصیدانك ۱٦ کیلو مترو شرقنده واقع (بیرته) نام کویده ینه خشب متفحم معدنی موجوددر. جبل لبنان متصرفلغنه تابع (حیتوره) کوینده ینه مذکور معدنله کهربا موجود اولوب عنبره دخی اشبو معادنك بولندیغی یرلرده تصادف اولنمقده‌در.

بیروت شهرنده وقتیله فنیکه قراللری طرفندن دخی انشاآت جسیمه‌ده قوللانیلان قوملی طاش اوجاقلری موجود اولوب الیوم شهر مذکور اولرینك انشاسنده استعمال اولنان طاشلر بورادن اخراج اولنمقده‌در.

صور قضاسنه ملحق (عین ابل) و (عیدیب) و (هریقه) نام کویلرده بیتوم معدنی بولنور.

عکا سنجاغنده: اسکی غالیله‌دن تشکل ایدن بو سنجاقده بللی باشلی قیمتدار معدنلر موجود دکلدر. یالکز صفد قصبه‌سنه ناظر اولان یوکسك جرماق طاغنده صاری مرمر اوجاقلری بولنمقده‌در. سنجاغك اوته‌سنده بروسنده بیتوم معدننه دخی تصادف اولنور. ناصره شهرینك اتکا ایتدیکی طاغ سراپا بیاض ویموشاق صخور تباشیریه‌دن مرکب اولوب بونلرده سیله کس موجودکلدر. نابلس سنجاغنده ظن اولندیغنه کوره معادن غیر موجوددر. یالکز اکثر تپه‌لری بیاض صخور تباشیریه‌دن مرکبدر.

میاه معدنیه. — ولایت داخلنده معلوم وفائده‌سی مجرب میاه معدنیه یالکز طبریا قاپلیجه‌لریدر. بوراده یالکز ترکیبات معدنیه‌سی ذکر ایدیله‌رك تفصیلات سائره‌سی محل مخصوصنده یعنی طبریا قضاسی فصلنه ترك ایدلمشدر. آتیده‌کی رقملر ۱۳۲٦ سنهٔ هجریه‌سنده قلمه آلنان سالنامهٔ ولایتدن آلنمشدر:

حرارت: ٦۰ — ۷۰

ثقلت اضافیه‌سی: ۱٫۲۳٤۳

قلورور	۱۸٫٤٦
حامض کبریت	۱٫۹۰

مانغانز	١٫١٣		
حمض قالسيوم	٤٫٩٦	قلورور دوسوديوم	١٧٫٧٤
سودا	٩٫٤١ بيك اقسامده شو نسبت بولنور	« مانغانزيوم	٢٫٧٨
حامض فحم	—	« قالسيوم	٨٫٩٤
برومیت	—	كبريتيت «	١٫٠٨
	٣٥٫٨٦		٣٠٫٥٤

قاپليجه منبعلرينك باشقه تحليلى

قلورور	١٧٫٨٠٠	قلورور دوسوديوم	١٨٫٨٦٠
اوقزيژن	٤٫١١	« دومانغانزيوم	١٫٢٨
آسيدسولفريك	٠٫٦٣٤	« قالسيوم	٨٫٧٣٤
حامض قاربون	٠٫٤٥	كبريتيت قالسيوم	١٫٧٩
مانغانز	٠٫٤٣٣	قاربونات دوقالسيوم	٠٫١٠٠
سودا	٩٫٩٩٤		٢٩٫٨٠١
حمص قالسيوم	٤٫٩٠٦		
	٢٩٫٨٠١		

—٩—

اورمانلر

١ — اورمانلر

ولايت داخلنده اكثر لوا وقضالرده اوفاق بيوك بعض اورمان قطعاتى موجود ايسه‌ده بونلردن اك زياده احتطاب وانتفاعه الويريشلى اولانلر لاذقيه وطرابلس شام لوالرى داخلنده بولنانلر اولمغله دائرهٔ تدقيقمزه داخل اولمديغندن درجندن صرف نظر ايدلدى .

بيروت شهرينك جهت جنوبيه‌سنده وقوملق سمتنده تخميناً ايكى بيك دونم وسعتنده بش التى مترو ارتفاع و ٤٠ — ٥٠ سانتيمتره محيطنده ساحل چامى و « صنوبر » تعبير اولنان اشجارى حاوى بر اورمان موجود اولوب امر محافظه‌سنه باخصوصى اخيراً تشكل ايدن شركت طرفندن اييجه اعتنا ايدلمكده‌در . بو اورمانك ٧٦٧ سنهٔ هجريه‌سنده بيروت شهرينك غرب جنوبيسنده‌كى قوملغك تدريجاً شهرك كنارينه دوغرى توسع ايده‌رك مزروع محللرى استيلا ايلمسنه حائل اولمق اوزره يتشديرلمش اولديغى روايات تاريخيه دندر . شو اصول وقتيله پك كوزل دوشونلمش وساحله قريب اولان بعض اوروپا شهرلرنده

دخى دكزلرك كتورديكى قوملرك استيلاسندن اراضى‌يى محافظه ايچون اوفق قطعاتده اورمانلر يتشديرلمكده بولنمشدر .

مركز ولايته ملحق صيدا ومرجعيون قضالرى داخلنده متفرق بر حالده بعض اورمان قطعاتى موجود ايسه‌ده بونلر صرف احتياجات داخليه ايچون احتطاب ايدلمكده‌در .

صور قضاسى داخلنده وقصبه‌يه وسطى سكز ساعت مسافه‌ده وادى النصارى ،شحل علمان ، وادى الخنازير وحلت ارض اورمانلرى اولدقجه وسعتى حائز ايسه‌ده اشجارك عموميتله ميشه جنسندن اولمسى وبونلردن اك بيوكلرينك محيطى بر مترو وطولى بش آلتى مترو بولنمسى حسبيله كراسته‌لك الويرمامكده وعموميتله حطب وكموره حصر وتخصيص ايدلمكده‌در . قضانك جهات جنوبيه‌سنده وادى كركر ، وادى البالون ، وادى النهورناملريله ديكر اوفاق اورمانلر دخى موجوددر .

عكا سنجاغى داخلنده بولنان اورمانلر دخى شفا عمرو ناحيه‌سنك جهت شماليه سنده وعكا ايله جوار اسكله‌لره وسطى بش ساعت بعد ومسافه‌ده كائندر . بونلر الغربى ، مزج ، عاد الهوانى ، الزيب ناملريله ياد اولنورلر . وسعت تقريبيه‌لرى قرق بيك دونم اولوب اشجارينك كافه‌سى ميشه جنسندندر . ارتفاع وسطيلرى ٤ ـ ٦ متره ومحيط وسطيلرى دخى ٥٠ سانتيمتره ايله برمتره آره‌سنده‌در . اشجار مذكوره بر كونا صنايع واعمالاته الويريشلى اولمديغندن احتطابه تخصيص ايدلمكده‌در .

حيفا قضاسى داخلتده وسط بحردن ٤٠٠ — ٥٠٠ متره ارتفاعنده‌كى تپه ويماچلرده كائن اولوب تقريبا ٤٠،٠٠٠ دونم وسعتنده بولنان اورمانلر دخى كرمل ، وادى عسل ، عضامه ، حارى ، باجور ناملريله ياد اولنورلر .اشجار مذكوره اوفاق بوى وجسامتده اولدقلرى جهتله صيدا وصور قضالرنده اولديغى كبى احتطابدن بشقه برشيئه يراما مقده‌درلر.

٢ — اورمانلر حقنده ملاحظات

— وقتيله « سيل كبى سودوبال اقتديغى »روايت اولنان ارض فلسطين اورمانلرينك تخريباتنه ازمهٔ تاريخيه‌دنبرو وباشلانمشدى. اشو تخريباتك برنجى درجه بر وجه‌زير نتائج وخيمه‌سى كورونمشدر .

(١) طاغلرك چيپلاق قالمسى
(٢) ساحللرده قوم اكثبه‌سنك تشكلى
(٣) بطاقلقلرك تشكلى

[١] — **طاغلرك چيپلاق قالمسى** — طاغلرك چيپلاق قالمسى وسطوح مائله‌لى اراضينك اغاج وچاليلردن محروم قالمسى تأثيرات هوائيه‌نك پك شدتلى اولمسنه وانتكالك حصولنه

TÜRK TARİH KURUMU

سببيت ويرمكده اولديغى امور محققه‌دندر . هر قيش موسمنده ياغان ياغمورى متعاقب صولرك كوچك شلاله‌لر تشكيل ايتمكده ، وقيالرك بطى تجزيسندن برسنه ظرفنده حصوله كلمكده ، قابل زراعت طوپراقلرى اووه‌لره دوغرى سورو كلمكده اولدقلرى كورولور . بونك ايچوندركه حال حاضرده‌كى بتون داغلر مزقوپ قورى بر اسكلت منظره‌سنى ارائه ايتمكده‌در . بو طاغلرك چيلاق قالمسى مملكتك قابل زراعت طوپراقلرينك لا اقل ايكى ثلثدن زياده‌سنى غائب ايتمك ديمكدر .

[٢]— **متحرك اكثبه‌نك تشكلى** —اورمانلرك تخريباتى تعبير اصحله اغاجلرك محوى اكثبه‌لرك تشكلنه سببيت ويرمشدر . روايات تاريخيه بونى تأييد ايدييور تاريخشناسان قيساريه‌نك شرق طرفنده آلتى ايله سكز كيلومتره‌يرده امتداد ايدن سايه‌دار قورولقلرى مدح ورومالى قادينلرك اوكه‌دن صوكره اويقو اويومق ايچون مذكور كولكه‌لكاره التجا ايتدكلرينى روايت ايدرلر. حالبوكه حال حاضرده مذكور اراضى كاملاً اكثبه‌لرله طولمشدر. روايات تاريخيه‌يه نظراً آلتى - سكز كيلو متر وعرض ايله فلسطين سواحلنده امتدادايدن ساحل اكثبه‌لرى ايكى بيك سنه‌لك بر زمانك محصوليدر فلسطينك اشبو سيار اكثبه‌لرينك مساحهٔ سطحيه‌سى بر ميليون دونم وسعتنده اولديغى وهر سنه بو نلرك قابل زراعت منطقه‌لردن استيلا ايتديكى اراضينك بر تقديره كوره ٥٠٠٠ دونمدن آز بولنمديغى رقمله ثابت امور محققه‌دندر .

بناءً عليه باشدن باشه فلسطين سواحلندن اغاجلرك محو وتخريبى شمدى‌يه قدر بزه بر ميليون دونملك اراضى غائب ايتديكى كبى فلسطين زراعتنه دخى هرسنه ٥٠٠٠ دونملك بر مساحه صنايع ايتديرمكده‌در . اشبو متحرك اكثبه‌لرى توقيف وحركتدن منع ايتمك اورمانلرك تجديد واحياسنه همت ايده‌جك حكومتك الك مهم مشاغلندن اولمليدر .

بونك اجراسى ممكنميدر ؟ بوكا جواب اوله‌رق ديرزكه فرانسه‌نك بوردو شهرى وقتيله سيار اكثبه قوملرى آلتنده مدفون قالمق تهلكه‌سنه معروض ايدى . حالبوكه بوكون شهر مذكور جوارنده (التون اغاجى)تسميه اولنان چامدن كنيش بر اورمان موجودر. اصول فنيه اوزره تأسيس واداره ايدلمش اولان اشبو اورمانك نهايت ياديم عصرلق بر موجوديتى حائزدر .

[٣] — **بطاقلقلرك تشكلى** — بطاقلقلرك تشكلنى اورمانلرك تخريباتنه عطف ايتمك وهلةً غريب كورونورسه‌ده اشبو نظريه اليوم مرتبهٔ ثبوته وارمشدر . شويله‌كه:

اورمانلرله مستور طاغلر اوزرينه ياغمور ياغديغى زمان بو ياغمور صولرى ياپراق وداللر آره‌لقلرنده تجزى وانقسام ايدر وبوصورتله يره سقوطلرى بطائت كسب ايدر . اشبو صولر ياپراق ودال بوزونتيسندن تشكل ايتمش اولان غايتله قابل نفوذ وسونكرمسى طبقه طرفندن كمال سهولتله امتصاص اولنور. يواشجه يواش يواش سطوح مائله‌نك الت طبقاتندن سيلان وآنجق اووه‌لرده فائده‌لى وصاف برحالده ظهور ايدرلركه اهالينك استفاده‌سنى تأمين ايتدكدنصكره ينه صاف وبراق اوله‌رق نهر ودره‌لرك مجراسنى توسيع وتطهيرده مدخلى اولور. حالبوكه فلسطين طاغلرينه دوشن ياغمورلرك شدتلى صدمه‌سنى توقيف ايده‌جك هيچ برشى بولنمديغندن اشبو صولر قيالرك چيلاق وغير قابل نفوذ سطحلرى اوزرندن اقوب كيدر . صولر چايرلرى آشوب مرور ايتديكى زمان بيوك سيلابلر حصوله كتيرر . وبو سيلابلر برقاچ ساعت ظرفنده ذاتاً ياغمور صولريله اشباع حالنه كلن اووه‌لرك طوپراقلرنده صويى مبذول چامورلر تشكيل ايدر . اشبو چاموردره فائده‌لى برليمون (صلصال) تشكيل ايده‌جكنه تارلاده‌كى مزروعاتى تخريب ايدر صو مجرالرينى كنيشلتير. اووه‌لرده آز زمانده حصوله كلن وفقط تأثيرات مضره‌سى اووزن مدت دوام ايدن بيوك سيلاب وبطاقلقلر تشكل ايدر . بونلرك مضراتى بريرده بر دفعه باشلاينجه آرتق الى النهايه متزايداً دوام ايدر بونك ايچون اورمانجيلر ديرلركه اووه‌لرى قورتارمق ايچون طاغلرك محافظهٔ سلامتنى تأمين ايديكز .

مجراسى متبدل وجريانى پك بطى اولان اشبو نهرلر طاغلرك چامورلريله مجملرى تزايد ايتمش برحالده دكزه طوغرى اقاركن منصبلرى قربنده مرورلرينه حيلولت ايدن سيار قومه تصادف ايدرلر بوسببدن بالضروره صاغ وصول طرفلرده اراضى‌يه يايلارق بطاقلقلر تشكيل ايدرلر.

الحاصل طاغلرك چبلاق قالمسندن وسيار اكثبه مساحه‌سنك توسعندن حاصل اولان بطاقلقلر فلسطين زراعتنك الك عظيم بر آفتيدر . بو بطاقلقلرى قوروتمق ايچون اورمانلرك احيا واحداث پروغرامنه داخل اولمسى ايجاب ايدر .

اورمانلرمزك خراب برحالده بولنمسندن خارجه ويرمكه مجبور اولديغمز بر چوق رسوم فاحشه واردر . هرسنه بيروت ، حيفا ويافا ليمانلرينه ادخال ايديلن كراسته‌نك بدلى ٤٠٠ بيك ليراى عثمانى اوله‌رق قبول ايدرسه‌ك هرحالده حقيقتى تجاوز ايتمامش اولورز.

مملكتك بوندن اوتوز سنه اول خارجه كوندرمكده بولنمش اولديغى پورتقال صندوقلرينك عددى بر قاچ بيكى تجاوز ايتمزكن يالكز يافادن اليوم اخراج ايديلن صندوقلر بر ميليونى كچديكى كبى بش سنه صوكره بو عددك اوچ ميليونه بالغ اولمسى اميد ايدلمكده‌در. پورتقالى دنك ايده‌جك صندوقلرى روسيه ايله آوستريادن كتيرتيورز . بونلرك بهرى بزه اوچ غروشه مال اوليور . يعنى يالكز پورتقال محصولنك خارجه سوقى ايچون سنه‌ده

۳۰۰۰۰ لیرای عثمانی ویریورز. تعبیر آخرلره اخراج اولنان بهر صندوق ایچون اوروپایه معین بر رسم ادا ایلیورز بو رسم حکومتك استیفا ایتدیکی ویرکودن اوچ درت دفعه فضله‌در . طبیعتك نه صورتله بزدن انتقام آلدیغنه بر آز عطف نظر ایتسه فنا اولماز.

٤ — **اورمانلرك محو وتخریبنی توقیف ایده‌جك وسائل** . — اورمانلرك محو وتخریبنی منع ویکیدن احداث واحیاسی قضیه‌لریله اشتغال ایدن حکومات اجرا ایتدکلری تجارب خصوصیه سایه‌سنده اشبو مهم کیفیتك قوانینله ، واسع وعاقلانه بر صورتده توزیعی لازمکلن تخصیصاتله، منتخب وکزیده مأمورینله، غایت دقیق‌روح تتبعله قائم اوله‌بیله‌جکنی آکلادیلر .

مملکتك عادتا حیاتیله علاقه‌دار اولان بو مهم ایشلره کیریشه‌جك حکومت ایلك اولا حطب وکرسته قطعیاتنك وبو کبی محصولات طبیعیه اخراجاتنك شرائطنی تعیین وتحدید ایلر. نشو ونما دوره‌سی اثناسنده قطعیاتك منعیله یالکز صیجاقلرك حکمفرما اولدیغی زمانلرده بو عملیاتك ایفا واجراسنه مساعده اعطاسی الزمدر .

بوندن بشقه آغاجلرك رخنه‌دار اولمسنی انتاج‌ایدن کوکلرك قوپارلمسنی منع ومرعالری تنظیم ایلك ضروری اولدیغی کبی اورمانلرك تخریبنده پك بیوك بر عامل تشکیل ایدن کچیلر اوزرندن رسوم آلمق وقیون رسمندن واز کچمك دخی اورمانلرك حیاتی نقطهٔ نظرندن پك زیاده الزمدر .

زیتونلکه تحویل ایدیلن هر طاغلق اراضینك اوچ سنه‌دن اون سنه‌یه قدر برمدت ایچون رسومدن معفو طوتلمسنه دائرقانون نشر ایدلدی ایسه‌ده‌بوندن پك آز کیمسه‌استفاده ایتمشدر . ذاتاً اتباع اولنان وسائل تشویقیه‌یه نظراً حداعظمیسی اون سنه اولان اشبو معافیتك‌مدتی پك آزدر. زیتونلکه تحویل‌ایدیلن هرطاغلق اراضینك اونبش سنه‌قدربرمدت ایچون رسومدن معفوطوتلمسی ایجاب ایدر . بوتون بو تدبیرلری ذکر ایدرکن شمندوفر اداره‌لرینه یتشدیرمك ایچون ظالم حطب متعهدلرینك یاش وقورو مثمر ویا غیر مثمر اغاجلره اولان تعدیات بی انصافانه‌لرینی درخاطر ایتمه‌مك قابل دکلدر .

— ۱۰ —

حیات نباتیه

— احوال عمومیه‌سنی تدقیقه مأمور ایدیلدیکمز اوچ لوانك حیات عمومیهٔ نباتیه‌سی مذکور لوالرك منقسم بولندقلری اوچ‌منطقه‌نك احوال اقلیمیه‌سنه کوره تبدل ایتمکده‌در.

ساحل باشدن باشه بحر سفید حوضه‌سنك حیات نباتیه‌سی زمره‌سنه داخلدرکه سائر منطقه‌لرده‌کی حیاتدن یشیل ثابت وسرت یاپراقلی شجره‌لرك کثرتی وچابوق صولان ایلك بهار نباتاتیله تمیز ایدر . اشقو نباتاتله سوریه سواحلی اسپانیا ، جزائر وسجلیا اقلیمنه زیاده‌سیله‌مشابهت عرض ایلر . بیروت جوارنده کثرتله یتیشن تسبیح‌اغاجی‌وسواحلك‌اوته‌سنده بروسنده نشو ونما بولان جمیز اغاجلری اقلیمك ممالك حاره نککنه ایجه تقرب ایتمکده اولدیغنه بر دلیلدر . لبنانك شطح مائل شرقیسیله فلسطینك سائر طاغلرنده‌کی حیات نباتیه شرق ایته‌پلرینکنه پك بکزر . بوراِلرده‌سنجابی بر چوق تیکنلر اوتلر چیچکسز سنجابی وتویج شفوی‌شکلنده پارلاق ایلك بهار نباتاتی یتشیر . بوندنبشقه بتون یشیل نباتاته وبرده کوچك اورمان حالنده یاپراغی تیکنلی میشه وفستق اغاجلرینه وبرده فصیلهٔ صنوبریه‌یه منسوب اشجاره تصادف اولنور .

خصوصی اقلیمندن دولایی منطقهٔ حاره حدونده بولنان نوبی وحبشستان منطقه‌لرینه مشابه اولان شریعه حوضه‌سنده (اوشر) تعبیر اولنان وصحرای کبیرك جنوب منطقه‌لرنده یتیش نباتاتله شمسیه بچمنده بر نوع اقاسیا ومنظره‌سی غریب اولان باز اغاجی (*Maringa aptera*) وحوله ایله طبریا کوللری سواحلنده پایدوس اغاجلری یتشمکده‌در.

محصولات زراعیه‌یه کلنجه مملکت زیاده‌سیله منبت منطقه‌لر عدادینه‌ادخال ایدلمسه بیله محصولاتی اهالیٔ محلیه‌یی اداره ایده‌جك درجه‌ده مبذولدر . یافه وحیفا اووه‌لرنده بغدای بره‌سکز وآرپه بره ۱۵ ویردیکی نادر دکلدر . قرون قدیمه‌ده‌پك بیوك بر اهمیتی حائزاولوب وفقط قرون وسطدن بر ویقین زمانه قدر اهمال ایدیلن باغجیلق سوریه‌ده اخیراً اجنبی مهاجرلری طرفندن احیا ایدلدی . لبنانده ، حیفاده ویافه‌ده مکمل باغلر وجوده کتیرلدی .

حیفا قضاسی اخیراً باغجیلق ایله اشتهار ایتمش بر قضا اولرب حتی بوندن بر قاچ سنه مقدم استحصال ایدیلن اوزوملردن درت میلیون کیلویه قریب شراب‌اعمال ایدلمش وبیك اوچیوز اون اوچ سنه‌سنده حیفایه تابع زمارین قریه‌سنده بارون روچیلد طرفندن‌مکمل

بر شراب فابریقه‌سی انشا ایتدیریلوب اوراده حال‌حاضرده شراب، راقی وقونیاق اعمال ایدلمکده در .

یتیشن اوزوملر نفاست ، کمیت وکیفیتجه مقبول اولدیغی حالده نه چاره‌که بر قاچ سنه اول ظهور ایدن فیلوقسر خستـه‌لغندن باغلرك قسم کلیسی خراب اولمشدر . بو مدهش خسته‌لغك خراب ایتمش اولدیغی باغلری تلافی ایتمك ایچون سنه‌دن سنه‌یه آمریقا اصمه چبوقلریله یکیدن باغلر وجوده کتیرلمکده‌در . آمریقا آصمه چبوغی یتشدیرمك اوزره زمارین قریه‌سنده ایقا جمعیت موسویه‌سی طرفندن بش دونملك بر فرانلق وجوده کتیرلمشدر بوندبشقه عتلیت نمونه تارلاسنده آمریقادن جلب اولنان مختلف الجنس آصمه چبوقلرینك هرجنسی بورا اقلیمنه کوره هانکی ونه کبی طوپراقده ویرلی واوروپاچبوقلرندن هانکیلریله ترکیبلری ایجاب ایده‌جکی تجربه ایدلدیکدن صوکره توزیع ایدلمکده‌در .

طوپراغك مختلف محللرنده‌قالکرك مقداراصغریسی یوزده ۸ واعظمیسی یوزده ۲۵—۳۰ اولوب وسطیسی ایسه یوزده ۱۰—۱۸ قدردر. حکومت‌سنیه طرفندن تأسیس ایدلمسی اقتضا ایدن آمریقا آصمه فدانلغندن حصوله کله‌جك چبوقلرك یرلی اهالی‌یه توزیعیله بورالرك تشکلات ارضیه‌سی اعتباریله باغلرك یتشدیرلمسنه فوق العاده مساعد اولان تپه وبایرلرده یکیدن باغ غرسیاتنك اجراسی پك الزمدر .

سوریه‌یه دردنجی عصر میلادیده ادخال ایدیلن طوت اغاجلریله یقین زمانلرده ایپك بوجکنه ویریلان اهمیتدن طولایی زیاده‌سیله‌اعتنا ایدلدی. بتون بیروت ولایتنده (٤٥٠٠) هکتار وسعتنده بر اراضی‌یی اشغال ایدن ۹٫۱۷۰٫۰۰۰ طوت اغاجنك ۱۲۰۰٫۰۰۰ ی عکا سنجاغنده موجوددر .

سوریه اغاجلری آره‌سنده پك مهم بر موقع اشغال ایدن زیتون اغاجلری هر اوچ لوانك اووه ویماجلرنده کثرتله بولنمقده‌در . خصوصیله نابلس وعکا سنجاقلرینك برچوق یرلری بو قیمتدار اغاجله مستوردر . زراع اشبو اغاجلری هیچ بر صورتله تیمار ایتمیوب حالیله ترك ایتمکده وبعض اصحاب مراق ایسه بونلری تأثیرات سماویه‌دن محافظـه ایچون قیشین اغاجلرك اطرافنه طاشلر وضع ایلمکده‌در . بعضیلری دخی ۵۰—۶۰ سانتیمتره طولنده و ۷۰—۸۰ سانتیمتره عرضنده طوپراق پیغنیلریله اورتمکده وقیش مرور ایتدیکدن صکره پیغنیلری بوزمقده‌در . آلمان وموسوی قولونیلرنده مار الذکر عملیاتدن ما عدا هر سنه اغاجلرك اطرافده‌کی اراضی‌یی کوزلجه سوردکدنصکره لازمکلن تیماری اجرا ایدرلر و ۲—۳ سنه‌ده بر کوبره‌لرلر .

آلنان محصولاتك قسم کلیسنی یاغ چیقارمغه وقسم جزئیسنی یمکه حصر ایلمکده‌درلر . حیفاده تابع عتلیت کوینده‌کی موسوی تجارب زراعیه استاسیوننك قلمه آلدیغی فنی

راپوردن مستبان اولدیغی اوزره یرلی نوعلردن آلنوب تحلیل ایدیلن ۲۵ نمونه‌دن اك زیاده یاغ مقداری یالکز یوزده ۳۶٫۸۶یه واصل اولمشدر . بو زیتون اغاجنك یانی باشنده بولنان دیکر بر اغاجك محصولی تحلیلده مع التأسف یالکز یوزده ۱۹٫۵٤ مقدارنده یاغ ویرمشدر . بناءً علیه اولجـه ظن اولندیغی کبی زیتون یاغنك نسبتی یالکز طوپراغك نوعندن ایلروکلدیکی تظاهر ایدییور .

مذکور ایکی باغ نمونه‌سی قارمل طاغی اراضیسنده بولنان ایکی اغاجدن آلنمشدر . معاینه ایدیلن ۲۵ نمونه‌دن :

یدیسی یوزده ۳۰ دن زیاده

اون‌بری یوزده ۲۵ « «

ودیکر لری‌ده اصغری اوله‌رق یوزده ۱۹٫۵٤ مقدارنده یاغ احتوا ایتدکلری تبین ایتمشدر .

اك ایی اجنبی نوعلردن اوچی زمارین قریه‌سنده غرس ایدیله‌رك بعد التحلیل آتیده کی زیت مقداری الده ایدلمشدر .

	ا	ب	ت
زیتون یاغی مقداری یوزده	۲۱٫٤۹	۲٦٫۰٥	۲٤٫٥۹

زیتون تعصیرخانه‌لرندن آلنان یاغ مقداری نسبتنه کلنجه ، اجنبی ویرلی نوعلری قاریشیق اوله‌رق یوزده ۱٦—۱۸ یاغ ویردکلری حالده اك ایی یرلی جنسلر یوزده ۲۳—۲٥ وبعضاً (۳۰) ه قدر یاغ ویرمشلردر . اشبو ارقام یرلی زیتون اغاجنك اجنبیلردن دها زیاده استفاده‌لی اولدیغنی اثبات ایدییور . اشبو قیمتدار محصولاتدن باشقـه هر اوچ لواده میوه‌دار اغاجلره دخی هوس ایدلمکده اولوب پورتقال ولیمون اك مهملرینی تشکیل ایدر . یالکز بوصوك میوه‌دن ولایتك حاصلات وسطیهٔ سنویه‌سی ۲۸ میلیون کیلو غرام قدردر . صیدا قصبه‌سی روحنواز ، دلبر وقوکه‌ت پورتقال اغاجلریله شهرتشعاردر .

—۱۱—

حیات حیوانیـه

بیروت ولایتنك جنوبنده بری حمارلره تصادف اولندیغی کبی شریعه وادیسنده حرائت وفلاحتـده قوللانیلان مانده‌لر دخی موجوددر . اکثر یاطاغلرده سرسریانه دولاشان قوردلر قیش موسمنده ارتفاعی آز اولان اووه‌لره التجـا ایده‌رك بو مناسبتله تارلالرك تخریبنه وحیوانات اهلیه‌یه وحتی انسانلره هجومه قیولورلر یبان طموزی اکثریتله چالی

چیرپینك صیق بر حالده بولنمسندن مرور وعبوری ممکن اولمیان شریعه وادیسنك بعض کوشه‌لرنده کثرتله بولنور . طابور طاغنده بولنمقده اولان پارسلر طاوشان وجیلانلرله تعیش ایدرلر حوله کولنك اطرافنده صوقوشلرینه ووحشی قناریه وقازلره کثرتله تصادف اولنور . زهرلی ییلانلر ، کرتنکله وسائر حیوانات زاحفه شریعه وادیسنده وغورده کثرتله بولنور . قیساریه شهر قدیمی جوارنده دکزه دوکیلان نهر الزرقه ایله نهر المقطع‌ده تمساحلر موجود اولدیغنی ادعا ایدن برچوق ذوات واردر. دوقتور(لورته‌ل)ك تدقیقاتنه نظراً اشبو ایکی نهرك تمساحلری نیل نهرینك مدهش حیوانلرینه هیچ بر وجه ایله بکزه‌مزلر . بویلری بر بچق متره‌یی تجاوز ایتمین بو حیوانلر یالکز مارت آینده نهردن ساحله‌چیقه‌رق یمورطه‌لرینی براقیرکه بواثناده‌انسانك بونلردن صاقنمسی ایجاب ایدر. فلسطینك حیات حیوانیه‌سی آسیوی اولمقدن زیاده مصریدر . تمساحلرك جوده نهرلرنده بولندیغنی ذکر ایدن تاریخ طبیعی متخصصی (تریسترام) دییورکه عجبا تاریخ قدیمده جوده نهرلریله نیل آره‌سنده بر ارتباط موجود دکلمی ایدی ؟

اقلیم جهتیله آفریقایه بکزه‌ین غور منطقه‌سی حیات حیوانیه ایله‌ده عین مشابهتی ابراز ایلر . شمدی‌یه قدر فلسطینده کورینن ٣٢٢ جنس قوشك ٥٨ ی نیل حوضه‌سنده وآفریقای شمالیده دخی مشاهده اولنمشدر .

—١٢—

محصولات صناعیه

بیروت ولایتنده صنایع جسیمه‌دن اثر قالمامشدر؛ یالکز صنایع زراعیه اهمیتنی غائب ایتمدکدن باشقه بر آز ترقی بیله ایتمشدر . ولایتك اوته‌سنده بروسنده اپیجه مقدارده اون وزیتون یاغی فابریقه‌لری موجود اولوب بونلرك قسم اعظمی پك ابتدائی بر حالده صو ویاحیوانله ایشله‌لمکده‌در . بتون ولایتده صو ایله متحرك ١٠٠دن فضله وبر او قدرده هوا ایله ایشلر اون فابریقه‌سی موجوددر . نابلس وطرابلس شهرلرنده صابون اعمالاتی اپیجه آثار ترقی کوسترمکده اولوب یالکز سرمایه دارانك هپسی مدنیت غربیه‌یه آشنا اولمدقلرندن اعمالاتخانه‌لری پك ابتدائی بر حالده قالمشدر . نابلسدن بحث ایدیلورکن بو کیفیت آیروجه توضیح ایدیله‌جکدر .

صوك سنه‌لرده‌فرانسزلر طرفندن سوریه‌یه ادخال ایدیلوب آز مدت ظرفنده یرلیلر آره‌سنده تعمم ایدن البومین ویمورطه صاریسی اعمالاتی بالخاصه شایان دقتدر اشبو صنعتك مصرفی آز ومشکلاتی همان همان یوق کبی اولوب یرلیلر بونك سرینی اجنبیلردن چالمغه

موفق اولدیلر وکندیلریله دهشتلی بر رقابته کیریشدیلر . ایکی سنه اولنه کلنجه‌یه قدر (طبیعی محاربه تاریخ اعلانندن اول) مظفریت اهالی طرفنه تمایل ایدییوردی . یالکز یرلی فابریقه‌لر اوروپایه بهر کیلوسی ٣٫٥ فرانقدن ١٠،٤٢٧ کیلو البومین وبهر کیلوسی بر فرانقدن ٥٨،٦٤٥ کیلو یمورطه صاریسی اخراج ایتمشلردی . اجرا ایدیلن دقیق برحسابه کوره بر کیلو آلبومین ویمورطه صاریسنك استخراجی ایچون ٦٠ یمورطه‌نك صرفی لازمکلدیکنه نظراً بو رقملر ایچون سنوی :

یمورطه	٣،٥١٨،٧٠٠
اوروپایه اخراج اولنان »	١،٣٣٤،٨٠٠
یکون	٤،٨٥٣،٥٠٠

یمورطه استهلاك ایدیلیور .

دیمك‌که بیروت ولایتی سنه‌ده استهلاکات محلیه‌دن باشقه ٤،٨٥٣،٥٠٠ عدد یمورطه اخراج ایدییور دیمکدر . بویله کارلی ایش بر چوقلرینی طاووق بسلمکه تشویق ایتدی .

صنایع نسجیه کمیت خصوصنده خسوفه اوغرامقله برابر حالا کیفیتده موقع ممتازینی محافظه ایتمکده‌در . بیروتك ، عکانك طرابلسك منسوجات قطنیه‌سی وباخصوص طرابلسك منسوجات حریریه‌سی معروفدر . بواعمالاتخانه‌لره لازم اولان مواد ابتدائیه نك بر قسم مهمی جبل لبناندن‌کلیر . جبل مذکور طرابلس فابریقه‌لرینه سنه‌ده ٣٥٠،٠٠٠ وبیروتده کیلره ٢٠٠،٠٠٠ کیلو غرام ثقلتنده قوزه صاتمقده‌در .

ایپلك حالنه افراغ ایدیلن ایپکك بر قسمی مارسیلیایه اخراج اولنوب قسم دیکری ارابیسك نقشلرله مزین‌اینجه ایپکلیلر نسج‌ایدن بیروت فابریقه‌لرنده استهلاك اولنمقده‌در. بوندنبشقه بیروت، طرابلس وصیداده‌کی اعمالاتخانه‌لرده الاجه تعبیر ایتدکلری ایپکلی ویاپموقلی منسوجات دخی اعمال اولنور . بورالرده قرمزی‌یه بویانمش ایپکلر اوروپانك اك مهم سرکیلرنده مظهر تقدیر اولمشدر .

بیروت شهرندن اوروپایه کوندریلن آلتون ویاکموشدن معمول زینت ایشلری اپیجه رغبته مظهر اولدیغی کبی اعمال ایدیلن آلتون وکموش تللردن‌قفس شکلنده برنوع قیومجیلق ویانه سرکیسنده برنجی درجه‌دن مدالیه‌یه نائل اولمشدی .

بو کبی اینجه ، ظریف وذوق سلیم محصولی اولان عثمانلی زینت ایشلری پورتکیزدن باشقه هیچ بر اوروپا مملکتنده تقلید ایدیله‌مدی . ایتالیانك جنوره شهرینك قیومجیلغی کرك صنعت وکرك انتظام خطوط وذوق سلیم نقطه نظرندن پك آشاغیدر بیروتده،صیداده، ناصره‌ده وولایتك بیوك شهرلرنده یاپیلن صدفله ایشلنمش اوانئ خشبیه بر چوق ارباب مراقك نظر تقدیر وتحسیننی جلب ایتمکده‌در .

—١٣—

امور زراعیه

امورزراعیه حقنده‌وقوف واختصاصیله‌معروف فاضل محترم حسین کاظم بك افندی طرفلرندن قلمه آلنان اشبو مقالهٔ مخصوصه‌یی عیناً درج ایدییورز :

١ — سوریه زراعتنه متعلق بر ایکی سوز

سوریه‌نك هانکی طرفنه باقیلمش اولسه ، زراعتك حال ابتدائی وطبیعیده قالدیغی ، علمك وعلم ایله علاقه‌دار اولان صنعتلرك تکاملنی تعقیب ایده‌مدیکی کوریلور . بونقیصه زراعتدن بکله‌نیلن استفاده‌یی محدود بر درجه‌یه ایندیرمشدر. دیکر طرفدن‌ده توپراغك ، اقلیمك وهوانك فیض تأثیریله بو مملکتده زراعت ، آنادولینك بر چوق یرلرنده اولدیغی کبی ، حال طبیعیدن بوسبتون اوزاقلاشامشدر . آنادولینك دوز اووالرنده ، واسع یایلالرنده ، عارضه‌لی قیرلرنده اك مساعد ییللرده بره بش وآلتیدن زیاده حاصلات آلینه‌مایور؛ محصولاتك آلوب قالدیردیغی عناصر غدائیه ایله سنه‌دن سنه‌یه قوتدن دوشن تارلالردن أیی کوتو برشی قازانه بیلمك طبیعتك وتصادفك لطفنه قالمش ایکن سوریه‌ده هوانك وتوپراغك داها مساعد وداها فیاض اولماسی سایه‌سنده ، اك ابتدائی برطرزده یاپیلان زراعتله ممکن اولدیغی قادار چوق وأیی حاصلات یتشدیریلیور. اقتصادیات زراعیه‌یه کوره، آنادولی زراعتی — اك چوق أمك واك آز مصرفله اك آز حاصلات آلمق — حکمیله تعریف ایدیله‌بیلیر. حال بوکه سوریه زراعتی اقتصاد نقطهٔ نظرندن ده آز چوق بر کار براقییور وزراعتك بومملکتده مهم بر عامل ومؤثر اولدیغی کوریلیور . بو فیض ورجحان شبهه‌سز اقلیمه وتوپراغه عائددر . زراعت علمنه کوره ، سوریه‌ده یاپیلان زراعتك آنادولیده‌کی طرز زراعتدن پك چوق تخالف ایتمه‌دیکی محققدز . سوریه‌نك أسکی ویکی زراعتی آراسنده بر مقایسه یاپمق وزمانك وجوده کتیردیکی فرقلری کورمك پك فائده‌لی‌در وبو اسکی دورلره نسبتله حاصلات زراعیه حس ایدیله‌جك قادار آزالمشدر . فقط بو حال دنیانك باشقا مملکتلرنده‌ده بویله اولمشدر . هر طرفده توپراقلردن متمادیاً بعض شیلرك آزالدیغی ، شرائط اقلیمیه وزراعیه‌نك ، اك معمور یرلردن اك اوزاق مملکتلره قادار ، هر طرفده بوزیلوب دکیشدیکنی هرکس بیلیر . دنیانك بیوك بر قسمی اسکی دورلرده واسع وصیق اورمانلرله قاپلانمش ایکن شرائط اقلیمیه وزراعیه شبهه‌سز باشقا ایدی .اورمانلرك تخریبی ، چالیلقلرك کسیلمه‌سی

دنیانك منظره‌سنی دکیشدیردی . اورمانلردن وچالیلقلردن آچیلان منبت تارلالردن ایلك سنه‌لرده آلنان حاصلاتك ایلکی وچوقلغی بویولده یورومك ایچون انسانلره جرأت ویردی . اورمانلردن آچیلان یرلر سنه‌دن سنه‌یه کنیشله‌دی. برقاچ سنه صوکرا قوتدن دوشن توپراقلرك غائب ایتدیکی عناصر غدائیه‌یی کیری‌ویرمك اصوللری بیلنمه‌دیکی ایچون هرطرفده اورمانلر انصافسزجه کسیلدی ویکیدن یکی‌یه تارلالر آچیلدی . بویوزدن میدانه چیقان اراضی هر مملکتده توپراقدن یاشایان خلقك احتیاجندن قات قات زیاده اولدی . اورمانلر آزالوب فنا وقوتسز توپراقلر میدانده قالدی واوزمان سفالت زراعیه باشلادی ... یالکز بعض مملکتلرده علمك وصنایعك زراعتی دوشدیکی یردن قالدیره‌بیله‌جکی آکلاشیلدی . علم کیمیای زراعی اوتلرك توپراقدن نه‌کبی شیلر آلدیغی وبردوزی‌یه توپراقدن اکسیلن بو عناصری کیمیائی ، معدنی وصناعی ماده‌لرله تارلالره کیری ویرمك وبوسایه‌ده هرزمانده وهریرده توپراقدن أیی وچوق حاصلات آله بیلمك امکانی اولدیغنی واضحاً کوسته رییوردی . پك یاقین دورلره قادار توپراقله اوتلر آراسنده‌کی مناسبتلر آکلاشیله‌مامشدی . توپراغه اوتلرك کوکلرینی طوتمقدن باشقابر وظیفه ویریله‌میور وأهلی ویابانی بوتون نباتاتك دال ویاپراقلریله هوادن یاشادیغنه ایناتیلیوردی.اوتلرك مرکباتیله توپراقلرك عناصری آراسنده‌کی مناسبتلر تماميله آکلاشیلدقدن صوکرا، زراعتك تصادفه تابع برایش حالندن قورتاریله‌جغنه امیدلر چوغالدی . زراعتك برچوق نظریه‌لری برکیمیا دارالاستحضارنده حل ایدیلن برمعادلهٔ فنیه حالنی آلدی . عالملر بزم أکدیکمز اوتلری تحلیل ایتدیلر وهربرینك توپراقده نه‌کبی عناصر انباتیه آرادیغنی آکلادقدن صوکره‌بو عنصری اونلرك أکیله‌جکی توپراقاره ویرمك چاره‌لرینی دوشوندیلر . اووقتده توپراقلری قوتدن‌دوشورمه‌مك اصوللری بولوندی وبورادن — زراعت متناوبه — کبی علمی وفائده‌لی بر اصول میدانه چیقدی . انسانلر علم وصنعت سایه سنده طبیعته وتوپراغه تحکم ایده بیلمك یوللرینی بولدیلر واقلیمك وهوانك عارضه لرینه قارشی‌چاره‌لر آرادیلر . بونك ایچون توپراقلرك داها باشقا طرزده ایشلنمه‌سی زراعت میخانیکیه آلتلرینك قوللانیلماسی ، حاصلاتك تنویعی ، چاپالامه وسورکوله‌مه کبی ، پوللوقلرك وصابانلرك ده‌رین وآغیر ایشلرینی تماملایان خفیف ویوزدن سورمه‌لر ، چاپا ماکینه لری ، یرینه وتوپراغك احتیاجنه‌کوره تفجیر واسقا اصوللری ... اقلیمك تأثیرینی، چفتجیلکك فائده سنه اولمق اوزره تعدیل ایتدی وزراعت راطبه ویابسه طرزلریله طبیعته ازچوق غلبه‌ایتمه‌یه امکان بولوندی ... علمك ایلریله‌مش اولدیغی مملکتلرده زراعت بو تعریف ایتدیکمز شکللری آلدی وزراعت هرمعناسنه‌کوره برفن وصنعت اولدی ... سوریه مزی بالطبع بومملکتلردن بری عدایده‌ریز . فقط ، طبیعتك بوراده باشقایرلرمزه نسبتله ، داها فیاض

اولدیغنی سویله مشدك . بونك سببلرینی مطالعه ایتمك فائده‌دن خالی دكلدر : تاریخ ، بزه اسكیدن سوریه ساحللرینك تاایچریلره طوغرو واسع اورمانلرله قپلانمش اولدیغنی،فنیكه تجارت بحریه‌سنك بومملكتده رواج وحیات بولدیغنی كوسته دیور . روماليلر زماننده حورانك اك چوق ذخیره یتشدیره‌ن بریراولدیغنی بیلیورز . بوراده تأسس ایدن بویوك ومتعدد شهرلرده حیاتك توپراقدن چیقاریلدیغنده‌شبهه ایدیله‌مز ... فقط بوزمانلرك شرائط اقلیمیه‌سی بزم ادراك ایتدیكمز عصرك شرائطیله نسبت ایدیله‌مه‌یه‌جك قادار دكشمشدر . اورمانلر آزالمش ، توپراقار قوتدن دوشمش ، نهر یاتاقلرنیك طولوب یوكسلمه‌سندن جابجا كوللر وباتاقلقلر وجوده كلمش‌در . بونكله برابر ، سوریه‌نك توپراغی وهواسی ینه فیضلی قالمش ، اسكی حوران بوزمانك‌ده بوغدای مملكتی اولمق رجحانی بوتون‌بوتون غائب ایتمه‌مشدر . بوحال آتیا بوممملكتك زراعتنه علمی ومعقول برشكل ویره‌بیلمك ایچون بزه پك بویوك امیدلر بخش ایدر . وبوراده صرف ایدیله‌جك سرمایه‌لرك ، امكلرك غائب اولمایه‌جغی آكلادیر ...

بیروت ولایتنك ، داها طوغروسی سوریه زراعتنك علم نقطهٔ نظرندن تعریفی شایان استفاده دكلدر. توپراغك هنوز پك ابتدائی بر طرزده وصوك درجه‌ده بسیط وساده آلتلرله‌ایشلندیكی‌بو مملكتده چفتجیلكدن چیقاریلان فائده‌لرك محدود بردرجه‌ده قالدیغنده شبهه یوقدر. زراعت متناوبه‌نك، كیمیوی ومعدنی عناصر انباتیه‌نك، زراعت متكاثفه‌نك تأمین ایتدیكی مبذول حاصلاته وبویوك كارلره بورالوده انتظار ایدیله‌مز . دیكر طرفدن‌ده شرائط اقتصادیه‌یی حسابه قویمق وبونك زراعتده‌كی تأثیرلرینی نظر اعتباره آلمق لازمكلیر. بو راسی منكر اولمامقله برابر آق‌ده‌كیز بوینجه اوزانان بیروت ولایتی ساحللری شوسه یوللریله ، شمن دوفرلریله ، بحری وسائط نقلیه‌سیله ، زراعته داها مساعد شرائط اقتصادیه حاضر لامقده‌در . زراعتك آنجاق بوكبی اویغون شرائطده فائده‌لی وكارلی اوله بیلدیكنی هركس بیلیر . بو نقطهٔ نظره كوره ، بو مملكتك زراعتی قوله قوتدن داها باشقا شیلرده قازاندیرمقده‌در . باخصوص شرائط اقلیمیه‌ده بر چفتجیلكه ألویریشلی‌در :

صیجاق، رطوبت ... زراعتك بو ایكی مهم شرطی بو مملكتده مبذولدر . اقلیمك اطرادی ، موسملرك انتظام تعاقبی ، یاغمورلرك مبذولیتی كبی مساعد شرائط اكسیك دكلدر . لبنانك طاشلق وعقیم صیرتلرندن باشقا ولایتك همان هر طرفنده حیات ارضك بی نهایه فیوض وبدایعی كوریلور . طبیعت هریرده انسانك یوزینه كولر . سوریه قطعه‌سی بو كونكی حالیله‌ده شبهه‌سز بر زراعت مملكتی‌در . شیمدی‌سز علمك وصنایعك تكاملندن ایلری‌كلن مأثری بویره كتیركز ، اورمانلری ممكن اولدیغی درجه‌ده یكیدن یتشدیركز ، توپراقلری طبیعتده پك مبذول اولان عناصر غدائیه‌ایله جانلاندیركز ، دكیزك سواحله

استیلاسنه مانع اولكز ، كوللری وباتاقلقلری قورودكز ، تارلالری صولامق چاره‌لرینی بولكز ، تخملره اعتنا ایدكز ، صنعی چایرلر یتشدیركز ، طبیعتك طوعی قوتلری‌اولان اورمانلردن وچایرلردن استفاده یوللرینی آرایكز . اوزمان سوریه آز وقتده دنیانك اك مترقی زراعت مملكتلری صیراسنه كچر . شو قاداركه طرز زراعتی‌ده ایلشدیرمك ، خصوصیله زراعت متناوبه‌یه رواج ویرمك لازمدر . وبو سایه‌ده مملكتده علمی ومعقول بر اصول زراعت وجوده كلمش اولور . حال حاضرده بیروت ولایتی بوغدای وآرپادن باشقاینه حبوباتدن صاییلان ، بقله ، فول بقله، داری ومرجمك كبی بر چوق شیلر یتشدیر- مكده‌در. یالكز مناوبهٔ زراعت اك ابتدائی شكلندن ، بر سنه آكیز وایرته‌سی‌سنه نطاسدن هنوز اوزاقلاشمامشدر . اوچ درت سنه‌لك بر زراعت متناوبه اصولی بیلنمش اولسه توپراقلردن داها زیاده استفاده ایدیلیر ، تارلالرك بوتون بوتون قوتدن دوشمه‌سنه‌سببیت ویرلمز وچایرلریتشدیرلمك صورتیله چفت حیوانلرینك جنسلری ایلشدیرلمش اولور . برینه‌كوره اوچ ویادورت وبلكه داها زیاده نه‌ده بر دفعه حبوبات زراعتنك توپراقلردن آلوب كوتوردیكی عناصر انباتیه بر دورهٔ زراعت متناوبه‌نك دیكر سنه‌لرینی اشغال ایدن متنوع حاصلات ایله وتارلالره ویریلن كوبره‌لرله اعاده ایدیلیر . ینه بو طوزده انسانلره وحیوانلره اك ایی ومبذول بر غداویرن پاتاتز ، پانجار ، هاووج وامثالی كوكلی اوتلرك زراعتی تعمم ایدر ، یاش وقوری اوتلرله حیوانلره بول ومغدی بریه‌جك حاضرلانیر . علمی اصول زراعتك ویره‌جكی منفعتلری آكلامق ایچون اوزاقلره كیتمه‌یه‌لزوم یوقدر . حیفاده وداها بر قاچ یرده اوروپالی مهاجرلرك تأسیس ایتدكلری نمونه وتجربه‌تارلالرنده، كویلرده بو طرز زراعتك بوتون فیضلرینی كورمك ممكندر وبزم - زراعت استعماریه - تعبیر ایتدیكمز بو اوروپا اصولنه تقلید ایله سوریه زراعتنك هریرده ایلری كوتوریله- جكنه اعتمادمز واردر . بو طرزده حاصلاتك توپراقلردن آلدیغی عناصر غدائیه طبیعی وصنعی واسطه‌لرله ، تنویع زراعتله ، عادی وكیمیوی كوبره‌لرله ینه توپراغه اعاده ایدلمش اولور . مملكتمزده سفالت زراعیه‌یی بر طرف ایده‌جك ، توپراقلره وانسانلره فیض وحیات ویره‌بیله‌جك آنجاق بو اصول زراعتدر . مهاجر كویلری سوریه ایچون بر — چفتلك مكتبی — و— زراعت تجربه تارلاسی— حكمنده‌در . بورالرده اقلیمك شرائطی ، هوانك تأثیرلری ، توپراغك مركباتی اوزون اوزادی‌یه تدقیق ایدلمش وایش یكیلكك ترددلرندن ، اندیشه‌لرندن اوزاقلاشدیرلمشدر . حیفا جوارنده زراعت متناوبه اصولنده اكیلن تارلالرك ویردیكی چوق وایی حاصلات علمه استناد ایدن چفتجیلكك تأمین ایده‌بیله‌جكی فائده‌لری آكلادیر . شوراسنی‌ده اونوتمامیلدركه زراعتده‌ده تدریجی بر انقلاب وتجدد پایدار اوله‌بیلیر . عصرلردن بری اك ابتدائی بر طرز زراعتك جاری

اولدیغی بر مملکتده بردن‌بره اك مكمل وعلمی بر طرز زراعته ، زراعتده غایه اولان مناوبهٔ زراعیه‌یه کچیله‌مز . اقلیمك ، توپراغك ، اقتصادی وتجاری شرائطك تأثیرلری آلتنده زراعت متناوبه‌نك باشقاباشقا شکللر آلماسی لازم‌کلیر. بو اشکالی بیلدیره‌جك اسبابی داها اولدن دوشونمه‌یه مجبورز . زراعت استعماریه‌ده ، یعنی ولایتك بعض نقطه‌لرنده اوروپانك علمی زراعتنه امتثالاً یاپیلان اصولده بو سویله دیکمز شرائط کوزه دیلمش ودیکر طرفدن‌ده توپراقلرك قابلیتی ، اقلیمك تأثیرلری آیری آیری تدقیق ایدلمش اولدیغندن بو تجربه‌لردن باشقا یرلرده‌ده استفاده ایدلمك ممکندر . بیروت وسوریه زراعتنك ایلری کیتمه سنه زراعت استعماریه‌نك مهم بر سائق وعامل اولدیغنده شبهه یوقدر .

زراعت متوسعه ومتکاثفه تعبیرلرینك دلالت ایتدکلری حال ومعنا بو علمك متخصصلرنجه معلومدر وهر ایکی طرز زراعتی ایجاب ایتدیره‌ن اسباب وعوامل واردر . زراعتدن آز چوق بر استفاده ایدیلك ایچون بو سوائقك تدقیقی لازم کلیر. — اك چوق بر سرمایه ایله اك آز بریردن ممکن‌اولدیغی قادار زیاده حاصلات آلمق علمی وصنعتی‌اولان — زراعت متکاثفه — آنجاق سرمایهٔ زراعینك ، کیمیوی ومعدنی عناصر انباتیه‌نك مبذولاً بولوندیغی یرلرده ، هر دورلو حاصلات زراعیه‌نك قولایجه واك مساعد شرائطده الدن چیقاریله بیلدیکی وعلم وصنعتك قولایلقلرندن اك واسع مقیاسده استفاده ایدیلن متمدن ومترقی مملکتلرده یاپیله بیلیر . بو طرز ، بر یرده داها دیدیکمز کبی زراعتده غایه‌در وهرطرفده بو غایه‌یه طوغرویورومك لازم‌کلیر . بالعکس — اك آز مصرفله ، اك کنیش بریردن آز چوق حاصلات آلمق صنعتی اولان — زراعت متوسعه — بزم مملکتلرمزه ، بزم اقتصادی واجتماعی شرائطمزه داها اویغون اولان بر طرزدر . هر هانکی‌بر مملکتده غایهٔ زراعیه زراعت متوسعه‌دن زراعت متکاثفه‌یه‌کچمکدر . بونك اسباب وسوائقی ، بو طرزده‌کی تکاملی قولایلاشدیران ویاکوجلشدیره‌ن شرائطی آرامق بزی بوراده تعقیب ایتدیکمز مقصددن اوزاقلاشدیریر . یالکز شوقادار سویله‌مك ایسته‌ریز ، که بو غایه‌یه طوغرو یول آلمق‌ایچون دوشونیله‌جك وحاضرلانه‌جق بر چوق شیلروار در واوزمان تدریجی بر تکامل ایله ، زمین وزمانك شرائطنی ، اقتصادی واجتماعی عامللری کوز اوکنده طوتمق صورتیله صاغلام آدیملر آتیله‌بیلیر . ایمدی ، ولایتك بر چوق یرلرنده جاری اولان اسکی اصولده زراعتك بقا ودوامنی ایجاب ایتدیره‌ن بر چوق سببلر واردر وبو اسباب موجود اولدقجه دکل زراعت متکاثفه‌یه ، حتی مناوبهٔ زراعته طوغرو یورومکدن فائده‌یرینه ضرر کوریلور . شوقادار ، که بو حالده‌بیله یاپیله‌جق وحاضرلانه‌جق بر چوق شیلر واردر . دیکر طرفده‌ده زراعت متناوبه ومتکاثفه اوروپا مهاجرلرینك مستعمره‌لرنده دائما تقلید وامتثال ایدیله‌جك بر غایه حالنده‌طوریر. خلقده

آرادیغمز استعداد حاصل اولدیغی زمان بو تقلید کندی کندینه وجوده‌کلیر .

بو اعتباره کوره یاپیله‌جق شیلری شویولده طوپلایه بیلیرز .

ا — ولایتك زراعت علمی نقطهٔ نظرندن تتبعی ؛

ب — زراعتك شدتله علاقه‌دار اولدیغی شرائط اقتصادیه‌نك مطالعه‌سی ؛

پ — دار المعلمینلرده وتحصیل اعدادی مکتبلرنده تدریسات زراعیه‌یه اهمیت ویرلمك وقلاسیك زراعت کتابلری یازدیرلمق ؛

ت — زراعت علمنك اك بسیط وفائده‌لی نظریه‌لرندن باحث وساده بر لسانله یازیلمش رساله‌لری ولایتك هر طرفنه طاغیتمق ؛

ث — سنه‌ده‌بر دفعه ولایتك بویوك قصبه‌لرنده برمشهر زراعت تأسیس ومکافاتلر اعطاسی ؛

ج — حاصلات ارضیه اوررینه آز بر مدت وجزئی بر فائضله اقراضاتده بولونه بیله‌جك بر مؤسسه‌نك وجوده کتیرلمه‌سی ؛

چ — بر تجربه اولمق اوره بر ویا ایکی یرده بر زراعت تعاون شرکتنك تأسیسی ؛

بو دیدیکمز شیلر حاضرلاندقدن وزراعتك شکل حاضری واحتیاجلری کورلدکدن صوکرا مملکتك زراعتی بر ر مسئله‌یه حالنده میدانه چیقار .

سوریه طوپراقلرندن پك واسع برمقیاسده استفاده ایدلمك امکانی حاضرلایان برشی‌ده میوه استحصالاتی‌در . ولایتك ساحلی باشدن باشه پورتاقال ، انجیر،زیتون، ، خرما، موز، اوزوم وامثالی میوه‌لرله شکر قامیشی یتشدیرمه‌یه صوك درجه‌ده الویریشلی‌در . وبویله استحصالات ایله بویوك بویوك‌منفعتلرالده ایتمك ایشدن بیله‌دکلدر . سبزه ومیوه باغچوانانی، باغجیلق ، اورمانجیلق، ایپکجیلك . . . ایچون برولایتده پك‌واسع ومساعد زمینلر واردر. حیوان یتشدیرمك ، طاووقجیلق، تره‌یاغجیلق پك‌بویوك کارلر براقان وزراعتله‌اوزاقدن ویاقیندن علاقه‌دار اولان صنعتلردر . یالکز ، زراعت نظری وعملی برعلمدر . اکثریا کوره‌نکدن ایلری کچمه‌ین اعتیادات ایله زراعت عملیه‌دن پك چوق شی قازانیله‌ماز ؛ علمه ونباتات ژه‌ئولوژی حیوانات ، حکمت طبیعیه کیمیا ومیخانیك کبی فنلردن فیض آلان برزراعت نظریه ایله تکامله کدیله بیلیر . اقلیمدن ، هوادن اقتصادی واجتماعی شرائطه ، کمرك تعرفه‌لرندن اصول حمایه‌یه قادار هر شی ایله آز چوق علاقه‌دار اولان زراعتك تکاملی زمین وزمانك‌سوائق‌وعواملنی تتبع ایله حاضرلانیر. هرشیده اولدیغی کبی ، زراعتده‌ده مملکتك‌علمه بویوك احتیاجی واردرونقصان‌اولان‌بودر. مملکتك زراعتدن وزراعی صنعتلردن بکله‌دیکی شیلر واردر شیمدیکی حالده زراعتدن ضایعه انتقال ایدیله‌جك دوره‌دن چوق اوزاقده‌یز باخصوص‌صنایعك‌ایلری کیتمش‌اولدیغی یرلرده زراعتده بوندن پك‌واسع بر مقیاسده استفاده ایتمشدر. زراعت طبیعتك‌وانسانیتك

موجودیتدن صادر اولان بوتون قوتلرله علاقه‌داردر وانسانلغك حیاتیله معاصردر . زراعت تعبیرنده طبیعت ایله انسانیتی خلاصه ایدن، بونلری برنقطه‌ده طوپلایان بر شی واردر : چونکه ایشله‌ین توپراق وایشله‌ین انساندر. انسانلغك صفت متمایزه‌سی عقلك طبیعته تحکمی‌در وقوای طبیعتدن تأمین واستحصال حیات وسعادتدر . بومجاهده، بو مدهش وشرفلی مبارزه‌نك توپراقلرده ، تارلالرده ، باغلرده، وباغچه‌لرده جاری اولدیغی ، اك قیصه تعبیرله فعالیت بشریه‌نك زراعتده تجلی ایتدیکنی هر کس بیلیر . بین الملل‌معده آراسنده‌کی مناسباتی‌ده کوز اوکنه کتیره‌جك اولورسه‌ق انسانلق عالمنده‌کی تکاملك زراعتله ، طبیعته تحکم ایله واونك قوتلرندن وقابلیتلرندن استفاده ایله باشلامش اولدیغنی اعتراف ایتمك لازم کلیر. حیاتك بوتون فعالیتنده سائق اولان زراعتك اساس مدنیت اولدیغنده شبهه یوقدر .

٢ — تشکیلات ومؤسسات زراعیه [*]

اعلان مشروطیتدن اول هرطرفده اولدیغی کبی بیروت ولایتنده‌دخی زراعت تشکیلاتی یوق ایدی بوامرمهمه ٣٢٥ سنه‌سندن بری تجارت وزراعت نظارت جلیله سی اهمیت ویرمکه باشلامشدر . مخصصاتی موازنهٔ عمومیه‌ده اولان مأمورین الیوم یالکز بر زراعت مدیریله حیفا ، عکا ، طرابلس شام ، لاذقیه ایله بیروت زراعت معلملریدر . برولایتك ترقیات زراعیه‌سنه خدمت ایده‌جك شو برقاچ مأمورك غیر کافی اولدیغنی کورن والئ عالی ولایت عزمی بك افندی حضرتلری ٣٣٢ سنه‌سی خصوصی بودجه سنك دها واسع برصورتده تنظیمنی‌امر بیوردیلر . وبو صورتله ٣٣١ سنه‌سنك کانون اولنده بیروتده اجتماع ایدن مجلس عمومئ ولایت ولایتك امور زراعیه‌سی ایچون ١،١٣٨،٠٠٠ غروشلق تخصیصات ویرمشلردر . ٣٣٢ سنه‌سی امور زراعیه بودجه‌سی ربط ایدلمشدر . بونك تدقیقندن دخی اکلاشیله‌جغی وجهله ولایتك هرلواسنده بر چفتلك مکتبنك تأسیس وکشادی تقرر ایدرك بومکتبلرك اراضیلری همان هرطرفده مبایعه ایدلمشدر .

صور وطرابلس شام مکتبلری بنالرینك انشاسنه باشلانمش وختام بولمق اوزره‌در . احوال حاضره دولاییسیله دیکر چفتجیلك مکتبلرینك بنالرینه هنوز باشلانمامشدر . ٣٣١ سنه‌سی تشرین ثانی ظرفنده ینه عزمی بك افندی حضرتلری طرفندن کشاد بیوریلن بیروت نمونه باغچه وسوتخانه‌سی ایچون ٣٣٢ سنه‌سی بودجه‌سنده یوز یکرمی بربیك غروش تخصیصات اعطا بیورمشدر . مملکتك سوتجیلك وپنیرجیلك صنعتنك کری قالدیغی وبونك جداً محتاج تشویق ومعاونت اولدیغنی کورن والئ مشار الیه حضرتلری طرفندن نیسان سنه ٣٣٢ ابتداسندن اعتباراً بیروت شهرنده بر سوتجلك مکتبنك کشادینی امر بیوردیلر وکیفیت همان قوه‌دن فعله چیقارلمشدر . مکتب مذکوره سنه‌ده مجاناً یکرمی طلبه الثمسنه قرار

[*] اشبو معلومات بیروت زراعت مدیریتی طرفندن کوندرلمشدر .

ویرلمشدر . الیوم مکتب مذکورده بولنان طلبه‌لر فن دائره‌سنده یغورت ، تره‌یاغی ، بیاض قاشقاوال وحلوم پینیریله آرناؤد پینیرینی قایماق اعمالنی ودیکر بعض اوروپا پینیرلرینك اعمالنی اوکرنمشلردر . بو مؤسسه سایه‌سنده یرلی بیاض ینیرینك دها مکمل بر صورتده وقاشیر پینیرینك ودیکر پینیرلرك صورت اعمالی تعمم ایده‌جکی محققدر .

معاشات ومصارفاتی موازنهٔ عمومیه‌دن ویریلن ٣٢٦ سنه‌سنده بری بیروتده بر ده دار الحریر مکتبی موجوددر .

کرك موازنهٔ عمومیه‌دن و کرك موازنهٔ خصوصیه‌ده‌کی مأمورین ومؤسسات زراعیه‌نك امر نظارت واداره‌سی مرکزی بیروتده بولنان زراعت مدیریتنه مودوع بولنمشدر .

« ١٣٣٢ » سنه‌سنده ولایت ایچون موازنهٔ عمومیه‌دن ویریلن تخصیصات مقداری .

	غروش	پاره
زراعت مدیریله بش زراعت معلمنك بر کاتب وبر خدمه‌نك برسنه‌لك معاشاتی	٦٩٦٠٠	٠٠
بیروت زراعت دائره‌سنك برسنه‌لك ایجاری	٠٣٠٠٠	٠٠
تنویر وتسخین	٠٠٠٩٠	٠٠
قرطاسیه	٠٠٧٨٠	٠٠
متفرقه	٠١٢٠٠	٠٠
خرجراه ویومیه	١٣٠٠٠	٠٠
دار الحریر معاشاتی	١٧٤٠٠	٠٠
توتلك وابنیه ایجاری	٠٦٧٠٠	٠٠
متفرقه ومحروقات ومفروشات وسائره	٠٥٠٠٠	٠٠
بوجکجی وعمله یومیه‌سی (اوچ آیلق برنفر بوجکجیله ایکی عمله)	٠١٨٠٠	٠٠
یکون	١١٨٥٧٠	٠٠

—١٤—

امور نافعه

١ — طرق ومعابر

١٣٣١ سنه‌سنده اجرا اولنان عملیاتله ٣٣٢ سنه‌سی ظرفنده یاپیله‌جق عملیات وانشاآت ومعاملات فنیه واداریه حقنده ولایت سرمهندسلکندن مجلس عمومئ ولایته ویریلن راپور موضوعمزی بر مقدار آکلاته‌بیله‌جك بر ماهیتده اولمغله بیروت عکا ونابلس لوالرینه متعلق اولان قسمی بر وجه زیر عیناً درج اولنور .

وقتیله ولایت داخلنده یاپیلان یوللرك مجموع طولی ٥٥٢،٠٠٠ کیلومترودن عبارت اولوب بونلردن ٣٢١ + ٢٠٠ کیلومتروسی طرق عمومیه یه و ٨٠٠ + ٣٥١ کیلومتروسی‌ده طرق خصوصیه یه تفریق وتخصیص ایدلمشدر . بو صورتله وجوده کتیریلن عملیاتك چوغنده هر ولایتده اولدیغی کبی ایجاب فنیسی نظر اعتباره آلنه‌رق تمامیله فنی بر عملیاتله یاپلمدیغی کبی یاپیلان اقسامه‌ده درحال تطبیقی مقتضی تعمیرات متمادیه‌سنه‌ده اهمیت ویریلمه‌رك متروك بر حالده قالدیغندن یوللر غیرقابل مرور بر حالده خراب اولمش بولنمسی حسبیله موجودی تمامیله اصلاح واکمال ایدلمدکجه یکیدن کشادی اشد لزومی اولان یوللردن ماعدا یکیدن یول کشادندن صرفنظر ایدلمشدر :

٣٣١ سنه‌سی بودجه سنه نظراً یاپیلان عملیاتله بالمجوریه یاپیله میان وترك ودور ایدیلن وایدیله‌میان عملیات وانشاآت وتعمیرات حقنده جریان ایدن احوالده بروجه زیر عرض ایدیلیر .

١ — بیروت اطراف شهریوللری . — اشبو طریقك اکمال انشاآتی ایچون کچن سنه بودجه‌سنه مع علاوه ٢٢٠،٠٠٠ غروش تخصیص ایدیله‌رك عملیاته باشلانلمش وشمدی‌یه قدر ٢،٩٠٠ متره طولنده تسویهٔ ترابیه و ٨٦٢٥٠ املا و ٩١٩٥ حفر و ٥٧١ متره مکعبی یموشاق و ٥٩٧ سرت تسویهٔ ترابیه اجرا و ١٠٥٠ متره مکعبی قیرمه و ١٧٢ طون یونتمه طاش احضار ایدلمش وبوکا مقابل شمدی‌یه قدر ٢١٩١٤٠ غروش صرف ایدلمشدرکه بو سنه‌کی تخصیصاتدن آنجق ٨٦٠ غروش قدر بر پاره قالیور . مع ما فیه تخصیص اولنان مقدار عملیاتك اکمالنه غیر کافی کورولمکله سنهٔ حاضره داخلنده تخصیص اولنوب احوال دولاییسیله صرف اولنمیان سائر اقسام طرق بودجه‌سندن دها ٢٠٠،٠٠٠ غروشك تفریق ومناقله صورتیله تخصیص ایدلدیکی تقدیرده سنه نهایتنه قدر اکمال عملیاتنه دوام ایدیله‌بیله‌جکی مستغنیٔ عرضدر . مذکور طریقك تمدیدی وایجاب ایدن مواصله‌یی تأمین ایچون مقتضی عملیاتی حقنده ٣٣٢ سنه‌سی بودجه‌سنه ٢٠٠،٠٠٠ غروش وضع ایدلمشدرکه بو بابده‌کی اوراق کشفیه‌سی بر طرفدن عملیاتنه دوام ایدلمك صورتیله دردست تنظیمدر .

٢ — صور قصبه‌سی اطرافنده‌کی قسم طریق ایچون : ١٣٣١ سنه‌سی ظرفنده تخصیص اولنان ٩١٨٩٤ غروشه مقابل متعهدی معرفتیله ١٣٤٣ مترو طولنده ١،٨٤ مترومکعب شوسه فرش ایله سیلندیری کشیده و ٥٥ متره مکعبی قیرمه و ١٨ متره مکعبی خام طاش احضار ایدلمش اولدیغی کبی متباقی ١٥٢ متره طولنده‌کی شوسه عملیاتیده سنه نهایتنه قدر بهمه حال اکمال ایدیله‌جکدرکه بو صورتله متعهد تعهدینی ایفا ایتمش بولنه‌جقدر .

٣ — صیدا ـ مرجعیون طریقی . — اولجه متعهده احاله ایدیله‌رك عملیات اکمال ویوزده بش نواقصی ایله قبول موقتی اجرا ایدلمش ایسه‌ده عملیاتدن بر سنه مدت کچدیکی

حالده متعهد ایکی قبول آره‌سنده اکمالنه مجبور بولندیغی تعمیرات متمادیه سنه‌دوام ایله قبول قطعی‌یه شایان بر حاله یولی افراغ ایلمدیکندن نظارت جلیله‌نك امریله حسابی قطع ونواقصی عملیاته مقابل متعهدك استحقاقندن ١٣٤٢٧ غروش تنزیل و ١٤٥٩٩ غروش‌ده توقیف ایدیله‌رك متعهد نام وحسابنه اکمال عملیاته دوام ایدلمکده‌درکه عملیاتك اکمالنی متعاقب توقیف اولنان اقچه‌دن پاره قالدیغی تقدیرده استحقاق اولمغله متعهدینه ویریله‌جکدر .

مع ما فیه متعهد اثنای انشاآتده استخدام ایلدیکی عمله‌نك بر مقدارینك استحقاقنی تسویه ایلمدیکی چالشمش اولان عمله‌نك افاده‌سی ومتعهدك قبولیله مثبت بولندیغندن اکمال عملیاته قدر توقیف ایدیلن وتعمیرات ایچون صرفی جهتنه کیدیله‌میه‌جك اولان متعهدك یوزده اونلرندن دینی نسبتنده بر مبلغ تفریق وعمله‌یه متعهدك حضوریله توزیع ایدیله‌جکدر .

عکا سنجاغی

١ — ناصره ـ طبریا قسمی : ایکنجی واوچنجی قسملر ایچون ٣٣١ سنه‌سی انشاآت وتعمیرات فصلنه بودجه‌سنه ٤٦٧٥٧٣ غروش تخصیص ایدیله‌رك اشبو اقسامدن ایکنجی قسم ٣٣٠ سنه‌سنده متعهدینه احاله ایله ایلول نهایتنه قدر عملیاتنه دوام ایدلمش ایسه‌ده احوال حاضرهٔ حربیه دولاییسیله قطع حساب ایدلمه‌دن متعهد عملیاتی ترك ایلدکله جهت عسکریه‌دن هر ایکی قسمده اکمال ایدلمشدر اوچنجی قسمك ایسه اوراق کشفیه‌سی بیله یاپیلمامش اولدیغندن بو سنه نافعه‌جه هیچ بر عملیات یاپیله‌رق براقلمش اولدیغی حالده جهت عسکریه‌جه اشد لزومنه مبنی عمله طابورلریله مستعجلاً اکمال ایدلمشدر . بو سببدن دولایی بو سنه بودجه سنه ادخال ایدلمامشدر .

٢ — حیفا — ناصره : برنجی وایکنجی قسملر ایچون ٣٣١ سنه‌سی بودجه سنه : ٥٧٩٢١٢ غروش تخصیص ایدیله‌رك متعهد واسطه‌سیله وقتیله تعمیراتنه باشلانلمش ایسه‌ده مقام عالئ ولایتپناهیجه کوستریلن لزوم اوزرینه قونطورات فسخ وعملیاته یکی قانون موجبنجه تطبیق اولنان تعمیرات متمادیه صورتنده اهالی محلیه طرفندن دوام ایدیله‌رك اکمال اولنمش اولمغله ٣٣٢ سنه‌سی بودجه‌سنه داخل ایدلمامشدر . وبو سنه بودجه‌سنه ادخال اولنان مبلغ بو صورتله اقتصاد ایدلمشدر .

٣ — ناصره — عفوله طریق : ١٣٣١ سنه‌سی بودجه سنه اشبو طریقك مجدداً انشاسی ایچون ٣٠١٤٧٣ غروش تخصیص ایله ٣٣٠ سنه‌سی نهایتنه قدر عملیاته متعهد طرفندن دوام ایدلمش ایسه‌ده احوال حاضره دولاییسیله استحقاقنك تسویه ایدیله‌مه‌مسندن طولایی متعهد ترك عملیات ایتمش بولندیغندن جهت عسکریه‌جه عملیاتی اکمال ایدلمشدر .

بو بابده متعهدك حسابی بیله قطع ایدلمه‌مشدر .

٤ — عکار صفد طریقی : اشبو طریقك برنجی وایکنجی قسملری ایچون ١٣٣١ سنه‌سی بودجه‌سنه ٣٣٠ سنه‌سندن مدور اوله‌رق ٧١٧٤٥٣ غروش تخصیص ایدلمش ایسه‌ده احوال حاضره حربیه دولاییسیله بو سنه ظرفنده مدور عملیات دوام وتعقیب ایدلمه‌مش اولمغله برابر تذکره‌کاه عملیاتدن اول قطعی بر صورتله تنظیم ایدلمه‌مسی ومبدأ عملیاتده بر جوق واریانتلری یاپلمسی متعهدك افلاس ایله ایشی ترك ایتمسنه وقونطوراتوسنك فسخنه بادی اولمشدر . بوكا بناءً اوچیوز اوتوز بر سنه‌سی ظرفنده بو طریق اوزرنده هیچ بر عملیات وصرفیات اجرا ایدلمه‌مشدر . مع ما فیه ٣٣٢ سنه‌سی ظرفنده بهمه حال اشبو طریقك اکمالی الزم بولندیغندن متقدم ٣٣٢ سنه‌سی بودجه سنه ادخال ایدیله‌رك ٨١٧٤٥٣ غروش تخصیص ایدلمش اولمغله بهمه حال سنه نهایتنه قدر اکمالی ایچون سعی وغیرت ایدیله‌جکدر .

نابلس سنجاغی

١ — جنین ـ نابلس طریقی : ٣٣٠ سنه‌سندن مدور اولان اشبو طریق عملیاتی ایچون ٣٣١ سنه‌سی بودجه‌سی عملیاتی میاننده (١١٢٢٥٨) غروشلق بر مبلغ تخصیص ایدلدیکی حالده احوال حاضرهٔ حربیه دولاییسیله عملیاتنه دوام ایدیله‌مدیکندن بو سنه ظرفنده صرفیات اجرا ایدیله‌مه‌مشدر . انجق ترك عملیات ایتدیرلمش اولان متعهدك ٣٣٠ سنه‌سی طرفنده احضار ایلدیکی قیرمه طاشلرك قسم اعظمی مانع مرور اولان محللره جهت عسکریه طرفندن فرش اولنه‌رق طوپ امرارینه مساعد بر حالده یول کشاد ایدلمش اولمغله متباقی نواقص عملیاتك بوکره وقوعبوله‌جق دور عاجزی‌یی متعاقب کوروله‌جك لزوم اوزرینه‌سنه نهایتنه قدر یا امانة ویاخود پازارلق صورتیله ویا اسکی متعهدینه اکمال ایتدیرلمسی جهتنه کیدیله‌جکندن ٣٣٢ سنه‌سی بودجه‌سنه داخل ایدلمه‌مشدر .

—١٥—

سوریه قطعه‌سنك تاریخچه‌سی

١ — قرون اولی

بابلیلر طرفندن استعمال ایدیلن (سوری) کلمه‌سندن مشتق اولان سوریه اسمی میلاددن اوچ بیك سنه اول شرقاً مدیا طاغلریله ، غرباً طوروس جبالیله جنوباً بابل مملکتیله وشمالاً ارمنستان ایله محدود قطعهٔ اراضی‌یه علم اولمش ایدی . مرور زمانله بو عنوان شمدیکی

منطقه‌یه اطلاق ایدلدی .

تاریخك اك اسکی زمانلرندن بری معروف اولان سوریه‌لیلر سامی عرقنه منسوب اولوب بر قاچ شعبه‌یه آیرلمش اولان لسانلری عبرانیجه‌نك اطرافنده دولاشمش دورمشدر .

اسکی بابل خرابه‌لرنده اخیراً کشف ایدیلان کتابه‌لره کوره ملوك کلدانیه تاریخك اك اسکی زمانلرنده سوریه قطعه‌سنه بر قاچ دفعه هجوم ایده‌رك حال بداوت ووحشتده یشایان اقوامنی زیر اطاعتلرینه المشلر وفقط قوت وشوکتلرینه خلل عارض اولدیغی صره‌لرده عراق جهتلرنده وعجم کورفزی ساحلنده اقامت ایدن ارامی وکنعانیلر سوریه‌یه تعرضله اولا شمال طرفلرینی ومؤخراً سواحلنی اشغاله موفق اولمشلر ایدی . میلاددن یکرمی عصر اول وقوعبولان اشبو هجوملر اثناسنده عشائر اك زیاده سوریه‌نك ساحل قسمنی یعنی فنیقیه قطعه‌سنی اسکانه قیولمشلردی . اسکی مصرلیلر بو قطعه‌یه خورما اغاجی معناسنه اولان « فنیکس » کلمه‌سندن مشتق پونیا ویونانیلر تحریف ایده‌رك فنیکیه دیدیلر . احتمالکه مذکور تاریخلرده سوریه سواحلنده کلیتلی مقداری خورما اغاجی موجود ایدی .

دیکر بر روایته کوره سامیلر وقتیله عربستانك ایچرولرندن قالقه‌رق بر قاچ هجوم عقیبنده سوریه‌نك بر قاچ منطقه‌سنی اسکانه موفق اولمشلردر . ایلك اولا کنعانیلرك هجومی واقع اولدی . جهت غربیه‌یی مسکن اتخاذ ایدن فنیکه‌لیلر بو مهاجرلرك طبقهٔ اساسیه‌سنی تشکیل ایدرلر . انجیل شریفه کوره کنعانی ویا تعبیر آخرله عموریلردن مقصد تاریخ قدیمده بحر سفید ایله شریعه‌وادیسی آره‌سنده واقع منطقه‌یی اسکان ایدن قبائلدر . مصرده کشف اولنان (تل عمارنا) کتابهٔ قدیمه‌سنه کوره اك صوکره‌کی مهاجرت (خابیری) یعنی عبرانیلر طرفندن واقع اولمشدر . بونلر شریعه‌نك جهت غربیه‌سنی ؛ اقربالری بولنان موآبیلر بحر لوطك جهت جنوبیهٔ شرقیه‌سنی وعمونیلر شریعه نهرینك شرقنی اسکان ایتدیلر . بو قبائلدن پك چوق صوکره آرامیلرك مهاجرتی وقوعبوله‌رق لبنان وپه‌ره‌نك (شامك) شمال طرفلری اسکان ایدلدی . تل عمارنا کتابه‌سی حك ایدلدیکی زمان آسیای صغری اقوامندن اولان هیتیلر فلسطینك شمال طرفلرینه قدر یاییلمشلردی‌كه بونلرك سامیلرله علاقه‌لری یوق ایدی .

سوریه قطعه‌سنك تجارت نقطهٔ نظرندن اولان موقع مستثناسی قدیمدن بری بیوك دولتلرك نظر دقتنی جلب ایتمشدر . نته‌کیم مصر فرعونلری میلاددن اون یدنجی عصر اول سوریه‌نك کندی ملکلرینه الحاقی لزومنه قائل اوله‌رق بر قاچ دفعه اردو اعزام ومملکتك بر قسم مهمنی فتح ایتمشلردی . فرعونلرك بو هجوملرینی واستیلالرینی مؤید بیروت شهری جوارنده ونهر الکلب جهتنده قیالر اوزرنده محکوك بر رسم موجوددر . اشبو رسم فرعونلردن ایکنجی رامزه‌سك آلهه‌لر قیافتنه کیرمش بر تمثالنی کوسترمکده‌در .

حضرت سليمان دورنده حكومت عبرانيه

سوريه وفلسطين قطعه‌لرى بش عصر قدر مصر فرعونلرى طرفندن اداره اولندى . نيم مستقل مصرلى واليلر طرفندن فرعونه كوندريلن راپورلرك بر قسمى ١٨٨٧ سنه‌سنده مصر قطعه‌سنده‌كى واسيوط بلده‌سى قربنده‌كى (تل عمارنا) موقعنده كشف اولندى . باڭچمدن لوحه‌لر اوزرينه‌يازيلان بوكتابه‌لر خط كوفى‌ايله قلمه آلنمش كلدانيجه‌در .

اشبو لوحه‌لر اثبات ايدييوركه سوريه منطقه‌سى دخى اوزمان سائر آسيا منطقه‌لرى كبى صيقى بر صورتده كلدانى مدنيتنك تحت تأثيرنده ايدى . كتابه‌ده سوريه‌وفلسطينك بر چوق شهرلرندن وقدس ملكندن بحث اولنيور . مصرك مشهور قارناق خرابه‌سنك قپوسنده فلسطينده ١١٨ شهر وقصبه‌نك اوچنجى تو تموزيس طرفندن اداره ايدلديكى مذكوردر . برنجى اناستازينك پاپيروسنده (٣٨) شهردن وآيروجه صور شهرينك شمالنده واقع درت قصبه‌دن بحث اولنمقده‌در .

عبرانيلر شريعه‌نك جهت شرقيه‌سندن مملكتك ايچنه دوغرى توسعه قيولدقلرى زمان حضرت موسانك نبوتى سايه‌سنده وحدانيت الهيه ايله يكديكرينه متين بر صورتده مربوط بر طاقم عشيرتلردن مركب ايديلر . مختلف تاريخلرده كنعانيلر دخى شريعه‌نك جهت شرقيه‌سندن قالقه‌رق عبرانيلرله امتزاج ايتمكه قيولمشلردى . اوزمانكى عبرانيلر انجيل شريفه كوره (١٢) قبيله‌دن مركب ايديلر . بالآخره بعض قبيله‌لر بونلره التحاق ايده‌رك بر اسمله ياد اولنديلر . از جمله سيمه‌ون قبيله‌سى يهودا ولاوى قبيله‌لريله برلشدى . شمديكى حالده هر بر قبيله‌نك وقتيله اسكان ايتمش اولديغى منطقه‌يى تعيين ايتمك پك مشكلدر . مركزده افرايم قبيله‌سيله ماناسه عشيرتنك نصفندن مركب اولان يوسف قبيله‌سى ويانى باشنده يقيندن اقرباسى اولان بنجامين قبيله‌سى موجود ايدى . يوسف قبيله‌سيله هم عيار اولان يهودا عشيرتى قسم جنوبى‌يه مالك وعيساشار قبيله‌سى شمالده شريعه‌يه قدر ممتد اولان « جيزرائه‌ل » واديسنده (مرج بنى عامر) ساكن ايديلر . بونلرك جوارنده صره ايله زابولون ، نفتالى وساحل قربنده آزر قبيله‌لرى كلير . منتهاى جنوبى‌يى (دان) لر اسكان ايدردى . روبه‌ن شريعه‌نك جنوب شرقيسنده اقامت ايدر واكثريا موآبيلر طرفندن تعجيز اولنور ايدى .

الك اسكى منابع تاريخيه‌دن معدود اولان‌ده بوره آلهيسنه كوره اووقتكى يهوديلرك نفوس عموميه‌سى ١٦٠٠٠٠ قدر تخمين اولنيور .

اسرائيليلره تعرض ايدن فلسطينيلر مقاومت كوره‌رك نهايت بر حكومت يهوديه تأسيسنه سببيت ويرمشلردى . انبياى اسرائيليه‌دن ساموئه‌ل بنجامين قبيله‌سندن ساؤل نام ذاتى متصف بولنديغى مزاياى عاليه‌دن دولايى تخت ملوكى‌يه اصعاد ايتمش وفقط مذكور حاكم رقابت شخصيه‌دن طولايى بردرلو يكى حكومتك اساسلرينى متين بر صورتده قوره‌مه‌مشدى .

TÜRK TARİH KURUMU

احادناسدن ایکن مفطور بولندیغی ذکا وفطانت سایه‌سنده اولا فلسطینلرك تحت حمایه‌سنده وقرال ساؤلك وفاتندن صوکره سربست بر صورتده عائله حکمداری افرادی‌ایله مجادله‌یه کیریشه‌رك نهایت منسوب اولدیغی یهودیه پر نسلکنه صعود ایدن حضرت داوود ساؤلك اوغلی (ایزبوزه‌ت) ك وفاتیله بتون ملك یهودی‌یی اداره ایتمك درجه‌سنه صعود ایتدی . زمان حکومتنده یهودیه ملکی اك واسع حدودینی بولمشدی . داوود علیه السلام پایتختنی قدسك اسکی اسمی اولان (جبوش)ده قوره‌رق بر طرفدن موسویلری اوته دنبرو تعجیز ایدن فلسطینلری « ره‌فایم » *محاربه‌سنده تأدیب ایتمکه ودیکر طرفدن موأبیلری وعمونیلری زیرا طاعتنه آله‌رق شامی خراجه باغلامغه موفق اولدی . داخلده اوغلی (آبسالون) طرفندن ایقاد ایدیلن کانون فسادی سوندیردیکی کبی مملکتك شمالنده توره‌ین عصاتك تأدیبنه قوت یتشدیرمش ایدی . بو غائله‌لردن صوکره داوود مملکتك اصلاحیله اوغراشه‌رق امور اداره‌یی وویرکو مسائلنی تنظیم ودائمی بر اوفاق اردو دخی ترتیب ایلدی .

داوودك اوغلی حضرت سلیمان قدسك تحکیمندن صوکره شهرده مدبدب بر سرایله بر معبد انشا ایلدی . جوارنده‌کی قراللرله وباخصوص مصر فرعونلریله مناسبات حسنه تأسیس ایتدی . اغلب احتماله کوره بو تاریخه قدر پك ابتدائی وعادتا وحشی بر حالده یشایان یهودیلر آره‌سنده کنعانیلرك واقوام متجاوره‌نك مدنیتلری اشبو دورده انتشار ایتمکه باشلادی . ایلك سنه‌لری غایت پارلاق اولان دور سلیمانی مؤخراً ادبار یولنی طوتمغه باشلادی . شام حکومتی حکومت یهودیه‌یه قارشو عدم اطاعت اظهار ایله‌یه‌رك جزیه اعطاسندن قورتولدی . حکومت یهودیه‌یی تشکیل ایدن ایالاتك اوته‌سنده بروسنده بیله عصیانلر باش کوستردی . وحضرت سلیمانك وفاتیله نفس یهودیلر بیله جنوبده (حکومت یهودیه) وشمالده (حکومت اسرائیلیه) نامیله ایکی‌یه انقسام ایده‌رك یکدیکریله محاربه‌یه طوتشمشلردی .

حکومت اسرائیله قرالی برنجی یوربعام پایتختنی سیشه‌مده (نابلسده) قوردی . مؤخراً پایتخت تیرزایه (شمدیکی طلوزه کویی) ونهایت قرال اومری زماننده ساماریه‌یه (شمدیکی سبسطیه کویی) نقل ایدلدی .

یهودیلرك بو انشقاقی دشمنلرینك اکمکنه یاغ سوریوردی . شام پرنسلری متعدد دفعه اسرائیلیه حکومتنی مغلوب واراضیسنك بر قسم مهمنی ضبط ایتدیلر . ایکنجی یوربعام زماننده اشبو حکومت موقت بر مدت ایچون اسکی حدودینی تکرار اعاده وتأسیس ایده بیلدی . محافظه ایدیله بیلن اك اسکی سامی کتابه‌سی بو زمانه عائددر . (کرك جوارنده دیبان نام کویده کشف اولنمش موأب ملکی «مزا» یه عائد برستون) .

TÜRK TARİH KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

قبل المیلاد سکزنجی عصرك اواسطنده دوغری یهودیه حکمداری (اشاز) ملك وتاجنی تهلکه‌ده براقان شمال یهودیلرینی انجق اثوریلرك معاونتیله دفع ایده‌بیلمشدی. جنوب یهودیلرندن جزیه آلمغه باشلایان آثوریلر اسرائیلیه مملکتنه ٧٢١ (ق. م) سنه‌سنده هجوم ایده‌رك مغلوب واهالیسنی جهت شرقیه‌یه نفی واجلا ایده‌رك کندی همجنسلرینی فلسطینده اسکان واقامه ایلدیلر . بو احوالدن عبرت آلمیان یهودیلر کندیلرینی طوپلامق، اره‌لرنده وفاق واتحاد رابطه‌لرینی تقویه ایتمك جهتلرینه کیتمدکلرندن نهایت ٥٩٧ (ق.م.) سنه‌سنده بخت النصر طرفندن بتون بتونه مغلوب ایدیلدیلر و ١٠٠٠٠ قدر یهودی بابله اجلا ایدلدی. اونبر سنه صوکره قدس یهودیلری عصیان ایتمکله بابلیلر قدسی دخی تخریب ایلیه‌رك اهالیسنك داغیلمسنه سببیت ویردیلر .

بتون بو فلاکتلرله برابر احوال عمومیه ینه یهودیلره بر آز مساعد کورونور کبی اولدی . ٥٣٨ سنه‌سنده بابل شهری ایران پادشاهی کیخسرو طرفندن ضبط ایدلمش یهودیلرك تکرار وطن محبوبلرینه عودت ایتملرینه مساعده اولنمش ایدی . اشبو عودت ایدنلر طرفندن تجدید اولنان مملکت موسویه اسکی حکومت جنوبیه‌نك حدودینی تجاوز ایده‌مدی .

بو صره‌لرده قدسده‌کی معبد تکرار تجدید وتعمیر اولندی (٥١٦). یوقاریده بر نبذه بحث ایتدیکمز آثوری مهاجرلریله فلسطینده‌کی اقوامك تصالبندن حاصل اولان سامریلر موسویلر طرفندن رد اولنمغله بونلر دخی نابلسه ناظر غاریزیم طاغنك تپه سنده ایکنجی بر معبد یهودی انشا ایلدیلر .

٣٣٢ سنه‌سنده سوریه‌یی فتح ایدن اسکندر کبیردن صوکره مملکتده جهانکیر مذکورك اخلافی آره‌سنده قانلی محاربه‌لر وقوعبولدی . نهایت سوریه قطعه‌سی اسکندر کبیر قوماندانلرندن « سلوقس » ك زیر اداره‌سنه کچدی. حسن اداره ایله اشتهار ایدن مذکور قوماندان پایتختنی (انطاکیه) ده قوره‌رق شئون عمومیه ایله اشتغاله قیوله‌رق عدالتك توزیعنه انصافك حرفی حرفنه تطبیقنه بذل غیرت ایتمسیله اهالینك احوال عمومیه‌سی ایدن ایی‌یه کسب صلاح ایتدی . سلوقس، انطاکیه‌یی مدبدب سرای واماکن عمومیه ایله تزیین ایتدکدن باشقه والده وزوجه‌سنكناملرینه اضافةً افامیه ولاذقیه شهرلرینی تأسیس ایلمشدی . کندیسندن صوکره سوریه‌یی اداره ١٨ قرالدن ٣ نجی (انطیوخوس) عجملرله اوزون مدت محاربه ایتدیکی کبی روماليلرك عدو اکبری اولان (انیبال) ایله عقد اتفاق ایده‌رك نتیجه‌ده (ترموپیل) و (مانیزیا) موقعلرنده الیم مغلوبیتلره کرفتار اولدی .

فلسطین وسوریه‌نك اوته‌سنده بروسنده مشاهده اولنان آثار رومانیه ویونانیهٔ قدیمه‌دن اکلاشیله‌جغی وجهله یونان مدنیتی یواش یواش بورالرده انتشار ایتمکه باشلامشدی . فقط یهودیلر بو جریانه قارشو عناد ایده‌رك بتون قوتلریله اسکی عنعنات واعتقاداتنه تمسك ایتدیلر. حالبوکه منور کنجلر آره‌سنده یونانجه قونوشمق موده اولمشدی بتون آثار دینیه بو لسانله تحریر ایدلمکه باشلاندی . یهودیلرك تعصبنی کورن انطاکیه قرالی دردنجی انطیوخوس شدت استعمال ایتدی اورشلیم ضبط اولنه‌رق مشتری پوتی مقدس معبدده رکز ویهودیلر مشرکلکه اجبار ایدلدی . عنادلرنده ثبات ایدن اسرائیلیلر نهایت خاخام (ماتاتیاس) وبا خصوص اوغلی (ماقابه)نك عنودانه جسارتلریله سوریه لیلری مغلوب ایتدیلر، محاربه ماقابه‌لرله انطیوخوسك اخلافی آره‌سنده اپیجه دوام ایتدی . ونهایت ایکنجی دیمیتریوس ماقابه‌لردن (شمعون) ك استقلالنی تصدیقه مجبور قالدی . ماقابه‌نك حکمدارلغی (١٤٣—١٢٥) اثناسنده یهودیلر مسعود بر حیات کچیردیلر . حتی برنجی آریستوبولدن اعتباراً یهودی حکمدارلرینه قرال عنوانی بیله ویرلدی .

مستقلانه بر حیات سیاسیه کچیرن یهودیلر نهایت ٦٣ سنه‌سنده رومانیلر طرفندن تضییق ایدلدی . رومالی جنرال (پومپه) قدسی فتح ایده‌رك یهودی ملوکنی جزیه‌یه باغلادی . قبل المیلاد ٤٠ سنه‌سنده وپارتلرك فلسطین وسوریه‌یه اولان هجوملرندن حاصل اولان تشوشدن بالاستفاده (هرود) نام یهودی همجنسنك تخت ملوکیلرینه بغیر حق صعود ایتدی . واوچ سنه صوکره قدسی ضبط ایده‌رك روما حکومتیله اتفاق عقد ومتفقلرینه خوش کورونمك ایچون روماطوز معماریسنده بر چوق سرای ومعبدلر انشا ایتدی .

بیوك عنوانی دخی احراز ایدوب، میلاد عیسی صره‌سنده حکم سورن هرودك وفاتی اوزرینه مملکت یهودیه اوغللری آره‌سنده تقسیم ایدلدی . بو صره‌لرده خاخاملر عیسانك مسیح اولدیغنی وایده آل حکومتك بونك طرفندن تأسیس ایدیله جکنی تفأل ایتملری اوزرینه ناسیونالیست یهودیلر نصرانیت مؤسسنه مراجعت ایده‌رك همجنسنك مقدرات سیاسیه‌لریله اشتغال ایتمسنی تکلیف ایتدیلر . حضرت عیسی بو مراجعتی رد ایتمسی اوزرینه بر حدت کسیلن یهودیلر اول ذاتك صلبی ایچون روما حکومتنك سوریه ده‌کی والیسی (پیلات)ی تشویق واجبار ایلدیلر .

بو تاریخدن اعتباراً روماليلر ایدن ایی‌یه سوریه‌ده یرلشمك پولتیقه‌سی تعقیبه باشلادیلر. بو مناسبتله قطعهٔ مذکوره‌نك اوته‌سنده بروسنده سرایلر، یوللر، امفیته آترلر حماملر انشا ایلدیلر . روما مستعمره‌لری میاننه ادخال ایدیلن بیروت شهرنده اشبو روما آثارینك بر چوغنه تصادف اولنیور . اوغوست قیصر شهر مذکور والیلکنه دامادی بولنان

(مرقس وسپسیانوس آغریپا)یی نصب ومعیتنه ایکی فرقهٔ عسکریه ترفیق ایتدی . بوندنبشقه بیروت شهری ایمپراطورك قیزی (جولیا) نامنه اضافةً یاد وبومناسبتله سکه دخی ضرب اولندی. ایمپراطور اوغوستك شهر مذکوره قارشو اولان محبت وتوجهنی مشاهده ایدن یهودیه حکمداری بیوك هه‌رود بیروتی روماليلرك ذوقنی اوقشایه‌جق برطرزده تزیینه قیولدی . کنیش میدانلر، واسع یوللر ، کوزل هیکللرله شهر یکی بر کسوه اکتساب عادتا بر روما شهرینه دونمکله بر چوق وطنداش ایتالیادن قالقه‌رق بیروتی اسکان ایتدی.

ظن اولندیغنه کوره شمدیکی بیروتك (مینة الحصن) محله‌سی جوارنده وقتیله حیوانات وحشیه مبارزه‌سنه مخصوص میدان موجود ایدی . مذکور میدانده مشهور (نیرون) نك وفاتندن صوکره قوماندان (وسپسیانوس) ك ایمپراطورلغی اعلان ایدیلدیکی کبی مذکورك اوغلی (تیتوس) طرفندن عین محلده اورشلیمك ضبطی مناسبتیله مراسم فوق العاده ایله بیکلرجه یهودی اسراسی قتل اولنمشدی .

روماليلر بیروت شهرنده برده حقوق رومانیه مکتبی کشاد ایتمشلردی . ایکنجی عصر میلادینك اواخرینه دوغری آچیلان بو مکتبده روما قوانینی تدریس اولنور ایدی .

تاریخ مذکورده ایمپراطورلق منصبنی اشغال ایدن ذات سوریه سلاله‌سنك مؤسسی بولنان (سپتیموس سادیرس) اسمنده بر یرلی ایدی. مومی الیه سوریه پرنسسلرندن (ژولیا دومینا) ایله ازدواج وعجملرله قانلی محاربه‌لر ایده‌رك پایتختلری اولان مداین شهرینی ضبط ایتمشدی . اوغلی وخلفی کرکلا (٢١١—٢١٧) وطنداشلری بولنان سوریه‌لیلره بتون روما حقوقنی بخش ایتمش وباباسی طرفندن ناتمام بر حالده براقیلان بعلبکده‌کی مشتری هیکلنی اکمال ایلمشدی.

مار الذکر حقوق مکتبندن صورلی اولپیاز وحمصلی یولیوس پولس کبی پك مقتدر قانونشناسلر یتشدی . مکتب مذکورك اهمیتی اوقدر ییودی‌که ایمپراطورلردن (دیوقلسیانوس) مأذونلرینی هردرلو تکالیفدن معفو بیله طوتدی . مشهور ایمپراطور ژوستینیان روما قوانینی تعدیل ایدرکن بو اوغورده مکتب مذکورك (اودکسیوس) (اناطولیوس) و(دوروتاوس) نام معلملرینی استخدام ایتمشدی .

احوال بومرکزده ایکن یواش یواش یهودی پرنسلرینك حکمی فعلی اولمقدن زیاده لفظی کسلدی . الك اوفاق تفرعاتنه وارنجه‌یه قدر بتون امور اداریه روماليلره انتقال ایتدی. مشهور والی (کسیوس فلوروس) ارتکاب ایتدیکی مظالم بی نهایه ایله نهایت یهودیلری غایت اهمیتلی بر عصیانه سوق ایتدی . اختلالك پك قوتلی ودهشتلی اولدیغنی درك ایدن روماليلر ٧٠ نجی سنهٔ میلادیه‌ده (تیتوس) نام جنرالك زیر اداره‌سنده‌کی اردویی سوق

ایله قدسی ضبط ومعبد یهودی‌یی احراق ایلدیلر. آلتمش ایکی سنه صوکره مسیح دینه اورته‌یه آتیلان (سیمون بار کوجنا)نك زیراداره‌سنده ایکنجی بر اختلال دهاقوپدی . روماليلر آنجق اوچ بچق سنه صوکره بو نیران اختلالك اطفاسنه موفق اوله‌رق قدسدن بتون یهودیلری طرد وشهری (ایلیا قاپیتولینا)نامی آلتنده بر روما قولونیسنه افراغ ایلدیلر .

موسویلر دوچار اولدقلری بو محن ومشاقه رغماً ینه ادبیات وعنعنات دینیه‌لرینك محافظه وتوسیع ایدلمسنه باقدیلر. بوتاریخه قدر آغزدن آغزه انتقال ایدن معتقدات یهودیه موسویلرك بوسفرکی تفرق وتشتتلری اوزرینه معروف برهیئت روحانیه طرفندن برازه‌یه طوپلانه‌رق تحریر وثبت کتاب ایدلدی .حضرت عیسادن اوچ ودرت عصر صوکره میدانه کتیریلن مشهور تلمود اشبو رسائل مکتوبه‌دن باشقه برشی دکلدر .

یونان دورندن اعتباراً سوریه‌نك الك مهم شهری ، باباسنه حرمة (سه‌لوقوس نیقاتار) طرفندن انشا وتسمیه اولنان انطیوس (انطاکیه) شهری اولوب دمشق دخی کاروانلرك مرکزی ایدی . تاریخ میلادی ابتداسنده سوریه‌نك پك مهم موقعنی اشغال ایدن تدمر شهری غایت پارلاق بر تجارت شهری ایدی . بوراده تأسس ایدن حکومت عربیه روماليلرك لفظاً زیر اداره‌سنده اولوب حقیقت حالده عادتا مستقل ایدی . زمانمزه‌قدر پایدار اولنان آثار قدیمه‌سی روما طرز معماریسیله قاریشیق عرب ذوقنك محصولیدر . مدبدب سرایلری ، بیوك معبدلری شانلی حیات سیاسیه‌سنك بر مشاهد ذی حیاتیدر . بو زمانکی دور سوریه وفلسطینك مسعود پارلاق کونلرندن صاییلور . روما ایمپراطورلغنك ٣٩٥ تاریخنده‌کی انقسامندن صوکره بو قطعه بیزانس روماليلرینه انتقال ایتدی .

ایمپراطور(آرقادیوس) زمانمده سوریه قطعه‌سی اوچ ولایته تقسیم اولندی . برنجی وایکنجی ولایتلرك مرکزلری انطاکیه و (افامیه) ایدی . فرات حوضه سنه مجاور اولان اوچنجی قسمك والیسی‌او وقت(هیراپولیس) اسمیله تسمیه اولنان منبج شهرنده اقامت ایوردی . فلسطین قطعه‌سی دخی اوچه تقسیم ایدلدی.پایتختلری قیصریه وسیئوپولیس (بیسان) وپترا شهرلری ایدی . اشبو تقسیماتدن خارج طوتیلان فنیکیه جهتی ایسه ینه ایکی‌یه بولونه‌رك برنجی ولایتك والیسی صورده ودیکر والی دمشقده اقامته مأمور ایدلدی . ایکنجی ولایته تدمر ، حمص ، حما قلعه وشهرلری الحاق ایدلدیکی کبی حوران جهتلری «عرب ولایتی» نامی آلتنده بصراده اقامت ایدن بر والینك عهده‌سنه توجیه ایدلدی . امور اداریه نقطهٔ نظرندن پك مصیب اولان اشبو تقسیمات روما قوت ومکنتنك ضعفیتنی انتاج ودشمنلرینك موفقیتنی تسهیل ایتمشدی . نته کیم ٦١١ سنه‌سنده عجم پادشاهی ایکنجی

خسرو طرفندن بتون سوریه قطعه‌سی ضبط ایدلدی ایسه‌ده ۱۷ سنه صوکره ایمپراطور هراقلیوس طرفندن تکرار استرداد اولندی .

روماليلر دورنده سوریه‌ده یتیش علما . — لاتینلرك بیوك ادباسندن (مرقس فالیریوس پروبس) بیروتده تیشه‌رك عالم ادبیاتده بیوك بر شهرت اکتساب وخطابتده وفنون ادبیه‌ده برچوق آثار مهمه نشر ایتمشدی. افلاطون مذهب فلسفیسنك مروجلرندن (ناودروس) بیروتده یتش علما میاننده تعداد اولنیور .

منطقه‌ده ید طولا صاحبی اولوب اقتدار عالیسندن ناشی روما مکتبلرنده تعلیمه مأمور ایدیلن اوچنجی عصر میلادی رجالندن صورلی مالك ویا اسم رومانیسیله (پورفیرلوس) ادبیات وفصاحتك اك بیوك رجالندن معدود اولان سوریه‌لی (لونجینوس)ك شاکردی ایدی . بونلردنبشقه سوریه‌ده یونان مؤرخی دمشقلی نیقولا وغزه‌ده بیوجه بر کتبخانه تأسیسنه موفق اولنان شهر مذکور اپسقبوسی (پمفیلیوس) وبصری راهبی (کبروتس) وبلاغت وفصاحتندن التون اغزلی لقبنی احراز ایدن یوحنا ودها بعض علما وادبا یتشمشدر .

۲ — قرون وسطی

سوریه‌ده اسلامیت وانتشاری . — تاریخك اك اسکی دورلرندن بر وعادتا منسی بر حالده عربستان شبه جزیره‌سنك غیر منبت بادیه‌لرنده پك فقیرانه وصابرانه بر حیات امرارایدن عربلر رومانیلر دورنده حورانده، عراقده وتدمرده محمی بر حکومت تأسیس وبر قسمی خریستیانلغی بیله قبول ایتمشدی . بو زمانلره قدر عربلر قحطانی وعدنانی نامیله ایکی‌یه منقسم اولوب هر ایکی قسم آره‌سنده منازعه اکسیك اولمازدی . شرقی روما ایمپراطورلغنك دور انحطاطی اثناسنده جزیرة العربده ظهور ایدن نبی محترم حضرت محمد (ص. ع.) عربلرك توحیدینه واسلامیتك انواریله متحلی اولمه‌لرینه موفق اولمغله بونلر اووقتکی استانبول حکومتنك مدهش بر رقیبی کسلدیلر . ایکنجی خلیفهٔ مسلمین حضرت عمر رضی الله عنه زماننده وقوعه‌کلن (یرموك) وقعهٔ مشهوره‌سیله (٦٣٥م.) نجم ظفر غایت پارلاق بر صورتده عربلرك جانبنده لمعان ایتمکه باشلادی . بو پارلاق جهادله بتون سوریه اوچ سنه ظرفنده جیوش اسلامیه طرفندن تماماً فتح وبیزانسلیلردن تطهیر اولنه‌رق . بو آندن اعتباراً مملکت اسلام وعربلشمغه باشلادی .

سوریه قطعه‌سنك اك مسعود واك پارلاق دوری حضرت معاویه‌نك تاسیس ایتدیکی امویه حکومتی زماننده حلول ایتمش ایدی . اووقتکی اسلام جنراللری معمورك اطراف اربعه‌سنی تهدیده وبر قسم مهمنی ضبطه بیله موفق اولمشلردی .

عین زمانده دبدبه‌دن ، احتشام وزینتدن وقتیله نفرت ایدن عربلر آره‌سنده لذائذ حیات، یوکسك وکوزل کاشانه‌لر، سرایلر ، جامعلر انشاسی ذوقی ایسدن ایی‌یه تمرکز ایتمکه باشلادی .

امویه خانداننك اسلامیتك نشر وتوسیعنده‌کی خدمتلرینی هیچ بر مؤرخ افکار ایده‌مز . مدنیت اسلامیه‌نك اساسلری بو منور پرنسلر طرفندن وضع ایدلمشدی . فقط کیت کیده خلفای امویه اذواق نفسانیه ومنافع ذاتیه اوغورنده هر شیٔ فدا ایتمکه وخصوصیله آل بیت اللهه اذا وجفاده بولنملری وباخصوص کربلا حادثه مؤلمه‌سی خلقی کندیلرندن صفوتمش وبتون امتك قلبنده اوکولما زیاره‌لر آچمش اولدیغی جهتله اشبو سلالهٔ ملوکانه‌نك زوالنی هرکس جان وکوکلدن آرزو ایتمکده ایدی . هله حجاج ظالمك دوکدیکی معصوم قانلرك انتقامی امویلر علیهنه وقوعبوله‌جق جزئی بر قیامك موفقیتله نتیجه‌لنه جکنی تأمین ایتمش ایدی. ایشته بو قیام ابو مسلم خراسانی طرفندن ترتیب وقوه‌دن فعله چیقاریله‌رق خاندان اموینك سو‌ئمسنه وآل عباس حکومتنك شامده دکل بلکه عراقده تأسس ایتمسنه سببیت ویردی.

عربلرك اك مشهور شاعرلرندن أخطل ، جریر والفرزدق ایله کیمیاده ید طولی صاحبی اولان امویه پرنسلرندن خالد بن یزید وفلسفه منتسبلرندن یوحنا بن منصور ایله شاکردی ابوقره امویلر زماننده یتشمشلردر .

امویلر طرفندن غایت متین بر صورتده اساسلری قورولمش اولان مدنیت اسلامیه اشبو یکی حکومت دورنده دها پارلاق ، دها فروزان بر صورتده تزیین وتوسیع ایدلدی. عباسیلرك دور ذهبیسی دیمك اولان هارون الرشید ومأمون زمانلرنده هردرلوفنده متبحر عالملر یتشدی . ادبیات عربیه حلیهٔ زیباسنی اکتسا ایده‌رك اك رقیق حسلره ، اك جانلی تفکرلره واك عالی غایه‌لره معکس اولدی . طبابت ، فلسفه ، قوزموغرافیا وعلوم طبیعیه وریاضیه هپ بر دن وبر نسبت متزایده تحتنده توسع ایدییوردی .

فنون وادبیاتده پارلاق مظفریتلره نائل اولان عباسیلر صحنهٔ سیاسیاتده‌کی مهم رولارینی بجره‌مدیلر . اکری سیاستلی خلیفه‌لر ، غدار، خودبین وظالم جنراللر یکدیکرینی ولی ایده‌رك اووقتکی خلافتك اساسلرینی صاصدیلر . وبونك نتیجهٔ طبیعیه‌سی اوله‌رق اسلاملر آره‌سنده‌کی وحدت یرینه تفرقه قائم اولدی . اندلسده امویلر، مصرده فاطمیلر، موصل وحلبده همدانیلر ونهایت اناطولی وسوریه‌ده سلجوقیلر بر برینی متعاقب قوتلی حکومتلر تأسیس ایلدیلر .

ادبا ومؤرخین مشهوره‌دن دمشق تاریخی صاحبی ابن عساکر ومذکور تاریخه ذیل

یازان ابن القلانسی وحلب تاریخی صاحبی کمال الدین وبیوك فیلسوف ابو العلاء المعری بو عصرلرده یتشن افاضلدندر .

اهل صلیب محاربه‌لری . — اون برنجی عصر میلادینك اواخرینه دوغری اهل صلیب محاربه‌لری باشلامشدی . اوروپا اقوام غیر متمدنه‌سنك تعصب دینیسی غلیانه کتیرمکه موفق اولان کلیسا رجالی برنجی اهل صلیب اردوسنی سوق ایتمشلردی . حکومات اسلامیه آره‌سنده‌کی عدم اتحاددن استفاده ایتمکه قوشان بو کروه متعصبین آره‌سنده طولوزقونتی ره‌یمون، نورماندیادوقی روبر، فلاندر قونتی روبر، غودفروادو بویون قوماندانلق موقعلرینی اشغال ایدییورلردی . غود فروانك برادری بودوین سوریه‌نك شمال طرفلرینی یعنی مزوپوتامیایه قدر اولان بتون ممالکی وبوهه‌مون انطاکیه شهرینی ضبط ایتدی . شام مقاومتده ثبات ایتدی . بو ابتدائی وفجائی مظفریتلرله مست اولانلر خریستیانلر ضبط ایتدیکلری ممالکك حسن صورتله اداره ایتمك جهتلرینی دوشونه جکلرینه یکدیکریله منازعه ایتمکه باشلادیلر . بو اختلاف حتی براره‌لق حاد بر دوره‌یه وارمش ایدی . ١٥ تموز ١٠٩٩ سنه‌سنده ضبط اولنان قدس شهرنده غودفروا ایلك دفعه اوله‌رق قرال اعلان ایدلدی . غودفروادن صوکره برنجی بودوین وایکنجی بودوین اجرای سلطنت ایتدیلر ١١١٨ سنهٔ میلادیه‌سی صلیبیونك سوریه‌ده‌کی تحکملرینك الك قوتلی بر دورینی تشکیل ایدییور . بو صره‌لرده نصرانیتك تعمیمنه پك زیاده خدمتلری طوقونان *Templier* و *Hospitalier* جمعیات دینیه‌لری تأسیس اولندی. اشبو یکی حکومتلرك اداره‌لرنده فئودالیزم اصولی نظر دقته آلنه‌رق انطاکیه‌ده ، طرابلسده وطبریا ، یافا ، عسقلانده پرنسلکلر احداث اولندی.

مادةً قوتلی کبی کورونن بو کروه نصارانك حقیقت حالده نظریات وافکار سیاسیه‌لری غایتله محدوددر . شامه متمادیاً یاپدقلری نتیجه‌سز هجوملرله وقت غائب ایدرلرکن بر دنبره کندیلرینی امیر (عماد الدین زنکی)نك دهشتلی صولتلری قارشوسنده بولدیلر . موصلده اجرای سلطنت ایدن امیر مومی‌الیه شدت وقوتله رها(ئه‌ده‌س) شهرینی فرنکلردن ضبط ایتدی . بو صره‌لرده بیزانس ایمپراطوری ایکنجی جان قومه‌ن دخی سوریه‌نك شمالنی زورلامغه کلمش وفقط فرنکلری ازعاج ایتمکدن باشقه بر نتیجه الده ایده مامش ایدی . امیر زنکی وفات ایدرکن اوغلی وخلفی بولنان (نور الدین) ده موصل ، عراق وسوریه‌نك قسم اعظمندن عبارت اولان کنیش بر مملکت براقمش ایدی .

اسلاملرك اشبو مظفریتلری اوزرینه ایکنجی بر اهل صلیبی اردوسی دها تشکل ایده‌رك سوریه‌یه هجوم ایتدی (١١٣٧ — ١١٤٩) ایسه‌ده فرنکلر بوسفر دخی هیچ برشی الده ایده‌مدیلر. نورالدین شاه شامه بیله کیره بیلمشدی. مومی‌الیه ١١٦٤ سنه‌سنده مصره قوماندانلرندن

شیر کوه ایله برابر صلاح الدین ایوبی‌یی اعزام ایلدی. شجاعت وذکای خارق العاده ایله متصف اولان صلاح الدین آزمدت ظرفنده مصری زیر اداره‌سنه آلدقدنصکره نور الدین شاهك وفاتی اوزرینه (١١٧٣ م .) سوریه‌یی دخی ملکنه ضم ایلدی . صلاح الدین ایوبینك اشبو پارلاق مظفریتلری فرنکلر ایچون بر مصیبت ایدی . چونکه قارشولرینه چیقان اسلاملرك الك اهمیتلی والك قوی اردولری مومی الیه صلاح الدین ایوبی طرفندن تنظیم وترتیب ایدلمشدی . قائد محترم بتون ترتیبات لازمه‌یی احضار ایلدکدنصکره طبریا شهرینه بر ساعت مسافه‌ده کائن (حطین) اووه‌سنده فرنکلره بتون قوتیله هجوم ایده‌رك اردولرینی تارمار ایتدی (١١٨٧). بومظفریتله صلیبیون بتون بتون فلسطیندن اللرینی چکمکه مجبور اولدیلر . ذلیل ومقهور بر صورتده مغلوب اولان صلیبیونه قارشو صلاح الدین ایوبی حضرتلرینك ابراز ایتدیکی علو جناب ومرحمت حالا فرنك مؤرخلری طرفندن یاد وتذکار اولنیور .

فلسطین ایله برابر قدسك دخی اسلام اردولری طرفندن ضبطی اوزرینه اوروپاده اوچنجی بر اهل صلیب اردوسی تشکل ایتدی (١١٨٩) بوسفرکی حملهٔ مهاجمه‌یه اوروپا قراللرینك الك مهملری اشتراك ایتدی . آلمانیا ایمپراطوری برنجی فره‌دریك باربه‌روس یولده سیحان نهرینی کچرکن بوغولدی . بوقوتلو اردولرله کلن فرانسز وانکلیزلر عکا قلعه‌سی مدید بر محاصره دن صوکره ضبط ایده‌بیلدیلر. فقط فرانسه قرالی فلیب اوغوست ایله انکلتره ملکی ارسلان یورکلی ریشار آره‌سنده شدتلی بر مجادله تحدث ایتدی . ذاتاً فرنکلر قارشوسنده بر سد اهنین حالنده دوران اسلام اردولری صلیبیونك تجاوزینه مانع اولدی . قدس ینه اسلاملرك الندە قالدی . نهایت خریستیان رؤساسیله صلاح الدین ایوبی آره‌سنده بر مصالحه عقد ایدیله‌رك نصارایه غایت دار بر قطعهٔ اراضی ویرلدی. بوندن بشقه خریستیانلرك سربست بر صورتده قدسی زیارت ایده‌بیله‌جکلرینه صلاح الدین موافقت ایتدی . فرنك اردولرینك سوریه‌دن مفارقتندن برآز صوکره صلاح الدین ایوبی ارتحال دار بقا بیورمقله یرینه کچن اخلافندن یالکز ملك العادل جدی ایشلر کوره بیلدی . ١٢٠٤ سنه‌سنده طوپلانان دردنجی اهل صلیب ینه موفق اوله‌مدی . ایتالیانك پیزا ، جنوره، وندیك کمیجیلری بونلری نقل ایتمك ایچون کلیتلی پاره قزاندیلر . پاپانك اصرار وتهدیدیله بر دیکر اردو ایله کلن آلمانیا ایمپراطوری ایکنجی فره‌دریك سوریه حکومات اسلامیه‌سنك عدم اتحادندن بالاستفاده قدس شهرینی ١٠ سنه ایچون بامعاهده ضبط ایتدی (١٢٢٩). ١٢٤٠ سنه‌سنده دخی فرانسه‌دن کلن دیکر بر اردو فرانسه کنجلرینی فلسطین طوپراغنده کومدیرمکدن باشقه بر ایش کوره‌مدی . سکز سنه صوکره قرال سن لوئینك تونسه اولان هجومندن عین نتیجه حاصل اولمشدی .

اون اوچنجی عصر میلادینك نصف اخیرنده سوریه صحنهٔ سیاستنده اساسلی بر تبدل باش کوستردی . وقتیله اسلام پرنسلری طرفندن مملوك عنوانی آلتنده واکثریسی تورك اولمق اوزره صاتون آلنه‌رق سرایلرده استخدام ایدیلن آدملر یواش یواش نفوذ وقوت اکتساب ایده‌رك نهایت مصر قطعه‌سنده حکومته وضع ید ایتدیلر . اشبو یکی خاندان مؤسسی بولنان (ایبك) سوریه قطعه‌سنه متعدد دفعه هجوم ایده‌رك مملکتی ایوبیلرك الندن آلدی . بو صره‌لرده موغوللرك دهشتی دخی یواش یواش تقرب ایدییوردی .

١٢٦٠ سنه‌سنده حلب شهرینی ضبط ایدن هولاکو خان موقت بر زمان ایچون سوریه‌یی یغما ایتمش ایدی . مملوکلردن سلطان (قوطوز) مشهور قوماندان (بیبرس) ك معاونتیله قطعهٔ مذکوره‌یی تکرار فتح ایتدی . آز مدت صوکره بیبرس دخی افندیسنه قارشو عصیان ایله سوریه‌ده استقلالنی اعلان ایده‌رك قیساریه ، ارسوف صفد ، یافه وانطاکیه شهرلرینی ضبط ایتدی . بوکونکی آثار قدیمهٔ اسلامیه‌نك اکثریسنده اسمی محکوك اولان (رکن الدین بیبرس) ١٢٨٧ تاریخنده وفات ایده‌رك تختنی اوغلنه ترك ایتدیسه ده آز زمان صوکره اوغلی دخی المنصور سیف الدین قلاوون نام قوماندان طرفندن خلع ایدلدی . شامده‌کی آثار قدیمه‌نك دیوارلرنده اسمی محکوك اولان بو مشهور پرنس بر قاچ قصبه مستثنی اولمق اوزره بتون سوریه سواحلنی فرنکلردن استرداد ایلدی . فرنکلر ١٢٩١ سنه‌سنده عکا قلعه‌سیله بوقصبه‌لری دخی اسلاملره ترك ایتمکه مجبور ایدلدیلر .

٣— قرون اخیره

اون دردنجی عصر میلادی اثناسنده وقوعه کلن بر چوق محاربه‌لر اثناسنده شایان قید وتذکار بر سیمای تاریخی ظهور ایتمدی. فقط ١٤٠٠ سنه‌سنه دوغری شرق ادنایی ولوله‌یه بوغان تیمورلنکك هجوم مدهشی سوریه احوال عمومیه‌سنی پك فنا یوله‌چویرمش ایدی . بر چوق متفنن وعالم وبا خصوص شامده‌کی اسلحه‌صنعتکارلری تیمورلنك طرفندن سمرقنده نقل ایدلدی .

١٥١٦ سنه‌سنده عثمانلیلرله مملوکلر آره‌سنده محاربه وقوع بولدی . حلب شهرینك شمالنده واقع مرج دابق نام محلده سلطان سلیم حضرتلری مصر اردولرینی مغلوب ایده‌رك آز مدت ظرفنده بتون سوریه‌یی فتح ایتمکه موفق اولمشدی .

عصر سابقك ابتدالرنده (١٧٩٩) مصردن ینه‌سوریه‌نك فتحنه‌کلن فرانسز قائد مشهوری بوناپارت عثمانلیلری طابور طاغی اتکنده وعفوله کوینك بولندیغی یرده مغلوب ایده‌رك صفد وناصره شهرلرینه قدر ایلرولیه بیلمش ایدی . فقط او وقتکی صیدا ایالتی والیسی جزار پاشانك مقاومتی وبوکا انضمام ایدن انکلیز دونماسنك معاونتیله بوناپارتك اردوسی عکا

قلعه‌سی اوکنده موفق اوله‌میه‌رق کلدیکی کبی دونمکه مجبور اولدی .

١٨٣١ سنه‌سنده عکا والیسی جزار پاشانك اوغلی عبد الله پاشانك عنودانه سیاستی یوزندن او وقتکی مصر والیسی محمد علی پاشا منتظم اردوسیله سوریه قطعه‌سنه هجوم ایده‌رك متبوعی بولنان حکومت عثمانیه‌یه اعلان حرب ایتمشدی . جبل لبنان حاکمی امیر بشیرك معاونتیله محمد علی پاشانك ولد معنویسی ابراهیم پاشا عکا وشام شهرلرینی ضبط ایتدکدن صوکره عثمانلی اردوسنی حمصده وبیلانده مغلوب ایده‌رك اناطولی‌یه کیردی . دول معظمه‌نك مداخله سیله سوریه قطعه‌نك اداره‌سی دخی مصر والیسنه ویرلمشدی . ١٨٣٩ سنه‌سنده حکومت عثمانیه‌ایله محمد علی پاشانك آره‌سی تکرار بوزوله‌وق هر ایکی طرفك اردولری نزیب صحراسنده دوکوشدیلر . طالع ظفرینه مصرلیلر جانبنده قالدیغنه رغماً ینه دول معظمه‌نك مداخله‌سیله سوریه‌قطعه‌سی تکرار عثمانلی ایمپراطورلغنه ارجاع ایدلدی.(١٨٦٠)سنه‌سنده تاریخده بر تفصیل مذکور اولان وقایع اوزرینه جبل لبنانه مختاریته یقین بر طرز اداره بخش ایدلمش ایدی . اشبو اداره‌نك نه قدر مضرتلی اولدیغی بالآخره اکلاشیله‌رق ١٩١٦ سنه‌سنده بوس بوتون الغا ایدلدی .

—١٦—

سوریه‌ده آثار عتیقه

ازمنهٔ قبل التاریخیه‌دن بر وسوریه قطعه‌سنده یرلشن بیوك حکومتلرك هپسی قطعهٔ مذکوره‌نك بر چوق یرلرنده مبانیٔ معظمه انشا کتابه‌لر حك ویاهیاکل متنوعه تشیید ایلمشلر ایسه‌ده بر طرفدن محاربه‌لرك توالیسی دیکر طرفدن سوریه سکاننك جهالتیله بوکبی تاریخی اثرلره اهمیت ویرمامسی یوزندن آثار عتیقه‌نك بر قسم مهمی مندرس اولمشدر . بونکله برابر مملکت لایقیله وبر متخصص کوزیله تدقیق ایدیلورسه اپیجه شایان استفاده آثار قدیمه ونفیسه‌یه‌راست کلنه‌جکی محققدر . بز بوراده سوریه‌ده‌کی آثار عتیقه‌یی ادوار تاریخیه‌یه کوره تصنیف وماهیت تاریخیه‌لرینی ممکن اولدیغی قدر تدقیق ایتمکه غیرت ایده جکز :

ازمنهٔ قبل التاریخیه آثاری .— سوریه طاغلرنده وقتیله اقوام قدیمه طرفندن مسکن اتخاذ ایدیلن طبیعی وصنعی بر چوق مغاره‌لره تصادف اولنیور . حوران طاغلریله غزه‌ـ خلیل الرحمن یولی اوزرنده کائن (بیت جبرین) کوینده‌کی مغاره‌لرك ازمنهٔ قبل التاریخیه‌یه عائد اولدقلری پك محتملدر . بو واسع مساکن قدیمه‌نك بعضیسنده اسکی اقوامك کمال مهارتله الات حدیدیه‌یی استعمال ایده‌رك طاشلری یونتدقلری مشاهده اولنیور.سوریه‌نك

متعدد موقعلرنده اجرا ایدیلن حفریاتده کلیتلی مقدارده چاقمق طاشندن بچاق ، بالطه ، مقاص وسائر آلات قاطعه بولنمشدر . بو آلات ابتدائیه‌نك بر چوغی اوروپا وبیروتده‌کی آمریقا ویسوعیه دار الفنونلری موزه‌لرنده موجوددر .

کنعانیلر دوری .— آثار تاریخیه بودور ایله باشلایور . اخیراً بر قاچ اوستریا عالملری طرفندن حفریاتی اجرا ایدیله‌رك وقتیله غایت جسیم طاشلرله بنا ایدلدیکی تبین ایدن « اریحا » بلدهٔ قدیمه‌سی بودور آثارندندر . شریعه وادیسنك جهت شرقیه‌سنده وینه شمدیکی کرك حوالیسنده موآبیلرك وقتیله اسکان ایتدکلری بر طاقم ابنیهٔ قدیمه موجود اولوب احجاردن یاپیلان اشبو آثار قدیمه وقتیله سوریه‌ده منتشر طاش عبادتنك موجودیتنی اثبات ایدییور . باخصوص طاشدن معمول ماصه‌لر ، اوزمانلرده قربان ذبحنه وموتالرك تشهیرینه تخصیص ایدلدیکی قرائن ظاهره ایله استدلال اولنیور . سینا شبه جزیره‌سنده بو قبیلدن بر چوق اسکلتلره تصادف ایدلمشدر . خلیل الرحمن قصبه‌سنده کائن اولوب وقتیله ابراهیم الخلیل ، اسحق ویعقوب علیهم السلامك دفن ایدلدکلری مغاره ایله نابلس جوارنده یعقوب علیه السلام طرفندن قازیلان قیو بو دورك آثار عتیقه‌سندن صاییلور .

اسکی مصریلر دوری : سوریه قطعه‌سنك براره‌لق مصر فرعونلری طرفندن استیلا ایدلمسی اوزرینه بو قطعه‌ده مصر آثاری وابنیه‌سی تقلید ایدلمشدی . وقتیله جبل لبنانده‌کی جبیل کوینده مصریلرك اك مهم آلهه‌لرندن ایزیس واوزیریس هیکللری نصب ایدلمش اولدیغی کبی اوته‌ده بروده مصریلری خاطره کتیره‌جك ایپجه هیاکل دینیه وکتابه‌لره تصادف اولنیور . نته کیم بیروت شهری قربنده مشهور فرعونلردن ایکنجی (رامسس)ك هیکلی موجوددر . قبل المیلاد دردنجی عصرده نهر الکلبه ناظر قیالره اویولان اشبو اثر تاریخیده فرعون ایاقده والهه‌لر قیافتنده کورونیور ، آلتده‌کی کتابه مذکور فرعونك فتوحاتی تفصیل ایتمکده‌در .

هیتیتلر دوری : ادوار تاریخیه‌نك اسکی زمانلرنده اناطولی‌یی استیلا ایدن هیتیتلر بر آره‌لق سوریه‌یه کله‌رك بر طاقم شهرلر تأسیس ایتمشلردر . حمص جوارنده‌کی « قدس » وشمدیکی جرابلس کویی قربنده‌کی « کوکمیش » قصبه‌لری هیتیتلر طرفندن انشا اولنمشدی اخیراً انکلیز وآلمانلر طرفندن جرابلس کوینده حفریات اجرا ایدیله‌رك بر چوق آثار قدیمه ظاهره چیقارلمش ایدی . اشبو آثارك تدقیقندن هیتیتلرك طریق مدنیتده نه قدر ایلرو کیتمش اولدقلری عیاناً بللی اولیور . یالکز الده ایدیلن کتابه‌لری شمدی‌یه قدر اوقونه مامشدر .

یهودیلر دوری : عبرانیلره معمارجیلق مصر موده‌للرینی عیناً تقلید ایدن فنیکه‌

لیلردن انتقال ایتمشدر . داوود وسلیمان حضراتی بیوك سرای ومعبدلرینی انشا ایتدیررکن بواوغورده سواحل معمارلرینی استخدام ایدرلردی . یونانیلرجه بنالرده ستون استعمال ایتمك اك بارز عادتلردن بری اولدیغی حالده فنیکه‌لیلر بالعکس اك زیاده یونتلمش قیالری قوللانورلر وبو صورتله بنا وپلان ترتیباتی دائمی صورتده مالزمه جنس وکمیتنك تأثیری آلتنده قالمشدر . غایت ایری طاشلرله انشا ایدیلن عبرانی بنالرینه دقت ایدیله‌جك اولورسه کوریلور که ایری طاشلر بربری اوزرینه خرجسز اوله‌رق غایت دقیق بر صورتده یرلشدیرلمش ، کنارلری ایسه غایت منتظم سیویریلشدیرلمشدر .

بو کونکی کونده یهودیلرك آثارندن اوله‌رق قرال حزقیا قیولری ، سلوان حوضی اورشلیم سورینك استحکاماتی وانطونیا برجی ایله قدس جوارنده‌کی ابیشالوم وبرقیا ایچنده اویولمش اولان سلوام مزارلری واردر .

آثوریلر دوری : مصریلر کبی آثوریلر دخی سوریه‌ده کندی اثرلرندن بر چوق نمونه‌لر انشا ایتمشلردی . بیروت جوارنده نهر الکلب قیالرنده وفرعون هیکللرینك یانی باشنده بابل وآثوریا قراللرینك بر قاچ رسمی منقوش اولوب بونلر آره‌سنده قرال (اسرحدون)ك رسمی تفریق ایدیله بیلمکده‌در . بوندنبشقه حمص قصبه‌سنك جنوب غربیسنده‌کی اکروم طاغنده ارسلانله کولشن بر آثوریا قرالنك هیکلیله وبریسته وادیسنده بو قبیلدن آثوریا نقش وکتابه‌لرینی محتوی آثار قدیمه کشف اولنمشدر .

فنیکه‌لیلر دوری : یوقاریده بیان ایدلدیکی وجهله فنیکه‌لیلره مصری وبابلیلر استادلق ایتمشلر ایسه‌ده فنیکه‌لیلره خاص بر صنعت بولمق ممکندر . لبنان وسوریه‌نك بر چوق موقعلرنده بولنمقده اولان آثار قدیمه‌لری مدعامزی اثباته کافیدر . عشتروتله (آستارته) معشوقه‌سی تموز آره‌سنده جریان ایدن وقعهٔ خرافیه‌یی مصور اولان کفور کسروان هیکلی وبعل عبادتنه متعلق جبیل ، صنین وصیدا هیکللری کبی .

یونان وروما دوری : اسکندر کبیرك سوریه‌یی فتحندن اول دخی بو ایکی قومك علوم وفنونی سوریه‌ده محسوس ایدی . اکر ادعا ایتدکلری کبی ایونی طرز معماریسی شرقدن یونانستانه ادخال ایدلمش ایسه بو صوك مملکت دخی اولکیسنه تزیینات معماریهٔ یونانیه‌یی وآلچیلق صنعتنی اهدا ایتمشدر . یونان آثارینه سوریه‌ده پك چوق تصادف اولنه بیلور .

صور قصبه‌سی جوارنده‌کی « رأس العین »ك ام العوامید نام موقعنده مهم آثار یونانیه کشف ایدلدیکی کبی صیداده‌کی قراللر مزارلغنده موزهٔ همایون مدیری عالمشهیر مرحوم حمدی بك طرفندن ظاهره چیقاریلان واستانبول موزه سنك قیمتنی اعلا ایدن آثار قدیمهٔ نفیسه هپ بودور بقایا سندندر . [*]

(*) صیدا تدقیقات محلیه‌سنده اشبو آثار نفیسه حقنده تفصیلات اعطا ایدیله جکدر .

روماليلر سوریه‌نك بر چوق مواقعنده آثار براقمشلردر . الك هجری نقطه‌لره واصل اولان روما طرق عسكريه سنك آثاری حالا بعض يرلرده مشاهده اولنيور . يهودی حاكمی بيوك هرود روماليلره خوش كورونمك ايچون مملكتنی روما طرز معماريسنده بر چوق مبانی ايله تزيين ايتمش اولديغی كبی روماليلر سوريه‌يی استعماره قيولدقلری وقت دخی (باخصوص ايمپراطور تراجان زماننده) كندی مملكتلرنده‌كی شهرلره مماثل قصبه‌لر انشا ايلمشلر ايدی . اشبو شهرلرك الك بارز علامت فارقه‌سی قصبه‌نك بر قپوسندن باشلايه‌رق شهری باشدن‌باشه قطع ايدن ستون صره‌لريدر . شهرك بر جانبنده معبدلر ، حماملر ، تياترو بنالری وسائر اماكن عموميه انشا اولنور ايدی . تدمر ، بعلبك ، جرش وسراپا قيالر ايچنده اويولمش اولان مشهور پترا خرابه‌لری هپ روما صنعت نفيسه‌سنك انحطاطه يوز طوتديغی دورلرده يعنی ايكنجی عصر ميلاديده انشا ايدلمش برر بلدهٔ رومانيه‌در .

غاليله‌ده ٣ نجی و ٤ نجی عصر ميلاديلرده انشا ايديلن سيناغوغلرك طرز معماريسی ايسه بسبتون باشقه اولوب منتهای شماليسی داخلاً مدور اولان ايكی قاعده اوزرينه اتكا ايتمش بر حالده وسقف ايسه تخته‌دن ياپيليور ايدی . ديوارلرنده منقوش اولان حيوانات رسملری پك زياده جالب دقت وموجب استغرابدر .

بيت لحم قصبه‌سنده‌كی بيوك كليسا ايله صوكره‌دن پلانی دكشديرلمش اولان قمامه كليساسی بيزانس ايمپراطوری ژوستينيان طرفندن انشا ايدلمشدر . نابلس قربنده‌كی سبسطيه جامعيله‌چن سنه‌كی سوقاق توسيعاتی اثناسنده بيروتده بازركان چارشوسنده ظاهره اخراج ايديلن معبد بيزانس ايمپراطورلری طرفندن وقتيله انشا ايديلمش بر كليسا ايدی .

عربلر دوری : ايلك زمانلرده عرب معمارلری يونانيلردن مركب ايدی . بوندن طولايی عرب وخريستيان طرز معماريلرنده پك‌بارز بر مشابهت موجوددر . ظن‌اولنديغه كوره قدسده‌كی عمر جامعشريفنك انشاسی اثناسنده القمامه كليساسنك پلانی تدقيق وتتبع ايدلمشدی .

اپيجه مدت يالكز اراضينك فتحی واسلاميتك نشر وتعميمی ايله اوغراشان عربلر يواش‌يواش‌بزا نسليلردن استعاره ايتدكلری اشكال ونقوشه ملی بر شكل ويره‌كه قبولديلر . تعديلات صره‌سنده اساسلی شيلر قبول اولندی . سوريا واوروپاده دخی اولوقت‌معروف اولان مدور قبه‌لری عربلر اورته‌سی سمايه ناظر سيوری وبصلی بر شكله افراغ وداخلنی استالاقتيت بيچمنده‌بر چوق زاويه‌لرله تزيين‌ايلديلر . مؤخراً سرای وجامعلرنده بعضی واختراعكرده‌لری اولان نعل‌شكلنده‌كی‌قوسلری استعمال ايتمكه قيولديلر (مصرده) . عرب معمارلری هيئت‌عموميه‌دن زياده تفرعاته ، موزائيك ونقوشه زياده‌سيله اهميت ويررلر .

بونك ايچوندركه ارابسكلرله مكملاً تزيين ايديلن معبد وسرايلرنده وحدت ارامامليدر . ارابسك استعمالی صرف اسلام معمارلرينك بر ايجاد شخصيلری اولوب كنديلرندن اول هيچ بر ملت استعمال ايتمامشدر . سوريه‌نك فتحنه‌موفق اولان اسلاملر قطعهٔ مذكوره‌ده بر چوق مبانی ومعابده وضع يد ايده‌رك اوفاق بر تعديل ايله قابل استفاده بر حاله افراغ ايلدكلرندن يكيدن وبللی باشلی انشا اولنان آثار نفيسه‌لری اندلس وسائر ممالك مفتوحه‌ده كنه نسبتله چوق دكلدر . خليفهٔ اموی وليدبن عبدالملك طرفندن انشا اولنان قدسده‌كی الاقصی وشامده‌كی اموی جامع شريفلری عرب آثار نفيسه‌سندن صاييلور بوندنبشقه شام بيمارستانی ايله شام ومصرده فاطميلر طرفندن‌انشا اولنمش‌بر چوق كوزل جامعلر مدرسه‌لر وبيبرس طرفندن ياپيلان حلب وبعلبك قلعه‌لری شايان قيد وتذكاردر . بوبابده دها زياده تفصيلات آلمق ايسينلره دوقتور كوستاولوبون طرفندن قلمه آلنان «عرب تاريخ مدنيتی» نام‌اثر نفيسه مراجعت‌ايتملرينی بالخاصه توصيه ايلرز .

قرون وسطی قلعه وكليسالری : سوريه وفلسطينده قرون وسطادن قالمه بر چوق قلعه‌لر موجود اولوب بونلر ياعربلر وياخود كنديلريله محاربه ايدن اهل صليب‌طرفندن انشا اولنمشدر . صليبيلر طرفندن داخلده وباخصوص ساحل بوينده ٤٠ قدر قلعه انشا ايدلمشدی . حمص قارشوسنده‌كی طاغده مبنی مرقب ، اكراد ، بيروت ، جبله ، كرك صهيون قلعه‌لری صليبيلرك آثار مشهوره‌سندن صاييليور .

اهل صليب طرفندن‌انشا اولنان‌كليسالری ايكی‌يه تصنيف ايتمك ممكندر . ١٠٩٩—١١٨٧ سنه‌لری آره‌سنده ياپيلان معبدلر يكديكرينه مساوی اوچ معبرلی ، ايكی جناحلی ويان‌يانه اوچ محرابليدر . دوائر بيضيه بنانك هر طرفنده مشاهده اولنور .

١٣ نجی عصر ميلاده انشا اولنان كليسالر ايكنجی صنفی تشكيل ايتمكده اولوب‌بونلرك همان همان هپسی سوريه سواحلنده وفرانسزلرك اوزمانكی اسلوبلرينه كوره ياپيلمشدر . يالكز سقفلری قبه‌لی دكل دوزدر . بونلرك بعضی دائره‌لری اسلام اسلوب معماريسندن زياده اوروپانك اوزمانكی طرز بعضیٔ ابتدائيسنی يعنی غوتيك اسلوب معماريسنی تقليد ايتمكده‌در .

TÜRK TARİH KURUMU

تدقيقات وتتبعات محليه

TÜRK TARİH KURUMU

تدقیقات وتتبعات محلیه

—١—

سلفیته دوغرو

نابلسدن آیریلیرکن نظرلرمزده بیله غریب بر لمعهٔ تردد واردی ؛ أزمان تتبع وتدقیقك بر روزنامهٔ سیر وسیاحتله تعیین وتقییدی بعضاً ممکن وبعضاً مستحیل کورونیور، وبزی دوشوندیرییوردی ؛ دها ایلك آدیمده وسائط نقلیه‌نك عسرت تدارکی ، بر ایکی کونلك قیمتدار بر زمانمزی غائب ایتدیرمشدی ؛ عین زمانده هنوز تنظیم ایتدیکمز جدولك ایلك سطرینی ـ اضطراری ـ چیزمك نه قدر مشکل بر وظیفه ایدی ؛ مفتون قطعیت وانتظام دماغلرمزده بو حقیقت پك چیرکن ایزلر براقمشدی ؛ درین بر وادیٔ مجهولاتك عمقنده بولندیغمزی پك واضح آکلایوردق .

فی الحقیقه منطقه‌مز خریطه‌سز وحتی رهنماسزایدی. ومادامکه ألمزده قیمتدار بر دلیل جولان بولنمیوردی . اوحالده آرزو ایدیلن بر طرزده سیاحتبی شبهه‌بزم ایچون متعسر ایدی واولاجقدی .

یوللرمزی ، کویلرمزی ، قصبه‌لرمزی آنجق خلقدن اوکره‌نه جکدك ؛ بو صورتله ألده ایده‌جکمز معلومات ایسه اوقدر متناقص وناتمام کورونیورکه .

مثلا نابلسـ سلفیت یولی بعضاً صعب المرور وبعضاً سهل الاقتحام بر یول اولیور ، درت بش ساعتدن ، آلتی یدی ساعته‌قدر قیصالیور ویا اوزایوردی . بویولك امتداد حقیقیسی نه قدردی ، کیدرکاهمز ناصل ونره‌دن ایدی، کیده جکمز محلك موقع ووضعیتی نه‌حالده‌اولاجقدی ، نره‌لرده بولونه‌جقدق ؟.. بوتون بو سؤاللر ذهنمزده دولاشیوردی . وبزدست طالعه تسلیم وجود ایتمش، کیدییوردق . نابلسك شرق جنوبیسنده بولنان قیشله‌نك اوکندن کچدك . آتلرمز معتاد بر تسلیمیتله کندیلرنجه پك معلوم بر طریقی تعقیب ایدییور ، نظرلرمز ایسه رهبرمزه منعطف بولونیوردی . بوتون بو سلسلهٔ استفهامات ایسه بورالرینی متعدد دفعه‌لر کورنلرك کسیك وناکافی جوابلریله داغیلیور ونهایت بولیوردی .

یولمز منتظم بر شوسه حالنده ایدی ، بو جهتدن مضطرب دکلدك ، فقط اوکله‌دن بر قاچ ساعت کچمش بولندیغی ایچون بوس بوتون آله‌وله‌نن کونشك شعاعاتی یولده، اراضیده قیزغین‌واحه‌لر وجوده کتیرییور وهرطرفه انعکاس ایدن آتشین ضیا اوقلری تحملسوز بر

شکل آلیوردی . بز متمادیاً یولمزه دوام ایدییوردق . صاغ طرفمزده غاریزم دامی یوکسلیرکن، صول طرفمزده اوزاقدن بزه کولومسه‌ین بیاض بنالریله وبعضاً قیرمزی کره‌میدلریله (بلاطه) ، (عسکر) کویلری یاقیندن ایسه (بیر یعقوب) موقعی نظر دقتی جلب ایدییوردی .

اون بش دقیقه ایچنده نظرلرمز اوکنده آرتیق بر مانعه قالمامشدی . داری ، سیسام ویامصرایله مزروع وبعضاً متروك تارلالرك آراسندن کچن شوسه‌نك امتدادی‌ده پك نامتناهی کورونیوردی .

بر بو چوق ساعتدن فضله عین صورتله یول آلدق . اوزاقلرده، قارشیمزده،صولمزده، صاغمزده تك توك داغ کومه‌لرندن ، جماعین داغلرینك استطاله‌لرندن باشقا بر حائل یوقدی. نهایت قدس شریفه موصل اولان طریقی ترك ایدرك (حواره) کوینك اوکندن جنوب غربی‌یه متوجه اولدق .

یول شیمدی دیك ودار بر یوقوش حالنی آلمشیدی ؛ بز جماعین داغلرینك اوزرنده طیرمانماغه باشلامشدق ؛ مع ما فیه یولمز صرپ قایالقلردن ، زیتونلقلرك آراسندن،کچیور؛ بعضاً اوفاجق وادیلره دوغرو انحطاطلر ، اینیشلر یاپیوردی .

ایکی ساعتمز بو صورتله کچدی . بعضاً اینیشلرده تهلکه آرتیوردی؛ بز ایسه پك احتیاطکارانه دوام ایدییور ویاپدیغمز تأخره اهمیت ویرمیوردق . نهایت کونش غروب ایدرکن یشیللکلر ایچنده صاقلانان یوکسك (یاسوف) کوینك یاننده بر مدت توقف ایتدك . یول اوزنده‌کی یاسوف منبعنده باشلرنده دستیلری‌ایله قصبه‌نك أك اختیار قادینلری بکله‌شیور ، بعضاً کوچوك بر چوبان اینکلرینی‌صویه دوغرو سوردییور واوزمان هر کس یول ویرییوردی . بربری اوزرینه یغیلمش طاشلرك اوکندن کچدك . کیرلی وطوپراقلی کویلو چوجوقلری وحشی کوزلریله بزی سوزرکن انکشاف ایده‌مین بوتون بوموجودیتلر نامنه ایچمزی چکیوردق . یاواش یاواش تقرب ایده‌ن اقشام، بوتون محیطاتی کوزلرمزدن سیلمشیدی . بر آز صکره خفیف بر مهتاب بزه بر رهبر نورانی اولمشدی ؛ آنجق کذرکاهمزی کوره بیلیور ایدك. اوزاقلر ایسه مبهم اغاج کومه‌لری ویامظلم بقعه‌لر حالنده بر تموج دائمی ایله تبدله معروض قالیوردی .

ایکی ساعت صوکره دلیلمزك ـسنی ایشیتدك ، پارمغیله قارشیده بربری کوستربیور و (سلفیت)ه کلیورز دییوردی . بز نظرلرمزله قصبه‌نك ایشیقلرینی آرییوروبولامیوردق. بر آز صوکره رهبرمز قصبه‌یه‌دوغرو قوشمق‌وسنه‌لردن بری‌موجود بر عنعنه ایله مختارلری، هیئت اختیاریه‌یی ، اشرافی چاغیرمق ایسته‌دی ؛ بز منع ایتدك وسس‌سز حکومت

بناسنه‌کلدك . بر ایکی محافظ ژاندارمه بر مدتدن بری مأمور کورمه‌ین حکومت قوناغنك قوجه‌مان قاپوسنی بویوك اناختارلریله آچدی. ونهایت بوش بر اوداده‌بز قیصیق بر ایشیغك کولکه‌سنده یورغون براویقویه تودیع وجود ایتمکه چالیشیوردق .

—٢—

سلفیت

١ — سلفیتك منظره‌ووضعیت خارجیه‌سی

شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه دوغرو امتداد ایده‌ن (سلفیت) داغنك غربه متوجه انکنده واقع اولان (سلفیت) قصبه‌سی زیتون آغاجلری آره‌سنده کولومسه‌ین بنالریله بیوك بر کوی حالنده‌در . بر نظرله بوتون قصبه‌یی احاطه ایتمك قابل اولور . شمالدن جنوبه دوغرو وادی‌ده‌کی طولی بر قاچ یوز آدیمدن فضله دکلدر . بنالرك داغ ذروه‌سنه قدر امتدادی‌ده بو مرتبه‌ده‌در . قصبه‌نك یوکسك جهتلرینه چیقلیرسه اسمر ویوصونلی بر کتلهٔ احجاردن عبارت اولان اولر ، اوفاق طاشلرله ' طوپراقله مستور داملر کوزو کور ، اولرك اطرافنی آدم بویندن یوکسك غیر منتظم وخراب، کیرلی طاش دیوارلر احاطه ایدر . بعضاً اوك داخلندن چیقان یوکسك بر آغاج اوراده بر بنانك بولندیغنی اعلام ایدر . نهایت ایکی بیك بش یوز نفوس بارینديران بو قصبه‌نك بنالرینی بش ویا‌آلتی یوزه چیقارمق قابلدر. داغنیق بنالر آره‌سنده دار ، طوپراقدن وکوچوك طاش ییغینندن عبارت دار ودیك سوقاقلر ییلانقاوی امتداد ایده‌ر . بوراده ذی حیات بر ذهنیتك اثرلرینه تصادف ایتمك محالدر ؛ قصبه‌نك کلیشی کوزه‌ل طرز انشاسنه انضمام ایدن وسنه‌لردن بری دوام ایده‌کلن بر اهمال وعدم تقیدك ایزلرندن باشقه بر شی یوقدر . مع ما فیه قصبه‌نه قدر قیمتدار بر دست صنعتدن محروم قالمش ایسه او نسبتده ید طبیعت کندیسنه منظره اعتباریله ابذال محاسن ایتمشدر سطح بحردن(٦٧٠) مترو ارتفاعنده بولنان بوقصبه غرب طرفندن « حارس » ، « کفرحارس » جهتلرینه شمالدن « زیتا » و « جماعین » وسائر کویلره جنوبدن بر سلسلهٔ جباله ناظردر . بوتون انحاء زیتونلقلر ایچنده‌در . قصبه‌یه ملاصق تارلالر وبعض باغچه لکلرده آیریجه بر کوزه‌للك بخش ایدییور .

٢ — سلفیتك خطوط داخلیه‌سی

١ — **قصبه‌نك بنالری ولوازم بیتیه** — بنالرده معین بر طرز معماری یوقدر. مع مافیه کوره‌نك واعتیاد اوزرینه اولر بر برینه بکزه تیلیر . قصبه‌نك بوتون بنالری اکثریا برر،

ایکیشر وأك فضله درت بش اوطه‌دن عبارت اولور . بو اوطه‌لر بر قاتده وطوپراقدن بر حولینك اطرافنده بولونور . حولینك اوستی آچیقدر . اولرده مطبخ ، وسائر مشتملاته آیریجه تصادف ایتمك متعسردر . اوطه‌لرك اوکنده، حولیده یمك پیشیریلیر . اودون ییغینلری ینه حولیده‌در . اوراده چماشیرده ییقانیلیر . حتی حیواناتده باغلانیلیر. اوطه‌لرك ایچریسی اکثر یا پنجره‌نك آزلغندن طولایی لوش بولونور . یره سریلمش اینجه بر حصیر اوزرنده بر مندر بربری اوزرینه ییغیلمش بر قاچ یتاق بر طرفده ، اوته‌ده بر ایکی تحته صندیق ' وبوراده کوچوك بر آینه .. بوتون اوطه اشیاسی بوندن عبارتدر . اوللری دیواره آصیلان کوچك بر غاز لامبه‌سی کیجه‌لین اوطه‌یی تنویر ایدردی . مطبخ اشیاسی‌ده پك محدود ومختصردر . طوپراقدن معمول بر قاچ چناق ' (قدره) تعبیر ایتدکلری طوپراقدن ایکی قولپلی یاییق بر تنجره ، (جره) ویا (عسلیه) دینیلن بر صودستیسی.. (جرن) تعبیر ایدیلن بر طاش هاوان ... بوتون اشیا بوندن عبارتدر . اولرده باقیر معمولاتدن زیاده اوجوزلغی حسبیله (کفرلد) نام محلده (محفره)دن چیقاریلان بر نوع بیاض طوپراق معمولاتی استعمال ایدیلیور . اولرده سود چالقالیه‌رق یاغ اعمالنه مخصوص (سقا) نامیله بر طولوم ، بر قاچ کاسه وبر تحته بشیك ویا برصالنجاق ، طاشدن برال دکرمنی‌ده علاوه اولونورسه سلفیت بناسنك داخلی تمامیله احاطه ایدلمش اولور .

قصبه‌نك بوتون اولری ولوازم بیتیه‌سی بو حالده‌در . مع ما فیه سلفیتده معروف بر قاچ عائله‌نك اولری موجوددرکه بونلر بر ایکی قاتلیدر.اوطه‌لرینك پنجره‌لری دها فضله‌در. اولری کره میدنی‌در . بو بر قاچ اودن‌اك زیاده نظر دقتی جلب ایده‌ن سلفیت (حکومت قوناغی) و (مکتب ابتدائی) سی ایله (جامع شریف) بناسیدر .

فقط بو اوچ بناده پك متروك بر حالده‌در . حکومت قوناغی سلفیتك قائممقاملق زماندن قالمه‌در . طاش دوشه‌لی مستطیل الشکل بر حولینك اطرافنده اون‌بش اوطه‌لی ظریف بر بنا ایکن شیمدی‌نه غریب بر شکل آلمش حولیسنده‌کی اینجیر آغاجی آلتنده طاش ییغینلری، طوپراقلر ، پنجره‌لرك جاملری قیریق ، اوطه‌لر کیرلی‌اوروجکلی ... حتی بر اوطه‌یه آتلر باغلانمش، دیکر بر ایکی‌اوطه ژاندارمه ایچون یتاقخانه اولمش ، بر قاچ اوطه قیریق ماصه‌لرله دولواودوناق حالنده‌در . یالکز بر اوطه‌سنده ناحیه مدیرینك ماصه‌سی بولونیور .

مکتب ابتدائی‌ده بنا اعتباریله فنادکل، مع ما فیه بوده مهمل؛ هله جامع حصیردن بیله محروم ، اوزون مدتدنبری تمیز لنمه‌مش ؛ احتمال قپوسنی اوزون مدتدن‌بری کیمسه آچمامشدر ! ..

سلفیتده ایجریسی صیواسز کوچوجك اوچ بش دکان واردرکه بونلرده عین صورتله مهمل بر حالده‌در .

[۲]— **قصبه‌نك سوقاقلری** —قصبه‌ده بللی باشلی اولمق اوزره منتهای جنوب غربیده کائن حکومت قوناغی اوکندن باشلایه‌رق مکتب بناسنك وجامعك دها صکره دکانلرك اوکندن کچن غیر منتظم طوپراقلی بر یول واردر . مع ما فیه درت بش مترولك کنیشلکی اعتباریله قصبه‌نك اك ایی یولیدر . بوندن ما عدا قصبه‌نك یوکسك طرفلرینه موصل وبو طریقه عمود بر طاقم کچی یولی حالنده متعدد طریقلر واردرکه بونلری‌ده برر برر تعداد ایتمك فائده‌سزدر . یازین بعضاً أسن بر روزکار بو یوللرده‌کی توزلری، طوپراقلری بوتون قصبه‌یه داغیتیر . ویاخود قیشین یاغان اك کوچوك بر یاغمور اوراسنی چامور دریاسنه چویرر وهر ایکی زمانده بو یوللر باشه بلا اولور. هر حالده قصبه یول اعتباریله‌ده پك فقیردر .

[۳]— **قصبه‌نك صویی** — سلفیت اهالیسی غرب شمالیده‌کی وادیده قصبه‌نك بش دقیقه مسافه‌ده‌کی عین (منبع)دن صوینی تدارك ایدر . صباح اقشام قادینلر باشلرنده (جره) لر اولدیغی حالده کلیر، صولرینی دولدیرر، کوتوررلر . اوفق چوجوقلرده اینکلرینی وسائر حیواناتی کتیرر، بوراده صولار ، اینکلر ایچر ، اوراسنی هر صورتله بولاندیرر . اوته‌ده بری‌ده براقیلان آلتی کیرلی دستی‌لرده طالار چیقار . اوراده چاماشیرده ییقانیر وصوبك کذرکاهده داغیلیر کن مدخلده حصوله کلن چاموررده علاوه ایدیلیر. واورانك کیرلیلکی ، سینکلری ، پیسلکلری دوشونولورسه اوراسنك نه‌قدر ایکرنج بر محل اولدیغی پك قولای دوشونوله‌بیلیر. مع ما فیه اساس اعتباریله صویی براق وتمیز ایکن اوزرینك اورتلدیکنه ده انسان شاشار قالیر ...

صویك نقلنده‌کی مشکلات حسبیله صو صرفیاتی بوراده پك اقتصادلی اولور .

۳— احوال عمومیه

ناحیه‌نك مرکزی اولان سلفیت قصبه‌سی زیتون اغاجلریله مزروع بر تپه اوزرنده کائن وسطح بحردن ۶۷۰ متره مرتفع اولوب مرکز لوا اولان نابلسك ۱۳ کیلو مترو جنوب شرقیسنده واقعدر . نابلسدن اعتباراً سلفیت یولنك تقریباً سکز کیلومترو‌سی قدس شوسه‌سی اوزرنده اولوب اشبو مسافه قطع ایدلدکدنصکره باشلایان طاغ یولی امثالنه چوق یرده تصادف اولنه‌میان صعب المرور وتهلکه‌لی وادیلردن عبارتدر . تقریباً ۱۳ کیلو متره‌دن عبارت اولان بو کچی یولی پك زیاده عارضه‌لی ومناعتلی ایدی . حیوان غایت مشکل بر حالده ایلرولیه بیلوردی. عسکر اولان (۵۰۰) وتیفوسدن ترك حیات ایدن (۳۰۰)

شخص داخل حساب ایدلمدیکی حالده سلفیتك ۱۷۰۰ قدر نفوس واردر . ایکی خریستیان عائله‌سندن ما عدا بتون قصبه‌نك سکنه‌سی اسلامدر . بر دائرهٔ حکومت ایله ایکی جامعشریفی اولان سلفیتك آلتی ساعت جنوبنده ومجدل قریه‌سی جوارنده (رأس العین) دینمکله معروف بر قلعه وبر بچق ساعت شمال شرقیسنده (یاموق) نام قریه‌ده طاشدن اویولمش متعدد مغاره‌لر وبش آلتی اوطه‌لی دائره‌لر موجود وفقط قسماً خرابدر .

ناحیه مرکزنده بری اناث ودیکری ذکوره مخصوص ایکی مکتب ابتدائی موجود اولوب برنجیسنه ۱۰ قدر طالبه وذکور ککنه دخی سفر برلکك اعلانی اثناسنده (۱۰۰) قدر طالب دوام ایدردی . سکز ایدن برو معاشنه بر درلو قاووشه‌میان مکتب معلمی آلتی آیدر مکتبك کشادی جهتنه کیتمیه‌رك الیش ویریشیله تأمین معیشته قیولمشدر . معارفه اولان عدم رغبتك سببی آجلقدر . بر ایکی سنه‌در مختارك تعبیری وجهله « حال احتضارده قالان » اهالی چکرکه‌نك کچن سنه‌کی تخریباتی یوزندن پك سفیل بر حالده قالمشلر . مختار بوسنه شوالنده هیمز اوله‌جکنز دییوردی . ناحیه‌نك بر قسم مهمنی ستر ایدن زیتون اغاجلرندن سلفیتدن قدس حدودینه قدر اولان قسمی بو سنه بر دنبره درجهٔ حرارتك یوکسلمسندن ناشی محصول ویرمدی . قسم شمالیده‌کی زیتونلرك محصولی ضررسزدر .

محاربه‌دن اول ناحیه مرکزینك زیتون یاغی حاصلاتی (۱۰) بیك دستی قدر تخمین اولنور . زیتوندن صوکره اینجیر اك زیاده متعمم اولان بر اغاجدر .

بتون قدس ونابلس لوالرنده زیتون محصولنك کثرتنده برنجیلکی (لد) ایکنجیلکی سلفیت واوچنجیلکی قباتیه کویلری اشغال ایتمکده‌در .

سلفیتده آثار عمرانیه نامنه برشی تحریسنه قالقشمق عبثدر . قصبه‌نك یوللری غایت پیس وطاردر. ۱۳۱۷ سنه‌سنده لغو ایدیلان قائممقاملق زماننده قالان نه‌کبی ابنیه وارسه بوکون غیر مسکون بر حالده‌در . ذاتاً قصبه‌نك اك کوزل اولری اودوردن قالمه‌در .

٤ — احوال اجتماعیه

[۱] — **طبقات اهالی، طرز تلبسی ومعیشت** —بوتون اهالیسی مسلم اولان بو قصبه‌ده اوزون اوزدای‌یه اهالی طبقه‌لرینه ، بشقه بشقه طرز معیشتلره تصادف ایدیلمز . اهالی میاننده ایکی اوچ یوز سنه‌لك معروف عائله‌لر وارسه‌ده بونلرك کندیلرینه مخصوص آریستوقرات بر طرز معیشتلری یوقدر؛ یالکز نسبةً بر آز مرفه یاشارلر؛ قصبه‌نك ارککلری سوریه قماشلرندن اوکی آچیق وهر ایکی یاننده بر آز کسیك، یاقاسی قپالی انتاریلر وبونلرك اوزرنده‌ده (بشت) تعبیر ایدیلن عبا اکتسا ایدرلر . انتاریلری بر قوشاق ایله

صیقمق معتاددر . باشلرنده (عقال ، کفیه) ویاخود فس ویادار و کوچوك بر صاریق وچورابسز ایاقلرنده بر یمنی (مداس) بولنور .

قادینلرده قرمزی وصاری چیزکیلی ویاماوی رنکده (دیما) تعبیر اولنان شام قماشندن کیجه کوملکی بیچمنده انتاری کیرلر . باشلرینی اوزون وکنیش بیاض باش اورتولریله، یمنیلرله اورترلر . ایاقلری‌ده اکثر یاچیپلاق بولونور ویاخود اونلرده بر (مداس) استعمال ایدرلر .

سلفیت اهالیسی عمومیتله زراعتله اشتغال ایدرلر . هر عائله‌نك ، هر اوك بویوك ، کوچوك تارلالری واردر . تارلالرینی بیچوب اکمك ومحصوللرینی‌ده وشیرمك یکانه مشغله‌لرینی تشکیل ایده‌ر. اراضی‌یه مالك اولمیانلر ایسه اراضی صاحبلرینك یاننده اجرت مقابلنده ویاخود شرکت مضاربه ایله چالیشیر وسنه نهایتنده اونلرده محصوللرینی الیرلر . بناءً علیه (سلفیت)لیلر عمومیتله کویلو (فلاحین) صنفندندر . کویلولرك طرز معیشتلرنده‌کی بساطت سلفیت قصبه‌سنده تمامیله حکمفرمادر . . کانون اول وکانون ثانی آیلرنده سلفیتك عموم ارککلری طوپلانیر، قصبه اتصالنده‌کی تارلالرینه چیقار واونلری معهود آلات عتیقه ایله وبیك مشکلاتله سورر وبوغدای ، اربه وسائره اکرلر . اوزمان قادینلر هپ اولرده بولونور . ارککلرینه یمك پیشیریر وچوجوقلرینه باقارلر . قادینلرك تارلالره چیقمسی ارککلرك عودتندن ومزروعاتك یتشمسندن صوکره اولور.او وقت بوتون قادینلر چوجقلرینی برلکده کوتورر، اراضینك طفیلی نباتاتنی طوپلامقله مشغول اولورلر.او اثناده ارککلر، ینه بوش اوطوماز ، ینه قصبه‌نك اطرافنده‌کی اینجیر وزیتون آغاجلرینك آلت طرفنده‌کی طوپراقلری قازمقله اشتغال ایده‌رلر . بو طرز مساعی مایس آینه قدر دوام ایده‌ر . اوزمان ارککلر وقادینلر مشترکاً حصاده چیقارلر . ارککلر حصاد یاپارلر . قادینلر دمت (حزمه) یاپار چوجوقلرده معاونت ایدرلر . نهایت محصول الندقدنصکره نفس آلیرلر . فقط ارزاقن یعنی تموز وآغستوس آیلرنده اینجیر طوپلامق، قوروتمق دها صوکره زیتون طوپلامق ، زیتون یاغی چیقارمقله مشغول اولور . وبوتون سنه‌لری متمادی بر سعیله کچه‌ر؛ یالکز قصبه اهالیسی آنجق ییه‌جکلرینی تأمین ایده‌جك درجه‌ده چالیشدقلری ایچون بو سعیلری بالطبع پك محدود ومعین اولور ، معتاد درجه‌یی تجاوز ایتمز . صوطولدرمق، چوجوقلره باقمق ، یمك پیشیرمك ، چماشیر ییقامق بالطبع قادینك قسمتنه دوشدیکی ایچون قادینلر بوراده ارککلردن فضله چالیشقاندر . بوندن ما عدا قادینلر بوش زمانی تاقیه ایشلمکله‌ده دولدورمق ایسترلر .

سلفیتلیلر ایرکن یر وایرکن یاتارلر ، ایرکن اویانیرلر . بوتون حیاتلری یکنسق بر صورتده بویله‌جه تکرر ایدر . بعضاً کیجه‌لین بر قاچ ارکك وبر قاچ قادین بریرده بولوشورلر . اوزمان ارککلر بیننده قهرمانلق حکایه‌لری باشلار . قادینلر ایسه اورطاقلرندن وقوجه‌لرندن بحث ایده‌رلر .

سلفیتده حیات بیتیه تعدد زوجاتك کثرتی حسبیله پك الیم شکللر آلمشدر. برارککك علی الاکثر ایکی اوچ، حتی درت زوجه‌سی بولونور . حال ووقتلری یرلرنده اولانلر هر نه‌قدر آیری اولرده زوجه‌لرینی بارینديررلرسه‌ده اکثریا بر اوده بولونورلر. هرزوجه‌نك بر قاچ چوجغی اولور وحیات پك مشوش بر شکل آلیر. چوجوقلر بربرلریله بوغوشور. قادینلر بربرلرینی سوکر ، دوکر ، ارکك قاریسنی چوجقلرینی دوکر ، فریادوفغان یوکسه لیر؛قادین صبور ومتوکل ینه ایرته‌سی کونی ایشنه ، کوجنه کیده‌ر . وهیچ بر شی اولمامش کبی داورانمغه مجبور قالیر . فقط بوقدر غوغا وکورولتویه رغماً ارککلر قادینلرینی بوشامزلر . طلاق سلفیتده شایان حیرت درجه‌ده آزدر . حتی بر قادینك تطلیقی سلفیتده معیباتدن صاییلیر . تارلالرده چالیشمق، وقتیله افراد عائله‌یه صاحب اولمق احتیاجی دینله بیلیرکه ارککلری هم تعدد زوجاته آلیشدیرمش هم ارککی قادینه باغلامشدر.

سلفیتده ارککلر معین زمانلرده آوده چیقارلر . هر ارککك بر چیفته‌سی وبر (صیدپرده‌سی) واردر، بو سیاه قماشدن بر متروطولنده مستطیل الشکل بر ستره‌دن عبارتدر . اورطه‌سنه دوغرو ایکی کوز شکلنده،اونك آلت طرفی‌ده چیفته‌نك اخراجنه مخصوص عمودی بر شکلده اویولمشدر . آوه چیقان پرده‌یی کره‌ر . آرقه‌سنده طورر . چیفته‌سنی‌ده چیقارر . بر قوشك ورودینی بکلر . فقط یرندن قطعیا قیملدانمق ایسته‌مز . طوپلایه بیلدیکی بر قاچ قوشله اوکونك حیات یومیه‌سنی تأمین ایتمش اولور .

[٢] —**اعتیادات اجتماعیه**— سلفیتك ارککلری پك کنج بر یاشده ایکن ازدواج ایدرلر . اساساً طرز معیشتلری اقتضاسندن اوله‌رق قادین‌ارکك آره‌سنده اشتراك مساعی‌بولندیغی وعین یرده چالیشدیغی ایچون بوتون قصبه اهالیسی بربرینی تمامیله طانیر . بناءً علیه ارککك قیز آرامق ایچون کوروجیلر کوندرمسنه یاخود علی العمیا اولنمسنه لزوم یوقدر. بر ارکك بر قیزی بکننجه کندی طرفندن عائله‌سندن بر ایکی کشی کوندرر . قیزی ایسته‌تیر . موافقت حاصل اولورسه اوزمان مهر خصوصنده کوروشولور . سلفیتده مهر مقداری ایکی بیك غروشدن اون بیك غروشه قدردر ، مهرك تعییننده واکثریا تأدیه سندن صوکره نکاح قییلیر . بونی متعاقب ارکك نابلسه‌ایتر، قماشلر صاتون آلیر . قیزه کوندرر.قماشلر دیکدیرلدکدن‌صکره ارتیق قیزك اونده،هراقشام قادینلر کندی آره‌لرنده رقصلر ، مسامره‌لر ترتیب‌ایدرلر

بر قاچ کون‌صوکره یوم زفاف تعین ایده‌ر. ارکك، کندی طرفندن قادینلر کوندرر.

قادینلر کلینی سوسلنمش اوله‌رق یا آته بیندیرلر . یاخود کندیلری طاشیر، ارکك اوینه کتیریرلر . اوزمان ارکك ، ارقداشلرینك اونده مدعواولور . قیز زوجنك اوینه‌داخل اولورکن النه‌برابریق صوایله‌برپارچه‌خمور ویررلر . کلین، صوبی‌خمورك اوزرینه‌دوکه‌ر واوك قپوسنه یاپیشدیرر . بر مدت صکره ارکك یالکز اوله‌رق‌اوه کیرر . اوك داخلنده اوزمان قادینلر بولونور، کندی اقربالری اوراده (دبکه)لر یاپارلر . یعنی آیاقلرینی یره اوره‌رق‌مشترك دانسلر ترتیب ایده‌رلر . صوکره (نقوط)باشلار . ارکك قیزك یوزینه پاره‌لر دیزه‌ر . بونك اوزرینه مسافر قادینلر کیدرلر وزفاف مراسمی نهایت بولور . ایرته‌سی کونی ارککك اونده کلن مسافرلره یمك اکرامی ده‌معتاددر .

بر عائله‌نك چوجغی دوغدیغی زمان وقتیله‌قربانلر کسیلیروینه رقصلر ترتیب ایدیلیردی . فقط صوك زمانلرده ضیق معیشتدن بو عادت محکوم نسیان اولیورمش . سلفیتده چوجقلری قصبه‌ده بولونان وچیریل‌چیپلاق دولاشان بردلی ایله‌قورقوتورلر . دلی‌کلیور دیرلر . بعضاً‌ده صرتلان (ضبع) ایله ویا موهوم بر حیوان ایله (هامه) ایله قورقوتمق‌ده معتاددر .

بایرام زمانلرنده وبر (غائب) ورودنده قربان کسمك، بربرلرینی دعوت ایتمك عادتی شمدی‌یه‌قدر جریان ایدییور .

سلفیتده ارکك چوجوقلر اکثریا ایکی‌اوچ یاشنده ایکن سنت ایدیلیر؛ قصبه‌یه بر قاچ سنه‌ده بر سنتجی‌کلیر،اوزمان بوتون کویك چوجقلری مشترکاً سنت ایدیلیر.عمومی مسرتلر باشلار، چوجقلره قرمزی‌انتاریلر کیدیریلیر، دوراو کوموش حلیاتله تزیین ایدرلر ، قربانلر کسیلیر ؛ قادینلرده ارالرنده بر معتاد شرقیلر سویلر وال چیرپارلر . رقصلر (دبکه)لرده یاپارلر .

سلفیتده بر وفات وقوع بولنجه قادینلر همان یوزلرینی سیاهه بویارلر ، الیده‌لرینی ییرتار، فریاد ایدرلر . بالخاصه قادینلر اولونك اطرافنده‌طوپلانیر، اولوبی صارار اوزرینه آتیلیرلر . حتی ارککلربیله اولوبی ییقامق ایچون کوچ حال ایله قادینلرك الندن قورتاره‌بیلیرلر . تابوتك آرقه‌سنی‌ده‌ینه قادینلر آه وفغانلرله تعقیب ایدرلر . وفات ایده‌ن ارکك بر طریقته منسوب ایسه جنازه‌نك اوکنده داوول چالار . ونهایت مملکت خارجنده‌کی مقبره‌یه دفن ایتدکدنصکره‌ده اوچ کیجه مزار باشنده قرآن کریم اوقوتمق معتاددر .

[٣] — **تنزه محللری واسپور** — سلفیت‌اهالیسی‌اکثرزمانلرینی ایش باشنده‌ویاتارلاسنی سوزوب بیچمکله، یاخود اینجیر وزیتون آغاجلرینك اکیلدیکی یرلری قازمقله مشغول اولدقلری ایچون اقشام اوزری اولرینه پك یورغون بر حالده دونرلر . وهمان صیجاق

جوربالرینی بیر ییمز اوزانوب اویومقدن بشقه بر شی دوشونه مزاولورلر . بونك ایچوندرکه قصبه‌ده تنزه محللری ایش محللری اولان یرلردر؛صودولدورمق ایچون قادینلر (منبع) یاننه کیدوب، کلیرکن طبیعی بر تنزه اجرا ایتمش اولیورلر . باخصوص تموز واغستوس آیلری سلفیتك اك ایی بر زمانی‌اولور . بوتون سلفیت اهالیسی اینجیر باغلرینه دوکولورلر . اوراده یشیل وصولی اینجیرلری اللریله آغاجندن قوپاروب تناول ایتملری قدر کندیلرینك خوشنه کیده‌ن بر شی تصور اولنه‌ماز . حتی بر چوق‌عائله‌لر یاپراقلردن، آغاج داللرندن قولوبه‌لر قوره‌رق باغلرده قالیرلر ، کویه دونمزلر .

بر قسمی‌ده بوتون کونی باغده کچیر دکدنصکره اقشاملین اوینه‌کلیر . اونبش یاشنه قدر اولان چوجقلر ایسه هر اقشام منبع ایله قصبه آره‌سنده‌کی تارلالره دوکولورلر . واویون اوینارلر . بو اویونلرك کندیسنه مخصوص اسملری وموسملری واردر . مثلا (مسحال) نامنده‌کی‌اویونی قیشین اوینارلر . بو اویون بر قوت مسابقه‌سندن بشقه‌برشی دکلدر . بر قاچ چوجوغك التنده وعین جسامتده متعدد صوپالر بولونور . اولا بری صوپانك بر اوجندن طوتار . ودیکر اوجنی یره تماس ایتمك اوزره فیرلاتیر . اویونك اساسی عین صورتله دیکر بر صوپا آته‌رق برنجیسنی چکمکدر . اوزمان دیکرینك دکنکی قزانلمش اولور . بو کامشابه اولمق‌اوزره اللریله طاش آتمق تعلیملری‌ده یاپیلیر .

بونلردن بشقه دائما اوینانان او یونلر واردرکه بونلر (طابه) نامی ویریلن طوپ اویونلری ، (کوره) نامی ویریلن چلیك چوماق اویونی (صوملح) تعبیر ایدیلن کورابه اویونلری (قال) نامنده‌کی طاشله نشان آلمق اویونلری سلفیت چوجقلرینك باشلیجه اکلنجه‌لرینی تشکیل ایدر . آته‌بینمك، آت قوشدورمق وقتیله‌سلفیت اهالیسنك بویوکلرینی‌ده اشغال ایدردی ؛ حالبوکه کوندن کونه اهمیتدن ساقط اولیور . قصبه‌ده کورشلره‌ده تصادف اولونماز ، معیباتدن صاییلیر .

کوریلیورکه سلفیتده بدنی حرکت آنجق اونبش یاشنه قدر یاپیلیر . اوندن صکره‌ده آرتیق دورهٔ سکون وانحطاط باشلار . وهر شیٔ نظرلرنده معیباتدن اولور .

٥ — احوال روحیه

[١] — **اخلاق وطبایع** — سلفیت اهالیسی‌عمومیت اعتباریله حدید المزاج دکلدر . دائما مسالمتکار ومتوکل بر طبیعته صاحب اولمق ایسترلر . وکندیلرینك معروض قالدیغی بر فنالغی چابوق‌اونوتورلر . فضله بر حس کین طاشیمازلر ، دیکر کویلولر کبی بونلرده مسافر پروردرلر ؛ مسافرلرینه کندی اللریله خدمت ایده‌رلر . یانلرنده تأدباًاوطورمازلر . سلفیت اهالیسی بوتون معناسیله دینه متمسك‌اولمق، متدین اولمق آرزوسیله‌ده چیرپینرلر .

فقط دینی حقیله بیلمدکاری ایچون تمسکاری‌ده پك ظاهری اولیور . بر چوق لوازم دینیه ایله کندیلری‌ده فرقنده اولمیه‌رق عامل اولمازلر . مثلا قصبه‌ده حال حاضرده آنجق یوزده اونبش ویایکرمی کشی قدر نمازقیلان وارمش ؛ بونلرده کیتدکجه آزالیور وجامعه اوغرایان پك آز آدم بولونیورمش . برده سلفیتده اهالینك قسم اعظمی سوزلرنده طورمه‌نك لزومنی تقدیر ایتمز وسوزنده طورماز یلان یره‌ده یمین ایده‌ر؛ یالانجیلق دینیله بیلیرکه اونلرجه أرثی بر مرضدر . حتی سلفیتك ایلری کلنلرندن بری شوسوزلری سویلیور .

— بز یالانجی آدملرز؛ حتی یلان یره‌ده یمین ایده‌رز . الله ، پیغمبر ، طلاق نامنه‌ده یمین ایتسه‌ك‌ده بزه ایناتمایکز .

مع ما فیه شونی‌ده بیلیکزکه بوتون نابلس لواسی یالانجیلق یاتاغی اولمقله برابر یالانجیلقده اولا بنی صعب ، صوکره نابلس ، دها صوکره جماعین ناحیه‌سی وسلفیت کلیر . جنین ایسه هپسندن ممتازدر ، مع ما فیه سوزنده طورمامق ویالان سویلك خصوصنده مبالاتسزلقلری ینه بعض سلفیتلیلرك فکرنجه کندیلرینه نابلسدن انتقال ایتمش ایمش . بویولده درمیان مطالعه ایدنلر دییورلرکه :

«سلفیت اهالیسی یکرمی اوتوزسنه اول بویله دکلدی . باخصوص قصبه قضامرکزی ایکن ناحیه مرکزینه تحولی ایله برابر نابلسه دوغرودن دوغری‌یه اداری مربوطیتی زماننده‌بری بوس بوتون دکیشدك ، نابلسلیلر نفاق واخلاقسزلق تخملرینی صرف منافع شخصیه‌لرینی تأمین اوغرنده بزه دوکدیلر . وقتیله بر قرده‌ش صمیمیتله یاشایان سلفیتلیلر آرتیق بربرینی سه‌ومز اولدی . اونلرده شخصی منفعتلرینی دیکرلرینك مضرتلرنده آرامغه باشلادی . نابلسلیلر بزه بونی اوکرتدیلر ، بربرمزی ضرب ایتمکه ، جرح ایتمکه ، دها صوکره باروتلرله بربرمزی اولدیرمکه باشلادق . بربرمزك یولنی بکله‌دك . طاشلر آرقه‌سنده صاقلاندق ؛ بربرمزی قحبه‌جه اولدوردك . عموجه‌زاده‌لر ، دایی زاده‌لر ، حتی برادرلر آره‌سنده رقابتلر ، فساد صوکره قان کیردی . بوتون بوبوغوشمه‌لردن نابلسلیلر استفاده ایتدی . دوشدیکمز ورطه‌لردن کویابزی قورتارمق ایچون وارمزی یوغمزی آلدیلر . وبز نابلس اهالیسنك یاننده ذلیل وسفیل ، اسیر وفقیر قالدق »

فی الحقیقه سلفیتده فقیرلق نظر دقتی جالب بر حالده‌در . مع مافیه جرح وقتل وقوعاتی ، حتی فقیرلکك تأثیریله بربرینك حبوباتی ، حیوانلرینی سرقت وقوعاتی سفر برلکدن بری یوق کبیدر . دینیله بیلیرکه سلفیت شیمدی نا منتظر بر دورهٔ سکون کچیرییور .

سلفیتده سرقت مسائلی اوقدرچوق‌که فلان ویافلان شیئك فلان طرفندن چالیندیغی سارقك یوزینه قارشی سویلنه بییور ، اوزمان کندیسنه سرقت عزو اولنان کیمسه بوندن قورتولمق

ایچون سلفیتده (شیخ جلال الدین)ك مقامنه کیدوب اوراده یمین ایدرمش . بوتون جماعین ناحیه‌سی اهالیسی ، حتی قدسدن بعضیلری بو مقامه کلوب تبرئه نفس ایدرلرمش... بوراده یلان یره یمین ایدنلر سلفیت اهالیسنك اعتقادینه کوره چارپیلیر ، اوی خراب اولور ویاخود افراد عائله‌سندن بری أولورمش .

سلفیت اهالیسی اکثریتله نابلس اهالیسندن مضطرب ومشتکی‌درلر . وقتیله کندیلرینه پك اهمیت ویردکاری حالده بالآخره فقیراولدقلرندن دولایی نابلسلیلردن کوردکاری لاقیدی‌یه قارشی آووجلرینی صیقیور وتأثرلرینی کتم ایتمیورلر .

مع مافیه بو حقیقتی بیلدکاری حالده ینه متوکل ، نابلسلیلره مراجعت ایدرلر؛ فائضله پاره استقراض ایدرلر ؛ آره‌لرنده بر اراضی دعواسی ویا بر اختلاف اولدیغی حالینه نابلسلیلردن بکلرلر .

سلفیت اهالیسنك بنیه‌لری اکثریت اعتباریله قانسز وضعیفدر . معیشتی تأمین ایده‌جك قدر چالیشمق وآزه قناعت ایتمکدن بشقه بر شیٔ دوشونمه‌ین قصبه‌نك ارککلری . دینیله‌بیلیرکه قادینلره نسبةً تنبلدر . باخصوص لزومندن زیاده‌چوجق یتشدیرمك خصوصنده‌کی میللری ، زوجه‌لرك تعددی وفرط مناسبات سلفیت ارککلرینی کوندن کونه الیم برحال خرابی‌یه سوروکلیور وتنبللشدیرییور .

بشدن اونبش چوجغه مالك اولان عائله صاحبلرنده پك ایرکن بر وهن وانحطاط باشلیور .....

یالکز شونی‌ده سویلیه‌یم که ازدواجه اولان فضله انهماك قصبه‌دن مناسبات نامشروعه‌یی تبعید ایتمشدر ... بوراده هیچ بر قادین برار کله مناسبات غیر مشروعه‌ده بولونامازو اساساً پك محدود دواوفاق بر قصبه‌ده حرکتی چابوجاق ایشیدیله‌جکی ایچون چکینیر. بو یولده بر فنالق یاپان بر قادینك مطلقاحیاتی بر واسطه ایله اورطه‌دن قالدیریلیرمش . عین زمانده قماره مشروبات کئولیه‌یه انهماکلرده سلفیتده پك یر بولامیور .

وقصبه اهالیسی داغلق یرلر ساکنلرینه مخصوص جسارت وشجاعت کبی خصائصی بوس بوتون غائب ایتمه‌مشلردر .

اطراف داغلرده کورونن حیوانات مفترسه‌یی اولدیرمك ایچون تهالك کوستریرلر وقوشار اولدورلر ؛ بو موفقیتلر اوزون مدت دیللرده داستان اولور .

[٢] — **حالت فکریه** — سلفیتك بنالری ، اهالینك طرزمعیشتی ، اخلاق وطبایعی دوشونوله‌جك اولورسه قصبه‌نك حالت فکریه‌سنك نه قدر ابتدائی بر درجه‌ده اولدیغی پك قولای آکلاشیلیر . قادینلردن یالکز ایکی اوچ قادین قرآن کریم اوقومه‌سنی

بیلیورمش . ارککلرك ایسه آنجق ربع درجه‌سی بسیط بر صورتده اوقورو یازارمش . .
بوراده معارف نامنه موجود بر تك مکتب ابتدائینك یتشدیردیکی طلبه اك فضله بر موفقیته مظهر اولورسه آنجق قرآن کریم اوقویه‌بیلیر وفقط اك بسیط بر جمع عملیاتنی بیله بیك مشکلاتله یاپمقدن عاجز قالیرمش ... بناءً علیه موجود مکتب سلفیتلیلرك کوزینی آچمقدن، کندیلرنده بر انتباه اویاندیرمقدن پك اوزاقدر . باخصوص سلفیت قصبه‌سنه موصل اولان طریقلر صعب المرور واوزاق اولدیغی، عین زمانده تاریخی بر موقعك کذرکاهنده بولنمدیغی ایچون سلفیتلی اولمامق شرطیله بورایه بیلده بر کیمسه اوغرامان . بو اعتبارله ده سلفیت اختلاطدن استفاده ایده‌میور .... قصبه کوندن کونه محدودیتدن محدودیته یووارلانیور . فی الحقیقه سلفیتده اهالی پك محدود بر قوهٔ فکریه‌یه مالکدر . اونلرك بوتون دائرهٔ معلوماتلری غیر منتظم تارلالرنده، نا کافی الات زراعیه‌لرنده ، شرائط صحیه‌یه نا موافق اولرنده ، یمکلرنده، سالدیده اعتیادلرنده نهایت بولور . تارلالرندن اعظمی بر استفاده دوشونمك ویا انسانجه یشامق فکرلری دماغلرینه اوغرامامشدر .

قادینلره اولان دوشکونلکلریله‌ده کوندن کونه خراب اولیورلر . سلفیت قصبه‌سنك موقع اعتباریله هواسی پك صاغلام اولدیغی حالده بوراده اك زیاده یشایانلر آنجق اللی یاشنی بولامیور . چونکه بر کره نظافتك معناسنی بیلمز ، والده‌ده چوجغنی متروك بر حالده براقمغه مجبوردر ، هر سنه چوجق دوغوران بر والده‌دن نه خیر اومولور ؟ باخصوص جاهل بر عائله اولورسه . سوء تغذی‌ده علاوه ایدیلیرسه حیات آرتیق نه الیم بر عذاب حالنده اولور ؟ بو سببدن دولایی درکه سلفیتده صاغلام بر قوهٔ محاکمه، دوربین بر ذهنیت‌ده بولمق محالدر .

سلفیت اهالیسی ایچون بایراق ، وطن ، فداکاری کبی مقدسات بالطبع غیر معلوم شیلردر . حکومت ، نظرلرنده بر قاچ ژاندرمه ویا بر ناحیه مدیرندن بشقه بر شیء دکل . بناءً علیه بر ژاندرمه‌نك شخصی بر خیانت وظلمی ایله بوتون اهالینك نظرنده بوتون بر شخصیت معنویه لکه‌لنمك نتیجه‌سنه معروض قالیر . حتی بونك ایچوندرکه نظرلرنده حکومت کندی شکایتلرینی دیکله‌مین بر قاپو ، مأمور دینلدیکی زمان دویمق بیلمه‌ین بر آغیز تصور ایدرلر .

[٣] — **قصبه‌ده ذوق** — حال ابتدائیده یشایان سلفیت اهالیسنك ذوقلری‌ده اینجه‌لشمه‌مش وبوتون قبالغیله قالمشدر . طبیعتك قصبه‌یه بخش ایتدیکی کوزللکلردن استفاده طریقی خاطرلرینه بیله کلمه‌مشدر . اونلرك نظرلرنده بر غروب ، علی العاده بر یمك زمانی ؛ پنبه بر بولوط ، بر یاغمور ، بر تارلا ایسه ، آغاجلریله ، مزروعاتیله بر

واسطهٔ معیشتدن بشقه بر شیء دکلدر . شامه‌لرینك لطیف بر قوقوایله‌ده علاقه‌دار اولدیغندن شبهه ایدیلیر . ذوقك محل تجلیسی اکثریا قادینلردر . حالبوکه سلفیت قادینلرینك حلیانی نه قدر غریبدر ؟..

اللرنده دائما بل واوراق بولونان، باشلرنده (جره)لر دولاشان قادینلرك اللری یوزلری ماوی نقشلرله دوکولمشدر . بو اللرك طاشیدیغی بیله‌زکلر مرور ایام ایله سیاهلانمش، باقیر رنکنی آلمش ؛ قالین واوزری نقشسز آغیر کوموش بیله‌زکلردر . بیله‌زیکلرك اوزرنده بعضاً بر فندق بویوکلکنده قبارتمه‌لر بولونور . بو بیله‌زیکلره‌ده هر یرده اولدیغی کبی (سنارات) نامنی ویررلر . یللردن بری صویوزی کورمه‌ین وکونشك قیزغین شعاعلری آلتنده یانان بویون واکسه‌لرده بر مترو اوزونلغنده قاتلانمش (قلاده) بوغمه‌لر بولونور . بو قلاده‌لر برابیه کچمش کهربا تقلیدی اوچ حبه‌دن صکره (قطع ناقص) شکلنده دیزلمش قرنفللر دها صوکره ینه اوچ کهربا تقلیدی دانه وبونلردن برینه آصیلمش ماوی بونجقلرله اسکی باقیر پاره‌لردن عبارتدر . قلاده‌لر بویونلرده معدنی وکیرلی بر خیشلتی یاپارکن قولاقلرده‌کی معدنی بر حلقه ایله کوموش ویا باقیر بر پاره‌دن عبارت اولان کوپه‌لرك سسی ایشیدیلیر .

قادینلر (قرمول) تعبیر ایتدکلری صاچلرینك اورکولرینه (براغ) بعض زینتلی طاقارلر، بونلرده کوموشدن بر قوسه اوزون ایپلرله تعلیق ایدلمش معدنی حلقه‌لر وپاره‌لردن عبارتدر . صاچلرینك اوجلرنده بونلرده بر شیقیردی یاپار .

دها صوکره شقاقلره (مطاویح) نامنی ویردکلری زینتلری قورلر . هر ایکی شقاقده‌کی مطاویح یوقاریدن بر ایپله باشه معلق اولور . مطاویح مستوی ومدور بر کوموش صفیحه‌سنه علاوه ایدیلن اوزون زنجیر واری حلقه‌لرله پاره‌لردن عبارتدر . مطاویحك هر ایکی یاناغه واوموزلره دوکولن اقسامی قلاده‌لرله قاریشیر . (براغ)ه ایسه آیریجه صاچلره طاقیلان کوموشدن معمول کوچك بر فانوس حالنده‌کی کوموش (تفاحه)لر تماس ایدر .
هله قول آلتندن کچمك اوزره بویونه طاقیلان (زیبقه) نامنده‌کی کوموش اسطوانی بورولرله حلقه وینه پاره‌لردن عبارت اولان زینت طاقمی علاوه ایدیلیرسه قادینلرك نه قدر آغیر بریوك آلتنده قالدقلری آکلاشیلیر .

فقط آغیر صود ستیسنی باشنده طاشیمغه موفق اولان بو جنس لطیفه بو یوکلر پك خفیف کلیر . وقادینلر کیرلی اثوابیله ، یانمش سیماسیله ، معدنی شاقیردیلریله کچرکن ارککلر بو دبدبه‌یه مفتون اولور . باخصوص دوکون زمانلرنده ویا سه‌وینج زمانلرنده سکز اون قادینك أل چیرپارق وآیاقلرینی یره اوره‌رق رقص ایتدکلری اثناده یوکسله‌جك شاقیردیلر وسسلر بر کاربان عظیمك بوتون دبدبهٔ صوتیه‌سنی اخطار ایدر . مع مافیه قادینلرنده تصادف ایدیلن بو خشونت ارککلرده نه قدر تضاعف ایدر . ارککلر قالین وناصرلی

اللریله ، سیاه ، طوپراقلی ومشین‌حالنی آکدیران آیاقلریله بعضاً قادینلرینی چیکنه‌ر دورر وقادین، ارکك حالا قرون اولینی آکدیران قابابر حیاتله متوکل وجاهل یاشار وعضویت انسانیه‌سندن متولد اولان احتیاج ذوقلرینی قابا علاجلرله تشفیه‌یه چالیشیرلر.

٦— احوال صحیه

سلفیت قصبه‌سی طبیعت موقعیه‌سی اعتباریله هر نه قدر مرتفع وهوادار ایسه‌ده بر طرفدن سلفیتلرك قطعیاً نظافته‌اعتنا ایتمه‌ملری، دیکر طرفدن خسته‌لق وقوعنده‌مداواتك لزومنه قائل اولمامه‌لری وتشکیلات صحیه‌نك بولنمامسی حسبیله بو صوك زمانلرده مملکتده حکمفرما اولان خسته‌لقلردن پك چوق متأثر اولمشدر . شیمدی‌یه قدر عمومی وموقعه مخصوص خسته‌لقلر اجرای تخریبات ایدییور . فی الحقیقه سلفیتده قادین ، ارکك ، چولوق چوجق بوتون افراد عائله تمیزلکه الیشامش وتمیزلکك لزومنه بیله قائل اولمامشدر . یمکدن صکره اللری ییقامق همان همان غیر معتاددر . قصبه‌ده حمام بولنمدیغی کبی اکثریت اعتباریله استحمامك معناسنی بیله بیلمزلر. برقادینك ویا بر ارککك یاننده بر قاچ دقیقه دوروب قونوشمق بر آز تحمله محتاجدر .

شرائط صحیه‌یه رعایت اونلر ایچون بی لزوم بر کلفتدر . اونلردن برینه صوراسه‌کز بوتون بر اعتقادله بوسوزلری تکرار ایدر :

« بوتون کلن خسته‌لقلر اللهدندر . قضا وقدرده نه یازلمش ایسه اواوله‌جقدر . اوحالده خسته‌لغه قارشی مداواتده بولونمق بی فائده‌در . مرضی کتیره‌ن ، مرضدن شفا یاب ایده‌ر . محیی وممیت اولان جناب حقدر. حقه توکل انسان ایچون کافیدر . »

فقط نه غریبدرکه بوتون بو مطالعات وقناعتلر آنجق کندیلری ایچون مجهول اولان خسته‌لقلره مخصوصدر . حالبوکه برینك قارنی آغریسه (نعنع) ییدیرملرینی وکوچوك چوجقلره شفتالی چکردکی ایچیرملرینی پك اعلا بیلیرلر وبونلرك بوخسته‌لقلر ایچون پك ایی بر دوا اوله‌جغنه‌ده اینانیرلر . بر صؤوق آلمه‌نك بو خسته‌لقلری تولید ایده‌جکنه‌ده قناعتلری واردر . فقط سببنی کشف ایده‌مدکلری بر خسته‌لق اولدیمی سلسله‌ٔ مطالعات دیکر بر طریق تعقیب ایدر .

صوك زمانلرده قصبه‌ده حکمفرما اوله‌رق ایکی بیك بشیوز نفوسدن اوچیوز قدرینی کتوره‌ن « تیفوس »ك اسباب ظهوری کندیلرنجه پك معلومدر . قصبه‌دن هرهانکی بریله کوروشورسه‌کز سزه شویلده درمیان فکر ایدر:

« بو صوك‌سنه فلاکت‌سنه‌سیدر . ایکی بیك بشیوز نفوسدن آنجق بیك یدی یوز قالدق . بشیوزی عسکره کیتدی . اوچ یوزی‌ده باشلرینه حرارت کلدی اولدیلر. چونکه

ییه‌جك بر شیئی بولامادیلر . اهالی فقیر وعاجز .بزی اولدیره‌ن شیٔ ظن ایتمیکزکه خسته‌لقدر ، خایر، بزی اولدوره‌ن آجلقدر . »

فی الحقیقه سؤ تعدی‌ده امراضك تولدی ایچون بر استعداد احضار ایدر . فقط اوچ درت زوجه‌لی ارککلر،سکزاون چوجقلی قادینلر ایچون نه‌دیه‌لم ؟ . هر هانکی بر خسته‌لقدن‌أولن بر آدمك نعشی اوزرینه آتیله‌رق ، اوکا صاریله‌رق ، اغلامغه ، متعفن اوطه‌لرده حیوان پلیکلری آره‌سنده یشامغه وبالخاصه اوناقص وجاهل توکله‌نه‌دیه‌لم ؟

بو یوزدن کنج یاشنده ئوله‌ن ارککلرك، قادینلرك ، دوغمسیله برابر ئولمسی بر اولان چوجقلرك،بویویه‌میه‌رك همان صولان یاورولرك ، بابالرندن، والده لرندن کندیلرینه‌طبیعی بر هدیه حالنده ارثی طاشیدقلری خسته‌لقلر التنده خراب اولان زواللیلرك ، کوندن کونه قورویان موجودیتلرك هیچ شبهه‌سز حسابنی بیلمیورز واللهدن بشقه‌ده کیمسه بیلمیور .

اکر سلفیتده تولدات پك چوق اولمایه یدی شبهه‌سز بو هجرا کوشه‌لرده قالان انسانلر چوقدن انحلال ایدردی‌ومع ما فیه صحتك وتدابیر صحیه‌نك نه‌دیمك اولدیغنی کندیلرینه اوکره‌تن بولونمازسه بو جاهل اهالی‌یی تخطئه ایتاملی بز . آیلرجه بر طبیب یانارینه اوغرامز . ییللرجه بر غرام (که‌نین)ه نائل اولمازلرسه بو ادمجغزلرك نیچون اولدکلرینه دکل ناصل‌اولیورده یاشادقلرینه تعجب ایتملی‌یز .

٧ — لسانه وادبیات

سلفیتده اهالینك تکلم ایتدیکی خلق عربجه‌سندن بشقه لسان یوقدر ؛ سنه‌لردنبری قصبه‌ده بر مکتب ابتدائی اولدیغی حالده تورکجه‌یی قوشونه‌جق حتی آکلایه‌جق آدم یوقدر . مختارلر حکومت مأمورلریله تماسلرندن دولایی بر ایکی کلمه آکلار کبی‌اولیورلر.بو طرفلردن‌بشقه محللره کیدوب تورکجه‌یی‌اوکرندکدن صکره‌عودت ایدنلره‌ده‌تصادف ایدیلمز. اساساً بوتون بو قصبه‌نك اراضیسی‌صرپ ومانعه‌لی، کزمه‌سی سیاحت ایتمه‌سی‌ده کوچ اولدیغی ایچون اجنبی پارماغی بورایه کیرمش دکلدر . بناءً علیه بشقه لسانلره‌ده آشنا بر شخصه بالطبع تصادف اولونماز . بورا عربجه‌لسانینك‌ده کندیسنه مخصوص بر لهجه‌سی واردر . شیوه اعتباریله اك زیاده نابلسه مشابهدر . فعللرك آخرینه (ش)لر علاوه اولونور ، فقط الفاظ فضله اوزاتیلماز . (ق)لرده تمامیله اظهار ایدیلیر . فصیح لسان عربی‌یه واقف بر ایکی کیشی آنجق کوستریله‌بیلیر . بونلردن سلفیتلی بر شیخ واردرکه حال حاضرده قدسده بولونیورمش . عربی بعض مدحیه‌لری وغزللری وار ، فقط غیر مطبوعمش .

سلفیتك حتی خلق لهجه‌سیله یازلمش کندیلرینك روحنی کوستره‌جك اثرلری موجود دکلدر . یالکز آغزدن آغزه اوزون مدتدنبری انتقـال ایده‌ن بعض پارچه‌لر واردرکه دیکر محللرده استعمالدن ساقط اولدیغی حالده مضمونلری خلقك فکرینه اویدیغی ایچون بوراده محافظه ایدلمشدر .

مثلا اولرده بویوك آغاچلرك آلتنده چوجقلرینی بشیکلرده ویاخود صالنجاغك ایچنده اویوتور ویاخود تارلانك بر طرفنـده بشیکلر ایچنده یاتیررلرکن والده‌لرك سسی بو مصراعلری تکرار ایدر :

تهلیل (نینی)
هللی لو یاحمـامه وانفشی ریشك علیه
یاحمامة الوادی هـاتی النوم لولادی
یاحمامة البستان هـاتی النوم للصبیان .. الخ

« ای کوکرجین قانادلرینی آچ واوکا نینیلر سویله ؛ ای وادینـك کوکرجینی کل چوجقلرمه اویقو کتیر . ای بغچه‌نك کوکرجینی چوجقلره اویقو کتیر » .

اوزمان احتمال آغاجلرك اوزرنده اوچان کوکرجینلر ، قوشلر ، قومریلر نغمه‌لریله والده‌لره رفاقت ایدر . بعضاً‌ده والده‌لر درین بر توکل دینی ایله بونینی‌ی تکرار ایدر :

الله معك الله معك
الله والنبی یحفظك

« تاکری سنکله برابردر ؛ تاکری وپیغمبرسنی اسیرکه‌سون » .

سلفیتده دوکونلرده ودیکرسه وینج زمانلرنده سویله‌نن شرقیلر ، مدحیه‌لر آیریجه بر خصوصیت کوستریور ، بوراده قادینلرك آغزندن چیقـان بوتون بو پارچه‌لرده قادینك ارککك الندہ نه‌قدر زبون قالدیغنی کوستریور :

هو هو یامرحبا بك تمـان‌میه من الترحیب
یاعز الاصحـاب ما یعلی علیك صحیب
ان غبت عنـا العیش ما یطیب .. الخ

« ای دوستلرك عزیزی ، علویسی‌خوش کلدك ؛ صفالر کتیردك . سن بزدن اوزاق قالیرسه‌ك حیاتك‌ده لذتی غائب اولور » .

بوکا بکزه‌ین بر چوق قدومیه‌لر یوکسك سسله تکرار ایدلدکدنصکره هپ بر آغزدن قادینلردن (لو ، لو ، لو ، لو) سسلر ، یوکسلیر . وبونلره (زراعیت) نامی ویریلیر .

سلفیتده اسکیدن قالمه‌قرق ، اللی سنـه‌لك شرقیلر حالا بویوك بر عشقـله سویلینور .

سوریه‌نك محـلات مختلفـه‌سندن چیقـان شرقیلر ایسه هر یرده اسکیدکدنصکره بورایه داخل اوله بیلیور :

مندیلی یا یما مندیلی   مندیلی یا یما مندیلی
مندیلی طلب الفستق   مندیلی طلب الفستق
یامن هو فی الدیوان یصدق   ابو فلان فی الدیوان یصدق
مندیلی یا یما مندیلی   مندیلی یا یما مندیلی

شرقیسی یکرمی اوتوز سنه‌لك اولدیغی حالده حالا دیللرده دولاشیور .

والحاصل سلفیتده بو اثرلردن بشقه‌سنه تصادف ایتمك قابل اولمـاز . سلفیتلیلر غرامی شعرلری بیله اساس اعتباریله قبول ایده‌جك بر ذوقه‌ده مالك دکلدر . سلفیتـده قدمانك اثرلرندن یکانه اوقونان بر اثر وار ایسه اوده (قصص بنی هلال) نامی آلتنده‌کی حماسی واتامی حکایه‌لر سلسله‌سیدر . اقشاملری ارککلر بر اوده طوپلانیرلر . بری اوقور ؛ دیکرلری بویوك بر عشقله دیکلرلر . بر اقشام امیر رزقك اون‌زوجه‌سی اولدیغی حالده آنجق ایکی قیزله قولسز دوغان بر چوجغی دوشوندکجـه قیزارلر . دیکر بر اقشـام مکه شریفنك قزی « الخضراء » ایله اون برنجی زوجه اوله‌رق ازدواجندن صوکره سیـاه بر قوشك کله‌رك بو ازدواجدن سیم سیاه برچوجق دوغه‌جغی خبرینی ایشیدیر ، حدت ایدرلر . آووجلرینی صیقارلر . بالآخره حضرانك ، باباسی اوینه عودتی اثناسنده زحلان‌قبیله‌سنك تحت حمایه‌سنه دخولی حس انتقاملرینی تحریك ایدر .

دهـا صوکره « ابوزید » نامنی آلان چوجغك « برکات »ك سرکذشت قهرمانانه‌سی پك بویوك تقدیراته مظهر اولور .

بالآخره امیررزق ایله ابوزیدك محـاربه‌لری‌ده بویوك بر هیجانله تعقیب اولونور ....

(قصص بنی هلال) دن بشقه سلفیت اهالیسی بر شیء اوقوماز . سبب‌ده هر ناصلسه بو حکایه بری طرفندن کتیرلمش ، اوقونمش ، کندی روحلرینه اویغون کورولمشدر . غریبدرکه حـکایه اوقونورکن قادینلره ایشتدیرلمز . آیری یرده اوقونور . باخصوص اوقومق بیلن قادینلرك قرآن کریمدن باشقه بر شیء اوقومالرینه ارککلری رضا کوسترمز . وبالطبع اونلر ایچون حتی (بنی هلال) حکایه‌لری ممنوع اولور .

بوندن ماعدا کیجه‌لری ارککلر آره‌سنده تکرار ایدیلن (حدیته) لرافسانه‌لر ، واردرکه بونلرده‌ا کثریا عشق ، خوف وياشجاعت حقنده‌اولور ، موضوع اساسیلری انامی اثرلردن استنباط ایدیلیر ، مرور ایام ایله اشخاصه موضعك ، سلفیتك مخصوصاتندن بعض شیلر علاوه اولونور . بونلرده بویوك بر هیجان وتقید ایله‌دیکله‌نیر . حدیته‌لره مأخذ اولمق‌اوزره‌انامی اثرلر میاننده (کتاب الف لیله‌ولیله) یی ذکر ایده بیلیرز . حکایه‌لر منبعنك اساس اعتباریله بو اثر

اولدیغنی سلفیت اهالیسی بیلمز . فقط بونده حقلیدر . چونکه بو حکایه‌لردیللرده‌داستان اولدقجه یاواش یاواش حقیقیلشیر . آرتق ایشدیلن ماجراره هرکس اولمش، بیتمش بر وقعه نظریله باقار وبوکابوتون موجودیتلریله اینانمغه باشلارلر . آرتق بو حکایه بر کتاب ، بر خرافه اولمقدن زیاده بر سر کذشت وبر حقیقت اوله‌رق طانیلیر . اکثریا بعض کنجلرك اخلاقنی تربیه اتمك ایچون قصبه‌نك اختیارلری بو حکایه‌لردن استفاده ایدرلرمش.

قصبه‌ده صنایع نفیسه ایسه بوس بوتون معدومدر . بالطبع هیکللره، رسملره تصادف ایدلمز. فقط بو قصبه‌ده موسیقی دخی محکوم مماتدر . زیرا عود ، کمان ، قانون ویاخود طنبوره دکل حتی داوول ودنبه‌لك بیله سلفیته داخل اولماز ، معیباتدن صاییلیر . بر آلت موسیقه‌یه رقاقت ایده‌میه‌ن سسلرده کیتدکجه سونیور . هر نه قدر قادینلر کندی آره‌لرنده اللرینی چیرپارق ویاخود آیاقلر اوزرنده رقص ایده‌رك بعض شرقیلر سویلدکاری اولیورسه‌ده بونده‌ده بالطبع نه پرده ونه‌ده اصول نه بر شیٔ واردر . بو اعتبارله‌ده قصبه پك بویوك بر واسطهٔ نزاهتدن محرومدر . وکوندن کونه قصبه کیمسه‌لرك اوغرامدیغی طاغلر واورمانلر آره‌سنده ، ساکن ساکن ، کیمسه‌نك خبری اولمایه‌رق غیر محسوس فقط فجیع بر سقوط واضمحلاله دوچار اولیور ، قانلر قوریبور ، وجودلر ییقلیور وحتی بوتون کوی ألیم بردور خرابی کچریبور ...

— ۳ —

جماعین ناحیه‌سی

۱ — جماعین کویلرنده

سلفیتدن آیرلمزدن اول صافدلانه صورمشدق : — جماعین ناحیه‌سنك دیکر کویلری‌ده سلفیته بکزییورمی ؟ . بو سؤالمز سالدیده مختار اوزرنده الیم بر تأثر وجوده کتیرمش اولملی که بزه بلا اختیار : — «بری برندن بدتر..» دیمشدی . بو قیصه وواضح جواب وجههٔ تتبعمزی تغییر وتعدیل ایده‌جك درجه‌ده حائز اهمیتدی . مع مافیه‌بز بر اصرار متوکلانه ایله بو ناحیه‌نك بوتون کویلرینی‌برر برر کندی کوزمزله کورمك ایستیوردق؛ جهت غربیه‌دن باشلایه‌رق جنوبه دوغرو بر قوس جولان یاپه‌رق کذرکاهمزه مصادف بوتون کویلری کورمك وتدقیق اتمك نه قدر فائده‌لی ونه قدر ذوقلی اولاجقدی .

اوکله‌دن بر ایکی ساعت صوکره آتلرمز حاضرلانمشیدی . حکومت قوناغنك اوکندن بیندك ؛ مختار حزین ومبهم نظرلریله بزی تشییع ایتدی . سلفیت کونشك آتشین شعله‌لری آلتنده چایر چایر یانیوردی . یرده‌قیزغین طاشلرك، طوپراقلرك اوزرندن نامرئی قیغلجملر

فیشقیریور وکوزلرمزی یاقیوردی . بر قاچ دقیقه تباعددن صوکره قصبه‌یه باقدق . بر طرفده حکومت قوناغی ومکتب دها اوته‌سنده جامع بیاض بر آلو ایچنده وبوتون قصبه اسمر بردومان ایچنده او کسوزلسکلرینی اویوتیورلردی .

دها صوکره قصبه بوس بوتون نظرلردن سیلنمشدی . بز آرتق دیك قیالردن متشکل داغلرك آره‌سنده‌کی اویوقلردن کچیور وبعضاً طاش ییغیننددن عبارت معوج یوقوشلردن آشیوردق . بر زمان اولدی‌که بوتون انظارمز داغلر آره‌سنده منحصر قالدی . اورطه‌ده بزدن بشقه بر انسان قالمامشیدی .

انسان الی کورمه‌ین بو غیر قابل زرع طاغلقلر نه قدر اسرار انکیزدی . خدایی نابت اوتلر ، سازلر ودیکنلر اوزرنده‌مست وبیتاب کله‌بکلر بر پرواز وحشی‌ایله اوچوشیور؛ کیم بیلیر قاچ زماندنبری انسان کورمین داغ سرچه‌لری وکوکرجینلر دیکنلی بر آغاجك اسمر سایه‌سنه دوغرو قاچیور ، کیزله‌نیور وبعضاً بر آز اوزاقدن بر قیا چاتلاغنك کناروندن قوجه‌مان سیاه بر کرتنکله باشنی اوزاتوب‌چکیوردی وکیم بیلیر کورنمز کوشه بوجاقلرده نه قدر ییلانلر زهرلی صولوقلر آلیور وقیزغین هوانك آتشین آنه‌وینی أمیوردی . داغلر ایچنه صوقولوب ایلریلدکجه صیجاق کسب اشتداد ایدییوردی . ایکی ساعت متمادیاً یولمزه دوام ایتدکدنصکره رهبرمز صول الیله بر کویی کوستردی‌ودیدی‌که

« بو اوزاقده‌کی کوی (حارس) در؛ خسته‌لق بو قصبه‌یی‌ده ییوب بیتردی .»

بز غرب جهتنی تعقیب ایتدیکمز ایچون جنوبده قالان (حارس) ه کیتمك ایسته‌مدك؛ یولمزه دوام ایتدك وبر ساعت زیتونلقلره کومولدکدنصکره (کفر حارس) کوینه کلدك. مختارلر همان‌یولمزه چیقمش واهالی‌ده اطرافمزه بیریکمشدی . کیینیشلری ویورویشلریله ارککلری وقادینلری نه‌قدر سلفیت اهالیسنه بکزییوردی؟.. دیدك . آتلرمزدن ایندك، اوته‌یی بری‌یی کزدك . صوردق واوکرندك‌که بوراسنی‌ده خسته‌لق چیکنه‌مش؛ بوراسنی‌ده جهالت مطلقه خراب اتمشدر . اولرك اوکنده‌اسکلت حالنی آلان‌قادینلر، بوتون وجودینه سینك دولمش یوزی، کوزی ، ایاقلری ، وجودی‌چامور ایچنده‌قالمش‌چوجقلر، اویوشوق، قیمیلدانمغه حالی قالمامش ارککلر بورادده نه قدرچوق؟. طاشدن قولوبه‌لری کیرایچنده؛ اولرینك‌ایچریسی دومان ، عفونت وکیر ایچنده ؛ هر یرنه قدر کیرلی؟. اینکلرك افرازاتی یاننده آتیلی دوران قوغه‌لر شیمدی قصبه‌نك قویوسنه دالار چیقار وبو قوغه‌یه شیمدی هرکس سوموکلی برونی ، تو کوروکلی آغزینی ، کیرلی صاقال وبییغنی ، چامورلی النی صوقمقده بر بأس کورمز؛ چیریل چیپلاق دولاشان ، چیریل چیپلاق یاتان ، طوپراقلرده یووارلانان بو چوجوقلر یاننده کوچوجك اینك یاورولری وکچیلر نه قدر دها ذکی ونه قدر دها تمیز کورونیور . باری بو قصبه‌نك انسانلری روحلرینی کیردن محافظه ایده

بیلسه‌لردی نه اولوردی . لاعلی التعین بر قاچ اختیاره صوریکز مکتبکز وارمی ؟ قاچ چوجغکز بو مکتبده اوقویور ؟ .

در حال متناقض جوابلر آلیرسکز: وار ، یوق، قاپالی، آچیق ؛ اونی متعاقب سکز ، اون بش ، یکرمی سوزلرینی ایشدیرسکز . بر آز سکوت ایدیکز .اونلرده اوتانیر آره‌لرنده پازارلغه کیریشیر کبی بر مذاکره جریان ایده‌ر . اونده ویاخود اون بشده‌قرار قیلار. بر آز تعمیق ایدیکز .کوررسکزکه مکتبك قپوسی ایکی سنه‌دنبری آچیلمامش، برتك طلبه‌ده اورطه‌ده یوق . اووف نه قدرعاجز واویوشوق انسانلر .بر آز بریلرنده‌کی قصبه‌یه مثلا(دیرایستیه)یه نه‌قدر بر مسافه اولدیغنی بیلمزلر. بونلرجه نه ساعت ، نه‌مسافه فکری یوقدر . بونلرك ذهننده هر شیٔ دیکر بر شیئله ارتباط کسب أیتمامشدر . بوتون مواد محفوظه‌ٔ داغنیق برتوز حالنده دماغلرینی دولدورییور. بو داغنیق اساسلری طوپلامق ذهنلرینه بیله کلمه‌مشدر . بر قاچ یوز نَشیدن عبارت قصبه‌نك نفوسنی بیلمزلر .قصبه‌ده قاچ أو بولندیغنی دوشونمك خاطرلرینه بیله کلمه‌مشدر .. هر حالده(کفر حارس) قصبه‌سنی پك حدتلی ترك ایتمشدك .یولده کیدرکن حرارتلی ، حرارتلی بو سفالات اجتماعیه‌دن ، بوزواللی اسلاملرك حالندن بحث‌ایدییوردق . بر رفیقمزك سا کن‌اخطاری بزی آیلتمشدی. هپسنه بردن قالین بر ضرب اشارتی چکملی دیه‌دمی ؟ دیدی . فی الواقـع بو پك بدیبانه بر فکردی . فقط نه قدر دوغروایدی؛ صوکره سنی بولمق ویایمق شرطیله ...

بر مدت صوکره فرقه وارمه‌دن (دیرایستیه) قصبه‌سنه کلدك . بوراده‌ده خطوط عمومیه‌نك ایزلری تماماً موجود . فقط بورانك اهالیسی نابلسدن دها فضله متشکی ایدی حتی ایچلرندن بری دیدی :

—جناب حق حضرت آدمی سیلانه ، ییلانی اصفهانه ، ابلیسی بیسانه آتدی . بیسان اراضیسی دیمك نابلس دیمکدر . بونك ایچوندرکه نابلس بر فساد یتاغیدر ؛ جناب حق بزی اونلرك شرندن قورتارسون ..

بر دیکری اکلاتیوردی :

—ایکی برادر آره‌سنده نفاق کیردی. عائله‌لر بر برینی قیردی . بو هپ نابلسلیلرك افساد واغواسیله اولدی. جناب حق بزی بو منافقلردن تخلیص ایتسون .

دیکر بری ایسه دها زیاده هجوم ایدیوردی:

(فاغسل یدك اذاصافحت نابلسی) یعنی برنابلسلی ایله مصافحه‌ایدرسه‌ك الکی ییقادییوردی.

نهایت الك صوکره بحثه قاریشمیان بر دیکری شو نتیجه‌یی علاوه ایتدی :

ـ اکر نابلسی قالدیررلرسه او زمان مملکتمز پرنور اولور .

والحاصل نابلسلیلردن بوتون اهالیٔ مضطرب ایدی . هر حالده نابلسلیلردن بعض

متنفذانك جماعین ناحیه‌سی اهالیسنی چیکنه‌دکلری پك واضح آکلاشیلیوردی . مع مافیه مادام‌که ناحیـه ایله تماس ایدن بعض متمولان ایدی واونلرده ظلم ایدییورلردی . بوتون نابلس اهالیسنی کیرلتمـکده بر معنا یوقدی . بوده ناحیه‌نك بر نوع ظلمت فکریه‌سندن نشأت ایتـدیکی شبهه‌سزدی . بز بو قاینایان یوره‌کلری تسکیندن صکره یولمزه دوام ایتدك . کیجه چوقدن حلول ایتمش ودولغون بر قمرده اورطـه‌لغی چوقدن آیدینلاتمشیدی . شیمدی سلفیت مختارینك مطالعه‌سی خاطرمزه کلیوردی . آرتیق یوکسك طاغ ذروه‌لری اوزرینه سرپیلن بو مجرا کویلرك ماجرالرینه آشنا اولمشیدق. وقتمزی باشقه مجهوللرك حلنه تخصیص ایتمك دها فائده‌لی‌اولاجقدی. سرین مهتابدن‌ده استفاده ایچون وجهۀ حرکتمزی شمال شرقی‌یه توجیه‌ایتدك . برمدت‌صوکره (زیتا)یه کیررکن‌اورانك عفونت وتفسخی ال ایله طوتوله‌جق درجه‌ده کثیف بر حالده ایدی. دلیلمز دییوردی‌که زیتاده اوچیوز کیشی اقامت ایدیوردی؛ شیمدی آنجق بوراده‌درت بش کیشی قالمش .

فی الحقیقه قصبه‌نك خارجنده برینه تصادف ایتدك . زیتا اهـالیسنك نه اولدوغنی صوردق . بو یولده جواب ویردی : « اوچیوز کیشینك اوچده برینی عسکر آلدی . کوتوردی یاریسنی‌ده خسته‌لق بتیردی . قالانی‌ده بوراده باریـنه‌مـدیلر . آج قالدیلر. حورانه هجرت ایتدیلر . بزده بوراده آخرت‌قپوسنده بکلیورز .»دیدی . بو مجهول آدمك سوزلری بوتون اعصابمزی کرمشدی . فقط‌قصبه‌نك ایچندن‌کچرکن کوزمزله کورمشدك‌که اولر هپ خراب اولمش وبوم بوش ایدی . اوته‌یه بری‌یه حیوانات لاشـه‌لری آتیلمش، باشلرینه کوپکلر اوشوشمش ، بر شیئلر چیکنیورلردی . طوپراق آلتندن ، دیوارلرك ، طاشلرك آلتندن ، آغیر وعضوی بر قوقو اورطه‌لغی قاپلایور وبوتون قصبـه‌نك محیط بیکسی ایچنده سینیوردی .

زیتادن فرار ایدرجه‌سنه تباعد ایتدك . دماغـلرمز آرتیق حال اشباعه کلمشیدی . وادیلرك کنارندن ، کلسی وقایچی یوللردن ، اینیشلردن کچرکن‌بز بوتون سکونمزی محافظه ایدییوردق؛ کیجه‌نك واورطه‌لغك ماتم آلود بیدسلکی آلتنـده دماغلرمزده قاراتیلرك اوغولدادیغنی دوییور کبی ایدك . آلتی یدی ساعت صوکره (عینابوس) و(حواره) کویلرینی‌ده صولمزده براقه‌رق کچدك . قدس شوسه یولنه وارمشیدق . بیتاب بر حالده نابلسه داخل اولورکن کونش (عیبال) داغنك آرقه‌سندن دوغیوردی .

٢ — ناحیه‌نك احوال عمومیه‌سی

نابلس لواسنك جنوب شرقیسنده کائن جماعین ناحیه‌سی شمالاً جنین ونابلس قضالریله

شرقاً سوريه ولايتيله جنوباً قدسشريف متصرفلغيله وغرباً بنى صعب ونابلس قضالريله محاطدر .

طولى تخميناً طقوز ساعت، عرضى آلتى ساعت قدر اولوب نفوسى ٢١،٢٣٤ قدردر ٤٥ قريه‌دن مركب اولان اشبو ناحيه نفوسنك قسم اعظمى اسلام اولوب خريستيانلردن مورانى اورتودوقس دخى موجوددر .

ناحيه‌نك احوال عموميه‌سى حقنده محاكمه يوروتمكه قالقشه‌جق اولورسه‌ق ديرزكه اهالى ايكى سبب اساسيدن دولايى سياه بر سفالت ايچنده قاورولوب طوتشيور: برى آجلق، ديكرى امراض مستوليه .

مع التأسف سياحتمزده اوغراديغمز هر كويده رأى العين مشاهده ايتديكمز آجلق بليهٔ عظماسنك طبيعى وغير طبيعى اسبابى واردر . كرك چكركه‌نك استيلاسندن كركسه موسمك، درجهٔ حرارتك عدم مساعده‌سندن نشأت ايدن طبيعى سببلر قارشوسنده بزم كبى فنده، صنعتده ، تشبثات علميه‌ده عاجز اولنلر ايچون چارناچار تسليم حال ايتمكدن بشقه چاره يوقدر.

فقط غير طبيعى اولان سببلرى ازاله ايتمك بو كونكى كونده حكومت ايچون فرضدر . سببلر شونلردر .

«١» نابلس اعيانك ظلم واعتسافى ؛ زنكينلر كويلى‌يه يوزده اونبش فائضله والتى آى وعده ايله پاره اقراض ايديور . پاره‌يه محتاج اولان جاهل شرائطك اغير ويا خفيفلكنه باقيه‌رق نه واسطه ايله اولورسه اولسون پاره‌يه واصل اولمق جهتنى دوشونور . زنكين بو صورتله پاره‌سنى اقراض ايتدكدنصكره مستقرضى بولنان كويلينك عادتا افنديسى كسيلير. چونكه ذاتاً فقير دينه‌جك درجه‌ده آز وارداته مالك اولان كويلى وعده‌نك حلولنده پاره‌يى تأديه ايتمكدن عاجز قالور . زنكين مقرض حكومت رجالى نزدنده پيدا ايتديكى نفوذدن بالاستفاده كويلى‌يى تهديد ايدر نهايت دها اغير شرائط تحتنده بورج معامله‌سى تجديد ايديلور . همان همان پاره اقراضيله اشتغال ايدن بتون نابلس زنكينلرى سنه‌ده فائضى يوزده (٦٠—٧٠)ه قدر اصعاد ايتدكلرى محققدر . بو پاره اقراض واستقراض معامله‌سى مشروطى اولان مملكتمزه دره بكلك اصولنى اعاده ايتمشدر . چونكه بورجك ترا كمندن دولايى عاجز قالمش اولان كويلى مقرضى بولنان زنكينى ـ كه اكثر ياظالم ووجدانسز اولور ـ ممنون ايتمك ايچون عادتا كنديسنه كوله‌لك ايدر ؛ محصولات صيفيه وشتويه‌سنك غايت آز بر مقدارنى كنديسنه آيردقدن صوكره متباقيسنى كويا بورجه محسوب ايدلسون ديه زنكين مقرضنه تقديم ايدر . هر سنه اشبو معامله‌نك تكرر ايتمسنه رغماً كويلوينه بورجندن قورتيله‌ماز بو پاره اقراض واستقراضى معامله‌سندن ١٠—٤٠ بيك ليرايه صوكره‌دن مالك اولمش آدملر نابلسده نادر دكلدر. ناحيه كويليسنك حكومتدن ايستديكى يكانه شى كنديسنه

معتدل فائضله پاره اقراض ايده‌جك بر مؤسسه كشاد ايلمكدر . زراعت بانقه‌سى شمديكى ترتيباتيله كويلرك بو احتياج مبرملرينى دفعدن پك چوق اوزاقدر .

«٢» ژاندارمه‌لر . مخاطبمز كويلينك تعريفى وجهه ايله مشروطيت ژاندارمه‌سى هر حالده استبداد دورينككندن بيك قات مضردر . چونكه دورسابقده ژاندرمه‌سى سس سز، صداسز رشوتى آلير صاووشور ايدى. حالبوكه مشروطيت ژاندارمه‌سى هم كويلينك پاره‌سنى طاوغنى، ييه‌جكنى، اربه‌سنى غصب ايدر . همده كويلى‌يه داياق آتار . بو انضباط قوائك ملتك سلامت واستراحتى نقطهٔ نظرندن اصلاحى الزمدر .

«٣» مخمنلرك وجدانسزلغى ووظيفه ناشناسلغى ؛ هيچ بر كوى تصور ايديله‌مزكه بونلرك غدر وظلمنه دوچار اولمامش اولسون . ذاتا بو مهم وظيفه‌يه انتخاب ايديلن مأمورلرك همان هپسى وظيفهٔ تخمينيه‌لرينى دها مزروعات حالت نضجه كلمه‌دن اول اجرا ايتمشلردى . تخميناتك عقبنده درجهٔ حرارت معتادك خلافنده اوله‌رق اپيجه ترفع ايتمسيله دانه‌لرك بر قسم مهمى باشاق اوزرنده قورودى . تخميناتك اساساً غبن فاحشله اجرا ايدلمسنى ومزروعاتك بر قسم مهمى كونشك قيزغين شعاعاتى آلتنده قوروديغنى نظر دقته آلمق ايجاب ايدركن بو جهت قطعياً دوشونلمدى. وضع ايديلان تعليماتلره باقيه‌رق متعهدلر وژاندارمه‌لر كويلينك نه‌سى وارنه‌سى يوقسه هپسنى سيلوب سپوره‌رك انبارلره طولديرديلر . ذخيره‌سز قالان بر چوق عائله‌لر فوج فوج كويلرينى ترك ايده‌رك حورانه هجرت ايتمشلردر . سلفيتدن يوز ، كفل حارسدن ٢٠ عائله زيتا كويليلرينك همان هپسى حورانه هجرت ايتديكنه تدقيقاتمز اثناسنده مطلع اولدق .

امراض مستوليه‌يه كلنجه ؛ بو بلاى مبرم آلهى بو سنه ناحيه‌نك هر طرفنى زيارت ايتمش وبيكلرجه اولاد وطنك محوينه سببيت ويرمشدر. اجرا ايتديكمز تحقيقاته نظراً هر كوى نفوسنك تقريباً بر ربعى تيفوس وقولرايه قربان كيتمشدر . اهالينك متكاثف اولان جهالتيله حكومات محليه‌نك عدم تقيدى وعلاجلرك ندرتى يوزندن خسته‌لغك نه‌قدر دهشتلى بر سرعتله اورته‌لغى قاووروب صاوورديغنى مشاهده ايتمك قدر فجيع بر منظره تصور ايديله‌مز .

TÜRK TARİH KURUMU

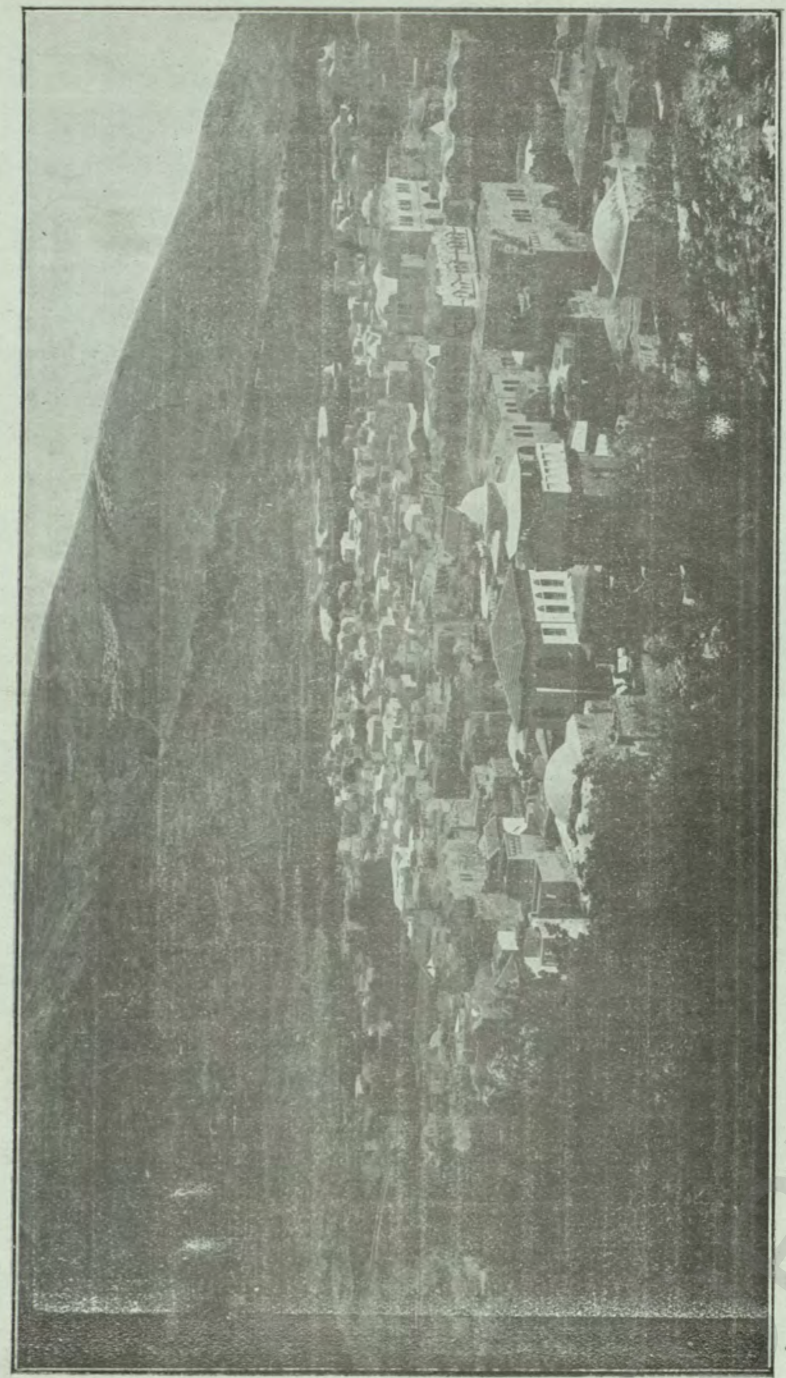

نابلس قصبه‌سنك منظرهٔ عمومیه‌سی

— ٤ —

نابلس

١ — نابلسك منظره ووضعیت خارجیه‌سی

نابلس قصبه‌سی ایکی طاغ آره‌سنده ووادی اوزرینه انشا ایدلمشدر . بو داغلردن بری قصبه‌نك شمال وشمال شرقی جهتلرنده واقع اولان جبل العبال ، یاخود جبل السلیمیه دیکری ایسه غرب وجنوب غربی جهتلرنده بولنان غاریزم داغی یاخود جبل الطوردر . شرق جنوبی جهتی قصبه‌نك وادی‌ده‌کی اقسامنه نسبتله بر آز مرتفع ایسه‌ده شمال غربی جهتی منحطدر .

جبل العبالك اتکنده بولنان اولر بربرندن منفصل ومحدوددر . قصبه‌نك بوتون اولری بو اعتبارله غاریزم داغنك آغوشنده بولونیور دیمکدر .

شرقدن باشلایه‌رق جنوب شرقیده برمقدار انحطاط یاپدقدنصکره غربده نهایت بولان ونیم بر قطع ناقصی اکدیران بر منحنیٔ جبلی آره‌سنده صیقیشمش قالمش اولان نابلسك جوار منظره‌سی دینیله بیلرکه هرشهردن دها محدود وصیقینتیلی در . غرب شمالی جهتی وادی امتدادنجه اوزون وواسع اراضی‌یه کشاده بولوندیغی ایچون نابلسك فسحت مشهوده‌سی آنجق بوندن عبارت قالیر .

کونشك اولا بیاض آلولر آره‌سندن قایاراق، نهایت قرمزی بر آتش صفیحه‌سی حالنده اوزاقلردن نیم مرئی، لاجوردو اسمرد کزك سینه‌سنه کوموملسی وبالآخره ارغوانی یانغینلر حالنده داغیلمسی کبی قیمتدار لوحه‌لر بو یکانه صحنه‌دن تماشا ایدیلیر .

تاقارشیسنده‌کی جهتلر (بلاطـه) و (عسکر) طرفلری ایسه الك مدبدب طلوعلرك آرامگاهیدر ودینیله بیلیرکه غروب ایله طلوع ، طبیعتك نابلسه ارائه ایتدیکی یکانه ایکی لوحه‌درکه طبیعت بوتون مظهریتلرینی بو لوحه‌لرده طوپلامشدر .

هر ایکی داغ آره‌سنده‌کی وادیدن آقان صولر ایسه بوراسنی هردم سبز ، طولانی بر باغچه‌یه تحویل ایتدیکی ایچون اطرافدن ومحاسن طبیعیه‌دن استفاده ایده‌میه‌ن نظرلر بو یشیللکلر ایچنده بر مقدار متسلی اولمق آرزو ایده‌ر .

مع ما فیه غاریزم داغنك اتکلرندن عبال داغنك سمایه یوکسله‌لن یشیل شاهقه‌سنی واشاغی طرفلرنده اوته‌یه بری‌یه سرپیشدیرلمش قرمزی کره‌میدلی ، رنکلی پنجره‌لریله بیاض اولری ویشیل آغاجلری تماشا ایتمك‌ده بوس بوتون شایستهٔ اهمال اولاماز واولاملیدر .

باخصوص قارشی یاقه‌یه چکوب‌ده یشیل آغاجلرك آراسندن غاریزیم داغنی واتکلرینی وبوتون نابلسی سیره قویولمق‌ده شایان دقت کورولملیدر. قارشیده مرور ایام ایله اسمرلشه‌ن طاشلرك کثیف بر کومه‌سی بو قدیم شیخم «*Sichem*» ایچون « فلاویانئاپولیس *Flavia* » «*Néapolis*» — ایچون بر استحاله وایکی یوز سنه‌لك نابلس ایچون بر رمز معنیدار اولدیغنده شبهه یوقدر . هله غرب جهتنده تجددکار بر هوای ذی شعشعه آلتنده پریل ، پریل پارلایان کنج بنالری تماشا ایتمك واونلرك باشنه یشیل بر تاج اتحاف ایده‌ن جبل الطورك ثروت بدیعیه‌سنه مطلع اولمق قدر ذوق تصور ایدیله‌مز .

بر قوش سرعتیله غاریزیم داغنك اوزرینه طیرمانارق « البراق »ك ویاخود « مائده »نك بولندیغی محللردن نابلسك حجریت متوکلانه‌سنی یوکسکدن کورمکده‌ده بر ذوق واردر.

باخصوص جبل الطورك ذروه‌سنه چیقیلیرسه آرتیق حدود انظاری حبس وتوقیف ایده‌ن بوتون مانعه‌لر سیلنه‌جکی ایچون شرق ایله غرب، شمال ایله جنوب بوتون وسعت وامتدادیله سینه کشا اولور ، بورالردن جبل الشیخی وکرمل داغنی، دکزی ، بیت جان ، رجیب عورتا ، بلاطه ، عسکر کویلرینی بوتون یشیل تارلالری مشاهده ایتمك قابل اولور ، واوزمان نابلس قصبه‌سی محراق نقطه‌لرنده یشیللکلر بولنان بر قطع ناقص حجری حالنده تماشا ایدیلیر .

٢ — نابلسك خطوط داخلیه‌سی

[١] — **قصبه‌نك وسعتی وبنالری** — یکرمی بیکدن زیاده نفوسه مالك اولان نابلس قصبه‌سی بش آلتی بیك خانه‌لی آز چوق عظیم بر بلده‌در . شرقدن غربه اولان طولی ١٤٠٠ متره، عرضی ایسه ٥٠٠ قدر تخمین اولونه‌بیلیر . اوزون سنه‌لر دنبری پایدار اولان بو قصبه‌نك بنالرنده اویله غریب تناقضلره واطراد سزلقلره تصادف اولونورکه بونی مهیای انکشاف استعدادلرده ظهور ایده‌ن تجدد پرور ذوقلرله ذهنیت قدیمه‌نك بر مجاورت طبیعیه‌سنه عطف ایتمكدن بشقه چاره یوقدر. فقط بو تصالب اذواقده یکیلکك احراز غلبه ایتدیکی پك واضح مشاهده اولونور . حتی اوزون مدت درین بر اوکسوروکدن صکره کوچه‌رك قرین خاك اولان اسکلتلردن پك ظریف بر طفل صنعتك دوغدیغی، ممنونیتله تماشا ایدیلیور .

قصبه‌نك وسطی همان عمومیتله دنیله بیلیرکه اسکی طرزده‌کی اولریله ابراز موجودیت ایدییور . بوراده‌کی اسکی اولر برر منشور حجری‌دن عبارتدر . پنجره‌لری آز واوفاقدر . داملری ایسه اکثریا صیوالیدر واولرده او قدر بر برینه صیقی وملاصقدرکه ضیا وهوا بوراده کندیسنه بر مجرا بولمقدن عاجز قالیر . بناءً علیه اولرك

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

TÜRK TARİH KURUMU

آره‌سنده نه بر پارچه آچیقلق ، نه بر دیوار ، نه چیت ، نه بر آغاجه تصادف اولونماز . حتی بو اولره موصل اولان سوقاقلرده متعفن وسیم سیاه ، کیرلی برر تونل حالنده‌در . اولرك ایکی قاتلی اولانلری‌ده موجوددر. فقط آلت‌قات مظلم وطوپراقلی برایز به‌دن بشقه بر شی دکلدر . بو ایزبه‌نك دیوارلرندن‌صولرك ویاخوددیکر ترشحاتك‌صیزینتیلری آقار ، دورور . اوست‌قاتلری‌ده بوندن فرقلی ظن ایدلمامیلدر . مع مافیه بو اولر میاننده معتنا بر ثروت محصولی اوله‌رق‌وجوده‌کلنلری‌ده بولونیور. بوقدیم‌وممتاز اولرك آلت‌قاتی‌مالطه طاشلریله ، ویاخود مرمرله دوشه‌لیدر . اورطه‌ده ینه مرمردن ویاخود طاشدن معمول کوچك ، فسقیه‌لی حوضلردن براق وسرین‌بر صو متمادیاً طاشار،حوضك‌قارشی‌طرفنده بر ایکی اوطه‌ده بولنه بیلیرکه بو آلت قسمك هیئت مجموعه‌سنه (دیوان) نامی ویریلیر . دیوانلر همان‌یالکز ارککلرك قبولنه مخصوص وحرم دائره‌سندن آیری بر قسمدر. حرم دائره‌سی یادیوانه ملاصق برمحلده ویاخود دیوانده‌کی‌اوطه‌لرك فوقنده اولورومدخلی‌ده دیوانده اوطورانلرك کوره‌میه‌جکی بر محلده بولونور .

مع مافیه کرك دیوانلر وکرك حرم دائره‌لری اسکی طرزده‌کی انشاآتیله نابلسلیلرك بنیهٔ عضویه‌سی ایچون بی شبهه جانلی بر قفس ویاخود اسرارانکیز بر محبس‌در .

نابلسك‌وسط‌محله‌لرینی‌اشغال‌ایده‌ن بو بویوك‌ویا کوچك‌مغاره‌لرك‌شرق‌جهتنه ، ویا غرب جهتنه دوغرو تصادف ایدیلن استطاله‌لری ایسه بوس بوتون شایان نظردر . بو نوعدن بر قاچ دانه بنا وار درکه‌محبسدن ده‌بویوکدر . بوزالری‌شوواليه‌لره یاقیشیر بر عظمت ودبدبه ایله سماره سرچکن بویوك بر قلعه وبویوك بر استحکام حالنده‌در . بر قاچ‌قاتدن عبارت وارتفاعی عشرات خانه‌سندن یوکسك متروله بالغ اولان بوقابا سرایلرقاریقاتورنده‌نابلسك اصیلزاده‌کانی اقامت ایدر .اطرافده‌کی یاوروأولرایسه هر طاشنده برر معصوم حققك‌فریادایتدیکنه قائل اولدقلری بو سرایلره نکاه انداز اولدقجه ایریشیله میه‌جك سعادتلر نامنه جکرلرندن وکوکسلرندن درین برآه اشتکا قوپارر دوررلر .

قصبه‌نك شرق جنوبی وغرب شمالی جهتلریله شمال طرفلری ایسه تماميله یکی طرزده انشا ایدلمش اولرله مالامالدر . بو طرفلرده‌کی بنالرك کافه‌سی بر ایکی قاتلی‌در . واوزری کره میدلرله اورتلمشدر. پنجره‌لرنده بو یالی پانجورلری ایسه آزلغنه واوفاقلغنه رغماً پك ظریفدر ،باخصوص اوستی دوم دوز یونتولمش بیاض طاشلرك جاذبهٔ لونیه‌سی پك نظر ربادر . بو نوع اولرك آره‌لری ظریف ویشیل بر آغاجلقله اکثریا بربرندن تفریق ایدلمشدر . باغچه‌لری‌ده بعضاً بیاض طاشلی وکیره‌جلی دیوارلر بر برندن آییریرر .

اساساً هر ایکی طرفی وجواری داغلق اولان نابلس قصبه‌سنده طاشدن مبذول بر شیٔ بولنمدیغی ایچون یکی أولرده اسکیلری کبی کافهٔ کارکیردر . بوأولر میاننده

جداً بیوك اولانلری وبیکلرجه لیرا صرفیله یاپیلانلری واردر . یازیقلر اولسونکه یاپیلان بونجه مصرفلره رغماً بو نوع اولرکده عمومیتله آلت قاتلری لوش ، رطوبتلی ، ومقسی‌در . آلت قاتنك طاوانلری مقوس حجری قبه‌لر حالنده‌در ؛ بو قبه‌لر قالین وخشین ستونلراوزرنده قائمدر . بو ستونلرك بولوندیغی‌زمین‌مستوی بر صوفه ایسه‌ده بو صوفه‌اولمقده زیاده بر کلیسا قورید ورینه ویاخود اسرار انکیز بر محبسك زمین‌قاتنه پك شبیه‌در . کوریلیورکه‌نابلسلیلر روحلرینی قالین ووحشی دیوارلر آلتنده حبس ایتمکدن صیقلمیورلر .

مستثنا قبیلندن اولمق اوزره بو قاتیلغی بر آز تخفیف ایده‌رك وجود بولان بعض بنالر موجودرکه(آلمان اوتلی) بو قبیل بنالردن معدوددر .

نابلس‌ده عمومی بر چوق مبانیٔ رسمیه وخصوصیه‌ده موجوددر . حکومت قوناغی، جوامع شریفه ، کلیسالر ، عبادتخانه‌لر ، مکاتب رسمیه واجنبیه ، خسته‌خانه‌لر بو میانده صاییله بیلیر؛ بلده‌نك ساعت قوله‌سنی‌ده اونوتمامیلیز. ایسته‌رسه‌ك متعدد صابونخانه‌لری‌ده ذکر ایدر ودکانلری‌ده صایا بیلیررز .

نابلس حکومت قوناغی شهرك اورته‌سنده‌در . فقط بر حکومت قوناغنه بکزه‌مکدن زیاده غیر منتظم بر خانه بکزه‌ر . هله داخلنده‌کی حبسخانه قسمی تحت الارض بر مغاره‌دن فرقسزدر . نابلسده ژوستینیان زماننده‌ن‌قالمه (جامع‌الکبیر) ایله (جامع النصر)، (جامع الحضراء) نامنده‌کی جامعلردن ماعدا بر قاچ مسجد دها موجودر .

نابلسده یشایان وعددلری بیکی آشمایان ملل مسیحیه‌نك قصبه‌نك غرب جهتنده کندیلرینه مخصوص کلیسالری وسامریلرك دخی (کنیسة السمراء) نامیله معروف قصبه‌نك جنوب غربیسنده بر معبدلری واردر . اهالی‌نك اعانتیله‌انشا ایدیلن‌وقصبه‌نك شرق طرفلرنده بولنان (وطن خسته‌خانه‌سی) ده‌ظرافت وکوزللکیله پك جالب دقتدر .

ساعت قله‌سی ایسه حکومت قوناغنك او کنده‌کی کوچوك وطار میدانده‌در ؛ هر نوع تزییناتدن وقیمت معماریه‌دن عاریدر .

نابلسك صابونخانه‌لرینه کلنجه : بونلری ، ایچریسی کسکین بر زیتون یاغی وصابون قوقوسیله دولو،اورته‌سنده بریسنده سیاه فیچیلر وکیرلی مظلم حفره‌لر بولنان بیوك وسرین پنجره سز برایزبه‌دن باشقا بر شیٔ تلقی ایتماملیدر .

قصبه‌نك دکانلری بر قاچ یوزه بالغ اولور وقصبه‌نك‌جهت قدیمه‌سنده متوازی ایکی یول اوزرنده صیره واری دیزلمشدر . ایچریسی صیوالی واکثریسی طوپراقدن قاپو ویا قاپاقلری تخته‌دن عبارتدر . بونلره بالطبع مغازه اطلاقی جائز اولاماز . کیرلیلکی

وزواللیغی پك جالب دقتدر . دکانلرك اوزرنده جاملی لوحه‌لر ایچنده صاحبلرینك اسملری یازیلیدر . بو اسملرك اوزرنده هپ (عثمانلی) کلمه‌سی مندرجدر .

[۲] — **لوازم واشیای بیتیه** — نابلسك طرز قدیم ویا طرز جدیدده انشا ایدلمش اولان بنالرینك داخلی وبو بنالرك اصول تفریشی قولایجه کشف وتعیین ایتمك قابلدر . اسکی اولرده یاشایانلر بر آز محافظه‌کار اولورلر . بابالرندن نه صورتله ونه کبی اشیا کورمشلرسه اونلری او صورتله واولدیغی کبی ادامه ایدرلر . بناءً علیه عموم شرق اولرنده‌کی طرز تفریش بوراده‌ده تمامیله موجودر . اورطه‌ده بر حصیر ویا بر سجاده؛ اوزرنده بعضاً یاتاق وظیفه‌سنی‌ده ایفا ایده‌ن بر مندر؛ آرقه‌سنده ایکی یصدیق؛ صکره بر آز یوکسك بر معیشته کوره‌ده بر آینه وآلتنده اوفاق بر دولاب ، بر قاچ لامبه، بر قاچ چینی فنجان، طاباق ،کاسه؛ بعضاً بر بخوردان ویا بر (قمقم) کلدان ودیوارلرده قالین خطلرله بر قاچ آیت کریمه ویا لوحه.. ایشته بوتون اولرك طرز تفریشی بو صورتله‌در .

مع مافیه بعض شرقکاری تفریش ایدیلن اولرده تجددك ایزلرینه تصادف ایدلمه‌یور دکلدر . مندرلر یردن بر آز یوکسلمه‌یور . بر ایکی صندالیه قونیور . اورطه‌یه بعضاً بر ماصه علاوه ایدیلیور . الك فضله‌ده بر قاریوله کلیور . فقط اوطوریلان اوطه‌ده یاتمق، اوطورمق ویمك یمك‌ده‌کی اعتیاد حالا محافظه ایدیلیور .

دینله بیلیرکه اکثریت اعتباریله نابلس اولرینك طرز تفریشده ارائه ایتدیکی وصفلر بر جمله ایله خلاصه ایدیله بیلیر :« نابلس اولری الافرانقه‌لشمق ایستیور . »

فقط شونی‌ده اعتراف ایدملکه بردورلو الافرانقه‌لشه‌میور . اولرك طرز تفریشنده‌ده نابلسلیلرك پك صنعی واضطراری بر کلفته معروض قالدقلری‌ده پك واضح آکلاشیلیور . بونك ایچوندرکه بر اوطه‌یه کیردیککز زمان اوراده آینه‌لی دولابلره ، چیچك ساقسیلرینه، لاوابولره، شه‌زلونغلره ، ماصه‌لره ، قولتوقلره ،قناپه‌لره ، حتی مندرلره ، قاریوله‌لره وآویزه‌لره، هر شیئه تصادف ایدرسکز . وبوتون بو اشیا ایله اوطه بر لوازمات مغازه‌سندن یالکز وآنجق بر فرق کوسترر . اوده مغازه‌ده‌کی اشیانك تمیزلکی . . . بوراده ایسه حال بر عکسدر . دهاغریبی بوتون بو اشیانك کثرتنه ویاپیلان مصرفه رغماً بعضاً پنجره‌لر پرده‌سز بولونور . ومثلا اوك سوپورکه‌سی‌ده حتی قپو آرقه‌سنده عرض وجود ایدر .

هر حالده نابلسده الك زیاده قاراقته‌ریستیك بر طرز تفریش وارسه اوده بعض قدیم دیوانلرك طرز تفریشیدر . مرمر بر حوضك اطرافنده‌ مرمردن بر آز مرتفعجه بر سدیر بولونور؛ بو سدیرك اوستی اوزون مندرلر واوزری سجاده‌لرله اورتیلور . دیوانك

طاوانندن اوزون بر زنجیر ایله آصیلی بویوك بر فانوس اورلمه‌ده خفیف خفیف صاللانیر وکیجه‌لین طونوق بر ایشیق آلتنده حوضك اطرافنده دیزیلن نارکوله‌لردن، اوزون مارپوچلرله مندرده باغداش قورارق اوطورانلر نفس چکه‌ردورلر . وبوراده بالطبع تصنع وتکلفدن اثر کورولمز . شونی‌ده سویلیه‌لم که نابلس اهالیسی بالخاصه لوازم بیتیه تدارکیله اولرنی دولدیرمالرنی وبونده بر غلو واغراق کوسترملرینی پك چوق آرزو ایدرلر . بو حال الك کوچوکدن الك بیوك عائله‌یه قدر جمله‌سنده واردر . حتی الك فقیرلرینك بیله مطبخنده هیچ اولمازسه بر قاچ طاقم باقیر اوانیسی بولونور؛ سفره طاقملری‌ده او نسبتده‌در . زنکینلرنده ایسه بو مراق عادتا بر نسبت مرضیه حالنده‌در .

بو اعتبارله نابلسك زنکین اولری هم بر باقیرجی دکانی هم بر جام مغازه‌سی ویا بر طوغرامه فابریقه‌سی‌در ؛ عین زمانده بو آرزوی غلو واغراق بوطویه مزلق جمع ذخیره خصوصنده‌ده باش کوستریور واولری بر مأکولات انبارینه چویریور . وبعضاً حرصلرینی پاره‌یه‌ده توجیه ایدیورلر . اوزمان بوتون اولرینی بر صرافخانه ویاخود بر دفینهٔ معادن واحجار حالنه افراغ ایتمکله کسب مباهات ایدیورلر .

[۳] — **قصبه‌نك محله‌لری وسوقاقلری** — نابلسده باشلیجه آلتی محله واردر . قصبه‌نك شمالنده بولنان (حارة الحبله) محله‌سی عیبال داغنك اتکنده‌کی اولرله وادینك شرق طرفنه دوشن قسمی حاویدر . بو محله‌نك شماله دوغرو صوکلرنده انشا ایدلمکده اولان بنالر شرائط صحیه‌یه الك زیاده موافق اولان نابلس اولرینی تشکیل ایدر . قصبه‌نك جهت شرقیه‌سنده وشرق جنوبیسنده واقع قدس یولندن کیررکن ایلك تصادف ایدیلن محله‌یه ایسه (حارة القیماریه) نامی ویریلور . بویوکلکی اعتباریله بو محله قصبه‌نك الك بیوك محله‌سی اولان (حارة الحبله)دن صکره کلیر .

حارة الحبله‌نك غاریزیم داغنه دوغرو اولان تقامتنجه امتدادی ـ که قصبه‌نك جنوب طرفنی وجوده کتیرر ـ بو محله‌یه‌ده (حارة العقبه) دیرلر . قصبه‌نك وسطنده وادی‌یه ملاصق اولان محله‌یه (حارةالقریون) نامی ویریلیرکه چارشی بونك ایچنده‌در . غاریزیم داغنه دوغرو بو محله‌نك یاپیلمه‌سندن حصوله کلن قسم ایسه (حارة الیاسمینه) نامنی حائزدر . قصبه‌نك جنوب غربیسنی اشغال ایدر . بو صوك محله‌لر نسبته اولکیلردن کوچکدر . حکومت قوناغنك بناسی (حارة القریون) ایله (حارة الیاسمینه) آره‌سنده‌در . نابلسك غرب وشمال غربی جهتنده‌کی اولرك هیئت مجموعه‌سنه (حارة الغرب) یاخود (شویتره)ده‌نیلیرکه خرستیانلرك ساکن اولدقلری محله قسماً بوراسیدر . سامریلرك محله‌سی ایسه (حارة الیاسمینه)در . معموریت اعتباریله بو محله‌لردن الك زیاده ترقی ایده‌ن (شویتره) محله‌سیدر . بویوك

اولر واوتللر ، خستەخانەلر ، عبادتخانەلر، بلديە بغچەسىدە بو محلەدەدر . قريون، عقبە، ياسمينە محلەلرى ايسە اطرافندەكى اسكى ديوارلرلە عادتا يكپارە برقسم حالندەدر. بو قسمك برى شرقدە ديكرى غربدە اولمق اوزرە ايكى اسكى قپوسى موجوددر ، شرق قپوسندن (طريق الشرقى) يعنى قدس جادەسى باشلار . غرب قپوسندن ايسە (طريق الغربى) امتداد ايدەر و (مسعوديە)يە ، (سباستيە) يە ، (طول كرم) ە الخ كيدر . مع ما فيە طريق الشرقىايلە طريق الغربى دخى وادى كنارندە ، (قريون) محلەسنك شمالندە خارج بلدەدە التصاق ايدەر .

قصبەنك داخلندە اسكى محلەلرى باشدن باشە قطع ايدەن ايكى يول واردركە نابلسك بوتون حيات يوميەسى وحتى حيات ليليەسى بورادە نظر دقتى جلب ايدر . نابلسك بازارى بويولدە قورولور، دكانلر هپ بورادەدر . بويولك اورطەسندە مانيفاطورە جيلرك بولنديغى بر قسم واردركە اوستى تونل كبى اورتوليدر . نابلسك بو ايكى خط متوازى حالندە وشرق ايلە غرب آرەسندەكى يوللرينە عمود كوچك بر طاقم ايكنجى درجەدە طريقلر واردركە هپسى اسكى بر قالديرملە دوشەليدر . بو باشليجە يوللرك كينشلكى بش آلتى مترودن فضلەدكلدر . اسكيدن بورالرى پك كيرلى ايكن جهت عسكريەجە حال حاضردە نظارت ايدلمكدە اولديغىايچون بالخاصە بو ايكى يول تماميلە تميزلەنيور .

قصبەنك يوكسك نقطەلرينە موصل اولان يوللرى ايسە پك فنادر . هپسى ديك ، يوقوشلى وبوزوق قالديرملى در . هلە حارة الياسمينەنك يوللرينك كافەسى اوزون ومتعفن تونللرايچندە وغايت كيرلى در. والحاصل نابلسك قسم قديم اكثر محلەلرى فنا، اولرى صيقى ويوللرى كيرلىومتعفندر؛ قسم جديد ايسە نسبتەهوادار وضيادار اولرە مالك ويوللرىدە كنيشجەدر . اورطەدەدە ديكر محلەلرك كيرلرينە تصادف اولونماز .

[٤] — **قصبەنك صويى** — نابلسك صويى غاريزيم داغندن ومتحد محللردن نبعان ايدەر وبر مدت صكرە آيرى يرلردە اولمق اوزرە يكرمى ايكى عين وجودە كتيرر . بو عينلرك كنديسنە مخصوص اسملرى واردر . نتەكيم شويترەدە (عين الصبيان) (عين بتليمە) ، سامريلرك مزارلغىقربندە (رأس العين) (مرصرصە) ينە شويترەنك اوست طرفندە (عين الكفير) ، قريون محلەسندە (عين القريون) قيشلە جوارندە (عين الدفنە) باغچەلركيانندەبوابةالخضرەنام محلدە (عين العسل) واوبرجهتدە (عين الفوأد) (عين الطيباوى) مشهورلرندندر . بعضاً منبع صولرى بر مدت جريان ايتدكدنصكرە باشقەناملردە طاشير : (عين القريون)ك بر آز صكرە (صيباط) نامنى آلديغى كبى . بو عينلر غير منتظم كونكلر وبعضاً طوپراقدنواسع يوللر ايچندە جريان ايتدكدنصكرە

تقسيم ايديلەجك نقطەلرەكلير واورادن اولرە داغيلير واودن اوە دولاشير. صويى اولان هراوكا كثريا حوضىدە بولونور . نابلسدە حوضە (ران) نامىدە ويررلر نابلسليلر بورادن صو ايچرلر . اولرندە صويى بولنماياتلر ايسە شهرك اوتەسندە بريسندە موجود چشمەلردن صو طولديررلر . وادىيە آقان صولردخى بوتون كذركاهندە ميوە آغاجلرى ، سبزە باغچەلرى وجودە كتيرر . قصبەنك اطرافندە ووسطندە موجود بوتون يشيلكلر بوكا مديوندر .

فقط نابلسك صويى هردرلو ترشحاتە معروض قالديغى ايچون بالطبع صحى وتميز دكلدر. بو صويك محفوظ دمير بورولر ايچندە اجرا وتوزيعىبلديەچوقدن برى دوشونيور فقط بردرلو ياپاميورمش .

بو صودن بشقە اولردەتك توك قويولر وارسەدە صويى طاتلى دكلدر . فقط بعض صهرنجلر واردركە ياغمور صولريلە قيشين دولديريليور . بونلر دينيلە بيلركە نابلسك الكايى صونى تشكيل ايدەر .

٣ — احوال عموميە

[١] — **موقع ونفوسى** — لوا مركزى نابلس قصبەسيدر . بيروتك ٢٠٠ كيلومترو جنوبندە وقدسك ٥٥ كيلو مترو شمالندە واسكلەسى اولان يافەنك ٦٨ كيلو مترو شمال شرقيسندە واقع وجبل عيبال ايلە جبل غاريزيمك تشكيل ايتديكى لطيف بر واديدە مبنى جسيم، نسبةً معمور بر مملكتدر . مياە جاريەسى بول وباغ وباغچەلرلە محاط اولوب آب وهواسى معتدلدر . سطح بحردن ٥٧٠ مترە قدر مرتفع اولان نابلسقصبەسنك اراضيسى زيادە منبت اولوب مملكتك ثروت اساسيەسنى تشكيل ايدن زيتون اغاجلريلە حبوباتك انواعى وميوەدار اغاجلر مركز قضاسنك هر طرفنى اشغالايتمكدەدر . حرارتوسطيەسى ١٤ سانتيغراد اولوب موسم صيفدە (٢٨) درجەيە ترفع وفصل شتادە (٧) درجەيە تنزل ايدر . يازين بر قاچ كون ايچون درجەنك كولكەدە (٣٤) ە وكونشدە(٥٠) يە قدر چيقديغى واردر .

نابلسكمجموع نفوسى(٢١٠٧٢) اولوب مليت نقطهٔ نظرندن تقسيمى شو وجهلەدر .

(١٣٢٧) سنەسندەكى تحريرەنظراً نابلسك نفوسى

ذكور	اناث		محلە	خانە
١٠١٤١	١٠٠٢٧	اسلام	٦	٢٢٢٤
٠٠٢١٨	٠٠٢٠٩	روم		
٠٠٠٥٨	٠٠٠٥٠	لاتين		

پروتستان	٠٠٠٨٧	٠٠٠٩٣
سامری	٠٠٠٦٦	٠٠٠٩٤
یهودی	٠٠٠١٦	٠٠٠١٣
یکون	١٠٤٥٥	١٠٦١٧

[٢] — **نابلسك تاریخچه‌سی** — نام قدیمی سیشه‌م (یعنی تپه) اولان نابلس انبیای بنی اسرائیل زماننده بری معلوم اولوب حضرت ابراهیم ، یعقوب واولادلری متعدد دفعه سیشه‌م اووه‌سنده چادیر رکز ایتمشلر ایدی . حضرت شعیب‌صوك اجتماع عمومیسنی بوراده قورمشدر فلسطینك تقسیمی اثناسنده مملکت مذکوره (افرائیم) قبیله‌سنه اصابت ایتمش ایدی . قبل المیلاد ٩٣٣ سنه‌سنده (رحبعام) قراللغی اثناسنده اهالی بیوك بر مجلس عقد ایده‌رك حضرت داود ملکندن اون اسرائیل قبیله‌سنك تفریقنه قرار ویره‌رکله (یوربعام) سیشه‌م شهرینی اشبو یکی حکومت پایتختلکنه انتخاب ایلدی . اللی سنه صوکره ملوکدن (اومری) پایتختی اوصره‌ده یکی تأسیس اولنان (سامره)یه نقل ایتدی آثوریلر طرفندن یهودیلرك بر قسمی (٧٢٢ ق.م) نفی واجلا ایدلمکله بوش یرلری طولدیرمق اوزره کتیریلان اجنبیلر یواش یواش یهودیلرك معتقدات وعنعناتی قبول ایتدیکه بونلره سامری تعبیر ایدرلر . بونلر بابل اسارتندن صوکره قدسده‌کی مراسم دینیه‌یه‌قبول ایدلمدکدن بشقه یهودیلردن تحقیر کوردکلرندن غاریزیم طاغنك اتکنده کندیلرینه مخصوص بر معبد انشا ایلدیلر . فقط سلفکیان ملوکنك یدنجیسی بولنان یوحنا هرقانوس طرفندن معبد مذکور تخریب ایدلدی . میلادك ٦٧ نجی سنه‌سنده روما ایمپراطورلرندن (وسپاسیه‌ن) سیشه‌م شهرینی ضبط واهالیسندن ١١،٠٠٠ کشی‌یی ذبح ایتدی ایسه‌ده محاربه‌دن صوکره شهر تکرار تجدید اولنه‌رق یکی شهر معناسنه اولان (فلاویانئاپولیس) تسمیه اولنمشدرکه نابلس بونك معربیدر .(٥٢٩) سنه‌سنده ایمپراطور ژوستینیان اردولری شهرده دهشتلی براختلالك آلولرینی سوندرمکه مجبور ایدلدی . بو مناسبتله سیناغوغلر سد اولندی وسامریلرك بر قسم مهمی عجمستانه قاچغه دیکر بر قسمی خریستیانلغی قبول ایتمکه مجبور ایدلدی . اون ایکنجی عصر میلادیده بتون فلسطینده یالکز بیك قدر سامری موجود ایدی‌که نابلسده‌کیلر اقلیتی وشامده‌کیلر اکثریتی تشکیل ایدییور ایدی . ٦٣٦ سنهٔ میلادیه‌سنده نابلس شهری اسلاملر طرفندن ضبط ایدیله‌رك (١١٠٠) تاریخنه قدر حکم اسلامی بوراده مرعی قالدی . فقط بو تاریخده اهل صلیب اردوسی شهری زورلایه‌رق ضبطه موفق اولمشلر وحتی ١١٢٠ سنه‌سنده بر مجلس روحانی بیله عقد ایتمشلردی . مجاهد محترم صلاح الدین ایوبینك مشهور (حطین)

وقعهٔ مشهوره‌سی سنه‌سنده (١١٨٧) نابلس تکرار جیوش اسلامیه طرفندن استرداد ایدلدی . عصر اخیرده نابلس اهالیسی شام وعکا پاشالرینه اعلان عصیاندن کری دورمه‌مش اولوب ١٨٣٤ سنه‌سنده سوریه والیسی مصرلی ابراهیم پاشایه دخی اعلان طغیان ایتدکلرندن مصر عسکری نابلس قصبه‌سنه بغتةً هجوم ایده‌رك شهری یغما واهالیسنی تأدیب ایتدی . بو مناسبتله شهرك شیخی بولنان حسین احمد درت چوجغیله برابر دردست ایدیله‌رك شامده صلبا اعدام ایدلدی .

[٣] **معارف** — نابلس لوا مرکزینه عائد اولان معارف ایضاحاتی نابلس قضاسنك امور معارفنده بر تفصیل تشریح ایدیله‌جکندن بوراده تکرارندن صرف نظر اولونمشدر .

[٤]— **بلدیه، مؤسسات صحیه وعمرانیه** — بیانم نه‌دندر : بز شرقلیلر بلدیه کلمه‌سنك معنای حقیقیسنی آکلامقدن پك اوزاق قالمشز . بزم آکلایشمزه کوره بلدیه‌ریاستی نفوذلی اولان اعیانك موقع وتحکمنی تقویه‌یه ویاخود فقیر اولان بکلرك جیبلرینی دولدیرمغه مخصوص بر مؤسسهٔ رسمیه‌در . هیچ بر یرده بلدیه کلمه‌سنك مفهوم حقیقی ورسمیسنی اثبات ایده‌جك بر اماره‌یه مع التأسف راست کلمدك . بلدیه رئیسی ریاست ایتدیکی دائره آدملریله برابر ناحیه مدیری ، قائممقام ویا متصرفك امرینی بلا اعتراض حرفیاً یرینه کتیرمکه مأمور ایدلمش کبی حرکت ایدییور . ذاتا مملکتمزده‌کی بلدیه رؤساسندن باشقه بر حرکت بکلمك قدر غریب بر فکر اوله‌ماز . کزدیکمز یرلرك همان هیچ بریسنده بلدیه‌نی مفهوم غربیسنده بوله‌مدق . بر چوق یرلرده بلدیه تشکیلاتنك مقصد قانونیسی اونوتیله‌رق عادتا مأکل حالنی اکتساب ایتمشدر .

نابلسده‌کی بلدیه تشکیلاتنی تفصیل ایتمکدن ایسه شهری باشدن باشه کزه‌رك اشبو دائره‌نك معدوم اولان اجراآتنی آرامق دها منطقی ودها معقول بر حرکت اولسه کرکدر . نابلس رؤسای سابقه ولاحقه‌سی طارلمسون . بو حال شرقده عمومی بر مرضدر . الك بیوك شهرمزدن الك اوفاق کویلره وارنجه‌یه قدر نه رده بلدیه وارسه عین عطالت عین خجالت بتون فجاعتیله نمایاندر . مملکتمزك اوته‌سنده بروسنده بلدیه نامنه یاپیلان بعض فردی ونتیجه‌سز تشبثاتك هپسی اوکی یرلره تعیین اولنان اداره رئیسلرینك قریحه‌لری محصولیدر . نابلس قصبه‌سی بوندن آلتی یدی سنه اول یرلی اولمیانلر ایچون عادتا بر زندان ایدی . کزه‌جك یری ، استراحت ایده‌جك غازینوسی ، صاف هوا تنفس ایده‌جك باغچه‌سی بیله یوقدی . مملکت سراپا لوث ایچنده ایدی . نهایت فعال بر متصرف مملکتك جهت غربیه‌سنده‌کی شویتره محله‌سنده بر بلدیه باغچه‌سنك انشاسنه همت ایتدی . باغچه‌نك یانی باشنده بر غازینو دخی تأسیس ایدلدی . حدیقه‌نك طرحی ایچه اعتنالی . فقط ینه

نظافته پك مساعد اولان سوقاقلر اولدیغی کبی قالدی . شمدیکی حالده عسکری تنظیفات بلوکلری اولمسه‌یدی مملکتك پیسلکاری ینه بر مدققك نظرندن قاچه‌مزدی .المزده بولنان بلدیه بودجه‌سنی تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق بو بلدیه سزلکك اسبابی کندی کندینه‌حل ایدلمش اولور :

١٣٣٢ سنه‌سنك بودجه‌سی

واردات		مصارفات	
١٢٣٩٦٩	بلدیه‌عقاراتنك ایجارسنویسی	٨٥٣٤٠	مأمورین، مستخدمین وهیئت تفتیشیه معاشاتی
١٠٠٠٠	غازخانه رسومی	٥٧٢٠٠	تنویرات وتنظیفات
٤٥٦٠٠	دخولیه »	٥٠٠٠	صحیه تخصیصاتی
٩٨٩٥٠	رسوم مختلفه		
١١٠٠٠	ابنیه انشاآتی رسومی	٣٠٢٠٠	عجزکان تحصیصاتی
١٤٠٠٠	وسائط نقلیه »	٦٠٠٠	شهر آیین »
٨٠٠٠	تمغا رسومی		
٢٥٨٠٥	مسقفات وتمتع ویرکولرینه نسبتله بلدیه‌رسومی	٣٠٠٠٠	تعمیرات وانشاآت
٣٥٥٠	رخصتیه رسومی	٤٦٧٠٠	متفرقات
٤٧٣٠٠	واردات متفرقه	٢٥٢٤٤٠	یکون
٢٨٧١٢٠	یکون		

اشبو جدولك تدقیقی حالنده بر چوق غریبه‌لر تظاهر ایدر . بر کره واردات بلدیه مصارفاتندن دها فضله . امراضك مستولی بر صورتده اجرای حکم ایتدیکی ، سفالتك پك مدهش بر حالده فقرای اهالی یی وحتی اغنیایی قاووروب، صاووردیغی بر زمانده بلدیه‌نك وارداتی مصرفنی تجاوز ایدییور . بو دنیانك هیچ بریرنده ایشیدلمامشدر . بو کونکی مدنی مملکتلرك هیچ بر بلدیه‌سنده توازن اوله‌ماز . بلدیه‌لر مملکتك ایچنده اهالینك ناظم حرکاتیدر،اب مشفقیدر . محاربه مناسبتیله ارککسز قالان عائله‌لرك حامیسی اوللیدر . نابلس بودجه سنده‌کی عدم توازن تشکك نه قدر جدیتدن اوزاق اولدیغنه وارقامك جف القلم جدوله کچیرلدیکنه واضح بر دلیلدر .

ایکنجی بر غریبه دها واردرکه اوده تحصیل اولنان پاره‌نك همان ایکی ثلثی بلدیه‌یه دکل بلکه معاشاته، عجزه نامی طاشیان اعیان منسوبلرینه شهر آیینلره وسائره‌یه صرف ایدیلیور.

اصل بلدیه نامنه یالکز تنظیفات وتنویرات صحیه وتعمیرات قلملری واردر بوتون بونلره ٩٣،٢٠٠ غروش قدر بر پاره صرف اولنیور . بو حال دخی نابلس بلدیه‌سنك نه قدر غیر معقول وشهر اهالیسنك احتیاجاتیله نه قدر غیر قابل تألیف بر تشکیل اداری اولدیغنی اثبات ایدییور .

*
* *

(وطن خسته‌خانه‌سی) ــ بوندن ٢٣ سنه اول بر انکلیز میسیونری نابلس قصبه‌سنده بر خسته‌خانه تاسیسنه وفقرادن برای معاینه مراجعت ایدنلردن ٣ متالیك وزنکینلردن بر یوزلك استیفا ایده‌رك اجرای تداوی‌یه قیولمشدی . صباحلری مراجعت ایدن بتون خسته‌لر بیوك بر صالونه آلنه‌رق وعظ دینی دیکلمکه مجبور طوتیلمشلردی . مقصد پروتستانلغك نابلس قصبه‌سنده نشری ایدی . پروپاغاندانك مثمر اوله بیلمسی ایچون میسیونر بر چوق فداکارلقلرده بولنه‌رق خسته‌خانه‌ده یاتانلرك اکثریسنی مجانی بر صورتده ایوا وتداوی ایتمکه قیولدی. زنکینلردن آلنان اجرت ایسه انکلیز دوقتورینك تقدیرینه وابسته اولمغله برابرینه پك جزئی ایدی . قضارا خسته‌کاندن بری ، اسلام اولسون خریستیان اولسون ، خسته‌خانه‌ده وفات ایده‌جك اولورسه پروتستان آیینه تابع طوتلدقدن صوکره عائله‌سنه بر ای دفن تسلیم ایدیلور ایدی . بتون بو مساعی‌یه رغما ٢٣ سنه ظرفنده یالکز برتك قادین اسلامیتی ترك ایده‌رك پروتستانلغه داخل اولمشدر . بیلمیان انکلیزلر بو حالدن متأثر اولمق ، مساعیلرینه عطالت کتورمك شویله طورسون بالعکس زنکینلری زیارت متنفذانی بند ایتمك چاره‌لرینه توسل ایتمکی موافق کوردیلر وبو یولده ایجه موفقیت کوسترمشلردی. نابلس اهالیسی نهایت بو خریستیان پروپاغانداسنه قارشو طوپلانمق وعین سلاحله مقابله ایده‌رك دینلرینی مدافعه ایتمك لزومنی حس ایتدیلر. بو غلیان ملی ایله بر وطن خسته‌خانه‌سنك کشادی تقرر ایده‌رك اعانه جمعنه مباشرت اولندی . درت سنه ظرفنده بنانك تعمیراتی اتمام واکمال ایدلمکله بوندن « ٦ » سنه و « ٣ » آی اول رسم کشادی اجرا ایدلدی. اداره‌سی ایچون دخولیه رسومنك تمامیله ذبحیه رسومنك نصفی تخصیص اولنمغله اولکندن سنوی ٧٠٠—٨٠٠ لیرا وایکنجیسندن ٢٠٠ لیرا قدر بر مبلغ تأمین اولنه‌بیلدی. ١٣٢٦ سنه‌سی مایسنك یدنجی کونی خسته‌خانه رسم کشادی اجرا اولنه‌رق اوکون دخی ٣٠٠ لیرا قدر بر اعانه درج وجمع اولنه‌بیلدی . اشبو مبالغدن بشقه برده سنوی ٨٠٠—٩٠٠ لیرا قدر بر مبلغ تأمین ایدن خسته‌خانه حاصلاتی دخی واردر .

خسته‌خانه‌نك امور اداریه‌سی بلدیه رئیسنك ریاست ایتدیکی اون کشیدن متشکل بر قومیسیونه وامور فنیه‌سی دخی استانبول طبیه‌سندن نشأت ایده‌رك بروسه‌ده حلبده لاذقیه‌ده طبابتده

TÜRK TARİH KURUMU

بولنمش دکرلی کنجلردن کریدلی نور الدین بکه حواله ایدلمشدر . خسته‌خانه‌ده الیوم ٦٠ قاریوله موجود اولوب قبل الحرب فیأتنك نصفی تأدیه ایدلمك صورتله اصمارلنان ٣٠ قاریوله جنك عمومی‌نك اعلانی اوزرینه نابلسه قدر ایصال ایدیله‌مه‌مشدر . نور الدین بك کلمه‌نك بتون معناسیله فداکار غیور وعین زمانده مقتدر بر دوقتوردر. ابراز ایتدیکی موفقیات فنیه‌سیله خسته‌خانه‌نك مکمل بر حاله افراغ ایلیشی‌دها حرب عمومینك اعلانندن اینجه زمان مقدم انکلیز پر ویا غداندەسنه بیوك ضررلر ایقاع ایلمشدی . خسته‌خانه‌نك کشادندن اول یومیه انکلیزلره (٣٠٠ — ٥٠٠) کشی مراجعت ایدرکن بذل ایدیلن غیرت نتیجه‌سنده بو عدد ٦٠ — ٨٠قدر تنزل ایتدی . هرکس وطن خسته‌خانه‌سنك مکملیتنه دوقتورینك اقتدارینه اعتقاد ایده‌رك بورایه مراجعت ایتمکه قیولدی. آتیده‌کی ایستاتستیق مدعامزی اثباته بر دلیل جلیدر :

(١) نابلس وطن خسته‌خانه‌سنده یاتان خسته‌لر

سنه	١٣٢٦	١٣٢٧	١٣٢٨	١٣٣٠
قادین	٧٣	١٧٤	١٨٥	٤٣٢
ارکك	١٦٤	٣١٣	٤٠٨	٨٨٥
نابلسلی	٦٥	١٥٠	١٩٩	٤١٤
اهل‌قرا	١٧٢	٣٣٧	٣٩٤	٩٠٣

(٢) وطن خسته‌خانه‌سنده الده ایدیلن نتیجه‌لر

سنه	١٣٢٦	١٣٢٧	١٣٢٨	١٣٢٩
شفای‌تام	٨٦	١٦٩	٢٢١	٤٧٦
صلاح‌حال	٥٧	١٥٤	٢٢٨	٤٣٩
عین حال	٣٠	٤٣	٧٠	١٣٣
وفات	٧	٢٠	٢٣	٥٠

(٣) وطن خسته‌خانه‌سنه مراجعت ایدنلر

قارت‌وکشفیه عددی

سنه	١٣٢٦	١٣٢٧	١٣٢٨	اوچ سنه یکونی
فقرا	٦٩٠٧	٨٢٤٢	٧٠٦٧	٢٢٢١٦
زنکین	٥٤٩٣	٦٩٣١	٧٠١٧	١٩٤٤١

[٥] — صنایع — نابلسك بللی باشلی صنایعی اراضیسنك بر قسم مهمنی ستر ایدن زیتون آغاجلرینك محصولندن صابون اعمال ایتمك اولوب‌نفس شهرده الیوم ٢٣ ی بیوك

و٦ یسی کوچك اولمق اوزره (٢٩) عدد صابونخانه موجوددر هر موسمده (٤٠٠) دفعه صابون احضار ایدیلور .

صابون اعمالاتنك کثرت ویا ندرتی زیتون یاغنك آز ویا چوق اولمسیله متناسب اولوب هر بر دفعه‌سنده (طبخه) ٢٥٠ دستی زیتون یاغی‌صرف اولنور . بتون مرکز قضانك زیتون یاغی حاصلاتی یاپیلان بر حساب تقریبی‌یه کوره ١٠٠٠٠٠دستی(بردستی–١٥اوقه) اولدیغنه‌نظراً حاصلات عمومیه(١٥٠٠٠٠٠) اوقه دیمکدر . زیتون آغاجلری بر سنه ایی (الماسیه) وبر سنه فنا (شلتونی) محصول ویرر : اکر چکرکه ظهور ایتمز ، ویا دها زیتون چیچك حالنده ایکن یاز موسمی بتون شدت حرارتیله حلول ایتمز، ویاخود دها چیچکلر ظهور ایتمه‌دن اول یاغمورلر غیر منتظم وناکافی درجه‌ده یاغمازسه موسم ایی اولور . عکس تقدیرده زیتون حاصلاتی ناتمام قالیر . بوندنبشقه ایی محصول آلدیغی موسمك ایرتسی سنه‌سی احوال طبیعیه مساعد اولسه بیله زیتوندن آز کمیت یتیشیر (تخمیناً ایی موسمك ربعنك ثلثی نسبتنده) .

بالاده ذکر اولندیغی وجه‌ایله نابلسی صابونخانه‌لرنده هر سنه ٤٠٠ دفعه صابون اعمالاتی تکرر ایدر . بو رقمك (١٦٣) ی نابلس عائله‌سنه (٧٠) ی سیحانیلره (٢٠)یسی غزاویلره ٢٥ی شکعه‌لره (٢٠)یسی آغالره و(١٢)یسی تمیملره (٢٠)یسی عنبتاویلره برابر بر شاملی‌یه عائدر . بویدن بشقه عاشور عائله‌سی١٥ ، خیاط عائله‌سی ٢٠، کمال عائله‌سی ١٥ دفعه (طبخه) صابون اعمال ایدرلر .

معلوم اولدیغی اوزره قلور قالسیوم ایله اعمال اولنان صابونلر دها طیانقلی وبهالی اولوب بر طبخه آنجق سکز کونده اتمام واحضار اولنه بیلور . حالبوکه نطرون‌ایله یاپیلان صابونلر دها آز دیانیر وبر طبخه‌سی یالکز اوچ کون ظرفنده اتمام اولنه‌بیلور . بوندن اون اونبش سنه اول بتون صابونخانه‌لرده یالکز قالسیوم قوللانیلورکن یواش یواش بو مادهٔ ابتدائیه اهمال ایدیله‌رك یرینه دها اوجوز اولان نطرون استعمال ایدلمکه بالاتمشدر .

بردفعه (طبخه)لك صابون اعمالنك مصرفی

لیرا	
٢٥٠	٢٥٠ دستی زیتون یاغی « مساعد زمانلرده »
١٣	٦،٥ واریل نطرون
٢و٥	یافادن نطرون نقلی اجرتی
٤	کیرج

TÜRK TARİH KURUMU

١٠	زيتون طورطورسى (اودون مقامنده استعمال اولنور)
٦و٥	عمله اجرتى
١	مصارف متفرقه
٢٨٧	

٢٨٧ ليرا ايله احضار اولنان بر طبخه‌لك صابون ٢٠ — ٢٢ قنطار ثقلتنده اولمسنه وبر قنطار صابونك فيأتى عادى كونلرده ١٥٠٠ غروش اولديغنه نظراً تكميل طبخه حاصلاتى ٣٤٠٠٠ — ٣٥٠٠٠ غروشه صاتيلورو كار اوله‌رق وسطى ٥٠ — ٧٠ ليرا قدر بر پاره تأمين ايديليور ديمكدر بتون بو حسابلره رغماً صابوندن آلنان كار اعمالاتخانه صاحبنك مواد ابتدائيه ادخارنده‌كى مهارت ويا جهالتنه كوره ترفع ويا تناقص ايلر. بعض زنكيلرك كارى يوز ليرادن زياده‌يه چيقديغى كثير الوقوعدر.

زيتون آغاجلرينك كثرتى يوزندن اكيدن برو صابون اعمالاتيله اشتغال ايتمش اولان نابلس كبى بر محيطده قوقولى، غودرونلى، غليسرينلى وسائر ظريف وسهل الاستعمال توالت صابونلرينك ياپيله‌مامسى شايان تدقيقدر. نابلس زنكينلرندن محمود افندى النابلسى وقتيله قوقولى صابوندن بر كميت احضار ايله‌رك استانبول پياسه‌لرنده صاتمغه قالقشدى. صابون جنسنك ايى اولمسنه رغماً قبالغى وپك پهالى اولمسى يوزندن زياده ايده‌رك بر دها بويله بر تجربه‌يى تكرار ايتمكدن وازكچدى.

نابلس صابونخانه‌لرنده استعمال ايديلان آلات وادوات غايت ابتدائى وكارقديم اولوب هيچ بر وقت شمديكى حاللريله اوروپانك ظريف توالت صابونلريله، رقابته كيريشه‌مزلر. (١٠—١٥) ميليون غروش سرمايه‌يه مالك اولان نابلس صابون تجارلرندن بر ايكيسى اوروپايه براى تحصيل چوجكلرينى اعزام وبو واسطه ايله اعمالاتخانه‌لرينى اصول جديده اوزره آلات وادوات ايله تجهيز ايتسه‌لر هيچ شبهه‌سز سرمايه‌لرى ايكى ويا اوچ قات تزايد ايده‌جكدر. سياحتمز اثناسنده بر چوق عملى تشويقاتده بولندق. بر قاچ زنكين مصالحه عقبنده چوجقلرينى آلمانيا فرانسه، بلجيقايه اعزام ايده‌جكلرينى وعد ايتديلر، اهالينك صابون اعمالاتيله اولان الفت وانسيتلرندن طولايى بو كبى فكرلر قوه‌دن فعله چيقسه سرمايه‌نك ودولاييسيله ثروت عموميه‌نك پك زياده استفاده ايده‌جككى وارستهٔ ايضاحدر.

٤ — نابلسك احوال اجتماعيه‌سى

[١] — **طبقات اهالى وطرز معيشت** — نابلس اهاليسنى دينلرى اعتباريله اوچ قسمه آيرمق قابلدر: اسلاملر، خرستيانلر، سامريلر. بو اوچ كتله‌دن هربرينك كنديسنه

مخصوص بر طاقم خصوصيتلرى وارسه‌ده بيكى بولمايان خرستيانلرله سامريلر عددجه اسلاملرك پك دوننده اولديغى ايچون نابلسك حيات عموميه‌سنه اولان تأثيرلرى‌ده اونسبتده آز قاليور. بو اعتبارله نابلسه تماميله بر اسلام شهرى نظريله باقمق ايجاب ايدر.

مع ما فيه بوراده‌كى اسلاملر ايچنده آيرى آيرى شخصيتلر كوسترن طبقه‌لر واردركه بونلرى‌ده خواص طبقه‌سى عوام طبقه‌سى، جبلى طبقه‌سى اولمق اوزره اوچه ارجاع ايده‌بيليرز.

نابلسك خواص قسمى دينيلديكى زمان خاطره هر شيئدن اول « مال وثروت » كلير. چونكه بو طبقه منسوبينى « اصيلزادكان » لقبيله توسيم ايتمكدن زياده « اصحاب ثروت » تعبيرى ايله ياد ايتمك دها دوغرودر. بو طبقه ميانندە بر قاچ يوز سنه دنبرى نابلسده اجراى نفوذ ايده‌رك حاكم يكانه كسيلن، ملحقاتده‌كى اراضى‌يى بزر صورتله تقسيم ايده‌رك بينلرنده دائرهٔ نفوذلر چيزه‌ن، حتى بعضاً نابلسك شرقنى وياغربنى طوته‌رق شهر ايچنده آرالرنده مصادمه‌لر بيله ياپان عائله‌لر واردركه ايسترسه‌ك بو عائله‌لرك اولادينه « اصيلزادكان » ديه بيليرز. مع ما فيه نفوذلرى دها محدود بر درجه‌ده بولونان واوته‌دنبرى نابلسده توطن ايتمك صورتيله كنديلرينه معقول بر دائرهٔ شهرت تأمين ايده‌بيلن عائله‌لرده واردر. بو قسم ايسه فضله محافظه‌كار واحتياطكاردر.

خواص طبقه‌سنك ايچنده صوكره‌دن كورمه اولانلرى واردركه بونلر يابولندقلرى مأموريتدن مثلا اعضالقدن ويا كتابتدن استفاده ايده‌رك وايشلرينه كله‌بيلن مأمورلره چاته‌رق بر مقدار ادخار ثروت ايدنلردركه بونلرك‌ده عددلرى وايكى قسم آره‌سنده‌كى موقعلرى‌ده او نسبتده محدوددر.

مع ما فيه بو اوچ صنفدن عبارت اولان خواص قسمى بربرينه استناد ايده‌رك صاحب نفوذ اولمق وبو صورتله ثروتلرينى تزييد ايده‌بيلمك سائقى التنده — دها صوكره‌ده تشريح وتوضيح ايديله‌جكى وجهله — ايكى بيوك كتله‌يه هر نصلسه آيرلمشلردر.

بو افتراق ايسه پك ظاهريدر. زيرا صرف منفعتلرينه منوطدر. بر مدت صوكره جزئى بر تبدل منفعت سائقه‌سيله بو عائله‌لرك يرلرينى تبديل ايتميه‌جكلرينه‌ده امين اولمق هر حالده بر آز صافدرونلق اولور. شونى‌ده سويليه‌لمكه بو عائله‌لردن بر قاچى‌ده صرف موقعلرينه تجاوز اولماسون ديه بر طرفه داخل اولدقلرينه شبهه ايتمامليدر.

بو عائله‌لر زعيملرندن سويه‌لرينك تنوعنه كوره بر قسمى كسوهٔ علميه طاشيور، ديكرلرى ايسه بالخصوص كنجلر عموميتله جاكت، پانطالون اكتسا ايديور.

خواص قسمنك مدار تعيشى زراعت، تجارت وصناعتدر.

زراع اولان طبقه « فلاحين » واسطه‌سيله مالكى بولندقلرى اراضى‌يى زرع ايتديريورلر واكثريا التزام ايشلرينه‌ده قاريشيورلر. نتيجه اعتباريله اراضيده نه وار نه

یوقسه هپ کندیلرینه بنمسیورلر . تجارت ایله اشتغال ایدنلردن ذخیره ویا مانیفاطوره تجارتیله او غراشانلری مهم قسمی تشکیل ایدەر . مع مافیه صابون طبخ وبیعی ایلەدە چالیشانلر نابلسك اك زنکین طبقەسیدر . زراعت تجارت ویا صنعت ایله اشتغال ایدنلر اکثریا مختلط بر حالده کچەر . بر زراع کندی حسابنه بعضاً صابون یاپدیرر ، صاتدیرر ، حتی پاره اقراضی مسائلیلەده اوغراشیر . نابلسده پاره اقراضاتی پك خشین بر صورتده جریان ایدەر . کویلولرك بوتون شکایاتی بو نوع فائضجیلردن اولور . هر حالده نابلسده بیکلرجه لیرالق املاك اراضیه ، ثروته ، بیکلرجه لیرالق وارداته مالك اولانلری چوقدر . وهپ بو خواص طبقەسندندر .

خواص طبقەسنك معیشتلرندەکی کنیشلك حسبیله اولرنده هرشیئلری بولدر وکندیلرندن بر شیئ اسیرکەمزلر . فقط زراعتله اشتغال ایدنلری تجارتله اوغراشانلرندن فضله کنیش بر معیشته مالك اولدقلرنده شبهه یوقدر . بونلرك نسبةً ایشلری آز اولدیغی ایچون نابلسك بر قیمتدار عنعنەسی دیمك اولان (دیوان) حیاتنی ادامه ایدنلرده بو طبقەدر . اولری کوندوز وکیجه بوتون زائرین ومسافرینه کشادەدر .

نابلسده اسکیدن قهوەخانەلر موجود اولمدیغی ایچون بالخاصه کیجەلین (سهره) لری دیوانلرده امرار ایدرلردی . فقط صوك زمانلرده نابلس داخلندەایکی اوچ محل آچیلدی . قصبەنك غرب جهتنده ممتاز بر نظارته مالك اولان بلدیه بغچەسیده کشاد ایدلدی . بو مناسبتله بالخاصه کنجلر دیوان حیاتندن تباعد ایدییورلر .

خواص صنفنك بو قدر ثروت صاحبی اولملرینه رغماً طرز معیشتلرنده حالا ابتدائی حاللره تصادف اولونیور . اولرینك داخلنده ، یشایشلرنده ، ییمکلرنده ، کینیشلرنده انتظام آرامق بیهودەدر . حتی بو عائلەلردن بر چوقلرینك یکی یتیشن اولادلری خارجده تحصیل ایتدکجه بر دورلو نابلسه دونمك ایستەمیور . دونسەده بو طرز حیات ومعیشتدەکی مشوشیت ایله قابل دکل قایناشامیور . بو صورتله نابلسی ترك ایدەن کنجلرك عددینی اوچ یوز اولەرق تخمین ایتمك قابلدر .

بو طبقەنك قادینلری ایسه بوس بوتون آجینەجق بر صورتده یشایورلر . بونلر ایچون سوقاغه چیقمق ممنوع کبی بر شیئدر . بوتون زمانلرینی او رطوبتلی اوده کچیریرلر . تزین خصوصندەده بوتون ابتدائیلکلری محافظەده اصرار ایدییورلر . پودره آللق ، وبعضاً راستیق صرفیاتی پك بیوك بر یکون تشکیل ایدەر . یاشلی ویا کنج قادینلر حالا اللرینی حنا ایله بویامق عادتندن واز کچمه مشلردر . حنالی اولان بو قادینجغزلرك نەغریبدرکه باشلری ینه آلافرانغه لشمق ایستیور . وبالطبع موده ایله علاقەلری بر قاچ نابلس ترزیسنك ذوقیله محدود ومنحصر قالیور .

نابلسك ایکنجی طبقهٔ اسلامیەسنه کلنجه ـ بونلرده عوام صنفیدر . بو صنفك مدار تعیشی عملەلك طاشجیلق ، سبزەجیلك کبی بعض کوچوك ایشلره منحصر قالیور . بونلرك اقامت ایتدکلری اولری ، ایش کوردکلری دکانلری برر ایزبه حالندەدر . کندیلری اکثریا هر ایکی یانی مثلث واری کسیلمش اوکی آچیق وبری اوزرینه کچمش ، یوللو ، یرلی معمولاتندن انتاریلر کییرلر . اوزرینه اون بش سانتیمتره عرضنده بر قوشاق صارارلر . اوزرینەده بر جاکت ویابر عبا کییرلر . آیاقلری اکثریا چیپلاقدر ، چوراب کیمەلری معتاد دکلدر . یالکز (مداس) دینیلن یمنیلر طاشیرلر . باشلرنده ایسه یا فس ویاخود صاریق بولونور .

معیشتلری غایتله طاردر وخواص صنفنك النده او قدر اهمیتلری یوقکه بونلری هر صورتده استخدام ایتمك خواصك صلاحیتی دائرەسنده اولیور وعوام صنفی خواصدن برینه انتساب ایتدیکیده جانه منت بیلیور .

اوچنجی طبقه ایسه جبالیلردر . بونلر قصبەنك شرقندەکی قیساریه محلەسندەساکندرلر . بونلرك اصلی غزەقصبەسندەکی (جبالیه) نام محلەندر . نابلسك اك دوشوك صنفی بونلردر . قادینلرندەده تستر یوقدر . بیرتیق البیسەلریله ، دیلنجیلکلریله خدمات خسیسەلریله نابلسلیلر نظرنده بونلر (نوریه) یعنی چنکانه نامیله توسیم اولنورلر . بونلری دوکمك ، سوکمك نظرلرنجه مباح صاییلیر . بونلرك عددیده اوچیوزدن فضله دکلش . لسانلرینك دها زیاده امالەلی اولملری ایلەده عوام صنفندن تفریق اولونور .

نابلسده ساکن اولان خرستیانلره کلنجه : بونلرك اکثریسی تیمورجیلك ، قویومجیلق کبی صنایعله اشتغال ایدرلر . فقر حاللرینه رغماً اولرنده کندیلرینه کوره نیم برانتظامه ، نیم بر تمیزلکه تصادف اولونور . مع ما فیه معلومات اعتباریله یکی یتیشنلرندەده یوکسك بر سویه آرامامالیدر . غریب درکه بو خرستیانلرك قادینلری سوقاقده چارشفله دولاشیرلر . نابلسلیلر اجنبی اولمادقجه ملل سائرەنك قادینلرینی چارشفسز دولاشدیرمغه رضا کوسترمزلر .

سامریلره کلنجه : بونلری حیات ومعیشت جهتیله نابلسك الکزواللی مخلوقلری صورتیله تلقی ایتمك اقتضا ایدر . فقر وضرورت بوتون بنیان حیاتلرینی رخنەدار ایتمشدر . دیکر طرفدن اوزون سنەلردنبری نابلسلیلردن ، حتی کوچوك چوجقلردن کوردکلری تحقیرلر وطعن وتشنیعلر آلتنده غایت دوشوك بر شخصیت اکتساب ایتمشلردر . بونلرك‌ده قادینلری دینلری اقتضاسنجه سوقاغه چارشفسز چیقمازلر [*]

---

[*] سامریلر حقنده ایلروده تدقیقات لازمەده بولنیلەجغی ایچون بوراده تکرارندن صرفنظر اولونمشدر .

[٢] — **اعتیادات وحالت اجتماعیه** — (ازدواج مسائلی) — اهالیٔ اسلامیه آره‌سنده‌کی طبقه‌لر بالخاصه ازدواج مسائلنده محسوس درجه‌ده بربرندن آیریلیر وخصوصی سیمالر کوسترلردی . اسکیدن بری نابلسده اصیلزاده اولمقله معروف عائله‌لر آنجق بربرینه قیز ویروب آله‌بیلیرلردی. بناءً علیه‌ولو زنکین اولسه بیله بر ایکی یوز سنه‌لك بر نسبه مالك اولمایان ، معلوم النسب بر عائله‌نك قیزینی آلمق حقنی حائز دکلدی . وبوکا بوتون معناسیله رعایت ایدیلیوردی . حتی بعض عائله‌لر ازدواجلرینی یالکز کندی آره‌سنده تعاطی ایتمك صورتیله دها فضله محافظه کارلق ، احتیاط ، وتقید کوستریوردی . فقط صوك زمانلرده اصیلزاده‌لك یرینه زنکینلك وصفی قائم اولدی . زنکین اولان بر ارکك ایستدیکی عائله‌دن قیز آلمق حقنی اکتساب ایتمشدر. نابلسده ثروت مسئله‌سی نه غریب تجلیلر وجوده کتیریوردی . ثروتیله مشتهر عائله‌لر ، تزویج ایدیله‌جك عائله‌لرندن بر ارکك بولنمادیغی تقدیرده ثروتلرینك خارجه کیتمسندن قورقه‌رق بر چوق کنج قیزلرینی ازدواجدن آلیقودقلری واقع اولمشدر . بعضاً ده ینه عینی دوشونجه سائقه‌سیله بو قیزلر اولی بر طاقم افراد عائله طرفندن آلندیغی پك چوق واقع اولمش حالاتدندر .

مع مافیه ازدواج خصوصنده بارز اولان بر وصف وار ایسه اوده هر طبقه‌نك کندی افرادی ایله ازدواجی مسئله‌سیدر. بوکا تماميله رعایت ایدیلیور . زیرا عوامدن زنکین اولان بر شخص درحال خواص طبقه‌سنه داخلی اولیویریور .

نابلس اهالیسنك عوام صنفی ازدواج خصوصنده قطعیاً مشکلپسندلك ایتمز . عائله‌سنی وچوجغنی اطعام ایده‌بیله‌جك بر اقتداری حائز اولوب اولمدیغنی دوشونمیه‌رك درحال اولنیر . وکندیسنه قیز ویرمك خصوصنده‌ده تهالك کوسترلر . مثلا آیده آنجق یوز غروشلق کلیری اولان بر آدمك اوچ درت دفعه قادین آلوب بوشادیغی ویومیه تشکیل عائله ایتدیکی پك چوق کورولور . ازدواج مسائلنده عموم نابلس اهالیسی یاش مسئله‌سنی نظر دقته آلمزلر . آلتمش یاشنده برارککه ثروتنه طمع ایده‌رك پك تازه بر قیز ویررلر . او کنج قیزك بوتون حیاتی قوروتولور ، نشئه‌سی صولدورولور .

اصول ازدواجه کلنجه : نابلسده اصول ازدواجك کندیسنه مخصوص بارز نقطه‌لری یوق کبیدر . یالکز لیلهٔ زفاف دوکون مسامره‌سنی تعقیب ایدن کیجه‌ده اجرا اولونور . خواص طبقه‌سی دوکونه تصادف ایده‌ن کونلرده درت ، بش بعضاً اون کون عمومی ضیافتلر ترتیب ایدرلر؛ عود ، دف ، قانون ، دنبه‌لك‌دن مرکب اولمق اوزره قادینلره مخصوص اسلاملردن ایکی چنکی طاقمی واردر. بونلر واسطه‌سیله شرقی سویلنیر وچالغی چالینیر.

دوکون اونده طوپلانان قادینلرك ایسه ارککه مدحیه‌لر سویلیه‌رك (لولولو) دیه‌باغیرمالری وکنج قیزلرك دوکون کیجه‌سی رقصلر ترتیب ایتمسی‌ده معتاددر .

قیزك اقربالری اوچ کون کووه کینك اونده مسافر قالیر . ارککك اقرباسی طرفندن قیزه (نقوط) نامیله هدیه‌لر ویرمك معتاددر . لیلهٔ زفافدن اوچ کون صکره زوجه‌نك پدری وارسه قیزینی زیارت ایدر . برابرنده هدیه‌لر وطاتلیلر کتیریر . بایراملرده‌ده هدیه کوندرمك باشلیجه عادتلردندر .

نابلسده اك طنطنه‌لی یاپیلان دوکون مصارفاتی بعضاً بر قاچ یوز لیرادن فضله اولور . مهر وسائره‌ده علاوه ایدیلیرسه بیك لیرایی آشان ازدواجلرده واردر .

نابلسلیلر اولاد صاحبی اولمق خصوصنده پك بیوك رغبتلری واردر . مع ما فیه ارکك چوجوغنی قیز چوجوغندن زیاده آرزو ایدرلر . بعضاً بو مقصد اوغورنده تکرار ازدواج ایدرلر . نابلسده ختان مراسمی ایسه هنوز یکرمی کونلك ایکن سس‌سز اجرا ایدیلیور .

(عائله حیاتی) — شرقده حیات عمومیه‌مزی رخنه‌دار ایدن وبوکره نابلسك اثنای تدقیقنده دخی پك بارز بر صورتده تصادف ایدیلن عظیم بر مرض اجتماعیمزك بوراده تفصیلنه چالیشه جغم؛ تشریحاتمك آفاقی وعلمی بر ماهیتی حائز اولدیغنده شبهه ایدلمه ملیدر : نابلسده عائله حیاتی پك الیم صفحه‌لر ارائه ایدر. اساساً مملکتمزك اکثر محللرنده اولدیغی کبی بوراده (قادین)ك هیچ حکمی یوقدر . دینیله بیلیر . دوغمسی بیله آرزو ایدلمه‌ین بو مخلوق ایچون حیاتده هر نوع محرومیتلر مباح عد ایدیلیر .

قیزك تحصیلی یارم یامالاق اولمق لازمدر . قادین ایچون تحصیلك نه لزومی واردر. مع مافیه برلطف قبیلندن اوله‌رق موجود مکتبلرك برینه ویرلدیکنی فرض ایده‌لم . ختم شریفدن صوکره آرتیق تحصیلنه خاتمه ویریلیر . واحتمال که صاغلام بر جمع عملیاتی بیله یاپماسنی بیلمه‌دن چیقارتیلیر . بش التی یاشنه کلنجه یه‌قدر اوده قیز چوچوغیدر دیه‌رك کوردیکی صوغوقلق واعتبارسزلغك حسابی یوقدر باخصوص والده سنك اوزرینه اورتاق کلمسنه سببیت ویرمش ایسه . اوزمان بو یاوروجغك حیاتی بیله فضله کورلور . ایتیلر ، قاقیلیر ، یاورجق کوج حال ایله اودن قیرلار . وهپ اولردن بوصورتله قیرلایان دیکر قیزلر کبی سوقاق باشلرنده طوپراقلرله اوینامق ، ویاخود آقشاملری مشترك بر سس طوتدیره‌رق باغیرمق وشرقی سویله‌رك سوقاقلرده قوشمق ویاخود رمضان کیجه‌لرنده اللرنده فنارلر اولدیغی حالده محله محله طولاشمق کندیلرینه یکانه نصیب اولان برماجرادر ، قیز چوجوغی اونده‌اك کوچوك بر ارکك چوجوق طرفندن دوکولور . وبوکا تحمله مجبوردر . چونکه قیز چوجوغیدر . طیشارییه چیقسه بوتون محله‌نك آرکك

چوجقلری طرفندن ضرب ایدلمکه ، ایتلمکه ، قاقیلمغه محکومدر. او بونلرك کافه سنه تحمل ایده‌ر . و آلتی یاشنه کلیر کلمز آرتیق اونك ایچون اودن طیشاری چقمیق احتمالی مفقود اولور . رطوبتلی ، مظلم ، متعفن اولرده یالکز باشنه نفس آلمغه محکومدر. بیلده بر کره والده‌سی برابرنده آلوب چیقسه قیزك یالکز اوکنه باقمسی هیچ برطرفه یوزینی چویرمه‌مسی قاعده دندر . سوقاقلرك طاشلرینی صایاراق ایلرووین بو بیچاره بش آلتی سنه صکره بوس بوتون یابانجی اولدیغی براوه کوندریلیر . واورادده چوجق دوغورمق ایچون برماکنه، ارکك الندە بر خدمتچی ، قاین والده‌نك ، کورمجه‌نك الندە بر جاریه اولور . یابانجیلرك اللرینه آتیلان بو کوچوك قادین نه حالندن ، نه اوندن ، نه زوجندن شکایت ایتمه مکه مجبوردر. حیاتی اولدیغی کبی قبول ایتمکدن باشقه کندیسی ایچون بر چاره یوقدر . مع ما فیه بونك کافه سنه تحمل ایتسه بیله بر کون هیچ برقصور صادر اولدیغنه واقف بولنمادن اوزرینه اورطاق کلیر . آرتیق بوتون صبری، طاقت وتحملی پریشان بر حالده چاتیرمغه باشلار . قاین والده ؛ کورومجه ایلك زوجه ، ایکنجی زوجه ، ارکك وبشقه بشقه زوجه لرك چوجوقلری بربرینه کیریشیر . او اوزمان برداز العذاب دن عبارت قالیر . وقادین کنج یاشنده ایکن صولار ، کیده‌ر . زیرا نابلسده ده قادینك خسته لنمسنه اهمیت ویرلمز . قادین خسته‌لنیرسه اکثریا علاج کتیرمك ویادوقتوره کوسترمك معتاددکلدر. تهلکه آرتدیغی زمان بلکه بر طبیبه برایکی دفعه معاینه ایتدیریلیر. فقط طبیبك اوزمان قورتارمسی ایچون النده برفرصت بولنماز . بوقادینجغز چوجوقلرینی سفیل وپریشان براقیر کیده‌ر . اساساً چوجوقلریله الك کوچوك یاشلرنده ایکن بوغاز بوغازه کلمش‌ده اولور . فقط ارکك هیچ اهمیت ویرمز. ایرته‌سی کونی تکرار کیده‌ر ، بردفعه دها اولنیر . واولن قادینك حتی مزارنده بیله اسمی ذکر ایدلمز . نابلس مزارلغنده یرتك اسلام قادینی اسمنه تصادف ایتمك قابل دکلدر .اونلرجه قادین اسمی ذکر ایتمك عیب ایمش .

(وفات مسائلی) — نابلسده جنازه‌لری اکثریا داوول ایله کوتورمك معتادر . معما فیه بوخصوصده اولونك مسلك علمیدن اولمسی ویاخود کندیسنك قیمتلی برارکك چوجوغی اولماسی ده مشروط ایمش . برعائله ده بریسی وفات ایدنجه متوفانك اقرباسنی او اقشام دعوت ایدر وکندیلرینه ضیافت کشیده ایدرلر. یاخود اوینه برسفره کوندررلر . بو اوچ کون دوام ایدر ، زیرا اولونك اونده اوچ کون یمك پشیرمه‌مك معتاددر .بو اوچ کون ظرفنده قرآن کریم تلاوت ایدیلیر اوچنجی کیجه مطلقاً ختم ایتدیریلیر . واوزمان ایلك فصل حداد نهایت بولور .

مع ما فیه قادینلر ایکی اوچ ای ودها فضله بر مدت ظرفنده سیاه البیسه اکتسا ایدرلر . وباشلرینی سیاه مندیللرله ، باش اورتولریله صارار واورترلر . قادینلرك

جنازه‌لره قارشی وضعیتلری بوس بوتون تصورك خارجنده برشکل آلیر. بعضاً قادینلرك چارشفلرینی آته‌رق جنازه‌لرك پیشنده قوشدیغی وفریاد ایده‌رك البسه‌لرینی پارچالادقلری واقعدر . نابلسده جنازه‌لرك آرقه‌سندن باغیرمق وفریاد ایتمك اوزره اجرتله طوتیلان و « نائحات » ویاخود « نادبات » نامنده قادینلر دخی موجوددر . نابلسك مزارلغی قصبه‌نك شرق شمالیسنده وعیبال داغنك اتکنده هوادار وضیادار بر محلده کائندر؛ مزارلرك کزیده اولمسنه اهمیت ویریلیر . نابلسده الك زیاده قادینلر ایچون کیدلمسی مباح اولان بریر وارسه اوده مزارلقدر . جمعه کوننده جمعه ایرتسی صباحی کونش دوغمازدن اولکی زمانه قدر اولان مدت ظرفنده مقبره‌یی زیارت ایتمك کندیلری ایچون اونوتولماز بر وجیبه تشکیل ایده‌ر . بونی هر هفته تکرار ایدرلر . واللرنده مرسین آغاجنك داللری وچیچکلر اولدیغی حالده اورایه کیده‌رلر. کندی زیارت ایده‌جکلری مزارلری سوسله‌مش اولورلر. حتی بعضلرینك روایتنه کوره اولولر روحلرینك شعاعی بومدت ظرفنده قبری زیارته کلیر وجمعه ایرتسی کونی کونشدن اول مز اردن مفارقت ایدرمش . بونك ایچون بوزمان ظرفنده مقبره‌یه کیدرسه‌کز اوراسنی قادینلرله ، ارککلرله ، چوجوقلرله مالامال بولورسکز . حتی بایرام کونی مقبره‌یی زیارت ایتمك قدر اونلر ایچون لزوملی بر شیء تصور ایدلمز . مقبره‌یی زیارت ایدرلرکن برابرلرنده بادم شکری ، بقلاوه وسائره کوتوررلر ، هم کندیلری یرلر وهم اولولرینك روحی ایچون فقیرلره‌ده ییدیررلر .

قادینلرك فرصت دوشدکجه مقبره‌یه کیدوب نباتلرنده بیله عضوی بررایحه سینن مزارلغك هواسنی تنفس ایتمك قدر کندیلری ایچون قیمتدار بر ذوق تصور اولونماز .

(ضیافتلر) — هر شیء کوزاوکنده بول کورمك خصوصنده‌کی ذوق مخصوصلرینی نابلسلیلر بالخاصه ضیافتلرده اظهار ایدرلر .خواص طبقه‌سنك اوزده‌رك یاپدقلری ضیافتلر حقیقةً پك کورولتولی بر شی اولور .اکثریا مدور وبویوك بر ماصه اطرافنده طباقلر ، چاتال وقاشیقلر بچاقسز اوله‌رق بر صیره حالنده دیزیلی بولونور . ایکنجی صره‌ده ایسه متنوع یمش ، صلاطه طباقلری وا کمك پارچه‌لری اکثریا اوته‌یی بری‌یی اشغال ایدر. سفره‌ده حاضرون عددنجه بارداق بولوندرمق عادت دکلدر .بناءً علیه بر برینك بارداغندن ایچمك قابل اولور . اوندنصکره اورته‌یه یمك قونور . آرزو ایده‌ن طباغنه آلیر . فقط اکثریا اوکده‌کی طباقلر زینت وظیفه‌سنی ایفا ایده‌ر . بوتون قاشیقلر یمك طباغنی زیارت ایده‌بیلیر. ویاخود أل ایله یئیله بیله‌جك بریمك ایسه چاتالەده مراجعت ایدلمز .چاتال طباغك یاننده بوینی بوکرك دورر. نابلسلیلر، یمك خصوصنده مشکلپسندلك ایتمزلر برریله اویمایان یمکلری و یمشلری جمع وتوحید ایتمکده موفقیت کوسترلر . و بو شالان طاباقلر عادتا بر کاربان حالنده کچر. بعضاً یمکلردن صکره فاصله‌لرله طاتلیلر کتیریلیر . ومثلا نابلسده مشهور

(کنافه بالجبن) پنیرلی قطایفك ویاخود (توتیـه) نك قره‌طوت پلته‌سنك مدحی اوزون مدت تکرار ایدر ، دورر. ونهایت کثیف وشایان حیرت برحمولهٔ طعام ایله قالقیلر .

ضیافتلرك بعضاً بر تحابب متقابل ایله صرف خواص بیننده تعاطی ایدلدیکی ده واقعدر . غائبده بولنان بر أقربانك ویاخود یکی بر مأمورك نابلسه ورودی برسبب وبر وسیلهٔ ضیافت تشکیل ایده بیلیر. بوتون آشنالر دعوت اولونور . ویمکدن صکره متمادی قهوه‌لر وسیغاره‌لر ایچیلیر .یازین حوض کنارنده ، قیشین مانغال باشنده نارکوله‌لرك سسی یوکسه‌لیر . بر مدت صکره سجاده‌لر قورولور . اك اختیاری امامته کچر . وهپسی بردن اقتدا ایده‌رك اوراده اوزون بر نمازده قیلینر . دها صوکره بر قاچ دورده قهوه‌لر سورر. اورطه‌یه یا شرعی مسئله‌لر آتیلیر ویاخود بر معتاد اشیانك اسعارندن ویا اوکون تصادف اولونان غریب بر حالدن بحثلر کچه‌ر . وبالآخره اوکده قوجـه‌مان فنارلر اولدیغی حالده طار وکیرلی سوقاقلردن کچیـله‌رك اولره دونولور .

[٣] **تنزه محللری وسیور** — نابلسلیلرك تنزه محللری ایچنده اك زیاده شایان دقت اولان بی شبهه قصبه‌نك جنوب طرفنده وغاریزیم داغنك شهره نسبتله بر آز یوکسك بر محلنده کائن اولان العراق موقعیدر . بو موقعده بیوك وطبیعی بر مغاره ایله او مغاره‌نك مدخلنده وهر ایکی طرفنده کوچوك اویوقلر واردر . مغاره‌نك قپوسی تقریباً اون بش مترو ارتفاعنده واون مترو عرضنده‌در . ایچریسنك طول ووسعتی ایکی یوز مترو قدردر. مغاره‌نك خارجی نیم دائره حالنده اویولمشدر. ویا ریمشرمترو تحتنده بولنـان غرانیت طبقه‌لریله وسیاه رنکده بر نوع چاقماق طاشیله آره‌لری آیرلمشدر .

فتحه‌نك اوته‌سنده بریسنده غرانیتلر آره‌سنده‌کی انجیر آغاجلرنده یابانی کوکرجینلر ، وسرچه‌لر وسیاه قرغه‌لر اوچوشور . مغاره‌نك ایچریسی قراکلقدر؛ بر آز کیرلسه بیوك کرتنکله‌لرك قاچیشدیغی کورولور . نابلسلیلر جمعه کونلری آقشام اوزری اکثریا بورایه چیقارلر . ومغاره‌نك اوکنده یوز مترو مربعنده‌کی مستوی ویوکسك سطحده اوطوررلر بوراسی زیتون آغاجلری ایله ده مستور اولدیغی ایچون کونش بولندیغی زمانده کولکه‌لك اولور. بورادن وادی‌یی وشهرك قسم عتیقنی یوکسکدن تماشا ایدرلر . بعضـاً صباحدن چیقارلر واقشامه قدر بوراده بر کونلك بر تنزه وبر صفا یاپارلر .

بو مغاره‌نك بر ایکی دقیقه قدر صاغنده (مائده)نامنده یوکسك بر قیانك مستوی بر صیرتی واردرکه بوراسی ده نابلسلیلرك بر کرسیٔ تفرجیدر . قیانك اورطه‌سی او یوق اولدیغی ایچون کرك قیانك منظره‌سی وکرك قیادن شهرك منظره‌سی بر برندن قیمتداردر. (مائده) موقعنك بر طاقم خرافه‌لری ده واردر . کویا مصر صالحـاتندن (ست سلیمه)

اولدقدنصکره بوراده‌کی اویوقه کلوب صوقولمش ایمش . برده مائده‌نك آرقه‌سنده (شق النمر) نامنده بر مغاره دها موجودرکه بو مغاره کیزلی بر طریق ایله قدسه موصل ایمش نابلسلیلر بو ایکی موقع صفادن ماعدا (کفیر)نامنده‌کی منبعك یاننه کیدرلر . واوراده‌کی بویوك آغاجك آلتنده اوطوررلر .

جهت شمالیه‌ده (عیبال) داغنـده مدفون (عمـاد الدینك) مقـامی‌ده یوکسکلیکی وهواسنك ده بالخاصه سرینلـکی حسبیله یاز کونلرنده بر تنزه محلیـدر . بو داغك یوکسك بر محلنده بر خانه‌ده یازین اقامت ایده‌ن سکسان بش یاشنده بر اختیار وارمش . اوتوز بش سنه‌دنبری هر سنه بورایه چیقارمش .نابلسك بوتون کبـارلری‌ده بورایه کلیر؛ کندیسنی زیارت ایدرلرمش .عودتلرنده اوراده بولونان بر کوچوك صندوقه‌ده مقدار مناسب پاره براقیرلرمش. بومحللردن ماعدا وادیده باغچه‌لره کیدوب وقت کچیرمك ویاخود قصبـه‌نك جهت شرقیه‌سنده ویاغربیه‌سنده بولنان شوسه یوللرینه دوغرو آقشـام اوزری کونشك غروبندن بر آز اول کیـدوب بر آز دولاشمق‌ده نابلسلیلرك یومی تنزهلرندن صاییلیر . مع مافیه قصبه داخلنده‌کی موازی ایکی یولده چارشی آره‌سنده دولاشمق وبعضاً بر آشنانك دکانـنده اوطورمق ویاخود بلدیه بغچه‌سنه کیدوب بر مدت وقت کچیرمك صوك زمانلرده معتاد اولان بر نوع تنزهلردن صاییلیر .

اسپوره کلنجه — نابلسده اسکیدن موجود آت یاریشلرینه ویاخود (سیف وترس) نامی ویریلن (قیلیج قالقان) اویونلرینه آرتیق اهمیت ویریلمیور. بالخاصه نابلسك یاشلی طبقه‌سی دیوانلردن چیقمق ایسته‌مدیکی کبی کنجلری‌ده ایسه اسپور کبی شیلری خاطرلرینه کتیرمیور صباحلین بر مأمور ایسه اوندن حکومت قوناغنه ، بر تجار ایسه دکاننه کیده‌ر. اقشامین حکومت قوناغندن ویا دکانندن دونه‌ر . ساکن ، جانسز اوزانیر . اویوشوق بر حالده صباحه قدر قالیر .

حالبوکه نابلسلیلر کوچوك ایکن بر آز فضله جیوه‌لك اولور . آنلار قوشارلر فرصت بولدقجه (دوس)دینیلن طاش اویونی (فشختین ونطه) تعبیر اولونان آتلامـه اویونی ، (عمیشه)نامنده‌کی کورابه ویا (قبة الحمـام) دینیلن (قله)اویونی (طـابه) یعنی طوپ اویونی اوینار وحرکت ایدرلر . باخصوص صوك زمانلرده مکتبلرده آز چوق تعمم ایده‌ن فوت‌بول اویونی‌ده بدنلرك نماسی ایچون اك زیاده فائده‌لی اویونلردندر .

یالکز نابلسلیلر بویور بویورمز بوتون حرکتدن فراغت ایدرلر .واولرینك وشهرلرینك مقسی دیوارلری آره‌سنده اویوشوب قالیرلر .

٥ — احوال روحيه

[١] — مزاج ، اخلاق وطبايع — اكثريا اوزونه يقين بر بويه صارى وقانسز ، اوزونجه بر سيمايه مالك اولان نابلسليلرك مزاجى عرقلرى اعتباريله دەنيله بيليركه صفراوى در . دها دوغار دوغماز محسوس بر حمولهٔ ذكا ايله براستعداد ايله مجهز بولونورلر . وكوچوك ياشلرنده دخى بو استعداد فطريلرينى اظهار وابراز ايدرلر . مثلا مكتبده ايكن درسده اويونده هر شيئده تفوقى ايسترلر . وبونده موفق اولمق ايچون نه اولورسه اولسون الك كوچوك بروسيله وواسطه‌يى بيله فوت ايتمزلر؛ حياتده ايى فنانه‌يه صاحب اولمق احتمالى وار ايسه هرشيئى اوكوچك ذهنيتلريله الده ايتمك ايچون عنادو اصرار ايدرلر . بو اوغورده بعضاً شايان تنقيد طريقلره دوشروافترايه وياخود يالانه‌ده كرفتار اولورلر . لزوم كورولورسه قوت‌ده بازويه‌ده كووه‌نيرلر . يالكز باشنه چيقاره‌ميه جقلرى بر ايشى ايكى ، اوچ آرقاداش طوپلانير . بونك ايچون ديله ديكى آرقاداشى اقناع ايده‌رك كندى طرفنه چكمه‌سنى واوندن بالخاصه استفاده ايتمسنى پك اعلا بيليرلر . بونك ايچوندركه بالخاصه نابلس مكتبلرى بعضاً بر فساد وتزوير اوجاغنه ، بعضاً بر مصادمه ومضاربه يتاغنه بعضاً درس ومعلوماتده تفوق خصوصنده غايت قيمتدار بر رقابت صحنه‌سنه دونر ؛ چاليشير ، اوغراشير ، ديدينيرلر . قطعياً بيقمازلر كندى حسياتلرينه مغلوب اوله‌رق صوكره‌دن ياپيلمسى لازمكلن بر شيئى اولا ياپمق خصوصنده استعجال ايتمزلر . تأنيدن قطعياً فراغت ايتمزلر . بو اعتبارله دها كوچوك ياشلرنده ايكن اراده‌لرينه صاحب اولدقلرينى پك كوزه‌ل اثبات ايدرلر .

كوچوك چوجقلرك آرقداشلريله اختلاطلرنده‌ده بر مقصد مخصوص كوزه‌تمك جهتنى اهمال ايتدكلرى كورولمش شيئلردن دكلدر . بربرلريله اولان تحاببلرينه قطعياً اينانمامليدر . غايت ظاهريدر . ومطلقا منفعتلرى ايچوندر . باخصوص نابلسليلر مملكتدن آيريليرسه بوس بوتون كنديلرينه ياقينلاشيرلر . اوزقارده‌ش محبتى وارمش كبى بر وهمى بربرلرينه القا ايتمك خصوصنده تماميله صنعتكار اولورلر . زيرا بو تقرب نابلسلى اولميانلره قارشو بر قوت اوله‌رق تلقى ايديلير وكنديلرينه امنيت بخش اولور .

دها كوچوك ياشده ايكن اظهار ايتدكلرى بو خصائل واوصافى يشادقلرى محيطده او نسبتده انكشاف ايتديريور . زيرا باباسندن ، والده‌سندن ، عموجه‌سندن هپ عينى تأثراتى اقتطاف ايتدكلرى كبى اقربالرندن اولميانلرله وقوع بولان اختلاطلرنده دخى عينى مؤثراتك آلتنده بولونيورلر ، مع التأسف ذكالرينى منفعت شخصيه وتفوق خصوصنده صرف ايتمه لرنده‌كى حرصلرى ياشلرى ايلرولەدكجه غايت واسع نسبتلرله زياده‌لشير . ودها زياده

انكشاف ايده‌ر . كنديلرندن اولكيلرك موفقيت ايچون صرف ايتدكلرى بوتون يورغونلقلر واونلرك تعقيب ايتدكلرى طريقلر اونلر ايچون تعقيبى مقتضى بر رهبر حركت ، بر دليل سلوك وروش اولور . غايت اوتوماتيك بر تسليميتله وصرف موفقيت نامنه حركتله بابالرينك طرز معيشتلرينى ، مسلك وياصنعتلرينى عقيده‌لرينى اولديغى كبى جزؤى بر تبدل وتحويلده بولونميه‌رق قبول ايدرلر .

حتى بابالرينك اوطوردقلرى اولرده اوطوررلر . ييدكلرى يمكلرى يرلر ، يورويشلرينى وكينيشلرينى بيله عينيله ياپارلر . دەنيله بيليركه نابلسليلرده خاصهٔ تقليد بر سوق طبيعى حالنده موجوديتلرنده تجلى ايده‌ر . فقط بو غريزى اوله‌رق ياپدقلرى افعالك مقصد وغايه‌سز اولدوغنه وياخود ذكايه مقرون اولمايه‌رق اجرا اولونديغنه ايناتمق صافدرونلق اولور . والحاصل نابلسليلرده ذكا ايله سوق طبيعى بربرلريله هم آغوش وفاقدر . ذكالرينك سوق طبيعيلرينه مغلوب اولديغنى وكنديلرينك بى ذكا واوتوماتيك بر ماكنه حالنده بولوندقلرينى ادعا ايتمكدن زياده سوق طبيعيلرينك بيله اساس اعتباريله مقصد معينلرينك تحصيلى اوغورنده ذى ذكا بر واسطه بولونديغنى قبول ايتمك دها دوغرودر .

بو سببدن دولايى دركه نابلسليلرى دينلرينه متعصب دەنيله‌جك درجه‌ده متمسك كوررسكز . سببى بابالرندن بويله كورمشلردر .

والحاصل حس منفعت وحب شخصى نابلسليلرك اساسلى بر حالت روحيه‌سى در . حتى نابلسده بر كتلهٔ اشخاص واردركه ، بو اوغورده وبوكا وارمق مقصديله بر انسان ايچون نه ياپه‌بيلمك احتمالى وارسه جمله‌سنى ياپمقدن جزئى درجه‌ده چكنمزلر . وبو سببله مثلا هيچ احتياجلرى اولمديغى حالده پك عادى بر مأموريت پيشنده دولاشير ، دوررلر . بيكلرجه ليراسى اولان بو كتله افرادى بر قاچ يوز غروش مقابلنده صباحدن آقشامه قدر قلم اوطه‌لرنده قپانوب دوررلر . فقط بو بى فائده دكلدر . زيرا اولا حكومته دوشن كندى شخصى ايشلرينى الك قولاى بر طرزده تسويه ايتمش اولورلر . ثانياً مملكتده معروف بر طاقم سيمالردن بولوندقلرى ايچون ياپانجى اولان مأموردن زياده كنديلرينه مراجعت واقع اولور . بر طرفدن كلن هديه‌لرى‌ده بر بر قبول ايتدكدن ماعدا بالخاصه كويلونك الندن نه‌سى وارنه‌سى يوقسه هپسنى صيزدرمق ايچون نفوذ وظيفه‌لرنى‌ده استعمال ايده‌رك هر درلو واسطه‌لره توسل ايتمكدن چكنمزلر . ثالثاً كنديلرينه الك ياقين اولانلرك‌ده ايشلرينى الك كسديرمه الك موافق بر طرزده حل ايدرلر . وبو صورتله‌ده نفوذوخاطر صاحبى اولورلر . وبالطبع نتيجه اعتباريله ظاهرى اولان بر قاچ يوز غروشلق معاشلرى اوزرينه بر چوق يكونلر دها علاوه ايدلمش اولور . بو يولده چاليشانلر اداره‌نك بعض اسرارينى فاش ايتمكدن

چکنمزلر . مثلا بریسی حقنده تحقیقات اجراسی ایچون یازیلان بر امر درحال بوتون قولاقلره یاییلیر ، دورر .

اونلر ینه صرف منفعتلری سائقه‌سیله مأمورنی دارلتمق ایسته‌مزلر . یکی کلن بر مأموری کندی طرفلرینه چکه‌رك او واسطه ایله یابانجی مأموردن استفاده ایتمك ایچون هر درلو طریقه توسل ایدرلر اولرینه دعوت ایدرلر . ضیافتلر ترتیب ایدرلر . والحاصل حیز فعله چیقارمق ایچون صرف فکر ونقد ایتمكدن چکنمزلر . ومطلقا مأموری کندی طرفلرینه چکدکدن صکره اونی ایستدکاری صورتده استخدام ایتمك ، کندیسنه صرف ایتدکلرینی اضعافیله چیقارمق وبو یولده متنفع اولمق خصوصنده ذره قدر تسامح ایتمزلر .

مأمورنی نفوذلری اعتباریله طرفلرینه چکمك خصوصنده بالخاصه نابلسلیلرك خواص عندنجه عادتا تزاحملرده بولونولور . واکثریا بوکا یالکز باشنه بر عائله موفق اولور . ویاخود اولاماز . اولامادیغی تقدیرده دیکر عائله‌لرله تشریك مساعی ایتمك لزومی حس ایدیلیر . بر قاچ عائله طبیعةً طوپلانیر . واو زمان مأموردن مشترکاً استفاده ایدرلر ، مأمورده اونلردن چکه‌ر . فقط هر حالده مأموره ویردکلرینی شخصلرندن دکل ینه زواللی کویلودن ، بیچاره فلاحدن چیقاررلر . نابلسده دخی فلاحینك وطبقهٔ انامك ، حکومت ایله وحکومت مامورلریله دوغرودن دوغرویه تماسه صلاحیتی یوقدر . مطلقا آغاسنه ، افندیسنه یاخود بکنه مراجعت ایتمسی لازمدر . زیرا او آغا ، افندی ویا بك کندیسنك هم وکیلی ، هم مدافعی ، هم واسطه‌سی ، هم قوهٔ اجرائیه‌سیدر . فقط حقیقتده کویلونك ویا خلقك آمر مطلقیدر .

نابلسلیلرك خواصی بو صورتله استفاده ایچون عائله‌لردن مرکب شرکت انحصاریه‌لر وجوده کتیررلر . اکثریا بو شرکت انحصاریه‌نك باشنده اك نفوذلی اولان بر مأمور بولونور . بو شرکت مأمورك هردرلو لوثلرینی قاپاتمغه ، فنالقلرینی اورتمکه ، اهالی نظرنده موقعنی یوکسلتمکه چالیشیر . فقط بو شرکت انحصاریه‌نك خارجنده قالان عائله‌لر ایسه بر ایکی دفعه بونلرله اویوشمق ایسترلر . موفق اولامادیلرمی اوزمان بوتون منطقی ، حقی والحاصل نه قدر مقدسات وارسه کافه‌سنی دیله آلیرلر . فریاده باشلارلر بومأمورك ارتکابلری ، فنالقلری تشهیر ایدیلیر . واومامورك اورادن قالدیرلمسی ایچون نه یاپمق لازم ایسه بوتون تشبثاتك کافه‌سی یاپیلیر .

اسکی زمانلرده بو نفوذ غوغالری بر طاقم قانلی مصادمه‌لره بیله سببیت ویرردی ؛ نابلسك شرق طرفنی بر عائله ، غرب طرفنی دیکر بر عائله طوتاردی ، اوزمان یوللری یوکسیلیر ، سلاحلر تعاطی ایدلمکه باشلانیر ونهایت بر قاچ مقتول دوشدکدن صوکره

مسأله کویا قاپانیردی ؛ بو نفوذ غوغالری ملحقاته‌ده تأثیر ایده‌ر وملحقاتده‌ده حتی عینی عائله‌لر آره‌سنده قانلی فاجعه‌لر اشمال ایدردی .

نابلسلیلر استفاده‌لرینی یالکز نابلس شهرینه وحوالیسنه ده‌کل نابلسه تابع جنین وبنی صعب قضالرینه‌ده تشمیل ایتمشلردر . اوراده‌کی اصیلزادکان یاورولری‌ایسه حقیقتده نابلسلیلرك النده بر ر واسطه‌دن باشقا برشی دکلدر .

نابلس شرکات انحصاریه‌سی ناموسلی مأمور مواجهه‌سنده پك مشکل بر وضعیت آلیر . ودیللرینی آغزلرینه قور ، اوزون بر مدت صوصارلر . وایلك فرصت ظهورنده مطلقا ایشلرینه کله‌ین مأمورك اورادن قالدیرلمسنه بوتون موجودیتلریله غیرت ایده‌رلر .

نابلسلیلردن بعض اشخاص معروفه‌نك مقصود معینلرینی قوه‌دن فعله چیقارمق ایچون هردرلو وسائطه تشبث ایتمکدن کیری دورمدقلرینی سویله‌مشیدك . فی الحقیقه بونلر مثلا کندی آدملرندن واشاغی طبقه‌دن بر چوق قادینلر ویا ارککلر ، چوجقلر چیقاروب آچ قالدق چیپلاق قالدق سزده مرحمت یوقمی دیه‌رك آرزو ایتدکلری یرلرده باغرمق طریقنه توسل ایدرلر .

یاخود عین صورتله آدملر طوپلایه‌رق ارزو ایتمدکلری مأمورلری قاچیرتمق ایچون یولنده باغیریرلر وحین حاجتده تحقیرده ایتدیررلر .

والحاصل بوتون بو طریقلره توسل ایله برابر بعضاً ولزوم کورولدکجه عنعنه‌لرینی بیله‌ینه منفعتلری اوغرنده تبدیله رضا کوستررلر . نته‌کیم بعض نابلسلی کنجلر میاننده مشروبات کؤلیه‌نك صوك زمانلرده تعمم ایتمه‌سی تصادف ایدیلن حاللردندر .

نابلسلیلر بوتون معامله‌لرنده عینی سببدن دولایی غایت محترز ومتیقظ داورانیر . آلیش ویریش معاملاتنده لزومندن فضله بر قورنازلقله پازارلق ایدرلر . مع ما فیه غایه‌لرینه وارمق ایچون اکثریا کورولتودن احتراز ایدر وایشلرینی سسزجه کورمك طریقنده دها زیاده ابراز مزیت ایدرلر . طبعاً مسالمتجو اولمامقله برابر فوق العاده فرصت کوزتمك خصوصنده‌کی احتیاطلری کندیلرینی پك مدهش ورطه‌لردن قورتارر .

کندی ایشلرینه مانعه کوردیلری اك سسسز بر طرزده ازاله‌سنه مطلقا کندیلری ایچون نصیب بولونور . دشمنلرینه غایت کیزلی وآغیر ضربه‌لر ایندیرر وکندیلرینی هیچ کوسترمزلر . بو حال اك کوچوك مناسبتلرنده کندینی کوسترر . مثلا چارشولرده ، پازارلرده عوامك آغزنده فنا کلمه‌لره ، سوکمه‌لره نسبةً نابلسده آز تصادف ایدیلیر .

نابلس اهالیسی دینیله بیلیرکه عمومیت اعتباریله « کفر باز » دکلدر . مع مافیه کوکل آرزو ایدردی‌که ذکانك ایجاباتندن بولنان استدلال ومحاکمه‌نك اك مثمر ایزلرینه سعیك ، غیرتك ، اك فعال تجلیلرینه ومتین بر اراده‌نك اك قوی عواملنه صاحب اولان نابلسلیلرده متین

وخیرکار بر تربیهٔ روحیه ومثمر واجتماعی بر اساس قویم بولونسون . حالبوکه بر آز صکره سویلیه‌جکمز وجهله سویهٔ فکریه مع الاسف دیکر محلاتده اولدیغی کبی نابلسده دخی دوشوك اولدیغی ایچون بوتون بو قیمتدار نورلر یوق یره محو اولوب کیدیور . ونابلس حالا قرون قدیمه‌یه یاقیشیر بر کثافتك پنجهٔ غدرنده ایکلیوب دوریور .

[٢] — **حالت فکریه** — نابلسك حالت فکریه‌سنی نظر دقته آلیرکن نابلسدن خارج وعددی اوچیوزه بالغ اولان نابلسلی کنجلری اونوتمامق اقتضا ایده‌ر . بو کنجلردن بر چوغی استانبول مکاتب عالیه‌سنده، بر قسم نادری اوروپا مکتبلرنده اکمال تحصیل ایتمشدر . حال حاضرده معارف ، عدلیه ، ملکیه مسلکلرنده وکافه‌سی نابلسك خارجنده اولمق اوزره آز چوق ممتاز مأموریتلرده استخدام اولونمقده‌در . بو کنجلر بر طرفدن بیروت محیطی ایله ثانیاً استانبول واوروپا محیطلرنده استعداد اساسیلرینی انکشاف ایتدیرمکه موفق اولدقلری کبی اکثریا حیاتك ولوازم حیاتیه‌نك « نه دیمك اولدوغنی تقدیر ایتمش بولوندقلری ایچون یر دورلو نابلس محیطی ایله قایناشامیورلر . بو سببدن دولایی تحصیلنی اکمال ایتدکدن صکره نابلسه دونمش واوراده اوزون مدت اختیار اقامت ایتمش بر تك کنجه تصادف محالدر . زیرا نابلسه کلدکلری وقت اولرینك حالی خوشلرینه کیتمز . مثلا بعضاً بوتینلرینی آیاقلرندن چیقاراراق ، مندر اوزرنده باغداش قورمق، شرقك تحملسوز مراسمنه رعایت ایتمك کندیلری ایچون نه آغیر یوك اولور . عائله‌سنك آغیر یمکلرینی ، بسیط مصاحبه ولطیفه‌لرینی ، هله او ایچنده‌کی عادی دیدی قودیلرینی هیچ بکنمز ، ایرکن یات یمك ، ایرکن اویانمق ، اودن ایشنه ، ایش باشندن اوینه دونمك ، کائناتك بوتون تجلیاتنه قولاق طیقایه‌رق، بوتون کائناتدن وحتی شعر وموسیقیدن قطع علاقه ایتمك کندیلری ایچون قابل اولامازه بر آز یوکسلمش اولان حالت فکریه‌سنی تطمین ایده‌جك بر آرقداشه تصادف ایتمك کندیسی ایچون محال اولور وبناءً علیه باصیق طاوانلی، رطوبتلی، لوش اودن ، قراکلق تونللری آکدیران یوللردن ، جهالت فیصلدایان دوداقلردن ، بی معنا نظرلردن قاچمق ، قورتولمق آرزوسی بوتون موجودیتنده یانار دورر وآرتیق نابلسنی، وطننی ترك ایتمکه مجبور قالیر .

غریبدرکه بو تحصیل کوره‌نلرك اکثریسی بو خواص طبقه‌سنه منسوب اولانلرك اولادینی تشکیل ایده‌ر. خواص، چوجقلرینك اعتلاسنی ، یوکسلك بر اقتداره مالك اولمالرینی آرزو ایتدکلری وبوکا موفق اولدقلرینی کوردکلری حالده وحتی بو کنجلردن بر چوغنك فریاد واشتکالرینه رغماً هیچ قولاق آصمزلر . بر چوقلری اولادلرندن محروم قالدقلری حالده ینه حالی ادامه‌دن لذت دویارلر . وفی الحقیقه ادامه ایدرلر. اسکیلك ایله یکیلك

آره‌سنده حصوله کلن هر کونلك مصادمهٔ تمایلاتده بی شبهه کنجلر دائما مغلوب اولور ه وملکتلرینی ترك ایتمکدن بشقه بر چاره بوله‌مزلر .

اسکیلرك غلبه‌سی خصوصنده الك بیوك عامل، مفرطلرك پك مدهش بر محافظه‌کار اولملرندن وبا خصوص اعتیادات قدیمه‌نك محافظه‌سنه بذل ایتدکلری اعتنای مخصوصلرندن نشأت ایدر.

نابلسده‌کی خلق طبقه‌سنی وسامری طائفه‌سنی ایسه نظردن دور طوته‌جغز. چونکه بونلر اولجه سویلدیکمز وجهله طبقهٔ خواصك پك چوق دوننده‌درلر . وبونلرك قطعیا نابلسده بر حق کلاملری یوقدر . بناءً علیه نابلسده حصوله کله‌جك انقلاب فکری طبقهٔ خواصدن ظهور ایده‌جکدر .

طبقهٔ خواصك ایسه اختیارلری عمومیت اوزره تحصیللری پك ناقصدر. عادتا بر هیچدر. ایچلرنده بر قاچ علوم شرعیه واقفی وارسه‌ده بالطبع بو کافی اوله‌ماز . نابلسده اقامت ایده‌ن کنجلر ایسه آزیجق اعدادی وقسم اعظمی برر ابتدائی تحصیلی ایله قالمشدر . بوندن دولایی درکه طبقهٔ خواص دیر دیمز خاطره غایت کثیف وکور بر تعصب کلیر . بو اویله بر تعصب که هر تجدده قارشی دورمقدن ، موانع القا ایتمکدن بر لحظه اوزاق دورماز . یالکز کوردیکنی یاپار . حرفی حرفنه یاپار. دنیا بر برینه کچسون جزؤی درجه‌ده اهمیت ویرمز . راحت بر اوده یشامسنی ، مدنی بر طرزده یشامه‌سنی هیچ بیلمز . واو کرمکده ایسته‌مز شرائط صحیه یی ده بیلمز .

والحاصل بو کثیف تعصبده بر عقاب عذاب کبی شایستهٔ انکشاف استعدادلر اوزرینه سیاه قنادلرینی آچمش خشین پنجه‌لریله بوتون ذکالری طیرمالیور . ونابلسك بوتون قابلیت تعالیسنی کمیریور .

٦ — حالت صحیه

نابلسك شمدی‌یه قدر بحث ایتدیکمز حالت اجتماعیه‌سی وطرز معیشتی اقتضاسی اوله‌رق ناصل بر حالت صحیه‌ده بولوندیغنی تعیین ایتمك مشکل دکلدر . مع ما فیه بو خصوصده دها امین مطالعه‌لر درمیان ایتمك اوزره نابلسده اوزون سنه‌لردن بری خدمات کزیده‌سیله معروف ونابلسك همان بوتون اولرینی زیارت ایده‌ن قیمتدار بر طبیب ایله کوروشلدی. بو خصوصده درکار اولان صلاحیتی حسبیله درمیان ایتدیکی مطالعات حقیقةً جالب دقتدر . بو ذاتك فکرنجه هر نه‌قدر نابلس نفوسی کوندن کونه تناقص ایتمیور وعددینی محافظه ایدیورسه‌ده بونی بر علامت خیر اوله‌رق تلقی ایتمك ونابلسده تردینك عدم وجودینه قائل اولمق دوغرو دکلدر . باخصوص نابلسده‌کی تولداتك بر طرفدن تعدد زوجاتك بوتون شدتیله حکمفرما اولمسی دیکر طرفدن ابوینك فضله اولاده مالك اولمق خصوصنده

تهالك كوسترمسی دولاییسیله پك بیوك بریكونه بالغ اولدیغی انكار ایدیله‌مز حقیقتلردندر. نفوس قیودینه ویاحقیقی ایستاتستیقه مراجعت خصوصنده اختیار كلفته‌ده لزوم یوقدر. لا علی التعین بر اقشام اوزری نابلس سوقاقلرنده بر جولان یاپمق مقصدی تأمینه كفایت ایده‌ر. كوروله جكدركه بو محله‌ده یوزلرجه چوجوقدن متشكل كوچوك انسانلر سوروسی موجوددر. بونلرك فضله‌لغی بر لحظه‌ده بیله نظر دقتی جالب بر حالده‌در. فی الحقیقه نابلسده هر عائله‌ده مطلقا بش اون چوجق بولنور. فقط بوتون بو چوجقلر بالطبع اصطفای طبیعی قانوننك تحت تأثیرنده‌در. بو چوجوقلرك محقق یوزده سكسانی محكوم فنا اولیور. یوزده یكرمیسی ایسه آنجق تنازع ومجادلهٔ بقاده غالب اولیور. بناءً علیه نتیجه اعتباریله چوجوقلردن اولنلرله بویوكلردن متباقی وفیاتك مجموعی، تولداتك عددیله بر مساوات طبیعیه حصوله كلمكده ونفوسك ابرهٔ یكونی تبدیل موقع ایتمه‌مكده‌در.

مع ما فیه چوجوق وفیاتنك بوقدر فضله اولمسی اسبابی‌ده تحلیل وتشریح ایدلمك اقتضا ایده‌ر:

بو خصوصده‌كی اسباب متعدددر. بركره چوجوقلرك نصل ونه كبی ابویندن یتشمكده اولدوقلرینی دوشونورسه‌ك نابلسده شرائط صحیهٔ ازدواجیه‌نك نه درجه‌یه قدر مفقود اولدوغنی آكلارز. مع التأسف بر چوق شهرلرمزده كورولدیكی اوزره اون، اون بش چوجوقلی اختیار بر ارككله اون ایكی، اون درت یاشنده بر قیز پك اعلا اولنه بیلیور. واحتمال‌كه اوچنجی، دردنجی ازدواجی‌ده تشكیل ایدییور. كوچوك وبیوك یاشده ایكن تصادف ایدیلن سؤ استعمالات شایان تذكاردر. باخصوص نابلس اولرینك رطوبتی وسؤ تغدی علاوه اولونورسه بو خصوصده بر فكر الده ایدیلیر. رطوبت حسبیله بر چوق والده‌لر اساساً روماتیزمالیدر. دیكر طرفدن سؤ تغدی حسبیله (رخیص) دینیلن دیكر بر خسته‌لقله معلولدر. عین زمانده تخمده چوروكدر. بناءً علیه‌یا طبیعی بر صورتده و (جنین) حالنده یاوروسنی كندیلكندن دوشورور. ویاخود رخیصك تولید ایتدیكی عسرت ولادت حسبیله چوجوق دوغاركن اولو دوغیور. ویاماكنه ایله پارچالانمغه مجبوریت حاصل اولویور.

چوجوغك بوتون بو مزاحمه كوكس كره‌رك دوغدیغنی تصور ایده‌لم. بو دفعه نماسی ایچون مشكلات حیاتیه‌یه تماميله معروض قالیور. درحال روماتیزمه‌یه كوچوكدن طوتولیور. قالچه‌لری ایكریلیور. بعضاً طوته‌میه‌جق بر حاله كلیور. چوجوق بر ایكی ایلق ایكن اساساً والده‌سنك آلیشدیغی سؤ تغدی چوجق ایچونده مباح اولیور. یاعائله‌نك حالی وقتی یرنده‌در. هر شیئی بولیور. وآبورجوبوره‌یور. اوزمان نه بولورلرسه بوتون افراد

عائله چوجوغك آغزینه ویرییورلر. ویاعائله‌سی فقیردر. اوزمان مثلا سودی آز اولان بر والده چوجوغنك آغزینه بر طورب پارچه‌سنی چكنه‌یوب یدیرییور. آز زمان كچمز، بالطبع خسته‌لنیور؛ طبیبه وتداوی‌یه اعتقادلری یوقكه تداوی ایته‌سونلر. هم بوراده بو شرائط داخلنده مداواتك‌ده نه‌قدر تأثیری كورولور. خسته محقق كیدییور.

نابلسك بر چوق عوام اولری واردركه بوتون بر عائله بر اوطه‌ده حیاتی كچیرییور. بناءً علیه بویله بر محلده ورم، تیفوس، چیچك كبی بر خسته‌لق اولدیمی بوتون موجود چوجقلری حتی بیوكلری‌ده بر انكده الوب كوتورییور. چوجقلرك چیریل چیپلاق سوقاقلرده، طوپراقلرله بولانمسی، ایی كیدیرلمه‌مسی، آچیق هواده یاتیرلمسی كبی دها بر چوق اسباب‌ده ینه یاورولرك علیهنده واونلرك حیاتنه خاتمه ویره‌جك عواملی تشكیل ایدرلر.

بوندن دولایی دركه بالخاصه نابلسده چوجوق وفیاتی غایت الیم یكونلر تشكیل ایدییور. بعض زمانلرده معین خسته‌لقلر انتشار ایدركن یاپدیغی تخریبات ایسه پك فجیعدر. مثلا ٣٢٨ سنه‌سنده قیزامق خسته‌لغی نابلسده ٥٠٠ چوجوق كوتوردی.

تصادف طالعله ئولمه‌ینلر ایسه اكثریا معلول قالیور. یا رطوبت حسبیله مزمن بر رونشیته دوچار اولیور ویاخود كوز خسته‌لغنه.. شونی‌ده ذكر ایده‌لمكه نابلسلیلرده فكر نظافت یوقدر. نابلسده صویك بوللغنه رغماً چوجوقلرینك یوزینی بر قاچ كونده ییقامیانلر واردر. ایشته بو عوامل تأثیریله‌دركه نابلس غایت قیمتدار بر ثروت انسانیه غائب ایدییور.

نابلسده بویوكلرك حالت صحیه‌سی‌ده پك الیم بر حالده‌در. صوك زمانلرده یعنی كچن یاز دوسمنده قوله‌رادن اللی آلتمش، تیفوسدن ایسه درت یوز بش یوز وفیات وقوعه كلمشدر. بو خسته‌لقلردن ماعدا احوال عادیه‌ده موجود خسته‌لقلرك وخسته‌لرك‌ده عددی پك بویوك بر یكونه بالغ اولیور.

نابلسده ورمك انواعی واردر (كوكس ورمی)، (باغیرصاق ورمی)، (كمیك ورمی). بونلردن كمیك ورمی‌پك چوقدر. سببی روماتیزمه ایله ضعفیتدر.

(مالاریا)، صولرك فضله‌لغیله برابر وادی‌ده داغیلمسندن؛ كوكس خسته‌لقلری كیردن؛ معده، باغیرصاق، خسته‌لقلری سؤ تغدیدن حصوله كلیور. وبونلرده ایجه تخریبات یاپییور.

نابلسده بعض عائله‌لره مخصوص ارثی خسته‌لقلرده موجوددر. اسكیدنبری عائله‌لرك یالكز كندی افرادیله ازدواجلر یاپمسی بو ارثی خسته‌لقلرك تماميله تبلرینه سببیت ویرمشدر. نابلسده عمومیتله قلب خسته‌لغنه بنیوی وجلدی خسته‌لغه حتی (بله) خسته‌لغنه دوچار اولان عائله‌لرده واردر. بو امراض ارثیه میاننده امراض زهرویه‌دن (فرنكی) یی‌ده كوستره بیلیرز.

نابلسده تازه فرنكى پك آز در . ارثى فرنكى اوكا نسبتله فضله‌در . تخمينا بيكده درت بش درجه‌سنده‌در .

امراض زهرويه‌دن (حرقة البول) ه كلنجه بوده پك چوقدر . فى الحقيقه نابلسده عمومى محلات يوقدر . فقط بو حال خلق بيننده مناسبات غير مشروعه‌نك فضله‌لغنى و(حرقة البول)ك تكثيرينى انتاج ايديور .

امراض جلديه‌دن (اكزه‌ما) ، امراض عقليه‌دن (بله) باخصوص (نوراسته‌نى) (ايسته‌ريك)ده نابلسده موجوددر . امراض روحيه‌دن (سير فى المنام) تعدد شخصيت خسته‌لقلرى‌ده بولونيور . جهالت وظلمت فكريه بو خسته‌لقلرك زياده لشمسنى انتاج ايديور . وأك كوچوك بر شيئه‌ده تسليميت كوسترمك استعدادينى‌ده طاشيدقلرى ايچون غايت قولاى مانياتيزه‌يه معروض قاليورلر .

والحاصل نابلسده موجود اولان بوتون بو خسته‌لقلرك اساس نماسنى يالكز بر اساسه ربط ايتمك قابلدر : « صحتك نه ديمك اولدوغنى نابلسليلر بيلميور . »

مع مافيه شونى‌ده اشارت ايده‌لم‌كه قادينك صحتى اركككك صحتندن چوق فنادر . زيرا اولجه سويلديكمز وجهله قادينك نه حياتنده ، نه مماتنده اركككك نظرنده بر موقعى يوقدر . بوتون سعادتلر ، هر شئ وحتى غدا بيله كويا كنديسنه مختص ايمش . بو مناسبتله بعض اولرده وبعض حريص اركككلرك اوده ات ييمكنى ييديكنى وقناعتكار قادينك ايسه يالكز سبزه‌لرله اكتفا ايتديكنى ذكر ايده بيليرز ، حتى عسرت ولادتدن دولايى عادتا جان چكيشن قادينك وضع حملى اثناسنده زوجنك لاقيد اوزانوب ياتديغى كورولور شيلردندر .

٧ — لسانه ، ادبيات

نابلسده تكلم ايديلن لسان عموم سوريه‌ده اولديغى وجهله معلوم خلق عربجه‌سيدر . بوندن ماعدا موجوديتنى كوستره‌ن ديكر بر لسان يوقدر دينيله بيلير . نابلسده موجود مكاتب رسميه‌دن يتيشنلردن اكثرى نابلسى ترك ايتدكلرى ايچون ينه نابلسده لسان رسمى‌يى ، تركجه‌يى بيلنلر آنجق بر قاچ مأمور وبر قاچ كشى‌يه انحصار ايديور . هر نه قدر قصبه‌ده اجنبى مكتبلرى كشاد ايدلمه‌مش ايسه‌ده محلى ملل مسيحيه‌نك « قتوليكلرك ، اورتودوقسلرك ، پروتستانلرك » بر مكتبلرى موجوددر . بونلرده‌كى طلبه‌نك مجموعى نابلسده‌كى خرستيانلرك قلت عدديه‌لرى حسبيله آنجق اللى ، آلتمشه بالغ اوليور . ايلك ايكى مكتبده اوقويانلر فرانسزجه ، اوچنجيسنده اوقويانلر انكليزجه اوكره‌نوب چيقيورلر . بناءً عليه خرستيانلردن بعضيلرى بو ايكى لسانه واقف اوليورلر . مسلمانلر ايسه

چوجقلرينى هر نه قدر بو مكتبلره كوندرميورلرسه‌ده قدس ، حيفا ، بيروت ، لبنان مكتبلرنده چوجوقلرينى بولونديريورلر . ونابلسدن خارجده بولنان لسان آشنالر داخل حساب ايدلمديكى تقديرده اسلاملردن آنجق اون اون بش كيشى خفيف بر اجنبى لسانى « فرانسزجه » تكلم ايدرلر . ديمك‌كه نابلسده بللى باشلى لسان خلق عربجه‌سيدر .

بيروتك انحاء جنوبيه‌سنده تكلم ايديلن خلق عربجه‌سى ايچون شيوه اعتباريله بر مركز تصور ايتمك اقتضا ايدرسه بو مركزك نابلسدن بشقه بر محل اولماديغنه شبهه ايتامليدر . جنين ، بنى صعب ، بيسان واطرافى عربجه‌سى پك آز فرقلرله بر نابلس عربجه‌سيدر . بيروتك شمال طرفلرندن بو حواليه كلن هر هانكى بر شخص شيوه فرقنى تماميله حس ايدر . بوراده كلمه‌لر تلفظ اولونوركن ايلك حرفلر ثقيل سويله‌يز ويوكسك بر سسله لحن ايديلير . فقط كلمه‌نك آخرى خفيف سويله‌نير ولحنده خفيف اولور . عينى زمانده بر مقدار بر اماله ويريلير وكلمه صوكندن اوزاتيلير . نتكيم كلماتك اوزاتيلمسى اك زياده عبرانى لساننده نظر دقتى جلب ايدر .

عين زمانده (ق) حرفى تماميله اظهار ايديلير ومنفى بر چوق فعللرك آخرينه بالخاصه (ش) حرفى علاوه اولونور . بو حرف (شئ) كلمه‌سندن مخففدر . مثلا (ماقلت له شيئاً) يرينه (ماقلتوش) ديرلر . (ش)لرك تكررى غايت محسوس بر حالده‌در . بوندن ماعدا برده يالكز نابلسده مستعمل بعض كلمات واردركه بونلرك عددينى آنجق بش ، اون كلمه‌يه چيقاره بيليرز . ديمك اولويوركه نابلسك خلق عربجه‌سى ديكر سوريه مراكزندن كلنلر ايچون آكلاشيله‌ميه‌جق بر معما حالنده دكلدر .

اصل قواعد صرفيه ونحويه‌يه موافق اولان لسان عربى‌يه كلنجه ، نابلسده بوس بوتون مهجور دكلدر . امور شرعيه‌يه واقف اولان بر قاچ ذات طرفندن بويوك بر سهولتله سويله‌نيور . وحتى معارفه منسوب بر قاچ ذاتك‌ده لسان فصيح عربى‌يه وقوفلرى شايان قيددر . بو كبى ذوات عرب آثار ادبيه‌سنى اوقومق وبر چوق ابياتى‌ده حفظ ايده‌رك ادبيات قديمهٔ عربيه‌نك ثروت فكريه‌سندن استفاده ايتمك وحتى حظ دويمق ايچون تهالك كوستررلر . فقط بو كبى بدايع آثاردن خوشلانانلر نظرنده خلق ادبياتنك بر قيمتى يوقدر . لسان فصيح عربى‌يه واقف اولميانلر نظرنده ايسه ادبيات وآثار ادبيه موضوعى بر آن ذهنلرينى اشغال ايتمش دكلدر . خلقك سويله‌ديكى وقادينلرك سه وينچ زمانلرنده ترنم ايتدكلرى شرقيلر ، ديلدن ديله دولاشان ضرب مثللر ، والده‌لرك هر كون تكرار ايتدكلرى نينيلر اونلر ايچون عادى بر شرقى ، بر ضرب مثل ، بر نينى‌دن عبارتدر . بو كبى اثرلرك‌ده بر قيمتى بولونديغنى لسان فصيح عربى‌يه واقف اولانلر آكلامق ايسته‌مزلر . بناءً عليه بر شرقيدن بحث ايدرسه‌كز كوله‌ر . فرضا اختيار بر ذات ايسه « بو ياشدن

صوكره‌مى شرقى؟» دير، اوموز سيلكر . حالبوكه بالخاصه نابلسده بو نوع خلق ادبياتنك غايت قيمتدار تجليلرى واردر . نابلسك حالت روحيه، حالت اجتماعيه وحالت فكريه‌سيله علاقه‌دار اثرلو پك چوقدر.

بونلردن نابلس قيزلرينك آقشام اوزرى سوقاقلرده طوپلانه‌رق سويله‌دكلرى و (مدحيات) تعبير ايتدكلرى شرقيلر پك جالب دقتدر . بو شرقيلرى اكثريا رمضان زمانلرنده كيجه‌لين تكرار ايدرلر . بو شرقيلر محاوره حالنده ترتيب ايدلمشدر . اللرنده فانوسلر بولوناز بو قيزلر فوج فوج برلشير وهپسى بر آغزدن بر فوج شرقينك بر قسمنى سويله‌ر. ديكر بر فوج كنديسنه جواب ويرر . بعضاً ده‌تك توك بر محاوره طرزنده شرقينك اقسامنى ادا ايدرلر . قيز جغزلرك پر نشئه وپر هوس تكرار ايتدكلرى بو پارچه‌لرك قائللرينى بالطبع بولمق قابل اولمز . فقط فكرمجه بو كبى اثرلرك قائلى بر شخص اولديغى ده كوستريله‌مز . زيرا هر سنه‌نك رمضاننده ترنم ايدن بو قيزجغزلرك كندى روحلرينى ده آز چوق افاده ايتمك اوزره برر كلمه علاوه ايتدكلرينى وبو كبى اثرلرده بو صورتله عمومى ومشترك بر هيجان محصولى اوله‌رق وجوده كلديكنى قبول ايتمك دها معقول اولور . بو كبى پارچه‌لر روحلرك اك صميمى بر شعره‌سى اولمق حيثيتيله‌ده تدقيقه شاياندر . بو شرقيلرك محاوره‌لرك عددينى يكرمى‌يه، اوتوزه بالغ ايده بيليرز وبونلرك ايچنده تماميله تبلر ايدنلرى بولونديغى كبى نقصان قالانلرى‌ده موجوددر . تام اولانلردن برينى اشارت ايده‌لم :

— قيزلرك محاوره‌لرندن —

بنياتى بنياتى   قيزجغزلرم ، قيزجغزلرم
نعم يامى نعم يامى   آننه‌جكم ، آننه جكم
بزوجكم بزوجكم   اولنديره‌جمى، اولنديره‌جمى ؟ ..
لمن يامى لمن يامى   كيمه آننه‌جكم، كيمه آننه‌جكم؟..
الى الوالى الى الوالى   والى‌يه ، والى‌يه ...
تسلم ايدو تسلم ايدو (يده)   الى صاغ اولسون، الى صاغ اولسون.
بزوجكم بزوجكم   اولنديره‌جمى اولنديره‌جمى ؟ ..
لمن يامى لمن يامى   كيمه آننه جكم؟ كيمه آننه جكم؟ ..
الى الفران الى الفران   فرونجى‌يه ، فرونجى‌يه...
مامن ريدو مامن ريدو (ما نريده)   ايسته‌ميز اونى ، ايسته‌ميز اونى...

بو محاوره‌ده سؤاللر وجوابلرك پك چوق سورديكى‌ده واردر . مع مافيه بز آنجق

بر قاچ دانه‌سى ايله اكتفا ايده‌لم . اولنديره‌جمى وكيمه آننه‌جكم ؟.. سؤاللرى هر دنعه تكرار ايدلدكدن صكره:

الى البنا ، الى البنا   ياپيجى‌يه ، ياپيجى‌يه . (اوياپان عمله)
ينكسر ايدو ينكسر ايدو   الى قيرلسون ، الى قيرلسون ..
الى المتصرف الى المتصرف   متصرفه، متصرفه ..
تسلم ايدو تسلم ايدو   الى وار اولسون، الى وار اولسون..
الى البياع الى البياع   صاتيجى‌يه ، صاتيجى‌يه ...
مامن ريدو مامن ريدو ... الخ   ايسته‌ميز اونى ، ايسته‌ميز اونى..

كوچوك ياورلرك معصوم يوره‌كلرندن دوكولن بو اعترافاتده نه درين بر معناى قيمتدار واردر . دها اوفاق ياشده ايكن قيزلرك يكانه دوشونديكى مادامكه ازدواجدر . او حالده زوج انتخابى‌ده بر مسئله‌در. نفوذك پك دهشتلى تزاحملر ياپديغى ، مأموريتلرك پك مقبول اولديغى بر محلده قيزلر ايچون زوج انسب بر والى وبر متصرف اوليور . فقط نظرلرنده بر عمله ، بر صاتيجى ، ويا بر فرونجى الى قيريله‌جق وايسته‌نلميه‌جك بر مخلوقدر . يا بوز واليلرك نصيبى بر صاتيجى‌يه دوشرسه.. آرتيق اوته‌سنى دوشونمه‌مليدر .

ديكر محاوره‌لرنده باسقه نقطه‌لر جلب دقت ايدر . اولنمك ايستيان قيزلرك نيته كيم، اكثريا كوزلرى او كنده كچيله‌جك بر يول واردر . اولا ازدواج ثانياً متروكيت. ازدواج ايچون نه‌قدر شفا بخش امللر بسلمه‌لرده اونلرك اعلا بيليرلركه بر كون كلير، مطلقا مهجوريته محكوم اوله‌جقدر. اوزرينه اوله‌نيلن قادينلرك بوتون دوچار اوله‌جقلرى اضطرابلر پك كنج ياشده ايكن بو قيزجغزلرجه معلوم اولور. چونكه هر كون اولرنده كوزلريله كوريورلر. ووالده‌لرينك چكدكلرى ماتملره‌ده اونلر آز چوق اشتراك ايتمش بولونيورلر. فرضا يكى زوجه‌يه آلتون بيله‌زيك كتيرلسه اسكيسنه بر شى كتيرلميه‌جكنى پك اعلا بيليرلر. يكيسنك نصيبى كولمك، اسكينك ايسه آغلامقدر . بو نصيب مشئوم حياتك صوكنه قدر قادينلرى تعقيب ايدر. وشايد اونسه‌لر بيله يكى زوجه‌لر ايپكاره غرق اولور . فقط اسكى آتيلمش يپرانمش زوجه‌لر ايچون اك عادى بر درى پارچاسى بيله فضله كورونور . بونى بيلدكلرى ايچون ايچلرندن دها درين شكايتلر فيرلار . واورطاقلره بددعاده بولونمقدن بر آن خالى قالمق ايسته‌مزلر . آتيده‌كى شكايت وبددعا او قبيلدندر . هپسى بر آغزدن تكرار ايدرلر :

الوردى ما هو عندى .. الوردى عند الضره .. الله يضر الضره .. واللى نايم عندها

يعنى «پنبه ليسى يانمده دكلدر. پنبه ليسى اورطاغك يانندده‌در. الله اورطاغه ويانده كنه ضرر ويرسين»

وبوتون بو دعالر قيز جغزلرك حياتنك صوكنه قدر كنديلرينى تعقيب ايدر دورر .

قیزلرك محاورەلرندن بر قسمی نابلسده معروف بعض بکلردن وبعض ارباب صنایعدن بحث ایدر . بر قسمی ایسه حجه کیتمك روضهٔ مطهرەیه ایریشمك خصوصنده بعض تمنیاتی حاویدر . والحاصل بوتون بو مدحیەلرده نابلسك حیات محلیەسنك پك مهم تأثیرلر یاپدیغی واضحاً مشاهده اولونمقدەدر .

(مدحیات)دن ما عدا نظر دقتی جالب پارچەلر میاننده بعض نینیلری (تهالیل)ی ذکر ایده بیلیرز .

— نینی —

نام یا عیونی نام	عین العلا ترعاك
نام وانشرح وعلیك	عمك فلان سهران
سهران بین رجلیك	ینشدلك الاشعار
یاقمر الحوش یاقمر الحوش	یاموانس امك من الخوف
لولا جمالك الفتان	ما بقی بعین احد نوم
نام یاعینی نام	لذبحلك طیر الحمام
یا حمام لا تزعلوا	اضحکوا علی فلان

— مألاً ترجمەسی —

«اویو کوزم اویو. سمانك کوزلری سنی بکلیور . اویو ومنشرح البال اول. باق عموجەك اویقوسنی فدا ایتمش، آیاقلریکك اوجندەسنی بکلیور . ای اوك مهتابی ، ای انەکه انسیت ویرەن ماه ! سنك فتان کوزەللکك اولماسەیدی، کیمسەنك کوزونده اویقو قالمازدی. اویو کوزوم، اویو. سکا بر کوکرجین قربان ایدەیم . ای قومریلرسز دارلمیکز . یاورومك یوزینه کولیکزکه اویوسین اویو کوزوم ، اویو . »

والدەلر چوجقلرینك بشکینی صاللارکن احتمالکه اونده یالکز برتك یاوروسیله برابردر . چوجوغنك باباسی ایسه یکی زوجەسیله برلکده . شبهەسز بو والده ایچون یکانه تسلی بو یاوروسیدر .

نابلسده :

یا هادی الهدایا ، یا مکسی العرایا . .

مبدئیله باشلایان بعض نینیلر وارسەده بونلری بربرر یازمق زائددر . آنجق شونی سویلیەلمکه بو نینیلردن بشقه محللردەده معلوم اولانلری وارسەده بو قصبەلرك یقینلغندن ومجاورتندندر . مع ما فیه نابلسده دیکرلرینه ترجیحاً استعماللری جهتیله شایان دقت اولدقلرنده شبهه یوقدر .

نابلسده ترنم ایدیلن شرقیلریده اهمال ایتمەملیز . بو شرقیلرك الك نشئەلیس

خلق — عوام صنفندن ارککلرك بر آرەیه طوپلانەرق وال چیرپارق بر آغزدن سویله دکلری شرقیلردر . فقط اونلر عندنجه الك معتبر اولانلری (موالیات بغدادیه)نامی ویریلنلریدر ایله بونلرك فاتحەسی مقامنده اولان (بیتیات موالیه)دەنیلن مقدمەلردرکه بونلرك عددی نابلسده یالکز سویلنلری نظر دقته آلنیرسه بلکه قرقه، اللی‌یه بالغ اولور. کوزل سسلی اولانلر (بیتیات) دن بر افتتاحیه یاپارلر . صوکره بری (موالیات بغدادیه) دن برینه باشلار :

بدنا الاماجد یا سبع الغلا والغاب . .

وایلك مصراعی بیترر بیترمز اوطورانلر هپ بر آغزدن (بیتیات)دن برینی تکرار ایدر واوزمانده هپسنك پر نشئه صدالری یوکسله لیرمش :

تحت هودجها وتعالجنا
صار ، حب سیوف یاویل . . الخ

بوندن صکره موالیاته دوام اولونور ودیکر بر مصراع سویلەنیر :

بهمتك یابطل تخشی اسود الغاب

وبو صورتله دوام اولونورمش .

نابلسده محلی شرقیلردن اولمق اوزره وقتیله نابلسده بولنان واستبدادیله فنابرنام براقان « طیار پاشا » نامنده برینه سویلەنن شرقیی مثال اولەرق کوسترەبیلرز :

یاویلا ، یاویلا ، یاویلاه المصائب
الله ، یا الله ، محمد رسول الله
خنزیر الشیب ، عبدنا هالصلایب
طیار پاشا ویشلك علینا
بارود فینا یازخ المطر
یاویلا ، یاویلا ، یاویلاه المصائب..الخ

« فریاد ، فریاد .. بوچکدیکمز مصائبدن فریادلر . ای تاکری‌ای پیغمبر .امدادمزه یتیشیك « طیار پاشا! »سن بزه خاچلری طاپدیردك . بزدن نه ایستیورسن؟ »

بو شرقی اوزون سنەلردنبری دیلدن دیله دولاشیور وحالا بوتون بر غیظله تکرار ایدیلیورمش .. کیجەلین ترتیب ایدیلن رقصلر ایچون ایسه آیری پارچەلر واردر .

— شرقی —

حس طیره مغربیه
علی سور اسکندریه
کلمتنی ، کلمتها

TÜRK TARİH KURUMU

قالت انا النابلسیه..

« اسکندریه سوری اوزرنده یابانجی بر قوشك سسی وار کندیسیله قونوشدم . اوده قونوشدی وبن نابلسلی‌یم دیدی . »

وبوکا مشابه اولمق اوزره :

سروج الخیل یاغاوی
اتقنطر یا المعناوی ..

ویا

عبله یاموالینا
اشبه‌بللی تماشینا ..

بیتلریله‌باشلایان شرقیلر تکرار ایدیلیر. بوکبی شرقیلرك یکونی ده‌ا یجه‌برکمیت تشکیل ایده‌ر . نابلسده مستعمل بوتون بو آثار نیم موزوندر . یعنی منتظم بر وزنه تابع دکلسه‌ده آهنك اعتباریله مصراعلر بیننده بر یاقینلق بولونیور. صوك زمانلرده کوچوك قیزلر طرفندن بالخاصه مکتبلردن اوکرندکلری بعض پارچه‌لرك تك توك ترنم ایدلمکده اولدقلری‌ده کورولیور :

یامعشر البنات
هلموا للعلوم
فلیس من حیاة
الا بها نقوم ...

ارکك مکتبلرنده یکی یتشین چوجوقلر دخی عربجه‌وترکجه حریت ووطن‌شرقلرینی اوکره‌نیور وسویلیورلر .

نابلسده مستعمل (ضروب امثال) ه کلنجه : بونلرك‌ده عددی بر قاچ یوزه بالغدر . کرك ارککلرینك وکرك قادینلرینك آغزلرنده هر سوزده بر ضرب مثل ایراد ایده‌رك، وهر مسأله ایچون بر تمثیل یاپه‌رق مخاطبی اقناع ایتمك طریقی حافظه‌لری قوتلی اولان نابلسلیلرجه پك قولای بر شیدر . بو ضرب مثلار میاننده بر قسمی واردرکه باشقه ملتلر ولسانلر عندنده‌ده معروف ومستعملدر مثلا :

اسمع وطنش

یعنی « ایشیت‌ده آکلامامزلغه کل ». ویاخود:

اقل‌لك یاجاره حتی تسمعی یا کنه

یعنی « قیزم سکاسویلیورم ، کلینم سن دیکله » ضرب مثلری بو قبیلدن‌در .

بعض ضرب مثلرده واردرکه یالکز نابلسه مختص دکل بوتون عربجه تکلم ایدنلر بیننده مستعملدر :

عصفور کفل زرزور طلعو الاثنین طیارین
« سرچه قیرلانغیجه کفیل اولدی ، ایکیسی‌ده‌اوچیجی چیقدی »
کل من رکب الخیل ماصار خیال
« هر آته بیتن سواری اولماز »

ضرب مثلری بو میانده ذکر ایدیله بیلیر . وهمان دینیله بیلیرکه نابلسك بوتون ضرب مثلری بو قبیلدندر .فقط‌بو ضرب مثلر میاننده قیمتدار بر معنای رمزی‌یی حاوی اولانلری اولدیغی کبی دائرهٔ اخلاقك حدودندن خارج اولانلرینك‌ده موجود اولدیغی اونوتمایالم . ایشته نابلسرك‌حالات ادبیه‌سی بوندن‌عبارتدر.

صنایع نفیسه‌یه کلنجه : نابلسده اویله شیٔ ارامامیلیدر . اوته‌دن بری دن کله‌رك دوکونلرده چالغی چالان بر ایکی چنکی طاقمی ایله بعضاً یوللری دوشه‌رك بر مقدار نابلسده بولنان بر قاچ سازنده استثنا ایدیلیرسه‌نابلسده موسیقی‌یه‌ده تصادف ایتمك کوجدر. اولرده‌پك‌نادر بر ایکی عود چالانلروارسه‌ده‌بودخی‌موسیقی‌نامی تحتنده مدار مطالعه اوله‌جق بر اهمیتی حائز دکلدر . پیانوده اودرجه‌ده‌در . خلاصه نابلسلیلر ادبیات قسمنده تتبع ایتدیکمز شرقیلرله‌آنجق ذوق سمعی‌لرینی تطییب‌وترطیبه چالیشیورلر .

— ٥ —

سامریلر

١ — سامری محله‌سی

میلیونلره بالغ اولان انسان کتله‌لری ایچنده ، معین بر ایده اله ، بر مفکوره‌یه طوتونه‌رق محافظهٔ موجودیت ایتمك نه قدر مشکلدر ؟ دین ، ملیت ، لسان کبی نامحدود اساساتك وبیکلرجه اسباب افتراق واختلافك اجرای حکم ایتدیکی بر صحنهٔ تنازعده بقاپذیر اولمق ایچون نه‌قدرقوی اولمق لازمدر ؟ اك اسرار انکیز وشعله‌دار دینلری سوندورن ، اك مهیکل ملتلری ییقان ، ده ویرن ، اك ترنمکار لسانلری بوغان ، قیصان وصوصدیران‌اوعظیم کردبادزمان‌مواجهه‌سنده برکله‌بك‌قدرساکن‌وبر یاپراق قدر نحیف‌بر شخصیت ایله دینی ملتی ، لسانی بر ابدیت محققه‌ایله نصیبه‌دار مصونیت ایتمك‌بی شبهه اك علوی وذی کمال بر غالبیت اولور .

مع ما فیه بویله علوی بر موفقیته ایریشمك سامریلر ایچون‌نه درجه یه‌قدر قابل

TÜRK TARİH KURUMU

اولابیلیر ؟ اعتراف ایده‌یم‌که سامریلرك اقامت ایتدکلری محله‌یه ایلك خطوه‌یی آتارکن دماغمده بوتون بو سؤاللر بر صرصر خزان کبی مدید اوغولتولر یاپیوردی . کندی کندیمه : «افرادی یوز آلتمشدن عبارت بر دین، بر ملیت ، بر لسان و بر غایهٔ خیال. بو ضعیف دینی ، بو ناتوان ملتی ، بو قیصق وسونوك لسانی واوزواللی غایهٔ خیالی بالذات اکلامق رأی‌العین کورمك و کندی قولاغمله ایشتمك ، بوتون موجودیتمله دویمق ، بکانه قدر قیمتدار بر ثمره ویره‌جکدی ؟» دیوردم ومتمادیاً نابلسك آلودهٔ مساوی. وقاقلرندن کچرکن اویوز آلتمش کشی‌یی بو اعماق مجهوله‌یه دوشوره‌ن تصادفك غرابتنی دوشونیوردم .

برآزصکره نابلسك جنوب غربیسنده بولنان یاسمینه محله‌سنك صوکلرینه تقرب ایدرکن ظلمت وعفونتله ممتزج طار ووحشی تونللردن کچیلیوردی. ییقیق وصیزینتلی دیوارلره ، اوردو- مجکلی وموحش طاوانلره سینن تحملکداز برقوقویی دویمامق ایچون المده‌کی مندیل کفایت ایتمیوردی. بوراده دائما متعفن وسالدیده بر هوا کیم‌بیلیر قاچ یوز سنه‌دنبری ضیا کورمه‌ین بوتونللرده تموجلر یاپیور وبر حمولهٔ مرضیه ایله بر چوق اولرك دار، قیصه وعاجز قپولرینی آشیندیریوردی. « سامریلرك محله‌سی » بوراسی ایدی . بر قاچ دار واسرار انکیز اعوجاج یولمزك خاتمه‌سنی تشکیل ایتدی . بر ایکی دمیر قپو ، بر مقدار حولی ، وبر قاچ باصاماقلی مردیوه‌ندن‌صکره تکراردار واوفاق بر اوطه قپوسندن کیرلدی . بر آز اوته‌ده قرمزی صاریقلی بر ذاتك دوداغندن بر فیصلدی ایشیدلدی :

— کنیسة السامریه « سامریلرك کلیساسی » دیدی . وبن آرتق آکلایوردم‌که سامریلرك معبدنده‌ایم ...

۲ — سامریلرك معبدی ونورانلری

باصیق طاوانلی، مربع الشکل ، اوفاجق وطار بر اوطه.. بر طرفنده یاریم مترو یوکسکلکنده وبوتون اوطه طولنجه تخته‌دن بر سدیر اوزرنده رنکی صولوق ، توزلو بر مندر ، اوطه‌نك کنیشلکنه دوغرو قیوریلیور واوزانیور . اوطه‌نك مدخلی قارشیسنده ینه دمیردن قیصه بر قاپو ؛ بری‌ده کتاب حفظنه مخصوص جاملی بردولاب وایچنده بر مقدار مجلد وبویوك کتابلر ؛ مندرك اوکنده کوچوجك سیاه بر ماصه واوستنده بر حقه وقلم..

حجره ، بو هیئتیله بالطبع سیناغوغه یکزه‌میوردی . بم بیاض پاتیسقه‌دن اوزون انتاریلر کیین، صاچلری صاقاللری وحتی بیقلری طبیعتله اوزایه‌رق اصلا کسدیرلمه‌مش ، مع مافیه پك کنج اولدقلری آکلاشیلان بر قاچ کشی باشلرنده فس اولدیغی وآیاقلرنده

سامریلرك نورانی

TÜRK TARİH KURUMU

سياه چوراب وپوتين بولنديغى حالده‌يرلرندن قالقديلر وبزه ير كوستر ديلر. ديوارلرى ايچه بادانالانمش حجره‌نك كتابخانه طرفنده اوزرى سامرى حروفاتيله محكوك وديواره تثبيت اولونمش برطاش لوحه‌نك آلت يانينده اخذموقع ايتمش ايدك. حاضرونك اوزون وقيوريق بورونلرى ايله پك اصيلانه كورونن سيمالرنده بر حالت متفكره واردى. برمدت صوكره بياض انتارى اوزرنده بر خرقه كيمش، باشنده فس وقرمزى صاريق بولونان سياه صاقاللى بر ذات كيردى. « كاهنمزك وكيلى » ديديلر. سامريلرك رئيس دينيلرى عمران بن اسحق بن عمران الكاهن ايسه قدسده بولونيوردى. بر مدت صوكره هپ بردن سامريلرك معبدينى كورمك اوزره ايلك كيرديكمز قپودن چيقدق. بر، ايكى كنج كيتدى وبيلمم نره‌دن ايكى بيوك آناختار كيتردى. ينه باصيق بر قپو معدنى بر طراقه ايله آچيلدى. بو تينلرمزى چيقاردقدنصكره كيردك. بوراسى اوفاجق وقاپ قاراكلق بر ير ايدى. طاوانى بر قبه حالنده قيوريلمش ايدى. اك يوكسك بر نقطه‌دن وقبه‌نك اورطه‌سندن آچيلان جاملى بر منفذدن معبده أسمر بر ايشيق كيرييور وبياض بادانالى ديوارلره تماس ايده‌رك يره سريلى اوزون حصيرلر اوزرنده داغيليوردى. مدخلك صول طرفنده بر قاريوله پرده‌سنه وياخود يموشاق بر پاراوانه‌يه بكزه‌ر برشى اوكمزده كشاده اولوندى. يوكسك بر صنداليه بچمنده وكنارلى بر دستك قونولدى. بو دستك اوزرى ايشلمه‌لى بر قطيفه‌ايله اوتولو ايدى. ينه كيزلى بر يردن اوزرى نقشلى صارى معدنى ايكى اسطوانه چيقارلدى. ودستكك اوزرينه قونولدى، شيمدى اسطوانه‌لرك برى صول ديكرى صاغه دوغرو آچيليور. ورنكى مرور ايام ايله صولمش وبر كاغده بكزه‌ين بر لوحه‌نك اوزرنده‌كى عبرانى خطوط وسطور كورونيوردى. تقرب ايتدك. اسكى كاغدك قديم برديدن عبارت اولدوغى آكلاشيليوردى. سامريلرك بو اسكى كتاب مقدسلرى، توراتلرى حقنده اسطوانه‌لرى آچان ذات ايضاحات ويرمكه باشلادى:

« بو تورات بوندن اوچبيك اوچيوز كسورسنه اول حضرت موسانك برادرى حضرت هارونك احفادندن (ابوشوع) بن (فنيحاس) بن (العازار) بن (هارون) طرفندن قربان دريلرى اوزرينه يازلمشدر. بونك عرضى اللى بش سانتيمترو، طولى ايسه يكرمى اوچ مترو آلتمش سانتيمترودر. ديانت موسويه ايله متمسك اولانلر ايچون دنياده موجود يكانه حقيقى تورات بودر. بو توراتك مضامين قدسيه‌سى بوتون موسويلر ايچون بر دستور العمل اولمق لازمدر. بو توراته مغاير اولان هر نسخه اختلاق محضدر.

بز سامريلر، بو توراته ايمان ايدر واونك احكامى ايله عمل ايله‌رز. بو توراتك محافظه‌سى ايچون نه قدر زحمت چكيورز بيلسه‌كز. حتى بر دفعه‌سنده چالديلر. بويوك بر فداكارلقله بولدق وتكرار آلدق، كتيردك.»

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

سامرئ متدين كيم بيلير شيمدى يه قدر قاچ مستشرقه، نه قدر زيارتجيلره بو سوزلرى تكرار ايتمش ايدى . حالبوكه بر چوق خطوط عتيقه علماسى بو توراتك ياشنى دها كنج بوليور. وآنجق بيك سنه لك بر ماضى يه ارجاع ايده بيليوردى .

توراتك بولونديغى محلك آرقه سى ايسه قاباريق وبياض بادانه لى بر محلدى . اوراسنى ده كوردكدن صكره اسكى حجره يه دوندك. شيمدى كاهنلرى سامريلرك دينى ايضاح ايديور ونهايت كنديلرينك موسوى اولدقلرى حالده ناصل تاريخ آدمدن اوچ بيك قرق درت سنه صكره آيرلدقلرينى آكلاتيوردى وسامريلرك اساس اعتباريله عبرانى اولمدقلرينى وما وراءالنهر وياخود بلاد فارسدن كلدكلرينى ادعا ايدن اكثر مؤرخين ومؤلفينك مطالعاتنى آكلامق ايستميور ايدى.

٣ — سامريلرك دينى

سامريلرك دينى اللرنده بولونان تورات تعيين ايدييورمش . بو تورات ايله ديگر موسويلرك اللرنده كى تورات آره سنده (٣٦٠) قدر فرق وارمش. فقط لاروس سامريلردن بحث ايدركن دين اعتبـاريله موسويلردن آيرى اولمق اوزره اوچ اساس قيـد ايدييور : برنجيسى سامريلرك كتاب مقدس اولمق اوزره يالكز حضرت موسانك أسفار خمسه لرينى طانيمه لرى . ايكنجيسى كبار موسويونك نقول ورواياتنى سامريلرك رد ايتمه لرى اوچنجيسى ايسه موسويلرك محل مقدس وقدس اوله رق (اورشليم)ى ، سامريلرك ايسه غاريزيم طاغنى طانيمه لريدر .

سامريلرده عقيدهٔ اساسيهٔ دينيه نك شرائطى بشدر :

(١) اللهك وحدانيته (٢) حضرت موسانك نبى الله اولديغنه (٣) توراتك منزل كتاب الله اولديغنه (٤) جبل غاريزيمك قدس اولديغنه (٥) يوم الدينونه يعنى آخرتك بولونديغنه ايمان ايتمك لازمدر . سامريلرك نظرنده جناب حق هر درلو صفاتدن منزهدر . حضرت موسادن بشقه هيچ بر نبى نك نبوتنه اينانمق ايستەمزلر . يالكز نبى (يوشع)ك اولا (افرائيم)ى اولمسندن، ثانياً وداعنامه سنى سيشه مده يعنى ناباسده تنظيم ايتمش اولمسندن دولايى كنديسنى نبى طانيرلر ويانلرنده اونك كتابى موجودر . يوم آخرتده دخى اعمال بشريه نك حسابى كوروله جك وخير ايشله ينلر جنته نائل و شر فاعللرى ايسه جهنمه آتيله جقلردر. جنت، حضرت آدمك جنتى دركه اوراده عبادات متماديه دن بشقه بر شئ يوقدر . جهنم ايسه بر نار لاهوتى در. والحاصل سامريلر ارواحه وخلود نفسه وقيامت امواته معتقددرلر. بوندن بشقه سامريلرك نهايت مهدينك كله جكنه ايمـان ايدرلر . مهدى ايچون ده مختلف نامل ويررلر و(حاشاحيب)، (حاطاحيب)، (مرجع) ديرلر .

فقط مهدينك نه زمان كله جكنى بيلمدكلرى ايچون متمادياً كنديسنى بكلرلر. يالكز مهدينك علامتلرى وارمش؛ بونلرده، مهدى اولا كلمة اللهى اظهـار ايده جك . ثانيـاً عصاى موسايى والواح عشره يى حامـل اوله جق ، ثالثاً (من) دينيلن قـدرت حلواسى چو ملكنى ده يعنى (قدرة المن)ى ده برابرنده كتيره جكدر .

سامريلر بوندن بشقه ملائكه يه ده معتقددرلر .

سامريلرده توضيح ايديلن بو عقائد اساسيه دن ماعدا بعض فريضه لرك وجوب لزومنه اعتقاد ايتمك واونلره ده عمل ايتمك لازمدر . بو اعمال دينيه ايسه بروجه آتيدر :

١ — صلاة ٢ — حج ٣ — صوم ٤ — زكاة .

سامريلرك نمازى ايكى وقته منحصردر . برى « صليت بيقر » صباح نمازى ، ديكرى ايسه « صليت غرب » اقشام نمازيدر . هر ايكى نمـاز اون برر ركعتدن عبـارتدر . هر ركعتك اولنده سجده ايتمك وصوكره قالقه رق آياقده ترتيل تورات ايتمك مقتضى در . نمازلر هر نه قدر منفرد اوله رق ادا ايديليرسه ده جماعتله اداى صلاة ايدنلر دها زياده نائل مثوبات اولورلر .

« صليت بيقر »ك مدتى شق فجردن طلوع شمسه قدر « صليت غرب »ك زمانى ايسه اقشامدن بر ايكى ساعت صوكره يه قدردر .

نماز اركككره وقادينلره سياناً مفروضدر . مع ما فيه قادينلر نماز قيلاركن اركككره قاريشماز . آيريجه اداى صلاة ايدر .

نماز وقتنك (نفير) ايله اعلانى مشروط ونماز قيلاجق اولانلركده مطهر اولمسى لازمدر. طهارت ايسه ايكى صورتله اولور. اولا غسل ايله ثانياً وضؤ ايله. حدثدن طهارت هر موسوى ايچون بر شرط اولدر . حائضه يى لمس ايتمك دخى غسلى موجبدر . حائضه نك آن تطهرنده اوچ قادينك شاهد اوله رق يانى باشنده بولونمسى ده مقتضى ايمش . (وضؤ)ه كلنجه معين دعالرله اولا يالـكز اللرينى واللريله ايش كورەن طاقمدن ايسه اللريله ديرسكلره قدر قوللرينى اوچر دفعه وصوكره آغزينى بروني ، صوكره يوزينى قولاقلرينى ونهـايت آياقلرينى اوچر كره ييقامقدن عبارتدر . نمازده كى ترتيلات توراتلرك يازلديغى لسانده ، يعنى عبرانئ قديم ، ياخود سامرى لسانيله اجرا ايدلمك اقتضا ايدر . بو شرائطـه مالك اولميانلرك نمازلرى ده بالطبع مقبول دكلدر .

(شبات) يعنى جمعه ايرتسى كونى حضرت موسانك شريعتى وجهله بر يوم استراحت اولديغى ايچون بو كون ظرفنده جمعه اقشامى غروبندن جمعه ايرتسى غروبنه قدر تماميله ترك اشغال ايتمك وزمانى دنيانك هر درلو اغفالاتندن تجريد ومطامعدن قطع نفس ايده رك عبادات وطاعات ايله امرار وقت ايتمك ايجـاب ايدر . بوندن دولايى دركه (شبات)ك

نمازی‌ده او نسبتده مدید اولور . وصباح نمازی اوچ ساعت ، اقشام نمازی ایسه یارم ساعت سوررمش. برده بوكونه مخصوص اولمق اوزره آیریجه اوكله نمازی واردركه بوده بر بوچوق ساعت قدر دوام ایدرمش .

سامریلرده‌كی حجه كلنجه بوده غاریزیمی زیارت ایتمكدن عبارتدر . حجك اوچ شكلی واردر . ١ — حج الفطیر *pâque* . ٢ — حج الاسابیع *pantécote* ٣ — حج المظال *tabernacle*

١ — حج الفطیر بو قربان بایرامی دیمكدر . نیسان آینه مصادف اولان بدره موافق زمانده یدی كون قالیرلر وبوراده قربانلر ذبح ایدرلر .

٢ — حج الاسابیع ایسه اللی كون صكره اولور . داغده آنجق درت بش ساعت قدر قالیرلر .

٣ — حج المظال ایسه حج الفطیر كبیدر . تشرین اول آینه مصادف اولان بدره موافق زمانده یدی كون قالیرلر . وهر عائله مظله‌نك آلتنده یشار .

حجك شرائطی‌ده واردر . (١) توراتك وجودی ؛ (٢) كاهنك وجودی ؛ (٣) عمل طواف وصلاتدن صكره معانقه .

اصول طواف ایسه كاهنك اك اوكده بولوندیغی حالده غاریزیم داغنده موقع مخصوص اطرافنده بیاض عبالر اكتسا ایده‌رك یدی دفعه دولاشمقدن عبارتدر . غاریزیم‌ده بولونان موقعك قدسیتی حقنده سامریلر آتیده‌كی ایضاحاتی ویرر :

«غاریزیم هیكل موقعی ایدی . بالآخره حضرت موسا هیكلی (تیه) ده یاپمشیدی. موسانك وهارونك وفاتندن صكره هیكلی یشوع بن‌نون غاریزیم داغنه نقل ایتدی . صوكره كاهن كبیر (العازار) وصوكره (فنیحاس) صوكره الده‌كی توراتی یازان (ابوشع) صوكره (مشش) كاهن اولدی . صوكره كهانت (بعقل)ه اوندن (عزی) یه انتقال ایتدی . اوزمان عزی كوچك بولونیوردی . لاوینك دیكر بطندن بررئیس نصب ایتمشلردی. (ایلی) نامنده‌كی بو كاهن ایله بالآخره بویوین عزی آره‌سنده اختلاف اولدی . زیرا ایلی طوزسز قربان كتیرمشیدی . بونك اوزرینه (عزی) ایلیدن قزدی . (ایلی) قدسه كیتدی . (عزی) بوراده قالدی وموسویلر آره‌سنده بو صورتله اختلاف ظهور ایدنجه هیكل غائب اولدی. فقط اونك موقعی غاریزیم‌در . »

سامریلرده‌كی صومه كلنجه بوده حج المظالدن بش كون اول بویوك ، كوچوك هر سامرینك حتی ممه‌ده‌كی چوجقلرك بیله یكرمی درت ساعت اوروج طوتمسندن ، آغزه بر شی قونولمامسندن عبارتدر . بو یكرمی درت ساعت ظرفنده قطعیاً اویومامق وزمانی

عباداتله كچیرمك اقتضا ایدر . سامریلرك شریعتنه كوره اوروج طوتمه‌ین اعدام اولونورمش .

(زكاة) ایسه قزانجینك اونده برینی كاهنه وفقیره تبرع ایتمكله مكلف اولمقدن عبارتدر.

سامریلرده طورفه وقشره‌ده موجوددر . ات ایله یغورت وتره یاغی برلشه‌مز . وبرابر ینیله‌مز. ات ینرسه آلتی ساعت صوكره آنجق یغورت ییمك ، یغورت ینیلیرسه اوچ ساعت مرورنده ات ینیله بیلیر . ییه‌جكلری اتك معین آدملری طرفندن كسلمش اولمسی اقتضا ایدر .

سامریلرده قادینلر ایچون تستر بولوندیغی كبی چوجوق دوغورمایان خسته اولان ویا بر عیب شرعیسی بولونان زوجه‌نك اوزرینه اولنمك دخی موجودر .

سامریلرك اركك چوجوقلری سكز كونلك اولنجه مطلقا سنت ایدلمك مقتضیدر . بو مدت ظرفنده سنت ایدلمه‌ین چوجق اعدام اولونور . اثنای ازدواجده ایكی كشینك شهادتی‌ده ایجابات شرعیه‌دن بولوندیغی كبی اصول وراثتلری دخی عموم موسویلرك اصول شرعیسندن آیری دكلدر .

٤ — سامریلرك احوال اجتماعیه‌سی

[١] — **افراد سامریه وطرز معیشت** — نابلسك اونودلمش ویأس آلود بر كوشه‌سنده سالدیده خاطرات طاشیان معبدك اطرافنده زانوبخاك تقدیس محدود ومعدود بر طاقم ایچكزلر واردركه اوراده افراد سامریه اقامت ایدر . یالكز یوز آلتمش جاندن عبارت اولان بوتون افرادك ودنیانك اك كوچك ملتنك غریب بر حیات اصیلانه وبر لهجهٔ كبارانه‌لری واردركه بو حیات سیمالرندن تماشا ایدیلیر وبو لهجه كوزلرندن اوقونور . بونلرك اویك آهنك ویكنسق آریستوقراسیلری درت بش عائله‌ده تمركز ایدر . لاوینك اولادینه (عائلة الكاهن) و (لاوین) ویوسفك چوجوقلرینه (عائلة لطیف) ویا (دنفیه) و (صباحیه)و(سراویه) عائله‌لری ویوشعك اولادینه‌ده (یوشعیه) عائله‌سی نامی ویریلیر. هر عائله‌نك افراد حاضره‌سی عندنده ابا واجدادینی بیلدیرر بر شجرهٔ انساب موجوددر كه بوتون او اشخاص ماضیه‌نك اسملری بر شیوهٔ حرمتله دیللرده داستان اولور . مع‌مافیه او متعدد نسل شجره‌لرینك غصون وعروقنی نه درجه‌یه قدر زمانك خزان تغلیطندن قوتارا بیلدكلرینی كشف وتعیین ایتمك بر آز مشكلجه‌در . یالكز فكرلرنجه كاهنك عائله‌سندن شبهه ایتمك جائز اولاماز . بو عائله تا حضرت هارونه وحضرت آدمه قدر مضبوط النسب ایمش . سامریلرده ریاست بو عائله‌نك حقیدر . سامریلرك درت كاهنی ، رئیسی روحانیسی‌ده بو عائله‌دن اولمق ایجاب ایدر . وبونلردن بری امانت وظیفه‌سنی ایفا ایدرمش . والحاصل

(عائلة الكاهن) ديكر عائله‌لره نسبتله أك زياده مسموع الكلمدر وهر عائله‌دن اوستوندر . حتى بوتون سامريلر زكاتلرينى اولا كاهنه وصكره فقيره ويررلر . بوندن دولايى كاهنلر وعائله‌لرى سامريلرك اك مرفه بر قسمنى تشكيل ايدر . قديم بر زماندن برى انتقال ايدن بر عنعنه‌يه كوره كاهنلرك بر مزيت تنجيميه ورمليه‌لرى وحتى بر قوت شفائيه‌لرى ده واردر . بو مزيت وبو قيمت سامرى اولمايانلرك عندنده‌ده مصدقدر . يومى بر چوق اسلام قادينلرى سوكى ايچون ، حمل ايچون نسخه‌لر آلمق اوزره سامريلرك معبدينى زيارت ايدر وكاهنلره عرض مافى الضمير ايدرلر . ارككلر دخى سرنوشتلرينى فم كاهندن اوقومق ايسترلر . كاهنلرده قرمزى صاريقلريله واوزون صاچ وصقاللريله پر مهابت ايراد مقال ايدركن ديكر افراد سامريه كويابو علام المجهولات اولان دهالراوكنده ايكيلير ودرين بر حس خشوع وحرمت دويارلر .

حال حاضرده عموم سامريلر دينيله بيليركه درين بر فقر وضرورت ايچنده‌درلر . هر كيمك ايله كوروشه‌كز درحال سزه حياتك دارلغندن ، معيشته‌كى اضطرابدن بحث ايدر وسعادت ماضيه‌لرى نامنه تلهفاتده بولونور . فى الحقيقه سامريلردن وقتيله پك زنكين تاجرلر وارمش . حتى بر چوق نفوذلى مأمورلرده يتشديرمشلر ايمش فقط شمدى او قدر مهمل قالمشلركه كاهنلرى بيله صورت رسميه‌ده طانينميومش .

بدبختلقلرينى بويونلرينى بوكه‌رك آكلاتمق ايسته‌ين سامريلر شيمدى حياتلرينى پك كوجلكله قازانه بيليورلر . نابلسك بنه اك هجرا كوشه‌سنده اك عادى حرفتلرله مشغول اوليورلر . يارى چيپلاق ، يارى آج هر كسدن قاچاراق وبالطبع بربرلرينه فضله صوقوله‌رق اكثريا كنديى اوكسوز معبدلرينك هواسنى تنفس ايدرلركن بعضاً كتاب انسابى يورغون اللريله آچيور . وبعضاً ادعيهٔ سامريه‌يى دوداقلريله تلاوت ايديور ويا سعادت موعوده‌يى تحظر ايديور وبو صورتله لوش وايصسز قالان حجرهٔ حياتيه‌لرينى برلمعهٔ تسليتله تنويروتسعيد ايتمك ايستيورلر .

[٢] — **اعتيادات اجتماعيه** — سامريلرك حالت اجتماعيه‌لرى پك آجيقليدر . بالخاصه اركك‌لر ازدواج مسائلنده اقتحامى قابل اولاميه‌جق مشكلاته تصادف ايديورلر . زيرا يوز آلتمش نفوسدن سكسان بشى ذكور ويالكز يتمش بشى اناثدر . ذكور اولانلردن يكرمى قدر كنج واردركه ازدواج ايچون برقيز بوله‌ميورلر . شريعتلرى مقتضاسنجه هر نه قدر بشقه بر دينله متدين بر قيزله ازدواج ايده بيليرسه‌ده كنديلرينه هيچ بر دين قيز ويرمكى تجويز ايتمديكى ايچون بو يكرمى اركك صبور ومتوكل بكلمكدن بشقه بر چاره بوله‌ميورلر . بناءً عليه بر قيز دوغار دوغماز ، حتى تولدندن اولده نشانلانيور . حتى كاهنلرك چوجوقلرى اك

كوچوك بر ياشده اولمقله مضطر قاليورلر . سامريلرده مهر معجل آلتمش غروش ومهر مؤجل ايسه آلتمش ايكى غروش ايمش . اساساً اولنه‌جك اولانلر پك اوزون سنه‌لردن برى قيزك باباسيله اركك باباسى بيننده معين بولونور . طرفين اولنه بيله‌جك بر ياشه كلدكلرى زمان افاتهٔ وقت ايتمه‌دن اقربالر دعوت اولونور . وكاهن ، قزك باباسنك اليله اركك النى مصافحه ايتديرر . شريعت موسويه اوزره ايجاب وقبول بونلره تكرار ايتديليرر . نكاحدن صوكره قيزه البسه ومجوهرات ياپمق معتاددر . اونى متعاقب اركك بعض اقرباسندن قادينلر كيدر وقيزى آلير اركك اوينه كتيررر . دوكون اونده بعض آلات موسيقيه چالينير شرقيلر سويلنير . واوراده بوتون مراسم ازدواج اك بسيط بر صورتده اجرا اولونورمش .

بر عائله‌نك چوجوغى اولديغى زمان بوتون افراد سامريه كيدر وعائله‌يى تبريك ايدر . دوغان چوجوق اركك ايسه سكزنجى كونى رسم ختانى اجرا ايدلمك شرط ضروريدر . رسم ختانه اولا كاهنك توراتدن بر سوره اوقومسيله بدأ اولونور . بونى متعاقب باباسى طرفدن چوجوغك تسميه‌سى ياپيلير وصوكره چوجوغى سنت ايدرلر . سكز كيجه متمادياً كاهنلر چوجوق دوغان اوده تلاوت توراتله مشغول اولور ومشتركاً دعا ايدرلرمش . بايرام كونلرنده دخى مناسك مفروضه‌نك ايفاسندن صكره اقربانك بر برينى زيارت ايتمسى معتاددر . سامريلرده بر وفات وقوع بولنجه درحال اولويى ييقارلر . كنديسنه تميز البيسه كيديرر وتابوته اوصورتله يرلشديررلر . تابوت كوتورولوركن توراتدن بر سوره اوقومق معتاددر . سامريلر جنازه‌لرينى نابلسك جهت غربيه‌سنده (رأس العين) نام محلده دفن ايدرلر . مزارلرك اوزرينه يالكز اولونك اسمى يازيلير . فقط رأس العين‌ده پك چوق سامرى مزارلغى بولونديغنى ظن ايتمه‌مليدر . زيرا حياتلرنده نابلس چوجوقلرينك هر درلو طعن وتشنيعلرينه هدف اولان سامريلر ايچونده محافظهٔ مزار حقنى نابلسليلر كنديلرينه بخش ايتمش دكلدر .

سامريلرك ديلدن ديله دولاشان پك غريب عادتلرى وارمش . بونلردن بر قاچنى بوراده ذكر ايده‌بيليرز : سامريلرك كندى مأكول ومشروبلرينه سامرى اولميانلرى دوقوندرمق ايستمزلر . وأز قضا دوقونولورسه اويمكى يمزلرمش . بردرى پارچه‌سى كنديلرينه تماس ايدرسه مطلقا غسل ايدرلرمش . غسل خصوصاتنده بالخاصه قادينلر ايچون پك مشكلپسند داورانيرلر . اثناى غسلده حمامده شاهد اولمق اوزره نهايت اوچ قادين بولوندرمق معتاددر . اسلاملرك ذبح ايتدكلرى حيوانلرك اتلرينى يمزلر . وكنديلرينك كسدكلرى اتدن بوط طرفى كاهنلره ديكر اقسامى ايسه ديكر افراده عائد ايمش . والحاصل حياتلرينى قابل اولدوغى قدر قيود ايله مقيد طوتارلر . مثلا صاچلرينى

صاقاللرینی کسمه‌مك جهتنی التزام ایدرلر . وبونی بر علامت زهد وتقوی تلق ایدرلرمش .

سامریلرك اعتیادات اجتماعیه‌سی حقنده معلومات ویردکدنصکره بوراده استطراد قبیلندن اولمق اوزره سامریلرده استعمالی معتاد تقویم سنین وشهوردن بحث ایده‌جکم .

سامریلرده اوچ نوع تاریخ موجوددر . برنجیسی ایچون مبدأ خلقت آدمدر . سامریلره کوره خلقت آدمدن شمدی‌یه‌قدر (٦٣٨٢) سنه کچمشدر . ایکنجیسی ایچون مبدأ بنی اسرائیلك ارض مقدسه دخوللری درکه بوندن (٣٥٨٨) سنه مرور ایتمشدر . اوچنجیسی ایسه تاریخ هجری‌در . حال حاضرده کندیلرنجه اك زیاده مستعمل اولان تاریخ بنی اسرائیلك ارض مقدسه دخوللری تاریخیدر . سامریلرده شهور شهور قمریه درکه بعضاً اوتوز وبعضاً یکرمی دوقوز اولور . شهرلرك اسملری بر ، ایکی ، اوچ ، الخ عددی صورتیله بروجه آتیدر .

١ — الرائیشسشون « برنجی آی » ٢ — الشه‌نی « ایکنجی آی » ٣ — الشه‌لیش « اوچنجی » ٤ — الره‌بی « دردنجی » ٥ — الئه‌میش « بشنجی » ٦ — الئه شیشیش « آلتنجی » ٧ — ئه‌ئه‌ششه‌بی « یدنجی » ٨ — ئه الشامینی « سکزنجی » ٩ — ئه التشی « طقوزنجی » ١٠ — ئه آششه‌ری « اوننجی » ١١ — عادعاشه‌ر « اون برنجی » ١٢ — شانی عاشار « اون ایکنجی آی »

بو ایکی آیدن ما عدا هر بش سنه‌ده ایکی سنه اون اوچر آی اولور . اون اوچنجی آیه (ئه تیمات ئه‌ششه‌نی) نامی ویریلیور . وبو صورتله شهور قمریه‌ده‌کی خطا تلافی ایدلمش اولور .

٥ — سامریلرده حالت روحیه وفکریه

سامریلرك قانسز سیمالرینی ، ضعیف واوزونجه وجودلرینی صاچلرینك ، صقاللرینك نمای بی انتظامنی ، حرکتسزلك واویوشوقلقلرینی ، تردد واحترازلرینی کوره‌رك حالت روحیه‌لرینی پك صریح بر صورتده تعیین وتشریح ایتمکده کوجلك چکیلمز . اساسا سامریلرك روحلرینی (کل حال یزول) جمله‌سنده خلاصه ایتمك قابلدر . سامریلرك معبدینه ملاصق اولان کتاب اوطه‌سنده لاقیدانه دیواره تعلیق ایدیلن لوحه‌ده یازیلی اولان بو جمله‌نه درین بر فریاد اشتکایی حاویدر .

کوندن کونه منقرض اولان بر نسل صوك کونلرینی یاشارکن کندینی فلاکتدن قورتاره‌جق بر خلاصکار آرار وبوتون امیدلرینك مسدود اولدوغنی کوروره اونده عزم آرامق نصل قابل اولابیلیر . فی الواقع سامریلر صورت ظاهریه‌ده نسللرینك حال

انقراضده بولوندیغنی اعتراف ایتمك ایسته‌مزلر . حتی بو میانده (١٢٣٠) تاریخنده غزال بن اسحق الکاهن طرفندن ایراد ایدیلن بر خطبه‌یی مدار اثبات اولمق اوزره ایراد ایدرلر. کویاکاهن خطبه‌سنده نفوس سامریه‌نك اوزمان یتمش اولمسنی تمنی ایدییورمش . حالبوکه یوزسنه‌دنبری نفوس یتمشی آشمش، ایکی یوزه قدر فیرلامش ایمش . بوتون اساسات صحیحه‌یی ، نظریات عرقیه‌یی بلع وهضم ایتمك صورتیله درمیان ایدیلن بو مطالعه‌یی سامریلرك عن صمیم القلب تصدیق ایتدکلرینه قائل اولمق صافدرونلق اولور . دها بر سنه اول یوزیتمش آلتی کشی ایکن اون آلتیسی قوله‌رادن وتیفوسدن ترك دنیا ایتدی . سامریلرده ازدواجك قلتی ایله برابر عسرتی، قانك پك محدود بر دائره‌ده جریانی بی شبهه بو یوز آلتمش کیشینك مستقبلنی پك مشوش ومبهم بر حاله القا ایتمکده‌در .

بو حقیقتلرك صحتنی اعتراف ایده‌ن روحلرده ناصل بر عزم وجزم تصور ایده‌بیلیرز. عرقلرینك انطفائی تدریجیسی مواجهه‌سنده سامریلر ایچون شفاپذیر بر دوا اوله‌یدی اوکا درحال توسل ایده‌جکلردی . حالبوکه هردرلو چاره‌دن محروم اولان بو بر آووج انسان ایچون حیاتی اولدیغی کبی قبول ایتمکدن بشقه نه‌یاپمق قابلدر . هر کون بویوك، کوچوك نابلسلیلرك الندە تعذیب ایدیلن افراد ایچون دیمك‌که دنیاده عذاب مقدر ایمش .. بر اکمك پارچه‌سنی اك بیوك مشکلاتله تدارك ایده‌بیلن بر سامری ایچون فقر وضرورت بر حال طبیعی ومعین ایمش . ناتمام بر موجودیته مالك اولان افراد ایچون متمادی اضطرابلر ، خسته‌لقلر ، مادامکه بر نصیب دائمی ایمش ، اوحالده سالدیده توراتلرینی درت‌أل ایله محافظه ایده‌رك راطب واوکسوز معبدلرینه صیغینمق واورادن (حاطاحیب)ك قدوم مسعودینی بکلیه‌رك جنت موعوده‌لرینه انتظار ایتمکدن بشقه کندیلری ایچون یاپه‌جق بر شیٔ یوقدر . عذابه ، فقره ، ضرورته ، اضطرابه ، مرضه قاتلانمق وبوتون نوردن، سعادتدن محروم هرشیدن ، بوتون دنیادن اوزاقلاشمق ضروریدر . بناءً علیه حیات دنیویه‌نك ساحهٔ ظلمانیسی فوقنده سعادت اخرویه‌نك بوتون ضیای نوار وجاذبه‌دارینی فرش ایتمك اقتضا ایده‌ر .

نابلسلیلر ایسته‌دکلری قدر، کندیلرینی کوچولتسونلر، اهمیتی یوقدر. چونکه اونلر ذاتاً کوچوکدر . حیات ایسته‌دیکی قدر دارالسون ، اونلر ایچون یأس یوق . دارلق بر امر طبیعیدر. بوتون امیدلرینك قاپولری قپانسون، بی شبهه اونلر بر باب خلاص آچمق استعدادنده دکلدرلر. حرکت ایتمك، استحاله ایلمك زحمتنه قاتلانمغه لزوم یوقدر. اللرنده تورات قدیم ویا بر شاعر سامرینك اثری دوداقلرنده بر سوره ویا بر منظومه اولدیغی حالده تشدیع حیات ایدرلرکن نه انکشاف ایده‌مین ذکالری نه‌ده قوروپان تنلری ایچون مکدر اولمازلر . سامریلر ایچون حظ بر امر عارضی، کدر ایسه بر حالت طبیعیه‌در. بومسلك حسی‌یی قبول ایده‌ن فلاسفهٔ

غربك روحلرینی شادایده‌ن سامریلر بو تسلیتکار اویقولرینه دوام ایتسونلر وآن نقطه‌نك ضیای موعودینی رؤیالرنده تماشا ایتسینلر .. بو کندیلرینه کافیدر . مادامکه مقدر اولان حیاته تسلیمیت لازمدر ، حرکته نه لزوم واردر ؟ مرحوم فکرتك دیدیکی کبی :

« حیاتی بر قاچ آدیم فضله قوشدیروب یورمق »

نه ایچوندر . بو سببدن دولایی که سامریلر فکرلرینی فضله یورمق ایسته‌مزلر. کندیلرندن اول کلنلرك لسانی جزئی بیلمك کافی.... بو تعلم جزئی ایله ماضیده‌کی دعالرینی ، منظومه‌لرینی اوقویه بیلیرلرسه نه سعادت ، اوقویامازلرسه سمعاً اوکرنمك‌ده قابلدر . بناءً علیه سامریلرك مکتبنده اوقویان یکرمی بش قدر طلبه‌ده تحصیل ، مکتبدن چیقانلرده معلومات آرامق نه قدر زائددر . دنیانك بوتون حادثات فنیه وادبیه‌سی ، بوتون وقایع سیاسیه واقتصادیه‌سی ودها نیجه انسانی یوران خصوصات علاقه‌دارانی بولسون . . سامریلرك بونلره نه‌ لزومی واردر . درین بر توکل .. حیاتی اولدیغی کبی قبول .. سعادت فوق الطبیعه‌یه انتظار .. کونی کچیره‌جك قدر بر حاضرلق . . ایشته بوتون سامریلرك حالت روحیه وفکریه‌سی بوندن عبارتدر .

٦ — سامریلرك لسانی

طول کرمده ویافاده بولنان ایکی عائله‌ٔ سامریه‌ده داخل اولدوغی حالده نابلسده‌کی سامریلرك عددی اولجه بیان ایدلدیکی وجهله یوز آلتمش نفس‌دن عبارتدر . بونلر پك قدیم زماندنبری بر محیط عربیده یشادقلری ایچون تماميله عربلشمشلر وبویوك کوچوك واسطهٔ تفاهم اولمق اوزوه خلق عربجه‌سنی استعمال ایده کلمشلردر. سامریلرك تاریخ مشاهیری‌ده تتبع ایدیلیرسه سامریلردن (مططانه المصری) یاخود (عطیــه المصری) نام ذات کبی بر چوقلرینك حتی لسان فصیح عربی ایله نظم اشعار وتألیف آثاراینه‌کلری کورولور. فی الحقیقه حال حاضرده دخی مکتبلرنده‌کی لســان تدریسلری بیله همان عربجه اولدوغی ایچون سامریلر آره‌سنده لسان عربی ایله یازی یازانلر موجوددر . بو اعتبارله سامریلر دخی محیطلرینه اویه‌رق او محیطده ساکن ملل واقوامك شخصیتلرینی‌ده آز چوق بنمسه‌دکلری ایچون سامریلرده حال حاضرده حاکم اولان لسانده اول امرده لسان محیط اولان لسان عربی اولمشدر . سامریلرك اصل لسانلری یعنی (سامریجه) ایسه ایکنجی درجه‌ده قالیر . هر نه قدر کرك عبادت اثناسنده وکرك مشترکاً ترتیل ادعیه زمانلرنده بوتون سامریلرك تکرار ایتدکلری جمل وعبارات، لسان سامری‌دن ایسه‌ده بوسماعی بر تمام محصولیدر . یوقسه لسان سامری‌یی لایقیله اوقویوب یازمق بیلنلرك عددی بش‌اون شخصدن فضله دکلدر . مع مافیه بو لسان متکلملری نه قدر آز اولورسه اولسون هر

حالده آیری بر خصوصیته ، بر تاریخه وبر ادبیاته مالك اولان بو لسان قدیمك جذرلرینی تحری ایتمك وبو جذرلرك اساساتنه قدر ایلروله‌مك مقتضیدر . بناءً علیه بوراده سامریلرك اصلی حقنده تدقیقات تاریخیه اجرا ایتمك صورتیله او نقاط مظلمه‌یی تنویر ایتمك ایجاب ایدییور .

سامریلر ایستدکلری قدر کندیلرینك الك خالص اولاد بنی اسرائیلدن اولدقلرینی ولسانلرینك قطعیاً تحوله دوچار اولمامش بر لسان عبرانیٔ قدیم بولوندیغنی ادعا ایده طورسونلر . بر چوق مؤرخلر بونك عکسنی ادعا واثبات ایدییور . نته کیم تدقیقات عمیقه سیله مشهور اولان (جرجی زیدان) الهلال مجموعه‌سنك ١٩٠٠ — ١٩٠١ سنه سنه مصادف طقوزنجی جلدینك ٤١٥ نجی صحیفه‌سنده سامریلر حقنده بروجه آتی سرد مطالعات ایدییور :

« اتنوغرامیا علماسی طرفندن یاپیلان تدقیقاته نظراً سامریلرك یهودی اولمدقلری کبی یهودی بر اصلدن‌ده تشعب ایتمدکلری اکلاشیلیور . کندیلرینك سامری لقبیله توسیم ایدلملری ایسه ارض فلسطینده کائن (سامره) نواحیسنده اقامت ایتملرندن دولاییدر . سامریلرك اصل منشألرینه کلنجه بر چوق رأیلر موجوددر . الك مشهوری سامریلرك بلاد فارس‌ده (کوتا) نام بلده‌دن کلمش اولملریدر . بوخصوصده سرد اولونان مطالعات خلاصه ایدیله‌جك اولورسه آتیده‌کی نتایج الده ایدیلیر :

آثور حکمدارلرندن بری میلاددن سکز عصر اقدم ارض فلسطینه غارت ایده‌رك بوتون سامره‌یی اشغال واوراده بولونان یهودیلری‌ده اخراج ایتمشدر. سامره نواحیسی اوزون مدت سکاندن خالی قالدقدنصکره نهایتینه آثور حکمدارلرندن بری وبر ظنه کوره (اسرحدون) نام ذات (بابل ، کوت ، عوا ، حما ، سفروائیم) نام محللردن طوپلادیغی بر قسم اهالی‌یی بنی اسرائیل یرینه سامره بلده‌لرنده اسکان ایتمسی اوزرینه بو اهالی‌ده اوراده توطن واقامت ایتمشلردر .

بونلر قدیمدنبری بت پرست ایدیلر . حتی بوبش قبیله‌دن عبارت اولان اهالیدن هر بر قبیله‌نك کندیلرینه مخصوص وکندی مملکتلرندن برابرلرنده کتیردکلری بتلری موجودایدی. مؤرخ یوسیفوس دییورکه:(کوتیون) یعنی کوتلیلر اساساً عجمستاندن کلوب بالآخره ارض سامره‌ده توطن ایتملری حسبیله سامره‌یه نسبتله (سامرین) نامی آلمشلردر. بونلره لسان عبرانی‌ده (کوتیین) ولسان یونانی‌ده ایسه (سامرین) ده نیلیر . سامریلرك یهودیلره انتساب ایتمك ایسته‌ملری یهودیلرك اصللریله مشرف اولمق ایسته‌ملرندن دولاییدر . حالبوکه یهودیلر بویله بر انتسابدن تبری ایتمکده‌درلر . انجیللرك مطالعه‌سندن‌ده بو حال پك واضح آکلاشیلیر. سامریلرك قدیم پایتختلری (شیکم) بلده‌سی ایدی که اونك

TÜRK TARİH KURUMU

بولونديغی موقعده شمديكی نابلس شهری موجوددر . نابلس شهری ايسه برنجی عصر ميلاديده ايمپراطور (ويسپاسيه‌ن) طرفندن (شيكم)ك غربنده انشا ايديله‌رك يكی شهر معناسنه (نياپوليس) نامی ايله توسيم ايدلمش ومرور ايام ايله نابلس صورتنه تحول ايتمشدر . شيمدی‌يه قدر سامريلرك بقيه‌سی بو بلده‌ده يعنی نابلسده اقامت وغاريزيم داغنده عبادت لازمه‌لرينی اجرا ايتمكده درلر . خلاصه سامريلر اساساً يهودی اولد- وقلرينی ادعا ايتسه‌لر بيله يهودی دكلدرلر . بلكه عجمستاندن وما وراء النهردن كلمشلردر . »

ينه احاطهٔ كليه‌سيله مشتهر « دائرة المعارف » (صاحبی) (البستانی) دخی كتابنك طقوزنجی جلدينك (٤٠٧) نجی صحيفه‌سنده بزی تنوير ايده‌جك بر صورتده ايضاحات ويريور . بو ايضاحاتی بروجه آتی تلخيص ايده‌بيليرز :

« سامريلر »ه لسان عبرانی‌ده (شوميرونيم) تالی ديلنده ايسه (قوطيم)و (قوطيون) نامی ويريلير . سامری كلمه‌سی يالكز دلالت لفظيه‌ی اعتباريله سامره‌ده ساكن اولانلره اطلاق اولونورسه‌ده كتب مقدسه‌ده بو كلمه سامره‌ده بولنان اسباط بنی اسرائيله دكل ، بلكه آثور حكمداری (اسرحدون) طرفندن (بابل)و (كوت)، (عوا)، (حماة)، (سفروائيم) نام محللردن كتيريله‌رك اساساً سامره‌ده بولونوركن (ملح)، (على) (خابور)، نهر (جوزان) طرفلرينه و (مادی) مملكتنه‌نی واجلا ايديلن اسباط بنی اسرائيل يرينه سامره اراضيسنده اسكان ايديلن اهالی‌يه دلالت ايتمك اوزره مستعمل‌در .

بعضيلرينك روايتنه كوره آثور حكمداری بوتون سامره اهاليسنی نفی ايتميه‌رك بر قسمنی موقع اصليلرنده ترك ايتمش وبونلر ايسه بالآخره اولجه بيان ايديلن محلاتدن كتيريلن اهالی ايله اختلاط ايده‌رك سامريلری وجوده كتيرمشلردر . حالبوكه بر چوق علما توراتدن بالاستدلال ديورلركه : آثورحكمداری (سالماناصار) بوتون بنی اسرائيلی نفی ايتدكدن‌صوكره (اسرحدون) طرفندن بابلدن كتيريلن يبانجی بر قوم اوراده ارض سامره‌ده اسكان ايدلمشدر . بوقوم ايسه كاملاً بت پرست ايدی . شريعت موسويه‌يه واقف دكلدی . حتی بو قوم بالآخره شريعت موسويه‌يی كنديلرينه تعليم ايتمك اوزره آثور حكمدارندن بر كاهن ايسته‌دی . اكر سالماناصار بر قسم بنی اسرائيلی ارض سامره‌ده براقسه ايدی بوكا بالطبع لزوم قالميه‌جقدی .

والحاصل سامريلر اسرائيليلره تقرب ايتدكلری كبی كندی دينلرينك‌ده ديانت موسويه‌نك عينی اولدوغنی ادعا ايديوردی . بنی اسرائيل ايسه بابلدن عودتلرنده

سامريلرله اويو شاماديلر . وميلاددن (٥٣٥) سنه مقدم آره‌لرنده عداوت باشلادی . » دائرة المعارف بو ايضاحاتی اعطادن صكره سامريلرك بر تاريخچه‌سنی دها ياپيوركه بوراده ذكر ايتمك زائددر .

كرك زيدانك وكرك بستانی نك تدقيقاتی بزه آز چوق لسان سامرينك جذرلری حقنده فائده‌لی معلومات اعطا ايديور . فی الحقيقه سامريلرك (بابل)) ، (كوت) الخ محللردن كلدكلرينی قبول ايده‌جك اولورسه‌ق لسانلرينك اك مهم ركنلرينی‌ده تعيين ايتمش اولورز . اتنوغرافيا وفيلولوژی علماسی بزه دجله وفرات نهرلری آره‌سی ايله سوريه‌وفلسطينده ، ارمنستانده وعجمستانك شمال غربيسنده ساكن اولان (آراميلر)ه دائر ايضاحات ويرركن اونلرك تكلم ايتدكلری لسان حقنده ديورلركه : السنهٔ متصرفه‌نك ايكی بيوك شعبهٔ ذی ارتقاسی واردر . بونلردن برنجيسی (السنهٔ آريه)يی ايكنجيسی ايسه (السنهٔ ساميه)يی تشكيل ايدر . السنهٔ ساميه ايسه اوچ بيوك شعبه‌يه ايريلير :

١ — آرامی شعبه‌سی

٢ — عبرانی شعبه‌سی

٣ — عربی شعبه‌سی

بونلردن آرامی شعبه‌سنك فرعلری‌ده واردر . اونلرده (كلدانی) وسريانی‌در . آرامی ديديلديكی زمان شمدی‌يه قدر كرك بابليلر وكرك آثوريلره عائد اولمق اوزره‌الده ايديلن محكوكات ومنقوشاتده‌ده تصادف ايديلن لسان بودر . حروفاتی ايسه (اسفينی)و(انباری) نوعندندر .

(لسان كلدانی)ايسه زمانك مروريله بعض كونا تبدلاته معروض قالمش لسان آراميدن باشقه بر شیٔ دكلدر . عهد قديمدن سفر دانيال بو لسان اوزره يازلمشدر . مع مافيه لسان كلدانی ايله لسان آرامی بيننده كرك لفظ وكرك معنی اعتباريله برچوق فرقلر موجوددر . لسان كلدانی‌يه آرامی ديمك بو اعتبارله جائز اولماز .

(لسان سريانی)يه كلنجه بو لسان كرك الفاظنده وكرك دلالتنده تغيرات وتحولاته معروض قالمش بر لسان كلدانيدر ديمك اوليوركه لسان آرامی آز برتغيرله كلدانی وچوق بر تحولله سريانی شكللرينی اكتساب ايتمشدر . بو ايضاحاتدن‌ده آكلاشيليوركه بابليلرك لسانی بر لسان آراميدر . فقط بو لسان السنهٔ ساميه‌دن ديكر بر شعبه ايله ، عبرانی شعبه‌سيله‌ده مرور ازمان ايله اختلاط وامتزاجلر كسب ايتمشدر .

عبرانی شعبه‌سنه كلنجه ، هر نه قدر عبرانی لسانی اساس اعتباريله بللی باشلی بر لسان

اولوب وحتى تاريخ قديمى محافظه ايتمك اعتباريله‌ده حائز اهميت ايسه‌ده بو لسان استقلالنى محافظه ايده‌مه‌مشدر . اسرائيليلرك حال حاضرده تكلم ايتدكارى لسان عبرانى‌ده ايسه بر چوق كلمات آراميه وبا خصوص الفاظ كلدانيه موجودر . بونك سببى اولمق اوزره نى اسرائيلك بابل اسارتى كوستريله بيلير . ديمك اولويوركه زمان قديمدن برى شعبۀ آراميه ايله شعبۀ عبرانيه آره‌سنده اختلاطلر حاصل اولمشدر . فقط بو لسان مختلطده عبرانينك وياخود آرامينك ولسان كلدانينك دها زياده حكمفرما اولمسنه نظراً حال حاضرده مستعمل لسان عبرانى ايله لسان سامرى‌نك تشكل ايتديكنده شبهه ايتمه‌مليدر .

«دائرة المعارف» لسان سامرى‌يى موضوع بحث ايدركن بو لسانك بر لغت ارمنيه‌دن عبارت اولوب بونده عبرانى الفاظ رترا كيبك‌ده موجود اولدوغنى ادعا ايديور. حال بوكه بو ادعا خطالى اولسه كركدر . زيرا السنۀ آريه‌دن اولان ارمنى لسانك لسان سامرى‌دن پك اوزاق اولدوغى بى اشتباهدر . احتمالكه (آراميه) دينيله‌جكنه ترتيب خطاسى اوله‌رق ارمنيه دنيلمش اوله‌جق . حتى لاروس *Larousse* دخى لسان سامرينك لسان آرامى ايله لسان عبرانى دن مركب اولدوغنى (*Les samaritains*) كلمه‌سنده اشارت ايديور .

لسان سامرينك اساسلرينى بيان ايتديكمز وجهله ايكى شعبۀ ساميه تشكيل ايتديكندن دولا بيدركه اوچنجى شعبۀ ساميه اولان لسان عربى ايله وكلمات وجذور كلمات عربيه ايله لسان سامرى بيننده پك واضح قرابتلر كورليور . اساساً السنۀ ساميه كلماتى اوچ حرفدن عبارت جذرلردن مركب اولدوغى كبى هر كلمه‌ده بالنهايه بو جذرلره ارجاع ايديله بيلير . بوتون كلمه‌لرده طارى اولان تحولات واشتقاقات بو جذرلرى‌ده تبديل ايتمز. بو حال لسان عربى‌ده اولديغى كبى لسان عبرانى‌ده ، لسان سامرى وحتى لسان آراميده دخى موجوددر . مختلف لسانلرك‌ده منشأ اصليلرينى توحيد ايتمك طريقنى تعقيب ايده‌ن علما بو آيرى شعبه‌لرك‌ده جذور كلماتنده تصادف ايديلن ياقينلقلردن استفاده ايتمكده‌درلر . فى الحقيقه سامريجه موجود بر چوق كلمات واردركه آز چوق اونلره شبيه عربجه مقابللرى‌ده موجوددر. بو بحثى سامريلرك ادبياتى آكلاتيركن دها فضله توضيح ايده‌رز .

لسان سامرينك حروفاتى يكرمى ايكيدر . بو حروف فنيكه‌ليلرك حروفنه بكزه‌ر وصاغدن صوله يازيلير . اساساً كرك قارطاجه‌ليلرك وكرك فنيكه‌ليلرك لسانى دخى شعبۀ عبرانيه‌دن صاييلديغى ايچون حرفلرى‌ده فنيكه‌ليلرك حروفاتنه مشابهتى بولونمقده‌در . بو حرفلر بر وجه آتيدر :

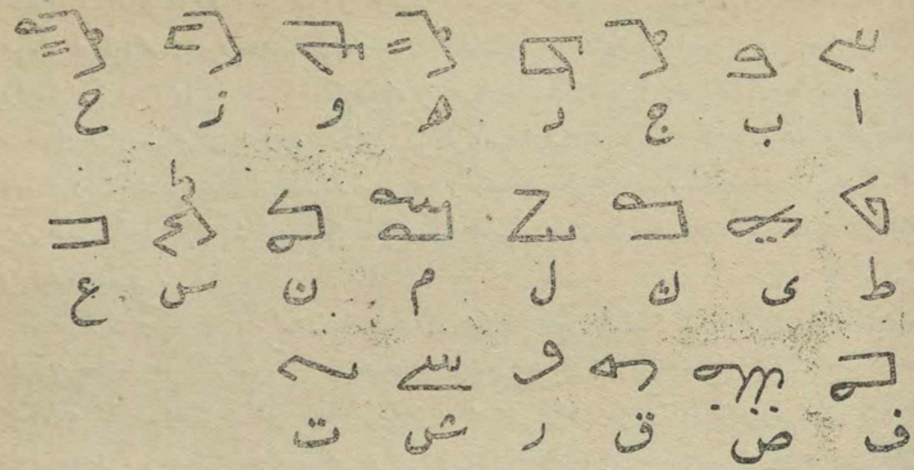

بو حرفلرده (ابجد . الخ) ترتيبنده‌در . كورولويوركه بو حرفلر يازيليشجه دخى معلوم عبرانى حرفلرندن آيريلير . بو حرفلردن ما عدا فتح ندا، فتح ايما، فتح آخا ،ضمه ، كسره ،شده ناميله بعض اشارتلر قوللانيليير .

آهنك اعتباريله لسان سامرينك لسان عبرانى‌دن فرقى: برنجيسنده آهنك كلماتك مفتوح اولمسى ،يوقارى‌يه دوغرو ادا ايدلمسى وايكنجيسنك ايسه مكسور اولمسى وآشاغى‌يه دوغرو افاده اولنمسيدر . عربيدن فرقى ايسه سامرى كلماتنك ثقيل ، عربى كلماتنك ايسه خفيف اوله‌رق اوقونمسى‌در .مثلا لسان عربيده (شأنك) لسان سامرى‌ده (شاناك) لسان عربيده (بقر) لسان سامرى‌ده (باقار) صورتنده تلفظ اولونور .

لسان سامرى‌ده (ث ، خ ، ذ ، ض ، ظ ، غ) حرفلرى موجود دكل ايسه‌ده بعض حرفلر اوزرينه نقطه قونولمق صورتيله بو حرفلرده تحرير ايديله بيله جكى ايچون لسان عربى‌يى حروف سامريه ايله يازمق قابلدر .

سامريلرك صرف ونحولرى ايسه منتظم بر صورتده تدوين ايدلمشدر. قواعد سامريه‌نك ايلك تملى طاشنى وضع ايدن زمان قديمده (كاهن العازار) اولمشدر . بو ذاتدن صكره (٩٥٦) سنۀ هجريه‌سنده وفات ايده‌ن (ابوسعيد السامرى) طرفندن بو قواعد مدونه اكمال ايدلمش ونهايت (١١٩٧) سنۀ هجريه‌سنده وفات ايدن (ابراهم العيه السامرى) ايسه تماميله اكمال ايتمشدر .

بو اثرلره كوره كلمات سامريه لسان عربى‌ده اولدوغى كبى (اسم ، فعل ، حرف) اقسامنه منقسمدر . بو اقسامده اوزون قواعدى حاويدر .

لسان سامرى قواعدينك مدون اولمسى حسبيله تعلمى‌ده بالنسبه سهل اولمنه رغماً سامريلر بوكا اهميت ويرمه‌مكده‌در . بناءً عليه بو قاعده‌لر آنجق بر قاچ كيشينك (ابراهيم الكاهن)،(ابو حسن الكاهن)، (عمران الكاهن) لك اللرنده دولاشمقده‌در . سامريلرك لسان سامرى اوزره يازلمش كتابلرى وارسه‌ده بونلرك كافه‌سى غير مطبوعدر. بر قاچ تورات نسخه‌سى ايله عقائد دينيه‌لرينى وادعيهٔ منظومه‌لرينى حاوى اون ايكى كتاب، يكرمى طقوز قدر فقه كتابى، ايكى تاريخ كه جمعاً يكون اللى‌يه يقين كتابلرينى بوراده ذكر ايده بيلرز .

سامريلرك بيكلرجه سنه‌لردن آرته قالان ثروت لسانيه‌لرى آنجق بوندن عبارتدر . شيمديكى حالده معبدك ساكن بر حجره‌سنده بعضيلرينى استنساخ ايده‌رك پك وضيع بر فيئاتله صاتمقدن بشقه بر شى ياپامايان عاجز سامريلر ايچون بو كتابلركده بر تسلى اولديغنه قائل اولمليدر . ييلده بر كره سامريلرى زيارت ايده‌جك بر سياحينك خاطرى ايچون بعضاً بو كتابلر كشاد ايديلير . واوزمان لسان سامرينك كلمات متروكه‌سى بر مدت منزوى معبدده يتيم عكسلر ياپار ونهايت تكرار صولاروقورور . زمان كچدكچه‌ده بو حالده قالمق شرطيله بو لسان ايچون بر استقبال تصور ايتمك بالطبع محالدر .

حتى اثناى عبادتده ديللرده دولاشان اشعار سامريه ايسه بو اعتبارله دينيله بيلركه سامريلرك بر وداعنامهٔ لسانه‌سيدر. زه‌ده ايسه بو بيتاب سسلر قيصيله‌جق وبوتون بو اوفاجق دعالر بر رمستحاثهٔ ادبيه حالنده ديار صنعتك الك منسى بر طوپراغنه كومولەجكدر .

٧ — ادبيات سامريه

سامريلرك لسانى حقنده تدقيقاتده بولونوركن بالذات سامريلرك پك ياشلى اولدوغنى وميلاد عيسادن بر قاچ عصر اول موجود بولونديغنى ذكر ايتمشيدك . فى الحقيقه بو زمانلره عائد اولمق اوزره هر ملتده بولونمسى لازم كلن بعض اثار ادبيهٔ ابتدائيه‌نك سامريلرده‌ده موجوديتنى قبول ايتمك ضروريدر . حالبوكه سامريلرك النده بولونان ادبى وتاريخى مؤلفات بزه بو جهتى تنوير ايده‌ميور . ده‌نيله‌بيلركه بو اثرلرده زمانك دست محونده خراب اولمشدر . باخصوص سامريلرك اولاً اسرائيليلر ثانياً روماليلر ايله آره‌لرنده جريان ايدن اوزون وقانلى مجادله‌لرى دوشونه‌رك شرقيلر ، بسيط حكايه‌لر نوعندن بعض آثارك نه‌دن محافظه ايديله‌مه‌مش اولديغنى تعيين ايتمك پك آسان اولور .

سامريلرك محافظه ايتدكلرى اثرلردن استدلال ايدلديكنه كوره سامريلرك الك اسكى اثر ادبيلرى (مرقه بن عمران الكاهن) طرفندن يازلمشدر . بو اعتبارله (مرقه) سامريلرك الك اسكى بر شاعرى اولمق لازمكليور .

مرقه‌نك شامده تولد واوراده وفات ايتمش اولدوغى قبول ايديليور ايسه‌ده تاريخ ولادت ووفاتى‌ده معلوم بولونميور . بعضيلرى مرقه‌نك ميلاد مسيحدن (٨٠) سنه اول وبعضيلرى ايسه ميلاددن (٣٠٠) سنه صكره دوغديغنه قائل اوليور . اوچيوز سكسان سنه‌لك بر فرق بو شاعرك حياتندن شبهه ايتديره بيله‌جك واثرلرينك‌ده كنديسنه نسبتنى احتمال حالنه وضع ايده‌بيله‌جك بر ماهيتده بولونيور . مع ما فيه بوذاته نسبت اولونان شعرلرك بيك صحيفه‌قدر بويوك بر يكون تشكيل ايتديكنه باقيلر وبو آثارك‌ده حالا بويوك بر تهالكله اوقونديغنه ، دها دوغروسى ترنم ايدلديكنه دقت ايديليرسه مرقه‌يى سامريلرك (اوميروس)ى اوله‌رق تلقى ايتمك اقتضا ايده‌ر .

بو ذاتك منثور بر تورات شرحى‌ده وار ايمش . ديكر اثرلرى ايسه دعا كتابلرى، بايراملره عائد تاريخچه‌لر وسائره‌دركه بونلرك كافه‌سى منظومدر . اولجه بيان ايتديكمز وجهله بيكه يقين بويوك صحيفه‌نك هر برنده اوتوز بيت بولونديغنى حساب ايدرسه‌ك بو ذاتك اثرلرى اوتوز بيك بيته بالغ اوليور ديمكدر . بوتون بو اثرلرده‌ده درين بر عشق الهى مكنوز ايمش . فى الحقيقه سامريلرك تاريخچهٔ حياتلرى بر سلسلهٔ آلام ومصائب اولدوغى ايچون هر سامرينك حدود ما دياتى آشه‌رق روحى موسيقىٔ معنوياتله تلذيذ ايتمسى پك طبيعيدر . بو حال (مرقه) نك اثرلرنده تظاهر ايتديكى كبى مرقه‌يى اوقويان، مرقه‌نك اثرلرينى بيكلرجه سنه‌لر محافظه ايدن سامريلرك شخصلرنده‌ده پك بارز بر شكل آليور . دنيانك كونا كون اضطرابلرندن قاچه‌رق معبدلرينك آغوش يتيمانه‌سنه قاووشان سامريلرك شعرلرى واو شعرلرده‌كى توكل بيتاب كنديلرى ايچون نه بيوك بر تسلى‌در . عيف حسلرله چارپان يوره‌كلردن مرقه‌نك سسى بر مقدار جريحه‌لرى تشفيه ايده‌رك سنوح ايدر . اساساً مرقه‌نك بوتون شعرلرى ماتمله يانان قلبلر ايچون بر زلال شفا ويوقسوللقلردن ناتوان قالان سينه‌لر ايچون‌ده بر اميدرها اوليور. مرقه دائما اللهه خطاب ايده‌ر:

— مناجات—ندن

عابوده دالاما   ئه للوه‌ن يصطا كد
ئه لائون ئه دذه كسكائى   مارون ئه دطائه‌به يه .. الخ
« عربجه مقابلى »   (مرقه بن عمران)
يامبدع العالم   اله يسجد
اله الازكياء   رب التائبين

سامريلر بر آغزدن « اى مبدع عالم! سن سجده ايديله‌جك بر اله سك. اهل صلاحدن اولانلرك وتوبه ايدنلرك ربى سك » ديه‌رك مناجاتده بولونورلركن بوتون روحلر برلشير .

TÜRK TARİH KURUMU

وجله‌سى ينه (مرقه) يى خاطرلار وواجب الوجودك صفات صمدانيه‌سنى ذكر ايتمكه باشلارلر :

—توحيد—ندن

باراشه‌دئه‌م‌دين‌طا   شارا طوبه‌ك ئه كـكه‌به‌ئه‌به
بامه‌شطو قازه‌ر اططا   ميللين سلق بريان ...الخ
(مرقه بن عمران)

«عربجه مقابلى»

البد اية المدينه   التى حل جودك فيها
فى العدم زرعت   كلمات ونبت خلائق

« ترجمه‌سى »

« بدايت (ازل) اويله بر بلده‌دركه سنك جودك اوراده تجلى ايتدى . يوقلقده (عدم) كلمه‌لر زرع ايتدك ، بوتون انسانلر بيتدى (نمابولدى) .»

(مرقه) بو توحيدنده جناب حقك ازلدن برى موجود اولديغنى وكائناتى يوقدن وار ايلديكنى وخلقت كائناتك امر ربانيسى ايله اولديغنى پك واضح سويليور .

(مرقه‌نك) بوكا مشابه پك چوق اثرلرى بولونديغى كبى بنى اسرائيلك زمان فلاكتلرينه اشارت ايده‌ن اثرلرى‌ده موجوددر . شو بر قاچ مصراع اونى كوسترر :

— تاريخيه —

موشاب بشيرائه‌ل وابو تمه
رعميسس ئيه موشابو تمه
قام مسفارا عاصا بو تمه
ئى موكائو بو تمه
(مرقه بن عمران)

«عربجه مقابلى»

مسكن بنى اسرائيل واباهم
رعميسس هى مسكنهم
جمع عدد مضايقتهم
هى اوجاعهم

« ترجمه‌سى »

«بنى اسرائيل وبابالرينك مسكنى (رعمسس)ك بولونديغى محلدر . بنى اسرائيلك چكدكلرى صيقينتيلر واضطرابلر بو كلمه‌نك دلالت ايتديكى عددلرده مندمجدر .»

بو منظومه‌ده رعمسس كلمه‌سى ابجد حسابيله بنى اسرائيلك درت يوز اوتوز سنه‌لك بر زمان فلاكتنه اشارت اوليور . والحاصل (مرقه)سامريلرك روحنى اوقشايه‌جق اثرلر وجوده كتيرمك وموفق اولمق اعتباريله شايان قيد وتذكاردر .

بو ذاتدن ماعدا تاريخ صره‌سيله الك مشهور سامرى‌سيمالرندن برى‌ده (عمرم داره)در. بر روايته كوره بو ذات مرقه‌نك باباسى ايمش . فقط قول صحيحه نظراً مرقه‌نك احفادندندر . (عمرم)ده شامده تولد ايتمش وينه محل مذكورده وفات ايتمشدر . مرقه‌دن صوكره سامريلرجه الك زياده اوقونان شاعر (عمرم) در . بو ذاتك جمعه ايرته‌سى (شبات) دعالرى ايله اوروج دعالرى نامى تحتنده منظوم اثرلرى واردر. بر قسم آثارى‌ده منثوردر . عمرمك شخصيت شاعرانه‌سى مرقه‌يه ياقيندر دينيله بيلير . بو ذاتك اثرلرى‌ده فكرى ودينيدر .

—توحيد—ندن   « عربجه مقابلى »

ميدلات ئه‌لا ئيللا عاد   من حيث ليس الله الاواحد
لاعالم الا ديله   لاخلود الا له
لا يصطا كد الا الكدله...الخ   ولا يسجد الا لكبريائه
(عمرم)

« ترجمه‌سى »

« جناب حقدن بشقه الله اولمديغى كبى جناب حقدن ماعداسى ايچون‌ده بقا يوقدر . ذات كبرياسندن بشقه سنه‌ده سجده ايدلمز .»

ديكر — توحيد— ندن

اططائو عابوده دالاما آدلابه‌د
ئيده‌ن ماله‌ك ياكه‌ل كائو باده‌ك عابه‌د
(عمرم)

« عربجه مقابلى»

انت هو مبدع العالم بغير يد
اين مالك يقدر كافعالك يفعل

«ترجمه‌سى»

« سن عالمك مبدعيسك ، خالقيسك ، فقط سنك ايچون ال تصور ايدلمز، هانكى بر مبدع واردركه سنك اجراسنه مقتدر اولديغنك افعالكك عينى وجوده كتيرسين .؟ »

بوكا مشابه عمرمك اوزون توحيدلرى موجوددر . فقط بعضيلرى رباعى شكلنده‌در .

TÜRK TARİH KURUMU

—رباعى — لرندن

ئەبى ئەشار ، ئە بيايەبى
آئيطا لاميياز وا آته ئەيى
وە بيا كولالاق تيمه دوتائەيى
وآططاعاى آتيداق ئەبى ئەشار ئەبى

«عربجه مقابلى» (عمرم)

ازلى ، ابدى كان ويكون
كنت ليس من ابتداء والآن تكون
والقدرة لك تميت وتحيي
وانت حى لذاتك يا ازلى يا ابدى

«ترجمەسى»

« جناب حق أزلى وابديدر . ازلدن برى موجوددر . الى الابد باقى قالەجقدر . اى اله! سنك اولك اولمدیغى كبى آخرك دە يوقدر . قدرت هپ سنكدر . ديله ديككى احيا يدرسك . سن اى ازلى وابدى اولان جناب حق! بذاتەحى سك . »

. كورولويوركه (عمرم)كدەاثرلرى سراپا بر لهجهٔ فكريەيە مالكدر . بو اشعارەشبيه اولمق اوزوه سامريلردن (عبد الله النقا) . (ابو الغوث) ، (ابن منر) نام ذاتلر موجوددركه بونلردە شامدە مدفون شعراى قديمەدندر

سامريلرك يكى شاعرلرينه كلنجه اونلردە (شيخ مسلم) ، (شيخ ابراهيم العيه) دها اول اسمى كچن (غزال الكاهن) ، (حضر الكاهن) اك مشهورلرندن صاييلير. باخصوص (٩٠٠) تاريخ هجريسندن صوكرەوفات ايدەن (مططانه المصرى) يعنى (عطيه المصرى) نام مصرلى شاعر ، فلسفى وفكرى اثرلردن ماعدا غرامى بعض پارچالر وجوده كتيرمش وسامريلردە غزل طرزينى احداث ايتمشدر . بو غزل مططانەنكدر :

—غزل —	« عربجه مقابلى »
عاشا قانقشى باك	عشقت نفسى بك
وانى ئيلەك نكسەف ئيلله باب	وانا اليك هاوى القلب
دال اوليت يەدى مەشش كاط	فقير وليس يدى طائله
ئوئو آصوباب	وهو المحيط
وە قومام مرراق	والواقف من بعيد
ولیتلى عازار مصفا آصوباب	وليس لى معين قدر المحيط
عدئەن يەقوم ئەميمار	حتى ان يقوم الكلام

ميمار وە نيا كودەق	كلام وحواسه شد (جمع)
مائەئومەر لادەتى	ماذا اقول
مائە دە بنە رمائە صطەدق	وما اتكلم وما اعتذر ...

(مططانه المصرى)

«مألاً ترجمەسى»

« روحم سكا عاشق اولدى . قلبمدە سكا مربوطدر . فقط بن عاجزم . سن ايسەذى قدرتسك . سنك اقتداركدە بر معينم وبر طاقتم يوقكه سكا عرض مرام ايدەيم . »

مع ما فيه شونىدە ذكر ايدەلم كه سامريلر عموميت اعتباريله وطرز حياتلرى ايجابندن اولەرق بواثرلردن زيادە اولجه بيان ايتديكمز منظومەلره مربوطدرلر ،

سامريلردە اثرلرى موجود شاعرلرك عددى اوتوز قدرمش . مع ما فيه برعصر قدر بر زماندنبرى سامريجه اثر ادبى وجودە كتيرلمەمشدر . ديمك اوليوركه سامرى ادبياتندە ، حيات مليەسندە اولدوغى كبى پك واضح بر دور سقوط واضمحلال حكمفرما اوليور .

اساساً اقسام ادبيەدن آنجق «ليريك» *Lyrique* » ربابى اثرلر وقسماً دە « ديداقتيك *Didactique* » آلى پارچەلردن ماعدا اثرلر بولونماديغى ايچون ادبيات سامريه پك محدوددر . بونوع ادبياتلردە نه داستانلره نەدە تماشالره تصادف ايدلميور. سامريلر ايچون خلق اثرلرى اولمق اوزرە قائللرى غير معلوم بعض نينىلر وضرب مثللر موجود ايسەدە شرقيلر مفقوددر :

—نينى—لردن	«عربجه مقابلى»
ئە عاتەن ئەيه قفەر	يا عريش يا جليل
صالامەك بوسەن مانەر	وجهك قنديل منير
ئەللووەن لاق يائەر	الله لك يا نير
يە لبيشەك كابود وطغائەر	ويلبسك وقار واجلال

«مألاً ترجمەسى»

«اى شانلى دليقانلى سنك يوزك بر قنديل قدر منوردر . تا كرى سنكله برابردر . سكا جناب حق وقار واجلال بخش ايتسين . »

سامريلرك ضروب امثالى ايسه پك چوقدر . بونلردن بر قاچنى ذكر ايدەلم :

— ضروب امثل — دن

١ — لاتوكا عططوك تيفه نومك منئەك

TÜRK TARİH KURUMU ARŞİVİ

«عربجه مقابلى»

لاتعذنى حتى تعذ نفسك منك

«ترجمه‌سى»

«كندى نفسكه اوم ايتمه‌دكجه بشقه سنه لوم ايتمه»

٢ — وه‌يامه‌م ئيك آراته لادما لاتد دائو

«عربجه مقابلى»

الايام مثل حبلى ، تلد مالا تعلمه

«ترجمه‌سى»

«كونلر دوغوره‌جغنى بيلمه‌ين كبه‌لر كيبدر.»

٣ — لتعا عاقارا مائيللا له ئه‌قه‌ب

«عربجه مقابلى»

ليس ضيقة عظيمة الا ولها عاقبه

«ترجمه‌سى»

«بويوك بر اضطراب يوقدركه نهايتى بولونماسون»

بو ضروب امثاله مشابه وسامريلرك حالت اجتماعيه وروحيه‌لريله آز چوق علاقه‌دار اثرلر بوزدن فضله ايمش .

ادبيات سامريه حقنده بو صورتله بر خلاصه الده ايتدكدنصكره بر آزده صنايع نفيسه‌سنى موضوع بحث ايتمك فائده‌دن خالى دكلدر .

٨ — سامريلرده صنايع نفيسه

سامريلرك ادبياتنه نسبتله صنايع نفيسه‌سى هيچ مثابه‌سنده‌در . بونك سببى‌ده اولا هيكلسازى ورسم خصوصلرنده‌كى دينى ممنوعيتدر . سامريلر بابلده بولونورلركن اولجه ذكر ايتديكمز وجهله بت پرست ايديلر . حتى ارض سامره‌يه انتقال ايده‌ن بش قبيله‌نك آيرى آيرى بتى واردى . بويله بر زمانده كنديلرنده قيمتدار هيكللرك ، معبودلرك بولونديغنه قائل اولمق مقتضيدر . فقط ارض سامره‌ده اقامت وديانت موسويه‌يى قبول ايتدكدنصكره — بت پرستلك عليهنده‌كى — بودينك مقتضياتنى بوتون معناسيله ايفا ايتمك ايجاب ايديبوردى . واو تاريخدن برى سامريلرده آرتق نه بر هيكل ، نه بر لوحه قالمامشيدى . بو كونكى كونده نه معبدلرنده نه اولرنده بر هيكله بر لوحه‌يه تصادف ايتمك قابل اولاماز . ناصل معبدلرينك ديوارى بياض بر كيره‌جله ، بادانه ايله صيوانمش ايسه اولرنده‌ده عين حال وعين زينتسزلك موجوددر . فقط غريبدركه منقوشات ومحكوكات ايچون دينى بر ممنوعيت

بولونمامغله برابر بو جهتلردن‌ده سامريلرك النده ماضيدن محافظه ايدلمش اثرلر قالمامشدر. احتمالكه بونلرى‌ده برر وضع مقابل ايله اللرندن چيقارمشلردر . اولجه بحث ايتديكمز قديم توراتك معدنى اسطوانه‌لرى اوزرنده‌كى نقشلر بى شبهه پك قيمتسزدر .

مع مافيه سامريلردن بعض كنجلرك متمادى بر رسم مشغله‌لرى واردركه بوندن بر آز بحث ايتمك ايسترم . سامريلر، موسويته عائد تاريخى ، عنعنوى نه‌قدر مقدساتلرى وار ايسه بونلرى بر لوحه‌ده جمع ورنكلى قلملردن وبعضاً صولى بويادن استفاده ايده‌رك ترسيم ايدرلر . وجوده كتيردكلرى لوحه‌لر همان برى برينك قوپيه‌سندن عبارت اولوب بونلرده بر صنعت آرامق بيهوده‌در . مع مافيه بوتون ساده‌لك وابتدائيلكنه رغماً اونده نظرى اوقشايه‌جق بر غرابت موجوددر .

اورته درجه‌ده بر رسم كاغدينك اطرافنده آلتمش عدد شبه منحرف ترسيم ايدلمش وشبه منحرفلرك اوكنده اوفق چيزكيلر چيزلمشدر . بو شبه منحرفلر مختلف رنكلرله تلوين ايدلمش دركه بونلرك هيئت مجموعه‌سى عادتا لوحه‌نك بر چرچيوه‌سنى تشكيل ايتمكده‌در . بو لوحه‌نك ياريسندن اعتباراً قسم فوقانيسنده بر برى داخلنه كچمش اوچ رنكلى مستطيل واردر . مستطيل خارجينك ده بر طاقم خطوط واشاراتدن عبارت استطاله‌لرى موجوددركه بونلرده چرچيوه‌نك خطوطنه قدر ياقينلاشير . مستطيل داخلينك مركزنده ايسه آچيلمش بر كتاب حالنده بر رسم موجوددركه بو (تابوت العهد) ايمش . بونك اوزرنده (طيور) و (كروبيون) رسملرى ، كتابك هر ايكى ياننده ايسه ياپراقسز برر داللى ، بوداقلى آغاج حالنده حضرت موسانك وحضرت هارونك عصالرى ومستطيللر آره‌سنده خدمه‌نك اسملرى مرسوم ومحرردر .

لوحه‌نك تام اورته يرنده ايسه صاغدن صوله دوغرو ياپراقسز بر طوت آغاجنه شبيه زيتون ياغى قنديللرى ، بر قاچ ماشه ، دها صوكره بر قاچ بخوردان ، بخور محلى واك صوك طرفده ايسه بر سفره محلى موجوددر .

لوحه‌نك ياريدن اعتباراً قسم تحتانيسنه كلنجه بو قسم بر منحنى ايله قبه‌وارى چوريلمشدر. بو منحنى داخلنده (باب القدس) كاهنلرك جبه‌لرى ، ينه بر بخوردان ، بر چماشيرلكنى ، بر ابريق رسمى منحنى‌يه مماس اوله‌جق بر صورتده يان يانه وصاغدن صوله دوغرو ديزلمشدر .

ايكنجى صره‌لرده ايسه قربان زماننده مستعمل بيچاق رسمى ، قربان محلى ، دها آلت قسمده (نفير) رسمى (نفيرجيلرك اسملرى) بر قاچ تنجره ، بر قاچ چوملك وقربان ذبحى آتشلرى ينه صيره وارى ديزلمشدر .

سامريلرده كيم بيلير قاچ يوز ويا قاچ بيك سنه‌دنبرى رسم ايديله ايديله بطندن بطنه انتقال

TÜRK TARİH KURUMU

نابلس وحواليسى

ايده‌ن بو لوحه‌نك حال حاضر بر فكر صنعتله ترسيم ايدلديكنه قائل اولماملیدر. بوده معين بر قارشيلق مقابلنده همان اتحاف ايديلير. غربك اوزاق محللرندن كلن سياحلرك شرفنه‌ياپيلان بولوحه‌نك‌ده جزئى درجه‌ده اولسون بر ترقى‌يه نامزد اوله‌جغنه ايناناملیدر. دها يوزلرجه سنه ترسيم ايدلسه‌ده بو سامريلرك خاطرينه كلمز.

سامريلرده رسم نه قدر ابتدائى بر حالده قالمش ايسه رقص‌ده، موسيقى‌ده او نسبتده نما بولمه‌مشدر. معماريدن بحث ايتمك دخى صافد رونلق اولور.

اولجه سامريلرده كنديلرينه مخصوص شرقيلرك بولونماديغنى ذكر ايتمشدك. بوراده بسته ناميله‌ده بر شيئك بولونماديغنى علاوه ايده‌جكز. هر نه‌قدر توراتدن مذكور اولديغنه كوره حضرت هارونك همشيره‌سى مريم ترتيلات دينيه‌يى دف ايله ورباب ايله ادا ايتمش ايسه‌ده سامريلرده بو تاريخدن صكره موسيقى‌نك نما بولديغنى كوستره‌جك بر وثيقه تاريخيه‌لرى يوقدر. سامريلرده حال حاضرده نه بر آلات موسيقيه واردر نه‌ده موسيقى‌يه وقوفى اولان بولونيور. مع مافيه دينى دعالرده واثناى صلاتده سامريلرك بر آغزدن تكرار ايتدكلرى منظومه‌لرده وسوره‌لرده كنديلرينه مخصوص كميك وفقط يكنسق بر تجويدلرى واردر. بعضاً غايت قالين بر آهنك الان بو تجويدده برانجه‌لك‌دن زياده وحشى بر قابالق موجوددر.

فقط سامريلر بو آغير آهنك مواجهه‌سنده پك بيوك بر انجذاب دوييورلر. ذوق سمعيلرينك تكمل ايتمديكنه دلالت ايده‌ن بو حالك طبيعيلكنى اشارت ايتمكه لزوم يوقدر. مع مافيه هر درلو يوقسوللقلره معروض قالان بو ملت ايچون‌ده بوقدرى كافيدر. اونلر بو نكله‌ده قناعت ايده‌ر و (كل حال يزول) عباره‌سنى تكرار ايدرلركن غفران صمدانينك آنجق كنديلرينه عائد اولاجغنى دوشونور. وبوكا بوتون ايمانلريله اعتقاد ايدرلر.

— ٦ —

نابلس مركز قضاسى

١ — نابلس حواليسنده

نابلسك سالخورده ومشبوع كتمان سيماى حجريسنى ترك ايتمك زمانى كلمشيدى. آرتيق سيشه‌م واديسنك بوغوجى هواسنه تحمل ايدلميور وبر آن اول بو كثيف، بوناتوان محيطدن تباعد ايتمك احتياجلرى بر نسبت مضاعفه ايله تزايد ايديوردى. كندى كنديمه ديوردم‌كه: اكر بو طاشلر پك قيمتدار خاطرات ماضيه ايله تتوج ايتمسه‌يدى واكر تاريخ بوتون ثروت روحانيه‌سنى بو متوكل واسرار آلودخاك قدسى‌يه بخش ايلمسه‌يدى او زمان طاشدن وطوپراقدن عبارت اولان بويرلر نه قدر ابكم وبى مأل اوله‌جقلردى؟..

TÜRK TARİH KURUMU

حال بوکه یاد ماضینك اتحاف ایده‌جکی سعادت خیالیه ایله آغوش بآغوش ، بو اختیار افقلرك هوای متدیننی قطره قطره نوش ایتمـكنه بویوك بر ذوقدر . صرف شخصیت تاریخیه مواجهه‌سنده بر سیاحت فکریه‌یه تودیع نفس ایتمك وبوتون بو وادیلرك ، بو داغلرك ، پیکارلرك فوقنده عصردیده بر خولیای پر سکونه دالمق نه قـدر بویوك بر تسلی‌ در .

نابلسك داخلنده بولندیغم حالده بی شبهه نابلسده یاشامدیغمه قناعتم واردی . نابلسك انحای عمومیه‌سنه حاکم اولان المان‌اوتلنك یوکسك بالقونندن بلده‌یی تماشا ایدرکن صباح کونشنك یالدیزلری ایچنده (فلاوپانیـاپولیس) بوکون هر زماندن فضله شایان نظر کورونیوردی . باخصوص تاقارشیده (العیبال) داغی متوکل یوکسله لیرکن اوته‌سنـده بریسنده داغیلان اسباط بنی اسرائیلك‌های وهوی شطارتنی کوزلرمله کوریبور ؛ روبان (*Ruben*) ، جعد (*Gad*) عاسر (*Aser*) زابولون (*Zabulon*) دان (*Dan*) نفتالی (*Neptali*) سبطلرینك بر تسلیمیت مشترکه ایله رب کلیمـه یوکسلن (آمه‌ن) صدالرینی قولاقلرمله ایشیدییوردم . وبونلرك بوتون افقلری‌صاران ندالری قارشیکی داغده غاریزیم‌ده‌عکسلر یاپیور، اورادن‌ده قدسی جوابلر آلیوردی . بعضاً سیمه‌ئون (*Siméon*) له‌وی (*Lévi*) یهودا (*Juda*) یئسساخار (*Issachar*) یوسف (*Joseph*) بنیامین (*Benjamin*) سبطلرینك مشترك بر سسله مطـاوعتکارانه آمه‌ن دیدکلرینی دویورم . بونی متعاقب بوتون جمعیت اسرائیلیه ، (*Josué*) نك ، حضرت یوشعك بر اشارتیله داغیلیرکن ارکك قادین ، بویوك ، کوچوك ، چوجقلر بربریله مصـافحه ایدییور . بویوکلر تکبیر کتیرییور . آهنکدار سوره‌لر ترنم ایدییور وربك الطاف نامحدوده‌سنه قارشی بوتون یوره‌کلریله اعلای شکران ایدییورلردی . اوزمان سمادن غفران صمدانی دوکولیور وبوتون بو طائفهٔ عبرانیه قرین انعام اولیورلردی .

اوتلك اوکنده آته بینه‌رك (طریق الشرقی) یی تعقیب ایدرکن ذهنم هپ عبرانیلرله مشغول ایدی . بر آز صوکره صول طرفده مقبره‌یی صاغده قیشله وعین الدفنه‌یی مبهم بر کولکه حالنده ترك ایدییورم . شیمدی سیشه‌م وادیسی واسع بر اووه‌یه آچیلیور وارض یعقوب (*Champ de Jacob*) غاریزیمك اتکلرنده بوتون وسعت وعظمتیله عرض وجود ایدییوردی .. دوشونیوردم :

بویرلر نه قدر زنکین خاطرات‌ایله مشبوع ایدی ؟ اورادن أسه‌ن قدسی روزکارلردن پیریل پیریل آقان کوموش صولردن ، بیتاب توکل ، سینه‌کشاعنبرین طوپراقلردن سرکذشتلرینی صوردم ، آکلاتدیلر ودیدیلرکه :

« حضرت ابراهیم (حران) اراضیسنی ترك ایتمش ، کنعان یایلاسنه کیدییوردی . بورادن

TÜRK TARİH KURUMU

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

كچدى وسالديده بر آغاجك او كنده خيمه‌سنى قوره‌رق بوتون افراد عائله‌سيله بوتون معيتيله برابر بر مقدار قالدى . بوراده صميم قلبندن ايتديكى دعالر مظهر قبول اولدى . وجناب حق بو اراضى‌يى آلنه وعد ايتدى . سنه‌لر كچدى . نهايت حضرت يعقوب برية الشامدن كليركن بو يرلرك قربنده كائن (سالم) قصبه‌سنه اوغرادى . اورالرينى‌صاتون آلنجه بو يرلره (ارض اسرائيل)ده‌نيلدى . »

كونش ارض اسرائيل اوزرنده متمادياً يوكسه‌ليور. قيزغين ضيالر اورته‌لغى ياقيوردى . يولده نابلس حواليسنك ساكنلرى كلوب كچيور وكونشدن قيزاران سيمالريله قديم سيشه‌مليلرك احفاد موقعيه‌سى اولدقلرينى خاطر لاتيورلردى . اونلرك نظرلرنده نه‌درين معنالر مندمجدى . كويا پارمقلريله بو طوپراقلره اشارت ايده‌رك « يعقوبك قيزى دينا (Dina)يى ده‌ده لريمز سيشه‌مليلر بورالردن الوب كوتورديلر .» ديمك ايستيورلردى .

وبن‌بوتون بو ماضى‌يى ذهناً ياشيوردم.اولا يعقوبك هيجانى ، سيشه‌مليلرك عناد واصرارلرنى ، نهايت ديناك قرار مسعودينى برر صحنه حالنده تماشا ايديوردم .

بر مدت صكره (بلاطه) كوينك قارشيسنه كلمشيدك . لطيف بر منبعك كنارنده دوردق . كويك مختارلرى قصبه‌نك زواللیلغندن ، فقر عرفان وسفالتندن بحث ايدرلركن بن بو محيطك فوقنده يشامق وآنجق ماضى‌يى دراغوش ايتمك ايله مشغول ايدم .

حضرت يعقوبى دوشونوركن بورالرده آچديرديغى قويو خاطرمه كلمشدى . كوزلرمله اونى آراشديريوردم، برمدت صوكره يولمزه دوام ايتمشيدك . صول طرفده بياض ويكى بر قصبه كوزوكدى . يولده تصادف ايتديكم چيپلاق آياقلى بر ياورودن صوردم . معدنى وانجه بر سسله (عسكر) دينجه اينجيلك روايتنى تخطر ايتدم . فى الحقيقه بير يعقوب موقعى (Sichar) سيشار جوارنده ايدى . قديم سيشارك بوقدر يكى بر شكلده بولنه‌جغنى هيچ دوشونه‌ميوردم. بوراده‌ده پك آز بر زمان قالدقدنصكره صاغه دوغرو غاريزيم استقامتنده يول آلدق . بر آز صوكره بير يعقوب (Puits de jacob) ه مواصلت ايتمشيدك .

بو قويونك اوزرنده روم‌اورتودوقس جماعتى طرفندن انشا ايديلن مناسترك داخلنه كيره‌ركن دماغم خاطرات عيسويه ايله مشحون ايدى .

سالديده بر راهب يانمه ياناشدى ودائما سياحينه خطاب ايده‌ن تيتره‌ك بر سسله ديدى كه:«بوراسى بير يعقوب ناميله معروفدر . بز خرستيانلر بورايه (بيرالسامريه)ده ديرز . عهد جديده قصة‌السامريه‌يى (La samaritain) ى البته اوقومشسكزدر. مخلص عالم يهوديه‌يى ترك ايده‌رك غاليله‌يه كلديكى زمان بر كون يورغون آرغين معيتيله برلكده بورادن كچمش ، قويو كنارنده اوطورمشيدى . آرقداشلرى ايسه يمك تدارك

ايتمك اوزره شهره، سيشه‌مه ايتمشلردى . او اثناده سامريه‌لى بر قادين صودولدورمق اوزره كلدى . حضرت يسوع « بكا صوويرده ايچه‌يم » ديدى . « سن بر يهوديسك ، ناصل اوليورده بنم كبى برسامريه‌لى دن صو ايستيورسك؟ بيلميورميسك كه يهوديلرله سامريلر بر برلريله اختلاط ايتمزلر . » جوابنى آلنجه « عطية الهيه‌يى بيله‌يدك وبكا صوويرده ايچه‌يم دين آدمك كيم اولديغنى آكلايه‌يدك اوندن سن صوايستيه‌جكدك واوده سكا بر آب حيات بخش ايده‌جكدى.. الخ ديمشدى(يوحنانك انجيلى فصل رابع) .

راهب بويوك بر عشق دينى وبر حرارتله انجيلك روايتنى اوقور كبى سويليور . وكنديسندن‌ده‌بلكه حاشيه‌لر علاوه ايديوردى .

يسوعك « بو صودن ايچن ينه صوصار فقط بنم صويمى ايچن اصلا صوصاماز .» خطابى حالا قولاقلرمده اهتزازلر ياپاركن كليسانك داخلنه كيردم . راهب مشعله‌لر ياقه‌رق قويويه صارقيتدى . باشمى اوزاتدم. قويونك ايچنده بر قاچ يلديز دوشمش كبى ايدى. مشعله‌لر او قدر دلر با كورونيوردى. تاريخى صودن ويرديلر، ايچدم. اعتراف ايده‌يم كه رحيق تاريخ بوتون مفكره‌مى آرتق بيهوش ايتمشيدى . زيتون داللرينك ايچندن كچه‌رك كليسادن ومناستردن تباعد ايدركن حموله ماضيه‌يى طاشيه‌ميه‌جق قدر يورولمشيدم. شيمدى صول طرفده جبل الطورك ذروه‌سى‌ينه عينى لاقيدى ايله بكا نكهبان اوليورونابلسه‌قدر بنى تشييع ايديوردى .

٢ — نابلس مركز قضاسنك احوال عموميه‌سى

[١] — **موقع ونفوسى** — نابلس لواسنك منتهاى جنوبيسنده كائن اولوب شمالاً جنين قضاسيله شرقاً حوران ومعان جنوباً قدسشريف سنجاغلريله وغرباً بنى صعب قضاسيله محاطدر . بتون قضانك مجموع نفوسى ٢٧٦٩٦ يسى ذكور و ٢٨٨٨٢ يسى اناث اولمق اوزره (٥٦٥٧٥)در.

مركز قضاسنه مربوط قرا عـ	خانه
٩٦	٧١٢٧

ذكور	اناث		قرا
١٠٧٦٢	١٠٤٧١	جماعين ناحيه‌سى رسمى ناحيه‌در	٤٥
٠٨١٨٩	٠٧٨٧٥	مشاريق عناوى ناحيه‌سى غيررسمى	٢٩
٠٤٥٦٤	٠٤٢٨٠	وادى الشعير ناحيه‌سى غيررسمى	١٥
٠٤١٧٨	٠٤٢٥٥	مشاريق جرار ناحيه‌سى غيررسمى	٠٧
٢٧٦٩٣	٢٨٨٨٤	يكون	٩٦

١٢٩٩ سنه‌سنده بتون لوا داخلنده تحرير نفوس معامله‌سى اجرا ايدلمش ايسه‌ده نتيجه‌سنى الده ايتمك ، اوراقك قارمه قاريشيق وغيرمصنف اولماسندن ناشى ، عادتامستحيلدى. ١٣٢١ سنه‌سنده دخى ايكنجى بر تحرير دهاياپيله‌رق نفوسك ١٤ بيك قدر تزايد ايتديكى تظاهر ايتدى . ١٣٢٨سنه‌سنده ياپيلان اوچنجى تحريرده تزايد نفوسى مقدارى ١٢٠٠ قدردر . صوك ١٣٣١ سنه‌سنده (١٢٣١) تولدو (١٨٥٩) قدر وفيات وقوعبولمش و١٣٢٩سنه‌سنده بتون قضاده ٨٥١ قدر چوجق طوغمشدر ، ١٣٣٠ سنه‌سنك نفوس قيوداتى شايان دقتدر :تولداتى ١٤٧٩ ه قدر فرلاتيوركه بونك‌ده سببى تاريخ‌مذكورده مكتوملرك عفوى اعلان ايدلمش ايدى . ١٣٢٩ سنه‌سنك وفياتى ٥٩٨ و١٣٣٠ ككى ٢٧١ اراده‌سنده اولوب اشبو ارقام آره‌سنده‌كى عدم‌نسبت نفوس قيوداتنه اولان اهتمامك نه درجه جديتدن اوزاق اولديغى بالغاً مابلغ ايضاحه كافيدر .

[٢] — **مواقع تاريخيه** : غاريزيم وعيبال طاغلرى — نابلس‌واديسنى تشكيل ايدن ايكى طاغدن غاريزيم وياخود جبل الطور (٨٦٠ م.) بيوك ترا‌جه حالنـده اولوب منتهاى شماليسنده اغلب احتمال بيزانس ايمپراطورى جوسينيان زماننده قالمه قـلعه‌لى وفقط خراب بر قلعه مشاهده اولنمقده‌در . يالكز قلعه‌نك بر بچق متره تخننده‌كى ديوارلرى طرز انشالرندن دها اسكى بر دور تاريخى‌يه عائد اولدقلرى ظن اولنيور . قلعه‌نك بر آز جنوبنده اسكى ديوار وحوض دخى بولنمقده‌در .

سامريلرك ادعاسنه كوره بيوك تراچه‌نك اورته‌سنده وقتيله انشا ايتديكلرى معبـددن قالمه بيوك بر قيا دخى مشاهده اولنمقده‌در . اساساً غاريزيم طاغى اوزرنده وقتيله بر چوق اولرك انشا ايدلديكى تراچه‌نك اوته‌سنده بروسنده مشاهده اولنمقده اولان آثار قديمه‌دن استدلال اولنه بيليور . جنوب شرقى كوشه‌سنده حضرت ابراهيمك حضرت اسحقى قربان ايتمكه مأمور ايدلديكى ادعااولنمقده‌در . غاريزيم طاغنك تپه‌سندن غايت كوزل منظر مشاهده اولنيور : شرقده اوفاق اوفاق تپه جكلرله محاط ماخنه اووه‌سى ؛ عسكر ، كفر قليل ، عزموت ، سالم ، بيت دجن ، روجيب ، عورته كويلريله برابر دها اوزاقده غالاد جبليله بوكا حاكم اولان اوشاطاغى كوز وكور . جهت شماليه منظره‌سنى عيبال طاغى قپامقده اولوت بونكله برابر جبل الشيخ اوزاقدن تفريق اولنه بيلمكده‌در . شمال غربيده هوا اپى اولديغى صرەلرده كرمل طاغى مشاهده اولنور .

عيبال ويا سليميه طاغى (٩٣٨ م.) نابلسك جهت شماليه‌سنى قاپلامقده‌اولوب تپه‌سندن مشاهده اولنان منظره غاريزيمككندن كنيشدر . طاغك تپه‌سنده دوران بر آدم كرملدن اعتباراً جلبوع طاغنه قدر بتون غاليله جبالنى مشاهده ايتدكدن بشقه دها اوزاقلرده جبل الشيخ ايله برابر صفد قصبه‌سنى دخى كورور . بحرسفيد سواحلى جهت غربيـه‌ده

وحوران طاغلرى جهت شرقيه‌ده تفريق اولنه‌بيلور . بر آز شمالده‌ور تپه اوزرنده‌اسكيلرك تيرزه تسميه ايتدكلرى وبر مدت ايچون وقتيله يهوديلرك شمالده تأسيس ايديلن حكومته پايتخت اتخاذ ايلدكلرى طلوزه كويى موجوددر .

بئر يعقوب مناسترى . — عنعنات نصرانيه‌يه كورم حضرت عيسى (ع. م.) وقتيله عسكر كويى‌سامريلرندن بر قادينه ومؤخراً نابلسده‌كى‌سامريلره اجراى وعظ ايتديكندن خريستيانلرجه بو محل مقدسـدر روايته نظراً حضرت يعقوب عائله‌سيله برابر الجزيره‌دن ارض فلسطينه دوغرى هجرت ايدركن جنين قضاسى داخلنده واقع سالم كويى اوكنـده توقف ايده‌رك بوراده (سيجه‌م) ك باباسى (هه‌مور)دن اراضى صاتون آلدى . صوكره سالم كويى ايله نابلس قصبه‌سى آره‌سنده وبو صوك شهردن ياريم ساعت مسافه‌ده بر الله معبدينى انشا وبر قيو حفر ايتديردى‌مناستركوجه تسميه‌سى بودر . حضرت يعقوب‌وفات ايدركن « يعقوب تارلاسى » دينلان وعيبال ايله غاريزيم طاغلرى آره‌سنده واقع كوزل اووه‌ده‌كى املاكنك اوغلى حضرت يوسفه وصيت ايتديكى مرويدر .

مناستر ايلك اولا ٣٥٠ تاريخ ميلاديسنده ايمپراطوريچه (هه‌لن) طرفندن انشا اولنمش ايسه‌ده تعاقب ازمانله اوچ دفعه تخريب وبراوقدر دفعه‌ده تعمير ايدلدى . صوك تعميراته باب عاليدن ويريلان فرمان اوزرينه متحد روملر طرفندن بوندن سكز سنه اول مباشرت ايدلدى . ناتمام قالان انشا آته اعانه ايله ٧٠٠٠ ليرا قدر بر مبلغ صرف ايديله‌رك انجق اصل يعقوب قيوسيله اوستنى اورتن بنـا وبرده مدبدب كليسانك بر قسمى اكمال ايديله‌بيلدى . (٢) مترو عرضنده و (٣٠) مترو عمقنده بولنان قيونك ايچنده‌كى صو دائمى بر جريان (شمالدن جنوبه دوغرى) حالنده‌در . بيوك مناسترك پلانى اليوم‌نافعه‌نظارتنك اركانندن اولوب وقتيله قدسده مهندسلكله استخدام ايديلن (فرانكيا) افندى‌طرفـدن چيزلمش .حرفياً قوه‌دن فعله چيقه بيلمك ايچون لا اقل (١٠) بيك ليرا قدر بر مبلغك صرفنه دها احتياج واردر . مناسترى هر سنه (محاربه‌دن اول) ٢٠٠٠ — ٤٠٠٠ قدر روس هاجيسى زيارت ايتمكده اولوب هر برى بر فرانقدن اللى فرانقه‌قدر اعانه ويرمكده ايدى . ديرك ١٩١٢ سنه‌سنده‌كى وارداتى ٤٠٠ ليرا مصارفاتى ٢٨٫٣٩٩ غروشدر . اغلب احتمال روسيه‌ده‌كى معهود فلسطين جمعيتنك اشبو مناسترك انشاسنـده بيوك بر معاونت ماليه‌سى طوقونمشدر . بئر يعقوبدن (١٦٠) مترو شمالده نبى يوسف مقامى موجود اولوب وقتيله اولاد اسرائيل طرفندن حضرت يوسفك بقيهٔ عظامنك مصردن بو محل مقدسه نقل ايدلديكنه دائر كتاب مقدسده صراحت واردر .

[٣] — **امور معارف** — نابلس مركز قضاسنـده اللى اوچ ذكور ابتدائى موجود

اولوب بونك دردى نمونه اولمق اوزره نابلس قصبه سنده‌در . مركز ابتدائى مكتبلرينه (٧١٢) طلبه دوام ايتمكده‌در . بوندن بشقه ينه مركزده اوچ اناث ابتدائيه‌سى موجود اولوب طالباتى ٤٠٠ قدردر . اجرا ايديلان تدقيقات نتيجه‌سنده بوسنه‌كى مكتب مداومينده يوزده ٢٠ قدر برتناقص موجود اولوب اشبو تناقص فقردن واطفالك چالشه‌رق اكتساب قوته اولان مجبوريتلرندن ايلرو كلمشدر .

نابلسده‌كى اوچ اناث مكتبندن انا مكتبى بوندن بر بچق سنه اول واردات محليهٔ معارفله اداره ايدلمك اوزره ليلى اناث مكتبى ناميله تأسيس ايدلمشدى . بو سنه مارتندن اعتباراً انا مكتبنه تحويل ايديله‌رك بودجه‌سى محاسبهٔ خصوصيه‌يه دور ايدلدى . مكتبك عدد طالباتى (١٠٠) اولوب بونك يكرميسى ليلى ومجانيدر مارته قدر اجرتلى آلتى قيز چوجغى موجود ايدى . معارف اداره ى بونلرى باشلرينك بيوك اولمسى حسبيله مكتبندن اخراج ايلدى . ٤—٦ ياشنده بولنان هر چوجق اركك اولسون قيز اولسون مكتبه داخل اوله‌بيلور . اجرت تدريس ليليلر ايچون ١٥ ليرا عثمانى وزنكين نهاريلردن بر عدد مجيديه‌در . نهاريلردن اجرت اخذينه متعلق اولان قرار ايجه فنا نتيجه‌لر توليد ايتدى چونكه كچن سنه مكتبه مداوم طالباتك بر قسم مهمى مكتبى ترك ايتمكه مضطر قالديلر . تحصيل ابتدائينك مجانيلكى حكومتجه اتخاذ ايديلان مستحسن اصوللردن بولنمقله اشبو اجرتك بر آن اول قالديرلمسيله انا مكتبنه اسكى رغبتك تكرار اعاده‌سى لزومنى بوراده در خاطر ايتمك ضروريدر . مكتب مديره‌ى كيندر غارتنلره لازم اولان بر چوق آلات وادوات تدريسيه‌نك عدم وجودندن دولايى وظيفه‌سنده ايجه مشكلاته دوچار اولديغنى درميان وبو كبى آلاتك الك مهملرينك تداركيله ارسالنى رجا ايديوردى .

نابلس اهاليسى معارفه اولان هوسلريله شهرتشعاردر . فى الحقيقه شمدى‌يه قدر بو قصبه استانبول ، بيروت ، مصر وحتى اوروپا مكاتب عاليه وتاليه‌سنه ٣٠٠ فضله طلبه كوندرمشدر . بيوك مكتبلره اكمال تحصيل ضمننده طلبه اعزامى نابلس اوليـاى اطفالى آره‌سنده غايت مستحسن بر رقابت حالنى اكتساب ايتمشدر . يالكز شوراسنى درميان ايتمكدن كندمى آله‌مام : قضا مصادفنك شمديكى حالى غايت پريشان وعاجل بر اصلاحه محتاجدر . بتون قضا داخلنده‌كى مكاتب ابتدائيه مصارفاتنه محاسبهٔ خصوصيه بودجه‌سنده (٦٤٠١٤٠) غروش بر مبلغ تخصيص ايدلمش ايكن بو مبلغك صرفندن مع التأسف لايقيله استفاده اولنه‌ميور . ضررسز اولان نابلس مكاتب ابتدائيه‌سنى بر طرف ايتمك صورتيله كويلرده‌كى مكتبلرى كزمكه چقيه‌جق اولان بر مفتشك انكسار خياله اوغرايه‌جغى محققدر . كوى مكتبلرينك عددى ٤٩ اولديغى حالده دينه بيلوركه هيچ برى وظيفهٔ تدريسيه وتهذيبيه‌سنى ياپه‌ميور تعيين اولنان معلملرك همان هپسى قره جاهل ومعاش دوشكونيدر . ٣٠٠

دن زياده نفوسلى بلاط كوى مكتبنك موجودى ١٥—٢٠ ؛ عسكر كويى مكتبك موجودى يالكز بش ؛ سبسطيه ـ ناقوره مكتبنك موجودى ٥٠ طلبه قدردر . (٣٠٠٠) ه يقين نفوسى اولان سلفيت قصبه‌سنك اناث ابتدائيه‌سنه آنجق ٧—٨ طالبه دوام ايديور . كفل حارس كوينده يدى سكز سنه‌دنبرو بر مكتب ابتدائى موجود اولديغى حالده حالا كويده اوقور يازار بر چوجغه راست كلنه‌ميور . ديرستيا كوينده (١٠—١٥) چوجقك دوام ايتديكى غايت سفيل ، پيس ، مردار بر مكتب واردر . الحاصل كزديكمز نابلس كويلرينك مكاتب ابتدائيه‌سى پك اجينه‌جق بر حالده‌در . ابتدائى معلمى قره جاهلدر كويلينك تدريس وتهذيب اخلاقنه قطعياً اهليت واقتدارى يوقدر . بوندنبشقه بر قاچ آيدن بر وبو معلم اوله‌جق جهله طاقمى معاش آله‌مدقلرندن اكثريسى مكتبى سد ايده‌رك اليش ويريشه قيولمشدر . بويله سفيل مردار بر حالده وبا خصوص ٦٠٠٠٠٠ بو قدر پاره صرف ايتمك صورتيله مكتب كشاد ايده‌رك كنديمزى الداتمقدن ايسه هپسنى سد ايده‌رك يرلرينه اصول جديده اوزره ومقتدر ، اهليتلى ، فاضل خلوق اللرده وليلى اولمق شرطيله يالكز ٣-٤ نمونه ابتدائيسى تأسيسنه غيرت ايتمليدر . شمديكى ٤٩ مكتب ابتدائيدن كويلى قطعياً استفاده ايتميور . قضانك نفوسجه كثافتلى يرلرنده ليلى اولمق شرطيله كشاد ايدله‌جك اولان بر قاچ آدم عقللى مكتب حقيقةً تدريس وتميهٔ اخلاق وظيفه‌لرينى تأمين ايده‌بيلور . يوقسه شمديكى شرائطله محاسبهٔ خصوصيه بودجه‌سنى قبارتوب كليتلى مصرفلرده بولنمه‌نك هيچ معناسى يوقدر .

— ٧ —

سباستيه‌دن كچركن

بر قاچ ساعت دوام ايده‌ن بو كونكى سياحتمز بزى يورمه‌مشيدى . باخصوص عودتده آلمان اوتلنك پرسكون بويوك صالونى سرين نفخه‌لريله بزه هر زماندن فضله مونس كورونيور واورته‌لغك كثافت حريريه‌سى بيله نظرلرده شايان مسامحه اوليوردى . پك آز بر مدت صكره تماميله ترك ايده‌جكمز بلدهٔ قديمه درين بررؤياى آتشينه دالاركن اوتلك قپوسى اوكنده ، بزى بر محيط ديكره نقله مهيا دوران آرابه‌يه سس‌سز آتلمق ايچون استعجال ايديوردق .

نابلسك زيتون آغاجلرى وفرنك انجيرى داللرى آره‌سنده صيقشوب قالان خوابيدهٔ توكل اولرى ، شهرك بياض مناره‌لرى ونهايت توزلودومانلى منظره‌سى برر برر آيريليوردى . ارابه‌مز نابلسدن شماله دوغرو واوزانان يافا طريقى اوزرنده واديـى تعقيب ايديور وبر سرعت ممكنه ايله قوشيوردى .

نصف النهاردن بر قاچ ساعت کچمشیدی کونش وادیده نامرئی یانغینلر یاپان بیاض آلولرینی ابذالده شیمدی تردد ایدییور کبی ایدی . کچدیکمز وسیع وادی اعتراف ایتملی‌یم‌که کوزه‌لدی . فقط بو مبهم کوزه‌للکی حس ایتمك ایچون بر آزده متحمل اولملق ویاخود بو افقك بولندیغمز زمان فوقنده‌کی استحاله‌لرینی بیلمك لازم کلیوردی . « پیه‌رلوتی » نابلس محیطنی مغموم بر هواده زیارت ایدرکن دییوردی‌که:« موسم شتانك بولوطلری ایله برابر اوبی رحم وشفقت یاغمورلری اولماسه نابلس بی شبهه پك جاذبه‌دار (Charmante)اولور .» قورقارم‌که لوتینك خیال ملونی ، بو بی سحاب وبی باران محیط آتشینك فوقنده پرواز ایده‌جك ونابلسك جاذبه‌سنی‌ده هردم دها اوزاقلرده آرایه جقدی .

مع مافیه اعتراف ایتملی‌یم‌که « غالیله » شاعری بو وادیٔ راعیانه‌یی ذی سکون وجاذبه داربولیور ویولك هر ایکی طرفنده‌کی سالدیده زیتون آغاجلرینی اوته‌ده بری‌ده آقان کوچوجك ایرمقلری نه حرارتله آکلاتیوردی . و«بویولده نه‌بر کوی نه‌ده بر اوواردی. هر طرف سکون ایچنده ایدی . یالکز آره صیره قویونلریله کچن بر چوبان‌دن بشقه کیمسه‌یه تصادف ایتمك قابل دکلدر . اوته‌ده بری‌ده یشیل تارلالرده قیرمزی کلنجکلر، پیغمبر چیچکلری (Bleuet) تزهر ایدر . اوزاقدن اوزاغه کوچوك خرابه‌لر کورونور ..» دییوردی .

فی الحقیقه لوتی بوراده قارئلرینی آلداتمیوردی . آرابه‌مز بر ساعت قدر یول آلیرکن بوتون سکون موقعی دوییوردق. فقط شیمدی تنها ایلروله‌ین سورولر وپر لطافت آچیلان چیچکلرك یرنده قیزغین ضیا حزمه‌لری وصاریشین چوراق بر محیط واردی . آره‌صیره بر قاچ کویلو کچیور ویاخود نابلسه دوغرو قوشان اوزون بر یولجی آرابه‌سی بر مدت کورولتوپاپه‌رق تباعد ایدییوردی . بوراده‌کی انسانلرك البیسه‌لرینی‌تك توك تماشا ایدرکن ینه لوتی خاطرمه کلدی . اوپر حرارت ادعا ایدییوردی :

« ارض مقدسك ساکنلری البیسه‌لرینی محیطه توفیق ایدر . چولده یشایانلر خاکی رنکده عبالر اکتسا ایدرلر . حالبوکه نابلس حوالیسنده یشایانلرك ملبوساتی محیطك ازهار رنکا رنکیله توأم وملوندر. »

نه قدر دوغرو سویلیوردی . بونلری دوشونورکن صول طرفده یوکسه‌لن تپه‌لردن صیره ایله (رفیدیه Réfidié) بر آز صوکره (بیتوزن Beitouinz) ، (بیت ایبا Beitiba) کویلری برمدت کوزوکدکدنصکره اوفاجق تپه‌لر آرقه‌سنده‌صاقلانیور. وصاغ طرفده ایسه (زامتاتا Zamtata) قصبه‌سی نظرلردن تباعد ایدییوردی .

نابلسدن آیریله‌لی بر ساعتی متجاوز بر زمان کچمشیدی . سالدیده بر صو مجراسنه

تقرب ایتدیکمز زمان شوسه‌دن انحرافه مجبور قالمشیدق . شیمدی شمال شرقی استقامتنی تعقیبه باشلامشیدق . صول طرفده وتا اوزاقده (دیر شرف) وصاغده تقریباً یارم ساعت مسافه‌ده (عین ناقوره) کویلری برر برر مواجهه‌مزدن مرور ایتدی . آز بر مدت صوکره یوکسکجه بر تپه اوزرنده ینه زیتون آغاجلریله کومولمش (سباستیه) قصبه‌سی کورونمشیدی . کویه طیرمانمق ایچون آرابه‌یی ترك ایتمکه مجبور قالمشیدق . غروبه میل ایده‌ن کونشك آرقه‌مزدن کلن صاری ضیالری ایچنده قوملو وطاشلی دار بر یولدن بر چاریك قدر یورودك. انحنالردن دولاشدق. کویك داخلنه کیررکن اوزاقلرده‌کی کوزه‌للك نظرلرمزك اوکنده بوس بوتون اریمشیدی . بزحیرت ایدییوردق. باخصوص سباستیه‌نك ماضیٔ ذی شعشعه‌سی دماغمزده پر طنطنه اوغولتیلر یاپیوردی .

«اسرائیل حکمدارلرندن‌یوریعام (Jeroboam) مرکز سلطنتی سیشه‌مدن ترزایه شیمدیکی (طلوزه)قصبه‌سنه نقل ایتمشیدی . بالآخره میلاددن (٩٢٨ — ٩٢٠) سنه مقدم اخلافندن اومری (Omri) نام حکمدار سه‌مه‌رون (Sémeron) تپه‌سنی مالکی اولان سومه‌ر (Somer)دن صاتون آلدی . لسان آرامیده شومه رائیم (Schoméraim) صورتنده تلفظ ایدیلن برقصبه وجوده کتیردی . مرکز سلطنتی تخریب ایدیلن ترزادن بورایه‌نقل ایتدی . بالاخره بو قصبه یونانیلرك دیللرنده ساماریا (Samaria) حالنده دولاشدی .وبو راسیٔ اوزون سنه‌لر حکومت اسرائیلیه‌نك بر پایتخت ذی‌دبدبه‌سی اولدی . حتی شومیرائیم اسمی بوتون سیشه‌م قطعه‌سنه انتقال ایتدی . (ساماریا) ده اومریدن صوکره صیره ایله آخاب ، (اوقوزیاس) (ژورام) سلطنت سوردیلر . حتی بوراده شام حکمداری(به ناداب) ایله ولوله‌دار حربلر جریان ایتدی . بالآخره‌مصادمه‌لر دوام ایتدی. بومرکز بدیعی‌بابل حکمداری اسرحدن(Assaraddon) ماکدونیا حکمدار کبیری اسکندر دخی‌غارت ایتدی . نهایت بویوك (هه‌رود) ماضیده دفعه‌لرجه تخریب ایدیلن بو قصبه‌یی یکیدن اعمار وداخلنی تزیین ایتدی . بوراده محتشم بر معبد وجوده کتیردی. (اوغوسته) معناسنه اولمق اوزره بو قصبه‌یه(سباستیه)نامنی ویردی . »

اولجه کچی یولندن سنده‌لیه مرور ایدرکن‌او یقیلان سلطنتلرك بو آرامکاهی بی شبهه مفکره‌مزده قیمتدار ایزلر براقمشیدی .

شیمدی هرشی خراب اولمش ،بتمشیدی . کویك کوچوجك دار یوللرینك هر ایکی طرفنده وحشی بر قاچ فرنك انجیری فدانندن بشقه بر شیٔ یو قیدی . یالکز بوش وطوپراق حولیلرده اینکلر آره‌سنده اوینایان چوجوقلر.. پنجره‌سز چامور اوبالر واوته‌ده بری‌ده عضویتلرك متروکاتی وصوکره یرده ، هواده ، ومحیطده‌نا محدودسینك سورولری.. قصبه بوندن عبارتدی .

اوچیك سنه‌لك بر ماضیٔ ذی احتشامه مالك اولان بو بلدهٔ قدیمه‌ده ماضی‌یی اخطار ایده‌جك هیچ بر شیٔ قالمامشیدی. اکر اوته‌یه بری‌یه آتیلان بر قاچ معبد انقاضی ویا بر قاچ قیریق ستونه تصادف ایدلمسه‌یدی بو ماضیٔ ذی احتشام پك چابوق انکار ایدیله بیله جکدی.

قصبه‌یه ورودمز بر حادثه تشکیل ایتدی. کریك مختار واختیارلری کلدی. بر آزصو کره بر کتلهٔ اهالی خرمن باشندن قوشه‌رق یتیشدی. چوجوقلر خبر آله‌رق اطرافمزی صاردیلر. بر آز استفهامکار، بر آزده خائف نظرلرله بویوك کوچوك هرکس بزی سوزیور واوزون بر مدتدنبری زائر کورمه‌ین بو انسانلر بر برینه باقیشیوردی.

سباستیه‌نك منظرهٔ داخلیه‌سی پك حزن انکیز ایدی. شایان تماشایرلری کوزلرمزله آراشدیریوردق. بر آزصو کره کندیمزی (نبی یحیی)نك جامع شریفنده بولمشیدق. بوراسی قدیم (𝒮aint jean 𝒝aptiste) کلیساسی ایدی. اون ایکنجی عصرك مشهور آثار معماریه‌سندن اولان بو محل نه قدر بیکس بر حالده ایدی. طاشله دوشه‌نمش حولینك قویو ومتعفن بر قسمنده قصبه‌نك مکتب ابتدائیسی کورونمه‌مك عزمیله اویوقلیور. وینه‌بری طرفده یکرمی بر باصه‌مقله اینیلن لوش بر مغاره‌نك ایچنده یاتان حضرت یحیی خواب ابدیسنه دالیوردی.

بر آز صوکره ایپودرومه بکزه‌ین بر محله کیتدك. بوراده بر چوق قائم ومائل ستونلر واردی. هه‌رود زماندن قالمه بو آثارك حضورنده بر مدت دیز چوکدك. تا اوزاقلرده غروب ایده‌ن کونشك بیله حمرت حجابنی دوییور کبی ایدك. مع مافیه اوراده یشایانلر پك آسوده فکر ایدیلر. باقیشلرندن بیله ماضی ایله اصلا علاقه‌دار اولمادقلرینی پك کوزه‌ل احساس ایدییورلردی. قدیم معبدلرك انقاضی شیمدی بر ماندره‌نك ویاخود زواللی بر اوبانك دیوارلرنده یتیمانه آغلیور کبی ایدی. بو پایتخت سرنکوندن بر آن اول تباعد ایتمك احتیاجنی بوتون صمیمیتیله دویدم. قصبه‌نك غرب جهتندن دیك بر انیشه تسلیم نفس ایده‌رك اوزاقدن بزی بکله‌ینٔ آرابه‌یه آتیلدیغمز زمان یواش یواش حلول ایده‌ن کیجه امدادمزه یتشمشدی. آرابه طاشلقلی وفنا بر یولدن ایلرولمکه باشلادی. بز ینه یافا طریقنی بوله‌رق (طول کرم)ه دوغرو کیتمك ایستیوردق. زیتون آغاجلری وظلمت آره‌سنده ایکی اوچ ساعت قدر غائب اولدقدنصکره بوله‌چیقدق. قراکلق ایچنده قویو اسمر اوزانان بر یولدن ومجهولاته دوغرو امتداد ایده‌ن سیاهلقدن بشقه بر شیٔ کوره‌میوردق یالکز بر مدت صوکره بر قاچ ایشیق کوزوکدی. عنبته (𝒜nebta) دیدیلر آرتیق (طول کرم 𝒯oul 𝒦erm)ه یقینلاشیوردق. آره‌دن بر ساعت قدر بر زمان کچدی. بزجه پك غریب کورونن بو قصبه‌یه وارمشیدق. بر آز

سیسام یاغی وبولجه کیرلیلك وعفونت قوقان بر اوتل اوطه‌سنه آتیلدیغمز زمان بش آلتی ساعتلق بر صار صینتی یی ازاله‌یه چالیشیور، فقط اوطه‌نك مسافه‌لرنده قوشوشاز نامحدود هوام ایله قارشی قارشی‌یه تشییع لیل ایتمکدن بشقه بر شیئه موفق اولامیوردق.

— ٨ —

طول کرم

١ — قصبه‌نك وضعیتی، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی

شومه‌رائیم منطقه‌سی داخلنده (طول کرم) قدر هوادار وضیادار بر قصبه‌یه دها تصادف ایتمك قابل دکلدر. باخصوص بو قطعه‌ده‌کی وادیلر آره‌سنده صیقشیوب قالان انحای عمرانیه میاننده بوراسی وسعت دائراً مادارله بر جنتی آکدیرر. شمال شرقیدن غرب جنوبی‌یه دوغرو امتداد ایده‌ن بو کوچوجك قصبه‌نك ظریف بر صیفیه‌یه تمامیله مشابهتی واردر. ساتلرجه او زایان دوز بر اووه، بوشن ولطیف قصبه اوکنده طبیعی بر باغچه سکون وصفوتیله کشاد اولونمشدر. اونك آرقه‌سنده اسمرله شن ماوی بر دکزده پك اوزاقلردن نیم مرئی بر حالده اطارهٔ حیات وسلام ایلر. طول کرمك هر هانکی بر نقطه‌سنده دوروب جوارینه عطف نظر ایدنلر نه نظرلرینی ونه‌ده حس وخیاللرینی توقیف ایده‌جك بر مانعه‌یه تصادف ایتمزلر. بیاض طاشلردن اهتمامکارانه یاپیلان اولر واواولرك اوزرلرینی اورته‌ن قرمزی کره‌میدلر قصبه‌نك یکرمی اوتوزسنه‌لك بر یاشه مالك اولدوغنی پك صریح بر صورتده افاده ایدر. قصبه‌نك غربنده بش اون دقیقه اوزاقده بولونان ایستاسیون بناسنه موصل طریق ایسه بوتون تمیزلکی ایله انظاری دراغوش ایتمك ایسته‌ر. مع مافیه طول کرمك بو نورانیت صریحه‌سی مواجهه‌سنده کوکل، بوزالرینك آغاجسزلغنی، بر آز ده چوراقلغنی اونوتمق هیجانیله چیرپنیر. حتی خارجدن مشاهده ایدیلن بو منظرهٔ بدیعه‌یه رغماً داخلنده «بن نه قدر فقیرم وزواللی‌یم» دین سسلر واردرکه دکانلرینك خراب سیمالرندن وحتی انسانلرینك تمدن کریز ناصیه‌لرندن دوکولور. بونکله برابر بو قصبه‌ده انقیادکار وتمیز بر آلك دولاشدیغی پك کوزه‌ل حس ایدیلیر. شمال شرقیده یکانه یولك منتهاسنی تشکیل ایده‌ن حکومت بناسی، یولك جانب شرقیسنده تك توك تصادف ایدیلن ظریف خانه‌لر خوشه کیده‌ر. یولك امتدادی بش دقیقه بیله کچمز. وبوتون طول کرمك حیات داماری بوندن عبارتدر. قصبه‌نك دکانلری‌ده قهوه‌لری‌ده حتی یولك اورطه‌سنده‌کی میدانجق‌ده واوراده صباح اقشام قورولان اوفاجق بازاری‌ده هپ بوراده‌در. بو طریقك منتهای دیکرنده قصبه‌نك یکانه جامعی‌ده (جامع

الشیخ علی المغربی) طول كرمك حد ثانیسی تشكیل ایدییور . بیاض منارهسنك اوزرنده بورباب صمدانی‌یه مشابه معدنی بر لفظهٔ جلال واردركه اوچ بیكی آشمایان قصبه‌نك نفوس موحده‌سی ایچون بر ندای دائمی حالنده یوكسله‌لیر . بو هردم ایلیق ولطیف اولان كوچوجك بلده‌نك اوته‌سنده بریسنده یتشدیریلن چاملرده وبر قاچ آغاجده اوقدر تازه بر یشیل رنك واردركه بورانك اسمریت مطلقه‌سی اوزرنده نه ذوق آمیز وتسلیتكار اولیور . هر اقشام بر آز منحنی بر صورتده ایستاسیونه دوغرو قیوریلان واوزانان یول اوزرنده بویوك كوچوك بر چوق طول كرملیلر عادتاقوشه‌رق كیدوب كلدكلری كورولور . باخصوص اوزاقلردن ایشدیلان ترنك صفیر قدومی ویاخود فریاد افتراقی اونلر ایچون بر مژدهٔ عنایت حالنده‌در . ایستاسیون بناسی ، استاسیونك بویوك ومدور سیاه صوخزینه‌سی ، بر بری آرقه‌سنده هردم منتظر بر قاچ واغون .. بوتون معدنیت قطعیه‌سیله دینیله بیلیركه طول كرمك بر مقناطیس حیاتیسیدر . اوراده حتی روسیه‌نك ویارومانیانك مجهول نقطه‌لرندن كلن بر قاچ (اشكناز) باراقه حالنده اوفاجق برقاچ(بار) آچمش طول كرمك روح شبابنی اورایه چكیور . هله مهتاب زمانلرنده عظیم برقبهٔ لاجوردی‌نه پیریل ، پیریل پارلایان نامتناهی ییلدیزلر التنده استاسیون یولنی قطع ایتمك واوزاقدن طول كرمك بر صدف كوزللكیله ینه پیریلدایان اولرینی تماشا ایتمك‌ده نه بویوك بر ذوقدر .

هر حالده طول كرمك حركت دائمه‌سنی تأمین ایده‌ن عواملدن بری وأك مهمی تره‌ن‌در . تره‌نك باجاسندن فیشقیره‌رق بعضاً بوتون بو ساحه‌یی قاپلایان سیاه دومان طول كرم ایچون بر بخور سعادت واوباجاده بی شبهه بر بخوردان ذی قیمتدر . قصبه‌نك پك آز بر زمان ظرفنده مماثل كویلره نسبتله یكیله‌شه‌رك ، حتی بعض آثار عمرانیه‌یه‌ده صاحب اولمسنی ینه اوكامدیوندر . مع مافیه طول كرمك‌ده طالعی واردر . زیرا بر قاچ فعال سیمادن‌ده نصیبه‌دار اولمشدر ، ده‌نیله بیلیر . وایشته قصبه‌نك آغوشنده دائماطول كرمه تمیز وبراق بر صویتشدیرمكه چالیشان بر موتور واوموتورك متواصل سسی صكره قصبه‌نك اوته‌سنه بریسنه قدر اوزانان بر چوق معدنی بورولر .. بونلرده او فعالیتك الك ذی مأل دلیللری دكلیدر ؟ ...

قصبه‌نك سجاده اعمالنه مخصوص مؤسسهٔ وطنیه‌سی ، بلدیه خسته‌خانه‌سی ، قصبه‌نك انشا ایدلمكده اولان زراعت مكتبی ، نمونه واناث مكتبلری دخی عینی اللرك آثار موفقیتیدر .

طول كرمك یكی انشا ایدلمكده اولان اولری‌ده كیتدكجه ظریفله‌شیور وكوزه‌للشیور . فی الحقیقه قصبه‌ده نمایان اولان حركت صریحه ذوقلری‌ده یواش یواش تعدیل ایدییور . بو اعتبارله بر آتیٔ قریبده طول كرمك قومشو كویلرندن پك زیاده یوكسله‌جكنه قائل

اولملیدر . حتی والدهٔ مقدراتی اولان نابلسك آغوشنده طول كرم اویله آفاجان بر دختر ذی شطارته بكزییوركه پك آز سنه‌لر ظرفنده سال دیده والده‌سنه آرتیق انقیاد كوستر میه‌جك نظرلری شمدیدن كوزلرنده اوقونیور . وكویا « بر قاچ بیك یاشنده‌كی اختیار نابلسی اونوتدیرمق ایچون دها بش اون سنه‌یه احتیاجم وار .. » دیمك ایستیوردی .

٢ — احوال عمومیه

[١] — **بنی صعب قضاسنك موقع وحدودی** — مركز لوانك جهت جنوبیهٔ غربیه‌سنده كائن اولوب شمالاً حیفا وجنوباً قدس وشرقاً جنین قضالری وجماعین ناحیه‌سی وغرباً بحر سفید ایله محدوددر .

بوتون قضانك نفوس ذكور واناثی (٣٩٠٢٨) اولوب بونك تخمیناً قرقی سامری وخریستیان متباقیسی اسلامدر . قضانك تقریباً بر ثلثی طاغلق وزیتون اغاجلریله مستور اولوب دیكر ایكی ثلثی هر درلو حبوبات زرعنه مساعد دوز اووه‌لردن عبارتدر . قضا مركزی نابلسك ٢٧ كیلو مترو غربنده وسطح بحردن ١٠٠ مترو وارتفاعنده كائن طول كرم قصبه‌سیدر . نابلس ـ یافه شوسه‌سی اوزرنده واقع اولان اشبو قصبه‌نك یافه‌دن اولان بعدی ٢٦ كیلومترودر .

[٢]— **نفوسی** —بنی صعب قضاسنك نفوس عمومیه‌سی بر وجه زیر بیان اولنور :

ذكور	اناث	
٥٤٨٨	٥٢١٤	وادی الشعیر ناحیه‌سی
٦٥٠٣	٦٦٨٣	بنی صعب ناحیه‌سی
٥٩٠١	٦١١٠	شعراویه ناحیه‌سی
١٧٨٩٢	١٨٠٠٧	یكون

وفیات ایله تولدات آره‌سنده‌كی نسبت تدقیق ایدیلیرسه كوریلوركه قضانك نفوسی آز مقدارده تزاید ایتمكده‌در . نته‌كیم ١٣٣٠ سنه‌سنده (١٦٠) وفیاته مقابل ٣٠٠ تولدات و١٣٣١ سنه‌سنده (١٩٩) وفیاته مقابل ١٢٠٧ تولدات قید ایدلمشدر . عددی ٢٥ ی تجاوز ایتمین نفوسدن ماعدا قضانك بالعموم سكنه‌سی مسلمدر .

[٣] — **امور بلدیه** — اونبش یكرمی سنه اول تشكیل اولنان اشبو قضا مركزینك بلدیه تشكیلاتی موجود اولوب وارداتی بش سنه‌دنبرو ١٠٠ — ١٢٠ بیك غروش آره‌سنده صاللانوب دورمقده‌در . بلدیه بودجه‌سنده وارداتك الك مهم قلملری شونلردر .

(١٣٣١ سنه‌سنده)

٢٥٠٠٠	اسكله‌لرك سركی رسومی

٢٠٠٠٠	صوبيعندن وآبونه‌لردن آلنان واردات
١٠٠٠٠	پازار ، پنایر وارضیه رسومی
١٤٠٠٠	باج رسومی
٧٩٠٠٠	يكون

١٣٣١ سنه‌سنده ياپيلان بودجه‌نك مصارفات قسمنده ذكر ايدلديكى وجهله وارداتك بر ربعى مأمورين بلديه معاشاتنه وبر ربعى تنظيفات وتنويراته، طريق كشاد وتعميرينه، اجزاى طبيه مبايعه‌سنه ويوللرك صولاماسنه تخصيص ايدلمش وارداتدن قالان ايكى ربع ايسه اوفاق اوفاق قلملره ووقتيله ياپيلان استقراضك امحاسنه، نمايش وفقرايه صرف ايدلمكده بولنمشدر .

بوندن آلتى‌سنه اول طول كرم بلديه‌سى شايان قيد وتذكار مهم اجراآتده بولنمغه موفق اولمشدر :

اسكيدن قصبه اهاليسى صو تداركى خصوصنده بر چوق مشكلات چكيوردى. بر كره قصبه‌ده يالكز قيو صولرى واردى . ثانيا صوبى دائمى اولان بيوك قيودن صوتدارك ايتمك هركسك بللى باشلى مشغله‌سنى تشكيل ايديور ايدى . چونكه هركس اشبو منبعك ايى صويندن استفاده ايده‌يم ديه قيو اطرافنده طوپلانيور قيواطرافى غلبه‌لكدن، ازدحامدن پيسلك ايچنده قاليور . رغبت نسبتنده‌صويك قيمتى بهالى ايدى (دستيسى بر بشلك). نهايت بوندن آلتى سنه اول بلديه بو مشكلاته نهايت ويره‌رك مملكته تازه ، صافى وتميز صو توزيع ايتمك فكريله پيكارى محتوى بيوك قيونك صوينى ١٠ باركيرلك بر موتورله دميردن معمول بيوك برحوضه نقل ايتديرمكه موفق اولدى . حوض ٤٠ متره مكعبنده (٢٦٠٠) تنكه استيعاب ايده‌جك وسعتده‌در . حوضده طوپلانان صولر بورولرله‌اولره توزيع ايدلدى . ويوميه درت تنكه صو صرف ايدن هر بر خانه‌دن ياريم مجيديه ؛ سكز تنكه صرف ايدندن اوچ چاريك مجيديه استيفا ايتمكه باشلادى . بتون بو خيرلى ايشه صرف ايديلن (٨٠٠) ليرانك بلديه شمدى‌يه قدر بر قاچ مثلنى طوپلامغه ونهايت فعال بر قائممقامله ايشكذار بر بلديه رئيسى قصبه‌نك صحتنى ، صويه اولان احتياج مبرمنى بويله آز مصرفله تأمين ايتمكه موفق اولمشلر ايدى .

[٤] — **معارف** — معارف خصوصنده بنى صعب قضاسى بتون قضالر آره‌سنده‌مستثنا وشايان دقت بر موقع احراز ايتمكده‌در . قضا اهاليسنك معارفه صوك درجه‌رغبتلرى موجود اولوب طول كرمده بولنان آلتى صنف اوزرينه مرتب نمونه ابتدائيسنه ٢٥٠ طلبه دوام ايتمكده‌در . اشبو عددك بر قسم مهمى كوى چوجقلرندن تركب ايتمكده

اولوب بونلرك ٥٠—٦٠ قدرى مكتب بناسنك آلتنده موجود اولان دكانلرده اقامت وكوندوزلرى مكتبه دوام ايتمكده‌درلر. هر دكانك اجرت سنويه‌سى ١٠٠—١٢٠ غروش اولوب هر بريسنده (٥—٧) طلبه بيتوتت ايتمكده‌در . كوى چوجقلرينك بو قدر زحمت اختيارينه سبب تحصيل رشدى‌يى اكمال ايچوندر . كورلديكى كبى وضعيت صوك درجه جالب دقت وتحسيندر . قضانك حيات عموميه‌سنده مؤثر بر عامل اولان شمديكى بلديه رئيسى ايله معارفك انتشارى لزومندن بحث ايدركن پيس وشرائط صحيه‌يى جامع اولميان دكانلرده طلبه ايواسنك نه قدر مضر اولديغنى بر تفصيل ذكر ايتديكمده مومى اليه شو صورتله جواب ويردى : « بز بو فنالغه قائلز . صايديغكز محذورلره نهايت ويرمك اوزره معارف واردات محليه‌سيله (٣٠) قاريوله استيعاب ايده‌جك بر بنا انشا ايتديرمشدك. طلبه اوفاق بر اجرت مقابلنده بوراسنى اسكان ايده‌جكدى فقط واردات محليه‌محاسبهٔ خصوصيه‌يه‌دور ايدلديكى وصلاحيتمزه‌نهايت ويرلديكى آندن اعتباراً بر قاچ‌تشبثله برابر بوامراخيردخى ياريده قالدى . پانسيون اوله‌جق بنا اوكزده فقط طلبه‌ينه پيس وغير صحى دكانلرده حالا ياتوب قالقيور . تشبثمزك اتمامنه دلالت ايتسه‌كز چوقايى اولور .

(زراعت مكتبى) .— قارشوكزده‌كى بنا قضا زراعت مكتبى اولمق و ١٠٠٠ ليرا قدر بر مبلغ صرف ايدلمك صورتيله ميدانه كلمشدر . يانى باشنده نمونه تارلاسى اولمق اوزره (٥٠٠) دونملك بر اراضى دخى صاتون آلنمشدى . (١٦٠) بيك غروشدن فضله اولان محلى واردات معارف بو مكتبى دخى بالغاً ما بلغ اداره ايده‌بيله‌جكدى . محاسبهٔ خصوصيه اشبو وارداته وضع يد ايتدى،ايده‌لى بو تشبث زراعيمز بردرلو قوه‌دن فعله چيقاريله‌ميور . بونك چارهٔ حلنه باقمق الزمدر .

(خاليجلق مكتبى) .— بوندن ايكى‌سنه اول كشادايدلمش ايدى . يدى ياشندن اعتباراً هرقيز بو مكتبه‌داخل‌اوله‌بيلور . معلمه‌سى‌ازميرلى براسلام‌خانمى‌اولوب‌معاشى ٥٠٠ غروشدر. قوجه‌سى مجاناً مكتبك رساملق وبوياجيلق وظيفه‌لرينى كورمكده‌در . مكتبك بر ده ٢٠٠ غروش معاشلى بر معاونه‌سى و ١٠٠ غروش معاشلى برده خدمه‌سى موجوددر. شمدى‌يه قدر مكتب ٣٠ خالى قدر اعمال ايتمش اولوب اوكزده بولنان بيوكجه بر سجاده اوچ‌ليرايه صاتون آلنمشدى . بو مبلغك بر ليراسى كار اوله‌رق مكتبك وارداتنه كيرييور . مواد ابتدائيه تمتعدن طوپلانان واردائله تدارك ايدلمكده‌در .

معارفه اولان رغبت يالكز مركزه منحصر اولوب بتون قضاده غايت ابتدائى بر حالده موجود اولان (٢٥) مكتب ابتدائى‌يه كويليلر شايان تقدير بر هوسله دوام ايتمكده‌در . أز جمله بسيط وجدى بر فائده تأمين ايتمكدن پك اوزاق اولان عنبتا

کوینك مکتب ابتدائیسنه ٩٠طلبه دوام ایتمکده‌در ۰ کفر اللبن کویی (٦٤٠) نفوسه مالك اولوب بونك ٥٠ سی مصرده شامده ونابلسده شرعیاتی تدرس ایده‌رك اجازت آلمش خواجه‌لردن مرکبدر . مکتب ابتدائیسی جامعده طار وغیر صحی بر اوطه‌ده یرلشدیرلمش اولوب مداومین ٣٠ — ٣٥ قدردر ٦٠٠ نفوسه مالك اولان دنابه قریه‌سنك مکتب ابتدائیسنه ٤٠ طلبه دوام ایتمکده‌در بیت لد قریه‌سی مکتب ابتدائیسنده (٥٠) طلبه موجوددر . الحاصل هر کویده معارفه آز چوق بر هوس بر رغبت مشاهده ایدلمشدر . کندی کندینه تکون ایده‌رك نشو ونما بولمقده اولان بو تحصیل هوسنك تشویق وترغیبی الزمدر . تحصیله بیوك بر استعداد ادراٰنه ایدن بو محیطك مکاتب ابتدائیه‌سنده جدی وسالم برسیاست علمیه تعقیب ایتمك ضروریدر . هله مرکز قضاده فعال ، جدی ، مقتدر اللرده اولمق اوزره‌لیلی بر نمونه مکتبنك انشاسنه بوغیورومعارفپرور اهالی صوك درجه مفتقردر .

[٥] — **احوال زراعیه ومحصولات** — قوهٔ انباتیه‌سی زیاده اولان قضا اراضیسنده‌مع التأسف صوپك مبذول دکلدر . باخصوص قضانك جهت شمالیه‌سی همان همان صودن خالی اولوب لاسمح الله شو حرب عمومیده ساحله بر تعرض وقوعه کلوب هیئت ملکیه وعسکریه ایله اهالی او جهتلره چکلمکه مجبور اوله‌جق اولورسه صو فقدانی محذوری بتون شدتیله حس اولنور . بوکا حائل اولمق اوزره طول کرم قصبه‌سندن١٧ کیلومترو مسافه‌ده کائن سباسقیه کوینك مبذول صولرینی دمیر بورولرله بورالره نقل ایتمك پك موافقدر . کچن سنه کیفیت قوماندان باشا حضرتلرینه عرض ایدیله‌رك تصویب سامی‌یه اقتران ایتدی ایدی . حتی بر آلمان مهندسنه کشف بیله یاپدیرلدی .

فقط کافی مقدارده دمیر-بورو بولنه مدقدن بشقه فقیر دوشمش اهالیدن (٢٠٠٠) لیرالق بر اعانه جمعنه لزوم کورلمش اولمغله بو تشبث نافع یارده قالدی .

١٣٣١ سنه‌سنه مخصوص زراعت ایستاتستیقی بروجه آتیدر :

مزروعاتك جنسی	اکیلان اراضی دونم حسابیله	اکیلان تخم کیله حسابیله	آلنان محصول کیله حسابیله
بغدای	٢٥،٠٠٠	١٥،٠٠٠	١٢٠،٠٠٠
قابلاجه	؟	؟	٠٧٥،٠٠٠
اریه	١٢،٠٠٠	٦٠٠٠	٠٦٠،٠٠٠
یولاف	١٠٠٠	٦٠٠٠	٤٨٠٠٠
پرنج	١٥٠٠٠		؟

داری	٢٤٠٠٠	٤٠٠	٤٠٠٠٠
بقله	١٦٠٠	١٢٠٠	١٢٠٠٠
مرجمك	؟	؟	؟
زیتون	٤٠٠٠		٦٠٠،٠٠٠[*]
پورتقال،مندالینه،لیمون	٦٠٠		٦٢٥٠٠٠ عدد
سیسام ، پاموق	؟	؟	؟

بو قضاده ٦٠ — ٨٠ بیك لیرالق قارپوز وقاوون حاصلاتی دخی واردر .

٣ — احوال اجتماعیه

[١] — **طبقات اهالی ، طرز معیشت وحیات عمومیه** — طول کرم قصبه‌سی سیمای خارجیسی اعتباریله هرنه قدر کنج وتازه کورونیورسه‌ده بو سترهٔ شباب وزندکی آلتنده ینه اختیار بر روحك بلکه‌بر چوق استحاله‌دن ونهایت تکاملدن‌صکره اورته‌یه آتلق عزمیله شیمدیلك کیزلندیکنه قائل اولمق لازمدر . اساساً نابلس شخصیت اجتماعیه‌سی بوتون قطعهٔ سامریه‌نك اك مجهول نقطه‌لرینه قدر اجرای تأثیر ایتدیکی ایچون بنی صعب قضاسنك مرکزنده باشقا بر خصوصیته تصادف ایتمك ناصل قابل اولابیلیر . بواعتبارله طول کرم اهالیسی‌ده عینی کلك بر جزوی اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملیدر .

قصبه داخلنده احاددن عبارت اولان نفوس غیر مسلمه‌ده خارج قالمامق شرطیله اکثر خلقده درین بر تعصب.. کثیف بر ظلمت فکریه وصوکره حرص منفعت ، دائما او حرص .. وبو حرصه ایریشمك ایچون آتیلان برآز ریاکارلق،برآز یالانجیلق ونهایت آزچوق فساد وتذویر خطوه‌لری .

مع مافیه بوراده انکشاف ایده‌مین ویوق یره محو وهبا اولان اوذکالر ، استعدادلر ایچون نصل آجیماملی ؟ بنی صعب کویلرندن صرف قصبه‌نك مکتب ابتدائیسنده اوقومق اوزره کلن آلتمش ، یتمش چوجوغك رطوبتلی ، عفونتلی ، ضیاسز دکانلرده طوپراق اوزرنده نصل یشادقلری دوشونیله‌جك اولورسه بو یاوروجقلرك شخصیت ممتازه‌لری مواجهه‌سنده تقدیر وحرمتله اکیلمکدن بشقه نه یاپیلا بیلیر . غریبدرکه بو قافلهٔ معصومین محیطله بر مقدار تماس ایتدکدنصکره اویله شایان حیرت بر صورتده‌ده کیشیورلرکه.. شو میرائیم قطعه‌سنك مالك اولدوغی بو قابلیت تمثیلیه‌نك بر مثلی دیکر بر افقده بولمق قابل اولاماز . سنه‌لر کچدکجه وکوچوکلر بیودکجه اونلرده او سیل خروشان حرص وظلمته قاپیلیور . واونلرده کندیلرنجه پیریل پیریل پیریلدایان شخصی منفعتلری پیشنده

(*) بو رقمدن ٨٢٥٠٠ قیه زیتون یاغی استخراج اولنمقده‌در .

بلا توقف وبى آرام قوشدقلرى كوروليور . كنديلرينك ده، مملكتك ده، عين حالده قالديغنه بونك ايچون تعجب ايتامليدر .

طول كرم اساساً بنا اعتباريله اوچيوز خانه يى تجاوز ايتمديكى ايچون ايكى اوچ بيك نفوسيله بويوجك بر عائله اوجاغنه پك اعلا بكزه تيله بيلير . اويله بر بنا كه، ايچنده افنديلرى ده، ملاك صاحبلرى ده ، ايشجيلرى ده واردر . فقط يشايشلرى اعتباريله برى برندن پك آز فرقليدر . يالكز بر قسمنده پاره واردر . ديكرلرنده ايسه ثروت مفقود.. لباس وطعام نقطهٔ نظرندن بر برلرينه پك ياقين؛ حس وفكر وروح اعتباريله تماميله بر .. اكر استثنا ايدلمك لازم كليرسه طول كرمليلردن مأمورين طبقه سنى ايسترسه ك خارج براقه بيليرز . اونوتمايه لم كه بو قصبه ده ده بعض طبقه لره تصادف اولنيور . قصبه نك ايچنده اك مرعى الخاطر اولانلرى بو يرلى مأمورلردركه عددلرى احاد خانه سنى كچمز . بو ايلك طبقه يى تشكيل ايدر . طرز تلبسلريله ده طول كرمليلردن آيريلير ورسمى البسه لركييرلر. بونلرك اكثرى ارباب ثروتدن اولمغله برابر نهايت اوفاق بر تحصيل تالى كوردكلرى ايچون لسان رسمى يه آشنا صاييلير . طول كرمه كلن مأموريندن لسان محليه واقف اولميانلرى ايله آنجق بو طبقه اختلاط ايده بيلير. وبوتون قصبه نك حتى قضانك اهاليسى ايچون، حتى بوتون مراجعات ايچون بونلر بر واسطه بلكه بر ملجأ اولورلر . بوتون قضانك حقيقى آمرلرى بونلردر . نفوذ وصلاحيت هر شئ قضا داخلنده بونلره مخصوصدر . وآرزو ايتمه دكلرى بر مأمور ويا بر خصوص ايچون بورادن بعضاً اك بيوك موقعلره قدر شكايتلر ، مراجعتلر تسلسل ايدر . ومطلقا مراملرينه نائل اولورلر . بو طبقه منسوبينك كوچك بر قضا مأموريتنى حتى پك جزوئ بر معاش مقابلنده قبول ايتمه لرنده واكثريا بيوك بر يورغونلق تحمل ايتمه لرنده كى سبب بودر . حتى بونك ايچوندركه اصحاب املاكدن اولوب ده مأمور بولونانلرك واردات سنويه سى عين درجهٔ ثروتده بولنوب بر مأموريتله اشغال ايتمه ينلرك و ارداتنه نسبتله ايكى حتى اوچ درجه فضله اولدوغنه حيرت ايتمه مليدر . بوتون قصبه نك اصحاب ثروتى ده بو مأمورلره انتساب ايتمك ايسترلر . نتيجه ده ينه نابلسده كى كبى قضايه تابع كويلر آره سنده دائرهٔ نفوذلر چيزلمكده واو دائره لر داخلنه دوشنلردن استثمار ايتمك حقى اونلره منحصر قالمقده در .

بو دائرهٔ نفوذلرده عضو عامل اولانلر طول كرمك ايكنجى طبقه سنى تشكيل ايده ن ثروت صاحبلريدر . بونلرك ايچنده يكرمى ، اوتوز ، حتى قرق بيك ليرالق اراضى يه املاكه مالك اولانلرى وسنوى بيك ليرادن درت ، بش بيك ليرايه قدر ايراد صاحبى بولونانلرى موجوددر . يالكز بنى صعب امور رسميه ده نابلسه تابع اولدوغى ايچون

ايشلرينك نابلسجه سكته دار اولمامسنى ايسترلر . بناءً عليه بوراده كى دائره نفوذلرى نابلسده طوتان ومنسوبينى لواجه مدافعه ايده ن طرفدارانه ده مالكدرلر. بو اعتبارله طول كرم دخى نابلس اوجاغنك بويوك مقياسده بر شعبه سى اوليور. كنديلرنجه تصور ايديلن بر حق طبيعى ومقرر ايله هردرلو اعتسافلرده بولونمق بعضيلرى ايچون مباحدر. دويمق بيلمه ين بو آغزلر بعضاً ده بر برينى ييير . نابلسده اولدوغى كبى بوراده ده صاغ وصول ايكى جناح واردركه نابلسده كى قانادلره طوتونور. شخصى منفعت اوغرنده صرف اولونان بر استعداد واردركه مملكت ايچون اسير كنمسه نه مسعود ثمره لر وجوده كلير . حالبوكه بويله بر اتحادى وجوده كتيره بيله جك عواملك فقدانى بى شبهه اك آجيقلى حاللردندر .

بو ذى ثروت طبقه نك افرادى اكثريا اميدر . كوره نك اعتباريله ده محدود بر دائره داخلنده صيقيشوب قالمشدر. كويندن ، چفتلكندن ، كويلوسندن ، چفتجيسندن نهايت طول كرمدن ونابلسدن بشقه كيمسه يى بيلمه ينلر وبر يرى كورمه ينلرده واردر .

اولرى منظرهٔ خارجيه اعتباريله نه قدر منتظم وظريف ايسه داخلدن اومرتبه غير منتظم وقابادر. نابلس اولرينك داخلى نه حالده ايسه يالكز هوا وضيا مستثنا قالمق شرطيله طول كرم اولرى ده طرز انشا وتفريش واقسامى نقطهٔ نظرندن عينى صورتله در ، ده نيله بيلير . بورانك ساكنلرنده ده عين حالات روحيه وعينى امللر موجوددر . بوراده ده حرص وتعصب، عائله ده بكمسزلك ، تعدد زوجات حكمفرمادر . بر فرقله كه طول كرمده متعدد دفعه لر اولننلرك او نسبتده وهر زوجه يه مخصوص اولرى ده وارمش ،

مع مافيه بو طبقه منسوبيننده نه دن صوكره بر اويانيقلق حصوله كلديكنى كوريورز: چوجوقلرينى اوقوتمق ايچون صبرسزلانيورلر . طول كرملى بر قاچ كنج واردركه تالى تحصيلنى اكمال ايتمشدر . فقط بو كنجلرك نابلسليلره اقتدا ايده رك طول كرمه عودت ايتاملرندن قورقولور. بابالرينك اكتسا ايتدكلرى اوزون انتارى واوزون جبه ، باشلرنده كى آبانى صاريق ويا عقال احتمال كه خوشلرينه كيتمز. فقط اونوتماسونلركه بو مستثنا مملكته ينه كنديلرى نفخ حيات أيليه جكلردر. حتى بابالرينك سيمالرنده بيله بويله بر معناى شكايت مندمجدر .

طول كرمده قادين حياتى ثروتله ده يوكسلميور . بوراده قادين آز چوق بر كويلودر. كويلولرك سربستئ حياتيسندن حصه دار اولان بو قادينلر سربست كزر وسربست يشارلر . اساساً كييدكلرى البسه (هدوم) ناميله ايپكدن معمول اوكى آچيق انتارى، باشده ايپكدن (شمبر) ده نيلن بر باش اورتو ، انتارى اوزرنده ينه ايپكدن بر قوشاق (حزام) .. وبونلر هپ بويله كزرلر . باشقه بر لباسه احتياج كوسترمزلر آنجق طول كرملى مأمور عائله لرى چارشف قوللانيرلر . مع ما فيه بوراده قادينلرك جزوئ بر موقع

اجتماعيلرى بولونديغنه ذاهب اولماملیدر . حتى قادينلر ذكر ايدلمك لازم كلديكى زمان بعض كويلرده « حاشا حضوردن » معنا سنه اولمق اوزره « اجلك الله » ديرلرمش . بنا عليه بورانك قادين حياتى حقنده باشقه برسوز سويلمكه لزوم قالماز . يالكز مرحوم فكرتك بر مصراعى خاطره كتيرلمليدر :

ألبت سفيل اولورسه قادين آلچاليربشر .

فقط بوراده‌كى سفالت حياتيه‌نك دائره‌سى دها واسعدر . معنوى حيات اكلاشيلمادقدن صكره نا متناهى اراضينك ، نا محدود مزروعاتك آلتون وكموش كتله‌لرينك نه اهميتى واردر . ؟ . فن وصنعت بورالره آديم آتمايوركه . بر سطوت كاذبه وصوكره اوفاق وباياغى بر نفوذ يازيقلر اولسونكه بو قيمتدار طبقه‌يه كافى كليور .

بو طبقه‌دن صوكره طول كرمده اوچنجى قسم اهالى واردركه ايشيله كوجيله مشغول اولان كوچوك سرمايه صاحبلرندن ، زراعدن متشكلدر . بو طبقه منسوبينك سرمايه‌سى بيكدن بش بيك ليرايه‌قدر ، كليرى يوز ليرادن بر قاچ يوز ليرايه‌قدردر . بونلر بسيط يشارلروطبقهٔ عاليه‌نك نفوذى آلتنده اكثريا بر آلت مثابه‌سنده قاليرلر . مع مافيه بونلرك لسان عربى‌يه وقوفلرى وعلمدن نصيبلرى برچوق متمولان عظيمه‌دن فضله‌در .

دردنجى طبقه‌يه كلنجه — اكثريتى بونلر تشكيل ايدر — كويلولر (فلاحين) طبقه‌سيدر . بونلرك اموال واملاكلرى مفقوددر . اجرتله ايش كوررلر وديكر طبقه‌لر اهاليسنه تماميله تابعدرلر . اونلرك حسابنه چاليشيرلر . حتى اوطوردقلرى اولرده ، قولوبه‌لرده كنديلرينك دكلدر . سنه نهايتنده آنجق بيدكاريله قاليرلر . هيچ بر ثروت اللرينه كچمز . بوتون قضا داخلنده أيادئ عامله تماميله بونلر اولدقلرى حالده حياتدن ومدنيتدن الك آز نصيبى آلانلرينه بونلردر . دنيا ايله آنجق معده علاقه‌لرى واودر . باشلرنده‌كى سياه عقالى جبه‌نى (بشت)ى و آياق قابى (مداس) ى اوزون سنه‌لر محافظه ايدرلر . قادين ، اركك ، چولوق ، چوجوق ، بيوك ، كوچوك هپ چاليشيرلر . فقط دائما زواللى وبى اعتبار قالانلر ، سراپا بر نسيان اولانلرينه بونلردر .

خطوط عموميه‌سنى چيزديكمز بو طبقه‌لرك كنديلرينه مخصوص بعض اوصاف مميزهٔ حياتيه‌لرى بولونديغنى اونوتمايالم . نته‌كيم ايلك وايكنجى طبقه منسوبيننده بعضيسى سوريه‌نك معروف بر قاچ غزته‌سنه‌ده آبونه‌در . صباح آقشام اولرنده ، ديوانلرنده اوطورديغى زمان بوتون اتباع ومنسوبينى اطرافنده بيريكير . كنديسى‌ده احوال عالمدن باللانديره باللانديره معلومات ويرر . ياخود علوم شرقيه‌يه وقوفى بولونديغنه قائل اولدقلرى بر ذاتك برحكايهٔ تاريخيه‌سنى ياخود بر حقيقت دينيه‌يه دائر ويرديكى ناشنيده ايضاحاتى ديكلرلر . فقط بر مدت دنبرى طول كرمده‌ده (ديوان) حياتى انطفايه يوز

طوتمش ايمش . قصبه‌نك بوتون كنجلرى وبالخاصه اصحاب املاكدن اولانلرى طول كرمك اوته‌سنده بريسنده آچيلان اوچ قهوه‌ده وقتلرينى كچيرييور . وبالخصوص استاسيونده‌كى بارك بو خصوصده پك بيوك بررولى اوليور ايمش . بو طبقه قادينلرينك‌ده بعض مأمور عائله‌لريله تماسلرندن دولايى كنديلرنده مودا احتياجلرى‌ده يواش يواش اويانمغه باشلامشدر . طول كرمده (سترى) تعبير ايديلن قادين البيسه‌لرى اكثريا يافاده وياخود نابلسده ديكديرلمكده‌در . بو زنكين عائله‌لر شام وبيروت معمولاتندن اولان حلياتله‌ده تزين ايدرلر . دها اشاغى اولان طبقه‌لرده غزته اوقومق وامثالى احتياجات مدنيه هنوز بليرمه‌مشدر . حتى عاميانه حكايه‌لر ، قصه‌لر بيله اوقومق خاطرلرينه كلز . حافظه‌لرنده برتك مصراعه تصادف ايتمك مشكلدر . كويلولر قهوه‌ده اوطورمسنى وياخود اويون اوينامه‌سنى بيلمز . بر كويدن طول كرمه آنجق اشيا صاتون آلمق ايچون كلير . واو زمان دوغريدن دوغرى‌يه دكانك يانه قوشار . اورايه يره چومه‌لير اوطورر ، اطرافنه ذكايه دلالت ايتمه‌ين بر نظرله باقينير ، دورور . قادينلرك ايسه باشلرنده بر رنكلى تاقيه واردر . اونك آلين طرفندن بويونه دوغرو بورونك اوزرندن كچمش وهر ايكى يانسه پاره‌لر ديكيلمش بر بورونلق واردركه سيماسنى نيم اورتر . قولاقلرنده (تراچه) ناميله زنجيرلى ودائره‌لى كوپه‌لر بولونور . نابلسك جنوب طرفنده مستعمل اولان حليات قديمه بوراجه اسكيمش ايمش . بوتون بو زينتلريله عرض وجود ايدن قادينلر اللرنده ... وار ايسه هپسنى دكانجى‌يه براقير . ودائما بورجلى طول كرمدن آيريلير . بولده صاللانا صاللانا قوللرينى آچارق يورركن اللرنده ، بيلكلرنده ، يوزلرنده ، اوست وآلت دوداقلرنده ، آلينلرنده‌كى (وشم)لر كوزو كور . بوراده‌كى كويلولرك (وشم) لرى‌ده پك غريبدر . الده قاريشيق بر ضرب اشارتى اطرافنده نقطه‌لر ، صوكره بر خط مستقيم اوزرنده متعدد عمودلر ؛ كوچوك دائره‌جكلر ؛ اوست دوداق اوزرنده مثلثى اوچ يلديز ؛ آلت دوداق آلتنده بر قوس و كوچوك چيزكيلر صورتنده اشارتلر ياپارلر . ارككلر دخى قوللرينه قيليج رسمى ياپديرمق واسم يازديرمق اكثريا معتاددر .

بو طبقه‌دن اولانلر افنديلرينك اولرينه كلدكلرى زمان اكثريا دائره‌دن خارج بر محلده بكلدكلرينه وافنديلرينك حضورنده‌ده حق كلامه مالك اولمدقلرينه باقيليرسه حياتدن نه قدر نصيبلرى بولونديغنى قولايجه تصور ايديله‌بيلير . مع مافيه سعادتده نسبى دكلميدر . بونلرك نظرنده بر پارچه بولغور ، برقاچ حبه بوغداى ويا آرپه كنديلرينى مسعود ايده‌جك اولدقدنصكره نه ده‌نيلير . حياتك اذواق كوناكونى طاتوب‌ده نه ياپه‌جقلر ؟ ..

وارسون ، هرشى كنديلرنجه مجهول قالسون . دنيايى‌ده بيلدكلرى كبى بيلسينلر . بو اونلره كافى كلير . افنديلرى‌ده احتمال كه بونى دوشونه‌رك بو معصوم ، بو صاف كتله‌نك

ذهنلرینی بولاندیرمق ایسته‌میور . فقط بونی‌ده قبول‌ایتمك ایچون انسان نه قدر صافدرون اولمق لازمدر .

[۲] — **طول‌کرمده اعتیادات اجتماعیه وادبیات** — طول کرمده موجود بللی باشلی عادات اجتماعیه‌یی شبهه جواردن وباخصوص نابلسدن ملهمدر . بناءً علیه موقع اجتماعیلری یوکسك اولان اهالی کرك دعوتلرنده وضیافتلرنده وکرك ختان، ازدواج وولادت مراسمنده، حتی جنازه مراسمنده بیله نابلسلیلری تقلید ایتمك ایسترلر. بونك ایچوندرکه چوجوقلرینك اویونلری ، بویوکلرینك اکلنجه‌لری وعمومیتله حیات بیتیه‌لری خصوصیت ارائه ایتمز . یالکز بورانك کویلو حیاتی آیروجه اوصافه مالکدر . هله بی صعب کویلرنده وبی صعبك کویلو طبقه‌سنده اصول ازدواج غایتله جالب دقتدر . بر کویلو ازدواج ایده‌جکی زمان اونك نامنه ایلك آدیمی آته‌جق اولان ولیسی ویا پدری دکل، کویك ویا محله‌نك مختاریدر . مختار بر صلاحیت واسعه ایله قیزك ابوینی ایله کوروشمك حقنه مالکدر . واکثریا مختارك تنسیب ایده‌جکی شروط مرعی الاعتبار اولمق معتاددر . مختار طرفینك حالت مالیه‌سنه نظراً بش ایله یوز لیرا آره‌ سنده بر مهر (قید ، صداق رقبه)قرارلشدیرر. ودرت البسه (هدوم) ایله (هدوم اللفیه) تعبیر ایدیلن قیمتدار بر البسه‌نك کوه‌کی طرفندن آلنماسنی تنسیب ایدر . بو قیمتدار لباس ایسه قیزك باباسنه ویاخود ولیسنه عائد اولور .

مختارك تنسیب ایتدیکی بو شرطلر درحال تنفیذ ایدیلیر . مهردن بر مقدار مناسبی قیزك ولیسنه تسلیم اولنورکه بوندن قیز ایچون بر شی صرف اولونماز . بونی متعاقب (کتاب) نامی ویردکاری نکاح قیلیر .بونك اوزرینه زوج جهازی حاضرلامغه باشلار . بالطبع بو حاضرلقله زوج منسوبیننك نابلسه مشترکاً کیتمسیله وهپسنك انضمام رایله تمام اولور . البسه اکمال اولونجه ینه زوج طرفندن قادینلر طوپلانیر . البسه‌لری تپسیلر ایچنه قورلر . او اثناده مراسم تشییع اجرا ایدیلیر . بر قسمی هب بر آغزدن :

(عائله رئیسنه خطاباً)

ضفناك يا بني فلان
اطلع وحيي ضيوفك

« سکا بوکون مسافرلر کلدك . چیقده مسافرلریکی قارشولا » ..

دیه باغیریر . قسم دیکری ایسه جواب ویرر :

والله لا حيي ضيوفي
واذبح اليوم خاروفي

« تاکری حقیچون بوکون چیقوب مسافرلرمی استقبال ایده‌جکم وقوزومی، اونلر ایچون کسه‌جکم » .

نهایت البسه بوکا بکزه‌ین ترنمات ایچنده کلینك اوینه ایصال اولونور . بونی تعقیب ایده‌ن اوچ ، درت کون ظرفنده البسه‌لر بیچیلیر ودیکیلیر . ختامنده کوه‌کی اوندن بر قاچ قادین کلینك اوینه کیده‌ر . قیزك اللرینه (حنا) قورلر وکندیسنی سوسلرلر. بو مراسمده بیتنجه قیزی آته بیندیررلر . اوزمان قادینلر نشئه وشادی ایچنده ینه ترنمه باشلارلر :

جيبو الفرس ، حنو الجرس ، قوم اركبي يازينه
بحيات ابوك وخالك قوم اركبي لحالك ...

« آتی کتیریکز اونك چاك سس ایشیدلسون ، ای بورانك یکانه زینتی ، قالق ، آنه‌بین ، باباکك ودایکك باشی ایچون اولسون، کندی کندیکه‌بین »

قادینلرك های وهوی شطارتی ایچنده کلین آته بیندکدنصکره ینه کوه‌کی طرفی شو صورتله شکران خوان اولور :

كتر الله خيركم ولا عجبنا في الذسائب غيركم

« بز اقربا ومتعلقات ایچنده سزدن بشقه‌سنی بکنمه‌دك ، ترجیح ایتمه‌دك ، الله سزك خیرکزی مزداد ایتسون .

کلینك اطرافنی قادینلر بالطبع احاطه ایدر . باخصوص یولده کیدرکن هر کویدن نا محدود قادینلر طاقیلیر . قافله بوس بوتون کسب ازدیاد ایدر . حتی بوتون آشنالر انك یاننه قوشار ومندیل‌ده باغلارلر . مندیل باغلایانك یاننده قیز بر مدت مدعو بولونور . وبولهجه دعوت طوفانلری ایچنده کوه کینك اوینه واریر، کندیسنه صو وخمور کتیریرلر . بر معتاد خموری صولایوب اوینك قپوسنه الصاق ایتدکدنصکره قیز اللر اوزرنده اوه داخل اولور . اوه‌کیررکن قدومیه‌لر باشلار :

الفرحه فرحي، والبيوت بيوتي ، الفرحه عندي ياصديقه فوتي، الفرحه عندي ياعدوه موتي
الفرحه فرحي والديار دياري ، والفرحه عندي ياصديقه تعالي ، تعالو وهنوني ياكل اهلي ..

ترجمه‌سی

«سه‌وینج بنم سه‌وینجم؛ اوده بنم اومدر . ذوق وشادی بوکون بنم یانمده‌در . ای محبه کل ، سن‌ده داخل اول سرور وطرب بنم یانمده‌در. ای رقیبه سن اول. سه‌وینج بنم سه‌وینجم، اوده بنم اومدر . ذوق وشادی بو کون یانمده‌در . ای محبه کل . کلیکز . هپکز کلیکز . بوتون اقربالرم کلیکز وبنی تبریك ایدیکز . »

کلین کیردکدنصکره زوج اوه‌داخل اولور .او زمان بوتون موجود قادینلر اللرینه

برر صوپا آلیر وکووه کینك اوزرینه مشترکاً هجوم ایدر وکندیسنی بو صورتله قارشولارلر . زوج ییدیکی دایاقدن ممنون زوجه‌نك یانه قوشار . هر ایکیسنی مندر اوزرنده اوطورتدقدنصکره هر ایکیسنك باشلرینی بربرینه اورور . وعادتا طوس یاپدیرلر . بونی متعاقب رقصلر باشلار . (زلیطه) نامنده‌کی قادینلر بر طرفدن دف چالارلر . دیکر یاندن قادینلرك (لو ، لو ، لو ، لو) سی سمایی طوتار . او اثناده (دبکه)لر مشترك رقصلر باشلار . بر مدت صوکره زوج وزوجه‌یی ترك ایتدکلرینی متعاقب سلاح آتارلر . یدی کون رقص وفرح دوام ایدر . جوار شرقیلری تکرار ایدیلیر . غزللر ، مواللر سویلنیر واوه زیارتجیلر آقین آقین کلیر . جمله‌سی طوز ، یاغ ، پرنج کبی کویلو هدیه‌لرینی مستصحباً قوشار واوراده بر حیات تعاون واشتراك ایله کونلرجه وقت کچیریرلر .

طول کرمده دوکون زمانلرنده‌وآنات ذوق وطربده تکرار ایدیلن بو عمومی خلق قوشمه‌لرندن باشقا قصبه‌نك ومحیطك روح صنعتکارانه سنی کوستره‌جك بر اثره تصادف ایدلمز . مع مافیه اك کوچوك نینیلرنده بیله کویلونك روح معصوم ذی سکونی تبلر ایدر :

تهلیل (نینی)

بدو ینام ویتهنا — یاریتو مایغیب عنا
بدو ینام نومه هنیه — نومة الحجاج فی البریه
بدو ینام فی سریره — یاالله یحفظویاالله یجیرو... الخ

مألا ترجمه‌سی

« اویویه‌جق وفرحلنه‌جق . کاشکه‌بزدن اصلا آیرلماسه . اویوسون وفرحلنسون . وشونی دیله‌رم‌که طاتلی طاتلی اویوسون . حاجیلرك چولده‌کی اویقوسی قدر طاتلی اویوسون ، بشیکنده اویوسون وتاکری اونی قوروسون . واونك یاردمجیسی اولسون . »

مع مافیه کوکل آرزو ایدر ایدی‌که بو معصوم کویلولرك یاورولری ایچون اوزله‌دکلری اویقونك مدتی‌ده محدود اولسون . حالبوکه بو خواب معصومانه‌نه قدر درین وسوره‌کلی‌در . اونلرك بوتون حیاتنی قاپلایورده اونلر حالا بوندن بی خبر . صبور ومتوکل متمادیاً اویویور ، اویویورلر .

٤ — طول کرمده احوال صحیه

قصبه‌نك وضعیتندن بحث ایدرکن اولرینك جواره نسبتله منور اولدقلرینی وقصبه‌نك بر قاچ ساعت امتداد ایده‌ن بر اوه‌یه ناظر اولمسی واوکنك آچیق بولنمسی حسبیله‌ده دها هوادار اولدوغنی ظن ایدرسه‌م ذکر ایلمش ایدم . بو اعتبارله طول کرم بنالرینك

قسم اعظمی شرائط صحیه‌یه موافق بر طرزده انشا اولونمشدر ، دینیله بیلیر . باخصوص موقعك هواسی بر آز رطوبتلی اولمغله بوابر شکایت ایدیله‌جك بر راده‌ده دکلدر .

هوا اکثر زمانلرده معتدل دوام ایدرطورور . هله طول کرمك محفوظ صویی بورانی ایچون اساطیر ایرانیه‌یی خاطره کتیره‌جك بر آب حیواندر . وقتیله بو قصبه صویوزندن پك الیم اضطرابلر چکر وحتی اوته‌ده بری‌ده آچیلان طوپراق اویوقلرده . طوپلاتدیریلان صوبیریکنتیلرینی بوتون بولانیقلق وکیرلیلکیله ایچرلرمش . بالطبع بو صیقینتی شیمدی بر طرف اولمش ایسه‌ده صویك آزلغی ینه قصبه‌یی قیوراندیریور . مع ما فیه قصبه‌نك جوار کویلره نسبتله بنا ، صو وحتی هوا اعتباریله جیادتی یوزندن درکه طول کرمده‌صوك زمانلرك ساری وعمومی خسته‌لقلری ، تیفوس وقولرا آفتلری بوراده اجرای حکم ونفوذ ایده‌مه‌مشدر . هر نه‌قدر بر قاچ تیفوس وقوعاتی اولمش ایسه‌ده هر کون کیدوب کلمکده‌اولان تره‌نلرك حصوله کتیردیکی بیکلرجه انسان اختلاطلری میاننده بو قدری طبیعی کوروله‌بیلیر . مع ما فیه خسته‌لق بوراده ، اولدیغی کبی اطفا ایدلمشدر . قوله‌رایه ایسه طول کرمده اصلا تصادف ایدلمه‌مش ایمش . حالبوکه فرنك اینجیرینك وباخصوص قارپوزك پك مبذول اولدیغی بوممکتده قوله‌رانك باش کوسترمسندن قورقولور ایدی . بناءً علیه بو ایکی فلاکتدن قورتولمغه موفق اولان طول کرم قصبه‌سنه مسعود نظریله باقیله بیلیر .

یالکز بو قصبه‌نك صحتنی هر دقیقه تهدید ایدن موضعی عامللر واردرکه بونلری‌ده ذکر ایتمکلکمز لازمدر . طول کرمك ایکی ساعت اوزاغنده ایکی کیلومترو وسعتنده (قطوریه) ، (بصه) وبر کیلومترو مربعی احاطه‌سنده بولونان (برکة عطا) بطاقلقلری هر آن طول کرمده وجوار کویلرنده (حمای مرزغی)نك ظهور وانتشارینه سببیت ویره‌ن اوچ منبع مرض حالنده‌در . باخصوص بطاقلقلره یاقین اولان (جلیل) ، (حرم) (قلنسوه) ، (جت) ، (قاقون) ، (زیته) ، (عتیل) ، (باقا) کویلرنده‌کی تخریبات نظر دقته آلنیرسه سنوی یوزلرجه مصابینه تصادف ایدلدیکی وبو مصابلردن ینه سنوی یوزده اون نسبتنده تلفات وقوعه کلدیکی کورولیور . عین زمانده موقع طبیعینك افاده‌سنه نظراً طول کرم وجواری طوپراغنده مواد عضویه چوق بولوندیغی ایچون بو حال حمای مرزغی نك بورالرده ازدیاد نماسنه سببیت ویریورمش .

مع مافیه بو خسته‌لقدن دها آجیقلی بر مرض واردرکه دوغرودن دوغرویه اهالینك تسبب واهمالندن نشأت ایدیور . اولجه سویلدیکمزی بوراده تکرار ایده بیلیرز . قصبه‌نك خارجدن منظره‌سی نه‌قدر کوزل ، تمیز وظریف ایسه شکل داخلیسی او نسبتده کیرلی وقابادر . طول کرملیلرك واونلردن بالخاصه کویلولرك کونلرجه یوزلرینی والLرینی ییقامدیغنی ایشید

یرسه‌ك تعجب ایتاملی بز . قصبه‌ده برتك حمام بیله موجوددكلدر . بعض فداكاران تمیز ییقانمق اوزره نابلسه قدر بش آلتی ساعتلق اختیار زحمت ایتدكلری واقعدر . دیكر طرفدن صویك ندرتی بالطبع اوساخك تزایدینی انتاج ایدییور . اقلیمك حرارتی واكثریا آچیق اووه‌ده اسن روزكارك كتیردیكی قوم وطوپراق دانه‌لری دخی علاوه ایدیلیرسه بو خسته‌لغك نه اوله‌جغی درحال اكلاشیلیر :

فی الحقیقه (رمد صدیدی) خسته‌لغی بوراده دهشتلی اجرای تخریبات ایلیور . بوتون قضا اهالیسنك یوزده اللیسی بو خسته‌لغه محقق طوتولمشدر . وبوندن یوزده اوننك كوزلری شمدیكی حالده اعمادر . بوراده كورلك پك آز بر ملاحظه ایله حس ایدیله بیلیر . مثلا جوار كویلره موصل بر یولده لا علی التعیین بر كونده دوروب ده كلوب كچنلری معاینه ایتمك كافی كله‌جكدر .

بوندن ماعدا بوتون نابلس وملحقاتنه وبلكه دها بر چوق محلاره شامل بعض خسته‌لقلرمز واردر كه طبیعتیله بوراده بولونیور . ازدواجلرك ، تولداتك فضله‌لغی نسبتنده چوجوق وفیاتنك زیاده‌لكی ، دوغان چوجوقلرك ضعیفلكی ، پك كوچوك یاشده ارككلرده باشلایان عنان ، قادینده اركلكده موجود قانسزلق حقنده‌ده اطاله بحث ایتمك زائددر . یالكز شونیده سویلیه‌لم كه سل الرئه ، قلب خسته‌لقلری ، فرنكی كبی بویوك دیمكه آلیشدیغمز خسته‌لقلره بوراده پك آز تصادف اولونیور .

هرحالده بو ملاحظه‌دن آكلاشیلدیغی وجهله طول كرم قصبه‌سنك حالت صحیه‌سی بالطبع جالب ممنونیت بر حالده بولونمامقله برابر موجب تلاش ده دكلدر . درج ایتمكی زائد بیله كوردیكم تدابیر معلومه‌یه الك كوچوك بر مقیاسده توسل دیه بیلیرم كه بورانك عوارض صحیه‌سنی ازاله‌یه كافی كله‌جكدر . احتمال كه شمدی‌یه قدر بر چوغمزك بویله دوشوندیكی وبویله بیلدیكی حالده ذی قیمت بر نتیجه‌یه دسترس اولونامامسی ایسه نه غریب بر حالدر . هر سنه كچدكجه حال ینه عین حال ؛ خسته‌لق ینه عینی خسته‌لق . عوامل مرض ایسه ینه عینیله باقی . بونلری كورور ، حس ایدر وبیلیرز . وینه بر شیء یوق .. بو ایسه شبهه‌سز الك بیوك مرضمزدر .

— ٩ —

طول كرم — ملبس یولی

١ — قلقیلیه‌یه دوغرو

طول كرمده اوتل حیاتمز پك تحملفرسا بر صورتده مرور ایتمشدی . باخصوص اویقوسزلق یوزندن بیتاب قالان وجودلرمزی بر مدت دیكلندیرمك بزم ایچون الك

قطعی وصریح بر احتیاج اولمشدی . كونشك دوغماسنه‌ده دها چوق وقت واردی . ارض فلسطینك اسرار آلود وسكون پرور نكهت ایلیه‌سنی آچیق قالان پنجره‌دن نوش ایدیوردق . شیمدی هر طرفده اسحق صدالری تموج ایلین اووه‌لر ، اسمر وعنبرین بر دریای مستی حالنده . نا متناهیلكلره دوغرو اوزانیور واك هجرا افقلرندن بزه بر نسیم تسلیت اتحاف ایدییوردی . اوزون بر زمان كچمشیدی .. سمانك صوك ییلدیزلری حالا پیریل پیریل پارلیوردی . نهایت (عنبته) افقلرنده كوك محترزانه آغاریركن قاپومزه اورولدی : « آرابه كز حاضر » دیدیلر . بز توقف ایتمكسزین قوشدق وبر اسكلته پك بكزه‌ین آرابه‌یه آتلادیغمز زمان اعتراف ایتملی یم كه جمله‌مزك باشی دونیوردی .

آرابه استاسیون یولنی طوتدی . بر قاچ دقیقه صوكره طول كرم غارندن كچركن كونش متبسم نورلرینی رهكذارمزه دوكیوردی . شیمدی قیرمزی رنكلی یافا طریقی اوزون انحنالر یاپارق كوزك تعیین ایده‌بیله‌جكی مسافه‌لره قدر اوزانیور . وآرابه سس‌سز قایوب كیدییوردی . بز باشلرمزی اكثریا آرابه‌نك كنار تخته‌لرینه لاقیدانه دایامش ، طول كرمه قوشانلری نیم بر تماس نظرله تماشا ایدییوردق . بعضاً اتكلرینی بللرینه ایلیشدیره‌رك وهر ایكی ألنی صاللایه‌رق یورغون آرغین یوروین كویلو قادینلری متمادیاً باشلرنده یغورت سزه ، ویا حبوبات ویاباشقه بر شی طاشیوب كوتوریورلر . بعضاً ده قادینك ، دائما مركبه بینن اركككنك آرقه‌سنده مطلقا بر شی یوكلو اولدیغی حالده كچدیكی نظر اسفله كورولیوردی . اووخ بورانك اركككلری نه‌قدر خشین ومرحمتسزدی ..

صاغ طرفدن واوزاقدن (ارتاح) ، (قلنسوه) كویلرینی وصولدن (فرعون) (طیبه) كویلرینی ترك ایده‌رك بویوك بر سرعتله جنوبه دوغرو قوشیوردق . ینه‌ یك اوزاقلردن وصاغدن (طیره) صولدن (المجدل) ی قطع ایتدك . حركتمزدن ایكی ساعت كچمشیدی . نهایت (قلقیلیه) ناحیه مركزینه وارنجه حكومت دائره‌سی اوكنده آرابه‌دن ایندك . درت بیك نفوسه مالك اولان بو قصبه‌نك حكومت دائره‌سی ومكتب ابتدائی بناسی خارجده وپك هوادار بر یرده انشا اولونمش ایدی .

اوزاقدن قصبه‌نك اولری سیاه ودرت كوشه‌لی طوپراق ییغینلرینه شبیه كورونیوردی . قصبه‌نك آرقه طرفنده وینه اوزاقلرده یكی یاپیلمش بر بنایی كوستردیلر . « بوراسی استاسیوندر » دیدیلر : فی الحقیقه ترن بورادن كچیوردی . مع ما فیه قصبه‌ده پك آز آثار حیات رونما اولمش ایدی . هنوز تشكل ایده‌ن بلدیه‌نك وارداتی آنجق بر ایكی مأمور معاشنه كفایت ایدییوردی ، باخصوص قلقیلیه ساكنلرینك جواره نسبتله پك چوق فساد وتزویره دوشكون اولملری حسبیله قصبه‌لرینی دوشونمكه وقت بولامادقلری پك واضح

آکلاشیلیوردی . ادعا ایدلدیکنه کوره مصنع بر دعوای بهتان ایچون بیك کشینك بیله مجتمعاً کذب اوزرینه شهادت ایتدکلری واقع اولورمش. بونك ایچوندرکه فساد وتزویرده قلقیلیه کویا برنجیلکی احراز ایدییورمش .

٢ — قلقیلیه‌نك احوال عمومیه‌سی

حرم ناحیه‌سنك مرکزی اولوب ٤٠٠٠نفوسی واردر. بو نفوسك ٦٠٠—٦٥٠ یسی الیوم سلاح آلتنده‌در . ١٠٠ نفر حال فرارده‌در . سفر برلکدن بو آنه قدر بتون کویلرده اجرای تخریبات ایدن آفاتدن تیفوس خسته‌لغی (٧٠) کشینك مالاریاوحمای راجعه خسته‌لقلری ٣٠٠ کشینك محوینه سببیت ویردی . اك زیاده اختیارلرله قادینلر مهلك میقروبلره آز مقاومت کوستریورلر. ناحیه‌یه یدی کوی ایله بر مزرعه مربوط اولوب مجموع نفوسلری قلقیلیه نککندن بر آزنقصاندر . ناحیه داخلنده شمدیکی حالده وفیات تولداتدن فضله‌در . بتون نابلس سنجاغنده فساد وتزویرله مشهور اولان مرکز ناحیه اهالیسنك معارفه اولان هوسلری سائر بنی صعب کویلرنده اولدیغی کبی ایجه‌در . غایت صحی بر طرزده کارکیر اوله‌رق انشا ایدیلن وحتی ایلروده یاپیله‌جق کوی مکاتب ابتدائیه‌لرینه نمونه اتخاذ ایدلمکه شایان اولان مکتب ابتدائیسنه ١٥٠ — ١٦٠ طلبه دوام ایتمکده‌در . کویده اوقومق ویازمق بیلنلر ٤٠٠— ٥٠٠ آره‌سنده تخمین اولنیور. کویك فحشیاتی،عشرتی پك آزدر .

ناحیه‌ده ایکی سنه اول احداث ایدیلن بلدیه‌نك کچن سنه‌کی وارداتی ٢٥٠٠ غروشکن بو سنه ١٢٠٠٠ غروشه ابلاغ ایدلدی . بو مبلغك تقریباً ٣٠٠٠ غروشی رئیس، کاتب وچاوش معاشاتنه تخصیص ایدلمشدر . متباقیسنك نره‌یه صرف ایدلدیکنه بر درلو عقل ایردیره‌مدم . چونکه سرا پاپیس ،غیر صحی وقرانلق کوی قلبه‌لرندن متشکل قلقیلیه‌ده اجرا آت بلدیه تحریسنه قیولمق بوش یره وقت غائب ایتمك دیمکدر . زنکین و١٥٠غروش کبی اهمیتسز بر معاشه محتاج اولمادیغندن فرح فرح وظیفهٔ ملیه‌سنی مجاناً ایفا ایده‌بیلمسی لازم اولان شمدیکی بلدیه رئیسندن احتمال ایلروده‌جدی ایشلر کوره بیله‌جکمزی امید ایده‌لم .

ناحیه‌نك بللی باشلی محصولی داری اولوب سنوی حاصلات (١٠) بیك کیله رادەسنده‌در . بوندنبشقه ناحیه‌ده موجود (١٤) پورتقال باغچه‌سندن سنوی ٥٠٠٠ صندوق پورتقال حاصل اولوب بو محصول یافه‌یه سوق اولنمقده‌در .

قلقیلیه کوینك اطراف اربعه‌سی انبیای کرام واولیای محترمه مرقد ومقاملریله قوشادلمشدر : شرقنده نبی الیاسك مقامی وغربنده حضرت یعقوب اولادندن بنیامین

علیه السلامك مرقد شریفلری وصحابهٔ کرامدن سراقەنك تربه‌سی وشمالنده کائن ارتاح کوینده حضرت یعقوب علیه السلامك کریمهٔ محترمه‌لرندن اون ایکی مخدرات مدفون اولوب جنوبنده دخی طلحه وزبیر علیهما السلامك مقام مبارکلری موجودر .

بنی صعب قضاسنده جلجولیه قریه‌سنده آثار قدیمه‌دن بر جامع شریف اله برخانه وقاقون وبرج العطوعه وقلنسوه قریه‌لرنده برر قلعه ومذکور قلنسوه قریه‌سنده دولت ایوبیه آثارندن غایت جسیم بر حوض دخی واردر .

ساحل قضاده فنیکه‌لیلر زماننده معمور اولدیغی کبی یونانیلر وقتنده دخی (ابولونیا) نامیله‌یاد اولنان واهل صلیب محارباتنده مواقع مهمه‌دن معدود اولان (ارسوف) شهر قدیمنك خرابه‌سی موجوددر. مجاهد اکبر صلاح الدین ایوبی حضرتلری اهل صلیبی بوراده دخی الیم بر هزیمته اوغراتدقدنصکره اهمیت حربیه‌سنی اسقاط ایچون شهر مذکوری تخریب ایتمش ایدی .

طول کرم قصبه‌سنك ناظر اولدیغی منبت ومزروع اووه‌نك منتهاسنده ومرکزدن اوچ ساعت بعدنده واقع (ابو زابوره) اسکله‌سنك محفوظ وطبیعی برلیمانی موجوداولوب اوفاق بر همتله مذکور لیمان تجارت بحریه‌یه صالح بر حاله افراغ ایدلدیکی صورتده بتون قضایه بیوك بیوك فائده‌لر تأمین ایده‌جکی محققدر .

٣ — ملبسه دوغرو

قلقیلیه‌دن بر آن اول تباعد ایتمك احتیاجیله آیریلیرکن بی شبهه ایچین ایچین آغلیوردق . بر مدت صوکره محیط بوس بوتونده کیشمشیدی . شیمدی هر ایکی طرفنده اکثریا فرنك انجیرلری بولونان قوملو یوللردن کچیوردق . جوارمزدن متمادیاً کچنلرك کوزی یا اعمی ویاخود رمدلی ایدی . قیزغین بر کونش اورته‌لغی قاووریوردی . یولك هر ایکی طرفنده بعضاً قارپوز ویا قاوونله مزروع یرلره وبعضاً‌ده سیسام اکیلمش تارلالره تصادف اولنیوردی .

بر ایکی ساعت کچمشیدی . آرتیق بیروت ولایتنك‌الك جنوب برنقطه‌سنده بولونیوردق. بر آز صوکره قدس طوپراغنه داخل اوله‌جقدق . شیمدی یرك زراعتی پك محسوس بر صورتده تبدل ایتمشیدی . بونك عواملنی ذهنمزله آراشدیرییوردق . ایچمزدن بری «آرتیق یهودی قولونیلرینه کلیورز» دەنجه اویقودن آیلمش کبی کوزلرمزی آچدق . فی الحقیقه‌بز (ملبس *Moulabbis*)ه دوغرو قوشیور ویهودیلرك فعالیتلرینی پك یاقیندن تماشا ایچون صبرسزلانیوردق . بورالرده چالیشقان بر الك دولاشدیغی پك واضح حس اولونیوردی . حتی سؤاله احتیاج بیله کوسترمه‌دن کوچوجك آرابه‌جیمز ایضاحاتی ویرمشیدی :

— بورالری هپ اسلاملرك ایدی . فقط بو قدر منتظم دکلدی . شیمدی یهودیلرك النه کچدی . باقیکز نه قدر کوزللشدی .

وایچندن درین بر آه چکه‌رك علاوه ایتدی :

«بوتون بو یرلری یهودیلر یواش یواش آله‌جق و بوتون اسلاملری بورادن قوغاجقلرمش . شیمدیدن قوغدیلریا . یالکز شیخ رباح أراضیسنی صاتمادی .» دیدی و الیله اشارت ایتدی : «ایشته شو اوزاقلرده‌کی بویوك باغچه‌لك و بویوك أراضی واو بویوك کوشکده اونكدر . ملبس ده اونك آرقه‌سنده‌در .»

کوچوك آرابه‌جینك متوکلانه سویلدیکی سوزلر پك درین بر فریاد شکایتی حاویدی . فقط کندیسی یالکز بر حکایه آکلاتدیغنه قائل ایدی . بیلمیوردی که بزی یارالیوردی .

— ایسترمیسکز شیخ رباحه کوتوره‌یم؟ ..

جمله‌مز دوشونمکسزین قبول ایتدك . آرابه لوانطه چیچکلریله و سکود آغاجلریله مزین کولکه‌لی و قوقولی یوللردن کچمکه باشلادی . نهایت پورتقال ، موز ، خورما آغاجلری آره‌سنده شلاله‌لر یاپارق آقان پارلاق و بویوجك بر ایرمق کنارنده ایندك . کوشك کوزوکمش ایدی .

بوتون ظریف کوشکی ، بوتون باغچه‌یی و بوتون دکرمنی دولاشدق . اوراسی عادتا نیم متروك بر حالده ایدی . نه‌دن صوکره بورانك بکجیلری کلدی . آنجق بزی تشییعه موفق اولمشلر ایدی . اعتراف ایتملی‌یم که بوتون سوریه قطعه‌سنده بوقدر مدبدب و محتشم بر کذرکاهه دها تصادف ایتمك محال ایدی .

— ١٠ —

ملبس

١ — ملبسه کیررکن

ملبسك مدخلی بر ساعت قدر دوام ایتمشیدی . شاهانه و مطنطن یولمز بعضاً اوزون و کنیش بر خیابان اولیور و بعضاً قیوریله ، قیوریله انحنالر یاپارق اسرار آلود بر یووه حالنده کورونیوردی . یولده بر تك طاشه تصادف ایتمك محال ایدی . آرابه‌مزك تکرلکلری قیرمزی قوم ییغینلری ایچنده یوزه‌رك سس سز سس سز ایلریلیوردی . ارض فلسطینك اك مستثنا بر محلنده بولونديغمزی بزده تخمین ایدییوردق . هر ایکی طرفده یشیل و تازه چام آغاجلری کولومسیور و پورتقال لیمون باغچه‌لری (بیاره) لر بوتون انتظامیله جلب انظار ایدییوردی . بورالری نه قدر ایشلنمش و بورالری ایچون نه قدر آلینتر تردوکمشیدی .

کذرکاهمزی تشکیل ایده‌ن لوانطه چیچکلری ، اوقالیپتوسلر ، چاملر و بوتون آغاجلر ، اك کوچوکنه حتی اك ظریف و اوفق بر ماندارینه وارنجه‌یه قدر بوتون آغاجلر بر تعادل ، بر توازن و بر تناسب طاشیوردی . بوتوز یول و هر ایکی طرفی یشیل بر باغچه حالنده ایدی . باغچه‌لرك حدودی معدنی تل اورکولرله و قفسلرله آیرلمش ایدی . بونلرده اهتمامکارانه اورولمش تللردن عبارت ایدی . باغچه‌نك داخلی بو قاپولردن پك کوزه‌ل کوزوکیوردی . اکثریا بیاض چاقیل طاشلری ایله دوشه‌نمش اوزون بر یولدن صوکره کوچوجك ، شیق و ساده بر قولوبه . صوکره یاننده ظریف برقاچ طاووق کومسی ؛ بریده بر صو موتوری ایشلیور و اکثریا باغچه‌لرك یان طرفندن قالین معدنی صوبورولری کوزوکیوردی .

اوکله‌دن بر ایکی ساعت کچمشیدی . قیزغین کونشك ضیاسی بعضاً صاراران و اکثریا قیزاران قوملر اوزرینه دوکولورکن ذی مآل بر رائحهٔ ریك و غبار داغیلیور و اوته‌دن بری‌دن یاییلان مستیده بر چام قوقوسی ایله برلشه‌رك بر رؤیای شعر و بیهوشی اتحاف ایدییوردی .

اورطه‌ده کیمسه‌لر یوقدی . بوتون بو مستثنا و قیمتدار اثرلری یاپان چالیشقان اللری کورمك هیجانیله چیرپینیوردق . بعضاً بر پورتقال آغاجنك حریم سایه‌سنده دوران بر سیمایه تصادف ایدییوردق . باشنه قوجه‌مان بر شابقه کچیرمش ؛ اوزرنده بر عمله کوملکی و قیصه بر پانطالون ، چیپلاق آیاقلری ایله کورونن اشخاصده پك قطعی بر کویلو قیافتی واردی . بری طرفده صاری صاچلی ، قرمزی یوزلو ، اوکنده بیاض اوکلکیله بر آنچ قادین و یاخود پنبه ، بیاض ، ترتمیز بر قاچ طومبول چوجوق . بونلرده کویلو ایدی . بوتون بو الواح عائله‌یی تماشا ایدرکن حیرتلر ایچنده ایدك . هر زمان کورمکه آلیشدیغمز انسانلر نه اولمشیدی . فقر و ضرورت ایچنده تشییع حیات ایده‌ن او معصوم کتله‌نره‌ده ایدی . بز بری بریمزه باقیوردق . نظرلرمزده پك درین بر معنای استفهام واردی : بو یرلرده بزم‌می ایدی ؟ ... بورالری‌ده بزم طوپراقدن‌می صاییلیوردی . ؟ ... آرابه متمادیاً ایلریله یوردی . نهایت اوقالیپتوس آغاجلری کوزوکدی . پك لطیف و صاف بر هواسینه‌مزی دولدیردی . کنیش ، قوملو بر میداندن صوکره‌ینه اوزون بر خیابان سبزین صنوبر کورونمشیدی . بو یولك هر ایکی طرفنده قرمزی کاشانه‌لر کوزوکیوردی . بوراسی ملبس ایدی ..

٢ — ملبسك وضعیتی ، منظره‌سی و خطوط داخلیه‌سی

آرابه‌مز ، اوزرنده حروف عبرانیه بولونان شیق بر قاپو اوکنده دوردی ، ایندك . بز معتاد هر ایکی طرفده کل آغاجلری ، چام فدانلری ، و حتی یاسمن فدانلری بولونان و اوزری ینه یاپراقلرله و چیچکلرله اورتولن کولکه‌لی طار بر یولدن کچدك . اطرافنی

پورتقال ولیمون آغاجلریله مزین ظریف بر بنایه داخل اولدق . یکی وپر سکون اوتلز بزه پك نظر ربا کورونمشیدی . اوتل صاحبی اختیار بر موسوی بزی تبسمله قارشیلادی . صالونده بیاض وتمیز بر اورتو ایله اورتلمش بر ماصه اطرافده یورغونلغمزك مهم برقسمنی ازاله ایتدك . اوتل هرحالده پك کوزەل ایدی . بوتون پنجرەلرندن سەویملی بر یشیللك کوزوکیور.. اوخ بوراسی نه قدر یشیل وظریف بر مملکت ایدی . مع مافیه بوتون بو اولر وبوراده یشایان انسانلرله آرەمزده نەقدر درین اوچوروملر بولونیوردی . هرکس بزه پك یابانجی باقیوردی . وبزده اونلره . ملبسده ایلك اوکرندیکمز شی (شالوم) سلام کلمەسی ایدی . خفیف بر باش انحناسنه رفاقت ایدەن بو طرز سلام بزده کوچوك تبسملر براقیوردی . قصبەیی بر آن اول تماشا ایتمك وبوراسی ایله دها فضله تماس ایلەملك آرزولرینی دویویوردق . فقط قیزغین کونشدن جسارت ایدەمیوردق . اقشامه دوغرو مختاراعانه سیله قصبەده طوافه باشلادق .

قصبەنك پك مستوی بر افقی واردی . بویشیل مملکتی بر قاچ کلمه ایله خلاصه ایتمك قابلدی . قوملو ، کنیش واوزون یوللر وصوکره یشیل وتازه آغاجلره کومولمش رنکلی ظریف یووەلر .

هر حالده کوی پك مهارتلی بر دست صنعتك محصولی ایدی . قصبەیی بر لحظەده احاطه ایتمك محال کورونیوردی . اوزون بر یولی طوتدق . کذرکاهمزده بو یوله عمود بر چوق اوزون یوللره دها تصادف ایتدك . اکلاشیلیوردی که قصبەنك آز چوق متوازی وعمود خطلردن ومربعلردن متشکل منتظم بر پلانی واردی . بورادەکی اولر منفذسز وهواسز وضیاسز دکلدی . رطوبتلی ، کیرلی بر چامور ییغیننه بکزه میوردی . تصرفکار بر ال بو ایکی ، اوچ وبعضاده دها فضله اودالره مالك اولدیغی اکلاشیلان بونیم اخشاب ، بورنکلی ، بو قیرمزی کیرەمیدلی کوچوجك اولری اویله منتظم برصورتده ایشلەمش که ، پنجرەلر ظریف پانجورلریله، سوسلو بویاسیله، ساده ولطیف پردەلریله پك نظر ربا کورونیوردی . اولرك طرز معماریسیده نه قدر آهنکدار بر تنوع اسلوبه مالکدی؟.. شیمدی عربکاری برطاق، دها صوکره «هندوچین» ك کاشانەلرینی خاطره کتیرەن بربام؛ بر آز اوتەدە غربك الك شیوەکار سوسلرینی صاقلایان بر جبهه . هپسی ساده وهپسی کوزەل ..

بوتون بوقولوبەلر پك ظریف ومتناسب رنکلرله بویانمشیدی . قولوبەلرك آرەسنی منتظم کسیلمش اوقالیتپوس ویاسکود آغاجلری آییریور ویاخود دمیرتللر حدود تشکیل ایدییوردی. بعضاً اولرك آرەسنده هیچ بر شی بولونمیور ، حتی پنجرەلرنده، قپولرنده بیله کلیددن براثر کورونمیوردی . اووخ بوراده یشایانلر بربرندن نه قدر امین ایدیلر ؟.

هر یووەنك کندیسنه مخصوص بر باغچەسی واردی که ایچنده متنوع چیچکلر ، فدانلر میوه آغاجلری ده موجود ایدی . باغچەلر آرەسنده طاووقلر ایچون اوفاجق ومینی مینی قولوبەلر وپر شطارت دولاشان بر چوق طاووقلر .

بعضاً شهرك اوتەسنده بریسنده تنزه ایچون یاپیلمش قورولقلر واورطەسنده اورکستره طاقمی ایچون پارمقلقلی بویالی کوزەل بر صحنه .

بو یشیل مملکتده دولاشیرکن بویوك بر بنایه تصادف ایتدك . قاپوسنده توتیادن بر لوحه اوزرنده بر چوق عبرانی جملەلر یازیلی ایدی . داخلنده بویوك بر غلبەلق بولوندیغی اکلاشیلیور وایچنده بر آهنك عبرانی تموج ایدییوردی . مختار جمعەایرتەسی اولمق مناسبتیله اهالینك بوراده فریضهٔ دینیەلرینی ایفا ایتمکده اولدقلرینی سویلەدی . بو منتظم بویوك بنایی ، بو منتظم کلیسایی ده کچدك . خیابان سبزین هردم دوام ایدییور وهریرده انتظام وتوازنك ایزلرینه تصادف اولنیوردی .

مختار بزه بر چوق قپالی اولر کوستردی ودیدی که «بونلر قصبەنك دکانلری در، بوکون قپالیدر». نه قدرشیق دکانلر ایدی . بوراده اهالی نه مسعود یاشیوردی. اولرینك اوکنده اوطوران ویاخودقوملو، کولکەلی یوللره دوکولن عائلەلر نه بختیار ایدیلر . هله چوجوقلر تر تمیز ، منتظم بر اوکلك، بیاض برالبسه.. قصبه بوکون مجتمعاً تعطیل اشغال ایتمش ایدی. بوکون ملبسده عمومی بر بایرام واردی . جمعەایرتسی اولمق مناسبتیله بویوك کوچوك هرکس تمیز کینمش ایدی . بر مدت صوکره عمومی نماز بیتدی . شیمدی قصبەنك عموم اهالیسی تمیز قوملری چیکنەیەرك کچیوردی . هرکسده نه درین بر وضع ملایمت وحرمت واردی . شالوم سسلرندن بشقه بر شی ایشیدلمیوردی . باشنده قوجەمان بر سیاه شاپقه، اوزرنده اسکی بر ردینغوت، اوزون صاچ وصقال، اللرنده (توره) ویا (تلمود) بر تارك دنیادن صوکره ینه شاپقه کیمش بر کنج صاغنده تمیز چوجوغی ایله یانده تمیز ومشفق زوجەسی اوتەده بری ده محبتکاروصمیمی حسجال ایدەن کنج قیزلر کومەسی . ویاعینی یاشده کولومسیەرك لطیفه لشن سکز اون یاشنده تمیز چوجوقلر..

ملبسده هر شی بشقه ایدی . هر شی فوق التصور ایدی . اولکی سؤالمز شیمدی پك الیم بر شکل آلیوردی. بوقصبه عجبا بزم می ایدی ؟ .

نرەیه باقسەکز هر طرفده قوتلی ومقاوم برباد عبرانی اسیوردی . بوتون اعلانلر عبرانی،سوسلولوحەلرەیازلمش سوقاق اسملری عبرانی ، بر اصرارعنود ایله بوتون آغزلرده دولاشان هپ کلمات عبرانیه ، حتی اولر اوزرنده جهاتی کوسترەجك لوحەلر عبرانی . قادینلرك کوکسلرندەکی تزین حلیاتی اوزرنده هپ کلمات عبرانیه . هریرده وهر طرفده عبرانیدن بشقه بر شی یوق؛ سیمالرده تمامیله عبرانی ایدی . اوقالیپتوس آغاجلرینك آرە-

TÜRK TARİH KURUMU

سندن قایارق بوتون بوکا شانه‌لری بو خیابانی ، بو باغچه‌لری یالدیز لایان اقشام کونشی بو مستعمرهٔ عبرانیه‌یه یوم (شابوت)ك ختام مسعودینی افهام ایدییوردی .

اقشام اولور اولماز قصبه‌ده بر حیات تازه قیملداندی . یکرمی درت ساعتدر بر کون دینی صاقلایان یهودیلرك شادان قهقهه‌لری یوکسلدی . هر طرفده سسلر دویولمغه باشلاندی . مومار ویا لامبالر قارشیسنده اختیارلر صلاتی یاپدیلر . دکانلر آچیلدی . کنج قیزلر بالخاصه صاتیشه باشلادیلر؛ قصبه‌ده اویانان تازه حرکت، آغاجلر آره‌سنده بر قاچ ساعت امتداد ایتمشیدی . اوتله عودت ایتدیکمز وقت قولاقلرمزده بالخاصه لسان عبرانی چینلیوردی. بول‌سیسام یاغی قوقان ماصه باشنده تیکسنه‌رك یمك ییدك . قاریوله‌ده باشمزی یادم یتاق بویوکلکنده بر موسوی یاصدیغنه کومه‌رکن بر قاچ کوندنبری دوام ایده‌ن یورغونلغی دیکلندیره‌جك مسعودبر اویقو آرییوردق .

*
* *

صباحلین اویاندیغمز وقت کونش چوقدن (*Patach - Tikvah*) نك یعنی (امیده‌موسوی)نك، ملبسك اوقالیپتوسلری اوزرنده یوکسلمش ایدی . شطارتلی کویلولر شیمدی عمله البسه‌سنی کیمشار، قادین ، ارکك پیاده‌لره ویاخود تارلالره کیدییورلردی . بعضاً اوزون آرابه‌لر سورویور ومتمادیاً قوشیورلردی . شیمدی یوللر دولیور وبوشالیوردی . خندان یوزلرده‌ده مستقبلك تفکراتی پیریلدایوردی . مشترك وعمومی نیده آل هر کسك نظرندن اوقونیور ، هر کس بو جمله‌لری تکرار ایتمك ایسته‌یوردی :

— بو ارض مقدسده بز بزه یاشامق وهپ بویله یاشامق ...

بو جمله‌لر بو درت یوز خانه‌لك قصبه‌نك هر طرفندن دوکولیوردی ؛ فقط نه غریب بر تصادف ایدی . آرقاداشلرمزدن بری النده‌کی جیب دفترینی بر مدت قاریشدیردقدن صوکره دیدی‌که :

— خبرکز وارمی بو کون (١٠) تموز .

خارجه باقدق . اورطه‌ده برتك قیرمزی رنك یوقدی .اوزمان بویونلرمز بوکولدی. دماغمزده عینی سؤال یانیوردی . بو طوپراقلر بزمی ایدی ؟ .

بر آز صوکره موسوی مختار کلدی . کندیسنك وبوتون ملبسلیلرك مربوطیت وطنیه‌سندن بحث ایدرکن بز باشمزی صاللیور و « طبیعی دکلمی ؟ » دییوردق .

٣ — ملبسك احوال عمومیه‌سی

[١] — **اهمیت موقعیه** — راپورك قسم عمومیسنده بر وجه تفصیل عرض ایدلدیکی وجهله « جویشین قولونیزه‌شین اسوسیاسیون » جمعیتیله برابر سائر یهودی زنکینلری

ارض فلسطینی استعماره قیولدقلری وقت مملکتی بر وجه آتی درت منطقه‌یه آیرمشلردی : حیفا ـ زمارین ؛ یافه ـ جوده ؛ غالیلهٔ سفلی ـ طبریا ؛ غالیلهٔ علیا یاخود جاعونه ـ صفد. استعمار کیفیتی وبوکا متعلق اولان اشغال مالیه وزراعیه دخی اوچ شعبهٔ اداریه آره‌سنده تقسیم ایدلمش اولوب برنجیسنك مرکزی حیفاده ایکنجیسنك یافه‌ده اوچنجیسنك صفد قضاسنده‌کی جاعونه کوینده بولنمقده‌در . درت منطقه‌نك اوچی دائره تدقیق وتتبعمزه داخل اولوب (بیروت ولایتنده بولنملری حسبیله) یافه منطقه‌سی هر نه قدر وظیفه‌مز خارجنده قالیور ایسه‌ده بوراده دخی یهودیلرك فعالیت زراعیه واستعماریه‌لرینی ولوکه مختصراً اولسون تدقیق ایتمك فائده‌دن خالی اولمدیغنه قائلز . اشبو منطقه‌نك الك معمور وزنکین کویی ریشون لوزیون ایله برابر بنی صعب قضاسنك حدودی اوزرنده واقع ملبس ویا « پتاش تیکوا » (یهودی امیدی دیمکدر)اولمغله بو صوك قصبه‌یی زیارت ایلدك .

[٢]— **تاریخچه** — یافه ـ جوده منطقهٔ استعماریه‌نك نصفندن زیاده‌سی میوه‌دار آغاجلرله مستور اولوب ١٩١٣ سنه‌سنده بو منطقه‌ده (٦٣٠) هکتار وسعتنده پورتقال باغچه‌لری و١٦٠٠ هکتار وسعتنده بادم و٩٥٠ هکتار جسامتنده اوزوم باغلری و٤٠٠ هکتارلق اشجار متنوعه موجود ایدی . بو کبی مؤسسات جسیمهٔ زراعیه ایچون استعمار یهودی جمعیتی (١٠) میلیون مزانقدن زیاده — روچیلدك پاره‌لرندن بشقه — پاره صرف ایتدی . یافه منطقه‌سیله برابر زمارین وخضیره بغچه‌لرندن ٩١٢— ١٩١٣ سنه‌سنده (٣٠٠) بیك صندوقدن زیاده پورتقال طوپلاندی . منطقه‌ده مستعمر اولمق اوزره (١٩١٢) سنه‌سنده (٢٦٥٤) نفوس موجود ایدی . زراعت ایله اشتغال ایتمیه‌رك صنعتله ویا الیش ویریشله پاره قزانان سربست یهودیلر بو مقدارده داخل دکلدر . مساحهٔ سطحیه‌سی (٢٠٠ — ١٣٠) بیك دونم آره‌سنده‌در .

منطقه‌نك الك مهم موقعی اولان ملبس شهری تأسس ایتمزدن اول کوروشدیکمز (باروح دینویس)نام مختارله برابر اون کشی لهستاندن (بوندن ٣٥ سنه اول) فلسطینه کله‌رك شمدیکی ملبس شهرندن بر ساعت مسافه‌ده واقع یهودیه کوینده اقامت ایتدیلر . قدس یهودیلرندن سالامان و (قوبلسان) وبر اوچنجی ذات شمدیکی ملبسك بولندیغی اراضی‌یی یهودی مستعمرلرندن ٤٠—٥٠ کشینك حسابنه مبایعه ایده‌رك ارقداشلریله برابر او زمان بطاقلق حالنده قالان اراضینك قورودیلمسنه وقابل سکن وزرع بر حاله افراغنه قیولدیلر . ایلك اول اراضیٔ خالیه‌نك اوته‌سنده بروسنده کینا آغاجلری دیکیله‌رك بطاقلقلرك بر قسم مهمی دفع وازاله ایدلمکله یهودیه مستعمرلری بوندن ٣٣ سنه اول ملبسه کله‌رك شهرك تأسیس وانشاسنه مباشرت ایتدیلر . پلان (موسی سلوخ) نامنده بر یهودی طرفندن

چیزیله‌رك ١٠ — ١٢ متره عرضنده یدی و ٦—٨ متره عرضنده سکز یول کشاد ایدلدی . مؤخراً پلان تعدیل ایدیله‌رك یکی سوقاقلرك عرضی ١٠ متره‌دن اشاغی یاپلمامغه باشلاندی . پلان خارجنده او انشا ایتمك شدتله ممنوع اولوب عکس تقدیرده قومپانیه تعبیر ایتدکلری مملکت مجلسی طرفندن مذکورخانه همان ییقدیریلور ایدی .

[٣] — **صورت اداره** — هر سنه مارتنده اصحاب املاك طوپلانه‌رق بلده مجلسنك انتخابنه قیولور وبو یولده بر مضبطه تنظیم ایدرلر . مجلس یدی ذاتدن ترکب ایدرکه بونلردن بری ریاست مقامنی اشغال ایدر . بر دیکری کتابت وظیفه‌سنی کورور . اشبو تشکیلات اکثر یهودی کویلرنده موجوددر . مجلس شهرك بتون احتیاجاتنه باقمغه مأموردر. مجلسه داخل اولان قصبه مختارینك معاشی ١٥ وبرنجی کاتبك ٦ وایکنجی کاتبك‌ده معاشی ٣ لیرای عثمانیدر. ملبسك نفوس ٤٠٠٠ قدر اولوب بونك ١٣٢٤ ی اوروپادن اراضی صاحبی ومستعمر اولمق اوزره کتیرلمش متباقیسی سربست صنعت اربابندندر. اهالینك هپسی یهودی ومتعمم اولان لسانلری اشکنازجه‌در. فقط ایکنجی درجه عربجه اولمق اوزره آلمانجه ، فرانسزجه وانکلیزجه قنوشان دخی بولنیور . قصبه‌ده‌کی اصحاب املاك ایکی نمسه‌لیدن بشقه هپسی عثمانلی اولوب بونلر آره‌سنده محاربه مناسبتیله تکرار روسیه‌یه دونن ١٠٠ کشی دها موجود ایدی . شوراسی شایان قیددرکه جنك عمومی اعلان ایدلدکدن صوکره تا بو صوك زمانلره اجنبیلکینی بتون قوتیله مدافعه ایدن یهودیلر برر برر عثمانلی تابعیتنه داخل اولدیلر . یالکز ملبسده (٩٠٠) اجنبی یهودی عثمانلی تابعیتنی ترجیح ایتمشدر .

ملبس قصبه‌سنده سکانك اکثریت عظیمه‌سی روسیه‌دن هجرت ایدن یهودیلردن ترتب ایدر . نمسه‌دن ، آلمانیادن وحتی آمریقادن دخی واردر . اعلان حرب مناسبتیله روسیه تابعیتنده قالان ١٠٠ قدر یهودی عمله‌سی مملکتمزی ترك ایده‌رك آمریقایه هجرت ایتمشلردر .

ملبس شهرینك بنا ایدلدیکی اراضی وقتیله مهلك خسته‌لقلرك تحدثنه سببیت ویرن بر چوق بطاقلرله مستور ایکن دوکیلن میلیونلرله اشبو طورغون ومضر صحت کولجکلر یرینه بو کون غایت دلربا وایچه کلیتلی ایراد کتیرر باغچه‌لر قائم اولمشدر . حتی تیفوس ، قولرا مالاریا وسائر امراض انتانیه‌نك اجرای حکم ایتدیکی ١٣٣١—١٣٣٢ سنه‌سنده بیله ملبس بو خسته‌لغك هیچ بریسنه معروض قالمامشدر .چونکه سوقاقلرك تمیزلکنه صوك درجه باقیلیور . برده دلربا باغچه‌لر اورته‌سنده وسیرك بر حالده انشا ایدیلن اولرك مناظر خارجیه‌سی تمیزلکی اثبات ایدییور . استعمار شرکتندن ، باروندن آقان پاره‌لرله اهالیدن

جزئی مقدارده طوپلانان مبالغ قصبه‌نك تنظیف وتطهیر وتنویرنده صرف ایدیلیور . محاربه اعلاننه قدر ملبس سوقاقلرنده (٣٠) قدر لوکس لامبه‌سی موجود ایدی .

بوندن التی یدی سنه اول بیوك بر قیو اوزرینه موتور وضع ایدیله‌رك دمیر بورولرله قابل شرب صولر خانه‌لره توزیع ایدلدی . موتورك اشتراسنه وحوض انشاسنه ٤٠٠ لیرا قدر بر پاره صرف ایدلمشدر . شهر سریع آدملرله ترقی‌یه دوغری ایلرولمکده اولوب بوندن (١٢) سنه اول یالکز ٦٠ نفوسه مالك ایکن شمدی نفوسی درت بیکه بالغ اولمشدو . کذلك عین سنه بر دونم اراضی بر قاچ غروشه صاتون آلیرکن شمدی دونمی آنجق (٢٥٠٠) فرانقله صاتون آلمق قابلدر .

[٤] — **امور معارف** — ملبسده اناث ذکور هرکس اوقور یازار . تحصیل ابتدائی مجبوریت قطعیه تحتنده اولوب هیچ کیمسه کندینی بو مجبوریتدن وارسته ایده‌مه‌مشدر . قصبه‌ده بری لائیك دیکری دینی اولمق اوزره ایکی مکتب موجود اولوب برنجیسی مختلطدر لائیك مکتبنك اجرت سنویه‌سی ٢٠—٨٠ فرانق آره‌سنده اولوب طلبه‌نك یوزده ٢٠ یسی مجانیدر . مکتب مدیری عن اصل فاسلی بر عائله‌یه منسوبدر فقط مسقط رأسی شامدر . ١٢ سنه دنبرو اشغال ایتدیکی مدیریت طولاییسیله آیده ٢٥٠ فرانق معاش آلمقده وبوندن بشقه غایت کوزل تفریش ایدلمش بر خانه‌ده بلا اجرت اقامت ایتمکده‌در . کندیسی فرانسه‌نك (اوتوی) دار المعلمیننده‌ن شهادتنامه‌لی . استخدام ایتدیکی یدی معلمدن ایکیسی آلمانیاده اوقومشلر . الدقلری معاشلرك اقلی ٧٠—٨٠ فرانق آره‌سنده‌در . دینی ولایتك هر اوچ مکتبك موجودی ٧٠٠ قدر اولوب لائیکه دوام ایدن طلبه‌نك ایکی ثلثی اناث بر ثلثی ذکوردر . هر ایکی مکتبك غایهٔ تعلیمیه‌سنده فرقلر موجود اولمغله برابر لسان عبرانینك تعمیمی خصوصنده هر ایکی موسسه مسابقه ایدرجه‌سنه چالشمقده‌در .

٢ — ملبسك احوال اجتماعیه‌سی

[١] — **موسویلرك اقسامی ، لسانه وشخصیتلری** — موسویلر اوچ قسمه آیریلیر . برنجیسی) آشکنازیم Askenazeim) درکه شمال یهودیلریدر . بونلر آلمانیاده ، روسیه‌ده ، پولونیاده ، ورومانیاده اقامت ایدنلردرکه اساس لسانلری اسکی آلمانجه‌در . معمافیه لسانلری یشادقلری یرلرك لسانیله وبر آزده عبرانی ایله قاریشمشدر . منور موسویلرك ادعاسنه کوره آشکنازلرك یکونی (١٣) میلیونه بالغ اولیورکه بر وجه آتیدر :

روسیه‌ده	٧,٠٩٠,٠٠٠
آمریقاده	٢,٠٠٠,٠٠٠
اوستریا ومجارستانده	٢,٥٠٠,٠٠٠

آلمانیاده	٦٢٠٫٠٠٠
تورکیاده	١٠٠٫٠٠٠
رومانیاده	٢٨٠٫٠٠٠
بریتانیاده	٢٥٠٫٠٠٠
فرانسه‌ده	١٠٠٫٠٠٠
فلمنکده	٦٠٫٠٠٠
آرژانتینده	٤٠٫٠٠٠
قاناداده	٧٠٫٠٠٠
ایتالیاده	١٠٫٠٠٠
بولغارستانده	١٠٫٠٠٠
مصرده	٥٫٠٠٠
افریقای جنوبیده	٤٠٫٠٠٠
اسویچره‌ده	١٨٫٠٠٠
اوسترالیاده	٢٠٫٠٠٠
بلچیقاده	١٥٫٠٠٠
یکون	١٣,٢٢٨٫٠٠٠

یهودیلرك ایکنجی قسمی ایسه (سه‌فاردیم *Séphardim*) در . . اساساً سه‌فاردیم اسپانیاده متوطن اولان موسویلردر . سه‌فاردلرك لسانی اسپانیولجه ایکن بالآخره یاشادقلری باشقه محللر لسانلریله‌ده لسانلری قاریشمشدر .

اوچنجی قسم ایسه (مغربی) لردر . بونلرده آفریقای شمالیده وسوریه‌ده متوطن ولسانلری عربی اولان یهودیلردر. دیکر طرفدن یمنیلر(یمنی)لر ،عجملر (فارس) لر ایله برابر (مغربی)لر بر چوق مؤلفلره نظراً (سه‌فاردیم) بویوك شعبه‌سندن صاییلیرلر. بوتون سه‌فاردلرك عددی بر بچق میلیونی متجاوزدرکه بروجه آتیدر :

آمریقاده	٣٠٠٫٠٠٠
آوستریا ومجاوستانده	١٠٠٫٠٠٠
تورکیاده	٣٠٠٫٠٠٠
بریتانیه ده	٥٠٫٠٠٠
رومانیاده	٢٠٫٠٠٠
فرانسه‌ده	٢٠٫٠٠٠

فلمنکده	٦٠٫٠٠٠
فاسده	١١٠٫٠٠٠
یونانستانده	٩٥٫٠٠٠
آرژانتینده	٥٠٫٠٠٠
قناداده	١٠٫٠٠٠
جزائرده	٧٠٫٠٠٠
تونسده	٦٥٫٠٠٠
ایتالیاده	٥٠٫٠٠٠
حبشستانده	٥٠٫٠٠٠
بولغارستانده	٤٠٫٠٠٠
مصرده	٤٥٫٠٠٠
جنوبی آفریقاده	١٠٫٠٠٠
ایرانده	٤٠٫٠٠٠
هندستانده	٢٠٫٠٠٠
اسویچره‌ده	٢٫٠٠٠
صربستانده	٢٠٫٠٠٠
بلچیقاده	١٥٫٠٠٠
افغانستانده	٢٠٫٠٠٠
دیکر محلاتده	٥٠٫٠٠٠
یکون	١٫٦١٢٫٠٠٠

(آشکناز) لسانی حقنده تتبعاتله بولونانلر دییورلرکه : بو لسانك یاشی آلتی یوزسنه‌در. بو لسان عمومیتله طبقهٔ عوام طرفندن تکلم ایدلدیکی ایچون بو لسانه مخصوص بر صرف ونحو موجود دکلدر . هر نه قدر بوندن بر قاچ سنه مقدم لسان عبرانیده ایلری‌یه کیده‌ن بر قافلهٔ لسانیون آشکنازجه‌یی تتبع ایده‌رك بوکا بر شکل علمی ویرمك ایستدیلر ایسه‌ده بوکا موفق اولامادیلر . ونتیجه‌ده بو لسانی ابدی بر اهماله محکوم ایتمکدن بشقه بر شیٔ یاپامدیلر . سببی بو لسانك منفرد بر اصله ارجاعی تقدیرنده ماهیتنی غائب ایتمسی اولمشدر. بویولده چالیشانلردن بر قاچنی ذکر ایده‌بیلیرز : روسیه‌ده (دیك) (مه‌نده‌ل موخه‌رسه‌فارین) ایله (شالوم آلوخه‌م) نام مستعاری طاشییان(رابینوویچ) و(شالوم آش) نام ذواتدر. (سه‌فارد) لسانك‌ده یاشی درت یوزاللی سنه‌دن اسکی دکلدر . بونلرك‌ده تدوین ایدلمش قواعد صرفیه ونحویه‌لری یوقدر . آشکنازلرله سه‌فاردلرك دیلدن دیله دولاشان وعبرانیجه تدوین

ایدیلن ادبیاتلری ده‌واردر. بو ادبیات بالطبع انامی، حکایه‌لر ومنظومه‌لرله بر طاقم شرقیلردن ودینی بعض صلواتدن عبارتدر. شرقیلرنده ارض فلسطینه مهاجرت ویاخود کوردکلری ظلم واعتسافدن شکایت موضوعلرینی حاوی اولانلری چوقدر. حتی آشکنازلرك عبادتلرنده بیله مستعمل بعض صلواتلری موجوددر. آتیده‌کی منظومه کبی:

طال.. ته‌ین‌له راتسیس آرتسوخ
شیسه ینو بروخو بیدیتسوخ
ریو دوغون ویسیره‌ژبه آفریتسوخ
قویه‌م ایربوخه فسوخ .طال....
طال تساوه شونو ته‌وو اومه‌ته‌روس
پری اوره‌تسی له‌غووه‌ن اولسی فه‌ره‌س
ایرقاسسوقوته سه‌ره‌س
سیمو یبوتخو آته‌روس... به‌طال...

بو منظومه عید الفطیرده جناب حقدن یاغمور ایسترکن ایراد اولونور. وحقك برکتلی یاغمور ویره‌رك بوتون ارضی شنلندیرمسی نیاز ایدیلیر. بویولده یازلمش بر چوق پارچه‌لر واردرکه کلیساده امام سویلر. صوکره جماعت مشترکاً ترتیل ایدر.

موسویلرك شخصیتنه کلنجه: ارض فلسطینده وسوریه‌ده ساکن اولان آشکنازلر، سه‌فاردلردن دها آچیق کوزدر. حالبوکه اوروپاده بولونان سه‌فاردلرك عمومیتله اشکنازلردن دها زیاده حال انتباهده بولوندیغی کورولور. سببی‌ده اشکنازلرك اوروپاده کوردکلری تضییقدر.

سه‌فاردلر برنجیلرندن دها ذکی ایسه‌لرده بو ذکالرینی بوراده حسن استعمال ایده‌رك بوندن استفاده ایتمك طریقنی بیلمیورلر.

دیکر طرفدن اشکنازلر سه‌فاردلردن دها عنادجیدر. فقط هر برینك کندیسنه مخصوص ئیده آللری وبر پرنسیپلری واردر. صوکره دها فضله اهتمامکار ووظیفه شناس اولورلر. دها قورناز ودها جسوردرلر. سه‌فاردلر ایسه دها احتیاطکار دها ملایم اولور. آز چالیشمقله اکتفا ایتمك ایسترلر. بواعتبارله اشکنازلر دها چالیشقان کورونورلر. مستثنا قبیلندن اولان یوکسك طبقه‌دن ماعداسنده تمیزلك آرامق بیهوده‌در. عین زمانده هرقسمنده یهودی حرص وامساکی معروف انام اولدیغی ایچون بوراده تکرارندن صرفنظر اولنمشدر.

[٢]— **ملبسده حیات** — ملبسده بولونان یهودیلرك کافه‌سی اشکناز اولدیغی ایچون چالیشقانلق وفعالیت اعتباریله جمله‌سی بربرینه تقریب ایدر وبوراده موجود درت بیك

کشیلك اهالی‌یی برکتله حالنده تلقی ایده بیلرز. مع ما فیه طرز معیشت ورفاه ومدنیت اعتباریله بونلری ایکی‌یه تفریق ایتمك لازمدر. زیرا سرمایه داران واراضی صاحبلریله ایشجیلرك حیاتی آره‌سنده پك واضح فرقلر واردر. سرمایه داران بو ظریف قصبه‌ده بر حای لایف (*Hiat life*) سوریور، یوکسك بر حیات ایله یاشیورلر. بونلرك اولری خارجاً وداخلاً پك ظریف ومزیندر. اوروپا کاری ومنتظم بر صورتده تفریش ایدلمشدر. هر نه قدر او صاحبی بیارسنده چالیشیرسه‌ده اویا بر (آغرونوم) در ویاخود یوکسك بر تحصیل کوره‌رك حیاتك قدر ومعناسنی طاتمشدر. ملبسده نه قدر بیاره‌لر واردرکه ایچنده مکمل سه‌رلر، موتورلر، صوبورولری موجوددر. بورالرك طوپراغی تازه وتمیز.. بر قاچ بیك یشیل پورتقال فدانی واردرکه‌سنوی بیکلرجه لیرا کتیریور. بیاره‌نك بری طرفنده الما، آرمود، بادم، شفتالی آغاجلری وارو هپسنك اطرافنده هوایی تصفیه ایده‌ن اوقیمتدار اوقالیپتوسلر. بوراسی هردم صیفیه حالنده‌در. موتورك وزراعتك تنظیمی ایله مستقبل ایچون حاضرلقلری یاپان رأس متفکر هپ بو سرمایه داردر. ایشنی بیتردکدن وایش کوملکنی آتدقدنصکره اونده شزلونغك اوزرینه اوزانیر، دنیانك اك اوزاق کوشه‌لرندن کلن تلغرافلری اوقور ویاخود بر قاچ یوزی تجاوز ایده‌ن کتبخانه‌دن بر کتاب چکه‌رك اوقور. او مطلقا اك مکمل بر قاچ غرب غزته‌سنه وبالخاصه بر قاچ جریدهٔ موسویه‌یه مثلا (آحه‌روت) یاخود (هاوور)ه آبونه‌در. احتمال که (هاق‌لایی) نامنده‌کی زراعت غزته‌سنه قیمتدار بندلر کوندریور وبر قاچ لسانه‌ده‌بی شبهه واقفدر.

بعضاً اختصاصی داخلنده قلوبده قونفرانسلرده ویرر. کندیسی‌ده اونده بر ریاضت فکریه‌ده بولنورکن زوجه‌سی‌ده، قیزی‌ده، یاوروسی‌ده مطلقا فکری بر سعیله مشغولدر. بعضا راحت ایتمك ایسترکن یا کندیسی ویاخود قیزی پیانو باشنه کچر، موسیقی ایله متسلی اولورلر.

فریضهٔ دینیه‌سنی ایفا ایتمك اوزره‌ده بعضاً کلیسایه کیده‌ر واوراده‌ده کلیسانك اك قارشی طرفنده ویوقاریده اوزری هدهدلرله وآرسلان رسملریله مزین (که‌سه‌تیرو) لوحه‌سنك، اوامر عشره‌نك مواجهه‌سنده رکوع ایدر. وکلیسادن

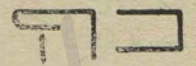

چیقارکن اوراده بولونانلر بو محترم سیما مواجهه سنده بر وضع احترام آلیرلر. بعضاً اونده ترتیب اولونان برمسامره‌ده بوتون دیکر حای لایف حیات مدعو بولونور. وبویله انسانجه ومدنی بر شهرلی قدر مسعود یاشار. بونلردن سرمایه‌دار اولانلرك یاشایشی هب بویله کچر. وبونلر ایچون آنجق برغایهٔ کمال، یکانه بر آرزو دها واردرکه نظرلرندن اوقونور والك صمیمی وهیجانکار زمانلرنده اونی تکرار ایدرلر:

«اووخ ای ارض مقدس!..»

وبونی سویلرکن کاهرب کلیمه دوغرو دونرلر ویالواریرلر. کاه نظرلری باش اوزرلرنده، دیوارده رسملری حرمتله تعلیق ایدیلن اعاظم موسویه‌یه مثلا (هرتسل)ه (ماقس نورداو)ه ویا بارون (روچیلد)ه دونر وکویا مشترکاً بونیازی تکرار ایدرلر.

ارض مقدسده بوتون حرکات اجتماعیه‌نك اك قوی عامللری بونلردر.

دیکر طبقهٔ یهودیه‌یه کلنجه بونلر ایشجیلر ودکانجیلردر. بونلرك ثروتلری معدوم کبی‌در. یشایشلری ایسه بر آز مضطربانه‌در. ملبده یشایان اهالینك قسم اعظمی بو حالده‌در. دکانجیلر اوطوردقلری اوك خارجه مخصوص اوطه‌سنده آلیش وریش ایدرلر. بونك ایچوندرکه ملبسده بوتون دکانلر اولرله ملتصق وینه کوچوجك بر قولوبه بر یووه حالنده‌در. بیاره‌لرده چالیشانلر ایسه آقشامدن آقشامه اولرینه‌دونرلر. بو طبقه دیکرندن فضله دیندار اولدیغی ایچون حیاتك بر چوق اذواقندن نفسلرینی بالالتزام محروم ایدرلر. ومثلا قاشه‌رو طاره‌فه چوق اهمیت ویردکلری ایچون اولری شیرلان ایله أتك تماس دائمیسندن متولد بر قوقوایله مالامالدر. اولری پك کیرلیدر. وسینکلر بو أولرك اك لاینفك ودائمی دوستلریدر والحاصل بوتون عامیانه معناسیله یهودی اولانلر بونلردر. مع مافیه کرك ملبسده وکرك دیکر قولونیلرده بونلرکده موقعی موجوددر. زیرا بو طبقه ایش طبقه‌سیدر وآریستوقراتلرکده واسطهٔ استراحت واعتلالریدر. بویله اولمقله برابر بزم کویلولرمزه نسبتله قابل قیاس اوله‌میه‌جق درجه‌ده کرك فکراً وکرك مدنیت اعتباریله یوکسکدرلر. ومثلا دکانجیلرك آچدقلری دکانلرده بوتون لوازم مدنیه موجوددر. زراعتله مشغول اولانلرینکده حیاتی وعائله‌سی حتی بر چوق سرمایه دار آغالرمزدنده دها مسعودانه‌در.

[٣]— **ملبسده اعتیادات دینیه واجتماعیه** — ملبسده یشایان آشکنازلرك دیانت اعتباریله دیکر موسویلردن، سه‌فاردلردن فرقلری یوقدر. (شحریت) صباح، (منحا) ایکندی (عربیت) مغرب زمانلرنده آبدست آلیر. دردر رکوعدن، انحنادن عبارت اولمق اوزره نمازلرینی ادا ایدرلر. (شابوت) جمعه ایرتسی کوننك نمازی ایسه دها فضله سورر. شهور موسویه‌دن (تشری)نك[*] اوتنجی کونی ایله آبك طقوزنجی کونی یکرمی درت ساعت اوروج طوتارلر. مالنك اونده برینی زکات اولمق اوزره ویرر. چوجوقلرینی ولادتدن سکز کونه قدر سنت ایدرلر. بونلرکده اوچ بایراملری واردر. برنجیسی

(*) شهور موسویه شونلردر. بونلر قمری‌در سنه ٥٦٧٦ در:
نیسان، آیر، سیون، تموز، آب، ایلول، تشری. حیشوهن. کیسله‌ف. ته‌به‌ت. شباط. اوده‌ر.
موسویلرده هر بش سنه‌ده بر ایکی اوده‌ر اولور.

(پیسح) خمور بایرامی درکه نیسان موسوینك اون بشنجی کوننده اعتباراً سکز کون دوام ایده‌ر. ایکنجیسی (شابواوت) تورات بایرامی درکه سیون شهرینك آلتنجی کونیدر. اوچنجیسی (سوککوت) یعنی قامیش بایرامی درکه بوده تشری آینك اون بشنجی کوننده اعتباراً سکز کون سوره‌ر. بو زمانده مظله‌نك آلتنده اوطوررلر.

آشکنازلر طاره‌ف قاشه‌رده تمامیله رعایت ایتدکلری کبی (شابوت) کونی هردرلو ایشلرینی ترك ایله استراحت ایدرلر. اوکون بوتون معاملات منقطع اولور.

طلاق دخی دیانتده موجود ایسه‌ده شرائطی معین‌در.

آشکنازلر کوریلیورکه دیانت موسویه‌نك احکام عمومیه‌سنده سه‌فاردلردن فرقسزدرلر. یالکز بعض احوال خصوصیه‌ده آیریلیر. نته‌کیم «بر زوجك وفاتنده برادری وار ایسه چوجوقلری اولمایان زوجه ایله ازدواج ایتمك مجبوریتنده‌در.» صورتنده توراتده مندرج اولان حکم روسیه‌ده‌کی بعض مفسرلرجه اوچیوز سنه اول قبول ایدلمه‌مشدر. بر ده قاشه‌رو طاره‌ف مسائلنده اشکنازلر ایله سه‌فاردلر باشقا مفسرینك اقوالنه اتباع ایدرلر. ازدواج خصوصنده‌ده فرقلیدرلر. سه‌فاردلر چوجوق دوغورمادیغی تقدیرده زوجه اوزرینه تکرار ازدواج ایتمکی قبول ایتدکلری حالده اشکنازلر بونی رد ایدرلر.

اعتیادات اجتماعیه‌یه کلنجه کرك ازدواج وکرك ختان وجنازه مراسمنده بوتون موسویلر بیکلرجه سنه‌لك عنعنات ماضیه‌لرینی ادامه ایتمك ایسترلر. یالکز اشکنازلر مراسم ازدواجیه‌لرنده غربك عاداتنی‌ده کندی عنعناتنه علاوه ایدرلر. بوندن ماعدا موسویلرده جالب دقت اولمق اوزره (مه‌زوزا) (وتیسیتیت) عادتلری واردر. هر موسوی اوینك مدخلنده اخشاب ویا معدنی بر بورو داخلنده کلمات عشره یازلمش بر کاغد ویابر مشمع بولوندیرر بونی مدخلك صاغ طرفنه ایلیشدیررلر بوکا (مزوزا) عادتی اطلاق اولونور. (تیسیتیت)ه کلنجه هر مدیونك ایچ فانیله‌سنك اوزرنده بر ایپ باغلامسی‌در. بوده موسویلرك ماضیدن قالمه اك صوك یادکارلریدر.

٥ — ملبسده حالت صحیه

موسوی قولونیلرده منتظم تشکیلات صحیه موجوددر. هر مستعمره‌ده بر طبیب سیار ایله هردرلو علاجلری حاوی بر اجزاخانه بولونیور. عین زمانده نفوس وقوعاتی‌ده ووفیات وخسته‌لقلر هم اشخاص وهم مستعمره مختارلری طرفندن وقت وزمانیله اخبار ایدلمکده اولدیغی ایچون قصبه‌ده نه کبی خسته‌لقلرك ظهور ایتدیکی نه کبی تخریبات یاپدیغی حقنده منتظم ایستاتستیقلر موجوددر بو ایستاتستیقلر شعبه مرکزلرنده محفوظدر وبی‌شبهه بوتون شرائط وثوقی حائزدرلر. بونلره نظراً قولونیلرده اك کوچوك خسته‌لقلردن بیله بعضاً

اثر كورولميور . سببى ده اولجه اهميت ويريله‌رك تدابير واقعيه‌يه توسل ايدلديكندن دولايى در. موسويلر بعض قولونيلرك ايلك تشكيلى اثناسنده بالخاصه حمادن پك چوق وفيات براقمشلردر. فقط بر طرفدن بطاقلقلرك تطهيرى ديكر طرفدن كليتلى مقدارده اوقاليپتوس آغاجلرينك زرعى، بول مقدارده كه‌نين توزيعى وصوكره قولونيلرك ايچنده هر درلو تدابير صحيه‌يه رعايت ايدلمسى وبالخاصه صويك حصرى سايه‌سنده بو كون آيلر كچديكى حالده بر تك خسته‌يه آرتق تصادف ايدلميور . صوك زمانلرده تيفوس وقوله‌را بوتون سوريه قطعه‌سنى ياقوب قاوورديغى حالده يهودى كويلرينه بو خسته‌لقلر كيرمه‌مشدر . خسته‌لق ظهورنده اعظمى بر سرعتله اولديغى يرده اطفا ايديليور . بناءً عليه ديكر كويلرمزى هر آن زده‌له‌ين خسته‌لقلردن نه حماى مرزغى‌دن، نه رمد صديدن، نه روماتيزمه‌دن ، نه ارثى ورمدن ، نه فقر الدمدن بر اثره تصادف ايدلمز . شرائط صحيه داخلنده وقوعه كلن ازدواجلر ثمره‌سى اوله‌رق چوجوق وفياتى‌ده يوقدر . اساساً عائله شرائط منطقيه داخلنده تشكل ايتديكى ايچون چوجوقلر فيضلى بر ساحه‌ده نشو ونما بوليور : بونك ايچوندركه بوراده اقامت ايدنلر سنه‌دن سنه‌يه خارجى مهاجرتلردن والتحاقلردن صرفنظر زياده‌لشيورلر . دماغلرك تنورى‌ده امور صحيه‌نك محور مطلوبده جريانه خدمت ايديور . بوتون قولونيلرده بر تك اوقومق يازمق بيلمه‌ين شخصه تصادف محالدر . يالكز ملبسده برى (طالماطوره) نامنده دينى ويالكز اركك‌لره مخصوص ديكرى (بيساسيفه‌ر) ناميله قزلر واركك‌لر ايچون ايكى مكتب واردركه طلبه‌سنك يكونى يدى يوزى بوليور . مكتبدن آلدقلرى رشيم تنور حيات عائله‌ده نما بوليور وصاغلام بر عنصر ارض مقدسك بر جنته شبيه افقلرنده سس‌سز سس‌سز نشو ونما بوليور .

٦ — لسان عبرانى وادبيات عبرانيه

موسويلرك اقسامندن بحث ايدركن آشكنازلرله سه‌فاردلرك لسانلريله حرث ادبيلرى حقنده ايضاحات ويرمش ايدم . بوراده بوتون موسويلرك سال ديده لسان ادبى وعموميلرينه ، عبرانى‌يه نقل كلام ايده‌جكز . لسان عبرانى ينه اولجه سويلديكمز وجهله السنهٔ ساميه‌نك آرامى وعربى كبى بويوك بر شعبه‌سنى تشكيل ايدييوردى . فى الحقيقه كتب سماويه‌نك الك قديم بر كتابى، توراتى حاوى اولمق حسبيله بو لسانك هم بر قيمت دينيه‌سى وهم بر مزيت عظيمهٔ تاريخيه‌سى واردر .

يكرمى اوتوز سنه‌دنبرى ارض مقدسه آقين آقين قوشان موسويلر مادامكه باشقا باشقا يرلردن كليور وباشقه باشقه لسانلر تكلم ايدييورلردى . آره‌لرنده بر وحدت عموميه وجوده كتيره‌ن عواملدن برى بى شبهه اولانى صوكره لسان اوله‌جقدى . كرك آشكنازلر وكرك سه‌فاردلر آره‌سنده دينى آيريلقلر وياخود حلى غير قابل مشكلر موجود

اولماديغى ايچون بوتون يهوديلرى باغلايه‌جق الك عظيم رابطه لسان رابطه‌سى اوله‌جقدى . بو حركت اجتماعيه عامللرى بو قيمتدار جاذبه‌يى فراموش ايتمديلر . هر شيدن اول لسان عبرانينك تعمم وانتشارينه اهميت ويرديلر . مكتبلرده لسان تدريس اولمق اوزره بو لسانى قبول ايتديلر . تعبيرات فنيه‌ده‌كى نقصانلرى اكمال ايچون هر دقيقه صرف فداكارى ايده‌رك بوتون علوم وفنونك‌ده بو لسانله تدريسنى نهايت تأمين ايده بيلديلر . وجوده كتيردكلرى بر چوق مطابع عبرانيه هر كون ساحهٔ مطبوعاته نا محدود كتابلر هديه ايدييور . اوزون سنه‌لردنبرى آرتيق ديللردن وكوكللردن زه‌ده ايسه سيلنمكه يوز طوتمش اولان لسان عبرانى، اشعار وادبياتيله، علوم وفنونيله، تاريخ وتوراتيله اسكيدن چوق فضله وبويوك بر اهميتله ديللرده دولاشيور . وشيمدى كوكللرك الك مقدس كوشه‌لرنده ياشيور .

يكى لسان عبرانى، بالطبع اوزون سنه‌لر كچمش بولونديغى ايچون توراتلرك وتلمودلرك يازلديغى اسكى لسانله لهجه اعتباريله پك فرقلى اولمشدر . فقط حرفلر دكشمش دكلدر . اسكيسى كبى يكرمى درت حرف اوله‌رق قالمشدر .

لسان عبرانينك صرف ونحو مكمللى ايكى يوز سنه مقدم جرمانيالى خرستيان (كه‌زه‌نيوس) طرفدن تنظيم ايدلمشدى . بو ذات درت يوز صحيفه‌لك قيمتدار بر غرامر وجوده كتيرمش واثرى شمدى‌يه قدر اوتوز دفعه طبع ايديله‌رك هر دفعه‌سنده اصلاح ايدلمشدر . مصلحلرك عددى كثير اولديغى كبى منسوب اولدقلرى مملكتلرده بشقه بشقه‌در . كه‌زه‌نيوس غرامرينك الك صوك طبعى درت بش سنه اول‌كى تاريخى طاشيوركه آلمانياده ساحهٔ مطبوعاته چيقارلمشدر . كه‌زه‌نيوسدن ماعدا موسويلردن (شته‌ينبرغ) وجرمانيالى (لوتساتو)ده عبرانيلرك بويوك صرفيوننددن صاييليرلر .

لسان عبرانى‌نك‌ده زنكين وقديم بر ادبياتى واردركه بونك حقنده جلدلر دولوسى كتابلر يازمق قابلدر . مع مافيه منور يهوديلرك مطالعاتنه استناداً بوراده بللى باشلى ادوار ادبيه‌لرينى تعيين ايتمكله اكتفا ايده‌جك وآنجق صوك حركات ادبيه حقنده معلومات اعطا ايده‌جكز .

تاريخ ادبيات عبرانيه‌يى تاريخ فكريات عبرانيه صورتيله تلقى ايده‌جك اولورسه‌ق ساحهٔ تدقيق وتتبعمز بوس بوتون كنيشله‌مش اولور .

ادبيات عبرانيه‌ده الك كنيش دوره (طاناخ) دورى ديرلر . بو كتاب مقدس دوريدركه ميلاد عيسادن بشيوز سنه اولدن اعتباراً ماضى‌يه دوغرو تمديد ايديلن زمانى حاويدر . بودورده كتاب مقدسدن بشقه بر أثر عظيمه تصادف ايدلميور . يالكز حضرت داوودك كتابى ومزاميرده بو دورك محصولات فكريه‌سندن‌در . بو دور ايكنجى بيت مقدسك تخريبيله ايكنجى بيت مقدسك انشاسى زماننده نهايت بولور .

ایکنجی دور ادبیٔ عبرانی‌یه (تلمود) دوری نامی ویریلیرکه میلاد عیسادن ایکی یوز سنه اولندن میلاد عیسادن بش یوز سنه صوکره‌کی زمانه قدر امتداد ایدر . مع ما فیه میلاددن (۵۰۰ — ۲۰۰) سنه اولکی زمانه عائد و (آپوقره یتیم) نامیله بر دور ادبی موجود اولدیغی تخمین اولنیورسه‌ده بو دورك آثاری زمانك دست نسیاننده خراب اولوب کیتمشدر . علمای عبرانیه شیمدی بو دورك آثارینه دسترس اولمق اوزره تتبعات اجراسیله مشغول ایمش .

(تلمود) دورنده وجوده کلن اثرلر قانونلر وله‌ژاندلردر . (تلمود) منظوم دکلدر . منثوردر وحکیمانه تفسیرلری حاویدر . بو دورك باشلیجه اثری‌ده بوندن عبارتدر .

اوچنجی دور ادبیٔ عبرانی‌یه کلنجه بوکا (غاؤنیم) علما و (راباییم) خاخاملر دوری اطلاق اولونور. بو دورده اوچیوزسنه سورمشدر. بو زمان ظرفنده کتاب مقدسك تفسیراتیله اشتغال ایدلمش وبعض آثار حکمیه وفلسفیه وجوده کتیرلمشدر .

دردنجی دور عبرانی یه (سه‌فاردیم) دوری دیرلر . بوسه‌فاردلرك دوریدرکه میلادك سکزنجی عصرندن اعتباراً ۶۰۰—۷۰۰ سنه قدر دوام ایدر . بودورده توراتك شرحنه دوام ایدلدیکی کبی بر آز فلسفه وبر آزده شعر ترقی ایتمش (ایبن‌که بیرن) (رابیو) ، (یهوداله‌وی) (مایمونیت) کبی شاعرلر یتشمشدر . بوتون بو شاعرلر اسپانیالیدرلر. بو دورك نهایتلرینه دوغرو (اشکنازیم) دوری باشلادی‌که اونلر طرفندن وجوده کلن آثار ادبیه وبا خصوص المانیاده یازیلان دینی شعرلر سه‌فاردلرك آثارینی کچمشدر .

عبرانی ادبیاتنده صوك دوره (ماهاسفیم) دوری نامی ویریلور . بو یوزاللی سنه اولندن اعتباراً باشلامش وشیمدی‌یه قدر دوام ایتمکده بولنمشدر . شعر ، غزته‌جیلق ، لسان تتبعاتی بالخاصه بو دورك محصولیدر . محل نشأتی آلمانیاده ایکن مقر انکشافی روسیه اولیور .

عبرانیلر صوك زمانلرده اولا آلمان ودها صوکره روس ادبیاتنی مشق اتخاذ ایتمشلردر. شیمدیکی حرکات ادبیهٔ عبرانیه‌نك ایسه دهازیاده شخصیت صنعتکارانه‌نك وهیجان عمومیٔ ملتك محصولی اولدیغنی ادعا ایتمکده‌درلر . اسکی شاعرلردن (یهودا له‌وی)نك صنعتده‌کی اعتلای قدیمنه معادل اولمق اوزره صوك شاعرلردن بویوك شاعر عبرانی روسیه‌ده‌کی (بیالیق) یکرمی بش سنه دنبری اثر وجوده کتیرمکده‌در .

بر طرفدن‌ده (چرنیخووسکی) ، (یعقوب قاهن) ، (شنه‌یه‌ر) نامنده روسیه‌ده یشایان شاعرلرك آثاری‌ده پك قیمتدار ایمش .

یالکز ادبیات عبرانیه‌نك تماميله (موده‌رن) اولماسی ایچون بر مدت بکلمك لزومی

حس ایدلمکده‌در . کرك رومان وکرك تماشا خصوصنده تکامل ایتمك اوزره بویله بر زمانه احتیاج کوستریلیور . هر نه قدر (په‌ره‌تس) نام شاعرك بش اون اثر تماشائیسی وار ایسه‌ده بوده بالطبع کافی عد ایدیله‌مز . ادبیات جدیدهٔ عبرانیه‌ده *(Les fabbs de la Fontaine)* ه مشابه اولمق اوزره بعض افسانه‌لر وجوده کتیرلمکده‌در . باخصوص یکی نسلك تربیه وتکامل فکریسنی تأمین ایتمك اوزره بر چوق آثار جدیدهٔ ملیه یازیلیور . نته‌کیم (نوواخ پنیه‌س) نام شاعرك بو یولده یازمش اثرلری اولدیغی کبی الك کنج شاعرلرك اثرلرندن اقتباس ایده‌رك وجوده کتیردیکی مجموعه (حازامیر) بلبل نامی آلتنده وایکی جلددن عبارت اولمق اوزره نشر ایدلمشدر . بو ذات برروس موسویسی اولوب یهودیلرك الك مشهور وطنپرورلرندن صاییلیر . حازامیرده یهودیلرك نسل آتیسی ایچون قیمتدار پارچه‌لر واردر . باخصوص بر فکر انقلاب ایله یازیلانلری شایان ذکردر . کتابك صوکنده (حاتیقوا) امید نامیله آمریقاده بولونان (ایمبر) نامنده بر شاعرك بر منظومه‌سنی درج ایدییور :

حاتیقوا

قول اوط باله واو پنیما
نه فش یهودی هومی‌یا
اوله فا آته میزراه قادیما
آیین‌له تسیون تسوفیا
اوط لو آودا تیکواته‌نو
حاتیقوا انو شانار
لاشوف له‌ئه‌ره تس آووته‌نو
له ییر باداوید خانا ...الخ

ایمبر

ترجمه‌سی

«امید — نه زمان‌که یهودینك یوره‌کنده حیات واردر . ویهودینك کوزی دائما (سیون) ه شرق جهتنه وقدسه باقیور . بزم امیدمز هنوز کچمش دکلدر . بزم امیدمز قدیم بر امیددرکه اوده ارض مقدسه عودت ایتمکدر . بز حضرت داوودك یشادیغی شهره کیده‌جکز . »

ایمبرك بو شعرینه مشابه ودها حماسی اثرلری هر کون وجوده کلیور والدن اله دولاشیور ، دیلدن‌دیله کزییور . بو یولده یازیلان اثرلر میاننده بر قاچنی دها ذکر ایده بیلیرز:

شاعر بیالیقك بوندن یدی سنه اول طبع ایدلمش (شیریم) نام کتابی ایله (١٩٠٠—١٩١٣)تاریخنه قدر یازیلان شعرلری حاوی اولمق اوزره (شنه یور)ك اوده. ساده مطبوع (شیریم اوپوئه‌موت) نام اثری ویعقوب کاهنك (سه‌یفه راشیریم)نامنده‌کی (١٩٠٤) تاریخنده مطبوع اثری بو جمله‌دندر .

صوك زمانلرد.یافاده‌یشایان بعض کنجلر واردرکه متمادیاً اثر وجود کتیریبورلر.بونلردن (باراش) (کیپنیس)نام کنجلر منظوم پارچه‌لر ، (بره‌ته‌ر) رومانلر (یاقوب‌شته‌ینبرغ) ایسه منثوره‌لر (یاقوب راپینوویچ) مقاله‌لر (یهودا غرازوفسکی) ایسه مکتب کتابلری یازه‌ق صورتیله لسان عبرانی ایچون یکی جریانلر کشاد ایدییورلر . ره‌آل جیمناز مکتبلرنده اوقوتیلان ادبیات عبرانیه درسلری‌ده بو جریانلری تحکیم وترصین ایتمکده‌در .

— ١١ —

ملبسدن جنینه

ملبس هردرلو بدایع صنعته مالك اولمش لطیف بر صیفیه‌حالنده‌ایدی ، بوراده اوزون مدت یشامق شبهه‌سز آرزو ایدلمیه‌جك بر شیٔ دکلدی . یالکز برازوای دائمی‌یه محکوم اولمق ایجاب ایدییوردی واویله تخمین‌اولنیوردی‌که بو کوزه‌ل ، قوقولی یشیل مملکتده نه قدر یشانسه بو آشکنازلرله قایناشمق قابل اولامایه‌جقدی . قصبه‌نك ایچنده اوفاجق بر کزینتی یاپمق زهرلنمك ویارالانمق دیمك ایدی . ملبسك بوتون معناسیله بزدن اوزاقلغی قدر قصبه‌ده کثیف بر شیئه تصادف اولونمازدی . بوراده‌نه بر قابالاق ، نه برفسه راست کلنه‌مزدی . هرشیٔ؛ هرشیٔ (بره‌سلاو)لی موسوی مختارك النده ایدی . مع ما فیه مختارده بی شبهه اون بش لیرا مقابلنده قیلملدایان برماکنه ایدی. او بورایه ازقضا کلن فلاحلری ایتوب قاقمغه،حتی دوکمکه کندنده صلاحیت بولیور . وبورانك شکل عبرانیسنی اخلال ایده‌جك أك کوچوك بروسیله‌یه بیله رضا کوسترمیوردی . او بورانك نام‌مستعارله هم حاکمی وهم آمری وهم صاحب یکانه‌سی ایدی . یابانجی بر شخصك بوراده مختارك اذنی ویامعلوماتی اولمادقجه یشامسی دکل حتی قیلملدامسی بیله متعسر صاییلیوردی .بوحال یالکز بوقولونی‌ده دکل بوتون مستعمرات یهودیه‌یه‌ده شامل ایمش . مادام‌که بویله ایدی . اوحالده ملبسدن آیریلیشمز آنجق بو تمثال نفوذك امدادیله قابل اولابیله جکدی . فقط بو دفعه امداد ایتمه‌دی . فکرنجه‌ایده‌مدی . ملبسك بر بچق ساعت شرقنده‌بولونان (رأس‌العین) استاسیونه کیتمك اوزره هیچ بر واسطهٔ نقلیه بولامادق . ویایا اوله‌رق بو مسافه‌یی قطع ایتمکه مضطرقالدق . اوکله‌دن بر قاچ ساعت کچمشیدی . آقشام حرکت

ایده‌جکنی خبر آلدیغمز ترەنی غائب ایتمکده ایشمزه کلیوردی . قصبه‌نك شرق جهتنده‌کی قورولغك کنارندن قصبه‌یی پك یتیمانه بر حالده ترك ایتدك . کونش بزی قاووریبوردی.دلیلمز اوزاقلرده اوفاجق بربغچه‌حالنده‌بریری کوستردی«وایشته رأس العین اوراسیدر . یاننده‌ده بر خرابه کوزوکیور»دیدی .بز مسافه‌نك یك لحظه‌ده قیصه‌لغنه قائل اولمشدق. فقط حسابمز دوغرو چیقمامشیدی . بر بچق ساعتی‌متجاوز مسافه قطع‌ایتدکدن‌صوکره بویوك‌بر صوبیریکینتیسنك ، بویوك بر سازلغك یاننه کلدك . برآز صوکره خطوط حدیدیه ایله برابر کوچوك بر غار کوروندی. اطراف تمامیله آچیقدی . بو راسی رأس العین‌پیکارباشی استاسیونی ایدی . شمالدن جنوبه وجنوبدن شماله کلوب کچن ضابطان ونفراتك اعاشه‌سی ایچون بوراده بر عسکری چادر یاپیلمشیدی . بر آز اوته‌ده ده بر قاچ عسکرله بر قاچ چادر بولونیوردی .

ترەنك زمان قدومنی صوردق . استاسیون مأمورلری لاقیدانه‌بر قاچ ساعت صوکره دیمشلردی . بز بو جوابه دها اوزمان راضی اولمشیدق . وناصل اولسه بر قاچ ساعت کچر دیمشیدك . استاسیونده دولاشیوردق . کونش آرتیق غروبه‌میل ایدییور وضیاسی ملبس جهتلرینك یشیللکلرینه‌تماس ایده‌رك بزه آقوب کلیوردی . شرق نواحیسنده‌سلفیت اراضیسی بر دومان حالنه‌دونیوردی.

بر مدت صوکره اورطه‌لق قراردی . سماده ایشیقلر یاندی . بر آن اول بو مرزغی محلدن تباعد ایتمك‌احتیاجنی دوییوردق . تکرار ترەنی صوردق.بودفعه « معلوم ده کیل » دیدیلر . ینه عینی لاقیدیله علاوه ایتدیلر :

— احتمال نصف اللیلده ...

بز ملبسدن چیقارکن احتیاجاتمزی تدارك ایتمه‌مشدك . بویله فوق الاحتمال بر حاله تصادف ایده‌جکمزی‌ده دوشونه‌میوردق . اولاً بول بر (کینین) وصوکره بر آز قوروپکمساد وبولانیق بر صو ایله بول بر (آسید لاقتیك Acide Lactipue) بو آقشامکی غدامزی تشکیل ایتدی . چادرك بر کوشه‌سنه یول قاریوله‌لرمزی سه‌روب اوزاندق . بعضاً قاریوله‌لرمزی طوپلایور ، بر مدت ترەنی بکلیور. ونهایت ینه تکرار اوزانیوردق. نصف اللیلده برمز تکرار استاسیون مأمورینی کوردی .

او اویوبان کوزلرینی اوغوشدیره‌رق« جنینه‌می ؟ ..» دیه صوردی .« اوترەن‌چوقدن لغو ایدلمش . »

— او حالده نه زمان ؟ ..

دیمك ایسته‌ین وضعیتمز مواجهه‌سنده«باقالم ، بلکه یارین‌صباحلین» سوزلرینی‌سویله‌دی. بو انتظار عذابی بزی بوتون کیجه بیتاب ایتمشیدی . آیدینلغی بویوك بر صبرسزلقله

بکلیوردق . نهایت صباح اولدی . فقط ترەندن ینه بر أثر یوق . بر طرفدن یورغونلق دیکر طرفدن آجلق بوتون شدتیله تأثیرینی یاپیوردی . بو کونده اوکلەیە قدر بکلەمك زحمتنی قبول ایتدك . اوکلەیە یقین بر زمانده استاسیونده ایکی بر ضابط آرقداشمزه تصادف ایدنجه بر آز فرحلادق . او بزه بر آز غدا خصوصنده یاردیم ایتدی .

او اثناده ترەنك صفیری ایشیدلدی . ییمکی یاریم براقەرق قوشدق . ایچنده بوش واریللر وبر قاچ صندوق بولونان بر باغاژ فورغوننه بیندك . ترەن بر مدت صوکره حرکت ایتدی . بز آیاقده صاغمزدن صولمزدن آیریلان صارمتراق اووەلری بعضاً قرمزی یلاشان قومپیغینلرینی تماشا ایدیوردق .

یارم ساعتدن آز بر زمان ظرفنده (قلقیلیه) ایستاسیوننه ، اوچ چاریك ساعت صوکره طول کرم استاسیوننه کلدك . بوراده فورغونمزی تبدیل ایتدك . فقط تیفوس خستەلرینی طاشیان قومپارتمانه کیرەمدیکمز ایچون قطرانلی آچیق بر مواشی واغوننه بیندك . ترەنك حرکتنی بکلیوردق . لوقوموتیفك بیلمم نەسی بوزلمشدی . بوراده بر قاچ ساعت بکلەمك ایجاب ایدیوردی . نهایت کونش بینمزی یاقارکن طول کرمدن آیرلدق . درجۀ حرارت ٥٨ ایدی . بر ایکی ساعت بو حاله تحمل ایتمك ایجاب ایدیوردی . صیرەسیله (عنبته) (مسعودیه) ، (رامین) ، (سیله) ، (عرابه) استاسیونلرینی کچدك . صوکره اوزون بر مدت دوام ایدەن بر وادی‌یە کلدك . بوناسی جماعین داغلرینك استطالەلرینی تشکیل ایدیوردی . ترەن وادینك ایچنده انحنالر یاپدقدن واوزون بر مدت قیوریلوب قوشدقدن صکره غروبی متعاقب جنینه مواصلت ایتدك . جنینك اولری نیم مرئی بر کولکه حالنده ایدی .

—١٢—

جنین

١ — جنینك وضعیتی ، منظرەسی وخطوط داخلیەسی

شرقنده ١٥٧ مترو ارتفاعنده کوچوك بر تپه ، عز الدین تپەسی یوکسلەن بو قصبەنك شمال غربی وغرب جهتلری (*Esdraelon*) مرج بنی عامر اووەسنە آچیلیر . جنوب جهتنده ایسه جماعیندن ، نابلسدن وسباستیەدن اعتباراً دوام ایدەن داغلر ووادیلر بوراده نهایت بولویور . وادینك جهت جنوبیەسنده ایسه (المنازل) تپەسی موجوددر.

قصبەنك بوتون اولری عز الدین داغی اوزرندەدر . کافەسنك جبهەسی اووەیە متوجهدر . قصبەنك اوك طرفنده وشرقدن نبعان ایدەرك قصبەنك خارجنده یاییلان

(عین جنین) صوینك مجراسنده یشیل باغچەلر ، فرنك اینجیری ، وخرما آغاجلری وینه غرب طرفنده خرما آغاجلری بولونیور . بو دوز اراضینك اوزرنده وبش اون دقیقه اوزاقدن استاسیون بناسی کوزوکیور . بونك آرقەسنی ایسه نظر آرتق تحدید ایدەمز اولور ، او قدر واسع ونا متناهیدر .

جنین اساساً ایکی بیك نفوسلی کوچوك بر قصبه اولمقله برابر داغ اتکنده بولوندیغی ایچون یك لحظەده قصبەنك اوفاجق وچاموردن معمول ، پنجرەسز اسمر بر طاندیره مشابه اولرینی احاطه ایتمك قابل اولیور . بوتون بوطاش ، چامور ییغینتیسی آرەسنده شهرك مدخلنده . (*Hambourg - Amérika - Linie*) قومپانیەسنك بویوك اوتلی وصولنده بر آز یوکسکده (جامع القلعه) نك بیاض منارەسی واك یوکسکده (عبد الهادی) عائلەسنك یوکسك بناسی وصوك سنەلرده انشا ایدیلن بر قاچ بنا قولایجه تفریق ایدیله بیلیر . قصبەنك صول طرفنده واتکنده مقبره علاوه ایدیلیرسه جنینك وضعیتی ومنظرەسی حقنده آز چوق بر فکر حاصل ایدلمش اولور .

قصبەنك داخلی دیکر بر چوق قصبەلرمزده اولدیغی کبی غایتله کیرلیدر وفنادر . یول نامنەده بر شی یوقدر . دەنیله بیلیر . دها قصبەیە کیرەرکن صاغ طرفده بر خاندن زیاده بر اصطبله شبیه بویوك بر کیر یتاغی ، صولده خراب بر ایکی قبه وطوپراقدن وطاش قرنتیسندن عبارت اوفاجق بر میدان واردر . بو میدانك اورطەسنده قصبەنك صویی عین جنین آقیور . اوراسی هردم چامور ، باطاقلق وعفونت یری‌در . بو صو مجراسنك بر طرفنده ایچمك ایچون دستیلر دولیور . ویابری آبدست آلیور . ویاخود کیرلی آیاقلرینی ییقایور ، دیکر طرفدن مرکب وامثالی نه قدر حیوانات وار ایسه هپ اورادن صو ایچیور . جنین قصبەسنك بو مدخلی اویله ظن اولونورکه حیوانات پازاری‌در . یرده‌کی کیر وتعفناتك بر نظیرینه هیچ بریرده تصادف ایدیلەمز . بری طرفده کوزلری رمدلی ، کیرلی ، پیس چوجوقلر یولك اوتەسنده بریسنده اوطورر ویا اوزانیر . اکثری اویوزه طوتولمش ، قاشینیر دورور . مجرایه کیروب چیقدقدنصکره اوراده قورولانیر . ویاخود اوزون بر مدت آیقلانیر طورور .

بو میدان عین زمانده بر صاتیش محلی وبر پازاردر . اوتەدن بری‌دن کلن سبزه ، میوه ، قارپوز ویاقاوون هر شی بوراده بو کیرلی سوقاقلر اوزرینه‌یاییلیر . هر شی بوراده ینیلیر . قابوقلر وکیرده بوراده اوزون مدت قالیر . مرکب ، اینك وامثالی حیوانات بورالرینی چیکنەر . اوتەیە بری‌یە داغیدیر . قالان بقیەده بر مدت تعفن ایدر .

دیکر طرفدن جنیندن چیقان بوصو شهر خارجنده باطاقلقلر یاپارق باغچەلر آرەسنده

داغيلديغى ايچون كسكين بر تعفن قوقوسى بو ميدانك سالديده رايحهٔ كريهه‌سنه علاوه اولونور . نا محدود سينكلر دالغه‌لر ياپارق بر دكز حالنده بو ميدانك اوزرنده اوچوشور دورور .

بو موقعدن صاغلى صوللى كيده‌ن يوللر بر كچى يولى حالنده‌در. صوله دوغرو كيده‌ن طريق كويا قالديريملى‌در . هر ايكى آديمده انخنالر ياپدقدنصكره حكومت قوناغنك، پوسته شعبه‌سنك ونهايت عبد الهادينك بنا سنه قدر دوام ايدر . سرايك يقيننده ايچنده شيمديلك بادنجان زرع ايدلمش اولان بلديه بغچه‌سى ايله بياض بر صيوه ايله صيوانمش اوفاجق وبر روايته كوره كليسادن تحويل ايدلمش بر جامع شريف دخى موجوددر .

يوكسكده وآرقه طرفده مكتب بناسى ايله سراى جوارنده بر قاچ اسكى دكان دخى بولونديغنى اونوتمايه‌لم . قصبه‌نك صاغ طرفنده‌كى طريق ايسه طاراله طاراله نهايت چامور وطاش ييغينلرى آره‌سنده غائب اولور .

٢ — احوال عموميه

[١] — **قضانك موقعى ، نفوسى ، مساحه‌سى** — جنين قضاسى نابلس لواسنك شمال شرقيسنى اشغال ايتمكده اولوب شمالاً طبريا وناصره قضالريله شرقاً لوايى سوريه ولايتندن آييران شريعه نهريله جنوباً نابلس قضاسيله محاط وجهت غربيه‌سنده بنى صعب وحيفا قضالرى موجوددر . اراضيسى قسماً اوفاق طاغلردن متشكل وبر قسمى دخى قوهٔ انباتيه ولطافت موقعيه‌سيله مشهور مرج بنى عامر (جزرائه‌ل) اووه‌سندن عبارتدر. طاغلرى زيتون پلاموط وسائر اشجاره مثمره ايله مستوراولوب اووه جهتى حيفا وناصره قضالرى حدودندن بدءً شريعه نهرينه قدر ممتد وسطح بحردن اوزاقدر .

قضا بلادحادثه ، سعراويهٔ شرقيه ، مشاريق جرار ، غوربيسان ناملريله درت ناحيه‌يه منقسم وبونلردن يالكز سقراويهٔ شرقيه ايله بيسانده مديريت متشكل اولوب ديكرلرينك اداره‌سى مركز قضايه تابعدر . غوربيسان ناحيه‌سى اراضئ سنيهٔ پادشاهيدن اولمق حسبيله امور زراعيه سى بيسان چفتلك همايونى مديرينه عائد وامور ملكيه وعدليه‌سى مديره محولدر .

قضانك مساحهٔ سطحيه‌سى قيود رسميه‌يه كوره (١٧٥٢) كيلو مترو اولوب تفصيلى شو وجه ايله‌در :

كيلو مترو حسابيله	نوع اراضى
٤٥	كوچك آغاج وكوكلرى حاوى اراضى
٦٠	زيتونلك »

٢٠	اشجار متنوعه‌يى حاوى اراضى
١٠٨٠	فلاحت وزراعه تخصيص ايديلن »
٥٤٢	طاشلق وغير مزروع »
١٧٥٢	

نفوسى ٤١٩١٥ اولوب ٣٩٤٧٣ ى اسلام ٧٧٢ يسى روم ٢٢٤ ى لاتين و٤٦ يسى پروتستاندر . قضا داخلنده (١٢٠) كوى موجوددر . مركز قضا جنين قصبه‌سيدر .

[٢]— **تاريخچه** — بوقصبه‌يه اوللرى عين جنين (*Enjanin* آنجانين) ديرلردى كه مدلولى پك واضحدر . (باغچه‌نك منبعى) معناسنه‌در . حتى حضرت يوشع زماننده‌ده بو شهر واردى . بالآخره (*Djinéa*) جينه‌آ صورتيله ياد اولونان بوقصبه (*Esdraelon*) اووه‌سيله قطعهٔ سامريه‌نك حد فاصلنى تشكيل ايتمكده‌در . حتى عاليله‌ليلر بر كون قدسه كيتمك ايستركن بورادن كچديلر وسامريلر طرفندن‌ده بوراده قتل عام اولونديلر .

مؤرخين موسويه‌يه كوره‌ده (أفرائيم) سبطيله (بنيامين) سبطنك تحت مالكيتنده بولونان قطعهٔ سامريه شمالدن (جنين) قصبه‌سنه قدر امتداد ايديورمش .

كتب موسويه‌ده مذكور اولان بو قصبه‌نك موقعى عند النصارا دها مهمدر . زيرا حضرت يسوع ناصره‌دن قدسه كيدركن قاچ دفعه بوراسنى زيارت ايتمشدر . حتى اون عاجزى بوراده ايى ايتمشدى . بو قصبه‌نك وقتيله بر قلعه‌سى وبر سورى دخى موجود ايدى . حالبوكه شيمدى قلعه خاك ايله‌يكسان اولديغى كى سورك يرينى‌ده فرنك اينجيرلرى طوتيور .

قصبه بويله خاطرات ماضيه ايله مشحون وموقع اعتباريله هر دورلو اسباب سعادتدن نصيبه‌دار اولماسى قابل ايكن بر چوق كويلردن دها كريده قالماسى بو قصبه ايچون نه اليم بر سؤ طالعدر .

[٣]—**امور اداريه وبلديه‌سى**— اوتوز بش سنه دنبرو قضايه مركز اتخاذ ايديلن قصبهٔ مذكوره‌نك نفوس ١٤٠٠ اولوب بونك ١٣٧٠ ى اسلام متباقيسى روم وقتوليكدر . وسطده واقع اولمسى يوزندن قائممقامك اقامت ايتديكى جنين قصبه‌سى نفوس جهتيله قضانك الك مهم قصبه‌سنى تشكيل ايتمامكده اولوب ام الفحم، يعبد ، عرابه وجبع كويلرينك هر بريسنده (٢٥٠٠—٣٠٠٠) نفوس موجوددر . جنين قصبه‌سى شمال غربى‌يه دوغرو اتساع پيدا ايدن مشهور مرج بنى عامره ناظردر . مرج مذكور قسم عموميده بر تفصيل بيان اولنديغى وجه ايله رأس جنينده باشلايان بر مثلث شكلنده اولوب شمال غربى‌يه دوغرى سكزميل طولنده بر وسعتى حاويدر . اراضيسنك بعض يرنده بطاقلق موجود اولمسنه

رغماً سیاه وتحلل ایتمش اراضیٔ وولقانیه‌دن ترکب ایدن طوپراغی صوك درجه منبت‌در . جنین قصبه‌سنك ناظر اولدیغی اشبو اووه‌یی بحر سفیده انصباب ایدن نهر المقطع اروا واسقا ایتمکده‌در .

جنین قصبه‌سنك بر بلدیه‌سی هم ده (۲٦٤٥۸) غروش بودجه ایله بر بلدیه‌سی موجود اولوب بلدیه‌نك مفهوم حقیقیسندن اولان تباعد بوراده طبیعی‌یك بارز بر صورتده تجلی ایدیور . چونکه اشبو وارداتك (۱٤۲۷۸)ی معاشانه ویالکز (٦۸۳٤)ی تنظیفات تنویراته وقالدیرم فرشیاتنه تخصیص ایدلمش متباقیسی احسانلره دفن موتایه خرجراهلره وسائره‌یه صرف ایدلمکده بولنمشدر . بلدیه‌نك دوشونوب دوشونوب‌ده بردرلو قوه‌دن فعله چیقارمغه موفق اوله‌مدیغی صوتوزیعی مسئله‌سی صحت عمومیه نقطهٔ نظرندن بر آن اول حل ایدلمك ایجاب ایدر. جنین اهالیسنك صویه اولان احتیاجلری شهرك جهت غربیه‌سنده کائن ومبذول بر صورتده جریان ایتمکده اولان عین جنین چشمه‌سیله دفع اولنمقده اولوب مذکور صو لذتلی ومعده‌یه پك خفیف اولماسنه رغماً آچیق بر صورتده جریان ایتمکده بولنمسندن ناشی بر چوق لوثیاته معروض قاله‌رق مالاریا خسته‌لغنك انتشارینه آیروجه بر سبب تشکیل ایتمکده‌در . پیکارك اوستی قپادیله‌رق صوینك دمیر بورولرله توزیعی جهتی بوندن بر بچق سنه اول دوشونیله‌رك بو خصوص ایچون دائرهٔ بلدیه‌جه (۷۰) لیرا قدر بر پاره دخی تصرف ایدلمش وحتی (۳۰) لیراسیله چمنتو وسائر مواد ابتدائیه مبایعه بیله ایدلمش ایدی. اوفاق بر استقراض عقد ایده‌رك بو صحره وساسلی انشا آته مباشرت ایتمك بلدیه‌جه ملتزم ایکن بر درلو آز مصرفه متوقف اولان بو امر خیرك قوه‌دن فعله اخراجی نصیب اولمدی. مالاریانك مستولی ودائمی بر صورتده اجرای حکم ایتمسنه واصاباتك اهالی آره‌سنده (یوزده ۹۰) ی تجاوز ایتمکده بولنمسنه کوره بویله بر عمل خیرك حیز وجوده ایصالی الزمدر . واقعا مالاریا خسته‌لغنك بللی باشلی مسببی شهر قربنده‌کی (عین نین) منبع مجراسنك عدم انتظامندن دولایی تکون ایدن مضرتلی میقروبلردر . فقط عین جنین صوینك اصلاحیله فنی بر صورتده اولره توزیعی مسئله‌سی بلدیه‌نك الك اساسلی اجراآتندن برینی تشکیل ایدر .

[٤] — **امور معارف** — جنین قصبه‌سنده بری ذکوره دیکری اناثه مخصوص ایکی مکتب ابتدائی موجود اولوب برنجیسنه (۲۰۰) دن فضله طلبه وایکنجیسنه (٦۰) طالبه دوام ایتمکده‌در .

ابتدائیه ذکور مکتبی اسماً نمونه اولوب طلبه‌سنك استعداد فطریلری شایان تحسین بر درجه‌ده بولنمقده ایسه‌ده فقر وضرورتدن ناشی اولیای اطفال لایقیله چوجقلرینك لوازم

تدریسیه وتعلیمیه‌لرینه باقامقده‌درلر . بوندن طولاییدرکه سفربرلکك اعلانی تاریخندن اعتباراً ۸۰ چوجق تحصیله وداعه وعائله‌سنك قوت لایموتنی تدارکه مجبور قالدی . معلم اولك ویردیکی معلوماته کوره قصبه‌ده بولنان چوجقلرك همان هپسی اوقومق ویازمق بیلیور . بوندن بشقه بیوکلر آره‌سنده یوزده نسبتنده قرائت وکتابته آشنا آدملره تصادف اولنور . اهالینك تحصیل علومه اولان هوسلری ضررسز اولوب چوجقلرك بر قسم مهمی جبر وشدت کورمه‌دن مکتبه دوام ایتمکده‌در . نفوس (۲۰۰۰) قریب اولان قباتیه کویی اهالیسی مکتب ابتدائیلرینك نك بر معلمله اداره‌سی قابل اولمیه‌جغنه قناعت حصوله کتیره‌رك کندی حسابلرینه اوچ معلم کتیرتدیلر . هر بریسنك ذخیره‌نی تأمین ایتدکدن بشقه برنجیسنه ۳۰۰ ودیکر ایکیسنه ۲۰۰ ر غروش معاش دخی ویرمشلردر . بوندنبشقه ایکی ابتدائی معلمك بدلنقدیلرینی آره‌لرنده اعانه طوپلامق صورتیله تسویه ایتمشلردر . جنین قضاسنك (۳۰) کوینده بولنمقده اولان مکاتب ابتدائیه سائر یرلرده اولدیغی کبی سفیل ، جاهل ، احمق اللرده‌در . عمومی اولان بو مرض مزمنك ازاله‌سیله دها جدی دها متین مؤسسات عرفانیه‌نك تأسیسی الزمدر . اعتقادمجه بتون قضاده معارف اوغورنده سنوی صرف ایدلمکده اولان (۱۳۳،٦۰۰) غروشله کنج ، منور ، فعال اللر طرفندن اداره ایدیله‌جك ایکی اوچ ، اوت بتون قضا ایچون ایکی اوچ نمونه ابتدائیسی (لیلی اولمق شرطیله) تاسیس ایدیلیرسه معارفه جدی حقیقی بر صورتده خدمت ایدلمش اولور . شمدیکی مکتبلر صرف معاش توزیعچون کشاد ایدلمش برر تنبلخانه‌دن بشقه بر شی دکلدر .

[٥]— **امور زراعیه** — قوهٔ انباتیه‌سیله شهرت بولمش مرج بنی عامری احتوا ایدن جنین قضاسنك محاسبهٔ خصوصیه بودجه‌سنده بر زراعت معلمنك تخصیصاتی موجود اولدیغی حالده حکومت محلیه‌نك بوندن استفاده ایتمسکه قالقشمیه‌رق بر زراعت متخصصنك تحریسنه قیولمامسی شایان دقتدر .

قضانك تقریباً ایکی ثلثی زراعت وفلاحت ایدلمکده اولوب بغدای وآرپه وسطی اوله‌رق بره اونبش ومحصولات سائره بره اون ویرمکده‌در الك منبت اولان قسم شمال طرفلری اولوب بتون قضادن سنوی تخمیناً ۱۰،۰۰۰،۰۰۰ کیله بغدای و ۸۰۰۰،۰۰۰ کیله آرپه و ۲،۰۷۳،۰۰۰ صوصام ، مرجمك ، بقله وسائر محصولات حاصل اولوب یالکز صیفی محصولك حصهٔ عشریه‌سی ۹۲٥۰٥٥ غروش قدردر . بو رقمك بر ثلثی داریدن نخود وپاموقدن دیکر ایکی ثلثی صوصامدن استیفا اولنمقده‌در . زیتونك حصهٔ عشریه‌سی ٤۳۱٥۳۰ غروشدر . بو سنه‌کی محصولات غایت ای ایکن بردن بره درجهٔ حرارتك یوکسلمسی یوزندن وسطی

یوزده ۳۰ نسبتنده بر تناقص حاصل اولمشدر . بر چوق قریه‌لرك تخمیناتنده اشبو آفت سماویه نظر دقته آلنمیه‌رق مأمورلرینه بیلدکارندن شاشمدیلر .

حجاز خط عالیسنك حیفا وقدس شعبه‌لری قضا داخلندن مرور ایده‌رك شطه، بیسان جسر المجامع ، عفوله ، جنینده بش موقف تأسیس اولنمش وبوندن طولایی قضانك احوال عمومیه‌سنجه بر ترقی حصوله کلمشدر . جنین یولی شام ، نابلس وقدسك طرق مواصله‌ٔ تجاریه‌سی اولمغله قضا اهالیسی بو وضعیتدن خیلی استفاده ایتمکده‌درلر .

[٦] — **آثار عتیقه** — جنین قضاسنك احتوا ایتدیکی مواقع ارض فلسطینك بر قسمندن ووقتیله معمور بلادندن اولمق حسبیله بو حوالیده دها پك مهم آثار عتیقه موجود اولمق احتمالی واردر. تل المتسلم ایله تل تعنك‌ده اجرا ایدیلان حفریاتده ظهور ایدن آثار نادره بو احتمالی مؤیددر .

تل المتسلم موقعی مقدما « ماجدو » نامیله معروف جسیم بر شهر خرابه‌سندن عبارت اولوب جنین قصبه‌سندن اوچ حیفادن بش ساعت مسافه‌ده کائندر . میلاد عیسادن یدی سکز یوز سنه اول معلوم اولان شهر مذکورك بر برینی متعاقب درت دور کچیردیککی وبرنجی دورك بادیة الشامدن هجرت ایدن (آموری) تعبیر آخرله کنعانیلره ایکنجی دورك مصرلیلره اوچنجی دورك بنی اسرائیله ودردنجیسنك‌ده رومالیلره عائد اولدیغی تاریخجه مثبت بولنمشدر . تلدن بر چاریك ساعت مسافه‌ده واقع « خربة اللجون »ده اشبو دردنجی دوردن معدود بولنان رومالیلردن قالمه بر چوق آثار جسیمه انقاضی مشاهده اولنمقده‌درکه بونلرك ایچنده نهر اللجون بوینجه انشا ایدلمش اولان سد شایان تذکاردر. ادوار اربعهٔ مذکوره‌یی یشایان اقوام صره‌سیله (ماجدو)ده یرلشمشلر وبوصورتله بو کونه قدر معروف اولان شام ـ تیه یولنی طوتمشلردر .

۲۵ مترو ارتفاعنده اولان (ماجدو) استحکاماتنده (۱۹۰۲) سنه‌سنده مرکزی لایپزیك اولان آلمان فلسطین شرکتی حیفاده‌مقیم دوقتور (شو ماخر Schumacher) ی حفریاته مأمور ایتدی . حفریات نتیجه‌سنده ظهور ایدن خرابه‌لر اسکی شهرلره عائد وآلتی یدی عصر فاصله ایله انشا ایدلمش اولدیغی تبین ایتدی . احتمال میلاددن ۳۰۰۰ سنه مقدم انشا اولنمش مستحکم بر شاتو ، طوغله‌دن بر خندق دیواری (۸ مترو عرضنده)، کنعانی آموری ، مصری ، اسرائیلی بر چوق آثار ماجدو شهرینك وقتیله تل المتسلم نام موقعده مبنی اولدیغی اثبات ایدییور . اثنای حفریاتده تلك جهت جنوبیه‌سنده بنی اسرائیلدن قالمه بر معبد ظهور ایتمش اولدیغی کبی صورتی مرتسم (لی سمع عامل یوربعام)ك خاتمی بولنمشدر . اشبو خاتم غایت سرت اولان « یاسپیس » طاشندن مصنوعدر. اوزرنده

آغزینی آچمش وقویروغنی یوقاری‌یه قالدیرمش بر ارسلان منقوش اولدیغی کبی رسمی اطرافنده ایکی سطر اولمق اوزره عبرانیجه شو عباره محکوکدر : (لی شمع افت یروبعام) ایدیلان حسابه نظراً خاتم مذکور ۲۸۷۹ سنه‌لك بر اثر اولوب بابلیلرك کاری اولان ارسلان نقشی غایت دقیق وپك نادردر. خاتمك کشف اولندیغی یرك قربنده ابنیه تللری کورلمش وطرز بناسندن سلیمان علیه السلامك دورینه منسوب اولدیغی مستبان اولمشدر . حاصلی حفریات اثناسنده مصریلره بابلیلره واسرائیلیلره عائد بر چوق آلات یوزك ، دستی ، هیکل کبی بر چوق آثار قدیمه کشف اولنمش ایدی .

جنیندن بر بچق ساعت مسافه‌ده وجنین ـ حیفا شوسه‌سی اوزرنده واقع تعنك تپه‌سنده دخی ینه فلسطین آلمان شرکتی حسابنه یاپیلان حفریات شهرك اهمیت قدیمه‌سنی اثبات ایتدی . کشف اولنان لحدلر ایچنده چوجق اسکلتلریله مملو دستیلر وآلچیدن یاپیلمش، ادوار تاریخیه‌نك الك اسکی زمانلرینه عائد اوفاق ابریقلر واوستی مصرده‌کی « تل عمارنا »ده اولدیغی کبی کوفی یازیلرله مستور طاشدن لوحه‌لر بولنمشدر . اشبو کتابه‌لر وقتیله بابل مدنیتنك درجهٔ انتشار ونفوذینی اثبات ایتمکده‌در .

۳ — جنینك حالت اجتماعیه‌سی

ایکی بیکه یاقین وهمان همان اسلام بولونان قصبه اهالیسنك سویهٔ اجتماعیه‌لری پك کریلرده‌در. حتی بوتون قطعهٔ سامریه‌ده (جنین)دن دهادوشوك بر قصبه‌یه تصادف اولوناماز . بر ، ایکی عائله استثنا ایدیله‌جك اولورسه قالان اهالینك کافه‌سی تماميله زواللی کویلیلردر . جنینه تابع (رمانه) قریه‌سنده ، (ام الفحم)ده و (یعبد) قریه‌سنده معروف عائله‌لرك اراضی صاحبی اولمق اعتباریله بویوك بر ثروته وحیاتجه رفاهه مالك اولدقلرینی بیله‌رك ینه دیه بیلیرزکه بو اجتماعی دوشوکلك بوتون قصبه‌یه شاملدر .

بورانك اهالیسی پك فنا بر صورتده یشایور . اولری اولجه سویلدیکم وجهله هر شیدن فضله بر طاندیره ویاخود سیاه بر ایزبه‌یه شبیه‌در . بو ایزبه اکثریا بر حجره‌دن عبارتدرکه یوکسك بر نقطه‌ده طاوانك قبه‌سنه یقین بر یرنده آنجق کوچوك بر پنجره (نافذه)سی موجوددر. بو اوده بر قاچ قسمه تفریق ایدیلیور . (موقده) تعبیر اولونان ویمك پیشیرمکه مخصوص اولان محل ایله (راویه) نامنده نسبةً یوکسك ویاتمغه تخصیص ایدیلن بر قسمی واردر . ینه بر کوشه‌ده اینك باغلامغه مخصوص محل موجوددر . جنین‌ك قسم اعظم اهالیسی بورالرده هر کون حیاتنك مهم قسمنی کچیرر . برطرفده کندیسی، دیکر

يانده اينكى ياتيور . حيوانات ايله برابر ياشامانك وانسانى دوشوكلكك بواك صوك بر شكلى دينيله بيلير . چولوق چوجوق بش اون كيشى هپ بوراده بولونور . بوراده يمك پيشيريليركن حيوانات متروكاتى ياقيلير . اورطه‌لق دومانله دولار . اك كوچوك برياشده ايكن مطلقا كوزلر خراب اولوب كيدر . دقتلى بر معاينهٔ صحيه‌يه تابع طوتارسه‌كز احتمال كه بو اوده يشايانلرك هم روماتيزمه‌دن هم فقر الدمدن هم ده ورمدن مضطرب اولديغنى كورورسكز . رمد ، اويوز ، بوتون خسته‌لقلر هر شئ بو زواللى انسان اسكلتلرى ايچوندر .

جنين ده بوتون بو طبقهٔ اهالى ميانده فعال اولان عضو ارككلردن زياده قادينلردر . ارككلر يا زراعدر ، يا عمله . هر ايكى حالده آنجق ايكى اوچ آى چاليشيرلر . قالان طقوز آى ظرفنده فقير وناتوان بر حلده اونده اوزانير ياتار وسوروكلنيرلر . اونك بوتون احتياجاتنى كنديسنه يتشديره‌جك قادينلدر . يورولور ، قوشار ؛ اينكى اونلر اوتلاتير . يوغورتى ويا پينرى اونلر ياپار . اوته‌دن بريدن قازانديغى ايله اركككنى بسلر .

جنين ده نه حرفته ونه‌ده صنايعه اك عاديسنه وارنجه‌يه قدر تصادف ايتمك قابل دكلدر . وقتيله جنين‌ده بر دباغخانه موجوددى . كچى دريلرينى بوراده دباغت ايتديررلردى . صوكره دستيجيلك صنعتى بوراده رواجده ايدى . شيمدى نه برنجيسى نه‌ده ايكنجيسى قالمامشدر . قصبه‌ده بر قالايجى دكانى بيله يوقمش . جبل لبناندن سيار بر قالايجينك كلمه‌سنى دائما بكلرلرمش . طقوز آى اونده ايشسز كوجسز قالان اركككلرك ايشى قسماً فساد وتزويردر . بوراده سرقت ده هر محلدن فضله ايمش . ديكر طرفدن ناصره‌دن وعفوله‌دن كتيريلن مسكراتله بوتون بينلر دومانلاشديريلير . ونه چوجوق نه زوجه نه‌ده عائله هيچ برشى اوزمان كوزه كورونمز اولور . بوتون سنه چاليشان قادين متمادياً دوكولور . وبعضاً ده جرح ايديلير . اوينه صبور ومتوكل قوجه‌سنه غدا يتشديرمكه چاليشير .

جنين اعتيادات اجتماعيه‌ى كوچوك بر مقياسده نابلسه وياخود طول كرمه بكزه‌يور . قصبه‌نك بوتون مقدراتى ده بر معتاد زنكين بر قاچ عائله‌نك النده قالمش . اونلر بوراده‌كى ظلمت عموميه‌دن تماميله استفاده ايديور . وآنجق رأس المالارينه بريكون دها علاوه‌سندن بشقه بر شئ دوشونميورلر والحاصل بو قصبه‌ده جالب نظر اولان شيلر ايسه پك معين‌در : كير ، عفونت ، خسته‌لق ، انحطاط وتدنى ، دماغسزلق ، كسل سفالت حياتيه ، جهل وظلمت ومديد بر پريشانى .. ايشته جنين بوندن عبارتدر .

حتى غريبدركه جنين اهاليسى بو حاله مطلع ايمش كبى چوجوقلرينى بو صورتله اويوتورلرمش :

— يننى —

ياعين كونى على البلوى طويلة الروح
هذا المقدر ياعين وهذا اللى انكتب باللوح
يا عين كونى على البلوات صبوره
هذا المقدر يا عين وهذا اللى انكتب بالصوره

ترجمه‌سى

« اى كوز! اضطراب وفلاكته قارشى متحمل اول . مقدر اولان ، لوح محفوظده يازيلى اولان بودر . اى كوز! ماتملره قارشى صبور اول . انسانك آلننه يازيلى اولان بودر . »

جنين اهاليسنك تا بشيكدن برى ايشتدكلرى بو خطابده نه بليغ بر معناى تسليت واردر .

— ١٣ —

سامريه‌دن غاليله‌يه

جنين‌ده بولونديغمز مدت ظرفنده باشقه بر محل بولمق محال اولديغى ايچون خسته‌خانه اتخاذ ايديلان (*Hôtel Dschenin*) ده بيتوتت ايديورددق . قصبه اطباسنك تأميناتى خلافنده اوله‌رق جنين ده تيفوس وقوله‌را بوتون شدتيله حكمفرما اوليوردى . بز بونى پك اعلا بيليوردق . تدابير واقيه اولمق اوزره برابرمزده كتيرديكمز علاجلردن شبهه ايده‌جك درجه‌ده عصبيلشمشدك . يانزده‌كى اوطه‌ده ياتان خسته‌لرك آه وانينى وياخود سرت وتهلكه‌لى اوكسوروكى بوتون كيجه يوره‌كمزى داغلايوردى . بر آن اول بو قصبه‌دن تباعد ايتمك وآرتيق بوتون قطعهٔ سامريه‌دن (*Samarie*) اوزاقلاشمق ايستيوردق . مرج بن عامر (*Esdrelon*) ايله باشلايان غاليله (*Galilée*) قطعه‌سى نكاه تجسسمز اوكنده پك نظر با كورونيوردى . كوچ حال ايله اولدن بولا بيلديكمز آرابه طلوع شمس ايله برابر بو كون بزى معهود ميدانده بكليوردى . آرابه‌يه آتلادق . غاليله‌نك عمران ومدنيتجه اك ذى شهرت بر قصبه‌سنه (حيفا) يه بر آن اول قوشمق ايستيوردق . خرما آغاجلرينك وبغچه‌لرك يانندن كچدك . اوزون بر يول كوزوكدى . آرابه متمادياً ايلريله‌يور وشماله دوغرو يول آليوردى .

(پيه‌رلوتى) غاليله‌سنده بورالرك يشيللكنى ، لطافتنى ، طبيعى چيچكلرينك كوزه‌للكنى آكلاتمقله دويميوردى . بزده لوتى كبى بواووه‌دن نيسانده كچه‌مديكمزه يانيوردق . اووه

شیمدی یاز کونشنك شدید آله‌ولری آلتنده یانمش، قاوورولمش ایدی . بوتون کذر- کاهمزده خدایی نابت قورومش اوتلردن ، صاریشین دیکنلردن وصوکره قرمزی بر طوپراقدن واوزون بر یولدن بشقه بر شیٔ یوقدی . بر ایکی ساعت بو اوزون اراضی یی قطع ایتدك . نهایت اوکمزه بر استاسیون ایله ینه بر مقدار چامور ییغینی حالنده بر چوق اوبالر کوزوکدی ، بوراسی (عفوله) ایدی .

شیمدی شمال غربی استقامتنه قیویرلدق . آرابه‌مز اقلی (٤٠) کیلو مترولق بر مسافه قطع ایده‌جکدی .

بر طرفدن آرابه‌مز پك حالسز ، دیکر جهتدن آرابه‌جیمزده بر آز عجمی اولدیغی ایچون اك ظریف اولان بو یول بزه نا قابل تحمل بر عذاب اولاجقدی . بز اوکله‌یی متعاقب آرتیق ده‌کیزه قاووشه‌جغمزی امید ایدییوردق . حالبوکه یولمز بر ایکی ساعت صوکره بوس بوتون فنالشدی . شیمدی دیك یوقوشلره طیرمانیور ، طاشلق وقیالق یرلردن آشیوردق . کذرکاهمزده نه بر کوی نه‌ده انسان واردی . نصف النهاردن اپجه بر مدت کچمشدی که ایچنده بر قره‌غول بناسیله برقاچ أو بولونان بر کویدن کچدك . (جیده) دیدکلری زمان بز حیرتلر ایچنده ایدك . فرقنه وارمه‌دن آرابه‌مز نه قدر یرلر دولاشمش ایدی . حیفایه اوچ ساعت دها بولوندیغنی سویلدکلری زمان آووجمزی صیقیوردق . بر ایکی ساعت صوکره ینه داغلره طیرمانمغه باشلادق . (حارثیه) صرتلرینی آشدقدنصکره کرمل داغی Mont Carmel صول طرفمزده بوتون یشیللکیله کوزوکدی . بر مدت زیتون آغاجلرینك آره‌سندن کچدك . آرتیق اوزاقلردن بر ماویلك فرق اولونمغه باشلیوردی . کذرکاهمز شیمدی عفوله‌دن کلن شمندوفر یولینی تعقیب ایدییوردی . بوتون بو کچدیکمز وادی مصر بغدایی ایله وبعض سبزه‌لرله مزروع ایدی .

نهایت صول طرفمزده ایکی ظریف کویی ترك ایتدك . بونلردن بری (الیاجور) دیکری ایسه (بلد الشیخ) ایدی . شیمدی دکز بوتون وضوحیله کوزوکیور . عکا قوینی تعقیب ایده‌ن بیاض قوملر تمامیله کورونیوردی . نهایت جبل الکرملك برقیوریتیسنی کچدکدنصکره بر ایکی الماس ایرماغه تصادف ایتدك . کلوب کچنلرك کثرتندن اقصای عمرانه واردیغمزی آکلایوردق . نظرمزك اوکنده شیمدی هر شیٔ دکشمش ایدی .

— ١٤ —

حیفا

١ — حیفایه کیره‌رکن

حیفانك اك کوزه‌ل زمانی احتمال که اقشام زمانی ایدی . قصبه‌یه داخل اولورکن کرملك اتکنده ، قیرمزی کیره‌میدلی ، بر بندن آیری بر چوق اولر کوزوکدی . اوته‌ده بری‌ده یشیل آغاجلرده بو یکی اولرك لطیف منظره‌سنی سوسلیوردی . کذرکاهمز منتظم بر شوسه حالنی کسب ایتمش بر ایکی قاتلی بنالر ، یوکسك وکنیش بالقونلر ، ظریف وبو یالی پانجورلر تمامیله نظر دقتی جلب ایدییوردی . حیفا ، دها ایلك آدیمده انسانه

— کوربیورسکز آبن نه قدریکی وکوزه‌لم ؟..

دیمك ایستیوردی . فی الحقیقه حیفا پك یکی ایدی . غاراولدیغی آکلاشیلان بر محلدن کچدك ، آرتیق تمامیله شهره داخل اولیوردق . ماوی‌ده کیزك سسنی قولاقلرمزله ایشیده‌جك قدر یاقینلاشمش ایدك . حیفایی کورمه‌دن اول اونك ایچون دماغمزده حاصل ایتدیکمز خیالی منظره شیمدی حقیقی بر شکل آلمشدی . وحتی اعتراف ایتملی یزکه بو شکل فضله تزین ایدییور وفضله کوزه‌للشیوردی . اوزاقلره قدر امتداد ایده‌ن صاف ولطیف بر قوی ؛ صوکره دکز کنارینه دوغرو متوکلانه دوران بر چوق خرما آغاجلری وبوتون قوی امتدادنجه قوملو وتمیز بر ساحل ؛ صوکوه اوزاقده بر قصبه‌نك خیالی « عکانك منظرهٔ بعیده‌سی » کورولیوردی .

تمامیله تصدیق ایتمشدك که حیفا کوزه‌ل بر قصبه ایدی . باخصوص (جنین) وحتی (طول کرم) و (نابلس) ك یاننده بی شبهه بوراسی بر جنتی آکدیرییوردی .

حیفا ، بیروتك کوچوك بر همشیره‌سی ایدی . بیروتده‌کی ملامح وجهیه عینیله حیفاده کورونیوردی . بویوك بنالر ، بویوك وجامکانلی مغازه‌لر ، موتورلر ، اوتللر کوزلجه انشا ایدلمش بیروت طرزنده اولر وصوکره بیروتك متمدن ، تمیز وظریف انسانلری برر برر کوزمزك اوکندن کچیوردی . منتظم وتمیز بر یولدن کچرکن ظریف باغچه‌لر ایچنده اولر کیتدکجه کوزلله‌شیور ومحله دها فضله کبارله‌شیوردی . نهایت مدخلی بیاض مدیه قابوقلری ایله دوشه‌نمش شیق وبویوك بر بنانك اوکنده آرابه‌مز توقف ایتدی . اوزرنده (Hotel Karmel) دیه یازیلمش ایدی .

کیردك . متبسم سیمالر بزی قارشیلادی . تمیز تفریش ایدلمش اوطه‌مزه کیردیکمز زمان ذهنمزده بی اختیار متمادی مقایسه‌لر دولاشیوردی . دماغم کندی کندینه سویلنیوردی :

اوته‌كى قضالرك منظرهٔ عموميه‌سى كيرلى وسياه احجار وياطوپراق ييغننندن عبارتدى. بوراسى قرمزى كيره ميدلرله ،لطيف پانجورلريله، آغاجلريله وهردم ذى حيات، ملون چيچكلريله بركلين كبى كورونيور ونظرى بوتون معنا سيله جذب ايديورودى .

اوته‌كى قضالرده آچيق مجرالردن صودولديران مركبجيلر ؛ كيرلى كويلولر؛ چيپلاق، سينكلر ايچنده،طوپراقلر آره‌سنده اوينايان چوجقلر؛حركتسز وزواللى بر اهالى؛ قورقاق وبى معنابر محيط..بوراده كوزه‌ل وجانلى آرابه‌لر ؛ سوسلر ، كوزه‌للكلر ؛ چوجوقلرده بر تميزلك؛اهاليده روحه نفوذايده‌جك بر حس تجسس؛حيات ايچون ، نور ايچون برجسارت، بر حيات واردى . اوته‌كى قضالرده اوته‌يه برى‌يه سوپرونتيلر،كيرليلكلر آتيلمش؛ سينكلر اطرافنه اوشوشمش ؛ اوته‌سنده بريسنده كوزلرى كورلكه محكوم‌رمدلى چوجوقلر،اللرنده كيرلى دكنكلرله اوته‌يى برى‌يى قاريشديريور . بوراده سوقاقلر تميز، انسانلر تميز، عفونت وكيردن اثر يوق .

اوته‌كى قضالرده‌كى اولر بر سفالت اوجاغى ، نور وضيادن محروم برزندان ؛ بوراده‌كى اولر دها ايلك باقيشده آكلاشيليوركه پر نور وضيادر. اوراده يشايانلر ، عاجز فقط مستبد بر اركك ، جاهل ومظلوم بر قادين ، وصوكره شيماريق پيس چوجوقلر حيات يوكنى طاشيورلر ، بوراده اوقومش ، حياتك معناسنى هر وضعيتندن اكلاديغنه حكم ايديلن بر زوج . اوقومش وتربيه‌لى بر قادين ، مستقبله حاضرلانمش بر چوجق وصوكره مسعود بر عائله .

اوته‌كى قضالرده بالخاصه صاتيجيلر صنفى نظر دقتى جالب.هردرلو تشبثدن محروم يرندن قيلمدانه ميه‌جق قدر تنبل انسانلر ، دكاننك سيم سياه اوروجكلى ، عفونتلى ، وطوپراقلى دكاننده سينكلر ايچنده يوزه‌ن بر زواللى ، بوراده ايسه اك كوچوك بر دكان بيله جامكانلى، تميز بر پرلانطه كبى پارليور .

اوته‌كى قضالرده بر اوتل يوق ، تميز بر بر دكانى ، بر لوقانطه ، بر كاغدجى يوق . هر طرف ئولو؛ بوراده ايسه تميز براوتل بولابيلر سكز . هرشئ بولابيليرسكز. ونهايت مدنى بر انسان حالنده يشايه بيليرسكز .

حيفانك بر يولى اوزرندن تصادفى اوله‌رق بو اقشامكى مرور ذهنمه بوتون ظاهرى فرقلرى القا ايتمشدى . فقط بن بوتون اوماضى كويلره خطاب ايديور . ويه‌نى اختيار سويله‌نيوردم : « اونلر نه قدر كوركوسز ونه قدر زواللیدر .»

يمك زماننك تقربنى اعلان ايدن اوتلك ايلك چاكسسى بنى بو أليم مقايسه‌دن آييردى . صالونه ايندكم زمان (آسه‌تيلن) ايله تنوير ايديلان صالونده بر قاچ آلمان كنجك مسعود قهقهه‌لرى چينلايوردى.

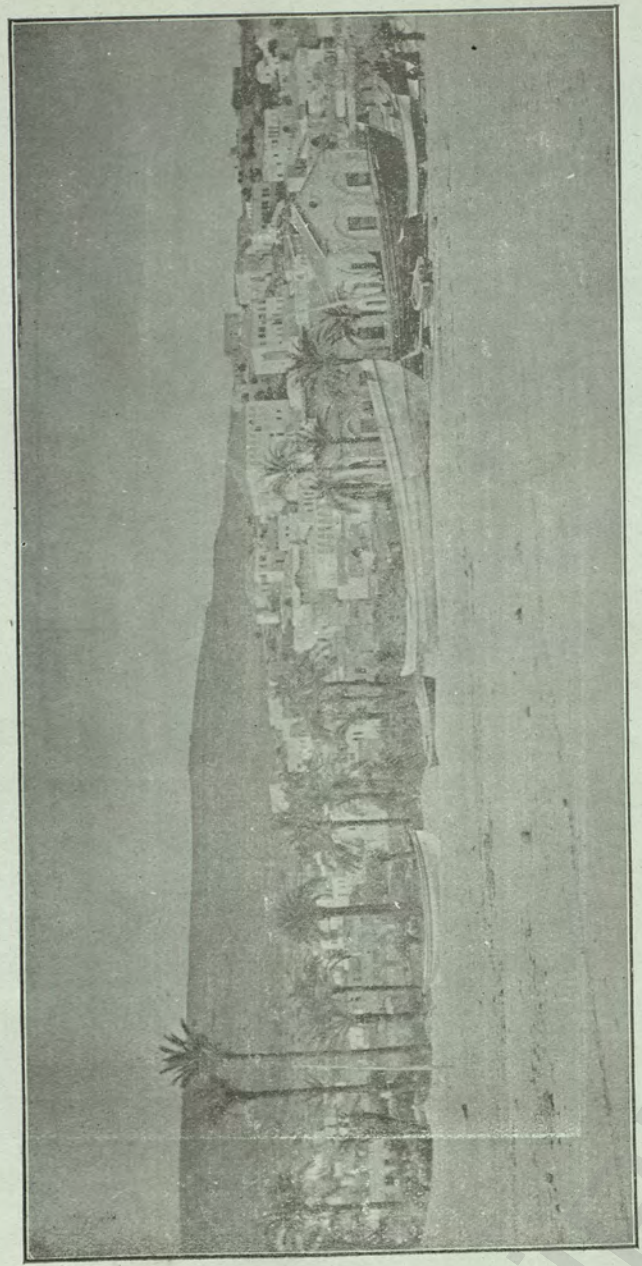

حيفا قصبه‌سنك شرق جهتندن : غزه‌ی

TÜRK TARİH KURUMU

٢ — حيفانك وضعيتی، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی

شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه دوغرو امتداد ایده‌ن بحر سفیدك تمیز بر ساحلنده وعكا قوینك منتهای جنوبیسنده‌واقع اولان بو قصبه‌نك جنوب وجنوب غربی جهتلری نهایت (٥٥٠) مترو ارتفاعنده بولنان كرمل داغنك (جبل مار الیاس) اتكنده بولونیور . حتی (حیفا) كلمه‌سی بر روایته نظراً داغك آرقه‌سنده گیزلنمش اولمسندن كنایه اولمق اوزره لسان عبرانیده‌كی (Khafah خفاه) كلمه‌سندن، دیگر روایته نظراً جبلك دكزه دوغرو استطاله‌سندن تشكل ایتدیكی ایچون ینه لسان عبرانیده‌كی Kof (كف) كلمه‌سندن محرف ایمش. بو قصبه‌یه اولجه قالومون(Calomon) دینیلیرمش. حتی بعض مؤرخین بو قصبه‌یی سیقامینوس (Sycaminos) قصبه‌سیله قاریشدیرمشلردر . حالبوكه سیقامینوس قصبه‌سی، (Sycomore) جمیز آغاجلرینك بولوندیغی یردیمكدر . حال حاضر حیفاسنك جهت غربیه‌سنده وساحلدن بش كیلومترولق اوزاقده بولونان (رأس الكروم) برونندن صوكره كلن (تل السمك) نام محلده بولونیور . قالامون قصبه‌سی ایسه ینه قصبه‌نك بر بوچوق كیلومترو غربنده وشیمدی‌یه‌قدر (حیفا العتیقه) نامیله توسیم ایدیلن محلده ایدی . تلموده حیفا ایله شیكمونا (Shikmonah) بر برندن تفریق ایدلمشدر . شیكمونا ایله تل السمك كلمه‌لری آره‌سنده آز چوق تحولات زمانیه‌یه دوچار اولمش بر قرابت لفظیه بولوندیغی ده كورولمكده‌در. شیكمونا ایسه سیقامینوسك بر شكل عبرانیسندن باشقه برشی دكلدر . كرك قالامون وكرك سیقامینوس بلده‌لری ساحل بحر سفیدده بولونان ایكی رقیب وقدیم بلده ایدی ایسه‌ده بونلر مرور زمان ایله دوچار خرابی اولمشدر . (حیفا العتیقه)، قالامونك وتل السمك‌ده موجود رومه‌ن وبیزانس دورلرینه عائد خرابه‌ده، سیقامینوسك تربه‌لرندن باشقه برشیٔ دكلدر . یكی حیفا ایسه قالامونك بر بچق كیلومترو شرقنده یكیدن بنا ایدلمش وحتی اهل صلیب زمانلرندن صوكره‌ده بعض تخریباته وحتی مصرلی ابراهیم پاشا زماننده‌ده بومبارد‌مانلره دوچار اولمش وقصبه‌نك شرق طرفلرنده‌كی (برج السلام)؛ موقعی ینه خرابه حالنده بولونمشدر .

كرمل داغی حیفانك منظره‌سنه بر حسن وعظمت اتحاف ایدیور . كرمل اولماسه‌یدی، حیفا دكز كنارینه آتیلمش علی العاده بر قصبه اولوردی . حالبوكه كرمل بورانك حیات عمومیه‌سنه بر وسعت بدیعه ویریور . كرملك، حیفانك آرقه‌سنه دوشن سمت شمالیسنك استطاله‌لری پك گنیش اولمدیغی ایچون حیفا شرقدن غربه دوغرو اوزانیور . بوندن دولایی طولی ایكی كیلومترو قدردر . عرضی ایسه یارم كیلو مترو بیله دكلدر .

حیفانك منظرهٔ عمومیه‌سی بوتون یشیللكلریله واولرینك یكیلكی ایله پك گوزه‌لدر . قصبه‌نك

TÜRK TARİH KURUMU

پانوراماسنی تمامیله احاطه ایتمك ایچون یا دكزده بر آز آچیلمق،یاخود كرمل داغنك صرتلرینه چیقوب قصبه‌یی تماشا ایتمك لازمدر . كرمل طریقی پك دیك بر یوقوش حالنده‌در . بورادن حیفا، قنادلرینی آچمش زنكین بر قوشه بكزه‌ر . شرق طرفلرنده یهودی قولونیسی واراضیسی،دها صوكره بر آز منحط اولان،وادی ایچنده اسلام محله‌سی ودها صوكره حیفانك دكانلرینی وسائره‌سنی حاوی قدیم حیفا اقسامی، غربه دوغرو خرستیان محله‌سی وأك صوكده تام غرب طرفده داغدن دكیزه دوغرو اوزانان اوزون ومنتظم و كناری باغچه‌لرله مستور آلمان محله‌سی ویولی..رأس الكرومه دوغروا امتداد ایده‌ن بر قاچ كیلو مترولق دوز ساحه‌ده ایسه آلمان قولونیسنك منتظم وتمیز اراضیسی كورونور .

حیفاده یوكسله‌ن عظیم بنالر قولای قولای صاییله‌جق قدر آز دكلدر . بونلرك كافه‌سی اجنبیلره وهیچ اولماز ایسه ملل غیر مسلمه‌یه مخصوص ومنحصردر . بونلرك بر قسمنی تعداد ایده بیلیرز :

فرانسیسكان مناستری،په‌رقارمه‌سلرك مناسترو كلیساسی ، دام دونازاره‌ت مناستری ، فره‌ر مكتبی ، آلمان قاتولیك دار العجزه‌سی ، انكلیز خسته‌خانه‌سی وكلیساسی ،پروتستان مكتب وكلیساسی، (Templier) لرك مكتبی ، آلمان مكتبی ، روم كلیساسی ، روم اورتودوقس كلیسا ومناستری ، مارونی كلیساسی ، آلمان ، آمریقان ، انكلیز،ایتالیان، اسپانیا ، روس قونسولوسخانه‌لری ، كرمل اوتلی، جامع شریف وبونلردن ماعدا كمرك، استاسیون ، ساعت قله‌سی وبر قاچ بویوك خانه ...الخ

بوتون بو بنالر حیفانك اوته‌سنده بریسنده بر هیكل حالنده یوكسه‌لیور . وقصبه‌یه بر قیمت عظیمهٔ عمرانیه ویریورلر .

قصبه‌نك منظرهٔ داخلیه‌سی‌ده خوشدر . حیفا داخلاً‌ده او قدر كولومسه‌ین ، پارلاق وضیادار بر قصبه‌دركه هر طرفده یكی بر حیات مشاهده اولونور . داخلاً‌ده بیروته اوقدربكزییوركه توتونجیلریله قهوه‌لریله هر شیئیله كوچوك بر بیروت.

قصبه‌نك دكز كنارینی تعقیب ایده‌ن تمیز شوسه‌سندن ماعدا بوكاموازی اولمق اوزره قصبه‌ده بر یول دها موجوددر . بویول چارشی ایچنده كسیلیور . حیفانك چارشیسی وقتیله‌دها كیرلی ایمش. شیمدی اوزرنده‌كی پرده ییقدیرلمش ؛ قالدیرملری‌ده یاپیلمش ایمش . هر حالده بو چارشی حیفایه هیچ یاراشمیور . مع ما فیه قصبه‌نك غرب محله‌سنده آچیلان فرنك بقال مغازه‌لری ، قصابلری ، قماش ومانیفاطوره مغازه‌لری پك مطنطن ودلربادركه چارشینك بو نقصانی بشقه بر طرفده ازاله‌یه چالیشیور .

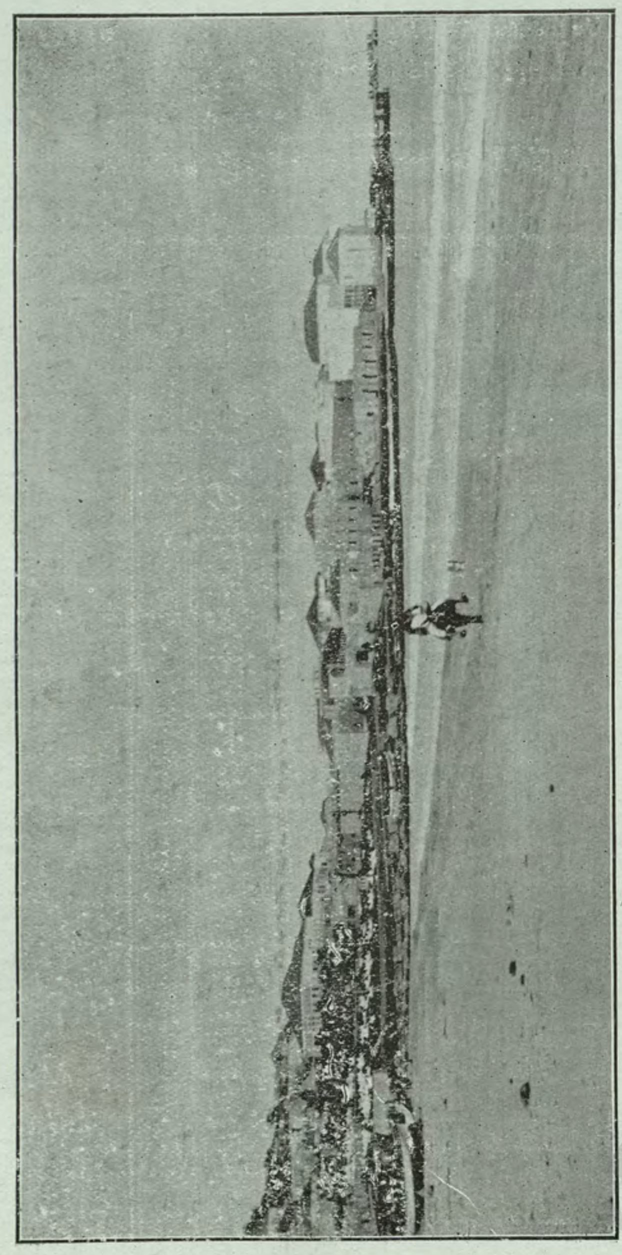

حیفا قصبه‌سنك شرق جهتندن منظره‌سی

قصبه‌ده موجود بو عمومی یوللردن ما عداسی طاروکیرلیدر. هرحالده حیفا، تراموای وتنویرات، صو، ریختیم وقانالیزاسیون خصوصنده‌کی بر چوق نواقصیله برابر پك ممتاز بر قصبه‌در. بحر سفیدده بیروتدن ویافادن صوکره بی شبهه أك مترقی بر اسکله درکه قیمتدار وشعشعه‌دار بر استقباله‌ده مالکدر.

۳ — احوال عمومیه

[۱] — **موقع ونفوسی** — حیفا قضاسی عکا سنجاغنك جنوب غربیسنده کائن اولوب شرقنده ناصره قضاسیله نابلس لواسی، جنوبنده جنین وبنی صعب لوالری موجوددر. جهت غربیه بحر سفیدله محاطدر.

قضاده ذکور واناث (۱۳۳۲ سنه‌سنده) ۳۰۷۳۷ نفوس اولوب بونك ۲۳۸۲۳ ی اسلامدر.

قضانك نفوس ایستاتستیقی

۱۳۲۷ سنه‌سنده	۱۳۳۲ سنه‌سنده (حزیران نهایتنه قدر)	
۱۹۲٤٤	۲۳۸۲۳	اسلام
۹۱٤	۱۱۱۷	یهودی
۲۱۰۹	۳۱۲٤	قتولیك
۷۸۲	۸٦۸	روم
۲۲۱	۲٤۹	لاتین
۱۲۵	۱۹٦	مارونی
٤۵	۵٤	پروتستان
؟	٦۸٦	یبانجی اسلام
؟	٦۲۰	« غیر ملم
۲۳٤٦۰	۳۰۷۳۷	یکون

بالاده‌کی جدولدن مستبان اولدیغی وجهله قضانك نفوس عمومیه‌سنده بش سنه ظرفنده (۷٤۳۷) بر تزاید حاصل اولمشدرکه سائر قضالره نسبتله بو مقدار شایان قیدوتذکاردر.
قضا ۳ ناحیه ایله ۸٤ قریه‌دن ترکب ایتمکده اولوب قیود رسمیه‌یه کوره (۵٤٤) نفوسلی زمارین و ۲٦۹ نفوسلی خضیره کویلری یهودی مستعمرلرینه عائددر.

(قضا وناحیه‌یه مربوط بدویلر)

غابة الجرکس ترکمان بدویلری
ضمایری «
شیخ حلو «

نفیعات «

کباره «

فضا مرکزی حیفا قصبه‌سیدر. قصبهٔ مذکوره کمرک، تجارت، نفوس ومعموریت نقطهٔ نظرندن پك زیاده جالب دقت بر ترقی ابراز ایتمکده‌در.

حیفا نفوسی

١٣٢٧ سنه‌سی	١٣٣٢ سنه‌سی	(حزیران نهایتنه قدر)
٣٦٣٥	٤٥٠٠	اسلام
١٩٨٩	٢٩٧٠	قتولیك
٢٢١	٢٤٩	لاتین
١٣٨	١٩٦	مارونی
١٢٥	٣٠٤	یهودی
٧٨٢	٨٦٨	روم
٤٥	٥٤	پروتستانت
؟	٦٨٦	یبانجی اسلام
؟	٦٢٠	« غیر مسلم
٦٩٤٥	١٠٤٤٧	یکون

دیمك اولیورکه حیفا قصبه‌سی نفوسجه، قیود رسمیه‌نك حقیقتدن اولان تباعدلرینه رغماً، ینه بش سنه ظرفنده درت بیکه قریب بر تزاید کوسترمش اولیور.

[٢]— **حیفا لیمانی** — نفوسجه کیت کیده بیوك بر اثر ترقی کوسترن حیفا لیمانی وقتیله غایت حقیر بر بالقجی اسکله‌سی ایکن شمندوفرله جنین وشام منطقه‌لرینه ربط ایدلدی ایدیله‌لی غایت سریع (عکانك ضررینه اوله‌رق) بر صورتده کسب ثروت وسامان ایلمکده‌در. آتیده‌کی رقملر مدعامزی پك واضح بر صورتده اثباته کافیدر.

کمرك وارداتی

حیفا لیمانی	سنه
٣٠٥،٨٣٠	١٣١٠
٥٤٧،٠٠٠	١٣١٥
٥٧٢،٠٠٠	١٣٢٠
٤،٣٠٠،٠٠٠	١٣٢٨
٥،٠٠٠،٠٠٠	١٣٢٩

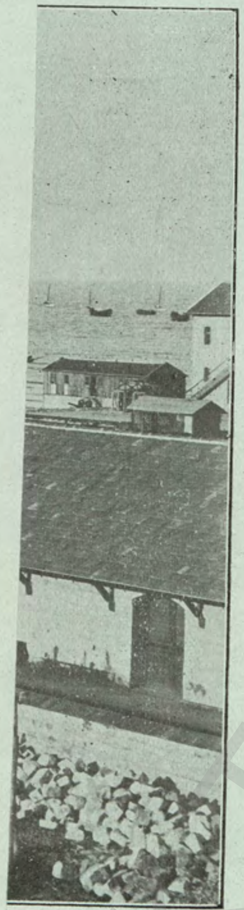

TÜRK TARİH KURUMU

نفیعات »

کباره »

قضا مرکزی حیفا قصبه‌سیدر. قصبۀ مذکوره کمرك، تجارت، نفوس ومعموریت نقطۀ نظرندن پك زیاده جالب دقت بر ترقی ابراز ایتمکده‌در .

حیفا نفوسی

(حزیران نهایتنه قدر)	١٣٣٢ سنه‌سی	١٣٢٧ سنه‌سی
اسلام	٤٥٠٠	٣٦٣٥
قتولیك	٢٩٧٠	١٩٨٩
لاتین	٢٤٩	٢٢١
مارونی	١٩٦	١٣٨
یهودی	٣٠٤	١٢٥
روم	٨٦٨	٧٨٢
پروتستانت	٥٤	٤٥
یبانجی اسلام	٦٨٦	؟
» غیر مسلم	٦٢٠	؟
یکون	١٠٤٤٧	٦٩٤٥

دیمك اولیورکه حیفا قصبه‌سی نفوسجه ، قیود رسمیه‌نك حقیقتدن اولان تباعدلرینه رغماً ، ینه بش سنه ظرفنده درت بیکه قریب بر تزاید کوسترمش اولیور .

[٢]— **حیفا لیمانی** — نفوسجه کیت کیده بیوك بر اثر ترقی کوسترن حیفا لیمانی وقتیله غایت حقیر بر بالقجی اسکله‌سی ایکن شمندوفرله جنین وشام منطقه‌لرینه ربط ایدلدی ایدیله‌لی غایت سریع (عکانك ضررینه اوله‌رق) بر صورتده کسب ثروت وسامان ایلمکده‌در . آتیده‌کی رقملر مدعامزی پك واضح بر صورتده اثباته کافیدر .

کمرك وارداتی

سنه	حیفا لیمانی
١٣١٠	٣٠٥٬٨٣٠
١٣١٥	٥٤٧٬٠٠٠
١٣٢٠	٥٧٢٬٠٠٠
١٣٢٨	٤٬٣٠٠٬٠٠٠
١٣٢٩	٥٬٠٠٠٬٠٠٠

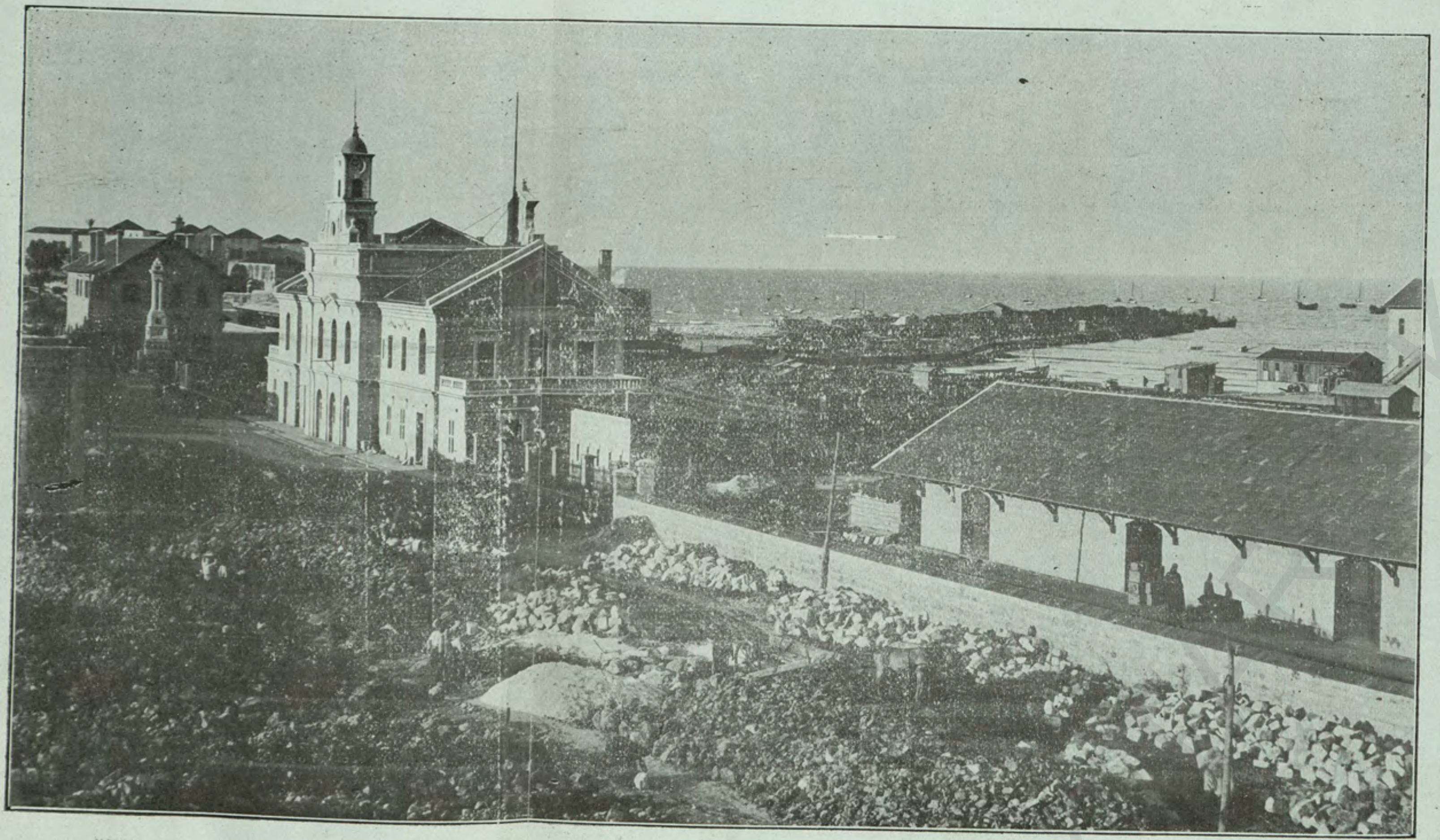

حیفا استاسیونی - قره جهتندن کورونیشی

احوال حاضرۀ حربیه‌دن دولایی حکومت محلیه‌نك بر چوق وثائق رسمیه‌سیله برابر کمرك دفترلرینك مهم قسملری دخی طبریایه نقل ایدلمش اولدیغندن ١٣٣٠ و ٣٢،٣١ سنه‌لرینه عائد واردات عمومیه الده ایدیله‌مامشدر . بونکله برابر بالاده درج ایدیلن جدول ترقینك نه قدر سریع اولدیغنی بالغاً ما بلغ ایضاحه کافیدر . عصر حاضر مالینك ایلك سنه‌لرنده عکانك کمرك وارداتی ٤—٥ میلیون غروش وحیفا ککی تخمیناً ١٠٠ بیك غروشی راده‌سنده ایکن واو صره‌لرده یالکز بر حمالك یومیه‌سی ٦—٧ مجیدیه‌یه بالغ اولورکن یواش یواش حبوبات تجارتنك محوری عکادن حیفایه دوغری انتقاله باشلایه‌رق باخصوص درعا — حیفا خطنك کشادندن صوکره حیفانك یالکز کمرك وارداتی صوك سنه‌لرده (٥) میلیون غروش تجاوز ایتمشدی . عکانك کمرك وارداتی ایسه بالعکس تنزل ایده‌رك ١٣٢٣ سنه‌سنده ٧٤٧٠٠٠ غروش و ١٣٢٤ سنه‌سنده (٥٨٣٠٠٠) وبر سنه صوکره ٤٥٩٠٠٠ غروشه تنزل ایتمشدر . هله ١٣٢٨—٢٩ سنه‌سنده‌کی واردات هرحالده (١٠٠) بیکی تجاوز ایتمامشدر .

حیفا لیماننده فورتنه شمال روزکارندن تولد ایدرسه بارنمق محالدر. فقط قویك جنوب، شرق وغرب جهتلری اولدقجه قپالی اولدیغندن دیکر روزکارلرك وزانی مراکب بحریه‌یی او قدر تهدید ایتمز . بك بیوك واپورلر ساحلدن ٤و٥ میل اوزاقده حیفا لیماننه کلیرلر .
شمال روزکارندن تولد ایتمین فورتنه‌لرده حیفا لیماننده اونبش، یکرمی قدر واپورك بارینددیغی کورلمشدر . لیمانك ساحلی صیغ اولوب بر میل کیدلدکدنصکره اونبش متره قدر درینلکه تصادف اولنور .

حیفاده هنوز لیمان یوقدر . بر میلیون لیرا صرفیله لیمان انشاسی ایچون حجاز تیموریولی اداره‌سنه امتیاز ویرلمشدر .

معموریت خصوصنده دخی حیفا غایت مستثنی بر موقع اشغال ایتمکده اولوب کرك جهت شمالیه‌دن وکرك ایستاسیون جهتندن خیلی اتساع پیدا ایتمکده وبر چوق یالیلر، کاشانه وباغچه‌لرله بیوك تجارتخانه‌لرله کسب زینت ایلمکده‌در .

عکادن ٣٠ کیلو مترو بعد جنوبیسنده وکرمل طاغنك اتکنده واقع حیفا روما ویونان مؤلفلرینك (سیقامینوم) وفنیکه‌لی وعبرانیلرك (حیفا) دیدکلری قصبه اولوب صلیبیون زماننه قدر غایت اهمیتسز بر موقع ایدی . (تانکرد)ك زیر اداره‌سنده فرانکلر قصبه‌یی ضبط ایتمشلر ایسه صلاح الدین حضرتلری ١١٨٧ سنۀ مشهوره‌سنده تکرار استرداد ایلمش ایدی . فقط ١٧٦١ سنه‌سنده ضاهر بن عامر طرفندن تخریب اولنان حیفا قصبه‌سی تکرار یکیدن وبر آز دها شرق جهتنده تعمیر وانشا ایدلدی .

قصبه‌ده حجاز تیمور یولی اداره‌سی طرفندن شمندوفر آلات صناعیه‌سنه مخصوص بر

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

اعمالاتخانه وبرواغون صونديرمه‌سيله ايشلتمه اداره‌سنه مخصوص ايكى قاتلى كاركير ابنيـه وجسيم بر موقف ، اشياى تجاريه صالونى انشا وتأسيس ايدلمشدى . مؤسسات صناعيه نامنه حيفاده (٧) عدد اون فابريقه‌سى (١٦) عدد موتور (قيولردن صوچكمك ايچون) (١) عدد بوز فابريقه‌سى (٧) عدد كراسته فابريقه‌سى (٤) زيتون ياغى فابريقـه‌سى و (١) پاموق فابريقه‌سى كه جمعاً يكون (٣٧) فابريقـه موجوددر . وقتيله آلمانلر طرفندن تأسيس ايديلان شيره‌و يهوديلرك صابون فابريقه‌لرى اخيراً تعطيل ايدلمشلردر .

[٣] — **مواقع تاريخيه** — (كرمل طاغى) جبل مار الياس ناميـله‌ده ياد اولنان ومناظر طبيعيه‌سندن تورات شريفك دخى بحث ايتديكى كرمل طاغى حيفادن اعتبـاراً ٢٠ كيلومترو جهت جنوبيهٔ شرقيه قدر ممتد اولوب الك يوكسك نقطه‌سى (٥٥٤ متره) حيفا نام كويك جنوبنده‌در . جهت جنوبيه‌ده سامريه منطقه‌سندن ملح واديسيله تفريق ايديلن كرمل طاغى يشم نوعندن طاشله قاريشيق صخور كلسيه‌دن تركب ايتمكده‌اولوب قسم اعظمى ميشه ويبانى بادم وفستق آغاجلريله مستوردر . كيجه‌لرى حاصـل اولان چيلردن سطح مائل دائما دلربا بر يشيللك ايچنده اولوب فلسطينده بو حال يالكز كرمل طاغنه مخصوصدر . الك اسكى زمانلردن برو جبل كرمل يهودى وخرستيانلر نزدنده مقدس بر موقع طانلمشدر . تورات شريفده مسطور اولديغى اوزره وقتيله اسرائيـل قرالى (اشاب) قاريسى جه‌ز ابلك اصراريله فنيكه‌ليلرك بعل عبادتنى كندى تبعه‌سى آره‌سنده تعميم ايتمسكله الله تعالى بنى اسرائيل قومنى اوچ سنه‌لك قحط ايله مجازات ايتدى . بو صره‌لرده الياس (ع .) اشابه مراجعت ايده‌رك بعل كاهنلرينك جزاى سزلرينى بولمق اوزره كارمل طاغنه اصعاد ايدلمه‌لرينى سويلدى . تپه‌ده اجتماع عقد اولنه‌رق بعل كاهنلرينك كندى اللهلرندن امداد طلب ايتدكلرى بر صره‌ده نيران سما نزول ايده‌رك حضرت الياسك قربانى ياقمقله اوراده موجود بتون اهالى اللهك وحدانيت وعظمتنه قناعت حصوله كتير- ه‌رك الياسك امريله بتون بعل نبيلرينى بوغازلامشلر ايدى .

بويله بر عنعنهٔ دينيه ايله تقديس ايديلان كرملك باخصوص سطح مائل غربيسى تا اسكيدن برو خريستيانلر طرفندن (مغاره‌لرده) اسكان ايدلدى . (١١٥٦) سنهٔ ميلاديه سنده قادم جمعيت دينيه‌سى طرفندن تأسيس ايديلن مناستر ناپوليونك عكا قلعه‌سنه هجومى اثناسنده تحفظخانه وظيفه‌سنى دخى كورمشدى . عكا واليسى عبدالله پاشا طرفندن مذكور مناستر تخريب اونمقله ١٨٢٨ سنه‌سنده تكرار مجدداً بنا اولندى .

سياحلرك اكثريسى كرملك تپه‌سنه چيقه‌جقلرى وقت الك چوق جهت شماليهٔ غربيه‌يى ترجيح ايدرلر . بورانك منظره‌سى غايت لطيفدر : شمالدن صور فنـارينه قدر جنوبدن

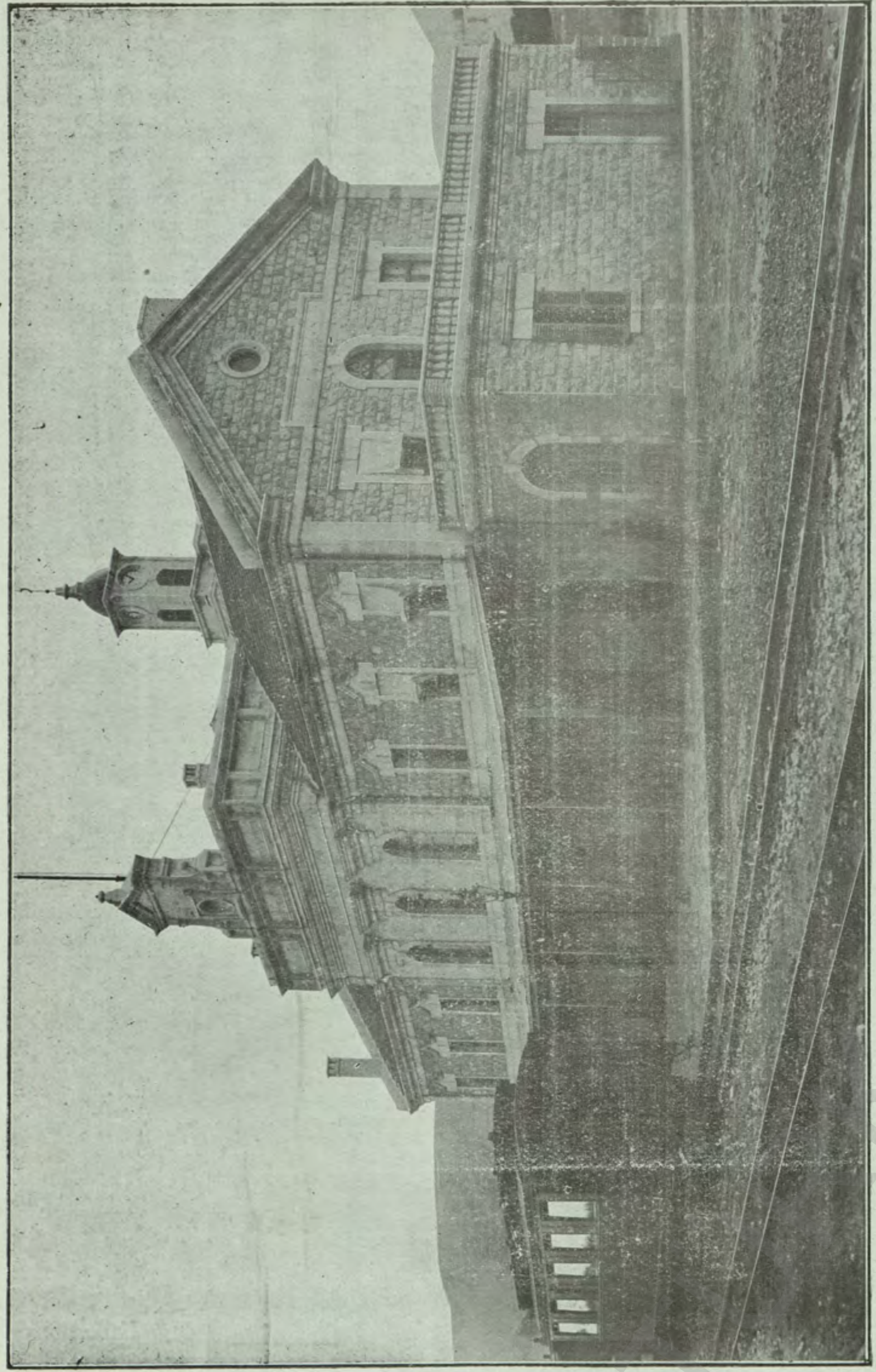

حيفا استاسيونى بناسنك دكز جهتندن كورنيشى

اسكی قيسارييه‌يه قدر بتون سواحل مشاهده اولنور . شرقه دوغرو امتداد ايدن سلاسل جبال، لبنان داغلرنده نهايت بوليور . وشرقه دوغری دقتله باقان بر سياح شريعه‌نك شرقنده‌كی مملكتلری ده تفريق ايده‌بيلور . مشاهدك يانی باشنده حيفا خورما وزيتون آغاجلريله اوزوم باغلريله لطيف بر منظره عرض ايلر .

١٧٠ مترو ارتفاعنده‌كی مناستر بر چوق سياحی ايوا ايده‌بيله‌جك بر جسامتده‌در . كليسانك يانی باشنده‌كی مغاره وقتيله الياس عليه السلامك مسكنی اولمقله معروف اولوب اسلام خريستيان ويهوديلرجه مقدسدر مناسترك جهت شماليه‌سنده (١٧٩٩) سنه‌سنده عكايی محاصره ايدن ناپوليون اردوسندن اولنلرك تأييد نامی ايچون بر اهرام ركز ايدلمشدی هيكل مذكور حرب حاضر مناسبتيله تخريب اولمشدر .

مناستردن اشاغی‌يه اينركن كوياوقتيله مقدس عائله‌نك مصردن فلسطينه دونركن استراحت ايتديكی بر مغاره موجوددر .

آلمان قولونيسندن طاغك تپه‌سنده‌كی آلمان اوتلنه آرابه ايله يكرمی دقيقه‌لق بر مسافه واردر . اوتلدن حيفانك ، ليمانك وعكانك منظره‌سی غايت كوزلدر . هله آلمان محله‌سنك انتظاميله اسلام ويهوديلرك اقامت ايتدكلری قلبه‌لرك پيسلكی وعدم انتظامی آره‌سنده‌كی فرق پك آچيقلی وواضح بر صورتده مشاهده اولنمقده‌در . اوتلدن بر ايكی دقيقه مسافه‌ده آلمان ايمپراطورينك حيفايه ١٨٩٨ تاريخنده اجرا ايتديكی سياحتك تأييد خاطره‌سی ايچون برستون ركز ايدلمشدر . آبده‌نك يانی باشنده اخذ موقع ايدن بر سياحك نظری آلمان بولوارينی باشدن باشه قطع ايدر . صانكه بو يكپاره طاش جرمانيا اولادينك فعاليتنه ، غيرت وانتظامنه نشيدهٔ تحسين قرائت ايديور كبی .

تپه‌ده‌كی چام آغاجلرينك اوته‌سنده بروسنده منتظم اولر ، اوتللر دخی انشا اولنمشدر . حيفايی كرمليله بو درجه دلنشين بوله‌جغمی هيچ اميد ايتميوردم .

[٤] — **حيفا بلديه‌سی** — سوريه قطعه‌سنك بيوك شهرلريله وحتی بيروتله معموريت وتجارت خصوصنده رقابته كيريشن ونفوسی سريع بر صورتده تزايد ايده‌رك شمال وجنوبدن اتساع بيدا ايتمكده اولان حيفا بلديه‌سنك واردات ومصارفاتی بر وجه زير بيان اولنور:

(١٣٢٧ سنه‌سنده)

واردات		مصارفات	
١٦٩٠٠٠	قسم اول واردات مقننه		
٣١٠٠٠	» ثانی » غير »	٧٣٦٧٠	معاشات

TÜRK TARİH KURUMU

١٠٠٠٠٠	» ثالث غازخانه	١٠٥٥٠٠	تنظیفات ، تزیینات ، تنویرات ، یول ولغم انشاآتی وتعمیراتی
		٢٤٠٠٠	غازخانه بدل ایجاری
		٤٤١٨٠	» مصارفات انشائیه‌سی واسکله تعمیراتی
		١٥١٥٠	متفرقه
		٢٠٠٠٠	تسدید دیون
٣٠٠،٠٠٠		٣٠٠٠٠٠	یکون

١٣٣٢ سنه‌سی بودجه‌سنده (٢٣) بیك قدر بر تناقص موجود اولوب بوده حال حرب مناسبتیله تعطیل ایدلمش اولان غازخانه وارداتك جبایتنه دوام ایدیله‌مه‌مش اولمسندن منبعثدر احوال حاضره‌نك الجا آتیله باخصوص امراض مستولیه‌نك کثرتله انتشار ایتدیکی شو صره‌لرده بلدیه وظائف اساسیه‌سنه مقابل تخصیص ایدیلن رقملرك متزاید بر حالده بولنمسی لازمکلیرکن بوسنه‌کی بودجه‌سنه تنظیفات وتعمیرات وانشاآت فصللرنده بوندن بش سنه اولکندن (٢٤٥٠٠) غروش قدر بر تناقص موجود اولوب معاشات ایسه مع الاستغراب (١٧٨٢٤) غروش تزیید ایدلمشدر .

ای کوتو ایش کورمکه یلتنن حیفا بلدیه‌سندن ، فعال ، متشبث اهالی دها زیاده غیرت ایستمکه حقلیدر ، سنه‌ده وسطی اوله‌وق (٥٠) خانه قزانان دلنیش ، فعال ومدنی حیفا قصبه‌سی بلدیه‌سی دها مدنی وموقعك اهمیتله دها تمیز ودها ایشکذار وزنکین کورمکه کلمه‌نك بتون معناسیله حقلیدر . شهرك تزیینله دکز هواسنك دها مساعد بر صورتده شهرك الك هجری کوشه‌لرینه‌قدر نفوذینی تأمین ایده‌جك اولان ومقام جلیل ولایتجه تصور بیوریلان کنیش بولوارك بر آن اول کشادینی تجارتکاه وقوکت حیفا هر وقت طلب ایدر وطلبنده اصرار ایده‌جکدر .

(حیفاده‌کی اسپرتو فابریقه‌سی)— اسلام تشبث شخصیسنك بر تمثالی اشبو اسپرتو فابریقه‌سی تشکیل ایتمکده‌در . مؤسسلردن بیروتلی حسین راشد افندی بیهم فرانسه‌نك آنتیب شهرنده اکمال تحصیل ایده‌رك ١٩١٣ سنه‌سنده مسقط رأسنه عودت واوصره‌ده (اوجه‌ن رولان) اسمنده بر فرانسز مهندسنه راست کله‌رك مواد نباتیهٔ عطریه‌نك مبذول بولندیغی حیفاده بر عطریات فابریقه‌سنك تأسیسنه قرار اعطا ایلدی . ماکنه‌لر پارسك ( ) فابریقه‌سندن بتون لوازمیله برابر (٢٣٠٠) لیرا بدل ایله تدارك اولنه‌رق فابریقه حیفاده تأسیس اولندی . بزلر حرب عمومی‌یه اشتراك ایدرکن ماکنه‌لر هنوز حیفا

لیمانته مواصلات ایتمش ایدی . اوچ آی صوکره فابریقه صاحبی حسین افندی بیهم بیروتلی سلیم افندی عیتانی ایله مشترکاً عطریات یرینه اسپرتو استحصالنه باشلادیلر . موادابتدائیه‌سی قوری اوزوم، خورما، اینجیر ، کچی بوینوزی ، داری وآرپه کبی نشاسته ویامواد سکریه‌یی حاوی وقابل تخمر اولان محصولات اولوب فابریقه‌سنوی تخميناً ١٠٠،٠٠٠ کیلو اسپرتو استحصال ایتمکده‌در .

مذکور فابریقه‌نك استحصال ایتدیکی اسپرتونك بهر کیلوسی مواد ابتدائیه ، عمله اجرتی ، مواد محترقه بدلی داخل اولدیغی حالده (١٨) غروشه مال اولمقده اولوب بو قدر غالی بر فیئاتله فابریقه‌نك زمان صلحده رقابت ایده بیلمسی امکان خارجنده‌در .

فیأتك بو درجه فاحش اولمسنه سبب دیون عمومیه‌نك کیلو باشنه استیفا ایتدیکی اوچ غروشله بلدیه‌نك جبایت ایتدیکی (کیلو باشنه) بر غروشدر . بوندن باشقه چکرکه یوزندن کسب ندرت ایدن مواد ابتدائیه‌نك فیأتی فاحش بر درجه‌یی بولدی .

زمان صلحده اسپرتو کیلوسنك فیأتی دیون عمومیه‌نك شمدیکی حالده رسم نامی آلتنده جبایت ایتدیکی اوچ غروش اولوب اشبو مبلغه اوروپا فابریقه‌لرینك کاری اسپرتونك مصارف نقلیه‌سی وکمرك رسومی دخی داخلدی .

فابریقه صاحبلری محاربه‌دن صوکره اردوی همایون نامنه استحصال ایتمکده اولدقلری اسپرتو اعمالاتندن وآز کچه‌جکلرینی وینه مواد عطریه استحصالنه قیوله‌جقلرینی افاده ایدییورلر . چونکه دیون عمومیه‌نك استیفا ایتمکده اولدیغی رسم فاحشله هر کیلو آنجق ٧ غروشه مال اوله بیله‌جکدرکه بو فیئاتله اوروپا محصولاتیله رقابته کیریشمك مستحیلدر . شایان تقدیر بر سعی ایله میدانه کتیریله‌رك یوزده ٩٥ عیارنده اسپرتو چیقارمغه موفق اولان ممالك عثمانیه‌نك یگانه اسپرتو فابریقه‌سی صاحبلرینك محاربه زماننده اولدیغی کبی ایلروده دخی مظهر حمایت ورعایت اولملری ودیون عمومیه ایله بلدیه‌نك استیفا ایتمکده اولدقلری فاحش رسومك تنقیصیله اشبو ضروری اولان محصولك رواج بولمسی منافع وطنیه نقطهٔ نظرندن پك مناسبدر .

[٥] — **امور معارف** — بتون قضاده الیوم ١٢ رسمی ابتدائی مکتبی موجوداولوب بونك اوچی مرکز قضاده‌در . ذکور نمونه مکتبنك حال حاضری پك اجیقلیدر . بر کره (١٠) بیکدن زیاده نفوسه مالك حیفانك اشبو یگانه رسمی مکتبه کوندردیکی طلبه‌نك عددی (٤٢) در. محاربه اعلانندن بر مدت اول مکتبك بتون موجودی یالکز (٣) عدد طلبه ایدی . قوجه حیفانك قوجه نمونه‌سی . مرور زمانله نهایت بالاده‌کی رقم طوتدیریله بیلمش . معلم ثانی،که عین زمانده معلم اول وکیلیدر ، استانبول مدرسه‌لرینك فنا زمانلرینه تصادف ایده‌ك بوراده بر قاچ سنه‌سنی کچیردکدنصکره مصرده اوچ‌سنه قدر

بولنمشدی . هر خصوصده رقابت اجنبیه‌نك ، آلمان اولسون ، یهودی اولسون ، بتون دهشتیله اجرای حکم ایتدیکی بر صره‌ده یهودیلرك ، آلمانلرك وسائر دول اجنبیه‌نك حیفا موقع مهمیله متناسب مکتبلر انشا ایتدکلری بر زمانده بزم شو زواللی نمونك حال اسف انتمالیله ، قریق دوکوك آلات وادواتیله قالمسی هر حالده ملت ایچون موجب خجالتدر. حیفا نمونه‌سنی شهرك فعالیت اقتصادیه وعمرانیه‌سیله متناسب بر حاله افراغ ایتمك لابددر . اخیراً بو نمونه‌یه الحاق ایدیلن ایکنجی ذکور ابتدائیه‌سی حقنده سوز سویلمك عبثدر . یالکز معلم اوللری دار المعلمینلی ؟ متباقیسی شهادتنامه‌سز .

اناث رشدیه‌سنه اپیجه رغبت واردر . موجودی (۲۰۰) ی کچمکده‌در شرقك تنبل ، متعصب وعین زمانده جاهل محیطنه قارشو دائمی بر تیقظ آلتنده کمال عفت وفعالیتله چالشان مقتدر بر معلمه بو رغبتی تضعیف ایده بیلور . عکس تقدیرده باش اعزیسیله برابر وظیفه اثناسنده بیك درلو مشکلاته راست کلینیر نته کیم فعلیات بونی اثبات ایتمش ایدی .

کوی مکتبلری حقنده اوزون اوزادی‌یه صحیفه طولدیره‌جق دکلم. مملکتك همان همان هر طرفنده مع التأسف مشاهده ایتدیکمز لاقیدی وعدم اقتدار بو کوی معلملرینك هپسنك طبیعت اساسیه‌سنده موجوددر . کندیلرندن غیرت ، فعالیت ، وظیفه شناسلق ایسته‌مك جاهل اولان دماغلرینه ، تنبل اولان مزاجلرینه قارشو کلمکدرکه بونك عدم قالمیتنی هر کس تسلیم ایدر . قضا معارف محلیه‌سی اوغورنده صرف ایدلمکده اولان (۱۷۱۷۳۹) غروشله کنج فکرلی وظیفه‌شناس معلملر طرفندن اداره ایدیله‌جك ایکی نمونه مکتبی انشا ایدلسه هر حالده بتون قضاده‌کی (۱۲) ابتدائیدن دها مثمر نتیجه‌لر ویرر . چونکه هیچ اولمازسه سنه‌ده (۱۵—۲۰) افندی مکمل معلوماتله مجهز بر حالده ابتدائی تحصیلنك اکمالنه موفق اوله‌بیلور . شمدیکی وضعیتله هیچ بر افندی جدی بر شهادتنامه احراز ایده‌مه‌مکده‌در .

[٦]— **حیفا قضاسنده مهاجرین اجنبیه** — اشبو مهاجرلر آلمان وموسوی اولمق اوزره ایکی قسمه منقسمدرلر .

(آلمانلر) — ۱۸٦۰ سنهٔ میلادیه‌سنده آلمانیانك ورتنبرغ مملکتنده هوفمان اسمنده بری اوزمانکی افکار نصرانیه‌نك کلیسانك حقیقی بر نسیبلریله غیر قابل تألیف اولدیغنی ایلر وسوره‌رك اصلاح فکرلرینی درمیان ایتمکله اورانك پروتستانلری آره‌سنده بر حرکت دینیه احداثنه موفق اولمش ایدی. بر یوزنده جناب حقك عظمت ورحمتیله متناسب بر ایمپراطورلق تأسیس ایتمك فکریله تامپل ویا قدسشریف محبانی جمعیتی نامیله

بر جمعیت دینیه تأسیس ایدلدی . غایه ارض موعوددن باشلایه‌رق یواش یواش بتون دنیایه اللهك ایمپراطورلغنی تأسیس وکلیسا ایله خلقك معتقدات وعاداتنی تجدید واصلاح ایلمکدر. جمعیت ایشه مباشرت ایتمزدن اول مار الذکر هوفمان ایله (هارده‌ی) اسمنده برذاتی استانبوله اعزام ایلیه‌رك (۱۸٦۸) جنتمکان سلطان عبد العزیزدن ارض مقدسده بر آلمان قولونیسنك تأسیسی ایچون مأذونیت استحصال ایلمشدی.(هارده‌ی شام آلمان قونسلوسی لونیتفلدك بیوك باباسیدر) . مأذونیت استحصال ایدلدکدنصکره مار الذکر هوفمان وهارده‌ی سوریه‌یه کله‌رك حیفایی انتخاب ایلملری اوزرینه ۱۸٦۹ تاریخنده ایلك ورتمبورغلی مهاجر قافله‌سی حیفایه ایاق باصدی بر سنه صوکره آمریقادن ۱۰ آلمان عائله‌سی حیفاده وطنداشلرینه قاووشدی .دها صوکره روس ـ عثمانلی محاربه سی مناسبتیله (۱۸۷۸) روسیه حکومتی تابیوك پترودن بر وعسکرلکدن معاف بر صورتده روسیه‌ده اقامت ایدن آلمان مهاجرلرینی عسکرلکه آلمغه تشبث ایتمسی اوزرینه قریمدن بر قاچ آلمان عائله‌سی دها فلسطینه هجرت ایتدی .

بو صره‌لرده پر فعالیت کسیلن پروفسور هوفمان یافاده قدسده اراضی صاتون آله‌رق آلمان مهاجرینی یرلشدیریوردی . یافادن اوچ چاریك مسافه‌ده کائن صارونه کویی آلمان مهاجرلری طرفندن تأسیس ایدلدی . حیفاده یرلشن آلمان مهاجرلرینك بر قسمی ضرورت وسفالته دوچار اولملری اوزرینه ۱۹۰۰ سنه سنده ویلهلمه ـ حمیدیه کویی تأسیس ایدلدی . الیوم قریهٔ مذکوره‌ده ۳۰ قدر آلمان عائله‌سی موجوددر . بوندن بشقه سرسق وتوینیلرك مالی اولان ناصره جوارنده‌کی بیت لحم وام العمد کویلری حیفامستعمرلری طرفندن صاتون آلندی (۱۹۰۷) . شمدیکی حالده هر بر کوی ۱۲ عائله طرفندن اسکان ایدلمکده‌در .

قدسده‌کی آلمان قولونیسنده الیوم ۳۰۰—٤۰۰ یافاده (۲۰۰) دن زیاده ویلهلمه کوینده ۳۰۰ وصارونه کوینده‌ده (۳۰۰) ه قریب آلمان موجود اولوب بونلرك همان همان هپسی ورتمبورغلیدر. اجرا ایدیلن تقریبی بر حسابه کوره الیوم بتون فلسطینده (۲۰۰۰) قدر آلمان موجوددر .

آلمان استعمارینك وسائط مالیه‌سی .— بوندن ۲۰ سنه اول آلمانلر قدسده بر تصرف صندوغی میدانه کتیرمشلردی. صندوقك سرمایه‌سی فلسطینده بولنان هر بر آلمان ملك صاحبنك سنوی تأدیه‌یه مجبور طوتلدیغی ۱۵ فرانقدن ترکب ایتمکده اولوب شمدیکی حالده (۷۰۰۰۰۰) فرانقه بالغ اولمشدر . تصرف صندوقی مدت معلومه‌ده مبلغ تأدیه ایدلمك اوزره مراجعت ایدن آلمانلر ایچون قولونیلرده خانه انشاسیله مشغول اولدقدنبشقه یوزده بش فائض ویوزده ۱ آمور تیسمان ایله اقراض معاملاتنی دخی کورور . پاره استقراض

ايتمك ايچين آلمانك النده منسوب اولديغى قولونى مجلس بلديسندن اقتدار ماليسى حقنده بر مضبطه بولنمسى وايكى كفيلى اولمسى لابددر . مضبطه‌ده ذكر ايديلان اعتبار مالى نسبتنده اقراض معامله‌سى جريان ايدر . تصرف صندوغنك اشبو معاونتندن بشقه برده آلمانياده‌كى (تامپل قاصه‌سى)سنك هر قولونيده بولنديرديغى وكيل واسطه سيله دخى تسهيلات ماليه وجوده كتيرلمشدر . برده تصرف قاصه‌سنه آلمانيا استعمار شركتى آيروجه ياريم ميليون فرانقلق بر معاونتده بولنمشدى .

حيفا قولونيسى — ٨٠ قدر عائله‌دن مركب اولوب بونلرك ١٣اى آمريقادن (٣)ى روسيه‌دن ومتباقيسى ورتمبورغدن كلمشلر ايدى . ١٨٧٠ تاريخنده يالكز (٦) خانه‌دن عبارت اولان حيفاده‌كى آلمان محله‌سنك پلانى معمار (شوماخر) طرفندن تسطير اولنمشدى . مستعمرلرك امور عموميه‌سى كنديلرى طرفندن انتخاب ايديلن بر مجلس طرفندن اداره اولنمقده‌در .

مجلس هردرت سنه‌ده بر انتخاب ايديلان بر رئيسله هر ايكى سنه‌ده بر دكيشن يدى اعضادن ترك ايتمكده اولوب انتخاب معامله‌سى مكتبده جريان ايدر .

آلمان محله‌سنك نظافتنه ، تنويراتنه توسيع ويا يكى بر يولك كشادينه صو مسئله‌سنه بو مجلس نظارت ايدر . فقط اشبو اجراآته مقابل اولمق اوزره مستعمرلر املاكلرى اوزرنده ياپيله‌جق مصارف سنويه نسبتنده مجلسه بر مقدار پاره ويرمكده‌در . كچن سنه املاك قيمتنك بيكده ايكيسى مجلس طرفندن استيفا ومحله‌نك مصالح عموميه‌سنده صرف اولنمشدى . محله‌نك (١٩١٥) سنه‌سنده‌كى بلديه بودجه‌سى ١٠٠٠٠ فرانق اولوب مجلس حرب عمومى مناسبتيله قوجه‌سز قالان ٤٠ عائله‌يه (٦٠٠٠) فرانقلق ارزاق توزيع ايتمش ايدى . حيفا قولونيسنك برده آيروجه بلديه‌يه عائد بر نظامنامه‌سى موجود اولوب اشبو نظامنامه‌يه مخالفت ايدنلردن اعظمى ١٠ فرانق جزاى نقدى اخذ اولنه‌جقدر . فقط فطرة قوانين ونظاماته رعايتكار اولان حيفا آلمانلرندن ٤٠ بو قدر سنه‌دنبرو هيچ برى بو يولده حتى بر فرانق جزاى نقدى تأديه‌سنى استلزام ايده‌جك اوفاق بر نظام شكنلكده بولنمامشدر .

حيفا قولونلرينك برده ايكى درجه‌لى برره آل مكتبلرى موجود اولوب چوجق باغچه‌سنه ٥٠ ورشديه قسمنه ٧٠ طلبه دوام ايتمكده‌در .

مكتبك ١٠٠٠٠ فرانقدن عبارت اولان بودجه‌سنك ياريسنى اصحاب املاك تسويه ايتمكده ونصف ديكرى طلبه‌دن آلنان اجرتله قپادلمقده‌در . مديره سنوى ٣٠٠٠ ودرت معلمدن هر برينه ٢٥٠٠—٣٠٠٠ فرانق قدر ويرلمكده ومديرله معلملر مكتبده ياتوب قالقمقده‌در . بو مكتبدن مأذون اولان آلمان چوجوقلرى قدسده آلمان جمنازنده

اكمال تحصيل ايدرلر . بورادن ديپلومه ايله نشئت ايدنلر آلمانياده‌كى جمناز مأذونلرى كبى يالكز بر سنه عسكرلك ايدرلر (ايكى سنه دكل) .

حيفا قولونيسنك اليوم ٣٠ كيلو مترو طولنده شوسه‌سى موجوددر . كوزل بولوارك طولى ٨٥٠ وعرضى ١٢ متره‌در .

حيفاده وبتون آلمان قولونيلرنده قادينلر ارككلردن فضله اولوب حتى بوندن بش سنه اول حيفاده (٢٣) قادينه قوجه بولنه‌ميوردى . قوهٔ توليديه آلمانياده اولديغى كبى شايان دقت بر درجه‌ده اولوب وسطى اوله‌رق هر عائله‌يه ٥—٦ چوجق اصابت ايتمكده‌در . حيفا آلمانلرى آره‌سنده وفيات سنويه ٥—٦ وتولدات ١٠—١٥ قدردر .

وقتيله آلمان قولونلرى جبل كرملك اقسام مهمه‌سنى الده ايدركن قوهٔ ماليه‌لرينك مساعده ايتديكى دائره نسبتنده بو جبلدن استفاده ايتمكى دوشونمشلردى . مدح وثنايه سزا بر متانتله جبل مذكورك بعض جهاتنى چام آغاجلرينه تخصيص ايله كويليلرك تخريبات متواليه‌سندن قورتولان حلب چام آغاجنك نادر نمونه‌لرينى غرسه موفق اولدقلرى كبى جبلك بر قسم مهمنى باغه تحويل ايتديلر . فقط صوك صره‌لرده فلوقسرا بو باغلرك همان هپسنى بيتردى . آلمانلر باغلرك تجديدى جهتنى دوشونمديلر . چونكه باغلر چوق مصرفلى اوليوردى . بوندن ايكى سنه اول (هه‌ركه‌للر) طرفندن تأسيس ايديلن شيرا فابريقه‌سى دخى باغلرك بوزولمسندن ومذكور مؤسسك صوك (له‌مبرغ) محاربه‌سنده وفاتندن طولايى تعطيل اشغال ايتدى . حيفا قضاسنده‌كى آلمانلر سنه‌ده تمتع ويركوسى ناميله (١٨٤٣٤) واملاك واراضى ويركوسى ايچون (٤٢٣٧٤) غروش تاديه ايتمكده‌در .

(حيفا قضاسنده‌كى يهودى مهاجرلرى)— راپورك قسم عموميسنده بر تفصيل بيان اولنديغى اوزره حيفا ويا زمارين منطقه‌سى يهودى مناطق استعماريه‌سنك اك مهم قسمنى تشكيل ايتمكده‌در . استعمار يهودى شركتنك حيفاده بولنمقده اولان شعبه‌سى كرك زمارين وكرك طبريا منطقه‌لرنده بولنان يهودى كويلرينك ادارهٔ عموميه‌سنى تسويه‌يه مأموردر . بو كونكى كونده شركت طرفندن يالكز حيفا منطقه‌سنده (١٠٠٠٠٠) دونملك اراضى تملك ايدلمشدر . فلسطينه مهاجرت ايدن هر بر يهودى عائله‌سنه ٣٠٠—٤٢٠ دونملك بر قطعهٔ اراضى تفويض ايدلمكده اولوب شركت هر بر دونمدن ٥٠ — ٦٠ سنه‌ده امحا ايدلمك اوزره ٢٠—٣٠ فرانق قدر بر پاره طلب ايدر . بوندن بشقه انشا ايديله‌جك كوى خانه‌لرينك مصارف انشائيه‌لرينه محسوباً حيفا شعبهٔ اداريه‌سنده ايكى اقراض قاصه‌سى موجوددر . فائض اسماً يوزده ٦ اوزرندن كسيلور . فقط قسم عموميده عرض ايدلديكى وجهله دينى تماميله تسويه ايتمش بر يهودى مهاجرينه راست كلمك پك مشكلدر . مهاجر

بر دفعه‌ده التیوز فرانقه قدرپاره استقراض ایده بیلور. استعمار شرکتی طرفندن اتخاذ ایدیلن اصوللردن بریسی یکی انشا ایدیلن هر کویده صرف عبرانیجه‌یی تعلیم ایتمك اوزره برمکتب انشا ایتمکدر. بورالره تعیین ایدیلن معلملر ایچون اجرتسز ومفروش بر خانه ایله آیده ١٢٠ — ٢٠٠ فرانق قدر بر معاش تخصیص ایدلمکده‌در. بوندن بشقه معلم ومدیرلر صویه، اجزای طبیه‌یه پاره ویرمزلر. هیئت تعلیمیه واداریه‌نك انتخاب وتعیيننده حیفا شعبه‌سی طوغریدن طوغری‌یه صلاحیتدار اولوب الیانس ایزرائیلیتك بو خصوصده‌کی مداخله‌سی همان همان یوق کبیدر. بعضا مدیرلرك انتخابنده رأیی آلندیغی واردر.

زمارین منطقه‌سنك ١٩١٢ — ١٩١٣ سنه‌سنده‌کی نفوس ومعارف ایستاتستیقلری بر وجه زیر بیان اولنور:

زمارین	خضیره	عتلیت	
٧٤	٣٢	١٢	قولون عائله‌سی
٤٨٠	١٣٢	٥١	« نفوسی « یهودی »
١٣٤	١٢٧	٠٠	صنایع مستقله‌یه منسوب یهودی عائله‌سی
٤٨٢	٢٠٧	٠٠	« « « « نفوسی
٠٣٦	٠٤٠	٠٠	یمنلی یهودی عائله‌سی
١٠٥	١٢٠	٠٠	« « نفوسی
٠٧٦	٠٣٢	٠٠	اسلام عائله‌سی
٢٨٦	١٠٢	٠٠	« عائله‌لرینك نفوسی

زمارین‌ده	٨	معلم	٢٦٨	طلبه	٦	صنف اوزرینه‌در.
خضیره‌ده	٣	«	٠٤٢	«	٤	« «
عتلیت	١	«	٠١٢	«	٣	« «

حیفاده‌کی یهودیلره کلنجه بونلر اون سنه اولنه کلنجه‌یه قدر پك سفیل وعددلری آز ایدی. بو مدت ظرفنده نفوسلری سیونیستلرك تخمیننه کوره (٣٠٠٠) وبزم قیود رسمیه‌یه کوره (١١١٧)یه قدر فرلادی. قسم اعظمی روسیه‌دن هجرت ایتمش اولان بو یهودیلر بوندن بر قاچ سنه اول حیفاده صابون یاپمق ودمیر اعمال ایتمك اوزره ایکی فابریقه انشا ایتمکه قالقشدیلر. بو اوغورده اللرنده موجود اولان بتون سرمایه صرف ایدیله‌رك انشاآت ختام بولمشدی. فقط یهودیلر مواد ابتدائیه‌یه کافی مقدارده پاره

یتشدیره‌مدیکلرندن یالکز اوچ سنه قدر ایشلده بیلدکلری فابریقه‌ده ایی جنسدن صابون اعمال ایده‌بیلمشلردی. دمیر خانه‌لری محاربه‌نك اعلاننه قدر ایشلمکده دوام ایتدی. حیفا یهودیلری اك زیاده لسان عبرانیلرینی تعمیم ونشر ایتمك غایهٔ ملیه‌سیله مکتبلره اهمیت ویردیلر. بو کونکی کونده حیفاده (١٥٠) موجودلی بر جمناز و (٢٢٥) موجودلی ایکی اللیانس مکتبیله بر کیندر غارتن (٧٠ موجودلی) وبرده ره‌آل ودینی ایکی ابتدائیه‌لری واردر. بوندن باشقه حیفانك اك مهم بر نقطه‌سنده آلمان یهودی نا-یونالیستلری طرفندن ١٠٠,٠٠٠ لیرا صرف ایدیله‌رك غایت مدبدبر صنایع مکتب عالیسی انشا اولنمش ایسه‌ده تدریساتده عبرانیجه ویا المانجه لسانلرندن برینك انتخابی خصوصنده اختلاف افکار حاصل اولمغله مکتب اداره‌سی حالا طلبه قید وقبولنه مباشرت ایده‌مه‌مشدر.

حیفا قضاسنده‌کی موسویلر سنوی تمتع ویرکوسی ایچون (١١٧٣٠) واملاك واراضی ویرکوسی ایچون (٢٤٥٥٥٥) غروش تأدیه ایتمکده‌در.

(زمارین کویی) — حیفانك جهت جنوبیه‌سنده وبش ساعت مسافه‌ده کائن اولوب مخصوص یتشدیریلن ٢٠٠ دونملك اوقالپتوس اورمانیله ١١,٥٠٠ دونملك اراضیسی واردر. بونك ٦٤٠٠ دونمی مزروع ومتباقیسی مرعی وطاشلقدر. کویده آراپنه، اوزوم، بغدای، بورجاق وصوصام زرع ایدلمکده اولوب اوزومندن یهودیلر فابریقه‌ده شراب اعمال ایتمکده‌درلر. زمارینك جهت غربیه‌سنده واقع (زور الزرقا) بطاقلقی «٧٠٠٠ دونم» زمارین قیساریه، طنطوره وفردیس کویلرینك هواسنی اخلال ایتمکده ومالاریانك انتشارینه سببیت ویرمکده‌در

(خضیره کویی) — حیفانك ٩ ساعت جنوبنده اولوب ٢٠,٠٠٠ دونملك اراضیسی مزروعدر. ٦٠٠٠ دونملك قومسال اراضیسنده پورتقال، زیتون بادم اوقالپتوس آغاجلری واردر. بارون روچیلد خضیره حماسنی دفع ایتمك اوزره (٣٠,٠٠٠) آغاجلی بر اوقالپتوس اورمانی وجوده کتیرمشدی.

(عتلیت) — اهل صلیب زماننده (حاجی شاتوسی) نامیله معروف اولوب تامپلیه‌لر طرفندن ١٢١٨ سنه‌سنده مرکز اتخاذ ایدیلن بواسکی شهر ملك الاشرف طرفندن تمامیله تخریب اولنمشدی. عتلیت غایت مستحکم بر موقع ایدی. طرفیننده کورفز بولنان بر برون اوزرنده مبنی ودکز جهتندن قله‌لی وخندقلی متین بردیوار ایله چویرلمشدی. حالا شمال شرقی جهتنده‌کی قله‌نك انقاضی مشاهده ایدلمکده‌در. شمدیکی حالده عتلیت کویی یهودی چفتجیلرینك تحت تصرفنده‌در.

یهودیلر حیفا قضاسنده اشبو اوچ مهم کویدن بشقه برده ام العلق، بریکه، المراح وکرکور بیدوس کویلرینی صاتون آلمشلردر.

[٧]—**حیفا قضاسنك احوال زراعیه‌سی ووارداتی** — بزدن زیاده صلاحیتدار اولمسی لازمکلن زراعت مأمورینه قضانك احوال زراعیه‌سی حقنده معلومات آلمق اوزره واقع اولان مراجعتمز اوزرینه مومی‌الیه فرصتدن بالاستفاده حال پرملالنی اکلاتمغه قیولدی : زراعت آلات وادواتی مفقود . کندیسنه ویرلمکده اولان خرجراه پك آز. وسائط نقلیه یوق کبی . بوندن بشقه کویلردن هر برنده بر قاچ ساعت قالمق شرطیله زراعی قونفرانسلر ویرمکه اجبار ایدیلیورکه محدود بر زمان ظرفنده بونك عدم امکانی مسلم. مأمور لا اقل هر کویده اوچ کون قالملی که موقعك احوال عمومیهٔ زراعیه‌سی حقنده مفصل معلومات ایدینه بیلسون. کندیسنده زراعت آلاتنك یالکز رسملری واردر . رسمله کویلی اقناع ایدیله بیلورمی ؟ دیکر طرفدن حکومت اشبو زراعت مأمورینه غایت اهمیتسز بر نظرله باقمقده اولوب کاتبی ، خدمه‌سی وحتی سنوی بش غروشدن بشقه متفرقه‌سی بیله یوقدر . مخاطبمز حالا مأموری بولندیغی نابلس لواسنك هیچ بر قریه‌سنی زیارت ایده‌مه‌مشدر . ذاتاً شمدیکی بولندیغی عکا لواسنك تکمیلنی بیله طولاشه‌مه‌مشدر . (١٤١٩١) کیلو مترو مربعی مساحه‌سنده بولنان ایکی جسیم لوانك احوال عمومیهٔ زراعیه‌سنی تدقیق واصلاح ایده‌جك مأمورك شهریه (٧٥٠) غروش معاشله کوره‌بیله‌جکی ایش تصور بیوروالسون . بو کبی تدقیقات واسع معلوماته ، دقیق تجربه‌لره وبالخصوص بول بول معاش تخصیص ایده‌رك آرزو ایدلدیکی آنده منطقه‌نك هر هانکی بر کوشه‌سنه ایصال ایده‌بیله‌جك صاغلام وسائط نقلیه‌نك بولنمسنه وابسته‌در .

طاپو دائره‌سندن آلنان قیود رسمیه‌یه کوره بتون قضانك مساحهٔ سطحیه‌سی (٣٤٧٩١٩) دونم اولوب بو عدد بر وجه آتی اقسامه منقسمدر .

دونم اعتباریله مساحه‌سی	نوع اراضی
٢٢٠١٤٠	قابل زراعت اولان اراضی
١٢٧٧٧٩	غیر » » » »
٣٤٧،٩١٩	یکون

قابل زراعت اولان (٢٢٠١٤٠) دونملك اراضینك تقسیمی شو وجهله در. (١٣٣١ سنه‌سنده)

دونم اعتباریله مساحه‌سی	اکیلان محصول	
٥٦،٥٠٠	بغدایك	زرع ایدلدیکی .

٣٣٥٠٠	آرپه‌نك »	»
١٤٨٠٠	بیاض دارینك»	»
١٢٠	مصرك »	»
٢٢٧٠٠	سیسامك »	»
١٠٠٠٠	زیتونلك	
١٠٠٠	انجرلك	
١٣٨٦٢٠	یکون	

بوندن بشقه سنهٔ مذکوره‌ده ٤٠،٩٧٠ دونملك اراضیده بقله ، مرجمك ، قاوون ، قارپوز ، سبزه کبی محصولات زراعیه اکیلمش اولوب جمعاً یکون قابل زراعت اولان (٢٢٠١٤٠) دونملك اراضینك (١٧٩٥٩٠) دونم مساحه‌سنده‌کی اراضی زرع ایدلمشدر .

١٣٣٠ سنه‌سنده‌کی زرعیات همان بالاده‌کی ارقامك عینی اولوب یالکز سیسام ٣٩٠٣٤ دونملك اراضیده اکیلمش ایدی .

غیر قابل زرع اولان (١٢٧٧٧٩) دونملك اراضینك ٢٠،٥٠٠ دونمی اورمان و ١٩٨٠ دونمی مرعی حالنده‌در . بتون قضا داخلنده ٢٧ اورمان موجود اولوب میری اولانلرك حاصلاتی سنویه‌سی (٨٧٠٢٩) غروش راده‌سنده‌در .

چکرکه‌نك حیفا قضاسنده ایقاع ایتدیکی خسارات آتیده درج ایدیلن جداولدن استخراج اولنه‌بیلور .

١٣٣٠ سنه‌سی محصولات عمومیهٔ زراعیه‌سی

قیمه اعتباریله	جنس محصول
٥،٨٣٣،٥٦٨	بغدای
٣،٨٦٣،٨٤٠	آرپه
١،٢٥١،٠٠٠	سیسام
١٦٤،٨٠٠	اوزوم
١٥،٠١٦،٦٠٨	یکون

١٣٣١ سنه‌سی محصولات عمومیهٔ زراعیه‌سی (چکرکه سنه‌سنده)

٤،٠٩٦،٨٠٠	بغدای
٢،٢٧٥،٠٠٠	آرپه
٧٠٠،٠٠٠	داری

٦٨١،٠٠٠	سیسام
٠،٠	یاش اوزوم
٧،٧٥٢،٨٠٠	یکون

بالاده درج ایدیلان ایکی جدولدن مستبان اولەجغی وجهله چکرکه آفتی یوزندن ١٣٣١ سنەسی محصولات عمومیەسی بر سنه اولکندن یاری یاری‌یه نقصان اولوب اعشار بدلاتنده دخی سنۀ مذکورەده (٣٦١،١٩٢) غروش قدر بر تنزل واقع اولمش ایدی .

حیوانات زراعیه . — حیفا قضاسنك ١٣٣٢ سنەسندەکی حیوانات زراعیه ایستاتستیقی بروجه آتیدر :

عدد	
٢٩٣	آت
٦٢	استر
٤١٦٩	اوکوز
٥	مانده
٣١٦	قصراق
٣١١	دوه
٢٩٢	مرکب
٣٠	بوغا
٩	جنس آت
٢٥٩	« قصراق
٥٧٤٦	یکون

بو عدده چوروك واوچ یاشنه قدر اولان حیوانلر ادخال ایدلمەمشدر .

(حیفا قضاسنك وارات عمومیه وخصوصیەسی) — قضانك ٣٣١ سنەسنده تحصیل اولنان واردات عمومیەسی (٣،٨٣٦،١١٤) ومصارفاتی (١،٥٨٣،٨٤١) غروشدر . محاسبۀ خصوصیه بودجەسنده واردات (٤٥٦١٤٢) ومصارفات (٢٧٧٩٥٠) غروشدر .

[٨] — **حیفا قضاسندەکی آثار عتیقه** — حیفا قصبەسنك جنوب غربیسنده وساحل بحرده (قیساریه) نامنده بر ناحیه مرکزی موجود اولوب اشبو قصبەنك پك زیاده اهمیت تاریخیەسی واردر . میلاددن (١٠) سنه‌صوکره روماليلردن اوکوست قیصر زماننده بنی اسرائیل حکمدارلرندن وروما تابعلرندن (بیوك هرود) طرفندن تأسیس اولنان بو قصبه

قیصر — *Césarée* نامیله یاد اولنور ایدی . میلاددن یکرمی سنه صوکره روماليلر زماننده مترەپولید مرکزی اولمق اوزره فلسطین قطعەسنك پایتختی اتخاذ اولندی . اهل صلیب اردولرینك مهاجماتی اثناسنده دخی پك بیوك بر اهمیت احراز ایدەرك کاه فرانقلرك کاه اسلاملرك ید ضبطنه انتقال ایدردی . متعدد دفعه تخریب اولنمقله برابر شمدیکی کویلی قلبەلرینك اوتەسنده بروسنده رومالی ، فرانق وعرب آثاری ویقلمش سورینك بقایاسی ، قلعەسی مشاهده اولنمقدەدر . ١٣٢٦ سنۀ مالیەسنده ظهور ایدن ٢ مترو طول وبر مترو عرضندەکی طاش اوزرنده قدیم یونانجه یازلمش درت بش سطرلق یازی واردر . (باطریارتوس‌ناحلیف طرفندن وجوده کتیرلمشدر) عبارەسی محکوکدر . ینه ١٤٠٠ سنه اول وجوده کلوب خراب بر حالده قالمش ایکی صو مجراسنك تمللری موجوددر . میلاددن‌اول انشا اولنان معبده‌حفریات اجراایدلدیکی صورتده بر چوق آثارك کشف ایدلمسی پك محتملدر .

٤ — حیفانك احوال اجتماعیەسی

[١] — **حیفاده حیات عمومیۀ اجتماعیه** — بیك‌اوچیوزاوتوز ایکی ایستاتستیقنه‌نظراً قصبەده (١٠٤٤٧) نفوس وارایمش . بونك نصفی مسلم ونصف دیکری ایسه ملل مسیحیه وموسویەدن عبارتدر . اساساً حیفا قصبەسی قدر حیات اجتماعیەجه بارز ومتناقض فرقلر کوسترەن بر قصبه‌یه دها تصادف ایدیله‌مز . لا علی التعیین چارشینك بر کوشەسنده دوروبده کلوب کچن انسانلری تدقیق ایتمك مقصدی حاصل ایتمك ایچون کفایت ایدر . بورادەکی انسانلرك هیئت عمومیەسنه شامل بر وصف ممیز بولمق قابل اولاماز ؛ بوراسی اوقدر بین الملل ومختلطدر .

بو حال اولا طرز تلبسده کندینی کوسترر : شالوارلی ، کوملکلی، انتاریلی، پانطالونلی جبەلی ، صاریقلی ، شابقەلی ویاقابالاقلی ، عبالی ویاخرقەلی ، تاقیەلی ، فسلی ، قالپاقلی ، بر چوق انسانلر واردرکه متمادیاً کلوب کچیور . بو صایدیغمز شیئلرکده انواعنی‌دوشونه‌جك اولورسه‌ق‌نه قدر غریب ومتناقض‌قیافتلر بولوندیغی درحال آکلاشیلیر .

طرز وقیافتلرك تبدلی قدرده‌شخصیتلرده تبدل واردر. شیمدی‌بول شالوارینی وقوللرینی‌صالالایه صالالایه کیدن بر کمیجی ویابالقجی ، صوکره شیق بویون‌باغ وزینی لابس بر بانقه مأموری ، اختیار بر پاپاس ، کنج بر مکتبلی ویاصاریقلی بر خواجه ، بر ضابط الخ ..

بوتون بوشخصیتلر بر سینەما سرعتیله کچرکن نامحدود لسانلر ایشیدیرسکز . شمدی بر فرانسزجه ویا انکلیزجه، صوکره دیکر بر اوروپا لسانی ومثلا المانجه ویاخود بر آز

TÜRK TARİH KURUMU

عبرانیجه ، بر آز آشکنازجه، دها صوکره عربجه‌ویا تورکجه حتی فارس اسانی بیله بوراده موجود ..

شیوه فرقلرینی ده‌دوشونورسه‌کز بر ایکی کیلو مترولق بر یرده صیقیشان بو انسان کومه‌سنك ناصل بر محشر عظیم اولدیغنی تسلیم ایدرسکز . شیمدی بر کویلو عربجه‌سی، صوکره فصیح ونحوی بر عربجه، دهاصوکره برلبنان عربجه‌سی ، بریده بر نابلس شیوه‌سی .. الخ .. بوتون بو انسانلری طوپلایه‌جق معین وصف اساسی‌لره تصادف ایتمك قابل اولمادیغی ایچون حیفا قصبه‌سنك ماضیدن هیچ بر وراثتی بولونمادیغنه قائل اولمق پك طبیعیدر . حیفا، کویا بوتون اقوام جهان ایچون بر تلاقیگاهدرکه هر شخصیت کلدیکی محیطدن برابرنده آز چوق بر شی' کتیرمشدر . بر ایکی عصرلق اسلاملرنده وخرستیانلرنده دخی وضعی خصائصه تصادف اولوناماز . بوندن دولایی‌درکه حیفا ایچون دیکر بعض ساحل قصبه‌لرده اولدیغی کبی نه بر شیوهٔ عربیه نه بر مزیت وخصوصیت خلقیه وروحیه ونه‌ده بر اثر صنعت موجود اولا بیلیور . بویله اولمغله برابر حیفاده بعض بارز کتله‌لر واردرکه یاشایشلری وحیات اجتماعیه‌ده‌کی موقع حاضر ومستقبللری اعتباریله بر بربرندن آیریلیورلر . بناءً علیه بوبللی باشلی انسانلری بر وجه آتی تعدادایده‌بیلیرز : (١) اسلاملر ، (٢) یرلی خرستیانلر ، (٣) یهودیلر (٤) آلمانلر .

بونلری مطالعه ایتدکدنصکره حیفاده متوطن بعض عجملر (بابیلر ویا بهائیلر)ده موضوع بحث ایدیله‌جکدر .

[٢] — **حیفاده اسلاملر وحیات اجتماعیه‌لری** — حیفاده حیات عمومیهٔ اجتماعیه نقطهٔ نظرندن اك دوشوك وزواللی اولانلر اسلام کتله‌سیدر. بوراده اسلاملرك عددی درت بیك بش یوز اولدیغی ونصف اهالی‌یه یاقین بولوندیغی حالده هیچ بر موجودیت کوسترمیورلر. اسلاملرك حالت اجتماعیه‌سی ، یشایشلری حقنده اوفاق بر فکر الده ایتمك ایچون سا کن اولدقلری محله‌یه قدر اختیار زحمت ایتمك کفایت ایدر .

حیفانك کرك شرق وکرك غرب جهتلری هوادار ولطیف اولدیغی حالده اك فنا محلی (وادی الصلیبه) دینیلن وبر وادی ایچنده صیقیشوب قالان اسلام محله‌سیدر . بو محله‌نك سوقاقلری حیفا ایچون ، بو ممتاز بلده ایچون بر حجاب صاییلیر . قایا پارچه‌لری اولدیغی کبی براقیلمش ، مرور ایام ایله اوفالانمش پارچالریله بر طاش ییغینی حالنی آلمش دیك ، دار وکیرلی کچی یوللری که بورادن بویوك بر مشقت وزحمتله آنجق دیوارلره طوتونه‌رق ایچمك قابل اولور . بو یوللرك هر ایکی طرفنده‌کی اولردن طیشاری آتیلان تنکه پارچالرندن ، سوپرونتیلردن، پیسلکدن وکیرلیلکدن دولایی انسان کچرکن مطلقا بویوجك وقالین بر

مندیل طاشیمق مجبوریتنده قالیر . چماشیر صولری ، صابونلی کیرلی صولر ، ینه سوقاغه آچلمش بعضاً اولوقلردن ویاخود قاپو کنارلرندن سوقاغه‌دوکولور . بوراده‌کی اولرك بر برینه صیقیشیق ، رطوبتلی ، مظلم وپیس اولر اولدیغی خارجدن بیله کورولور .

تستر مسئله‌سی بوراده نه‌ألیم غریبه‌لر یاپمشدر . نه قدر اسکی غاز صندوقلری، کیرلی تنکه‌لر، اسکیمش ویامانمش چارشفلر وسائره وارایسه قاپولر ایچون اورتو ویاپنجره‌لر ایچون بررستره اولمشدر . بو محله‌لردن کچرکن بو کیرلی پرده‌لرك آرقه‌سندن مطلقا بر قادین سیماسی فرق ایدرسکز، او،باشنی اوزاتیر. ویوزینی کوستردکدنصکره یره چومه‌لیر. اوزمان پرده‌نك الت آچیق طرفندن کورولور . اولرك اوکنده بر معتاد محله‌چوجوقلرینك سوپرونتیلکدن بقیه‌لر آیقلایه‌رق بربرینه آتمق صورتیله کویاشاقالاشدقلری کورولور . بر آز صوکره بو اودن بیاض دونیله ، آچیق باشیله ، چورابسز آیاغیله ، بر ارکك کوزوکور . النده یا کیرلی بر سپت ویاخود اسکی بر صحن موجوددر.

اسلام محله‌سنده بعض بویوك اولردخی وارسه‌ده بو عظیم بیکلرجه لیرالق اولرك اوکی ینه کیرو پیسلك ایچنده‌در. حیفا اسلاملرندن بر قاچ زنکین عائله واردرکه بونلرك بویوکلرینك بعضاً بربریله نفوذ یاریشی ، پوست غوغاسی ایتدکلری کورولور . بونلر ایچون حیفا وتوابعی نهایت بر رما کلدن بشقه بر شی' اولاماز . بوراسیله علاقه‌لری آنجق بو قدردر .

متباقی قالان اکثریت عظیمه ایسه حیفاده‌اك عادی صنعتلر اربابندن‌درلر . بونلرك اکثری یا کمیجی (بحری) در ، یابالقجی ویاصندالجی‌در . بر قسم قلیلی ایسه توتونجی ، لبلبیجی ، قهوه‌جی ، سبزه‌جی ، یورغانجی کبی اك کوچوك صنعتلر منتسبیدرلر. بحریلردن بر قسمی‌ده قاچاقچیلق ایله اشتغال ایدرلر . بو فرقه‌نك چالیشدقلری زمانلر محدوددر . آنجق قوت یومیلرینی تدارك ایدرلر . صوکره هیچ بر شی' آراماز اولورلر . قهوه‌لره کیدر، حلقه‌لر یاپارق نارکوله توتدیررلر . بونلر ایچون حیات عائله، فکر آتی، ذوق علم وصنعت مجهول ومعدومدر . بونلرك او حیاتی‌ده پك الیم بر عذابله کچه‌ر . چونکه دها ٢٠—١٨ یاشنده ایکن مطلقا کندیسنجه پك مجهول بر زوجه ایله ازدواج ایتمش وپك آز سنه‌لر ظرفنده بر قاچ چوجوق باباسی اولمشدر . کندیسی ، زوجه، چوجوقلر تحصیلدن محروم ویاتحصیلجه ناقص. اوده تمیزلك وانتظامدن أثر یوق . هر زمان غوغا، کورولتو وسفالت . اسلاملر بیننده نه‌تعاطی' مودت نه زیارت موجود. قولوبلری یوق ، منتظم مکتبلری یوق، تشکیلات اجتماعیه‌لری مفقود ، بونك اوزرینه‌ده ایچکی‌یه مبتلادرلر . حیفاده ایچکی صرفیاتی شایان حیرت بر درجه‌ده فضله‌در . نفس حیفاده قرق عدد میخانه موجوددر . حیاتده اکر تنازع بقا واصطفا بر قانون طبیعی ایسه بو اسلاملر کتله‌سنك بو حالده‌قالیرلرسه آتیده قازانه‌جقلرینه عقل ایردیرمك صافد رونلق اولور . اکر حیفانك

هواسی تمیز وصویی — هر اوده بر قویو بولنمق اعتباریله — محفوظ اولماسه‌یدی حیفاده متوطن دیکر ملتلر مواجهه‌سنده بی شبهه بو کتله پك آز برزمان ظرفنده انطفا ایدردی.

نفوس دائره‌سنك اونا کافی ایستاتستیقلرنده بیله اسلاملرك بش سنه ظرفنده بشده بر درجه سنده تزاید ایتدکلری کوستردیکی حالده دیکر ملتلرك نصفی درجه‌سنده زیاده‌لشدکلری کورلیور. بو حالك عاقبتی پك دونو قدر.

بو راده‌کی اسلاملر اخلاق اعتباریله پك مسالمتکار ومتوکل درلر. هر شیٔ قضا وقدره ترك ایدر وکندیسی عاطل وباطل حیفا کبی آزچوق مدنیتك تجلیکاهی اولان بر محلده تشییع انفاس ایدر. اسلام اولرنده بالخاصه قادینلرنده‌کی فقر الدم پك جالب دقت اوله‌جق بر درجه‌ده ایمش. فقط بالخاصه کنجلکك فقدانی وارککلرنده بر فقر الدم عرفان بولونمسی اك ألیم بر حالدر.

اسلاملر (٣٢٤) انقلابندن صوکره بر آزاوباندقلرینی کوسترمك ایستدیلر (الاخاء الاسلامی) نامیله بر جمعیت تشکیل ایتدکلری کبی امور مالیه‌سی ایچون براجزاخانه وایکی قوندوره‌جی دکانی آچدیلر. فقط بو جمعیت آز بر زمان صوکره انحلال ایتدی. تماشانك احیاسنه صرف مقدرت ایتمك مقصدیله تشکل ایله‌ین (نهضة التمثیل الادبی) جمعیتی دخی پایدار اوله‌مدی. بو جمعیت طرفندن کشاد ایدیلن (مکتب النهضه) ده قاپاندی. شیمدی اسلاملرك ارککلری عاجز وزواللی دکانلرنده، ویاخود پیس قوقان قهوه‌لرنده سورو کله‌نیور. قادینلری ایسه عفونت ورطوبت ایچنده چوجوقلر ایسه چورچوب آره‌سنده تشییع حیات ایله‌یورلر.

[٣] — **حیفاده یرلی خرستیانلر وحیات اجتماعیه‌لری** — حیفاده عدد اعتباریله اسلاملردن صوکره کلن کتلهٔ اهالی یرلی خرستیانلردر. بونلرك مجموع عددی اسلاملره یاقینلاشیر. ١٣٣٢ نفوس ایستاتستیقنده بیان ایدلدیکی وجهله (٤٢٨٣) نفوسدن عبارتدر.

بونلر حیفانك جهت غربیه‌سنده، اکثریسنك حالت مالیه‌سی مساعد بولوندیغی ایچون کندی ملکلرنده بولونان اولرنده یشادقلری کورولور. مع مافیه موقع وحیات اجتماعیه نقطهٔ نظرندن اسلاملردن پك چوق اوستون دکلدرلر. اولری شرقکاری تفریش ایدلدیکی ویشایشلری شرقکاری اولدیغی کبی اشتغال ایتدکلری صنایع ده اسلاملرك طوتدقلری صنعتلره نسبتله آنجق بر خطوه ایلرووه‌در. حیفا خرستیانلری ده بقالیه، دیوارجیلق، قالدیرمجیلق ونهایت طاشجیلق ومارونیلردن بر قسمی عربه‌جیلق وامثالی صنعتلرله اشتغال ایدرلر.

مع مافیه کرك اورتودوقس روملردن وکرك قاتولیکلردن اکثریسنك النده بر سرمایه‌سی موجود اولدیغی کبی ایچلرنده ایجه زنکین اولانلری حتی (٦٠—٧٠) بیك لیرادن یوز بیك لیرایه قدر املاك واراضی‌یه مالك اولانلری ده موجوددر. (٢٠٠—٥٠٠) لیرالق سرمایه‌سی اولانلر

وکوچوك بعض تجارتلرده ایشله‌ینلر ایسه عددجه پك چوقدر. بونلر دائما ایشلریله، کوجلریله اوغراشیر ورأس المالنی تزییده صرف غیرت ایدرلر. باخصوص عائله حیاتی اعتباریله اسلاملردن چوق ایلرووه‌درلر. اولرینه کیردیکی وقت کوچوك فقط تمیزجه برأو، فقیرانه فقط متناسب اشیای بیتیه‌یه تصادف ایدرسکز. اوك قادینی، چوجوقلری قونوشمسنی اولسون بیلیر. اولرنده اورطاق، قاین والده، کوروجه‌یه تصادف ایدلمز. واوکورولتولر یوقدر. هر عائله حین تشکلنده باشلیجه بر أو اشغال ایدر. ازدواجده عجله ایتمز. سرمایه صاحبی اولدقدنصکره آنجق ازدواجه تشبث ایدر. ازدواج ایدن هر ایکی طرفك حالی مساعد اولدیغی درجه‌ده ابوینی ده یاردم ایدر. وبو یکی باغلانان عائله‌نك ادامه ونماسنه غیرت ایدیلیر.

طوائف یسوعیه آراسنده زیارت تعاطی ایدلدیکی وقادین، ارکك، کوچوك، بیوك دائما بربریله تماسده بولوندقلری ایچون ایجابات مدنیه واجتماعیه ایله دها علاقه‌دار درلر. اولرینك اوکی سوپرونتی ایله دولو دکلدر. چولوق چوجوق محله‌لرده سوروکلنمز. فقط ارکك ده اسلاملرده اولدیغی کبی ایچکی‌یه دوشکوندر. یالکز فکرلرنجه اصول دائره‌سنده ایچرلرمش. حتی قادینلری ده طیشاری‌یه اکثریا اسلام کبی اورتولو چیقار. فقط نه بویوك بر فرقله. شونی ده اعترافه ایتملی یز که حیات اجتماعیه‌لرنده‌کی بو قیلمدانمه سببسز دکلدر. زیرا خرستیانلر حیفاده اسلاملر کبی معاونسز صاییلمازلر. مرکزی اوروپا اولان بر چوق جمعیات نصرانیه واردرکه سوریه وفلسطینده مهم شعبه‌لری وپروپاغاندالری موجود اولدیغی بیلمه‌ین یوقدر. بونلر مکتب خسته‌خانه، دار الایتام، دار العجزه وسائره آچه‌رق حتی بعض وسائط نشریه‌یه ده مراجعت ودیندن ورهبانك تلقیناتندن ده استفاده ایده‌رك بر طرفدن افکاری تنویر ودیکر جهتدن آرزو ایتدکلری جهته جکمکدن تأخر ایتمیورلر. حیفاده اسلاملردن فضله خرستیانلرده حس اولونان فعالیتك وحرکتك جذرلری هپ بوراده‌در: اساساً یالکز حیفا خرستیانلری دکل، سوریه‌نك هر جهتنده بولونان ملل مسیحیه، مجاوری بولوندیغی طبقهٔ اسلامیه‌دن فکراً اوستوندرلر. سوریه‌ده بالخاصه مسیحیلرك تنویر افکاریله، توحید آماله وفرصت دوشدکجه اسلاملری ده آرزو ایتدکلری غایه‌یه تقریبه سعی ایدن جمعیات اجنبیه‌نك عددی اوقدر بیان ایدیلدیکی وجهله [*] اوتوزه قریبدر. بو جمعیات بالطبع یرلی واجبنی هر طائفهٔ یسوعیه‌نك کندیسنه مخصوص اولان تشکیلات دینیه‌لرینه، کلیسالرینه، رهبان وراهباتنه وبونلرك تلقینات نا محدوده‌سنه علاوةً سوریه وفلسطینده اجرای فعالیت ایدر.

---

[*] صحیفه (٢١—٣٠) ه مراجعت

حيفاده بو جمعيتلردن آلتيسى موجوددركه كرك مكتب وكرك ديكر مؤسسه‌لر واسطه سيله اجراى فعاليت ايتمكده‌درلر .

بونك نتيجه‌سى اولمق اوزره اجنبى لسان وافكارى بويوك بر مقياسده تعمم ايدييور. نته كيم حيفا قاتوليكلرينك يوزده سكسانى فرانسزجه‌يه واقفدر .

حيفاده روم اورتودوقسلر صوك سنه‌لره كلنجه‌يه قدر چوجوقلرينى كندى محلى مكتبلرينه ويردكلرى وبو مكتبده لسان يونانى‌يه اهميت ويرلديكى ايچون فرانسزجه ويا ديكر بر اوروپا لسانى بيلنلر نسبةً آزدر . سكز يوز كيشى ايچنده آنجق اللى‌سى قدردر .

حيفاده يرلى خرستيانلرك مطبعه‌لرى وغزته‌لرى موجوددر . بوراده يرلى حيات فكريه ونفوذ معنوى بونلرك النده صايلير . كرمل مطبعه‌سى ، مطبعة الوطنيه ، مطبعة النفير صاحبلرى خرستيان اولديغى كبى حرب عموميدن مقدم حيفاده انتشار ايدن اسبوعى صاعقه ، اسبوعى نفير وهفته‌ده ايكى دفعه باميلان كرمل غزته‌لرينك صاحب ومحررلرى‌ده عموميتله يرلى خريستيانلرندندر .

[٤] — **حيفاده يهوديلر، حيات اجتماعيه‌لرى وفعاليت يهوديه** — معهود نفوس ايستاتستيقلرينى نفس حيفاده‌كى يهوديلرك عددى خصوصنده هيچ اولمازايسه نظر اعتباره آلمامق، تصديق ايتمه‌مك درجه‌وجوبده اوليور . زيرا حيفاده موجود يهوديلرك عددى (٣١٤)دن چوق فضله‌در. سه‌فارد و آشكناز اولمق اوزره بو نفوس بيكه قريب تخمين اولونيور. احتمال كه ينه عين ايستاتستيقده يابانجى وغير مسلم اولمق اوزره كوستريلن خانه‌ده‌كى آلتى يوز كيشى‌ده يهودى اولسه كركدر .

بونلردن سه‌فاردلر (يرلى يهوديلر) حيفانك قديم ساكنيدرلر. آنجق بش آلتى عائله‌دن عبارت اولان موجودلرى، رطوبتلى وكيرلى بريرده ياشامقده وسويهٔ اجتماعيه‌جه پك دوشوك بر حالده بولونمقده‌در .

مع ما فيه آشكنازلر بويله دكلدرلر . اونلر حيفانك قسم غربيسنده ويكى محله‌لرده مقيم درلر . واكثر ياتجارتله اشتغال ايتمكده‌درلر . كنديلرى طبعا چاليشقان وفوق العاده مقتصد اولدقلرى ايچون كنديلرنده بولونان اشيايى كرك خرستيان وكرك اسلام تاجرلرده بولونان عين جنسدن اشيادن دها اوجوز بر فيأتله صاتمقده درلر . بويولده‌كى فعاليتلرى بالخاصه خرستيان عالم تجارتنى بيله پك دوشونديريور . يهوديلرك آنجق بربرلريله آليش ويريش ايتمه‌لرى وكندى ديندا شلرندن باشقه كيمسه‌دن بر شئ صاتون آلمامه‌لرى خصوصنده‌كى تعصب مفرطلرى تجارتلرينه مهم بر رواج ويريور .

باخصوص تجارتلرى ترقى ونمايه مساعد غايت قيمتدار واهميتلى شرائطه مالكدر .

حيفاده بر شعبه‌سى بولونان (The Anglo Palestine Company Limited) بانقه‌سى آز چوق بر يهودى بانقه‌سيدر . بانقه‌نك بوتون مأمورينى يهوديدر . عينى زمانده بانقه، سرمايه‌سى بش يوز ليرادن آشاغى‌يه بولونان يهودى سرمايه‌داران ايله‌ده معاملات تجاريه‌ده بولونيور ، غير يهودى اولانلرله بولونميور . ديكر طرفدن بو بانقه، اراضى وسائره صاتون آلوب يهودى‌يه ويريور ، بر مقدارده پاره اقراض ايديور . يهودى او پاره‌يى يوزون سنه‌لر تقسيط ايله اوده‌يور . بوندن دولايى‌دركه كوندن كونه يهوديلرك سعهٔ ماليه وتجاريه‌لرى حيفا وبوتون انحاى فلسطينيه‌ده تزايد ايله‌يور .

اولجه يهوديلرك سوريه وفلسطينده‌كى بويوك شعبه‌لرندن بحث ايتديكمزده (ايقا) جمعيتنك حيفاده بر مركزى بولونديغنى سويلمشيدك . فى الحقيقه اداره‌خانه اولمق اوزره بر قاچ سنه ايچون حيفانك جهت غربيه‌سنده آلمان محله‌سنده (١٥٠٠٠٠) فرانق مقابلنده بويوك بر بنا استيجار ايدلمشدر . بو بناده رئيسى موسيو وزنيق اقامت ايتمكده‌در. رئيسك معيتنده ايكى معاون ويا كاتب موجوددركه بونلردن برى دائما دوائر رسميه‌ده يهوديلرك ايشنى تعقيب ايدر . وهر درلو وسائطه مراجعت ايده‌رك بر آن اول موسويلرك حكومتده‌كى ايشلرينى بيترمكه چاليشير. مجلس اداره‌نك اوكنده ، محاكمده دوائر صحيه وعسكريه‌ده هر يرده بو كاتبلردن مطلقا برى واردر . بر محلدن ديكر محله ولزوم كوروله‌جك بر كويدن ديكرينه ، بر قضادن او برينه قوشار.

حيفاده ايلرى كلنلردن بريله كوروشوكز . بو خصوصده بر چوق ايضاحات ويرر وديركه:

« بو كاتبك دائما باشى رجاكارانه اكيلير . فقط بر ألى مطلقاً جيبنده‌در . شيمدى‌يه قدر يهودينك لهنده اولمامق اوزره فصل ايدلمش بر دعوا ويا حل ايدلمش بر مسأله‌يه تصادف ايتمك حقيقةً محالدر . يهوديلرك آرزو ايتمدكلرى بر مأمورك هر هانكى يرده اولورسه اولسون حق حياتى يوقدر . مأموريتى قابل دكل او محلده دوام ايده‌مز ونه زمان بر يهودى‌يه عائد بر ايش دوشسه هر مأمور بر پارچه دوشونور وآزيجق‌ده تيتره‌ر . يهوديلر هر يرده كندى طرفدارلرينى قايرمق ايچون هر صورتله‌ده اعمال نفوذ ايتدكلرى كورولمشدر . حيفاده پك يقين بر زمانه قدر مجلس اداره‌سنده اعضا يوقدى. صوك سنه‌ده اورايه‌ده اعضا انتخاب اولوندى . هر يرده بويله‌در »

فى الحقيقه يهوديلرك سويهٔ فكريه‌لرى ، تحصيللرى آز چوق يوكسك، بيلدكلرى لسانلر متعدد اولديغى وهر كسك مرضنه كوره علاجنى ويرمكى بيلدكلرى ايچون بالخاصه ارض مقدس محيطنده تماميله موفق اوليورلر . يهوديلر سس‌سز ، سس‌سز بوراده ترقى وتكامل ايچون، انتشار وتزايد ايچون هر درلو وسائطى فراموش ايتميورلر . حيفاده لا على التعيين

بر یهودی کتابخانەسنه کیروب حیات علمیه وفعالەنك درجەسنی یك لحظەده تعیین قابل اولا بیلیر :

بوراده اولایردن طوانه قدر بر چوق کتب عبرانیه کوررسکز . بونك ایچنده توراتلر ، شرحلر ، تلمودلر ، قرائتلر ، کیمیا وفیزیق کتابلری ، کتب ریاضیه وفنیه ، شعر مجموعەلری ، منشورەلر ، موسیقی پارچەلری هر شئ واردر وهپسی ظریف بر صورتده طبع ایدلمشدر .

ثانیاً ماصه اورتولری ، سیغاره وکبریت قوطولری ، اوفاجق آینەلر وسائره کوررسکز . بوراده اوفق تفك نه قدر شیئلر وار ایسه بونلرك کافەسی یهودی معمولاتندندر واوزرنده عبرانیجه حرفلر یازیلیدر .

ثالثاً نامحدود قارت پوستاللره تصادف ایدرسکز . بورادەکی قارت پوستال مجموعەلری بوتون معناسیله بر تاریخ عمومی عبرانی ، بر جغرافیای عبرانی ، وبر هیئت اجتماعیهٔ عبرانیەدر . یهودیلرك پیغمبرلری ، مشاهیری ، یهودیلره عائد ارض مقدسده موجود تاریخی شهرلرك رسملری . مبانی قدیمهٔ عبرانیه ، وقایع عظیمهٔ عبرانیه هپ بورادەدر . دیکر طرفدن روسیەده وسائر یرلرده یهودیلرك چکدیکی ظلم واعتساف لوحەلری . مهاجرت ، دیلنجیلك ، اسکیجیلك رسملری ، فقر وسفالت پریشانی تصویرلری هپ بوراده . صوکره حال حاضردەکی مستعمرات عبرانیه ، حال حاضر شاعرلری صنعتکارلری مشاهیر سیاسیەسی وبالخاصه هرتسل ، وماقس- نورداو . والحاصل بوتون آبدات ومقدسات ملیه هپ بوراده .. دها صوکره حال حاضر زراعتنك ، طرز جدیدەکی مکتبلرك متمدن أولر داخلنده یشایان عائلەلرك رسملری هپ بورادەدر . ونهایت یهودی ئیده آلنی کوسترەجك قیمتدار لوحەلرکه بونلرك صرف تماشاسی بیله روحی هیجان عبرانیله متهیج ایتمکه کفایت ایدییور . بو نوع قارت پوستاللرك هر کون الدن الە کچدیکی ، بو تصویرلرله اولرك وسینەلرك نصل تزیین ایدلدیکی وبونکله یکی نسلك هر دقیقه ناصل تلقیناته معروض قالدیغی دوشونولورسه یهودیلرك حالت اجتماعیەلری ایله بورادەکی فعالیت عظیمهٔ یهودیەنك غایەلری نه اولدیغی پك کوزل کشف ایدیله بیلیر .

[٥] — **حیفاده آلمانلر وحیات اجتماعیەلری** — حیفانك قسم غربیسنده معمور وظریف بر محله واردر کە کرمل داغی ایله دکز آرەسنده صیقشمشدر . بو محله کنیش وهر ایکی طرفی باغچەلق بولونان اوزون بر یولدن ویولك هر ایکی طرفدەن همان همان یکنسق اولمق اوزره انشا ایدلمش ایکی قاتلی کارکیر و لطیف أولردن متشکلدر . هر اوه مخصوص آرقه طرفندەده کوچوك کوچوك باغچەلر بولوندیغی کبی أولرك اوك طرفنده وبو اوزون جادەنك هر ایکی جانبنده بعضاً انجیر وبعضاً سروی ، چام آغاجلری واردر . بو صره آغاجلرك داخلندەکی قسملرده ،

کوچوك بر یول حالنده بولوندیغی ایچون بو اوزون جاده تمامیله موازی اوچ یولدن والحاصل لطیف بر بولواردن عبارت اولیور . اولرك اوکی چاقیل طاشلری ویاخود بیاض صدفلرله دوشنمشدر . باغچەلرك طرحی ظریف ، اولرك وضعیتی وداخلی دخی ظریفدر . بو جادەدن کچرکن یا بر پیانو ویاخود بر فلوت سسی ایشیدیلیر ویا بالقونلرده ، پنجرەلرده چولوق چوجوغیله مسعودانه اوطورمش عائلەلره تصادف اولونور . اولرك اوکی یول ، باغچه وبوتون بورانك ساکنلری ترتیزدر . بو اوزون جادەنك هر ایکی طرفنده منتظم فنارلر ، اوتەده بریده اوزری اورتولو تمیز قیولرده واردر . اولرك آرەسندەینه اولرك اجزای متممەسندن اولمق اوزره هوادار وضیادار یوکسك صالونلر واردرکه بونلرده طرز جدیدەکی دکانلری تشکیل ایدر . بو جادەنك مرکز طرفندەکی میدانده کوچوجك بر ریختم بولوندیغی کبی جادەنك منتهاسنه ناظر وکرمل داغنك اوزرنده یوکسکده بر طاش ستون بولونیور . بو اوتوز قرق سنەدنبری کیتدکجه کوزەللشەن آلمان محلەسنی تشکیل ایدر . کوچوك ریختیم ایمپراطور ویلهمك (١٨٩٨) سنەسنده حیفایی زیارتی اثناسنده انشا ایدلمشدر . آلمان محلەسنه یوقاریدن نکهبان اولان طاش ستونده ایمپراطور طرفندن اقامه اولونمشدر . اوزرنده ایمپراطور وایمپراطوریچەنك اسملری ایله (١٨٩٨) تاریخی موجوددر .

آلمان محلەسنك قسم غربیسنده اولجه سویلدیکم وجهله واسع ودوز تارلالر بولنمق واوك طرفلی آچیق اولمق حسبیله بوراسی پك تمیز وهوادار در . عینی زمانده دنیانك اك لطیف محلیدر . بوراده بش یوز اللی قدر آلمان یاشیور . وحیفادەکی آلمان قولونیسنی تشکیل ایدییورلر .

بو آلمانلرك اصلی وورتنبرغ ایالتندندر . (١٨٦٠) تاریخلرنده ایدی که ، وورتنبرغ اهالیسندن موسیو (هوفمان) وموسیو (هاردك) ورفیقلری پروتستانلغی بر طرز جدیده وجوده کتیریور و (Templiers) اولیورلر . بونلرك مذهبی لوترك دیننه نسبتله دها محافظەکار ایدی . آلمانلر بونلرك مذهبنی منع ایتمك ایستدی . بونك اوزرینه (١٨٦٤) تاریخنده بو ذوات ارض فلسطینه کلدیلر . مذهبلرینی سربستجه یاپەجق بر یر آرادیلر ونهایت حیفایی بولدیلر . بونك اوزرینه تکرار آلمانیایه دونوب پروپاغاندا یاپدیلر . وورتنبرغدن بر قسم اهالی ارض مقدسه کیتمکه قرار ویرنجه ایلك مهاجرت (١٨٦٨) ده باشلادی . بو تاریخدن اعتباراً اراضی مبایعەسنه قویولدیلر . نهایت بو مذهبی سەووب کلنلره صرف بر مقصد تجارتله کلنلری قاتیلیور ، او تاریخدن اعتباراً آلمان قولونیلری وجوده کلیوردی . بو مذهبده جبر یوقدر . حتی (Temlier) لرك چوجوقلرندن بعضیسنك پروتستان اولدیغی واقعدر . حال حاضرده حیفا ، بیت لحم ، ام

العمد ، طيره ، يافه ، سورونه ويلهمه ـ حميديه قولونيلرى موجوددر . بونلرك اكثرى زراعتله اشتغال ايتمكده اولديغى كبى بر قسمى بويوك تجارتلرله مشغول اوليورلر .

حيفانك اك بيوك وذى قيمت مغازه‌لرينك صاحبى آلمانلردر . آلمانلردن بر قسمى دولكرلك ، آرابه‌جيلق ايله‌ده مشغول اولديغى كبى بعضيلرى تميز اوتللر وبيرا خانه‌لر اداره ايديورلر . آلمان قولونيلرينك اداره‌سى شبهه‌سز غايت صاغلامدر . آلمانلر مركز اداريلرينه قارشو معين تكاليفه تابعدرلر منتظم بر بلديه‌لرى ومنتظم بر بودجه‌لرى واردر . عينى زمانده معاونت صندوقلرى ، مكتبلرى وسائره‌سى موجوددر . بوراده ياشايان آلمانلر بر چاليشقانلق نمونه‌سيدرلر . زراعته ايللك باشلادقلرى زمان پك آز بر سرمايه ايله ايشه كيريشدكلرى حالده صرف بو يوزدن ميليونر اولانلرى واردر . نته‌كيم كرمل داغنده اراضيسى بولونان (كللر) حيفايه كلديكى زمان جيبنده آنجق اون ناپوليونى وارمش؛ اونى‌ده استقراض ايتمش ايمش . وفاتنده ميليونلر براقدى . شيمدى قولونيده كندى ملكى اولمق اوزره ميليونلرده كن اولرى واراضيسى‌ده موجوددر . حياتنده هر آغاجنى كندى اليله غرس ايتديكنى سويله‌يه‌رك افتخار ايدر ايمش . فى الحقيقه بوراده‌كى آلمانلر بدناً‌ده چاليشيورلر . قادين اركك بوتون عائله چاليشقاندر . كللرك اوغلى (فريتس كه‌للر) كرمل‌ده‌كى شراب فابريقه‌سنى اداره ايدييوردى . بو سفر حربده وفات ايتدى . شيمدى كلينى بو فابريقه‌يى اداره ايديورمش . آلمانلرك كافه‌سى شيمدى زنكيندر . اك بسيط اولاننده بيله پاره موجوددر . ثروتلرى‌ده صرف چاليشقانلقلرى ثمره‌سيدر .

بوراده يشايان آلمانلر چاليشقان اولدقلرى قدر بربرلرينه ياردیم ايديورلر . آلمان قولونيسنك محافظه‌سى ايچون پك فداكارلق ايديورلر . يكرمى اوتوز سنه اول بوتون قولونى منتسبلرى اجتماع ايده‌رك قولونيدن هيچ بر اراضينك خارجه صاتلماماسنى تعهد ايتمشلردر . شيمدى‌يه قدر خارجه بريرك صاتلديغى كورلمه‌مشدر . بو تعهدكده تدابير مانعه‌سى واردر . برى خارجه صاتديغى تقديرده پاره‌نك يوزده يكرمى بشنى قولونى صندوغنه تبرعه مجبور اوله‌جقدر .

بوراده‌كى آلمانلرك اك بويوك مزيتلرندن برى‌ده تماميله متواضع اولملرى وآلايشه قاپلماملرى‌در . بونك ايچون قادين، اركك بوتون آلمانلر غايت بسيط كينديكى، فقط البسه‌سنى غايت تميزجه محافظه ايتديكى كورولور . البسه‌نك ذوق ايچون دكل، فائده ايچون اولديغنه قائل درلر .

عين خاصه‌يه مالك اولملرندن دولايى دركه حيفا آلمان قونسلوسنك كندى تارلاسندن محصولنى آرابه‌يه قويه‌رق واوزون آرابه‌نى اليله سوره‌رك اوينه قدر كتيرديكى هر زمان كورولور .

حيفا آلمانلرى اوروپا مدنيتنده‌كى فضله آچيقلغى سومزلر . اخلاقلرى‌ده بر آز صيقيجه‌در . بناءً عليه بالو كبى خصوصاتى بالخاصه اختيارلر خوش كورمزلر .

آلمانلردن تاپليه اولانلرى پروتستانلردن زياده ديندار درلر . فقط ديانتلرى هيچ بر زمان تعصب درجه‌سنه ارتقا ايتمز .

بوراده‌كى آلمانلرك كافه‌سنك تحصيلى يرنده‌در . بركره اوقومق يازمق بيلمه‌ين برتك شخصه تصادف اولونماز . قولونينك حيفاده برى تاپليه‌لره ، برى‌ده پروتستانلره مخصوص اولمق اوزره ايكى مكتبى واردر . ره آل جيمناز درجه‌سنده‌كى مكتبلرى ايسه قدسده‌در .

بوراده آلمانلر، زراعتلرينى قواعد فنيه دائره‌سنده وآلات فنيه اعانه‌سيله ياپارلر . بناءً عليه صوك سيستمده‌در . ودائماً تمدن غربى‌يى تعقيب ايدرلر .

ايچلرنده زنكين اولانلرى ، اولادلرينى تحصيل ايچون آلمانيايه كونديرلر . اوروپايه كيده‌رك عالى تحصيل كوره‌ن كنجلر چوقدر . بالخاصه مهندسلك ، ماكنه مهندسلكى وزراعت تحصيلنى اكمال ايدنلر فضله‌در .

آلمانلر ايشلرنده ، كوجلرنده متمدن بر كويلو حالنده اولمقله برابر اولرنده بر چوق شهرليلرمزدن دها شهرليدرلر . اولرنده مدنى بر انتظام ، عائله حياتلرنده بر مسعوديت وبر صميميت ومحبت متقابله موجوددر . عائله‌جه فضله چوجوق صاحبى اولمق ايسترلر . هر آلمان قادينى ايچون اقشام اوزرى چوجوغنى تميز، كوچوك آرابه‌سنه قويه‌رق دوز جاده‌ده كزديرمسى قدر بويوك بر تسلى تصور اولونماز .

ديكر طرفدن بو عائله‌لر پك مقتصددرلر . هر شئ كنديلرى استحصال ايتمك ايسترلر . ومثلا كوچوجك باغچه‌لرنده هر نوع سبزه وسائره يتشديره‌رك اولرنده اونى قوللانيرلر .

آلمانلر حادثات عالم ايله‌ده علاقه‌دار درلر . دنيانك اك مهم غزته‌لرينه آبونه‌درلر . باخصوص كنجلرينك فكرلرينى آچه‌جق مؤسساتلرى واردر . حيفا آلمان قلوبى ، (كه‌زانغ فراين) نامنده‌كى تغنى جمعيتى ، (موزيق فراين) نامنده‌كى موسيقى جمعيتلرى بو مقصد اوزرينه كشاد ايدلمشدر . (كه‌زانغ فراين)ده قادين اركك موجوددر . بوراده يالكز تغنى واردر . (موزق فراين) ايسه يالكز اركككره مخصوصدر . وبوراده بالخاصه فلوت چالارلر .

برده حيفا آلمانلرينك (له‌زه‌ن سرقل) نامنده بر دار القرائه‌لرى واردركه ايچنده بويوك بر كتابخانه موجوددر . بونى‌ده اداره ايدنلر كنجلردر . بو كتابخانه‌ده، خارجه اوقومق اوزره كتاب ويريلير . آيده يوز پاره مقابلنده كتاب اوقومق حقى احراز ايديلير ، آرزو ايدن اوينه ايستديكى كتابى آلير ، اوقور ؛ خارج بلده‌ده بولونان اعضايه‌ده كتاب كونديررلر .

بوراده‌كی آلمانلر وقتیله تحت حمایه‌ده بولوندیغی ایچون عسكره آلنمایورلردی. بالآخره تبعه میانه داخل اولدقلری ایچون عسكره آلنماغه باشلادیلر . حتی تحت حمایه‌ده اولانلرك بر قسمی آلمانیادن كوكللی اوله‌رق عسكره آلنمالرینی استدعا ایتدیلر . آلمانیا قبول ایتدی . شیمدی اردوده خدمت ایدییورلرمش . مع مافیه بونلردن بر قسمی وقتیله آمریقه‌دن كلیركن آمریقا تابعیتنده ایدیلر . شیمدی‌یه قدر تابعیتلرینی محافظه ایدییورلرمش. حتی بونلردن بری حیفانك آمریقا قونسلوسی ایمش .

آلمانلر سپوره پك زیاده اهمیت ویردكلری ایچون یازین، صباح ، آقشام كوچوك ریختیم جوارنده دكز كنارینه اینر ، اوراده بویوك كوچوك، قادین اركك یوزرلر . حتی اون درت یاشنه قدر بوتون قیز واركك چوجوقلری یالین ایاق چورابسز دولاشیرلر . آلمانلر آره صیره كرمله قدر چیقار ، دونه‌رلر . تورلر ترتیب ایدرلر . هله هر پازار كونی كرمل‌ده‌كی آلمان ستونی زیارت ایتمه‌لری معتاد كبی‌در. آلمانلر بعضاً (لاون ته‌نیس) كبی اویونلر ترتیب ایده‌رك بدنلرینك صحتنه اهمیت ویررلر . بوراده قادینلر وار ككلر كافهٔ صاغلامدر . مع مافیه ارككلر عمومیتله قادینلرندن كوزه‌لدر . قادینلرنده تناسب موجود دكلدر . وسیمالرنده بر نحافت، بر اینجه‌لك یوقدر ؛ بوتون قادینلر، آزچوق برر اركك قدر خشین كورونورلر . باخصوص آلمان چوجوقلری تمیزلكلرینه ووجودلرینك صاغلاملقلرینه رغماً پك بچیمسز (*Deformé*) درلر . كیمی ضعیف واوزون ، بر قسمی شیشمان قیصه ، بر قسمنك دوداقلری بویوك ، كوزلری كوچوك ، بر قسمنك ایسه شقاقلری باصیق چكه‌سی كنیش ومدوردر . احتمال كه بو، ازدواجلرك محصور بر دائره‌ده حصولندن نشأت ایدییور .

آلمانلر بوراده صنایع نفیسه‌دن الك زیاده موسیقی‌یه اهمیت ویررلر . موسیقی ایله سپور ایشته ایكی مفیدتسلی كه آلمانلردن آیرلماز.

آثار ادبیه‌یی‌ده مطالعه ایدرلر . آلمان شاعرلرینك ، صنعتكارلرینك اثرلرینی بوراده لذتله اوقویه‌جق قارئلر بولونیور . بوراده آلمانلرك قونوشدیغی لسان تماميله آلمانجه‌در . فقط وورتنبرغ شیوه‌سیله‌در . آلمانجه‌دن ما عدا فرانسزجه وانكلیزجه بیلنلری چوقدر . یرلی عربلرله تماسلری غایت آز اولمقله برابر قسم اعظمی یرلی عربجه‌یی تكلم ایدر . شیمدی‌تك توك تورکجه‌یه هوس ایدنلری‌ده واردر .

والحاصل سراپا بر فعالیته مظهر اولان بو نسلك كرك یاشایش وكرك ثروت وعرفان اعتباریله حیفانك الك اوست طبقه‌سی اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملیدر .

— ١٥ —

بابیلر وبابیزم حقنده تدقیقات محلیه [*]

١ — حیفاده بابیلر

بر آقشام، حیفاده آلمان جاده‌سندن كچركن قاپالی وبویوجك بر آرابه‌نك ایچنده وبیاض بر كچه كلاه اوزرینه خفیف وایچه بر بیاض صاریق صارمش، (صاداقور) دن بر خرقه كیمش ، بیاض واوزون صاچ وصاقاللی بر ذاته تصادف ایتدك . او اقشام بزی لاقیدانه سوزدكدن صوكره آرابه‌سیله اوزاقلاشدی، كیتدی .. دیكر بر كونده كرملك اتكنده دوغرو طیرمانیركن عینی ذات اوكنده رنكارنك چیچكلر طرح ایدلمش منتظم بر قوناقدن چیقیوردی آرابه‌سی‌ده قاپوده بكلیوردی . آرقه‌سندن بر قاچ كیشی كلیوردی . بونلر عجمكاری بر قالپاق اكتسا ایتمشلردی وسیما اعتباریله بر عجم سیماسی طاشیورلردی . وهله اولاده زنكین بر عجم تاجری اولدیغنه حكم ایتمشدك .

مع ما فیه صوردق ، آراشدردق . آلدیغمز جوابلر اوقدر متناقض ایدی كه نتیجهٔ قطعیه استخراج ایتمك قابل دكلدی . كیمی پك افراط‌كارانه ادارهٔ كلام ایدییور وشیخه بر چوق بویوك وصفلر ویا ما بعد الطبیعی ماهیتلر عطف ایدیوردی .

بعضلری ایسه دها معتدلانه وبوس بوتون بشقه بر طرزده ادارهٔ كلام ایدییور وهپسندن معقول كورونیوردی : « اویله اوصافی اولدیغنه عقل ایردیرلمز، آنجق بو ذات طریقت بابیه‌نك اك بیوك‌شیخی ، رئیسی‌در . بو طریقتك بابیزم (*Babisme*) ك آمریقاده میلیونلرجه مریدی وارمش . هر سنه بو ذاته آمریقادن اتكلر دولوسی لیرالر آقیورمش . » دییوردی .

ارباب فضیلتدن دیكر بر ذات علاوه ایتدی و« خایر » دیدی . « بابیلرك دكل ، بو بهائیلرك رئیسیدر. عكاده وبو طرفلرده عجملردن آز چوق مریدی وارسه‌ده الك بیوك نفوذی آمریقاده‌در .. بو ذات عكاده اقامت ایدركن، شمدی حیفایه نقل مكان ایتمش . بو ذاتك ثروتی پك چوقدر، مع ما فیه املاك واراضیسنك قیمتنی حقیله تقدیر ایتمك قابل دكلدر . اطرافنده بولونانلر اونك دامادلری وتابعینی‌در . شیخ كچركن هپسی حضورنده عادتا ركوع ایدرلر . شیخك نفوذی‌ده علم وعرفانی وفضل وكمالاتی قدر یوكسكدر . » بو ذاتك عباس افندی ویاخود « عبد البها » حقنده‌كی ایضاحاتی بزم ایچون ایجه

[*] بابیلر ویا بیزم حقنده‌كی معلومات عمومیه (١٠ — ١٥) نجی صحیفه‌لرده مندرجدر .

تسليتبخش اولمشدى. مع مافيه بو شخصيتى لزومندن فضله مبهم اولان بو صاحب ودين وطريقتك ماهيت اساسيه‌سنه كسب وقوفه لزوم واردى. اونكله تماس ايده‌رك دوغرى‌دن دوغرى‌يه افكار دينيه ويا فلسفيه‌سنه، مذهب ويا طريقتنه والحاصل هردرلو آمال وتفكراتنه مطلع اولمق ايجاب ايديوردى.. بو شخصيتى تدقيقه قرار ويردك.. فقط بو ذات حقنده اول امرده بعض ابتدائى معلوماته مطلع اولمق قرارمزك قوه‌دن فعله كچمسنه ياردم ايده‌جكدى. بر مدت تدقيقاتده بولوندق. حاصل ايتديكمز نتيجه ايسه همان هان اولجه ذكرايتديكمز ايضاحاتك بر خلاصه‌سى مثابه‌سنده ايدى. فى الحقيقه‌ده نيليوركه:

«بو مذهب مؤسسنك اسمى (باب)در. مذهب طهرانده ظهور ايتدى. كنديسنك بر روايته كوره باب الله وبر روايته كوره مهدى اولديغنى ادعا ايدنجه علماى شيعه حقنده فتوا ويره‌رك آنى اعدام ايتديلر. وفاتنده (صبح ازل) خلافتى بنمسه‌دى. اور تبشيريه واجرائيه‌سى برادرى (البهاء) طرفندن ياپيليوردى. ايران حكومتى بونلرى چكه‌مدى. بغداده نفى ايتدى. اوراده بارينه‌مديلر. حكومت عثمانيه‌جه ادرنه‌يه نقل اولونديلر. (صبح ازل) ايله (البهاء) آره‌سنده بوكره اختلاف اولونجه حكومت صبح ازل واتباعنى ردوسه البهائى ايسه عكايه كوندردى. اوتوز سنه قدر عكاده يشايان البهاء نهايت وفات ايتدى. اوغلى (عباس) افندى يرينى طوتدى. عباس افندى واتباعى عكاده اقامت ايديوردى. اوراده خصوصى تكيه‌لرى يوقدر. شيمدى‌يه قدر كنديلرندن اسلاميته مغاير هيچ بر حال صادر اولمامش ايمش. كنديسنك واتباعنك املاكى اون بيك ليرا قدر تخمين اولونيور. بوتون اتباعى اللى، التمش قدر ايمش. جمله‌سى عجمدر. بونلرك ادعاسنه كوره بو مذهبك قفقاسيه‌ده، قازان وايرانده، آمريقاده، ايكى ميليونه ياقين اتباعى وهريرده مبشرلرى وارمش. عباس افندى نك ذكاسى غايت پارلاقدر. بر قاچ لسانه آشنادر. مصره، آمريقايه، پارسه، لوندره‌يه، اوستريا مجارستانه‌ده (١٩١٠) تاريخنده سياحتلر ياپمشدر. اوراده خطبه‌لر ايراد ايتمش وحتى بوتون دنيانك غزته‌لرى بوندن بحث ايتمشدر. يالكز بو ذات كندى شخصيتنى دائما كيزله‌ر وبوراده بولونديغى مدتجه كندى مسلك دينيسندن قطعياً بحث ايتمز.»

بو خلاصه بزم ايچون پك قيمتدار ايدى. حقيقةً بو درجه‌ده مريدانى بولونمسى قابل اولوب اولمديغنى اكلامق ايستيوردق. شيمدى حيفانك تميز ومنتظم سوقاقلرنده بر كولكه مهميتيله كچن وهر اقشام سرويلرك ويا اوقاليپتوسلرك زير سايه‌سنده وياخود كرمل داغنك بوتون اطرافه ناظر اولان هوادار اتكنده كورونن بو تاريخى ذاتله دوغرودن دوغرى‌يه ملاقات ايتمك طبيعتيله ضرورى اولمش ايدى.

٢ — بابى شيخى ايله اجتماعلر

[١] — **ايلك اجتماع** — بابيلر حقنده تدقيقات وتتبعات لازمه‌ده بولونمق اوزره هر شيدن اول خارجدن بو مسلك، بو مذهب حقنده بعض سؤاللر صورولمش وآلنان جوابلرك كافه‌سى شيخك علم وفضيلتندن، كمالندن، ذكا وعرفانندن عبارت تقديركارانه خلاصه‌لره انحصار ايتمش ايدى. فى الحقيقه بابيزم، هركسك آغزنده بر مبهميت متماديه ايله دولاشيوردى. حيفانك فكرجه الك ايلرى كلنلرندن صوردم:

— بابى شيخى ايله كوروشديكزمى؟ كنديسى طريقتى حقنده نه ديور؟..

جمله‌سى بر اغزدن:

— قاچ دفعه، ديورلر. فقط شيخ اوقدر متواضع كه كندى طريقتندن بحث ايتمكدن عادتا حيا ايدر. كنديسنك بر عقيدهٔ اسلاميه‌سى بولونديغنى ديكر اسلاملردن آيرى اولمديغنى آكلاتيركن (بابيزم) مجلسنده بر زمين مناقشه بولاماز.

ديمك كه شيخ كندى طريقتنى كيمسه‌يه آكلاتميوردى. شيخك خارجده‌كى وضعيتى ده پك محافظه‌كارانه ايدى. وهركس كنديسنه حرمت ايديوردى.

آسياده، آمريقاده هيچ اولماز ايسه ييكرمى بالغ اولان طرفدارانى دوشونولوركن بوتون بو انسانلر كتله‌سنك محصلهٔ فكريه‌سى مثابه‌سنده بولونان بو شيخك هويتنى دوغرودن دوغرويه تحقيق ايتمك، مسلكنى وطريقتنى تعميق ايتمك، اتباعنك تكثرينى انتاج ايدن عواملى تحليل وتدقيق ايتمك لازم كليوردى. كرمل اتكنده‌كى كوشكنه كيتدك. عينى طريقدن بولونديغى البسه‌سندن آكلاشيلان بر ذات بزه قپويى آچدى. وتميز اوروپاكارى تفريش ايدلمش بر اوده‌يه بزى كوتوردى. اوده‌نك ديوارلرنده هيچ بر شئ يوقدى. نه لوحه نه بر رسم.. بر آز صوكره شيخ «السلام عليكم» ديه‌رك ايچرى‌يه كيردى. ومصافحه‌دن صوكره قارشيمزده‌كى قاناپه‌يه اوطوردى.

فقط ايچيمزده بر عقده واردى. شيخى ناصل سويلته‌بيله‌جكدك. بز هر نه‌يه مال اولورسه اولسون، حتى كندى خصوصى وشخصى بر نسيپلرمزدن بر قسمنى بر مدت ايچون فدايه بيله مهيا ايدك.

كنديسنه حيفانك كوزللكندن بحث ايتدك. شيخ عربى لسانيله اولان سؤالمزه عجم شيوه‌سيله فقط فصيح بر عربجه ايله جواب ويريوردى.

«أوت» ديوردى. «حيفايى عكايه ترجيح ايده‌رم. حيفا دها ضيادار ودها معموردر؛ انسان حيفاده صيقلميور.»

بر مدت حيفا تاريخچه‌سنه نقل كلام ايتدى؛ دها صوكره عكانك تاريخچه‌سنى آكلاتدى.

عكانك حال حاضرده عمران ومدنيتجه پك كريده بولونديغنی سويلدی وبو اوزون بر مدت دوام ايتدی .

بونی متعاقب عائلەسنك نه زمان بو طرفلره كلديكنی صوردق :

او متقاطع فقط قطعی جملەلرله جواب ويريوردی : « بوندن اللی سنه اول ايران شاهی ناصر الدين زماننده عائلەمز ايرانده اوطورەمدی ، عراقه كلدی .اورادەده علمای شيعه ايله كچينەمدی. زيرا اونلر حياتی ودنيايی دوشونەميورلردی . بالآخره ناصر الدين شاهك خاقان سابق عبد الحميده مراجعتی اوزرينه عائلەمزی ادرنەيه كوندرديلر .اوراده اون بش سنه قالدقدنصكره عموجەمی، قبريسه، پدرمی عكايه كوندرديلر . پدرم عكاده وفات ايتدی . بز بوراده حريتك اعلانی زماننەقدر سربست دكلدك . حريتدن صوكره بزده سربست اولدق . بوندن بالاستفاده مصره ، اوروپايه ، لوندرەيه ، آمريقايه وتكرار مصره بش سنه دوام ايدەن سياحتلر ياپدم . » ديدی . بز كنديسنی هپ ديكليوردق . فقط اصل غايەيه قاووشمق لازم كليوردی .

بريمز بعض اوروپا علماسنك اسلاملرده موجود فتور انحطاطی ياكلش اولەرق دين اسلامه عطف ايتدكلرينی ودينك علمله قابل تأليف اولماديغنه قائل اولدقلرينی سويلدی. وبو خصوصده شيخ حضرتلرينك فكرينی آكلامق ايستديكنی علاوه ايتدی .شيخ، بويله بر حكمك قطعياً دوغری اولاميه جغنی آكلاتيور و« ايشته » ديوردی :

« جزيرة العرب قارشيمزده..بعثت رسالتپناهیدن مقدم بوتون عربلرنه كثيف برظلمت وجهالت ايچنده ايديلر؛ اسلاميت كلدی ، اورالرينی تنوير ايتدی ، اوقدركه اسلاميت آز بر زمان ظرفنده ايران ايچلرينه شماله ، جنوبه ، غربه قدر توسع ايتدی .

ديمك كه اسلاملرك اسباب فتوری ، اسلاميت دكلدی . بلكه اسلاملرك يالكز دينه واعتقاداته صاريلەرق امور دنيويەيی ، سعيی اهمال ايتدكلرندن دولايی فتور وانحطاط باشلادی . اوروپاليلر آنجق سعی سايەسنده بو مدنيته نائل اولديلر » .

صوكره شاعرانەوتيترەك جملەلرله علاوەايتدی : « اسلاميتی ييقانالك بيوك سببلر حروب متماديەدر . بر قاچ عصر دوام ايدەن حروب صليبيه آسيای وسطادن قوپان هجوملر داهيەسی، فاطميلرك ، ملوك چراكسەنك محاربات متماديەسی اسلام ممالكنی زير وزبر ايتدی .هجوملر داهيەسنك الك بيوك ضرری اسلاميتك روح اساسيسنی ايكی‌يه تفريق ايتمكده كورولور. اونلرك موجوديت معنويەلری اسلاملردن يوكسك اولماديغی ايچون اسلاميتك منبع اعتلا اولان اقسام مدنيەسنی طی ايتديلر . مدرسەلرنده يالكز قسم دينيی براقديلر . صرف اعتقاداتله ، شرح وتفسير ايله حديثله قالديلر . اسكی روح اسلامی غائب اولدی وفتورده باشلادی » .

بونی متعاقب (قرآن)ك عقل ايله وعلم ايله تماميله قابل تأليف اولديغی مسئلەسی آچيلدی ، او اوزون بر مدت صاچلرينی قاريشديردی . وبروجه آتی ايضاحات ويرمكه باشلادی :

« اوته دنبری ياكلش بر قناعت واردر : نقل ايله عقل آرەسنده بر تفتراق بولنمسی.. بو قناعته نظراً نقل،دائما عقله اويماز ديرلر . حالبوكه بو قرآن ايچون دوغرو دكلدر . بوراده نقل ايله عقل بربرينك لازم غير مفارقيدر . قرآن كريمده هيچ بر شیٔ يوقدركه معقول اولماسون » وبو موضوعی آچدی . و« شرع عقله اويغون اولماليدر . عقلی اولمايان بر نقل البته معتبر اولماز . علم عقل اوزرينه مؤسسدر وعلم نه قدر ترقی ايدرسه ايتسون ، نقل ايله قرآن كريمله تضاد تشكيل ايتمز » ديدی .

بر مدت بحث تفسير آيات واحاديثەده انتقال ايتدی .اسلاملردەموجود (توكلت) جيلك، فقره دوشكونلك ولزومندن فضله قناعت مسألەلری موضوع بحث اولدی .

كنديسی بو ميانده بر ايكی حديث شريف سويلدی. و«بونلردن پيغمبرك فقر ايله افتخار ايتديكی آكلاشيلور ايسەده بوده ياكلش تفسير ايدلمەمليدر.»ديدی وحديثدەكی مقاصد علويەيی آكلاتدی : « بو حديثلر هجرت سنيەيی متعاقب فرمان بويورلمشيدی . بر مقصد وبر غايه اوغرنده،مملكت ودين يولنده اولان فقيرلق البتەشايان افتخاردر . » مضموننده بولندقلرينی شرح ايتدی .

والحاصل شيخك هر سوزی درين بر تعقل محصولی اولديغی آكلاشيليوردی .

او اثناده اجتهاد مسئلەسی اورتەيه آتيلدی . ناصل ايسه محاوره لسان تركی ايله ادا ايدلمكه باشلانمش ايدی . شيخ ، توركجەيی پك اعلا قونوشيوردی . نصوص شرعيەدن زمانه كوره حكملر چيقارمق لازم كلديكنی، باب اجتهادك سدينك آنجق سياسةً ياپيلمش اولديغنی حالبوكه بونكده فكرنجه مضرتی بولونديغنی بر مدت سويلدكدنصكره شيخ آرتيق جوشمش بر حالده بولونيوردی .

بز آرتيق سؤاللر ايراد ايديور وبيك مشكلاتله شيخك عقيدۀ اساسيەسنه مطلع اولمق ايستيوردق. اسلاميتده صلاح حال اولمق ايچون بر انتباهه وبعض چارەلره لزوم اولديغندن دم اوردق . او زمان شيخ مباحثەسنه دوام ايدر كبی آرتيق عقيدەسنی آچيوردی .

بز آكلايوردق كه شيخك فكرنجه :

« ايمان عمل صالحدر . زيرا قرآن كريمده اكثر سورەلرده (ان الذين آمنوا وعملوا الصالحات) ديه بويوروليور. عمل صالح ايسه فضيلت انسانيەدر . فضيلت انسانيه حيات بشريەنك ازدياد رفاه وسعادتنه مصروف اولان عملدر . انسان ، دنياده خلوق اولملی ،

نی نوعنه یاردم ایتملی ، کیمسه‌یه فنالق ایتمه‌ملی ، هر کسك ایلکنی ایستمه‌ملی .. بوتون کتب سماویه‌نك روح اساسیسی بودر. «شیخك فکرنجه» حق اولان بودر، عمل صالحدر. عمل صالحه اینانمق ، عمل صالحی یاپمق ایشته روح اعتقاد بو اوله بیلیر . بناءً علیه خرستیان ، اسلام ، موسوی اساس اعتباریله وکتابلرینك روحی اعتباریله بو نقطه‌ده طوپلانیرلر . بشریته خدمت ایده‌ن ، بیکلرجه انسانی اولومدن قورتاران برمیقروب کاشفی مثلا بر پاستور ایچون بوتون جهان اسلام کافردیسه‌ده بو آدم جنته مستحقدر . وحتی زمانی بر داغك اوزرنده ایلاك ایتمیه‌رك کچیره‌ن بر عابد ، بر زاهددن فضله جنته مستحقدر . حتی بو آدم بر آلهه معتقد اولماسه بیله یعنی کندیسنده ظاهری بر عقیدهٔ دینیه بولنماسه بیله صرف عمل صالحندن دولایی مطلقا ومطلقا نائل مثوبات اولور .»

والحاصل شیخك فکرنجه: « اعتقاد وایمان حقه اولور . حق ایسه عمل صالحدر وبو عمل، عمومی بر فضیلت درکه فلان ویافلان انسانلر آره‌سنده منحصر ومحدود بر شیٔ دکلدر . »

بو نتایجه وارنجه‌یه قدر بر مدت متفرق بعض مسائل موضوع بحث اولدی . بعض فلاسفه‌نك روحی ماده‌یه ملاصق بر قوتدن عبارت اوله‌رق طانیدقلرینه وبناءً علیه ماده‌سز قوت اوله‌میه‌جغنه دائر اولان فکرلری اورته‌یه آتیلدی . بالآخره روحك آخرتده مثاب ویامعاتب اوله‌جغنه دائر موجود نصوصك عقل وعلم ایله نه صورتله تألیف ایدیله بیله‌جکی صورلدی .

شیخ اوزمان بوتون قوتیله فلسفهٔ ابن الرشده صاریلدی . روحك وجود وعینیتی حقنده‌کی مطالعه‌لرینی تکرار ایتدی . مع ما فیه روح مسأله‌سنك پك مختلف‌فیه اولدیغنی اکلاتیرکن ضیق مقام وزماندن بحث ایدییور وفقط روح انسانینك مثاب ومعاتب اوله‌جغنی بوتون شدتیله اکلاتیورکن بر آز صوکره بوس بوتون دکیشیوردی .

— فضیلت محتاج جزامیدر وناصل؟.

سؤالنه ویردیکی جواب بوتون مذهبنك خطوط اساسیه‌سنی کوستریوردی :

«فضیلت عمل صالحدر . عمل صالح بنفسه برایلك بر کوزه‌للك بر جزادر . عمل صالح صلاحی ایچون یاپیلیر، جزاسی ایچون دکل .»

والحاصل بوتون اعمال مسئله‌سنی دنیوی بر صورتده حل ایدییوردی .

اکلاشیلیوردی‌که شیخك فکرنجه متدین اولمق ، صوم وصلاة ایله ، اللهه اعتقادم واردر دیه‌رك عمل صالحی ترك ایتمکله اولماز . هر شیئدن اول عمل صالح لازمدر . دین عمل بالصلاحدر . بونك ایچونده مکافات ویا مجازات اولماز . عمل صالح یاپمایانك اك بیوك جزاسی عملنك فنالغیدر . یاپانك ایسه عملنك ایلکیدر . وبو بنفسه ایلك،

بر غایه‌در . یعنی دین ، دین ایچوندر؛ دین بر فائده ایچون دکلدر . یالکز دینه تمسك دنیوی بر راحت ، بر استراحت ، بر فائده تأمین ایدر . بو دنیوی فائده اوغرنده ، اسلاملرك وبوتون انسانیتك صلاح واعتلاسی ایچون ، ماضیدن قالما نه قدر عقل ایله غیر قابل تألیف معتقدات نه قدر عادات وتعاملات وارسه هپسنی ییقمق لازمدر .

مثلا فکرنجه انسان پك اعلا شابقه کیه‌بیلیر . مقصود اولان ظرف دکل مظروفدر. باشمزده بولونان فس، یونانیلردن قالمه برشیٔ دکلمی ؟ .. دییوردی . والحاصل مظروفی براقه‌رق ظرف ایله اوغراشمق دوری آرتیق کچمشدر. ینه فکرنجه شکل حاضریله تستر مسئله‌سی‌ده بر بدعتدر . زیرا عصر رسالتپناهیده قادینلر عسکری قوماندان بیله اولیوردی .

اساساً دین عقله قارشی کلمز . معقول اولمایان بر شیٔ درحال آتیلیر . فکرنجه عقل ایله دین تعارض ایتدکده عقل ترجیح اولونور .

انسانیتك تکاملی ایچون آنجق بر طریق واردر . اوده علمی وعقلی تعقیب ایتمك. علم وعقل هر ایکیسی عمل صالحده انسانه رهبر اولور . بو بر حقیقتدر . بو حقیقته اینانمق وبو حقی بیلمك لازمدر . حقی بیلمك علم وعقلی بیلمکله توأمدر .

بوصورتله شیخك عقیده‌سنده‌کی بعض نقاطه مطلع اولمشیدق. فقط شیخك بوتون ساحهٔ روحیه‌سنه هنوز نفوذ ایده‌مه‌مشدك . بونلرك‌ده تحقیقنی باشقه بر اجتماعه ترك ایتمکه مضطر قالدق .

شیخدن آیریلیرکن بزی قپویه قدر تشییع ایتدی . وبزدن روح مسئله‌سنی صورانه :

— مسألهٔ روحی هنوز حل ایتمه‌دك ، بو زمانه محتاجدر .

دییور وتکرار کوروشمکی ایما ایدییوردی .

[٢] — **ایکنجی اجتماع** — برنجی اجتماعده شیخ اساس عقیده‌سنه تعلق ایده‌ن بوتون بیاناتنی بویوك بر اعتدال دمله سویلیور وبعضاً سسنك آهنك خطیبانه‌سنه قاپیله‌رق اك مظلم لوحه‌لری بویوك بر اقتدار تصویر وتصور ایله تنویر وافاده ایدییور واکثریا کولمسیور، وشن کورونیوردی .

بو ایکنجی اجتماعمزده دخی بزی عینی شطارتله قبول ایتدی. فقط اوضاع واطوارنده کندیسنی یورغون کوسترمك ایستیوردی . دیکلیوردق او آکلاتمغه باشلایوردی :

«بیلسه‌کز» دیدی « دون کیجه هیچ اویومادم . بنده او قدر شدتلی بر سیکیر حالی واردرکه . بوحال سیاحتلرمدن عودتمدن صوکره فضله‌لشدی . اوم آمریقادن، اوروپادن کتیرلمش کوناکون علاجلرله دولو . هیچ برینك خیرینی کورمیورم . منبهاتدن هیچ برینی استعمال ایتمدیکم حالده قابل ده‌کیل ، بو سیکیر حالندن قورتولامیورم . »

بو مقدمه‌یك لحظه‌ده بزی دوشوندیردی . سكسان یاشنده‌كی شیخی فی الواقع اوزمه‌مك ایستیوردق. فقط كندیسنك اساسات مذهبیه‌سنه مطلع اولمق باشقه صورتله قابل اولامایه‌جقدی . بز سؤاللرمزه باشلادق . هر ناصلسه وجودك انحلالی حقنده مادیینك فكرینه نقل كلام اولنمشدی . كندیسی ، حشرك نه صورتله اولابیله‌جكنی آكلاتیور وبر وجه آتی مطالعاتده بولونیوردی :

«انسانلر روح مع الجسد حشر اوله‌جقلردر . مباحثه‌مزله آكلایورم كه شبهه‌ ابن سینایه تماس ایدییورز . ابن سینا مسئله‌یی شو صورتله دوشوندی . هر نه قدر جسمك اجزاسی داغیلیورسه‌ده برده بر جزؤ فرد اساسی واردركه او بوتون جسمك بر خلاصه‌سی اوله‌رق قالیر وبر شیئه انتقال ایتمز؛ ایشته یوم آخرتده بو خلاصه‌لر حشر ونشر اولور .»

بو ایضاحات اوزرینه تقسیم ایله تحلیل آره‌سنده‌كی فرقلری كوستردك وانحلال نتیجه‌سنده وجودك عناصر بسیطه‌یه انجرار ایده‌جكی وبونلركده انتقال ایده‌بیله‌جكی حقنده‌كی بعض غرب مؤلفلرینك افكارینی درمیان ایتدك . او زمان شیخ افندی دوشوندی . « خایر » دیدی « هر شیئك خلاصه‌سی واردر . حتی قاربونك خلاصه‌سی مثلا بر دزهم قاربون؛(اوقالیپتوس) ك خلاصه‌سی كینه اولدیغی كبی . » بز بو اسابات علمیه‌یی پایمال ایده‌رك بوصوك درمیان ایدیلن بوتون بوغریب نظریات مابعدالطبیعه مواجهه‌سنده التزام سكوت ایلدك . فقط بر رفیقمز دایانامدی . « بو خلاصه انسانك نره‌سنده بولونور ؟ » دیدی .

— هر طرفنده ..

جوابنی ویرنجه تكرار صوردی .

— فقط بو عدالتسزلك اولمازمی ؟ . اگر خلاصه جسمك هر طرفنده موجود ایسه او جسم مخطی اولدیغی تقدیرده بوتون اقسام جسمك بالآخره تحوله دوچار اوله‌رق قورتولمسی ملحوظ اولدیغی حالده یالكز خلاصه‌یی دوچار عقاب ایتمك نصل اولور . بو عادتا بر شقاوت چته‌سنك یالكز رئیسنی جزایه دوچار ایده‌رك دیگر اعضاسنی صالیویرمك كبی اولمازمی وبو وارد خاطر اولامازمی ؟ ..

بوكاده شیخ افندی قیاس مع الفارق دیدی .

هر حالده ایكی جوابی نا كافی ایدی . بز حقیقةً حیرتدن قالمشیدق . برنجی اجتماعده كندیسنی منطق وتكاملی اولمق اوزره تقدیم ایدن شیخده تناقضلرك وحتی ظلمتك بولنماسنه قائل اولامیوردق . ایچمزدن احتمال كه شیخ فكرینی صاقلیوردیدك .

تكرار بر سؤال ایراد ایتدك .. — بو خلاصه مادیمیدر ؟ .

— تماميله..

— او حالده بو ماده‌یی حشر ایده‌جك، اونكله مناسبتده بولونه‌جق عامل ده مادیمیدر ؟ .

بو سؤاله «خایر... نه ماده‌در . نه‌ده قوت . ماده‌دن وقوتدن منزه اولاز جناب حقدر ..» دیدی . وبو صورتله علاوه ایتدی .

«جناب حق نصل اجزاسی جمع ایده‌رك بر كل انسانی وجوده كتیرییورسه او خلاصه‌یی ده یوم میعادده مظهر انعام ویادوچار عذاب ایله‌یور . »

بونك اوزرینه جوابی كافی بولدق ، بر مدت اوته‌دن بری‌دن ونبوتدن تبلیغ وتبلغ كیفیتی كبی بعض مسائلدن بحث ایتدكدنصكره مكلفیتده‌كی قسریت ومجبوریت ایله برابر مسئولیت مسئله‌سی آچیلدی . شیخ شو فكرده بولوندی :

« اگر تكلیفده مكلفك منفعت محضه‌سی وارسه نیچون بونی قبول ایتمسون وبریوك طانیسون مادام كه مكلف «كسر لام ایله » صرف مكلفك « فتح لام ایله »منفعتی ایچون، اونك ایلكی ایچون بونی امر ایتمشدر . البته بونده‌ده عدالت واردر. مكلفك منفعتی‌دین ایله اعتقاد ایله قیامنده‌در .دینی بیلن فنالق یاپماز والحاصل دین انسانلری ایلكه موصل بر طریقدر . دین ایله سعادت الده ایدیلیر ، »

— یا علم ایله ؟ . .

— علم ایله‌می ؟ . علم میلیونلرجه انسانلری محو وخرابی‌یه سوروكله‌ین بومبالر ، زهرلیلر وطوپلر یاپییور. علمك یالگز باشنه عظیم فنالقلری‌ده واردر . علمی دین ایله مزج ایتمك لازمدر . دین علمك نقصانلرینی اورتر . علمك فوائدی‌ده لا ینكردر . فقط دین اویله بر شیٔ دركه سراپا فائده‌در . هیچ محذوری یوقدر . علمی دین ایله اكمال ایتملی‌در . یازیق دگلمی . بوقدر میلیونلر كیدییور ؟.

— یا هر بری بر دینه صاریله‌رق كیده‌ن میلیونلر ؟ .

دیدك اوزمان شیخ پرهیجان آتیلدی .

— خایر . . خایر . . دیدی . بوتون كتب سماویه بردر . بو دیانتلرده سعادت بشریه‌یی تأمین ایدن قسم اعتقادی تبدل ایتمز . ده‌كیشن آنجق بعض معاملاته عائد اولان قسملردر . بونلرده زمانه كوره تعین ایدر .

شیخ بوراده غایهٔ خیالنی پك كوزل اكلاتمشیدی . بر آز دیكلندكدنصكره تكرار اویقودن اویانیر كبی جانلاندی . اوزون صاچلرینی پارمقلریله قاریشدیردی :«بونلر مسائل فرعیه وجزئیه‌در . الوهیتك وجود وثبوتی تصدیق ایدلسین. بونلر كندیلكندن حل اولونور .»دیدی بو سوزلریله دینك خریطهٔ روحیه‌سنی چیزمشدی .

ودوغروسی‌ده بوده كیلمیدی ؟ . مادام كه دین بر عقیده‌در . بو عقیده‌یه تسلیم نفس ایتدكدنصكره شبهه‌سز هر شی حل اولونور ایدی .

فی الحقیقه شیخ بوكون پك محافظه كار كورونیودی . وقتده كچیكمشیدی . بوندن

صوکره‌کی بحثلرمز تاریخی بعض نقاطه انحصار ایتدی .

اولا شیعیلر ایله سنیلر آره‌سنده‌کی اختلاف دینی موضوع بحث اولدی . بونك اهمیتسز اولدیغنه وهر ایکی فرقهٔ اسلامیه‌نك توحیدی لزومنه قائل ایدی .

دها صوکره (بابیزم) حقنده دوغرودن دوغری‌یه ایضاحات ویردی :

«طریقت بابیه شیرازلی (علی محمد) نام ذات طرفندن ١٢٦٠ تاریخنده تأسیس اولونمشدر. بو ذات (باب الله) رمزینی طاشیوردی . شیخ عباسك پدری (بهاء الله) ایله بو ذات آره‌سنده بر آشنالق بیله یوقمش. یالکز معاصری ایمش . حضرت باب سنیلرله شیعیلر آره‌سنده‌کی اختلافاتی قالدیرمق ایستیور . وبونی غایت قولای بولیوردی . ایشته طریقت بابیه‌نك غایه‌سی بودر . »

شیخ بوندنصکره نویورق ، واشینغتونده وسان فرانسیسقوده‌کی موفقیاتندن واوراده‌کی مسلك سالکلرندن بحث ایتدی. «ه بونلر فی الواقع کلیسایه کیدییور . وقادینلری‌ده باشی آچیق دولاشیورلر . فقط بو بابی اولملرینه مانع دکلدر . »

شیخك سوزلرنده پك چوق تناقض واردی . مع ما فیه شیخ پك ذکی ایدی . سوزینی ایجاب حاله کوره چوریریور . ومقصد اصلیسنی اورتیوردی .

کندیسندن آیریلیرکن دیوردق که :

— یابو شیخ بویوك بر دها ویاخود ...
آلت طرفنی بزده بردرلو سویلیه‌مه مشدك ...

[٣]— **اوچنجی اجتماع** — بابی شیخی ایله ایکی کوندنبری اجتماع ایدییور واونك عقیدهٔ اصلیه‌سنه واساسات فکریه‌سنه واقف اولمق ایستیوردق. حال بوکه شیخ متمادی بر اصرار صنعتکارانه ایله اوقدر تبدیل شخصیتده مهارت کوستریبورکه هویت دینیه‌سنی تثبیت ایتمك بر دورلو قابل اولامیوردی .

آمریقا کبی بعید ومنور بر محیطده بویوك بر کتلهٔ مریدان بولان شیخك موفقیاتنده‌کی عوامل البته خصوصی بر ماهیتی حائز اولاجقدی . مادام‌که شیخك درمیان ایتدیکی مطالعات عمومیه شیمدی‌یه قدر بر چوق صلاحیتدار آغزلردن اساساً ایشیدلمشیدی . بناءً علیه شیخك یوز بیکلره، حتی روایتلره نظراً میلیونلره بالغ اولان طرفدارانی بر برینه باغلایان سوئق مطلقا کندیسنه سویلتدیرلمك لازم کلوردی . صرف بو مقصدله ،حتی بر مدت دها حیفاده اقامت ایتمکه رضا کوسترمشیدك .

صباحلین بو یولده بسط مطالعه ایدرکن عباس افندینك بزه اعادهٔ زیارته کلدیکنی

سویلدکلری زمان جداً ممنون اولمشیدق . زیرا بعض نقاط مبهمه‌یی تنویر ایتمك امیدی یکیدن تازه‌لنمشیدی .

درحال کندیسنی قبول ایتدك . برمدت اختیارلغندن وحالسزلکندن بر معتاد بحث ایتدکدنصکره بز بلا توقف فقط پك یموشاق بر شیوه ایله دیدك‌که :

— سزك آمریقاده مریدانکز اولمسی بی شبهه سحر علمیکزه دلالت ایدر. فقط بو سحری، بوافسون رابطه‌یی لایقیله احاطه ایده‌مدیکمز ایچون پك مضطرب اولیورز .

او زمان شیخ بر مدت کولومسه‌دی . ومسأله پك بسیطدر دیدی . سماوی دینلرده موجود نقاط اصلیه بربرینك عینیدر . بناءً علیه ظاهری اختلافاته آلدانمیه‌رق واونلری بر طرف ایده‌رك بوتون عقائد اصلیه‌یی تقریب ایتمك پك قولایدر . دیانت محمدیه حضرت عیسایه وموسایه و کتابلرینه ایمان ایدر . خرستیانلق‌ده موسویلکی قبول ایدر . بناءً علیه بوتون انبیای مرسلینك اساساتنك بر اولدیغنی کوسترمك صورتیله دنیانك اوچ بیوك فرقه‌سنی یاقینلاشدیرمق قالیور . بوراده بی شبهه قوهٔ اقناعیه‌دن استفاده ایدیلیر . شیخ بو سوزلری سویلدکدن صکره بر موسوی مؤسسهٔ دینیه‌سنده‌ویردیکی بر قونفرانسدن بحث ایتدی . خطابه‌سنده دیوردی‌که :

«موسویلر حضرت عیسایی دشمن طانیورلر . حالبوکه موسویلك بیکلرجه‌سنه ظرفنده پك محدود بر دائره داخلنده انکشاف ایتمشدر . بویله اولدیغی حالده عیسویت ، موسویلکی بوتون کائناته بیلدیردی . بو بر دشمن ایشی اولابیلیرمی ؟ . دیانت محمدیه‌ده کذا . بناءً علیه بوتون بو دیانتلر منسوبینك کندی مقتدابهلرینی طانیملرینی وآره‌لرنده‌کی منافساتی طی ایتمه‌لرینی توصیه ایتملیدر . »

شیخك فکری پك واضح ایدی . اولا بونلر جناب حقه اینانیورلردی . رسله اینانمق قالیور . بوده حاصل اولدقدن صکره بوتون اختلافات برطرف اوله‌جق وامور جزئیه‌ده‌ده اتفاق حصوله کله‌جکدی .

بوندن صکره کلام نبوته انتقال ایتدی . شیخ افندی دیوردی‌که :

«پیغمبرلکده ایکی شیٔ واردر. بری استفاضهٔ فیض ، دیکری ایسه افاضهٔ فیضدر. استفاضه ملائکه واسطه‌سیله ووحی صورتیله اولور . افاضهٔ فیض ایسه حیاتلرنده دوام ایدر . پیغمبرك وفاتندن صوکره استفاضهٔ فیض خصوصی دوام ایدر واولیای اللهده تجلی ایلر .

آرتق سؤال زمانی حلول ایتمشیدی . (حضرت باب)ك رضعتنی درحال صورمشیدق .

«أوت» دیدی . «حضرت باب اولیای اللهدندر . باب الله حقه معروض بر آیینه‌درکه فیض الهی اوراده ظهور یافته اولور . مع مافیه اولیاء اللهدن استفاضه ، وحی طریقیله دکل الهام صورتیله اولور . الهام ایسه بعضا صادرات خیریهٔ قلبیه وبعضاً وساوس صورتنده

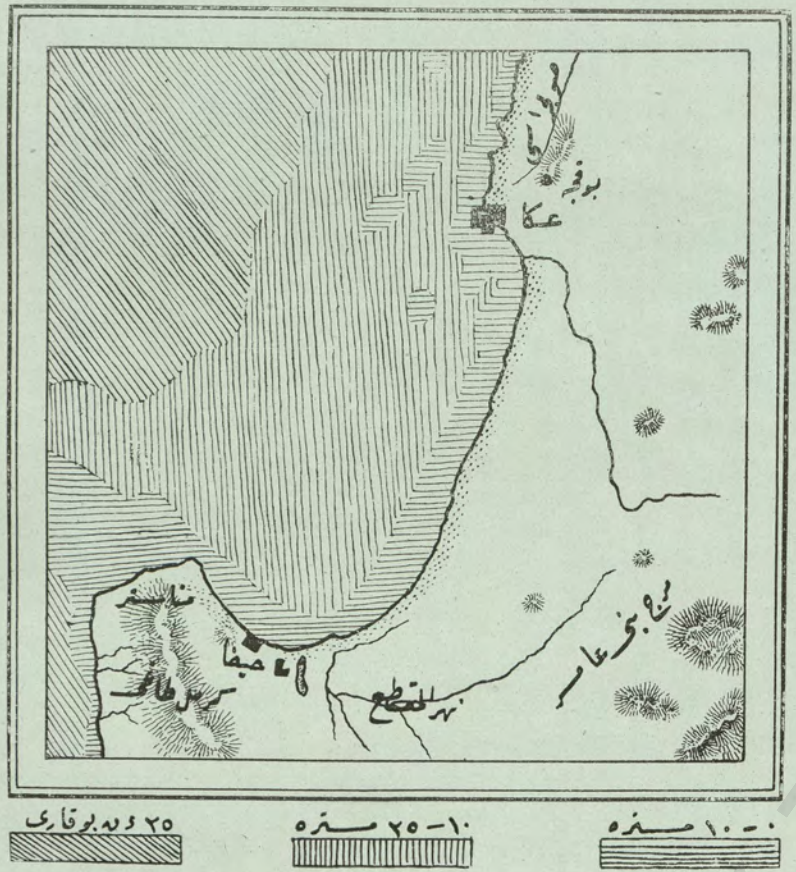

حيفا - عكا قربى

اولا بیلیر . بناءً علیه اولیاء اللهده خطا متصوردر . مع مافیه حضرت بابك شخصی کزیده بر شخصیتدر . عادتا بر جوهر لطیفدر . اونك مظهریتنه ارتقا هر وجوده میسر اولاماز . حضرتك وفاتندن صوكره استفاضهٔ فیض شیخك باباسنه انتقال ایتمش ایمش .

— سزده انتقال ایتدیمی ؟ .

دیدك « خایر » جوابنی ویردی . و « یمین ایله تأمین ایدییورم که بن دوغرو سویلیورم ؛ بنده اویله بر صفت یوقدر .

شیخ بی شبهه تواضع کوستریوردی . زیرا مریدانك ، او کنده پك ناچیز بر وضعیت آلدیغنی رأی العین کوریوردق . شیخ بزدن آیریلیرکن « بر انسان حقه ورسوله ایناندقدنصکره فرائضنی یاپماسه ده اولور . او زمان بسیط بر مقصردن عبارت قالیر . (ان الله غفور رحیم) آیت کریمه سی مقتضای منیفنجه قرین صفح اولور . آه او کلمه یی سویلسه لر » دییوردی .

والحاصل شیخ بو کونکی اجتماعنده فداکارانه ادارهٔ کلام ایدییور و کنیش بر ناصیهٔ اجتماعیه اولدیغنی کوستریوردی .

شیخدن آیرلدقدنصکره بر برمزه باقدق . ونهایت هپمز بر آغزدن « پك ذکی بر آرتیست ده کیلمی ؟ .. » دیه بیلمشدك .

— ١٦ —

حیفادن عکایه

حیفاده بر هفته دنبری اقامت ایتدیکمز حالده جزئی درجه ده صیقیلمامشدق . زیرا حیفانك هر طرفی ، بویوك بر دقت واهتمام ایله اوقونه جق بر صحیفهٔ بدیعه یه بکزییوردی . معما فیه بورا ، کرملك طراوتدار اتکلری ، ساحلك بیاض دالغه لری و تمیز قوملری ، کرمل اوتلنك مدنی هواسی اعتراف ایده رم که بوتون ذهنی یورغونلقلرمزی کیده ریوردی . زیرا بونلرده اولماسه یدی طقوز اون کون دوام ایدن حقیقی بر دورهٔ متاعبه وفکری بر حمولهٔ تتبعه هر حالده تحمل ایده میه جکدك . باخصوص اوچ کون دوام ایدن عید فطرك حیفا محیطنه آز چوق بخش ایتدیکی سکون وسادکی ، بر ذوق حضور ویرییوردی . وبز سس سز ایشمزه دوام ایدییوردق . محیطده ده قورقوله جق بر خسته لق یوقدی . هوا ، دکز ، جبل ، هر شی کوزه لدی . بوراده دها اوزون مدت قالینه بیلیردی . اعتراف ایتملی یزکه صباحلین ایرکندن بزی عکایه کوتورمك اوزره ، یول آرابه سنك ، اوتلك قپوسی او کنده بیاض صدفلره کومولدیکنی کوردیکمز زمان

ایچیمزده درین بر صیزی حس ایتمشیدك . شیمدی‌یه قدر هیچ بر قصبه‌ده بویله خیرکار براز براقامشدی . ایسته‌میه‌رك آرابه‌نك جوارینه قوشدیغمز زمان یالین آیاق قوملر اوزرنده، قوشوشان آلمان قیزلری بزه کولومسیور، آغاجلر کولومسیور، مستعمره‌نك بر قویومجینك الندن چیقان و بر آلتون زینت پارچه‌سنه بکزه‌ین اولری کولومسیور ، حتی آیاقلرمزك آلتنده معدنی بر سسله ترنم ایده‌ن بیاض، شاقراق صدفلرده کولومسیوردی .

بر آز زمان ظرفنده حیفاده نه قدر انسانلر طانیمشیدق . بوراده‌کی انسانلر عمومیتله نه قدر صوقولغان و نه قدر انسانی ایدی. حیفانك کنیش یولندن چینغراقلریله ،کورولتوسیله کچن آرابه اطرافنده آشنا سیمالر کولومسیور وبزی نظرلریله، اللریله تشییع ایدییورلردی .

نهایت حیفانك قسم شرقیسنه کلمشیدك . اولا ایستاسیونی، دها صوکره کمرکی کچدکدنصکره ملول ومتوکل دوران خرما آغاجلرینك آره‌سنده بر مدت قالدق . دها صوکره قوملو، تمیز بر ساحلك کنارینه یاقلاشدق . شیمدی بوتون نظرلرمزك مواجهه‌سنده، صاغمزده واسع واسمر برقوملق؛ صولمزده عین وسعتده ماوی بر ده‌کیز.. ده‌کیزك مستوی قوملر اوزرنده داغیلان بیاض دالغه‌لری، صباحك بیاض ضیالری آره‌سنده یاسمن کومه‌لرندن، کوموش کومه‌لرندن دها ظریف کورونیور . دالغه‌لر، قوملر اوزرنده متمادیاً قوشیور وصوکره بیتاب أریبور وچکیلیور.. اوزمان نا محدود سیاه ینکجلرك اوزون باجاقلریله دکزك ایصلاق براقدیغی قوملر اوزرنده قوشوشدیغی وصوکره دکزك سینه‌سنه کومولدیکی کورولیوردی . بوتون بو کموش دالغه‌لر ، بوتون بو حاشاری ینکجلر وبو ایصلاق قوم اوزرنده آرابه‌مز بر ساعتی متجاوز بر مسافه قطع ایتمشدی . ماوی سما وماوی ده‌کیز واواسمر قوم ..هر زمان بو منظره واردی . یالکز یول اوزرنده پیریل پیریل پارلایان بعض دره‌لرك منصبلری آره‌صیره کچیور .. ونهایت ینه او نامحدود قوم دوام ایدییوردی . بز متمادیاً ساحلی تعقیب ایدییوردق . بر دفعه آرقه‌مزه باقدق . حیفا بوتون رنکلریله اسمرلشیور ، أریبور وآرقه‌سنده‌کی کرمل داغی ایسه یشیللکنی غائب ایده‌رك بر دومانه دها زیاده بکزییوردی . فقط اوزمان قارشی طرفده دکز اوزرنده مناره‌لریله وبوتون یوکسکلکیله حاکم کبی دوران بر قصبه کیتدکجه توضح ایدییوردی. بو عکا ایدی .

دها زیاده یقینلاشدیغمز زمان هپمز حیرت ایچنده قالمشیدق . زیرا مخیله‌مز بوندن چوق دوشوك بر عکا سیماسی طاشیوردی.قصبه‌یه یاقینلاشیرکن ینه بر صویك منصبندن کچدك . بر قاچ خرما آغاجی بوراده‌ده کوروندی . خطوط حدیدیه‌سی سوکولمش بر ایستاسیوندن کچدکدن صوکره دکز کنارنده بر قاچ بالقجی قهوه‌سنی‌ده ترك ایتدك . اورالرده یکی طرزده انشا اولونمش اپیجه اولرده واردی .

بریمز بو اولره باقارق بلا اختیار :

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

— عکایه حقسزیره چیرکین دیمشلر ؛ هیچ ده چیرکین‌ده کیل .

دیدی . فقط رفیقمز هنوز سوزینی بیتیرمامشدی‌که اوکمزه یوکسك وبویوك ، کنیش طاشلریله، سالدیده، سیاه بر دیوار چیقدی. بری طرفده مظلم واسرار انکیز بر قاپو کوروندی. آرابه‌مز بو قپودن کیردی . شیمدی متعفن واسرار آلود وقراکلق تونللردن بر مدت کچدك . بز استفهامکارانه بر بریمزه باقیوردق . آرابه بزی نره‌لره کوتوریبوردی . بوراده اوتل وارمی دیمکه قالمامشیدی . آرابه‌جی قالین سسیله :

— بوراده اینه‌جکسکز، یول بیتدی .

دیدی . آرابه‌دن ایندك. شیمدی ینه قارانلیق ، دارو رطب اویوقلردن، یاخود تونللردن کچیوردق . کذرکاهمز اوقدر دار وغیر منتظم ایدی‌که هیچ یوله بکزه‌میوردی . بوراسی بر ایزبه مدخلی دها زیاده آکدیریبوردی . بو سفر رفیقمز کندی کندینه :

— نه دیسه‌لر حقلری وار .

دیه سویلنیوردی . نهایت اینجه ودیك بر مردیون یانینه کلدك . ایشته اوتل دیدیلر . بز حقیقةً بوراده امرار ایده‌جکمز زمانك نه‌ماتم آلود اولاجغنی شمدیدن دوشونیور ومضطرب اولیوردق .

— ۱۷ —

عکا

۱ — عکانك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی

حیفادن باشلایه‌رق شماله دوغرو بر اشارت استفهام حالنده قیوریلن قویك اك اوست بر نقطه‌سنده عکا قصبه‌سی بولونیورکه آز چوق بر بورونه ویاخود کوچوجك بر شبه جزیره‌یه مشابه ساحل اوزرنده اوزاقدن فرق اولونه بیلور . بو اوفاق شبه جزیره‌نك دکزه موازی اولمق اوزره اطرافی محکمجه واختیار بر سور ایله احاطه ایدلمش وقاره جهتی دخی شرقدن باشلایه‌رق شماله واورادن غربه قیوریله‌رق ینه دکزه قدر بر زاویهٔ قائمه حالنده قالان اقسامی ده عین صورتله سورك یوکسك دیوارلریله چویرلمشدر . بو اعتبارله عکا قصبه‌سنك هیئت مجموعه‌سی شرق جنوبی کوشه‌سی، داخله دوغرو اویولمش مستطیل الشکل بر ساحهٔ مساکندن عبارت قالیر . بو ساحه داخلنده هر شیٔ بر برینه او قدر صیقشمشدرکه اوزاقدن کورونن جامعك مناره‌لری ، اولرك داملری کلیسالرك قبه‌لری، قلعهٔ قدیم بوتون اولر بر بری اوزرینه ییغلمش کورونور . بو سور داخلنده‌کی قسمدن

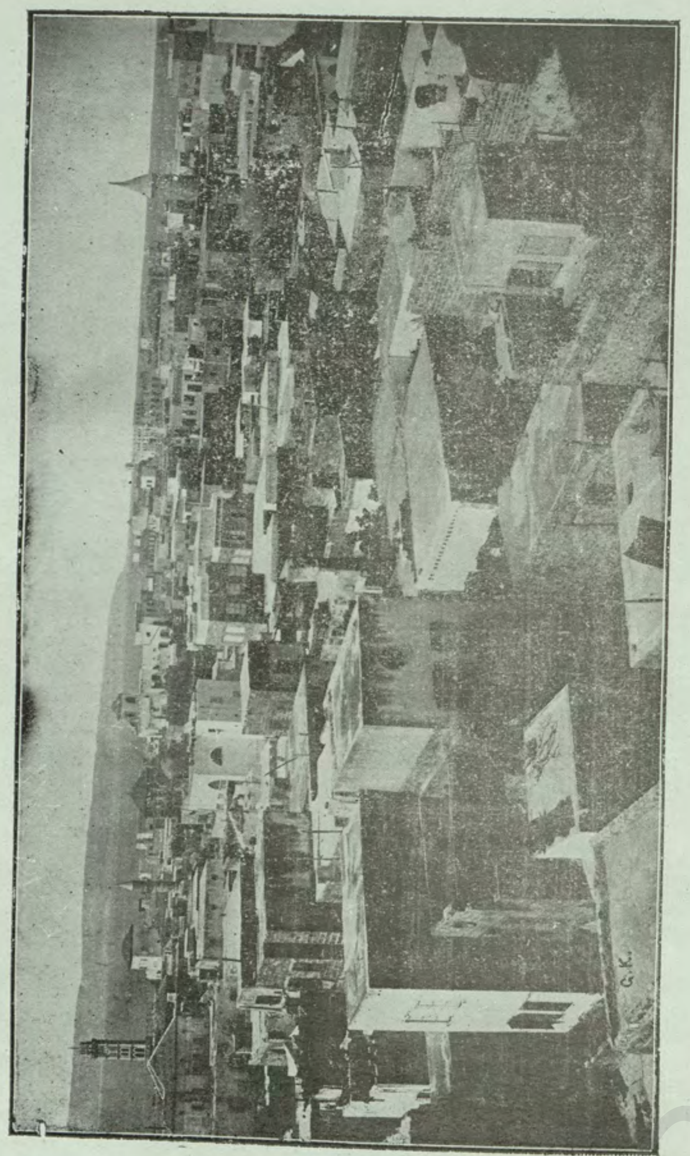

عکا — منظرهٔ عمومیه

TÜRK TARİH KURUMU

ماعدا شرق طرفنده باغچەلی ومتفرق اوتوز قرق قدر خانه واردرکه بونلری‌ده ذکر ایده‌جك اولورسه‌ق عکا قصبه‌سنك بوتون مشتملاتیله‌وضعیت عمومیه‌سی آکلاشیلمش اولور.

قصبه‌یی صیقی صیقی‌یه صاران سور دیوارلرینك پك عصر دیده اولدقلری یقیلان اقساملندن پك چابوق سه‌زیلیر. شیمدی کرك غربنده، کرك جنوبنده‌کی قسم تمامیله خراب بر حالده‌در . عکایه کیرنلر ایچون اوته‌دنبری شرق طرفنده‌کی بویوك دمیر قاپودن ماعدا بر مدخل یوق ایکن اوچ درت سنه‌اول جهت شمالیه‌سنده‌ده ایکی منفذ آچیلمشدر. عکانك بوتون اولری بو محدود دائره ایچنده قالمشدر. حریتك اعلانندن مقدم عکاقصبه‌سی قلعه‌سیله مجرمین ایچون بر مکان تبعید واجلا بولوندیغی ایچون بوراسنك بویله صیقی صیقی قاپانمسی دها زیاده موافق کورولیوردی . باخصوص جزئی درجه‌ده بر اهمیت حربیه‌یه مالك اولمیان قلعه‌نك خاطری ایچون سور داخلنده قرق‌مترو احاطه‌سنده‌بولونان ساحه‌ده اولرك انشاسنه مساعده ایدلمه‌یور وسور داخلنده طوپ آلتی اعتبار ایدیلن عظیم بر ساحه‌ده دخی بنالر یاپدیرلمیوردی . دیکر طرفدن سور داخلنده‌کی قسمك ثلثی بعض مبانیٔ عسکریه وثلث دیکری ایسه اوقافه مخصوص ومنحصر اولدیغی ایچون طقوز، اون بیك نفوسه مالك اولان عکانك ترقی وانکشافی غایت‌دار بر ساحه داخلنده قالمش ایدی . بوندن دولایی درکه اولر بربری یانىه او قدرصیقشمش او قدر بیتشمش درکه مملکت داخلنده بر قاریشلق بوش بر یر قالمامشیدی . اولر اوچ درت قات اولمق اوزره انشا ایدیلیور وسوقاقلر دار اجق برر ایزبه مدخلنه ویاخود برر تونله بکزه‌یه‌جك بر حاله کلیوردی .سوقاقلر درت کوشه‌لی وقالین بویوك طاشلرله دوشنمش اولدیغی حالده کونش کورمسی قابل اولمادیغی ایچون دیوارلرندن وهر طرفدن معفن برر ایجه صیزییور ،بورانك اولری ایچنده یاشایوب‌ده هر درلو علل‌واسقامه دوچار اولمامق قابل اولاماز . فی الواقع‌اك اوست قاتلرك دکزه ناظر اولدیغی ومنظره‌لرینك ده پك لطیف اولدیغی اونوتولمامليدر . آنجق دیکر قسملرك ایچنده بر مدت اوطوروب‌ده هواسزلقدن ، رطوبتدن ،وهر نوع قوقولردن بوغولمامق کیمسه‌یه نصیب اولماز .

قصبه‌نك طار وبر چوق کویلرك دکانلرینه رحمت اوقودان بر چارشوسی ایله ینه کرفت ومظلم یوللردن برینه دوشمش اسکی بر حکومت قوناغی بناسی وصوکره جزار احمد پاشا جامعی موجوددر ، بو جامعك طاشلری (*Cesaré*)دن یعنی قیساریه‌دن کتیریله‌رك انشا ایدلمش ایدی . والحاصل بوتون عکا قصبه‌سی انسانك باشنه دوشه‌جك کبی کثیف بر حجریت عمومیه‌سیله داخلاً صیقینتیلی وآغیر بر منظره‌یه مالکدر .

بو اسرار انکیز وسال‌دیده بلده بوتون وضعیتله تام بر مستحاثهٔ تاریخیه‌در . عکادن دها زیاده زنکین بر ماجرایه مالك هیچ بر قصبه‌یه تصادف اولوناماز . فنیکه‌لیلرك بو

اختیار (*Acco*) قصبه‌سنك باشندن نه‌لر کچمشدی. (*Ptolémé d'egypte*)دن کنایه اوناق اوزره یونانیلر بالآخره بورایه (*Ptolemaïs*) دیمشلردی. ایمپراطور قلودك بو مستعمرۀ بحریه‌سی، زمان کچدکجه مالکلر دکیشدیریوردی. عربلر بوراسنی ضبط ایتد. کلری زمان بورایه عکا دیدیلر. صلیبون، صلاح الدین ایوبی بورالرده حربلر یاپدی. آرسلان یورکلی ر یشارده بورایه کیردی. بو تاریخدن صوکره عکایی خرستیانلرك فلسطینده‌کی مدخلی صورتنده کوریورز. حتی سن ژان بورایه (*Saint - jean d'Acre*) نامنی ویرمشیدی. بالآخره ینه اسلاملرك آلنه کچدی. ملك الاشرف، شیخ ضاهر العمر، بورایه تملك ایتدی. دها صوکره جزار احمد پاشانك النه کچدی. عکایی ناپولیون ده محاصره ایتدی. صوکره ابراهیم پاشا کلدی، تخریب ایتـدی. انکلتره ونمسه مشترك فیلوسی ده بومبـارده ایتدی. بوتون بو کشمکش تاریخی بالعموم آثار عتیقه‌سنی غائب ایتدیردی.

بو صورتله عکا فنیکه لیلر، بنی اسرائیل، یونانیلر، عربلر، تورکلر، فرانسزلر، انکلیزلر، نمسه‌لیلر، مصرلیلر وسائره ایچون معروف بر بلده اولیور. وایشته عکانك بوتون مزیتی بوندن عبارتدر. بناءً علیه عکاده فکرمجه نه وضعیت ونه منظره، نه انتظام هیچ بر شیء آرامامالیدر. حتی بر آز حسیاتمه مغلوب اوله‌رق دیه بیلرم که قصبه‌نك بویوجك دمیر قاپولرینی قاپایوب بوراسنی علی حاله اویله‌جه بوش وکیمسه‌سز براقمالیدر. عـکا دائما اختیار واسرار انکیز قالمالیدر.

٢ — عکانك احوال عمومیه‌سی

[١] — **عکا قضاسی** — عکا مرکز قضاسی اسمیله مسمی لوانك شمال غربیسنده واقع اولوب شمالاً صور غرباً صفد وناصره وجنوباً حیفا قضالریله محاطدر، جهت غربیه‌سنده بحر سفید واردر.

اقلیم — عکا وحیفانك اقلیمی معتدلهٔ حاره‌دن معدود اولوب موسم‌شتاده اندر بر صورتده قارياغار. بوکا مقابل تشرین ثانی وکانون ثانی وشباط آیلرنده مبذول یاغمورلر یاغار. (١٣٣١) سنه‌سی ظرفنده ٩٤١ میلمتره ارتفاعندن یاغمور صویی نزول ایتمشدر. قیشین درجهٔ حرارتك تحت الصفره تنزل ایتدیکی هیچ واقع اولمامشدر. نهایت فوق الصفر (٥—٣) درجه‌لری آره‌سنده رقص ایدر. (١٣٣١) سنه‌سنده اعظمی درجهٔ حرارت (٤٣) ه بالغ اولدیغی کبی اصغریسی دخی (٥— ٣) ه تنزل ایتمش ایدی. یازین حرارت وسطیه (٥—١٠) در.

[٢] — **تشکلات ارضیه** — عکا قضاسی بتون لواده اولدیغی کبی تشکلات طبو-غرافیه‌سی اعتباریله عمومیت اوزره وولقانیك اراضیدن متشکل تپه وبایرلرله محاطدر.

اکثریتله مشهود اولان احجار قوم وکیرج طاشلریدر. درونلرنده کثیر المقدار حمضات حدیدیه بولنمقده‌در. ساحله قریب اولان طبقات عمیقهٔ ترابیه‌نك ترکیبنده کلس موجود اولوب قوهٔ انباتیه پك زیاده‌در. بعض قومسال اراضیده آجی بقله زرع ایتمـك عادتی جاریدر. قوملی اولان یرلرك طبقات فوقانیه‌سنده پك آز مواد اصلیه موجود اولوب بورالرده حامض فوسفوردن اثر کورلمز. بو طوپراقلرده‌کی پوتاس مقداری ٦٥ ٠،٠ و آزوت مقداری ٣ ٠،٠ وقاربونیت ٣٦ و. — ٥٦ و. نسبتنده‌در.

ترکیبجه پك ضعیف عد اولنان بو نوع طوپراقلرده اقلیمك مساعده‌سیله پك نفیس اوزوم، وبادم یتشمکده بوغدای زراعتنه الویریشلی اولمیـان بو اراضیده قاوون، قارپوز وپتاتس اکیلمکده در. طـاغ جهتلرینه تقرب ایلدکجه طوپراق دهـا طاشلی وکیرجلی اولمغه باشلار وبعض یرلرده ارض یوارلاق بازالت طاشلریله مستور بولنور.

طاغلق اراضیده‌کی طوپراقلر قرمزی، بیاض وسیاه دخی اولور. عربلرك (ارض الحمرا) تسمیـه ایتـدکلری قرمزی طوپراقلرك ترکیبنـده کلیتلی مقـدارده حمض حدیدی بولنور.

بیاض طوپراقلرك کول ویاقورشونی بررنکه مالك اولانی پك زیاده منبـت اولور. چونکه بو مثللو اراضی اسکیدن بر وبر چوق مواد عضویه ایله‌قاریشه‌رق پوتاسی وحامض فوسفوری مبذول بر حالده بولنمقده‌در. عمومیت اعتباریله سواحل قسمی کیرجلی واووه جهتلری ایسه کیللی، قوملی وا کثریا تباشیریدر.

ساحلده‌کی قوملق اراضیده ٢٠—٦٠ وبعضاً ١٠—٢٠ مترو عمقنده طـاتلی صولره تصادف اولنور. طاغلق اراضیده صو طبقه‌سی آنجق ١٠٠ مترو عمقنده باشلار.

[٣] — **عکانك نفوسی** — عکا قضاسنك نفوس ایستاتستیقی بروجه آتیدر:

مقدار نفوس	اسامیٔ طوائف	سنه	مقدار نفوس	اسامیٔ طوائف	سنه
٢٨٢٥٦	اسلام	١٣٢٥	٣٢٢٤١	اسلام	١٣٣١
٠٣٦٤٨	روم	»	٠٤٠٠٠	روم	»
٠٤٠٩٧	قتولیك	»	٠٤٣٦٧	قتولیك	»
٠٠٣٧٣	پروتستان	»	٠٠٣٣٤	پروتستان	»
٠٠٢١٢	لاتین	»	٠٠٢٧١	لاتین	»
٠٠١٣٠	یهودی	»	٠٠١٠٥	یهودی	»
٠٠٠٠٤	ارمنی	»	٠٠٠٠٤	ارمنی	»
٣٦٧٢٠	یکون		٤١٣٢٢	یکون	

بالاده‌كى جدولدن مستبان اولديغى اوزره عكاقضاسى آلتى سنه ظرفنده قيودرسميه‌يه نظراً (٤٦٠٢) نفوس اكتساب ايتمش ديمكدر .

عكا قضاسنك قيود رسميه‌ده‌كى وفيات وتولدات مقدارلرى بروجه زيردر :

تولدات	وفيات	سنه	تولدات	وفيات	سنه
٤٥١	٤٥٧	١٣٢٥	٦٢٣	٢١٧	١٣٣١

اشبو جدوله باقه‌رق احوال صحيه وولاديه‌ده برتحسن ارامغه فالقشان بر مراقلى‌يى تيقظه دعوت ايتمليدر . نفوس قيوداتنه اعتماد ايتمك ، تولدات ووفيات حقيقيه‌نك مرأت حقيقيه‌لرى اوله‌مديغنه مبنى ، هيچ بر وجهله تجويز ايديله‌مز .

عكا قضاسنده (٦٠) كوى موجود اولوب بونلردن بصه (١٧٢٠) ومجد الكروم (١٠٤٤) ومغار (١٥١٦) وسنحتين (١٥٨٢) وطمره (١١٠٠) وشعب (١٢٤٠) كويلرينك نفوسلرى بيكدن يوقاريدر . مركزه مربوط شفاعمر وناحيه نك مركزنده ٢٧٢٤ نفوس موجود اولوب قسم كليسى درزيدر .

[٤] — **عكانك تاريخچه‌سى** — لوا مركزى عكا قصبه‌سيدر . حيفادن عكايه قدر آرابه‌ايله بر بچق ساعت مسافه‌اولوب يكرمى دقيقه‌ده ٣٠ مترو عرضنده‌كى نهر مقطع اوستندن كچيليور . دكز قيبلرنده وقتيله فنيكه‌ليلرك ارغوان بوياسنى استخراج ايچون صيد ايتدكلرى صدفلر مبذولدر . بو صدفلردن باخصوص نعمين نهرنده كثرتله بولنور . اشبو نهر كچلدكدنصكره وقتيله ناپوليونك قرارگاه اتخاذ ايتديكى تل الفخار صاغ جهتنده براقيله‌رق بش دقيقه صوكره قپوسندن ايچرويه كيريلور . عكانك قديمى عكو وياعقو اولوب فنيكه ليلر زماننده بيوك وتجارتگاه بر شهر ايدى . سورك خارجنده مشهود اولان بر طاقم ابنيهٔ عتيقه آثارينه نظراً فنيكه‌ليلر زماننده شهرك قسم اعظمى او جهتده اولديغى اكلاشمقده‌در .

اسكندر كبيرك وفاتندن صوكره مصرى اداره‌يه قيولان بطالسه زماننده بونلردن برينك اسمنه نسبتله (بطولمايس) تسميه اولنمشدى . روما مؤرخلرينك يازيلرى وسكه‌لر وقتيله عكانك ايمپراطور (قلود) طرفندن اداره‌ايدلديكنه برردليلدر . شام فتوحاتى اثناسنده معاويه بن ابى سفيانك يديله فتح اولنه‌رق ممالك اسلاميه‌يه ضم وادخال اولنمش وهشام بن عبد الملك طرفندن تعمير ايدلمشدى .

عكا بيروتك تقريباً ١٨٠ كيلو مترو جنوبنده واقع وكرمل بروتى ايله قاپانان و ١٢ كيلومترو وسعتنده اولان عكا قوينك منتهاى شماليسنده دكزك ايچنه كيرمش مثلث الشكل بر برون اوزرنده‌در دائراً مادار قديم وجهات ساحليه‌سى قسماً خراب واقسام بريه‌سى مستحكم ومتين ايچ ايچه اوچ سور ايله محاطدر .

برنجى بودوين جنوه دونماسنك معاونتيله ١١٠٤ سنهٔ ميلاديه سنده شهرى ضبط ايده‌رك اهل صليب طرفندن حربى وتجارى بر اسكله حالنه كچيردى . حطين غالبيت مشهوره‌سندن صوكره صلاح الدين ايوبى بو شهرى دخى ضبط ايتمش ايدى . درت سنه صوكره انكلتره قرالى ارسلان يوركلى ريشار طرفندن تكرار استرداد اولنه‌رق بو آندن اعتباراً خريستيانلغك فلسطينده انتشارينك بولوارى كسلدى . دينى شو واليه‌لر قرارگاه عموميلرينى حيفايه نقل ايتديلر . سن جان شوواليه‌لرى اسملرينى شهره بيله ويرديلر . خريستيانلرك بو صوك مظفريتلرى مناسبتيله اهالئ اسلاميه حقنده قتل عام اجرا ايدلمش ونهايت عين سنه‌ده (١١٩١ م) يعنى ٦٩٠ سنهٔ هجريه‌سنده مصر ملوكندن الملك الاشرف (صلاح الدين جليل بن قلاوون) طرفندن قطعياً فتح اولنه‌رق اهل صليب حكومتنه نهايت ويرلمشدى .

ياوز سلطان سليم حضرتلرى جانبندن سائر بلاد شامله برابر عكا دخى ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنه‌رق صيدا ايالتنه ربط ايدلمشدر .

١٨نجى عصر ميلادى اواسطنده مشهور ضاهر العمروحكومت عثمانيه‌يه قارشو عصيان ايده‌رك بتون غاليله وعكاده استقلال پيدا ايتمشدى . او زمانكى بيروت متصرفى وعربانله اولان محارباتنده سفك دما ايتديكندن طولايى جزارله تلقيب اولنان احمد پاشا بونك اوزرينه يورويه‌رك مغلوب ايتمكله عكا محافظلغنه كنديسى نصب اولندى . ١٧٩٩ سنه‌سنده عكايى فرانسز جنرالى ناپوليون بوناپارت محاصره ايتمش ايسه‌ده محافظ جزار احمد پاشانك مدافعهٔ دليرانه‌سنه واوزمانكى متفقمز انكلتره دونماسنك دكز جهتندن مهاجماتنه تاب آور مقاومت اوله‌ميه‌رق خائباً عودته مجبور اولمشيدى . ادعا ايتدكلرينه كوره ناپوليونك زورلايوب ده فتحنه موفق اوله‌مديغى يگانه قلعه، عكادر . اشبو پارلاق مظفريت اوزرينه جزار احمد پاشا شام واليسى دخى نصب اولندى . ١٨٣٢ سنه‌سنده مهاجم بولنان ابراهيم پاشا عكانك بر قسم مهمنى تخريب ايتمش وسكزسنه‌صوكره شهر انكلتره ونمسه دونمالرى طرفندن بومبارده ايدلمش ايدى . بتون بو وقوعات تاريخيه عكا شهرينك اك مهم آثار عتيقه‌سنى، ابنيهٔ قديمه‌سنى تخريب ايتمش ايدى . شهرده جزار احمد پاشا مرحومك جسيم ومصنع جامعشريفى ومدرسه‌سى (طاشلرى قيساريه‌دن كتيرتمشدى) وحمامى ايله‌غايت جسيم بر قشله دخى موجود اولوب بونلرك صنايع معماريه‌سى وخصوصاً چينى تزييناتى كوزلدر . شمديكى عسكرى خسته‌خانه‌سنده وقتيله سن جان شو واليه‌لرينك اقامت ايتدكلرى مرويدر .

جامعشريف ايچنده برده احمديه كتبخانه‌سى موجود اولوب ١١٩٦ تاريخ هجريسنده جامعشريف ايله برابر جزار احمد پاشا طرفندن بنا ايدلمش و١٣٢٣ سنه‌سنده تكرار تجديد

ايديله‌رك كتابلر تصنيف وتجليد اولنمشدى. كتابلرك عددى (١١٩٩) اولوب بونك (٤٨٨) ى تفسير ، قصه وحديثدن (٤٦٦) يسى لغت ، تصوف وادبياتدن متباقيسى تاريخ جغرافيا وسائر علوم وفنوندن باحثدر .

[٥]— **وضعيت عموميه** — قصبه‌نك نفوسى (٩٤٧١) اولوب بونك ٧١٢١ ى اسلام ، ١٤١٨ ى روم ، ٥٩٥ ى قتوليك ، ١٣٣ ى لاتين ، ٦٨ ى مارونى و١٠٥ ى يهوديدر .

شهر محكم بر سور ايله محاط اولوب وقتيله سورك خارجنده خانه انشاسى ممنوع اولديغندن خانه‌لر غايت صيق ديكر ديكرينه ملاصق وسوقاقلر عادتا متمادى وطار بر تونلدن عبارت اولوب شمديكى حالده اصلاحى پك زياده مصرفلى در . اعلان مشروطيتدن صوكره تحسين ايديان مساعده اوزرينه سورك خارجنده خانه انشاسنه باشلانمش اولوب بعد الحرب يكى طرزده كوزل بر محله وجوده كتيريله‌جكى پك مأمولدر .

عكا يقين زمانه قدر بتون حوران واكا مجاور بلاد داخليه‌نك مخرجى اولمق حسبيله مهم بر مركز تجارت اولوب بيوك يلكن كميلرينك دخولنه صوك درجه مساعد ليمانى معاملات تجاريه‌سنى تسهيل ايتمكده ايدى .

ادعا ايتدكلرينه كوره (حال حرب طولاييسيله اوراق رسميه داخله سوق ايدلمش اولديغندن صريح رقملر الده ايديله‌مدى . او وقتلرده عكا ليماننادن سنوى ٢٫٥ ميليون كيله ذخيره سوق اولنوردى . فقط حيفا شهرى شام وجنين جهتلرينه شمندوفرله ربط ايدلديكى آندن اعتباراً عكا تجارتنه يواش يواش سكته عارض اولمغه وسنه‌دن سنه‌يه كمرك وارداتى تناقص ايتمكه باشلادى :

غروش		
٤٤٧٠٠٠	١٣٢٣	سنه‌سنده
٥٨٣٠٠٠	١٣٢٤	»
٤٥٠٠٠٠	١٣٢٥	»

يوميه‌لرى آلتى وحتى يدى مجيديه‌يه قدر چيقان حماللر برر برر حيفا يولنى طوتمغه مجبور قالديلر . يوز بيكلرجه دوه ، استر وسائر حيوانات نقليه ايوا ايدن جسيم خانلر بر برينى متعاقب قپولرينى قپامغه وتعطيل اشغال ايتمكه مضطر قالمشدى . تا قرون قديمه‌دن تجارت بحريه‌ده امكدار اولان عكا ليماننك ، اهاليسيله برابر ، شو عطالت تجاريه‌سنى كوروب‌ده متأثر اولمامق قابل دكلدر . حرب حاضردن بر آز اول بتون عكاليلرك درت كوزله بكلدكلرى شمندوفر نهايت تاريخى شهرلرينه مواصلت ايتمش بر قاچ سنه‌دن برو اويوقلايوب قالمش اولان فعاليت تجاريه بر آز اويانير كبى بر حالده ايكن حرب عمومى

اعلان وشمندوفر نقلياتى تعطيل ايديله‌رك حتى رايلر بيله سوكولدى . يوزلرى بر آز كولمكه باشلايان عكاليلر شمدى حيات تجاريه وثروت تاريخيه‌لرندن مژده كتيره‌جك اولان لوقوموتيف سسلرينى درت كوزله بكلمكده‌درلر .

[٦] — **عكا قضاسنك معارفى** — مركز لواده ٧٠ موجودلى بر اعداديه ايله ايكيسى ذكور وايكيسى اناث اولمق اوزره درت ابتدائى واردر . برنجى ذكورك موجودى ١٨٤ وايكنجى ذكوركى ٦٨ در. برنجيسنده ضررسز اولان هيئت تعليميه ايكنجيسنده دخى فنا دكلمش . اناث مكتبلرينك برنجيسنه ٦٨ وايكنجيسنه ١٥٢ طالبه دوام ايتمكده‌در . بوندن بشقه عكاده روم اورتودقسلرك بر ذكور ابتدائيسى وخريستيان بر قادينك زير اداره‌سنده بر انا مكتبى واردر . هر برنده ٦٠ — ٧٠ طلبه موجوددر . مركزه تابع اولان ٦٠ كويدن يالكز زيب ، شفاعمر ، شعب ، مجد الكروم وسخنين قريه‌لرنده ابتدائى مكتبلرى تأسيس ايدلمشدر . عكا قضاسى معارفنه صرف ايدلمكده اولان (١٧٤٠٠٢٢) غروش سائر يرلرده اولديغى كبى مملكتك جهات كثيفه‌سنى هيچ اولمازسه آز تخفيف ايده‌جك بر صورتده صرف ايدلمامكده‌در . يكون استكثار ايدلميه‌جك بر درجه‌ده اولمقله برابر آزده دكلدر . صحى ، عصر حاضر غايه‌لى بر ايكى مكتبك مصارفاتنه بالغاً ما بلغ كافيدر .

٣ — عكانك احوال اجتماعيه‌سى

اون بيكه ياقين اولان نفوسك يدى بيكدن زياده‌سى اسلامدر . قالان قسمى ايسه كثرتى اعتباريله صره ايله روم اورتودوقس ، روم قاتوليك ، لاتين ، يهودى ، مارونى ، پروتستان ، ارمنى‌در ، بونلر ايچنده بر شخصيت مخصوصه‌يه بر قاراقتره مالك اولانلرى اولسه اولسه اسلاملردر . فقط نه اليم شخصيت.. بر كره عكانك اولرى نه قدر اليم بر وضعيتده ايسه بورانك ياشاييشى دها فضله مؤلمدر .. اهالينك ايچنده تجارت وزراعتله اشتغال ايدن ويكرمى اوتوز بيك ايرالق اراضى واملاكه مالك اولان سكز اون اسلام وبش آلتى خرستيان زنكيندن ماعدا قالانلرك اشتغال ايتدكلرى صنعتلر بالقجيلق ، قايقجيلق ، سبزه‌جيلك كبى فقير صنعتلردر .. اهالينك بر انتارى ويا بر شالوار ايله بر قوشاق وبر جاكتدن وبر فس وياخود ابانى بر صاريقدن عبارت اولان طرز اكتسالرى ده‌كيل بونلرك بوتون شخصيتلرى فقيرانه‌در . اساساً عكا معارف نقطهٔ نظرندن الك دوشوك اولان محللردن صاييلير . بوراده بللى باشلى بر مكتب بولونامامسى يوزندن عكا محيطى اولديغى كبى قالمشدر .

اهالينك وقت كچيرديكى يرلر بالخاصه قهوه‌لردر .. عكانك سور خارجنده آلتى بسيط قهوه-

سی واردرکه کیجه کوندوز دولودر .

عکالیلرده حادبرذکا بولونمادیغی کبی فضله برقیلدانما ، برچالیشقانلق ، برحرکت ومثلا بر پارچه تشبث والحاصل هیچ بر شیٔ یوقدر .. عینی زمانده کندی اعترافلری وجهله نه بر برینی سومك حسی ونه ده بر برینه معاونت آرزوسی دخی غیر موجودایمش .. عکالیلر هر نه قدر خارجی قیافتلری اعتباریله تمیزجه کینیرلرسه ده اولرینك ضیا کورمه ین داخلی پك کیرلی در ، اولرنده انتظام آراماملیدر .

بوراده تعدد زوجات پك آزدر ، ده نیله بیلیر .. سبی ده هر شیئدن زیاده فقردر . عکالیلر مقتصدده صایلمازلر . آلدقلرینی ، بولدقلرینی صرف ایدرلر . آتی یی ده دوشونمزلر . بر طرفدن ده عکا اهالیسی متدیندر . فقط متعصب ده کلدر . عکانك آتی جامعی جمعه کونلری اکثریا دولودر .. بورالرده شاذلی ، رفاعی کبی طریقتلر اپیجه متنعم اولدیغی ایچون پازار ایرتسی وجمعه کیجه لری اکثر محللردن ذکرسسی یشیدیلیر .

عکانك مراسم ازدواجیه ده وسائرده ده عموم ساحلده کی قصبه لر کبی بیروتدکی اصول ازدواجی تعقیب ایدرلر .. یالکز نکاحدن صوکره زوج (فطور) نامیله چارشف والبیسه کبی هدیه لر کوندریرمش .. بش یاشنه کلدکجه ارکك چوجوقلرینی سنت ایتمك بوراده معتاد دکلدر .

عکالیلر اکثریا دکانلرینه ویاقهوه یه اورادن ده اوه کیدرلر .. کندیلری طبعاً رخاوتلی اولدقلرندن تنزه ایچون ویا هوا آلمق ایچون بریره کیتدکلری یوقدر . مستثنا قبیلندن اولمق اوزره بعضاً دکز کنارینه چیقارلر . بعضاً ده عکادن بر چاریك مسافه ده بولونان و آز چوق بر باطاقلق اولان (شاحوطه) باغچه سنه ویاخود جهت شمالیه ده کی (بهجه) یه چیقارلر . عکاده لسان یالکز عوام عربجه سندن عبارتدر . بوراده (ق) لر (٠) همزه کبی تلفظ اولونور . ونابلس ده اولدیغی کبی بعض افعالك آخرینه (ش) لر علاوه اولونور . یالکز کلمه لر اوزاتیلماز .

عربجه دن بشقه بر لسان بوراده قوللانلماز . تورکجه بیلنلر یوزده بر بیله دکلدر . اسلاملردن آنجق ایکی کشی فرانسزجه بیلیرمش . خرستیانلردن فرانسزجه بیلنلر یکرمی کشی بیله دکلدر . بوراده عکانك حالت روحیه سنی کوستره جك نه خصوصی شرقیلر نه ضرب مثللری یوقدر . والحاصل حیات عمومیه اعتباریله ده عکا غایت کثیف بر کولکه دن عبارتدر .

٤ — عکاده حالت صحیه

عکاده دائمی اوله رق موجود اولان خسته لقلر مالاریا وحمای راجعه در . بونك

سببلری ایسه متعدددر . اولا ، باطاقلقلرك بولونماسی در . بر کره عکانك شرق جهتنده بر چاریك ساعت مسافه ده (٢ — ٣) کیلو متره مربعی وسعتنده وعمقی بر متره یه یقین اولان (بشحوطه) باطاقلغی واردرکه بو (نعامین) نهرینك قیش اثناسنده طغیانندن حصوله کلیور . ثانیاً ، شهرك داخلنده وغرب طرفنده (برکة الحمام) نام محلده بر ایکی یوز متره مربعی وسعتنده بر باطاقلق موجوددرکه بوده یاغمور صولرینك تراکمندن حصوله کلیور . ثالثاً ، ینه برکة الحمامك قربنده یاغمور صولرندن حاصل اولما بشیوز متره مربعنده بر باطاقلق دها بولونیورکه بو اوچ باطاقلق عکانك هواسنی تمامیله افساد ایدیور . باخصوص عکا قصبه سی بنفسه شرائط صحیه دن فرسخ فرسخ اوزاقدر . اولرینك صیقیلغی ، رطوبتی کونشسزلك وهواسزلغی اوزرینه قات قات اولرده کی معلوم ترشحات وتعفن ایتدیکی فنا قوقولر علاوه اولونور . ینه اوطار ساحه داخلنده بر قاچ مقبره وبر قاچ خان ، بر قاچ آخور وبر قاچ حمام کلخننك ده بولوندیغی حساب ایدیلیرسه بورانك هواجه نه قدر مستکره بر حالده قاله جغی وهر درلو امراضك حصولنه سببیت ویره جکی پك قولای آکلاشیلیر .

عکانك صویی ده پك فنادر . بو صو قصبه دن اوچ ساعت اوزاقدن ، شمالده کائن (کابری) نام قریه دن نبعان ایده رك طاشدن یاپیلمش بر یول داخلنده کلیر واولره داغیلیر . فقط یولده هر درلو اختلاطاته معروض قالدیغی ایچون قصبه یه کلنجه یه قدر براق ایکن اسمرلشیر ، حتی طعمی ده بوزولور واکثریا ایچنده کوناکون میقروبلر بولونور .

قصبه اهالیسی هر نه قدر ایچکی یه پك میال دکلسه ده بوراده فقر وضرورت سائقه سیله مناسبات غیر مشروعه پك متزاید بر حالده ایمش . حتی یومی بر قاچ اسقاط جنین وقوعاتی اولورمش .

عکا اهالیسی اکثریتله صفراوی وعصبی در . دوغان چوجوقلرده اکثریا ضعیف اولیور . قادینلرك صحتی ده پك الیم بر حالده در . آره لرنده اپیجه نوراستنی اولانلری ده واردر . اهالیسنده غریب بر اعتقادده وارمش . عکانك شرق طرفنده بش دقیقه اوزاقده (عین البقر) تسمیه ایدیلن بر محلده کیرلی وعفونتلی بر باطاقلق بولونیور . بو بطاقلقه کیروب چیقان هر درلو خسته لقدن شفایاب اولورمش . عکالیلردن وعوامدن بر چوغنك عکاده صحتلری ایچون مراجعت ایتدکلری یکانه طبیب ك بو اولدیغی ده دوشونولورسه عکا حالت صحیه سی نك نه درجه ده بولونه جغی تعین ایدر .

٥ — عکا ایله حیفا آره سنده رقابت

طریق مدنیتده سریع خطوه لر ، مرحله لر قطع ایدن سنه دن سنه یه وسعت پیدا ایده رك

کوزل کوشکلرله بیوك تجار تخانه‌لرله ، دلربا باغچه‌لرله کسب زینت ایلین حیفـا قصبه‌سی نهایت حیات تجاریه‌سنی غصب ایتدیکی عکادن متصرفلق مرکزینی دخی آلمغه قالقشیور ، حیفااهالیسی دییورکه: «بزم کوزل شهرمزه محسوس برصورتده تزاید ایدن نفوسیله ، سریع بر صورتده ترقی ایدن تجارتیله آرتق قائممقاملق کافی دکلدر ، متصرفلق مرکزی کیت کیده سونیور . فعالیت تجاریه‌ی همان همان معطل بر شی؛ نفوس بزم شهرمزه کلکندن آز وبا خصوص شهرك اصلاحیله مدنی بر حاله افراغی غیر ممکن اولوب متصرفلق مقامنك اوراده قالمسی هیچ بر وجهله تجویز اولنه‌ماز . ذاتا حیفا شهرمزك احتیاجات مدنیه وعمرانیه‌سنی قائممقاملق آرتق دفع ایده‌میور . بلا تردد متصرفلق مقامی بورایه قائممقاملقده قارشویه نقل ایدلسون »

عکالیلر درین بر عنعنهٔ تاریخیه ایله مربوط بولندقلری اسکی شهرلرینه سوروملك ایستنیلن بولکه‌یه بوتون قوتلریله معارضدر . مدافعه یولنده دییورلرکه : « بر کره حیفا قوزموپولیت بر شهر اولوب ملی بر فیزیونومیسی یوقدر . مشاهده ایتدیکیکز بو کوزل خانه‌لر ، مغازه‌لر ، ده‌پولر همان همان هپسی یرلی اسلاملرك دکلدر ، یااجنبیلرك ویا یهودیلرکدر . چهرهٔ ملیه ابراز ایده‌مین بر شهره اعتماد اولنماز . ثانیاً لدی الایجاب عکا شهری بر قاچ طابور وحتی عسکری بر فرقه‌یی ایوا ایده‌بیلن کنیش قشله‌سی ، قره‌غولخانه‌لری ، خسته‌خانه‌سی واردر ، حیفالیلر ایسه قصبه‌لرینه کله‌جك اوفاق بر قطعهٔ عسکریه‌یی اوتللرده ، خانلرده مسافر ایتمکه مجبوردر . بوندن بشقه حیفا اسلاملری هر وقت آلمانلرك اوروپالی یهودیلرك کوزی آچیق خریستیانلرك ما دونده‌در . بو یکی شهرده مصاحبه‌سندن ممنونیت حس ایدیله‌جك قاچ اسلام اعیانی واردر ؟»

عکالیلرله حیفالیلر مجادله ایده طورسون ، بز بو خصوصده‌کی مستقل فکرمزی درمیان ایده‌لم : آز بر مدت ظرفنده حیرتبخش ترقیلر کوسترن وسنه‌دن سنه‌یه وسعت پیدا ایده‌رك شمدیکی حلیهٔ زیباسنی اکتسا ایلین حیفانك منتظم ادارهٔسی انجق متصرفلقله ویا هیچ اولمازسه مرکز ولایته طوغریدن طوغری‌یه مربوط بر قائممقاملقله قائمدر . آمری بر ساعت مسافه‌ده اولان بر قائممقام اجراآتنده بر درلو سربست اولامیور . بر لزوم مبرمه مبنی اتخاذینه مجبور اولدیغی تدابیر اداریه‌نك بر قسم مهمنی متصرف الغا ایده‌بیلیور . اکلاشیلدیغنه نظراً حیفایه تعیین اولنان قائممقاملرك اکثریسی متصرفلق مقامنك قربیتندن مشتکیدر . بر چوق اجتهادلره سببت ویره‌ش اولان اشبو اداری مسئله‌نك حلی پك مناسبدر .

— ۱۸ —

عکادن صوره

عکایه کیررکن دها قانع اولمشدقکه بو بلده‌ده یاشامق غایت کوچ برشیدی . بوراده قالدیغمز مدتجه بو قناعتمز جزئی درجه‌ده تزلزله اوغرامامشیدی . مع ما فیه بر دقیقه اول بورادن تباعد ایتمك آرزو ایتدیکمز حالده بوکا موفق اولامایوردق . با خصوص عکا — صوریولی هم بر کونلك بر زمانمزی اشغال ایده‌جکدی . هم بو سیاحتمز آتلرله قیزغین کونش آلتنده اولاجقدی . وبزی شبهه بیتاب قاله‌جقدق . بوده آیروجه کوزمزیییلدیرییوردی . نهایت اوکله‌دن صوکره سرینلکده چیقوب ، کیجه‌لین سیاحته دوامه قرار ویردك وکوج حال ایله تحمل مانده وناتوان بر قاچ بینك آتی بولارق یوله چیقدق . اعتراف ایتملی یزکه عکادن آیریلیرکن هیچ بر یمز آرقه‌مزه باقمق ایستمه‌مشدك . عصر دیده سوری ترك ایتدکدن صوکره بر آز صول طرفه‌ده‌دوغرودونوب اوفاق بر یوقوشی طیرمانمغه باشلادق .

بر آز صوکره صاغ طرفده ، داغلره دوغرو ، بر چوق کویلر (الجدید) ، (المکر) ، (کفریاسیف — Achzoph «اسکی اسمی») کویلری بولونیوردی . یکرمی دقیقه صوکره صاغ طرفده (البهجه) یی ترك ایتدك . وبر صو یولنك بولوندیغی بو کسك بر تقسیم محلنی کچدکدنصکره جزار پاشایه عائد ایکن شیمدی عبدالله پاشانك تحت مالکیتنده بولونان شاتویه تصادف ایله‌دك . یارم ساعت مرورنده (وادی السمیریه) ده واقع بر کوپرودن مرور ایدلدکدن وکرمی دقیقه‌ده یوله دوام اولوندقدنصکره عینی اسمده‌کی قصبه‌یه تصادف ایله‌دك . (سمیریه) قصبه‌سنك اسکی اسمی « Simeron Meron » ایدی ، صلیبیون طرفندن‌ده بو قصبه‌یه (le Casale Semelaria Templi) نامی ویریلیوردی . بوراده‌کی دوزار اضینك هر سنه زرع ایدلمکده اولدیغی اکلاشیلیوردی . صاغ طرفده (القویقات) ، (عمقا — تلموده مذکور Amiqa وعبرانیلرك دکیشدیره‌رك Bethhaemeq) دیدکلری کوی) ، (شیخ دامون) ، (شیخ داود) ، (القهوه) ، (الکبره اسکی اسمی — El Kabry) کویلری بولونیوردی . بو صوك کویدن یویوك صو یولی کوزوکدی . وصوکره ارتق اوزاقدن (رأس الناقوره) نك بیاض قیالری نمایان اولیوردی . بش دقیقه صوکره بر ایرماغك مجراسی و (۱۵) دقیقه ظرفنده (وادی المجونه) ایله (المزرعه) کویی صاغ طرفده قالیوردی . یکرمی دقیقه صوکره (نهر المفشوخ) اوزرنده بر کوپر وکوردی (٤٠) دقیقه صوکره یول صوله دوغرو قیوریلدقدن وبو صورتله‌ده بر چاریك ساعت قدر بر مسافه قطع ایدلدکدن صوکره خرابه

حالنده برتبه اوزرنده (الزيب)ه مواصلت ايتمشدك .

عكادن آيريله‌لى ايكى بچق ساعتى متجاوز بر زمان كچمشيدى . بورايه واردیغمز زمان آرتيق افقده كونشدن أثر قالمامشدى . اوته‌لق بوس بوتون قارارمشيدى . صوره وارمق ايچون هيچ اولماز ايسه يدى ، سكز ساعت ايستردى . رهبرمز يولك فنالغندن‌ده بحث ايدنجه . بو كيجه‌يى (زيب) ده كچيرمكه قرار ويردك .

****

ايرته‌سى كون صباحلين ايركندن دها كونش دوغمامشدى . بر آز صمان و آزيجق يانيق ، بول بول كومس قوقان قصبه‌دن ينه آتلره بينه‌رك آيرلدق . بنى اسرائيلك بو اسكى (Achazib) وروم — لاتين مؤلفلرينك (Ecdippe) قصبه‌سندن آيرلدقدن بر مدت صوكره ايدى . وادىٔ (القرين)ه داخل اولدق . (٣٥) دقيقه ظرفنده (وادى القرقره) (١٠) دقيقه صوكره صاغده (عين المشرفيه) دن كچدك . بوراسنه ماضيده (Misrephath Mayin) ديرلردى . صاغده (البقه) كويى واردى . شمدى (جبل المشقه) يه كلدك . بوداغ دكزه دوغرو اوزانيودى . واك صوك اوجنه (رأس الناقوره) نامى ويريليوردى . اسكيدن بوراسنه صورليلرك مرديونى معناسنه اولمق اوزره (Tyriorum Scala) ديرلردى وبوراده يول آدم ايزلرندن تشكل ايتمش ايدى . پك دار دوام ايدييوردى . بورانك منظره‌سى غايت كوزه‌لدى . جنوبدن عكا ماوى برده‌كز آره‌سنده كوز وكيوردى آرقه‌ده كرمل داغى يوكسه ليوردى . بو يول اونبش دقيقه قدر سوردى . نهايت يول داخله دوغرو بر مقدار قيوريلمش ابدى . (٣٥) دقيقه صوكره سمت شماليدن صور قصبه‌سى كورنمكه باشلادى كه ، بورادن درت ساعت اوزاقده بولونيوردى . شمدى صاغ طرفده ويوكسكده (قلعة الشمعه) وارايدى . (٣٠) دقيقه صوكره صاغده براير ماغك كنارنده (ام العامود) ياخود (ام العواميد) خرابه‌سى قطع اولوندى . بورانك اسكى اسمى « Touran » ايدى . ايرماق ايسه (حامول اسكى اسمى « Hammon »)دن كليوردى . ٤٠ دقيقه صوكره صاغده (اسكندرونه (Alexandraschene) نهرى وخرابه‌سى كچيلدى . بوندن صوكره (رأس الابيض)ه دوغره يول ينه قيالق اولمغه باشلادى بز هپ دكز ساحلنى تعقيب ايدييوردق . رأس الابيض وقتيله « Promentarium Allum » ناميله معروف ايدى . شيمدى صاغ طرفده بر آز يوكسك بر محلده « برج البياره » بولونيور وصولده ايسه ٦٠ مترو عمقنده دكز كنارنده بر اوچوروم كورونيوردى تپه‌يه طيرماندقدن ومدهش بر اينيشدن ايندكدن صوكره بر ساعت ظرفنده نهايت تكرار دوز ساحل تعقيب ايدلمكه باشلانمشيدى . شيمدى صاغ طرفده برتپه اوزرنده « شيبريه » خرابه‌لرى ، دها اوزاقده « بيوت

السيد » ، « عزيه » كوزوكيوردى . « وادىٔ العزيه » دن يارم ساعت دها كچيلدكدن صوكره صاغده اسكى بر كوپرونك مواجهه‌سنده « كليله » كويى ويكرمى دقيقه ظرفنده نهايت « نهر المنصوره » آشيلدقدن ويكرمى بش دقيقه قطع مسافه اولوندقدنصكره اولاً « رأس العين » واورادن برساعت ظرفنده صور « Tyr » ه مواصلت ايلدك . صورقصبه‌سنك بوتون اطرافى قوملق ايدى ، بو قصبه كويا قوملره كومولمش ايدى . اولاً صاغه بر آز دوندك وصوكره شهرك دارجه بر مدخلى قربنده بر كركرجينجى دكاننك يانـنده توقف ايتدك . تام نصف النهار اولمشيدى . بز يدى سكز ساعت دوام ايده‌ن بو سياحتدن بيتاب بر حالده ايدك . بويوجك بر اوتلك دلال چارشوسنه بكزه‌ين اوزون صالوننده طاقتسز بر طرفه كندميزى آتديغمز زمان هر نه اولورسه اولسون موضعى بر سعادته نائل اولديغمزه قائل اولويوردق .

— ١٩ —

صور

١ — صورك وضعيتى ، منظره‌سى خطوط داخليه‌سى

ميلاد عيسادن تقريبا ايكى بيك يدى يوز سنه اول انشا ايدلمش وعبرانيلرك ديلنده « Zor » وعربلرك لساننده صور « Sour » شكلنى آلمش اولان قديم « Syr — تير » قصبه‌سنك بوتون ثروت تاريخيه‌سنى حال حاضرده‌كى كوچوك وبوس بوتون اهميتسز بولونان صور قصبه‌سندن اوقومق قابل دكلدر . بناءً عليه صوره داخل اولوركن الده تاريخ قديم زمان حاضردن قطع علاقه ايده‌رك ماضى‌يى آنجق خيالاً يشامق لازم كله جكدر . بو قصبه‌نك اساطيره قاريشان حيات ماضيه‌سنى ، آستارته « Astarté » نك بو مسقط رأسنى مه‌لقارت « Melqart »ك بودينى مركزسلطنتنى آنجق بو واسطه ايله كورمك قابل اولابيلير . شيمدى بو قصبه‌يى وقتيله بر برندن آيرى ايكى آطه حالنده بر طرفدن بر مركز بحرى ديكر طرفدن شمالاً نهر القاسميه‌دن جنوباً رأس العين ه قدر امتداد ايده‌ن واسع بر مركز برى اوله‌رق دها كوربيورز . وكلوب كچن نا محدود جنس وملتدن ، دين ومذهبدن اولان ناصيه‌لرك بورالره اتحاف ايتديكى بر سور ، بر قلعه ، بر سد وياحاجز بر معبد ويابر قانال وصوكره عظيم وزنكين بر چوق خاطرات قهرمانانه‌نك هپ بو درت بيك سنه‌لك طوپراقلرده وقوملرده مدفون اولديغنى ينه فكراً تماشا ايله‌يورز .

حالبوكه شيمديكى فقير بلده غربه دوغرو اوزانمش قوملو بر شبه جزيره‌نك سمت شمال وشمال غربيسنه صيقيشمش كوچوجك وبى نام بر مسكن ييغيننددن باشقه بر شئ

دكلدر . موضعی اعتباريله جزيرۀ قديمه‌نك شمال طرفده‌كی ضلعنی اشغال ايديور .

قصبه‌نك شرق طرفده‌كی مدخلندن غربه قدر اولان مسافه‌سی بر ايكی يوز مترودن چوق فضله دكلدر . قصبه‌نك اشغال ايتديكی موقعدن قالان اقسام ارضيه كه قصبه‌نك غرب وجنوب جهتلرينی تشكيل ايديور. بو اراضينك بر قسمی تارلا حالنده زرع ايدلمكده‌در. جنوب جهتنده ايسه بويوجك بر مزارلق موجوددر .

صورك شرق جنوبيسنده ماضيدن قالما ستونلرله بعضاً سدلرك وحاجزلرك انقاضنه تصادف اولونيور . بو انقاض جزيره‌نك غرب جنوبيسنه وغربه قدر امتداد ايتمكده‌در. جنوب جهتنده كيلر بعض باغچه‌لرك ايچنه كومولمشدر . بو طرفلرده بعض حجره‌لر خرابه‌لرينه‌ده تصادف اولونيوركه بونلرك قديمدن مزار اولدقلری تخمين ايديليور .

صورك غرب جهتنه كلنجه بوراده‌ده قرون متوسطه قلاعنك ايزلری كورونيوركه حالا بر چوق ستونلر ساحلده كوزوكمكده‌در . والحاصل ماضيدن پك آز بر شیٔ قالمشدر . آثار عتيقه‌دن عد اولنان بر چوق مواد ابتدائيه عكايه وبيروته نقل اولونمشدر .

ماضيدن قالان وآز چوق بر اثر حالنده بولونان يكانه شیٔ قصبه‌نك شرق طرفنده بولنان صليبيون زماننه عائد كليسا دركه آنجق قسم شرقيسی محافظه اولونمشدر .

قصبه‌نك مدخلنده ايسه نه قصبه‌يه ملاصق بولنان سور داخلی ونه‌ده اسكندر طرفندن ياپيلان سد وقانال ونه‌ده بونك خارجنده‌كی ديكر سوردن اثر موجوددر .

صور قصبه‌سنك شمال ساحلنده حال حاضرده بر ريختيم موجوددركه بو اسكی زمانده شمال ريختيمی وياصيدا ريختيمی ناميله معروف اولان مرسای قديمك يرينی اشغال ايديور ، ساحلده دخی اسكی انشا آتك ايزلری كورولور .

صورك ديكر بر ريختيمی دها واردركه بو قديم (مرسای مصری) حال حاضرده قوملر آلتنده‌در. ايشته صورك شكل موجودی بوندن عبارتدر . بو قصبه‌ده موجود اولورك اطرافنده‌ده مرور زمان ايله ييقيلان حاجزلرك شيمدی‌يه قدر بر هيولای تضييق واردركه قصبه‌يی كنيشله‌مكدن منع ايديور . مع ما فيه بونك سببی‌ده جوارده‌كی أراضينك (اراضیٔ مدوره) دن بولنماسيدر . شرق طرفده بولونان بويرلر يوكسك بر فيأتله صاتلمق ايستنلديكی ايچون كيمسه آلمايور . ديكر طرفدن دكز كنارنده‌كی مزروع ايكی يوز دونملك أراضی ايله خالی درت بيك دونملك قوملق أراضی دخی تمليك ايديله‌مه‌ينجه قصبه عينی كوچوكلكده قاليور .

صور قصبه‌سنك چارشوسی قصبه‌يی شرقدن غربه دوغرو قطع ايدن يكانه يول اوزرنده واقعدر . عددلری قرق اللی‌يی كچمه‌ين دكانلری‌ده كوچوجك وتماميله طرز عتيق اوزره‌در. بو يول اوزرنده اوفاجق بر ميدانجق واردركه اورطه‌سنده كوچوك بر قولوبه ايله ايچنده

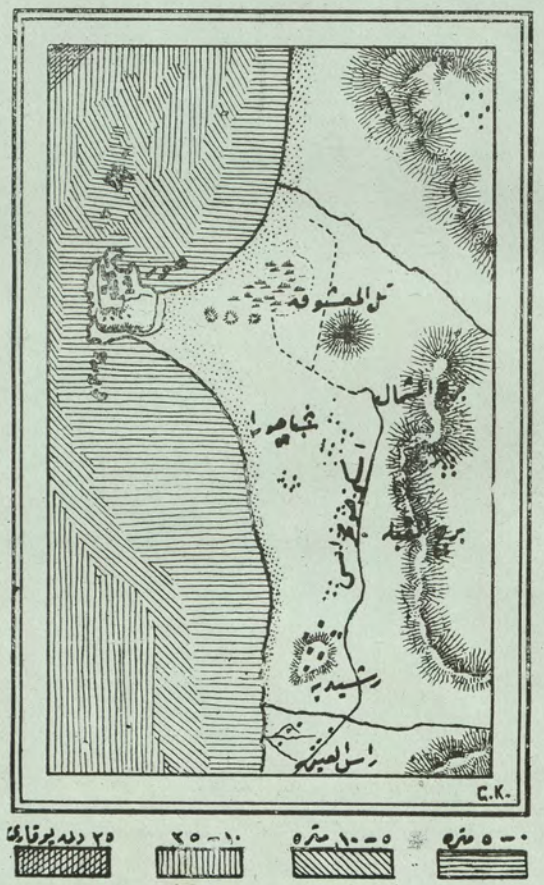

صور وحواليسی

بر قاچ فدان بولونان بر ساحه‌سی بولونیور. بوراسی بلدیه‌باغچه‌سی ایمش .صورك درت بش مترو عرضنده وكوچوك چاقیل واری طاشلرله دوشه‌نمش اولان بوتك یولندن ماعداسی داروطوپراقلی‌در. بونلرده اكری‌بوكری كیریلتیلر وچیقینتیلر حالنده‌در.قصبه‌نك خارجنده وشرقنده‌یالكزجه(عین)تسمیه‌اولونان عمومی برقویوواردركه اهالینك ایچمه‌صویی بورادن‌در. برده قصبه‌نك یر آلتنده بولونان ماضیدن قالمه تاریخی بر حمامی وشمال طرفنده‌كی ریختیم جوارنده واقع بر ایكی شرقكاری قهوه‌سی‌ده‌علاوه اولونورسه صورك وضعیت داخلیه‌سی تعیین ایتمش اولور .

صور قصبه‌سی جوارنی حضرت یسوع زیارت ایتمش و(سن‌پول) ده بوراده یدی كون اقامت ایلمش‌ایمش؛ بونك ایچون مسیحیون بو قصبه‌یی اونوتمامشلردر . حضرت یسوعك بوتون كذركاه‌حیاتیسنده‌بر چوق مبانیٔ نصرانیه وجوده كتیرمك‌معتاد اولدیغندن صورده‌ده بویوجك بنالر ،كلیسالر وسائره وجوده كتیرلمشدر. بونلر میاننده فرانسیسكان مناستری‌ومكتبی(*Soeurs de si j. soph*)ك برمناستری وبر مكتبی، روم اورتودوقسلرله روم قاتولیكلرك‌بررمكتبی‌بر انكلیز ذكور واناث‌مكتبی، براعمامكتبی كبی مؤسساتی‌صایه‌بیلیرز.

٢ — احوال عمومیه

[١] —**صور قضاسی** — صور قضاسی شمالاً صیدا شرقاً مرجعیون قضالری جنوباً عكا سنجاغی وغرباً بحر سفید ایله محدوددر
قضا اوچ‌ناحیه‌یه‌منقسم وبونلردن یالكز تبنین ناحیه‌سنده‌مدیریت متشكل اولوب دیكر-لرینك اداره‌سی مركزه تابعیدر .

قضا اهالیسی ١٣٣١ سنه‌سنده ذكور واناث (٤١٬٢٤٠) نفوسدن عبارت اولوب ١٣٢٤ سنه‌سنده (٣٢٬٣٠٥) راده‌سنده ایدی . دیمك اولیوركه یدی سنه‌ده قضانك نفوس عمومیه‌ی (٨٬٩٣٥) قدر تزاید ایتمش‌در . اشبو مقدار سائر قضالره نسبةً ممنونیت‌بخش برراده‌در .
مساحهٔ سطحیه‌سی رسمی تخميناته نظراً (٥٠٠) كیلومترو مربعی اولوب اراضینك نوعنه كوره تقسیمی شو وجهله‌در :

	كیلومترو مربعی
زراعته صالح اراضی	١٦٥
صو آلتنده قالان »	١٠
قابل اسقا »	٥

TÜRK TARİH KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

کیلو مترو مربعی	
۱۵۰	اورمانلق ومرعا
۱۷۰	طاشلق اراضی
۵۰۰	قضانك مساحهٔ عمومیه‌سی

[۲] — **قضانك احوال طبیعیه‌سی** — قضا داخلنده پك یوكسك جبال غیر موجوددر. عامل نامی ویریلان طاغلرك مبدأی قاسمیه نهری اولوب مشیرفه نام محلده نهایت بولور. لبنان داغلرینك شعباتندن وارتفاع وسطیلری ۶۵۰ مترهدر. اشبو داغلرك صخوری كلسی وغرانیتدر. نهرنامنه قضاده یالكز مشهور قاسمیه نهری موجود اولوب بو نهر حقنده قسم عمومیده كافی درجه‌ده تفصیلات ویرلمشدر.

قضا داخلنده درجهٔ حرارتی: یازین ساحلده اعظمی ۴۳۵ وداغ جهتنده ۲۸ در. صوك بهارده (۲۵) وداغده (۲۰) در. قیشین ساحلده ۷ وجبل جهتلرنده (۲) یه قدر اینر. ایلك بهارده ایسه ساحلده ۲۰ وداغ جهتنده (۱۷) در.

روزكارلر. — صوك بهارده شمال؛ قیش موسمنده جنوب وغرب روزكارلری اسر. یازین بتون قضا اكثریتله غرب وایلك بهارده شرق روزكارلرینه معروض قالمقده‌در. ملتملر حزیران وتموز آیلرنده وزان اولورلر.

[۳] — **صور قصبه‌سی** — قضا مركزی صور قصبه‌سیدر. مركز ولایتك ۷۵ كیلومترو جنوب غربیسنده واقع وشمال وجنوب وغرب جهتلری بحر سفید وشرق طرفی بعض جبائن واراضئ مزروعه ایله محاطدر.

قصبه‌نك نام قدیمی (تیر) در. اعصار قدیمه‌ده وفنیكه‌لیلر زماننده سفائن كلیه‌یه مالك وبو وسائط ایله كرهٔ ارضك تجارت بحریه‌سنه حاكم اوله‌رق (ملكة البحار) شهرتنی قزانمش وثروت ومدنیتك درجات عالیه‌دن سنی احراز ایله‌اوسایه‌ده اكثر علوم وفنونه مركز انتشار اولمش اولان بو شهر صخوردن مركب ایكی اطه ایله بونلری قره‌یه ربط ایدن شوسه‌یی محتوی بر برزخدن عبارت بر قطعهٔ اراضی اوزرینه مبنی ایدی. تیر عبرانیجه وفنیكه لساننده صخره معناسنه‌در. ایكی اطه‌یی قریه ربط ایدن شوسه بیوك الكساندر طرفندن انشا ایدلمشدی.

شمدیكی صور شهری برزخك ایكی اطه‌یه التصاق پیدا ایتدیكی موقعده مبنی اولوب اسكی تیر ایسه وقتیله شبه جزیره اوزرنده انشا ایدلمشدی. قصبه‌نك آنجق بر ثلثنی اشغال ایتدیكی شبه جزیره‌نك مساحهٔ حاضره‌سی یالكز (۵۷۶،۵۰۸) متره مربعندن عبارتدر. قصبهٔ حاضره‌نك منظره‌سی مزروعاتك فقداننden دولایی پك سفیل اولوب بو سفالتی

اوته‌ده بروده مزروع خورما آغاجلری ودكزك منظرهٔ لطیفه‌سیله جهت شرقیه‌ده‌كی سطح مائلك یشیللكی بر درجه‌یه قدر تعدیل ایتمكده‌در. صورك فعالیت تجاریه‌سیله كمیجیلكی صفره تنزیل ایده‌رك اخراجاتی حوراندن كلن حبوباتله پاموق وتوتونك جزئی بر مقدارینه انحصار ایتمشدر. شمدیكی لیماننده (۱۳۲۹ سنهٔ مالیه‌سنده) سنوی ۳۰ بیك لیرالق حبوبات ومیوه اخراجاتی واردر. شهرك آثار مهمهٔ قدیمه‌سندن غایت آز بر شیٔ قالمشدر: ادوار مختلفه‌ده تأسیس وتوسیع ایدیلن اسكی صور قبرستاننك بقایاسی حالاً مشهوددر. بوندن بشقه یكپاره طاشدن یاپیلمش قدیم بر معبدله رأس العینك (سلیمان قیولرندن) صونقل ایدن مجرالرك آثاری حالاً باقیدر.

بو حوضلر (۸) عدد اولوب وقتیله قرال (حیرام) طرفندن واقع اولان مراجعت اوزرینه حضرت سلیمانك قلفه اعزام ایده‌رك مذكور حوضلری انشا ایتدیردیكی روایتی قرون وسطا زماننده یتشن مؤرخلر طرفندن درمیان اولنیور ایدی. بو كونكی كونده طرز انشالرندن خزینه‌لرك روماليلر آثارندن اولدقلرینی توضح ایتدی.

قصبه‌ده اهل صلیب زماننده وندیكلیلر طرفندن (سن مارق) نامنه انشا ایدلمش بر كلیسا خرابه‌سی موجود اولوب وقتیله جزار احمد پاشا عكاده جامع بنا ایدركن بورانك قرمزی غرانیتدن ستونلرینی نقل ایتدیرمك ایستمش وفقط عدم امكاندن دولایی واز كچمشدی.

[٤] — **صورك تاریخچه‌سی** — تیر شهری ایلك دفعه اوله‌رق عدلون نام موقعده وقره‌ده انشا ایدلمشدی (میلاددن اوچ بیك سنه اول). قصبه‌نك اووقتكی اسمی (سارا) ایمش. اصل صور شهری یوقاریده ذكر اولنان ایكی اطه‌نك كوچكی اوزرنده فنیكه قرالی (حیرام) طرفندن انشا وبر شوسه ایله هاملقارت معبدینه ربط ایدلمشدی. ابو المؤرخین هیرودوتك مشاهداتنه كوره وقتیله معبد مذكورده آلتوندن بر ستون موجود ایدی. قبل المیلاد (۹۶۹) سنه سنده حضرت سلیمان قدس معبدینی انشا ایدركن كندیسنه متفق بولنان فنیكه قرالی (حیرام) مالزمه، قالفه وعمله كوندرمسی اوزرینه مكافاةً اسرائیل قرالی ستون مذكوری فنیكه معبدینه اهدا ایتمش اولدیغی ظن اولنیور.

حیرام طرفندن انشا اولنان صور شهری (۵۸۷ ق.م) سنه‌سنده بخت النصر طرفندن تخریب اولنمغله اهالی بیوك اطه‌یه چكه‌رك (۵۷۲ ق.م) بوراده ایكنجی صور شهرینی بنا ایلمشلردی. صیدا ایله رقابت تجاریه‌یه كیریشه‌رك بحر سفید واطلاسینك اك هجری كوشه‌لرینه سفائن تجاریه‌سنی كوندرن، تجارت عمومیه‌سیله عالم قدیمده پك بیوك بر نفوذ وحیثیت اجرازینه موفق اولان تاریخی صور شهری ایشته بو صره‌لرده انشا ایدیلن قصبه‌در.

قبل المیلاد ۳۳۲ سنه‌سنده قصبه اسكندر كبیر طرفندن تخریب اولندیغنه واكا دهشتلی

رقیب کسیلن اسکندریه شهرینك بنا ایدلدیکنه رغماً اهالیسی ینه ثبات ومقاومت ایتدی. ارغوان بویالری واوانیٔ زجاجیه صنعتلرنده برنجیلکی محافظه ایتدی ، قبل المیلاد (١٨) سنه‌سنده نهایت رومالی (پومپه) طرفندن ضبط وتسخیر اولنه‌رق روماليلرك محمیسی بولنان اسرائیل حاکمی (بیوك هرود) ك زیر اداره‌سنه — صیدا ایله برابر — الحاق ایدلدی .

اسلاملرك سوریه فتوحاتنده صور شهری ممالك اسلامیه دائره‌سنه ادخال ایدلمشدر . ١١٢٤ سنهٔ میلادیه‌سنده صلیبیوندن قدس قرالی ایکنجی بودوین *Boudouin* او وقت پك مستحکم اولان قلعه ایله برابر صور شهرینی ضبط ایتمکله (٨٧)سنه قدر اهل صلیبك آلنده بولنوب صلاح الدین حضرتلرینك وقوعبولان مهاجماتنه رغماً ینه اسلاملرك دائره‌سنه اعاده ایدیله‌مدی . نهایت مصر حکامندن (الملك الاشرف صلاح الدین بن قلاوون) طرفندن خریستیانلر طرد ایدیله‌رك صور اعاده و١٥١٧ سنه‌سنده یاوزسلطان سلیم حضرتلری زماننده ممالك عثمانیه یه الحاق ایدلدی .

صور شهرینك اهمیت تجاریه‌سنی سکته‌یه اوغراتان عوامل کثیره‌نك بر قسمی‌ده آفات سماویه‌دن منبعثدر . ١٢٠٢ سنه‌سنده غایت دهشتلی بر زلزله اوله‌رق شهرك قسم اعظمی تخریب ایدلمشدی. کچن عصرده دخی (١٨٣٧) وقوعه کلن قوتلی بر زلزله شهری راه تأخره ایدن ایی‌یه‌سوروکلمش ایدی .

شهرك شمال وجنوبنده وقتیله ایکی بیوك لیمانی اولوب فقط شمدیکی حالده جنوبده‌کی بسبتون طولمش وشمالده‌کی دخی خیلی طارلاشمشدر . ظن اولندیغنه نظراً جنوب لیمانی وقتیله صوردن مرئی اولان رأس الابیضه قدرممتدر بر طالغه قیران ایله قیادلمش ایدی . اشبو طالغه قیراندن پك آز آثار قالمشدر .

اطه‌نك شمال طرفنده بولنمقده اولان شمدیکی لیمانك تیمور محلندن بشقه ایچ لیمانده سفائن صغیره اسکله‌سنده بر وتیمور محلنده التی قولاج صو موجود اولوب بر آنده حال حاضرده بیوك جسامتده بش وکوچك جسامتده دخی ١٥ پارچه واپور بارینه‌بیلور. لیمانك ١٥٠ متره طولنده اسکی بر ریختمی وآثار قدیمه‌دن ٤٠٠ متره طولنده بر طالغه قیران سدی واردر .

وقتیله صور شهرینه ٥و٢ کیلومترو شرقده کائن (معشوق) تپه‌سنده بولنان خزینه‌لردن تحت الارض مجرالرله صو کتیریلیر ایدی . صوینی رأس العیندن آلات اشبو خزینه‌لرك آثاری تپه‌نك جنوبنده بولنان بیوك قیانك یانی باشنده مشهوددر .

شمدیکی حالده صور اهالیسی صویه اولان احتیاجلرینی قصبه‌نك شمال مدخلنده کائن یکانه بر قیو ایله دفع ایتمکده‌درلر اشبو قیونك صویی براق وفقط بر آز طوزلیدر .

[٥] — **صورك نفوس وبلدیه‌سی** — ١٣٢٤ و ١٣٢٨ و ١٣٣١ سنه‌لرینه عائد نفوس جدولی بروجه زیر درج اولنور .

	سنه ١٣٣١	سنه ١٣٢٨	سنه ١٣٢٤
اسلام	٣٧٤٩	٣٦٥٠	٣٤٤٧
قاتولیك	١٧٥٨	١٦٦٩	١٦٤٣
روم	٥١٩	٤٤٧	٤٣٢
مارونی	٥١٦	٤٨٩	٤٧٤
پروتستانت	٣١	٣٠	٣٠
	٦٥٧٣	٦٢٨٥	٦٠٢٦

بالاده‌کی جدولدن مستبان اوله‌جغی وجه اوزره صور شهری بو صوك سنه‌لرده نفوس خصوصنده دخی هیچ بر اثر ترقی ارائه ایتمامکده‌در . ذاتاً محاربهٔ حاضره اعلاننه قدر کرك شهردن کرکسه بتون قضادن آمریقایه متمادی بر صورتده مهاجرت وقوعبولیور ایدی . معادنیله ، اورمانلریله وپورتقال باغچه‌لری تأسیسنه اولان قابلیت طبیعیه‌سیله مشهور اولان وقرون اولاده پك بیوك بر موقع تجاری احراز ایدن صور قصبه‌سنك فقر وسفالتی ایله سیونیست وآلمانلرك اقوامنك فلسطینده مستعمره تأسیس ایده‌رك غایت پارلاق نتیجه‌لر الده ایتمه‌لری هر حالده نظر دقتی جالب احوال مؤسفه‌دندر . بتون قضادن ممالك اجنبیه‌یه شمدی‌یه قدر (٥٠٠٠) کشی مهاجرت وبونك یاریسنه قریب بر مقداری براز ثروت اکتساب ایتدکدن صوکره تکرار عودت ایتمشدر .

اهالینك تنبللکی ، فقر وسفالتی ، صور شهرینك عطالتی ویاخصوص تمرتله‌وقوعبولان آمریقا مهاجرتی کبی صفحات اجتماعیهٔ مهمه‌نك هر بری عزمکار ووطنپرور مأمورلری ایش باشنه دعوت ایده‌جك اجیقلی بر سائقدر .

سفیل بر حالده قالان صور سوقاقلرینك طولی درت بیك متره‌دن عبارت اولوب بونك یالکز ٥٠٠ی آلتی متره ومتباقیسی ٣—١ مترو عرضنده‌در . بوتون تاریخ منتسبلرینی حال حاضرندن دولایی متأثر ایدن صورك برده بلدیه‌سی دخی واردر . اهالینك زیاده‌سیله فقیر اولمسی وحال حرب دولاییسیله وقتیله مواد تجاریه اوزرندن استیفا ایدیلان وارداتك بر قسم مهمی معطل قالمسی یوزندن پك دوشوك بر حالده قالان اشبو بلدیه‌نك ١٣٣٢ سنه‌سنده‌کی واردات عمومیه‌سی (٥٥١٥٠) اولوب مصارفاتی ایسه عین بودجه‌یه کوره ٧٣٩٦٦ غروشدر. اشبو مبلغك (١٠٠و٣٦٠) اوتوز آلتی بیك غروش قدری معاشاته (٥٠٠٠و٥) بیکی

تدابیر صحیه یه و(٤٠٠٠) ی تجهیز امواته تخصیص اولنمشدر . بلدیه رئیسی دفن اموات مصرفنك كثرتندن شكایت ایده‌رك دیورکه قبل الحرب بلدیه بودجه‌سنده بوكا مقابل (٣) بیك غروش موجود ایكن بز اوچ آی ظرفنده بو اوغورده (٢) بیك غروشدن زیاده‌پاره صرف ایتدك . زواللی رئیس ! ملبس، مطله، ریشون‌لوزیون وسائر یهودی كویلری اطراف اربعه‌دن امراض ساریه ایله ملوث كویلرله محاط اولدیغی حالده موسوی مستعمرلرك ینه صاغ وخسته‌لقدن سالم اولدقلرینی وبو نعمتك صرف جدی، متین ، وفنی تدابیر تحفظیهٔ بلدیه ایله تأمین اولندیغنی عجبا رئیس بیلیورمی ایدی ؟ بیلسه‌ده بیلمسه‌ده حائز اهمیت دكلدر . اساساً شو زواللی مملكتده‌كی بلدیه تشكیلاتیله بلدیه آدملریله ایش كورمه‌نك امكاننه بنده‌كز قائل دكلم .

صور بلدیه‌سنك (١٣٣٢) بودجه‌سنده تنویرات ، تنظیفات یول توسیع وكشادی كبی بلدیه تشكیلاتندن بكلنن رقملر غیر موجود ! قصبه‌نك اورته‌سنی اشغال ایتمكده اولان كهنه، آغاجسز قوری اوتلرله ملامال اولان بلدیه بغچه‌سنه بودجه‌ده (٢٨٠٠)غروش قدربر پاره تخصیص ایدلمش‌در . باغچه‌یه حال حاضریله (٢٨٠٠)پاره بیله صرف ایتمك كناهدر . یا حدیقه‌نك اصلاحیله منتظم بر حاله افراغ ایدلمسی ویاخود بسبتون قالدیریله‌رق یرینه بیوك بر میدان وجوده كتیرلمسی لازمدر .

[٦]— **امور معارف**— بتون قضاده الیوم ذكور ایچون ١٢ واناث ایچون٣كه جمعاً اونبش مكتب ابتدائی موجود اولوب بو مكتبلره ٢٥٠ یسی ذكور و١٥٠اناث اولمق اوزره (٤٠٠)چوجق دوام ایتمكده‌در . بورقمك یوزده ٦٠ی غیرمسلم ویوزده ٤٠ ی مسلمدر. قضا اهالیسنك اوچ ربعه یقین بر مقداری اسلام اولدیغنه كوره‌بو نسبت پك زیاده شایان دقتدر . متوالی اولان صور قضاسنك اسلاملری كثیف‌بر جهالت التنده أزلمش‌قالمشدر . یاپیلان بر حساب تخمینی‌یه كوره چوجقلرك یالكز یوزده بشی مكتبلره دوام ایتدیكنه ویوزده ٩٥ پیس مزبله‌لرده مردار سوقاقلرده وقتلرینی كچیرمكده اولدقلرینه كوره حكومت محلیه‌نك تدریسات ابتدائیه قانونی موجبنجه تحصیل ابتدائینك تعمیمی ایچون لازمكلان مساعی‌یه كرمی‌ویرمسی الزمدر. كرك مركزقضاده‌كی ابتدائیه وكرك كویلرده‌كی مكاتب رسمیه وغیر رسمیه حقنده كافی درجه‌ده معلومات آلمه‌نك امكانی یوقدی. چونكه تعطیل رسمی مناسبتیله بتون مكتبلرقپالی ومعلملر دخی مأذون ایدی .

[٧] — **اموال ومحصولات زراعیه** —١٣٣١ سنه‌سنده‌صور قضاسنك مزروع اراضیسی بر وجه زیر تقسیم اولنور :

دونم	نوع مزروعات	اكیلن تخم ایله آلنان محصول نسبتی
٣٢،٠٠٠	بغدای	بره بش
١٠،٠٠٠	آرپه	» یدی
١٠،٠٠٠	مرجمك	» یدی
٣،٠٠٠	بقله	» سكز
١٠،٠٠٠	بورجاق	» آلتی
٨،٠٠٠	حلبه	» اون
٨٣،٠٠٠		
٤٠،٠٠٠	مزروعات صیفیه‌ایچون احضاراولنان اراضی	
٥٧،٠٠٠	مناوبه »	بورقالان اراضی
١٨٠،٠٠٠		

دیمك اولیوركه قضانك مزروع اراضیسی مساحه‌سی (١٨٠،٠٠٠) دونمدن عبارت اولوب‌مساحهٔ عمومیه‌نك آنجق‌برثلثنی تشكیل ایدر دیكرایكی ثلثی یا غیر مزروع ویا طاشلق اراضیدر .

محصولات سنویهٔ عمومیه ایستاتستیقی (١٣٣١ سنه‌سی) دخی آتیده درج اولنور :

قیه	محصولك جنسی
٣،٠٠٠،٠٠٠	بغدای
١،٠٠٠،٠٠٠	آرپه
١٠٠،٠٠٠	بورجاق
١٥٠،٠٠٠	مرجمك
٥٠،٠٠٠	اجی بقله
١٥٠،٠٠٠	بقله
٣٥،٠٠٠	نخود
١٥٠،٠٠٠	حلبه
١٠،٠٠٠	سیسام
١٥٠،٠٠٠	داری
٤،٧٤٥،٠٠٠	یكون

اورمانلر . — معلومات رسمیه كوره بتون قضاده (١٥) عدداورمان موجوداولوب بو اورمانلردن‌سنوی ٥٥،٠٠٠اوقه اودون‌قطع و٦٥٠،٠٠٠اوقه كمور اعمال اولنور.بونكله

TÜRK TARİH KURUMU

برابرسنوى قضايه خارجدن٣٠٠٠متر ومكعبى كراسته‌ادخال اولنور . بو اورمانلرك ٢٢٠٠ دونمدن عبارت آلتى عددى قرا وقصباته و ٥٢٠٠ دونمدن عبارت طقوزى حكومته عائددر . بو اورمانلرده عموميتله ميشه وپلاموط اغاجلرى بولنمقده‌در مجلس ادارهٔ قضاجه بو اورمانلرك سلامتى ايچون تكديكرينه قريب هر درت موقع ايچون بر كه جمعاً درت دائره‌يه قراى مجاوره‌دن شهرى يوزر غروش اجريله درت قولجى انتخاب وتعيينه وبو اجرتك نظامى موجبنجه اهالئ مجاوره‌دن استيفاسى ممكن دكلسه بلديه (؟) دائره‌سندن تسويه اولنه‌جغنه لزوم كورلمشدر . شمديكى حالده انجق ايكى بكجى مستخدمدر .

[٨] — **تبنين ناحيه‌سنده آثار عتيقه** — قضايه ملحق تبنين ناحيه‌سنك مركزى اولان تبنين ، قضا مركزينك يكرمى كيلو مترو شرقنده كائن بر قصبه اولوب اورمان ، باغ واشجار مثمره‌ايله‌مستور بر طاقم تپه‌لر اوزرنده مبنى بولنمغله كوزل منظره‌سى واردر . اهاليسنك اكثريسى متوالى وبر قسمى خريستيان اولان بو بيوك كويك آثار قديمه‌دن اولان شاتوسنده ناحيه مديرى اقامت ايتمكده‌در . شاتونك شرقنده قرون وسطادن اولكى زمانه عائد بيوك قطعه‌ده طاشلر وصو خزينه‌لرى موجود اولوب وضعيتدن تبنينك او دور تاريخده پك مستحكم بر حالده بولنديغى استدلال اولنيور . قرون وسطى آثارندن وطبريادره بكى (هوكسن اومر) طرفندن انشا اولنان قلعه صرف صيدا اراضيسنه اره‌صره چاپول اجرا ايتمك ايچون ياپيلمشدى . حطين وقعهٔ مهمه‌سندن صوكره تبنين قلعه‌سى دخى اسلام اردولرينك النه‌كچدى. نهايت عكا واليسى جزار احمد پاشا قلعهٔ مذكوره‌يى تخريب ايلدى .

صور قضاسى داخلنده ومركز قضادن سكز ساعت جهت شرقيه‌سنده كائن (قدس) ويا تعبير قديمله « قاده‌س » كوينده وپيكارك يانى باشنده تكنه حالنده بر قاچ بيوك لحد موجود اولديغى كبى چشمه‌نك شمال شرقيسنده وقتيله موتالرك دفننه تخصيص ايدلمش ايرى طاشلردن ياپلمش بر مخزن واردر . كويك اطرافنده العماره تسميه ايتدكارى روماليلردن قالمه خراب بر معبدله بر چوق ايشلنمش لحدلر ومبانئ قديمه مشاهده اولنمقده‌در . بورالرده تحريات اجرا ايدلسه بر چوق آثار عتيقهٔ مهمه‌نك ظاهره اخراج ايدلمسى محققدر .

٣— صورده حيات اجتماعيه

صورك نفوس حاضره‌سى آلتى ، يدى بيك قدر تخمين اولونه‌بيلر . بونك ياريسى خرستيان ، ياريسى اسلامدر . اسلامدن بش يوزى سنى متباقيسى متوالى‌در خرستيانلرك « ٤٠٠ » ى مارونى « ٢٠٠ » ى لاتين متباقيسى ايسه رومدر . قصبه‌ده بر مقدار

موسوى وپروتستانده موجوددر .

صورده اسلاملرله خرستيانلرك محله‌لرى آيرلمشدر . قسم شمالى وشمال غربيسى خرستيان ومتباقى قسملرنده ايسه اسلاملر اقامت ايدر . قصبه‌نك شرقنده‌كى « حارة المصاروه » بالخاصه سنيلره عائددر .

بوراده سنيلرك عددى چوق اولمادينى ايچون اساساً كوچوك اولان صور قصبه‌سنده آيريجه بر خصوصيت كوسترميورلر . كرك طرز تلبسلرى وكرك طرز معيشتلرى،حالت روحيه وفكريه‌لرى واعتيادات اجتماعيه‌لرى اعتباريله‌ده بوتون ساحل اسلاملرندن فرقسزدرلر . بوراده نه بر حيات علميه ونه ده بر حيات صنعته تصادف اولوناماز ، صنعتلرى بسيطدر . آزه قناعت ايدرلر . بر آز ده تنبل درلر ، « دين » ك ده بوراده سنيلر بيننده تعصب درجه‌سنه يوكسلمديكى كورولور وحتى شيخلرينك ادعاسنجه دين اعتباريله‌ده اهمالكار ايمشلر. معيشتلرينك طارلغى‌ده بوراده كندينى كوستريور. تعدد زوجات سنيلرده يوق كبيدر .

قصبه‌ده ساكن اولان متواليلره كلنجه بونلر حيات اجتماعيه‌جه بوس بوتون دوشكون كبى درلر . اساساً متواليلرده بويوكلرينه قارشو موجودفرط انقياد دولاييسيله بونلر وارلرينى يوقلرينى تسليم ايتمكدن تراخى ايتمزلر. بونلرك بويوكلرى‌ده بو فرصتى غنيمت بيله‌رك بو كتله‌دن اينكدن سوت صاغارجه‌سنه استفاده ايتمك طريقنى بيليورلر . ديكر طرفدن موجود رؤساى دينيه دخى بويوكلرك آمالنى ترويج مجبوريتنده بولونديغى ايچون متواليلرى اولديغى كبى براقالرنده دخللرى‌وار كبيدر . بناءً عليه متواليلرك كرك كويده‌ياشايانلرينك وكرك قصبه‌ده ياشايانلرينك حياتلرى آره‌سنده بر فرق كوره‌نمز . هپسى عين صورتله بر آلت اولمقدن بشقه وظيفه‌لرى بولونمديغى ايچون بونلرده نه عائله حياتى ، نه چوجوق تربيه‌سى نه بر رفاه فكرى تصور اولوناماز .

اساساً متواليلرك امور تعليميه‌سى مجتهدلره ويرلمشدر. مدرسه‌لرده اونلر القاى دروس ايدرلر . طالب صره ايله مراهق، فقيه وبالاخره عراقه كيدوب اوراده تحصيلنى اكمال ايتدكدن صوكره برمجتهد اولوب چيقار ؛ طالب ، مراهق، فقيه ومجتهد هپ سنيلرك كسوهٔ علميه‌سنى اكتسا ايدرلر . متواليلر بوتون خصوصلرده مجتهدلره مراجعت ايدرلر . هر قريه‌ده « حسينيه » تعبير اولونور بر متوالى جامعى واردركه مناره‌سى منبرى يوقدر . متواليلرك دينى عموم شيعيون كبى‌در . آيروجه بر خصوصيتى‌يوقدر. دينلرينى بويوك بر انقيادايله‌طوتارلر. بالطبع جناب حقه‌وپيغمبره اينانيرلر . عينى زمانده حضرت عليدن اعتباراً معروف ائمهٔ اثنى عشره‌نك خلافتنه‌اعتقاد ايدرلر . بو امامك صوكنجيسى مهدى عراقده سامره‌ده « ٢٥٥ » سنه‌سنده اختفا ايتديكى ايچون بوندنصكره خليفه بولونه‌جغنه قائل

وضعيتلرى بوندن عبارتدر . بوتون بو كتلهلر بالكز بعض نقطهلرده بر برلريله دها فضله بر لشيورلر . اولا نفوذ مسئلهسنده بوراده كرك متوالى وسنى ، وكرك روم ، مارونى نه قدر طبقات اهالى وارسه بونلر ايچنده معين بعض كيمسهلر هر ناصاسه سيوريلمش‌در . بونلر ماضيدن تزايد ايده ايده كنديلرينه انتقال ايتمش بر مقدار ثروتهده مالك درلر . بو ثروتلرينك تزييدى ايچون اوزون سنهلر هر دورلو وسائطه مراجعت ايدهرك كنديلرنجه فائدهلى عد ايتدكلرى اعضالقلرده ، مأموريتلرده بولنمشلر ، اعشار التزامى ياپمشلر والحاصل هر فرصتدن استفاده ايدهرك بالنهايه نفوذ صاحبى اولمشلر . صورددهده بويله بر متنفذان طبقهسى موجوددركه بورايه دوغرودن دوغرويه رأس المالى مالك اولمدقلرى حالده ديكر بر مزينه صاحب اولملرى حسبيله التحاق ايدنلرده موجوددر . صوردهكى طبقهٔ متنفذاندن بر قسمنده شيعيلر رؤساسنى ديكر بر قسمندهده سنيلرك متمولاننى كوروبورز . طوائف مسيحيهدنده بو ويا بوقسمه تابع اولانلرىده موجوددر . بونلر بر برلرينك عليهنه هردرلو تزويرات وافساداتده بولنمقدن چكنمزلر . وبوتون غايهلرى فضله بر نفع مادى فضله بر كار الده ايتمكدن عبارتدر. حتى صلاحيتدارانك روايتنه كوره مثلا بعضاً ينه منفعتلرى اوغرنده اويوشهرق اعشارى اولديغى كبى اسكى قيمتده براقدقلرى هرسنه كورولور حاللردن ايدى . بو بى شبهه هردرلو اسباب رفاه وتمدندن محروم اولان فقير اهالينك باشندهدائما يانان بر كانون فلا كتدر . وهردرلو جنسيتك ومذهبك فوقنده بر موقعى واردر .

صورده عمومى اولمق اوزره مع التأسف كورولن ايكنجى بر حال دها واردركه كوكارينى سفالت اجتماعيهده بوليورز . اوده مهاجرت مسئلهسيدر . صوردن آمريقايه اسلام وخرستيان مهاجرت ايدنلرك عددى بيكلره بالغ اوليور . بونلرك اكثرى عائلهلرينى، چوجوقلرينى بوراده براقهرق آيرلمشدر . بو مهاجرين آمريقادن ، قزانجندن اقتصاد ايدهبيلهجكنى آنجق عائلهسنه كوندره بيليور . فقط بوده كافى كلهمديكى ايچون بوراده عائلهلر سفيل وحاميسز قاليور. چوجوقلر بويويور. اوزمان اوتهده بريده كيمسهسز سورونيور. قادينده چوقلرينى آرتيق دويوره‌ميور. هردرلو اجتماعى دوشكونلكلره قاتلانمغه مجبور قاليور .

صورده موجود اولان اك بيوك ياره بالخاصه بومسئلهده قاناپور . ادعا ايدلديكنه كوره حال حاضردهكى صور نفوسنك ياريسندن چوق فضلهسى بويله حاميسز قالان قادينلردن متشكل ايمش . بونلرك ايچنده طوائف مسيحيهده ، متواليلرده هپسى داخلدر . بونلر قوت يوميلرينى تدارك ايتمك ايچون فوق العاده مشكلات چكيورلر. والحاصل مهاجرت بوتون نتايجيله بورالرى ايچون عظيم برآفتدر .

بو مرض اجتماعينك چوقدن وخيم بر شكل آلديغنه قائل اولمق اقتضا ايدر . صوردهكى بوخستهلق ، ملحقاتدهكى قرادهده رونما اوليور . حتى (جويه) قريهسنده پك حاد

دكلدرلر . متوكلانه مهدينك قدومنى بكلرلر؛ شاعرلرىده:

اعجل فداك العالمون بأثرهم

ديهرك اوكا دعوت ترنملرى ايراد ايلرلر .

متواليلرده نكاح متعه بولونديغى ايچون بر قادينك بربرينى متعاقب بر قاچ اركك ايله ازدواجى سهل اولديغى وباشقه باشقه بابالردن بر سورو چوجوغى اولديغى كورولور .

متواليلر، مجتهدلرى امام اولمادقچه جماعتله نماز قيلمازلر . نمازلرىده جمع ايدرلر . مثلا اوكله ايله ايكندى‌يى هر ايكيسنك‌ده وقت معينى ميانده بر زمانده كذا اقشام ايله ياتسوى‌ده كذا اورطه بر زمانده برلكده قيلارلر. نمازده اللرينى قاووشديرمازلر . متواليلر تراويح نمازينى افرادى اولهرق ادا ايدرلر . متواليلرده جمعه نمازى يوقدر . بايرام نمازينى‌ده مجتهدك امامتيله قيلمق لازمدر .

متواليلره كوره دين ذى حيات بر مجتهددن تلقى ايديلير . صور ، صيدا ومرجعيونده اوچ بيوك مجتهدلرى واردر . متواليلر حضرت حسين ايچون اوقات معينهده ماتم ترتيب ايدرلر . بر خرستياندن بر شى ييدكلرى زمان آغزلرينى بول صو ايله چالقالارلر .

متواليلرده بر جلسهده اولمق اوزره اوچ دفعه زوجه‌يى تطليق جائز اولماز . طلاق برهمصروف اولور . اركك ايچون نكاح متعه ايله نكاح قطعى‌يى جمع قابلدر . نكاح متعهده طلاق يوقدر . اجلك ختامنده نكاحده تمام اولور. نكاح متعه ايله اولان ازدواجلرده طرفين بر برينى توارث ايتمز . آنجق چوجوق وار ايسه ارثه داخل اولور .

متواليلر زكاتلرينى ينه متواليلره ويررلر . برده كارلرينك بشده برينى آيريجه ساداتنه اعطا ايدرلر . سائر اعتقادات وخصوصاتده آيريلق يوقدر . برده غريب اعتيادلرى واردركه بونى‌ده ذكر ايتمهدن كچميهلم . هر اوده « جابيه » وياخود « ام كرى » ناميله بر حوض واردركه بر شيئك نظافتنى تأمين ايچون مطلقا بو حوضه صوقوب چيقارتمق لازم كلير . بو جابيهلرك اوزون مدت اولديغى كبى براقيلديغى دوشونولورسه نه قدر ضررلى بر اعتياد اولديغى اكلاشيلير .

صورده مقيم اولان طوائف مسيحيهيه كلنجه، بونلر هپسندن فضله جالب دقتدرلر . قصبهده تجارتله اشتغال ايدرلر . بر طرفدن مؤسسات دينيه وتعليميهلرينك بولونماسى وديكر طرفدن بيروت وصيدا وجبل خرستيانلريله، ايش كوچ حسبيله دائما تماسده بولنمقده اولملرى مناسبتيله بونلرده بالخاصه صوك زمانلرده اويانيقلق حاصل اولمشدر. طرز معيشت وحيات بيتيه اعتباريله قصبهده اوستون صاييليرلر . بونلردن السنهٔ اجنبيهيه واقف اولانلرىده واردر .

ايشته حيات عموميهلرينى بر مقدار موضوع بحث ايتديكم صورليلرك اجتماعى

بر شکلده بولونیورمش . وبی شبهه قصبه‌نك ، بوءاك تهلکه‌لی ودرین بر اوچورومی اولیور ،

٤ — صورده حالت صحیه

صورك حالت صحیه‌سنی بلده‌نك وضعیتیله ، بوراده‌کی حیاتك طرزیله وجوارك شرائط صحیه ایله درجهٔ علاقه‌سیله اولچمك لازمدر . بر کره بلده اولرینك نصل صیق صیقی یه‌هوا آلمایه‌جق ، کونش کورمیه‌جك بر طرزده یاپیلدیغنی اولجه سویله‌مشیدك . بناءً علیه بو جهتی بوراده تکرار ایتمك ایسته‌مم .

طرز حیاته کلنجه صورده بولونان ایدی‌ٔ عامله‌نك اولا‌ءنه کبی ایشلرله مشغول اولدیغنی کوستره‌جك بر جدول ارائه ایده‌جکم . بو بزم مقصدمزی پك بلیغانه افاده ایده‌جکدر .

معلم طبیب وسائر	٣٩
تجار	١٤٣
مار انغوز	١٥٠
مکاره‌جی	٤٠٠
حمـال	٤٠٠
خدمتکار	١٥٠
بر ایشله مشغول اولمیان	٢٨٠٠

بو ایستاتستیقك بالطبع دیکرلری کبی شرائط موثوقیتی حائز اولمادیغنی اعتراف ایتمکله برابر دیه بیلیرزکه فی الحقیقه بوراده یشایانلر فقر وضرورت وسفالتدن پك بیتاب بر حالده بولونیور . حیاتده قطعیاً بر ذره رفاه کورمش دکلدرلر .

برده بوکا ضمیمه اولمق اوزره صور جوارنده (ساحرو) (بقبوق) (رأس العین) نهر-لرینك داغیلمسندن متولد بطاقلقلرك بولوندیغنی‌ده قید ایده‌لم .

بناءً علیه کرك اوجه وکرك معیشتجه ، کرك هواجه زده‌له‌نن بو اهالیده ایچین ایچین بر مرضك شدتلی بر صورتده سیرینی اجرا ایتدیکنه قائل اولمق لازمدر . هر نه‌قدر طبیب ، صورده بولوندیغی مدتجه اوچ ورملی‌یه تصادف ایتدیکنی سویلیورسه‌ده کندیسنه مراجعته لزوم کورمیه‌رك سس سزسس‌سز راه بقایی طوتانلرك عددینی آنجق الله بیلیر . هر درلو رفاه حیاتدن ، انتظام وحسن تغذی وتعیشدن ، وحتی تمیز بر هوادن محروم اولان صور-لیلرك حالت صحیه‌سی کیم نه‌دیرسه دیسون آجیقلیدر .

بورالرده‌کی مالاریا وقوعاتی پك فنا تخریبات یاپیورو انسانلری اسکلت- چویریور . کوز خسته‌لقلری‌ده شدتله اجرای حکم ایدییور . حتی طبیب بیله کندیسنه یومی مراجعت ایدن (١٠ — ١٢) خسته‌ایچنده (٦ — ٧) یسنك کوز خسته‌لغنه دوچار اولدیغنی سویلیوردی .

صوك زمانلرده « تموز ١٣٣٢ تاریخنه قدر » بوراده تیفوس شدتله تخریباتنی یاپمشدر . یوزی متجاوز انسانی صوردن آلوب کوتورمشدر .

بو اده کوچوك خسته‌لقلردن مثلا حرقة البول ، عادی اسهال کبی شلردن بحث ایتمکی شبهه‌سز لزومسز عد ایدییورم .

یالکز نفوس دفترلرنده‌کی قیود ظاهریه‌یه وبو صحیفه‌لرده مشهود تزاید جعلی‌یه رغماً نفوسك اضمحلال مستقبلنی بوراده اشارت ایتمه‌دن کچه‌میه‌جکم . آقین آقین دوام ایدن مهاجرت بورالرك محیطنه آتی اعتباریله پك شدید ضربه‌لر ایندیرمشدر . بوراده بویوك بر کتلهٔ اهالی واردرکه عاطل بر حالده‌در . تولدات کوندن کونه پك ظاهر بر حالده تناقص ایله-میور . واقعا ایستاتستیقلرمزك دوغرولغنه قائل ده کیلم . مع مافیه اك صحیح کچینن ایستاتستیقلر-ك‌ده بر حقیقت ریاضیه افاده ایده‌میه‌چکی کیفیتی متسلی ایدییور . بیك اوچ یوز یکرمی سکز سنه‌سنده قضاجه ترتیب ایدیلن عمومی بر ایستاتستیقده بویله غریب بر جدوله تصادف ایتدم .

صور قضاسنده

متأهل	٧٫٢٠٠
طول	٣٫٥٠٠
مطلقه	٢٫٥٠٠
بکار	١٩٫٥٠٠

مع مافیه بو جدولدن ده آر ، چوق آکلاشیلیورکه ٧٫٢٠٠ کشی‌یه ، کوچوك بر یکونه مقابل ٢٥٫٥٠٠ قدر بویوك بر یکون وعاطل بر کتلهٔ نفوس وار ایمش . بو حسابده چوجوقلر داخل اولماسه کرکدر . زیرا دیکر بر ستونده قضانك نفوسی بو یکوندن یدی بیك فضله کوستریلیورکه بو عـدد باقی چوجوقلره ترك ایدلمش اولسه کرکدر .

بناءً علیه تولداتك حقیقی تناقصی مسئله‌سی علاوه ایدیله‌جك اولورسه صورك نه‌ألیم بر حالت صحیه‌ده بولوندیغی وناصل نهان بر اضمحلاله دوغرو سوروکلنمکده اولدیغی کوچوك بر ملاحظه ایله بیلنمش اولور .

— ٣٠ —

صور — صیدا یولنده

صورده قالدیغمز مدت ظرفنده پك غریب بر اوتلده یشایوردق . فی الحقیقه بوراسنك واسع فقط هر درلو اسباب استراحتدن محروم بر خوابگاه بی معنا اولدیغنده شبهه یوقدی . احتیاجاتمزی احضار ایچون پك چوق زحمت چکیوردق . دردمزی کیمسه‌یه آکلاتمق‌ده میسر اولامیوردی . بویله اولمقله برابر صور قصبه‌سی بزه ، حتی عکا قدرده صیقنتیلی کورونمه‌مشیدی .

TÜRK TARİH KURUMU

صورك طوپراغنده مطلقا بر مزیت واردی‌که بونی آنجق قدیم (Paloetyros) لیلر آکلاتابیلردی . صیدایه دوغرو حرکته قرار ویردیکمز زمان تاریخك بو ذی ثروت صحیفه‌سنه اوزون برنظرهٔ وداع عطف ایلدیکمزی انکار ایتمك پك ظالمانه بر حرکت اولور. ایچمزدن بری دییوردی‌که: «درت بیك‌سنه یشایان بو شهر هر حالده شیمدیکی قدر برتدنی واضمحلال یوزی کورمه‌مشدر .»

اوکله‌نك کونشی حرارتنی تمامیله تعدیل ایتمشیدی . برآرابه‌یه بیندك . شیمدی اختیار تیر شهرینی اورتن قوملر صاغمزدن فرار ایدییور کبی‌ایدی . فقط بو قوملرده نه فجیع بر معنای سرزنش واردی کویا :

— براقیکز او ثروت ماضیه خواب ابدیسنه دالسون .

دیمك ایستیوردی .

فی الحقیقه بوتون شهر وبوتون ماضی اویویوردی. یالکز اوخیرچین ده‌کیز،اوحالا پر هیجان ساحله هجوم ایدییوردی .

حرکتمزدن یارم ساعت کچمشیدی‌که یولمز داخله دوغرو قیوریلدی . بش دقیقه صوکره صولمزده «عین بقبوق » صاغمزده ، ایسه « طورا » ، « بیدیاس » قریه‌لری بولونیوردی . بر ساعت‌صوکره بر خان واونی متعاقب « نهر القاسمیه » کورونمشیدی . « نهر القاسمیه »، « لیتانی » نهرینك قسم سفلیسنه اطلاق اولونیوردی . نهر اىچه درین ایدی . صولری‌ده کیزك استقامتنه‌دوغرو‌قوشیوردی .خانك اوست‌طرفنده « برج‌الحوا»خرابه‌لری‌واردی.اوندن بر چاریك‌مسافه‌ده‌وداخلده«قبور الملوك»بولونیوردی. بورادن تباعد ایدرکن کونش اوزاقدن صوك ایشیقلرینی دوکیوردی . یولمز پك لطیف اوله‌رق دوام ایدییور ، قدیم فنیکه اراضیسنك آقشام روزکارلری یاپیلیوردی .یکرمی بش دقیقه صوکره مهتاب ، خفیف خفیف کذرکاهمزی تنویره باشلادی . شیمدی یولده دیکر بر خانك خرابه‌لری سچیلیوردی .

صاغ طرفده ایسه ایکی بیاض قیا پارچه‌سی‌واردی‌که، بونلرده ایکی قدیم مغاره صاقلانمشیدی . یکرمی دقیقه صوکره « ابوالاسود »ه یاقینلاشدق. شیمدی برسوروخرابه باشلامشیدی . یکرمی بش دقیقه صوکره صاغده « بنی سیر » صوك بر قاچ ستون ایله بر مغاره واون بش دقیقه صوکره «عدلون » ه واردق . عدلونه اسکیدن (Ornitopolis) دیرلردی. بوراده « ام البزاز » نامنده بر مغاره موجوددرکه ایچنده‌طاشدن بر ممه‌دن صو داملارمش .

بر مدت صوکره صاغده « الانصاریه »دن کچدك . قرق دقیقه صوکره اوزاقدن « نهر الحیزرانی » یی ترك‌ایتدك . « السکسکیه » اوکنده بر قاچ مغاره‌یی براقدقدنصکره

صولده بعض خرابه‌لر وصاغده دخی یوکسکده « سارافاند »ك بولوندیغی موقعه‌کلدك . سارافاند اسکیدن « Larepta » یاخود « Zarapta » صورتیله معروف ایدی . اوراده حضرك مقامی وار ایمش . بر مدت صوکره اوزاقدن دالغه‌لرك بولوندیغی طرفده قویو بر کولکه کوزوکمشیدی :

— کوندوز اولایدی . بورادن صیدا کوزوکوردی. اوزاقلرده‌کی قارالتی‌ایشته‌صیدا.. دیدیلر..

دیمك صیدایه یاقینلاشیوردق . اون‌بش دقیقه صوکره (عین القنطره) منبعنه، یکرمی دقیقه صوکره «العقبیه»ایرماغنه کلدك. شیمدی دکزك کنارنده وآشاغیده (برج‌الخضر) نامیله قدیم بر قلعه واردی . اون بش دقیقه صوکره (نهر الجزاریه) یه کلدك. اون دقیقه صوکره (تل البراق) و (خان البراق) قربنده (نهر العدسیه) یه واردق . بوراده باغچه‌لر واردی . یکرمی‌دقیقه صوکره (نهر الزاهرانی) ، یکرمی‌بش دقیقه‌صوکره (وادی الطیش) وصاغده (الغازیه) بولونیوردی . بوراده دوز أراضی واووه باشلادی . نهایت قرق دقیقه ظرفنده (نهر الزنبق)ه تقرب ایلدك . دها صوکره صاغ طرفده (دیربسین) . (میومیه) کچیلدکدن‌صوکره آرتیق صیدانك باغچه‌لرینه مواصلت ایله مشیدك .

شیمدی باغچه‌لر آره‌سندن کچیوردق . یکرمی دقیقه صوکره « نهرالبرغوت »ی آشدق؛ نهر البرغوته اسکیدن Ardupia دیرلردی . ونهایت بش دقیقه ظرفنده صیدانك ایلك أوی کوزوکمشیدی ، زمان همان نصف اللیله تقرب‌ایتمشیدی. شیمدی‌صیدا مهتابك‌نوری آلتنده یشیللکیله پك جاذب کورونیوردی . نهایت آرابه‌مز بویوجك بر بنا اوکنده دوردی . بو راسی اوتل‌ایدی . بو ظریف وشاعرانه سیاحت بزی هیچ یورمامشیدی.

— ٢١ —

صیدا

١ — صیدانك وضعیتی ، منظره‌سی

فنیکه‌لیلرك دیکر شهرلرنده اولدیغی کبی اسکی (Sidon) وشیمدیکی صیدا قصبه‌سی ده قاره‌نك ده‌کزه دوغرو اوزانمش بر قسمی « Promontoir » اوزرنده بنا اولونمشدر . شاعر یونانی‌نك « نحاس‌احمرله زنکین »بر شهر اوله‌رق اشعار مخلده سنده تصویر ایتدیکی بو بلدهٔ قدیمه‌نك صور وعکا قدر بر ماضیسی واونلر قدر برسرکذشت وحتی ماجراسی

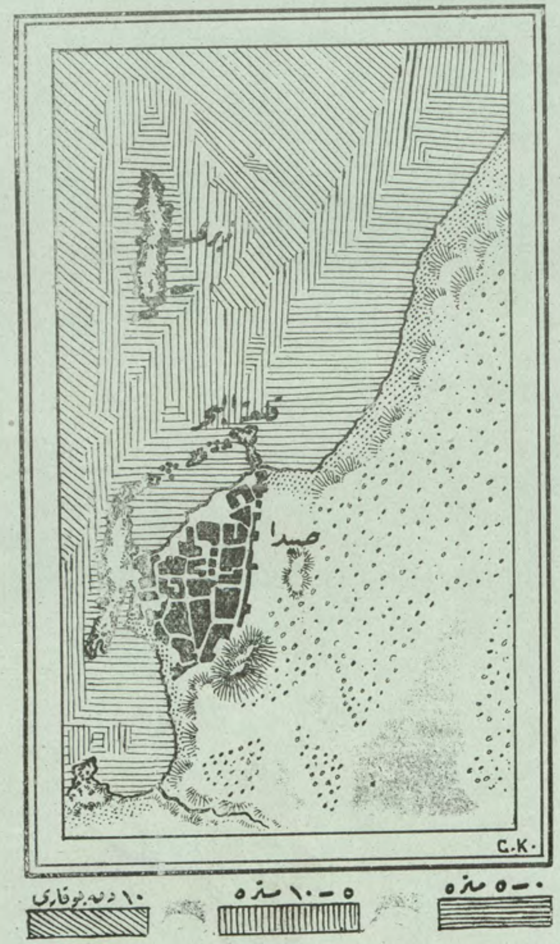

صيدا وحواليسی

بولونديغی حالده قصبه‌نك شكل حاضری بو ماضیٔ ذی زينتی غريبدركه خاطر لايمق ايسته‌ميور . « اوميروس » بو زمانده ياشامش اولسه‌يدی بی شبهه بو لطيف قصبه‌يی اوده بكنه‌جك وبوراسنی بر شهر نحاس اوله‌رق دكل بر بلدهٔ زمردين حالنده تقديس ايله‌يه‌جكدی . فی الحقيقه صيدا بوتون معناسيله يشيل بر مملكت ايدی . غرب ، شمال وجنوب جهتلری ماوی ده‌كزه دوغرو كومولن بو قصبه‌نك ده‌كز امتدادنجه بوتون صرتلری‌يم يشيلدر . شمال وجنوبده ، بر ايكی ساعت قدر دوام ايده‌ن واسع پورتقال باغچه‌لری ليمون ، ماندالينه ، بادم ، موز ، وديكر ميوه آغاجلريله مزروع اولديغی ايچون بو راسی هردم بهاردر . شمالدن جنوبه وبر مقدار غربه دوغرو اوزانان قصبه‌نك خارجدن منظره‌سی پك زنكيندر . باخصوص باغچه‌لرك شرقدن آرقه‌سنه دوشن « جبل الريحان — *Tomat Niha* ، تومات نيحا » نك يشيل تپه‌لری ايله اوزاقدن پيرلانطه كبی پارلايان « هلاليه وبراميه » كويلری واوراده اهتمامكار بر دست صنعتله ايشله‌نن بويالی ظريف كوشكلری بوتون بو بلدهٔ خضرايه شاهانه بر كوزه‌للك بخش ايدر . باغچه‌لرك شمال طرفندن آقان « نهر الاولی » ايزان ايله بو يشيل ساحه‌نك حد فاصلنی تشكيل ايدر . وبو حدی بياض ومنتظم بر شوسه يولی شرقه دوغرو اكمال ايدر . قصبه‌نك غربنده بو اقليم محاسنك ده‌كزه كوچوك بر هديه‌سی حالنده اوفاجق بر آطه واردر . والحاصل قصبه بوتون بنالريله ، يشيللكلريله ، باغچه‌لريله ودكزيله بحر سفيد ساحلنك اك مزهر بلده‌لرندن برينی تشكيل ايدر .

٢ — صيدانك خطوط داخليه‌سی

[١]— **قصبه‌نك بنالری وسوقاقلری** — صيدانك شرق طرفنده قصبه‌يی جنوبدن شماله دوغرو بويدن بويه قطع ايده‌ن يكانه كنيش بر جاده‌سی واردركه تا صوردن كلير . وتا شمال طرفنده دكزاوزرنده بولونان « قلعة البحر » قربنده نهايت بولور . فقط او زمان صاغه دوغرو شمال استقامتنده قيوريله‌رق ساحل بوينی بر مدت تعقيب ايدر . صيداليلر قلعة البحره قدر اولان قسمه « شاكريه » جاده‌سی نامنی ويررلر . ساحل بونجه اولان استطاله‌يه ايسه « طريق القمله » ديرلر . مع مافيه شاكريه جاده‌سی منتهاسندن بر مقدار اول صو بندينك ياننده ينه صاغه دوغر وقيوريله‌رق بيروته قدر دوام ايدركه بو جاده‌يه بيروت جاده‌سی ديرلر . بيروت جاده‌سی يارم ساعتدن فضله بر زمان ظرفنده متمادياً باغچه‌لرك آره‌سندن كچديكی ايچون سوريه‌نك اك لطيف بر يولی تلقی ايديلير . شاكريه جاده‌سنك جنوبندن صوره كيده‌ن قسملرينك ده عينی لطافته مالك اولديغی اونوتمامليدر . صيداده بولونان ديكر يوللره كلنجه بونلرك نا محدودده نيله‌جك قدر فضله لغنه واكثريسنك ده طاشلرله دوشه‌لی اولمسنه رغماً پك أليم بر حالده بولوندقلرينی اشارت ايتمك لازمدر . بو

یوللر او قدر متعفن و مظلم تونللر حالنده اوزانیر که صیدانك بو اسکی سوقاقلری عکانك یوللرینی پك اوستده براقیر . بوتون سوریه ساحلنده بونلردن دها فناکچیدلر بولوندیغی ظن ایتمه‌ملیدر .

صیدانك اقصای عمران اولمق اوزه تلقی ایدیلن جهتلری شمال وشرق قسملریدر . بورآده بیروتکاری اولر ، بویوك اوتللر ، تمیز وبویوجك مغازه‌لر ، وسائره شاکریه جاده‌سنی باشدن باشه تزیین ایدر . باخصوص شمالدن شرقه دوغرو قیوریلان ساحل اوزرنده‌کی یکی اولر، هردرلو ظرافته مالکدر . اکثریا ماوی ویا قرمزی بویالی اولان بو اولر عمومیتله ایکی قاتلی درلر . اوستلری‌ده قرمزی کیره‌میدلرله اورتولمشدر . برجبهه‌لری دکزه ودیکر جبهه‌سی جاده‌یه آچیلدیغی کبی اساساً اولرك آره‌سنده آز چوق برفاصله بولوندیغی ایچون بو اولرك درت طرفی آچیق صاییلیر . اولرك جاده اوزرنده‌کی جبهه‌لرنده هر حالده غریب قفسلر وبعض تستر تحفلقلری یاپیلمش ایسه‌ده بو قدرینی معذور کورمك لازمدر . بو یولده بیروت طرز معماریسنه تقلیداً یاپیلان اولر آز دکلسه‌ده صیدانك نفوس موجوده‌سنه نسبتله اهمیتسز قالیور . « شارع » ، « طاحون» ، «وسطانی» نامل‌ریله معروف اولان بو قسمدن متباقی قالان صیدایی آغزه آلمامق لازمدر . حالبوکه قصبه‌نك جنوبی ، غربی ، وسطی وغرب شمالیسنی بو فنا اولر تشکیل ایدر . احتمال که صور کبی، عکا کبی، صیدا قصبه‌سی‌ده محدود بر ساحه داخلنده اوزون مدت صقشمش قالمش اولمالی که بورانك اولری عکانك بر شکل مصغری اولمشدر . بوراده یالکز بر قاتلی او بولمق قابل دکلدر . اك کوچوك بر ساحه‌ده اکثر یایولك طاوانی تشکیل ایده‌ن قبه‌لر اوزرنده اسمر ، یو صونلی پیس طاشلر وسیاه کیرلی تخته پانجورلر ، سال دیده پاصلی دمیرلر کورولور . اولرك ایس ودومانه باطمش دیوارلری ، کیرلی داخلی ، مظلم وهوا کورمز ساحه‌سی دخی فرق اولونور . ایشته بوتون بویرلرده صیدالیلر اقامت ایتمکده‌درلر . صیدانك یوللرینی آنجق نابلسك سامری محله‌سنده تصادف ایتمك قابلدر . فقط بو اولرك بو شکلی هیچ بریرده کورولمز . بو اولرینی تنظیم ایتمك وتمیزله‌مك ویاخود سوقاقلرینی توسیع ایده‌رك بورایه بر پارچه ضیاء برپارچه حیات کوندرمك قابل ده‌کلدر . بونلر ایچون انسان وهلةً دیرکه بو اولر ایچون تك بر چاره واردر : ییقمق ..

معمافیه بو اولرك دست زمانله ییقیله‌جغنی اومماملیدر . چونکه پك محکمدرلر وبونلر بو خارجدن کولومسه‌ین یکی صیدا ایچون نه بیوك بر شین تشکیل ایدر . بونلرك یکونی بش آلتی محله قدردر . اسملری‌ده کندیلری قدر قبادر . (زویتینی) ، (مسالحه) (کشك) (کنان) الخ صیداده عمران اخیردن حصه‌دار اولمزدن مقدم موجود بعض آثار عتیقه‌یه تصادف اولونیور . بونلر میاننده قصبه‌نك جنوبنده‌کی (قلعة المعزه) یاخود (قلعه الفوقا) ایله ساحل بحرده کائن (قلعة البحر) یاخود (قلعة التحتا) وقصبه‌نك غربنده رؤسای

KÜTÜPHANESİ

TÜRK TARİH KURUMU

دروزدن فاخر الدين طرفندن انشا ايديلن سرای ذكر اولونه بيلير .

صيدانك جامع خصوصنده زنكينلكی واردر . اولجه طقوز جامعی اولديغی اسكی اثرلرده اوقيورز . حال حاضرده يالكز (جامع الكبير)، (البحر)، (البطاح)، (كتخدا)، (المصليه)، (مجذوب) جامعلری معروفدر. صيداده (مير)، (جديد) (سوق)، (شيخ)ناملريله درت حمام بولونديغی دوشونولورسه بو جهتدن ده بدبخت صايلمامق لازمدر .

قصبه نك قسم قديمی وسطنده (ساحة السرايا) ناميله معروف بر كوچوك ميدان ايله بر حوض بولونديغنی اونوتميه لم .

قصبه بو بنالری ايله قالسه يدی بی شبهه ديكر ساحلده كی قرده شلری كبی آز چوق بی معنا اوله جقدی . حالبوكه اولجه سويلديكمز وجهله يكی طرزده كی مغازه لری ، وبنالری پك چوقدر . وعين زمانده قهوه لری ، اوتللری ، ونهايت مطبعه لری، بخارله متحرك اون فابريقه لری ، وبوتون باغچه لرك، بياره لرك، آره سنده داغلمش موتورلری ده واردر. باخصوص كرك يرلی طوائف مسيحيه نك وكرك جمعيات اجنبيه نك وجوده كتيردكلری مبانی ، مأمورين اجنبيه نك ياپدقلری بنالر ونهايت بر چوق معابد مسيحيه صيدايه بر رونق ويرمشدر .

بونلر ميانده آمريقان جمعيتنك ذكور واناثه مخصوص مكتبلرينی، فرانسيسكان كليساسنی وذكوره مخصوص لاتين مكتبی، سور (Soeurs) لرك بر مكتبی ايله دار الايتامی، وژه زويتلرك كليساسيله مكتبلرينی، مارونيلرك ، روم اورتودقسلرك وروم قاتوليكلرك كليسالريله مكتبلرينی وآليانس اسرائيليت كده بر مكتبنی ذكر ايده بيليرز . بوتون بنالرك نصل اهتمام تجدد پرورانه ايله وجود كلديكی محتاج ذكر دكلدر . اكثريا مبالغ عظيمه صرفيله انشا ايديلن بو مبانينك صيدايه بر روح عمران بخش ايتديكنی انكار ايتمك ده دوغرو اولماز .

[٢] — **قصبه نك صويی** — صيدا كرك موقعی وكرك منظره سی اعتباريله مظهر اولديغی بوتون بر حسن طالعی اسفلر اولسون كه صو خصوصنده بولامامشدر . صيدانك صويی فنا ديدكجه فنادر . صو ، بورايه ، پك اوزاق مسافه لردن، جبل لبناننده (عين زحلته) جوارنده كائن (الباروك) منبعندن كلير . الباروك صويی موقعنده پك تميز وممتازدر . فقط بوتون كذركاهنده اوستی آچيق جريان ايتديكی ايچون هر درلو تلوثاته دوچار اوليور . باخصوص (عماطور) نام محلده بوس بوتون كيرله نيور . نهايت قصبه جوارينه يقينلاشيركن (طالع) دنيلن يوكسك صوبندلرينه كليور . واورادن تقسيم ايديله رك دمير بورولر واسطه سيله قصبه نك هر طرفنه داغيليور . فی الواقع صو مملكت ايچنده بولاشيورسه ده اساساً قصبه يه بولانيق اوله رق كلديكی ايچدن بر چوق خسته لقلرك ده منبعی بو صو اوليور.

ايچنده هر درلو عضوياته تصادف ايديلير . وفناده بر قوقوسی واردر . بو صويك اصول توزيعی عصرديده بر عرف اوزرينه جريان ايديور ، يكيدن بو صويه اشتراك ايتمك مبالغ وفيره يه توقف ايتديكی ايچون قصبه صوسزلقدن پك زحمت چكيور . هر نه قدر قصبه نك اوته سنده بريسنده قويولر وارسه ده بونلرك ده صويی آز اولديغی ايچون احتياجه كفايت ايده ميور . مع مافيه آمريقان مكتبنده صوك زمانلرده قوتلی بر آرته زيه ن قويوسی آچيله رق صويی بعض محلاته داغيدلمش ايسه ده پك موضعی قالمشدر . يالكز قصبه نك قسم شماليسنده جاده اوزرنده آمريقان مؤسسه سی طرفندن كشاد ايديلن شيق بر چشمه يه قدر سوق ايدلمشدر .

٣ — صيدانك احوال عموميه سی

[١] — **صيدا قضاسی** — صيدا قضاسی شمالاً جبل لبنان سنجاغی ملحقاتندن جزين وشرقاً مرجعيون وجنوباً صور قضالری وغرباً بحر سفيد ايله محاطدر .

قضا مجلس اداره سندن آلديغمز معلوماته كوره عموم قضانك مساحهٔ سطحيه سی ٤٠٠،٠٠٠ دونم راده سنده تخمين اولنمقده اولوب نفوسی آتيده كی جدولده كوسترلمشدر:

	اسلام	قتوليك	مارونی	روم	پروتستان	ارمنی قتوليك	لاتين	موسوی	اجنبی
نفس قصبه	١١٣٩٨	٩٦١	٦٥٠	١٣١	٧٣	٢	١٧	٨٨٨	٤٧
شومر ناحيه سی	٨٦١٤	١٧							
جباع »	٩٤٣٨	١٢١٨	٢٤٦٥		٣٧				
شقيف »	١٧٦٠٨	٣٢٧	٣٩٣						
يكون	٤٧،٠٥٨	٢٥١٣	٣٥٠٨	١٣١	١١٠	٢	١٧	٨٨٨	٤٧

يكون عمومی

ذكور	اناث
٢٧٥٥٥	٢٦٨٢٩

٥٤٣٨٤

عموم قضاده كی تولدات ووفياتك مقدارينه كلنجه بونلر دخی آيرو بر جدولده بر وجه آتی كوسترلمشدر .

١٣٢٥ سنه‌سندن ١٣٣١ سنه‌سنه قدر

تولدات		وفیات
٤٧٥٨	اسلام	١٥١٦
٢٧٨	مارونی	١١٠
١٥٤	قتولیك	٥٤
١١	پروتستان	٧
١٣	روم	٩
٢	لاتین	٢
٦٩	موسوی	٢١
٥٢٨٥	یکون	١٧١٩

بالاده‌کی ارقامدن مستبان اولدیغی اوزره صیدا قضاسنك نفوسنده آلتی سنه ظرفنده ٣٥٦٦ قدر بر تزاید وقوعه کلمش اولوب حیفا قضاسنه نسبةً (٧٤٣٧ نفوس) یاری یاری‌یه‌در.

المزده‌کی ارقام رسمیه اوزرینه تدقیقات اجرا ایده‌جك اولورسه‌ق کورورزکه اسکی سنه ظرفنده‌کی اسلام تولداتنده اناث ذکوردن ٩٠ نفر زیاده ووفیاتده ذکور اناثدن « ٣٦٠ » قدر فضله‌در . دیمك اولیورکه صیدا قضاسنده ارککلر کیت کیده تناقص ایتمکده‌در .

قضا مرکزی صیدا قصبه‌سی اولوب اوتوز اوچ درجه اوتوز درت دقیقه عرض شمالی ایله اوتوز اوچ درجه ایکی دقیقه طول شرقیده واقع ومرکز ولایته بر شوسه ایله مربوطدر. قصبه بیروت ـ صوریولنك مرکز نقطه‌سنده واقع وبرنجیسنك ٤٥ کیلو مترو جنوبنده وایکنجیسنك ینه ٤٥ کیلومترو شمالنده‌در .اون محله‌یه منقسم اولان صیدانك نفوس عمومیه‌سی « ١٤١٦٧ » اولوب بونك « ١١٣٩٨ » ی اسلام «٩٦١» ی قتولیك «٦٥٠»یسی مارونی «١٣١»ی روم اورتودقس «٧٣»ی پروتستانت «١٧» یسی لاتین «٨٨٨» ی موسوی و«٤٧» یسی اجنبیدر .

قصبه‌نك صوك سکز سنه‌لك اسلام تولداتنده اناث« ١١١٥ » ذکوردن « ١٠١٥» یوز قدر فضله ووفیاتنده‌ینه اناث« ٢٥٠» ذکوردن «٣٦٠» یوز اون قدر نقصاندر . کرك صیداده وکرك بتون قضاده ذکورك کیت کیده مضمحل اولمسی اورا عرقنك سریع بر تردی دوره‌سنی کچیرمکده اولدیغنه واضح بر دلیلدر . بوکا مانع اوله‌جق تدابیر صحیه واجتماعیه‌نك اتخاذی وجیبه‌دندر .

[٢] — **صیدانك تاریخچه‌سی** — سائر فنیکه اسکله‌لری کبی قصبه ، قارشوسنده اطه بولنان بر برونك اوزرنده مبنی اولوب وقتیله فنیکه‌لیلر زماننده غایت مهم بر موقع تجاریسی

اولان صیدون شهرینك موقعنی اشغال ایتمکده‌در . صیدونك عبرانیجه‌ده وفنیکه لساننده‌کی مقابلی بالق صیدی معناسنه اولان *Tsidon* کلمه‌سیدر .

اشبو قصبه حام بن نوحك اوغلی کنعانك اکبر اولادی اولان صیدون طرفندن بنا اولندیغی مرویدر . اهالیسی بو بلدهٔ لطیفه‌نك موقع طبیعیسندن استفاده وبتون سواحل متجاوره واقوام سائره ایله تأسیس مناسبات ایده‌رك حرف وصنایع وتجارت وعلوم وفنونده پك زیاده ترقی ایتمشلردی . بو سببله صیدا فنیکه‌لیلرك الك بیوك کرسیلری وبتون اق دکزك مرکز تجارتی ایدی . براره‌لق مرکزیت صور شهرینه کچمش ایسه‌ده صیدا ینه اهمیت تجاریه‌سنی محافظه ایتمش ایدی .

یونان شاعری « هومه‌ر » لك دیدیکی کبی هر خصوصده ماهر اولان صیدالیلر وقتیله تجارتلرینی پك واسع بر صورتده تزیید وترقی ایتدیرمکه موفق اولمغله بو مناسبتله بحر سفید حوضه‌سنده وحتی بحر محیط اطلاسیده تجاری اسکله‌لر تأسیسنه قدر کیتمشلردی . مستقل بر صورتده شانلی کونلر یشادقدنصکره صیدا شهری قبل المیلاد ٨٤٠ سنه‌سنده اثوریا قرالی اوچنجی سالما نصار طرفندن ضبط ایدلمش وبر آز صوکره کلدانیلره ، اسکندر کبیره انتقال ایتمش ایدی . اشبو جهانکیردن صوکره سلفکیلرك ید ضبطنه کچمش ایسه‌ده مختاریتنی ینه محافظه ایلمش ایدی . « ١٨ ق دم» سنه‌سنده سوریه‌یی فتح ایدن رومالیلردن ایمپراطور اوغوست زماننده یهودی حاکمی بیوك هروده بخش ایتمشلر ایدی .

هجرت نبویه‌نك ١٤ نجی سنه‌سنده خلفای راشدیندن حضرت عمرك زمان خلافتلرنده شام فتوحاتی صره‌سنده ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولمش ایسه‌ده اهل صلیب هجوملری اثناسنده قدس قرالی بودوین بلا مقاومت ضبط واستیلا ایلمش ایدی .

حطین مظفریت اسلامیهٔ عظیمه‌سندن صوکره صلاح الدین ایوبی صیدانك استحکاملرینی تخریب ایلمش فرانقلر اون سنه صوکره « ١١٩٧ » تکرار موقت بر مدت ایچون استردادایتمشلردی . بو صورتله بر قاچ دفعه کاه اسلاملرك وکاه خریستیانلرك النده قالان صیدا شهری نهایت یاوز سلطان سلیم حضرتلری زماننده ٩٢٣ سنهٔ هجریه‌سی و ١٥١٧ سنهٔ میلادیه‌سنده سوریه قطعه‌سیله برابر ضمیمهٔ ممالك دولت علیه عثمانیه اولمشدر . اشبو وقایع حربیه‌دن صیدا شهری خراب بر حاله دوچار اوله‌رق انجق اون یدنجی عصرك ابتدالرنده بر آز ترقی یولنی طوته بیلمش ایدی . اوزمانکی درزی امیری مشهور فخر الدین بوراسنك اقلیم وموقع لطیف طبیعیسنی بکنمکله شهرك ابنیهٔ عمومیه ایله تزیینه وتجارتنك توسیعنه قیولمش ایدی. ایپك تجارتی صیدانك الك مهم بر منبع ثروتنی تشکیل ایتدی. فقط امیرمذکورك وفاتندن صوکره عکا والیسی جزار احمد پاشانك

فنا اجرا آتیله صیدا اهمیت تجاریه‌سنی بسبتون غائب ایده‌رك نهایت بیروت شهرینه مرکزیت تجاریه‌سنی ترك ایتمکه قدر تنزل ایتدی . اخیراً واقع اولان زلزلهٔ عظیمه‌دن مملکتینه خراب اولمش، امرای عثمانیه‌دن سلیمان پاشا زماننده بر آز اعمار ایدلمش ایدی .

صیدا بر مدت مرکز ایالت اتخاذ اولنمش وصوکره سوریه ولایتنه تابع بیروت سنجاغنك بر قضاسنه مرکز اتخاد ایدلمش والحالة هذه لواء مذکور ملحقاتندن بولنمشدر .

تخریب ادلمش بر سورك ایچنه صیقشش قالمش اولان صیدا قصبه‌سنك شمدیکی حالده لیمانی بیله یوقدر . قوم وسائر ایله صیغ بر حاله کلن شمال لیمانی وقتیله حقیقی بر دوق حالنده‌ایدی . لیمان هر ایکی طرفدن قیالر ورسیفلرله چویرلمش وشمال شرقیسنده بولنان بیضی الشکل طقوز قوسلی کوپری قره‌یی قلعة البحره ربط ایتمکده‌در . ظن اولندیغنه کوره قلعه درزی امیری فخر الدین زماننده انشا اولنمشدی . جنوبده‌کی مصرلیلر لیمانه کلنجه بورانك دخی اسکی دیوارلری وجهت شرقیه‌ده صنعی ایکی لیمانی موجود اولوب وقتیله امیر فخر الدین طرفدن طولدیرلمش ایدی صیدانك شمال شرقیسنده واك مرتفع نقطه‌سنده «١٢٥٣» سنهٔ میلادیه‌سنده فرانسه قرالی سن لوئی طرفدن انشا اولنمش قلعة المرد نامنده بر قلعه‌سی ایله شمالنده‌کی «نهر الاولی» دن قصبه‌یه صوکتیرن تحت الارض صومجرالری واردر .

آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن اهمیتی پك زیاده تناقص ایتمشدر . قارشوسنده وقتیله امیر مشهور فخر الدینك سرایی بولنان جامع الکبیر اسکیدن سرجان شوالیه‌لری طرفدن کلیسا اوله‌رق انشا ایدلمشدی .

آثار عتیقه سمسارلری طرفدن پك زیاده زده‌لنان اسکی صیدا شهری شمدیکی قصبه‌نك جهت شرقیه‌سنده واقع اولوب اووه‌دن بر آز مرتفع اولان قیالر آره‌سنده قصبهٔ قدیمه‌نك مزارلغی مشاهده اولنمقده‌در . بش آلتی ساعتده زیارت ایدیله بیلن اشبو تربه‌نك اك مهم قبرلری شهرك جنوب شرقیسنده بولنمقده‌در . ١٨٥٥ سنه‌سنده کشف اولنه‌رق پارس موزه‌سنه کوندریلن صیدا قرالی (أشمونازار) لحدی بوراده ظهور ایتمش ایدی . ینه بورالرده‌کی اوفاق کلیسا وقتیله فنیکه‌لیلرك «استارته» آلهه‌سنه مخصوص انشا ایتدکلری معبددن بشقه برشی اولمدیغی اغلب احتمالدر . مغدوشه کوینده‌کی کلیسا دخی بو قبیلدندر .

١٣٠٣ سنهٔ دوریه‌سنده ١٨٨٧ سنه‌سنده صیدا قصبه‌سنك شمال شرقیسنده واهالی محلیه‌دن شریف افندینك باغچه‌سنده موزه همایون مدیری طرفدن حفریات مهمه اجرا ایدیله‌رك یکرمی بر لحد کشف اولنمش ایدی .

بو لحد میاننده اسکندر کبیر لحدی نامیله شهرت بولان وکیمك مزاری اولدیغی وهانکی هیکل تراشك محصول چیره وشیٔ مهارتی ایدوکی بیلنه‌میان قبارتمه رسملرله مزین

ونقوش والوان کونا کون ایله منقوش وملون بر لحد واردرکه صنعت هیکلتراشینك برا نموذج عجیبه نماس دیمکه شایان اولمق اعتباریله یالکز بو لحد صوك درجه قیمتداردر . بو اثر کرانبهایی زیارت وتماشا ایچون اوروپا وامریقا علماسندن درسعادته پك چوق کیمسه‌لر کلمش وبو لحدك تعریف وتوصیفی صددنده مقاله یازمامش مجموعه قالمامشدر . لحود مذکوره‌نك یالکز بریسنده فنیکه لسانیله بر کتابه محکوك اولدیغندن آنك (تانیت) نامنده بر فنیکه قرالنك مزاری اولدیغی تحقق ایده‌بیلمشدر .

[٣] — **امور بلدیه** — اوکده صیدا بلدیه‌سنك ١٣٢٤ ، ٢٨ ، ٣٠ و ١٣٣٢ سنه‌لرینه عائد بودجه‌لر دوریور . واردات ١٣٢٤ سنه‌سنده (١٤٤٩٤٠) غروش ایکن درت صوکره (١٨٧٢٠٧) غروشه وایکی سنه صوکره «١٩١٠٠٠» غروشه قدر چیقیورکن احوال حاضرهٔ حربیه طولاییسیله ١٣٣٢ سنه‌سنده تکرار «١٥٩٧٠٠» غروشه تنزل ایدیور . اشبو واردات اکثریله ذبحیه ؛ غازخانه وسائط نقلیه رسومیله املاك اجوراتندن تشکل ایدییور . ١٣٣٢ سنه‌سنه مخصوص بودجه‌نك مصرف قسمی سراپا اعجوبه‌لرله مالامالدر : سکز سنه اول «٤٢٣٠٠» غروشه قدر چیقه‌بیلن معاشات فصلنك بوسنه «٨٤٧١٥» ومواسم واعیاد فصلنه «١٠١٢٠» وفقرا فصلنه «١٥٥٠٠» غروش وضع اولنمشدر . حال حرب مناسبتیله بلدیه‌لرك کیجه کوندوز جدی ایشلرله مشغول اولملری لازمکله‌جکنی بیلمکه یلتنن صیدا بلدیه‌سی فعالیتنی یالکز معاشاتك تزییدنده مواسم واعیاد فصلیله فقرا تخصیصاتنك تضعیف ایدلمسنده استعمال ایتمشدر . بلدیه تشکیل اساسیندن پك زیاده اوزاق اولان اشبو اوچ قلمه جمعا یکون ١١٠٣٣٥ غروش صرف ایدیله‌جکدر . واردات عمومیه‌دن باقی قالان (٤٩٣٦٥) غروش تنویراته ، صحیه‌یه تنظیفاته صرف ایدیله‌جکدر . اجراآت بلدیه مملکتمزك سائر قصباتنده اولدیغی کبی هیچ مشابه‌سنده‌در .

[٤] — **معارف** — نفس قصبه‌ده تحصیل ابتدائی ١٣٣٣ سنه‌سی مارتنه قدر ١٢٩٦ سنه‌سنده مرحوم مدحت پاشا طرفدن تأسیس اولنان مقاصد خیریه جمعیتی معرفتیله اداره ونشر اولنور ایدی . حین تأسسنده جمعیت مذکور درت معلم و ١٥٠ طلبه احتوا ایدن بر مکتب ابتدائی ایله مباشرت ایده‌رك بر طرفدن اعانه ایله وارداتنك تزییدینه ودیکر طرفدن مکتب عددینك تکثیرینه صرف مساعی ایتمش ایدی . اوفاقدن ایشه باشلایان اشبو جمعیت عالیه املاکنك یواش یواش تزییدندن دولایی مهم وارداته نائل اوله‌رق واهمیتی کیتدکجه آرته‌رق کرایه ویردیکی املاکك عدد قرقی تجاوز ایدییوردی . ١٣٢٩ سنهٔ مالیه‌سنده واردات ٨٤،٣٧٠ غروش قدره بالغ اولمشدر .

جمعیت بو ایچه مهم وارداتله درت مکتب اداره ایدییوردی . ذکوره مخصوص خیریه

وفیضیه مکتبی وشارع محله‌سنده‌کی اناث مکتبیله ذکور واناثه مخصوص شمعون ومحمودی دار التدریسلریدر . اشبو درت مکتبده ٦١٨ ذکور و ٥٣٢ اناث ایله ١٧ معلم و١٨ معلمه موجود ایدی . مشروطیتك اعلانی تاریخنه‌قدر اشبو مکتبلرده استخدام اولنان معلملر قائمقاملرك برر قوۀ اجرائیه‌سندن باشقه بر شی دکللردی . ١٣٢٤ سنه‌سندن صوکره جمعیت خیریه تجدد یولنی طوتمغه سعی ایتدی ایسه‌ده لایقی وجهله آثار موفقیت کوستره‌مه‌مشدی . بیك لیرایه یقین واردات ایله درت مکتب دها منتظم دها علمی اداره اولنه‌بیلوردی . نهایت ١٣٣١ سنه‌سنده معارف نظارت جلیله‌سنك امریله جمعیت لغو اولونه‌رق اموالی هیئت اصلیه‌سیله محاسبۀ خصوصیۀ ولایته دور اولنمغله مکاتب مذکوره بیروت معارف مدیریتنه الحاق ایدلدی .

قرق بو قدر سنه‌دنبرو معارف مدیریتنك اداره‌سی آلتنده مؤسس اولان ابتدائیه مکتبی بوندن آلتی یدی سنه اول نمونه‌یه قلب ایدیله‌رك دها اهلیتلی اولمسی لازمکلن دار المعلمین تحصیلنی کورمش معلملر عهده‌سنه تودیع ایدلدی . شمدیکی حالده مکتب مذکورك موجودی (١٠٠)ه بالغ اولمقده‌در . صیدا زیارتمز تعطیله تصادف ایتمسی حسبیله مکتب مذکورك درجۀ ترقی ویا تدنیسی حقنده فکر درمیان ایتمك قابل اوله‌مامشدر .

آمریقا میسیونرلری صیدا اهالیسنك علوم وفنونه اولان قابلیتلرینی نظر دقته آله‌رق ١٨٨٠ سنه‌سنده تأسیسنه موفق اولدقلری صنایع مکتبی یواش یواش رغبت قزانمقله مکتب مذکور اداره‌سی دخی اشبو رغبت نسبتنده مکتبك توسیع حدودینه قیوله‌رق صیدا باغچه‌لرینه ناظر یوکسك بر تپه‌ده و «میومیه» قریه‌سی جوارنده بر قاچ بیك لیرا مصرفله غایت کوزل بر شعبه انشا ایتدیردی وابتدائی قسمیله برابر مکتبك برنجی صنفی بورایه نقل ایدلدی .

١٨٩٥ سنه‌سنده مکتبده مارانغوزلق وقوندره‌جیلق شعبه‌لری کشاد ایدلدی . ١٩١٣ سنه‌سنده مکتبه ٢٩٨ طلبه دوام ایدییوردی . درجۀ تحصیلی رشدیدر .

بوندن بشقه ینه آمریقا میسیونرلرینك بر اناث وسن جوزف راهبه‌لرینك ینه بر اناث مکتبلری موجوددر برنجیسنه ٦٥ وایکنجیسنه ١٣٠ طالبه دوام ایدییور ایدی . شمدیکی حالده بتون بو اجنبی مکتبلری مسدوددر .

[٥] — **احوال زراعیه** — (پورتقال باغچه‌لری) بتون سوریه قطعه‌سنده شام ویافه‌دن صوکره الك زیاده باغچه‌لرك کثرتیله دلفریب بر منظره عرض ایدن قصبه صیدادر . پورتقال، لیمون ، ماندارین کبی اشجار مثمره حدیقه‌لری قصبه‌یی احاطه ایتمکده وغایت دلنشین بر حالده بولندیرمقده اولوب بونلرك چیچك زمانی همان ایلك بهارده نشر ایتدکلری روائح

لطیفه مشام جانی تعطیر ایلر . باغچه‌لر صیدانك شرق طرفنی کاملاً احاطه ایدر . حدودی شمالاً یارم ساعت مسافه‌ده کائن نهر الاولی شرقاً جبل لبنانی قضادن آییران شوسه ونهر سینبق در . عددلری ٣٠٠ -- ٣٥٠ یه واران بو حدیقه‌لر ایکی‌یه آییریلور . بر قسمی بیوکلر عدادینه داخلدر . یعنی هربری اون درت فدان « ٢٠٠٠ متره مربعی . بر فدان » وسعتنده دیکری ایکی فدانلقدر .

صیدا طوپراغی پورتقال زرعیاتی نقطۀ نظرندن قرمزی ویا بیاض قوملغه وقرمزی سیاه وبیاض طوپراغه تقسیم اولنور . دکز کنارنده بولنان قرمزی قوملر ایله سیاه طوپراقلی اراضی الك زیاده پورتقال ولیمون وسائر اشجار مثمره زرعنه مساعددر . بیاض طوپراق طبقاتی صوسقینه غیر مساعد اولدیغندن بو زرعیاته قطعیاً الویریشلی دکلدر . صیدا اراضیسنك تخمیناً بر ثلثی تراب ابیض دیکر بر ثلثی رمل ابیض واوچنجی ثلثی مختلف طبقات ترابیه‌دن مرکبدر .

اجرا ایدیلن بر حساب تخمینی‌یه کوره صیدا باغچه‌لری وسطی اوله‌رق سنه‌ده ٧٠ میلیون پورتقال و ٣٠ میلیون لیمون وسائره ویرمکده‌در . باغچه‌لردن تسلیم ایتمك شرطیله پورتقالك هر بیك عددی ٤٠ — ١٠٠ و اکثری لیمونك هر بیکی ٥٠ غروشه صاتیلیوردی . ١٩٠٢ سنه‌سنده صیدادن خارجه ٥٠٠٠٠٠ صندوق پورتقال ولیمون سوق ایدلمشدر . صوك زمانلرده صیدا اهالیسنی ینکی دنیا اغاجلرینك زرعیاتنه پك زیاده اهمیت ویردکلرینی کوریورز . وسطی اوله‌رق ٦٠٠ قنطار ویرن اشبو نفیس محصولك هر قنطاری ١٢٥ — ١٥٠ غروشه صاتیلمقده وکوندن کونه اهالینك بو میوه‌یه اولان رغبتی تزاید ایتمکده‌در.

بوندن باشقه صیداده ایپك بوجکی یتشدیرمکله مشغول الی قدر باغچه موجوددر . بوتون بو باغچه‌لقدن شمال طرفده کیلر صوینی نهر البارودن وجنوبده کیلر قاعوره‌لر واسطه‌سیله قیولردن آلمقده‌درلر . باغچه‌لرك یالکز بر ایکیسنده صو چکه‌جك موتورلر موجوددر .

صیدا قضاسنك محصولات سنویۀ وسطیه‌سی بر وجه زیردر :

جنس محصول	زرع اولنان محصول (دونم حسابیله)	النان محصول (کیله حسابیله)
بغدای	٨٠٠٠٠	٣٢٠٠٠٠
آرپه	١٠٠٠٠٠	٨٠٠٠٠٠
بیاض داری	١٠٠٠٠	٣٠٠٠٠
بقله	٥٠٠	٢٥٠٠
مرجمك	١٥٠٠٠	٩٠٠٠٠

TÜRK TARİH KURUMU

نخود	٢٠٠٠	١٢٠٠٠
بورجاق	٢٠٠٠	٢٠٠٠٠
يكون عمومى	٢٠٩،٥٠٠	١،٢٧٤،٥٠٠

بوندن باشقه صيدا قضاسنده ٦٠٠،٠٠٠ كيلو توتون و ٤٥،٠٠٠ كيلو قوزه محصولى يتشديرلمكده وقضاده موجود ٢٥٠٠٠ آغاجدن (١،٢٥٠،٠٠٠) قيه‌لك زيتون طوپلا. نمقده‌در . رسمى ايستاتستيقلره كوره قضاى مذكورده ٥٠٠٠ دونملك پورتقال، ماندارين، ليمون يكى دنيا باغچه‌لرى موجود اولوب بونلرك محصول سنويلرى ٦،٠٠٠،٠٠٠ قيه‌در .

حيوانات زراعيه .— قضاده موجود حيوانات زراعيه بر وجه زيربيان اولنور :

آت واستر	مركب	دوه	اوكوز واينك	قيون	كچى
١٥٠٠	٢٥٠٠	١٠٠٠	٨٥٠٠	٦٠٠٠	٢٥٠٠٠

٤— صيدانك احوال اجتماعيه‌سى

[١]— **طبقات اهالى وطرز معيشت** — قصبه‌نك اهاليسى صوك استاتستيقه نظراً (١٤،١٦٧) اولارق كوسترلمكده‌در . بونك تقريباً اون ايكى بيكى اسلامدر . متباقيسى ايسه، بيكه يقين موسويدن ماعداسى طوائف مسيحيه‌يه منسوبدر .

بوراده موجود اسلاملرك برقسمى سنى وديكر قسمى متواليدر . بونلرك ايچنده املاك واراضى صاحبى اولانلرى ويا صابون اعمالاتيله وياخود مختلف شعبات تجارتله اشتغال واوتوزقرق بيك ليرالق بر ثروته‌مالك اولانلرى موجوددر. خرستيانلردن‌ده بويله‌زنكين اولانلرى واردر .. بونلردها دون درجه‌ده‌اولمق اوزره (١٠٠٠ — ٥٠٠٠) ليرا سرمايه‌سى بولونانلردن اون سنى‌ودرت شيعى ايله سكز مسيحى صايه‌بيلير . بو كوچك استاتستيق بزه صيداده‌كى زنكيلكك اسلام الندە بولونديغنى كوسترر.. مع مافيه‌نفوس عددى‌ده‌نظر اعتباره آلنيرسه بونى بر مزيت تلقى ايتامك اقتضا ايدر .

صيدانك زنكين طبقه‌سى طرز معيشت اعتباريله تماميله اقتصادكارانه كچنيير .. اوقدراقتصادكارانه‌كه عادتا جيمريلك درجه‌سنه وارديررلر .. عائله‌سندن ، چوجوقلرندن وحتى كندى شخصندن كسه‌رك ثروتنى تزييده‌بوتون وارلغيله چاليشدقلرى ايچون اولرنده‌كى حياتلرنده بر رفاه آرامق بيهوده‌در . بويله اولمقله برابر غايت بويوك، مدبدب اولرده اوطورمق ايچون جان آتارلر .. فى الحقيقه بو زنكين طبقه‌نك اولرى خارجاً پك مطنطن كوزوكور .. احتمال كه بو طنطنه ودبدبه‌نك دوغرودن دوغرويه بر قيمت ماديه‌سى بولونديغى ايچون اولمرجه‌سه‌ويلير. فقط بويوكسك طبقه‌ده او اشياسى نامنه پك آز شيلر بولونور ..حتى غدالرى ده غايت بسيط كچر .. قادينلرى جاهل ، چوجوقلرى تحصيلسز وفضله‌ده

شيماريقدر ... متواليلردن اولانلرى‌ده بويله‌در . مع مافيه برقاچ مستثناسى بولونديغنى ذكر ايتمك ضروريدر .

بو ويرديكمز ايضاحاتك خرستيان زنكينلرينه‌ده شامل اولديغنى ظن ايتمه‌مليدر .چونكه اونلر بيروتله وبيروت خرستيانلريله اختلاط متماديلرندن ملهم اولەرق اولرينى ك ايى واك نظر ربا بر طرزده دوشه‌مكى اوكرنمشلردر وطرز معيشت اعتباريله معتدل بر رفاهك لزومنى تقدير ايله‌مشلردر .

قادينلرنده اصول معاشرت وچوجوقلرنده‌ده تربيه ومعرفت اكسيك اولماز .. حتى خرستيانلرك وسط درجه‌ده بر ثروته‌مالك اولانلرينك‌ده بويله برحسن نظره مالكيتلرى واردر ..

سنى ومتوالى اولان طبقهٔ متوسطه ايسه اسلاملرك زنكين طبقه‌سندن فرقسزدر .. اولسه اولسه يالكز سرمايه‌لرينك كميتى اعتباريله برتفاوت كوسترلر ..

طبقهٔ بسيطه‌يه كلنجه بونلر فى الواقع كميجيلك، بالقجيلق ، حماللق ، سبزه جيلك، دكانجيلق كبى ايشلرله اوغراشيرلر . وفنا يشادقلرى‌ده دوغرودر . فقط بونلرده بر چاليشقانلق وبر اويانيقلق واركه بوتون قصورلرينى وحتى زوالليلقلرينى اورته‌ر .

بوراده بر مقدار بو اوچ طبقه‌نك عائله‌حياتنده اصرار ايتمك ايستيورم . صيداده سنيلر يالكز بر قادين ايله يشادقلرى ايچون بيروتك جنوب قسملرنده‌كى عائله‌لرده رونما اولان منافرتلردن بوراده اثريوقدر. متواليلرده ايسه نكاح متعه بولونديغى ايچون تعدد زوجاته لزوم كوسترمز . خرستيانلرده‌ده اساساً تعدد زوجات موجوددكلدر . بناءً عليه عموم سكانى اعتباريله صيدا حياتنده بر مقدار صلاح اماره‌لرينه تصادف اولونمقده‌در .

بوراده استطراد قبيلندن اولمق اوزره نظر دقتى جلب ايدن بر حالدن بحث ايده‌جكم: بيروت ولايتنك جنوب طرفلرينه كيدلدكجه سيماوبدن كوزللكى دوچار انحطاط اوليور . فقط عكادن اعتباراً صوره دوغرو نسل ايليه‌شيور . وصيداده وبومحيطده كرك قادينلرده وكرك اركككلرنده تماميله كوزه‌للك فرق اولنيور .

صيدا محيطى بر كوزه‌للك محيطى تلقى ايدلمك لازم كلنجه اهاليسنده طرز تلبس اعتباريله برميل تزين بولونديغنه شاشمامليدر . باخصوص بيروت كبى برافق منوره يقين اولان صيدا قصبه‌سنك بويوكنده ، كوچوكنده زنكيننده ،فقيرنده كندى اوستنى باشنى دوزه‌لتمك وتميز كيينمك قيدلرينه، اهتماملرينه تصادف اولونويور ؛

فى الواقع صيداليلره مخصوص بر لباس وياخود طرزتلبس بولونديغنه قائل اولامازسه‌ق بيله‌هر شئ كنديلرينه ياقيشديرمق ايسته‌مه‌لرنده بر اهتمام كورونور . باخصوص بو اهتمام قادينلرنده فضله حس ايديلير .

الك فقیر متوالیلره ، الكفقیر خرستیانلره، كویلولره وارنجـه یه قدر سوسه مفتونیت ایزلرینـه بوراده تصادف اولونور . بیز ، ایچمز ، فقط البسه‌سنه صرف ایدر . و بیز كزینمك، تمیزوبالخاصه كوزه‌ل كورونمك ایستـه‌ر . بو حال طرز معیشتك اقتصادكارانه اولمسنده الك بیوك بر عامل اولیور .

[٢]— **اعتیادات اجتماعیه** — قصبه‌ده ساكن اولان سنیلر ایله شیعیلر وخرستیانلر بللی باشلی بر كتله حالنده بولنمادقلری واختلاط وتماس اعتباریله‌ده منفرد ومعتزل بر طرز حیات تعقیب ایتمدكلری ایچون اعتیادات اجتماعیه‌لرنده ممتاز وقاراقته‌ریستیك اوصافه تصادف كوجلشیر . سنیلرك مواجهـه‌سنده قوجه بر مركز..بیروت شهری واركه، اونك تأثیرندن قابل دكل آزاده اولاماز . شیعیلر ایسه بر طرفدن صور دیكر طرفدن نباطیه ، مرجعیون، الخ كبی یقین محلاته قصبـاته وكویلره، مربوط ودائمـا تمـاسده بولوندقلری ایچون بونلركده اجتماعی عادتلرنده بر اشتراك طبیعی كوزه‌تمك لازم كلیر .

خرستیانلره كلنجه بونلر عمومیتله عنعنوی بر حیات امرار ایتدكلری ایچون اساسـاً بیروتده‌ده ، حیفـاده‌ده ، صورده‌ده بولونسه‌لر پك بربرلرینه‌قریب برشكلده یشایه‌جقلرندن صرفنظر بیروت خرستیانلرینه‌اولان قربیتلری بونلرك خصوصیتنی بی شبهه أریتیر .

موسویلرك ایسه حیاتی عمومیتله وبوتون سوریه‌نك پك مستثنا محللرنده آنجق تبدللر كوستره‌ن اعصاردیده بر اعتیاده تبعیتله جریان ایتدیكی ایچون بونده‌ده عینی صورتله افرادی بر حال آرامق بیهوده اولور .

بو اعتبارله صیدا قصبه‌سنك اعتیادات اجتماعیه‌سی،شمال وجنوب وشرق وغرب اعتیا- داتنك تلاقیـكاهی اولمق ضروریدر . بویله اولمغله برابر بورالرده تك توك جالب دقت بعض حالاته تصادف ایدلدیكی ایچون دیكر موقعلره‌عائدیتی ویا نسبتی بیلندیكی حالده ذكری ترجیح اولونمشدر . بونلر میاننده بر قسمی واردركه صرف سنیلره عائددر .مولد شریف قرائتی كبی .. نكاح قیلدقدن‌صكره ویا چوجوق سنت‌ایدلدكدن.صكره‌اكثریا مولدشریف اوقوندیغی‌معلومدر . متوالیلر ایسه (تعزیه)نامنی ویردكلری (مرثیهٔحسین) ی‌اوقورلرمش. سنیلرده مولددن صكره حاضرونه‌شربت ویردكلری حالده‌متوالیلرده چای داغیتمق‌معتاددر.

مع مافیه‌ولادت‌زمانلرنده‌تبریك ایچون كلنلره‌صیدالیلرك ویردكلری مشروب‌اسم‌وجسمی اعتباریله غریبدر . بومشروبه (قینار) دیرلر . احتمال‌كه تركجه«قاینار» كلمه‌سندن محرفدر. بومشروب اولا قایناتیلمش صوكره‌اوزرینه شكر ، چام فیستیقی ، فیستیق‌قونولمش تارچین خلاصه‌سندن عبارتدر .

صیداده كرك سنیلره وكرك شیعیلره شامل غریب بر عادت واردر . اوده متوفانك

مقبره‌ده دفنندن‌صكره‌مزاری‌اوزرینه بر چادر قوره‌رق اوچ كون ویابعضاً برهفته ، بر آی مزارنده‌قرآن اوقوتدیرلمسی وكوندوزلین بوتون متوفا اقربالرینك بوچادری زیارت ایتمه‌سی ومتمادیاً آغلامه‌سی‌در . بوعادت‌متوالیلردن اسلاملره انتقال‌ایتمش اولسه كركدر. صورده‌ده بو موجوددر . ایشته صیـدا، اعتیادات اعتباریله آنجق بر قاچ اوفاق وصف كوستر- یور. اولجه سویله‌دیكم وجهله اهمیتسزلكی وقیمتسزلكی پك آشكاردر .

٥ — احوال روحیه

[١]— **اخلاق وطبایع** — صیدا اهالیسنك حالت روحیه‌سنده بر وصف اساسی آرامق لازم كلیرسه كار وكسب خصوصنده‌كی میل مخصوصلرینی كوریرز. قازانج ایچون بر صیدالی‌یورولور . قوشار ، اوغراشیر، تحمل ایدر . بیلماز ومطلقا قازانیر .بومشروع بر دائره‌ده قالدقجه شبهه‌سز غایت ممدوح وقیمتدار بر خصلتدر . فقط بومیلك بر حرص درجه‌سنی‌بولماسندن قورقولوركه بو اكثریا صیدالیلرده آزچوق كنـدینی كوستریور . یعنی ممدوح بر میل،مذموم بر حرص وبر سوداشكلنی آلیور . او زمان بونك اوغرنده هر شیٔ فدا ایتمك لازم كلیر . صیدالیلرك‌پاره‌یی فضله سومه‌لری، اولرینه ایچه باقمالری، كندیلرینك‌ده تغدیلرینه ایی دقت ایتمه‌ملری بو میلك بر توسعندن وبر حرص حالنی آله‌رق خسته قلب اولونماسندن‌دولایی‌در .

مع مافیه هر صیدالیده اساس اعتباریله بو وصفك بولوندیغنی تسلیم ایتمه‌یز . صیداده اویوشقلق نامنه بر شیئه تصادف اولونماز . اركك اكمكنی یرك آلتندن چیقارتیر. كوچوك چوجوق چالیشیر . اوفاق،تفك حماللقلر ایدر ، قوشار ، یورولور، اوده قازانیر..قادین‌ده اوته بری طوپلار ، اكمك یاپار ، پینیر ویغورت یاپار . اوده كندنجه چالیشیر وقازانیر . هو ایی اولدیغی زمانده‌شا كریه جاده‌سنك اورته‌سنده قورولان پازاردن كچمك،بونی تسلیم ایچون كفایت ایدر . بوراده اختیارك ، كنجك ، چوجغك ، قادینـك فریاد ایتدیكی ، قوشدیغی ، یورولدیغی والحاصل چالیشدیغی كورولور .

بوندن دولایی‌دركه صیدالیلر ایش خصوصنده بر بریله عادتا یاریشه كیریشیرلر . چوجقلر مكتبده بربرینی كچمك‌ه چالیشیر. بویوكلر بر برندن زنكین اولمه‌سنی ایستر.والحاصل حیات منازعه‌سنده قازانمه‌نك یوانی نظری دكل عملی اوله‌رق بیلیرلر .

صیدالیلرده اولجه‌ده دیدیكم وجهله حرص‌ده موجوددر . بو حرص بالخاصه ظاهراً هوائی عد ایدیله‌جك شیلردن نفرت ایتدیریور . « مادام‌كه كوره‌جك كیمسه یوقدر ، وبو آدم ویاشوقادین‌شویله‌یدی، دیه‌جك یوقدر . او حالده نیچون فضله‌مصرف ایده‌یم؟ » دیر ویمز . قوشاغنه ویاخود چانطه‌سنه مادی بر قسم ثروت دها علاوه ایدر . صیداده

اهالینك بر برینه زیارتلر یاپمسی پك معتاد اولمادیغی ایچون صیدالیلرك موبیلیه‌یه واواشیا سنه دوشکون اولمامسنك سببنی عین صورتله تفسیر ایده بیلیرز: «چونکه کوره‌جك کیمسه‌یوق ..»

صیدالیلرك اصل قورقولری بر برلرندن‌در . دینه اولان مربوطیتلری پك قوی‌دکلدر . حیاتده‌اساس اخلاقیلری‌غیرك نظرندن‌وتنقیدندن قابل اولدیغی قدر قورتولمقدر . بو غیری دوشونورکن‌ده اکثر یاامثال‌خاطره کلیر . بونك ایچوندرکه صیداده اسلاملرك بر برلریله ، متوالیلرك‌بر برلریله، حتی خرستیانلرك دخی آنجق بر برلریله ایی کچینه مدکلری کورولور . آره‌لرنده دائماًمنازعه‌لر تحریکات‌افسادات‌وتشویقات‌جریان‌ایدر. زیرابربرلرینی چکمه‌یورلر، زیرا حرصلری ، حرص تفوقلری واردر . حالبوکه دیکر طرفدن اسلاملرله متوالیلرك ویاخود خرستیانلرك آره‌لری بوراده شایان حیرت درجه‌ده اییدر . چونکه حرص‌امثال آره‌سنده اولور . او دائره‌یی آشماز .

مع ما فیه صیدالیلر بویله حرصه تماس ایتمه‌ین خصوصاتده غایت‌سلیم الطبع ویوموشاق خویلودرلر . بر قوزو قدر حلیم، مطیع ورعایتکاردرلر .

ایشته صیدا محیطنده دخی اکسیك اولمیان نفوذ کورولتولرینك‌ده جذرلرینی بوراده بولمق قولایدر . مع ما فیه اهالینك سویه‌جه دیکر محیطلردن نسبی تفوقی بو نفوذ دائره‌لرینی بر چوق نقطه‌لردن بوراده رخنه‌دار ایدییور .

[٢] — **حالت فکریه** — صیدا اهالیسنده رونما اولان میل‌سعی وفعالیت خصلتلری بی شبهه بی ذکا دکلدر. هر حالده صیدالیلرده‌انکشافه مستعد بر رشیم تعالینك بولوندیغی قبول ایتمك اقتضا ایدر ، مکتبلره دوام ایده‌ن مختلف بلده‌لر سکانی میاننده صیدالیلردائما حائز رجحان اولیورلر. عین‌زمانده‌تقلید استعدادینه‌ده‌مالك‌اولدقلری‌ایچون آز بر زمان ظرفنده صیدالیلرده پك واضح بر اویانیقلق‌مشاهده اولونمقده‌در .صیدانك بوقدر ترقی‌یه‌ده مظهر اولماسی‌ده حالت فکریه‌نك کیتدکجه صلاحه دوغرو اعتلا سنی بی شبهه‌افهام ایدر . یالکز بوراده‌کی خرستیانلرك سویهٔ‌عمومیه‌جه ٠مسلمانلردن‌اوستون اولدیغی‌انکار ایتمه‌ملی یز. سببی‌ده طوائف مسیحیه واجنبیه طرفندن کشاد ایدیلن مکتبلرده آراملی‌در . صیداده خرستیانلردن قادین ، ارکك هیچ اوقومق بیلمه‌ین بر شخصه تصادف اولونماز . هریرده اولدیغی کبی ملل نصرانیه بوراده‌ده کوزلرینی آچمشلر احتیاجات حیاتی دها پارلاق بر کوزله کورویورلر .

حالبوکه اسلاملرده آرزو ایدلدیکی قدر بو جهتدن بر قیملدانمه یوقدر . صیداده مسلمانلرله خرستیانلرك برکره‌نسبت عددیه‌لری دوشونولسون.صکره‌ده بش‌اون خرستیان مکتبنده‌کی طلبهٔ‌مسیحیه‌نك عددیله اسلام مکتبلرنده‌کی طلبه‌نك یکونی دوشونولسون . اوزمان حاصل ایدیله‌جك‌نتیجه‌هرحالده‌اسلاملرك‌بو خصوصده‌کی تراخیلرینی کوستره‌جکدر.

هنوز جزئی درجه‌ده بر تحصیل کورمه‌دن، کوزی آچیلمه‌دن بر صنعته انتساب ایتدیرمك .. ایشته صیدانك بر چوق فکرلرنده چینلایان‌برهیولا . حالبوکه آتیده مجادلهٔ حیاتیه‌ده فکراً پك ضعیف برنسلك موفق اولامیه‌جغنی شمدیدن دوشونه‌میور وتقدیر ایلیه‌میورلر .

دیکر طرفدن ملل مسیحیه‌نك مکتبلری ایله موجود مکاتب اسلامیه آره‌سنده‌کی فرق واضح‌صیداده‌ده حیفاده‌ده هرمنور اولان یرده‌ده پك بارز برصورتده کندینی‌کوستریورکه حالت فکریه‌نك دوشوك ویا یوکسك اولمسنده‌کی عامللر میاننده بولونمق اعتباریله بوحال‌ده جالب نظردر .

اسلاملرك حالت فکریه‌سنده‌کی دوشوکلك قادینلرنده‌ده ، قیزلرنده‌ده دها الیم شکللر آلیور . بو دوشوکلکك دیکر اسبابنی بوراده ایضاح ایتمه‌دن کچه‌جکم . چونکه غایت بارز ومعلوم‌در .

صیدانك بیروته قربیتی حسبیله آز چوق ذوق مطالعه‌ده اویانمشدر . هر نه قدر آثار مطالعه‌سی‌ایچون نه عمومی بر کتبخانهٔ‌وجوده کتیرلمسی، نه‌ده تعارف،تعاون‌وتعالی ایچون بر قصبه قلوبی یاپیلمسی دوشونولمش دکل ایسه‌ده ذوقك کوچوك بر شکلنی‌غزته‌لره اولان دوشکونلکلرنده کوره بیلیرز .بیروتك ، شامك الکایی غزته‌لری بوراده بر چوق آبونه‌لره مالکدر . هرکس اوقومق ، احوال عالمه مطلع اولمق ایستر.حتی بر آرالق صیداده (العرفان) نامنده بر مطبعه کشاد ایدیله‌رك عینی نامده علمی ، سیاسی ، ادبی هفته‌لق بر مجموعه‌ده نشر اولونمشیدی . بو غزته‌لرك صاحبی متوالی اولدیغی‌ایچون بالخاصه غزته‌لری‌ده متوالیلرك واسطهٔ تنویر وتعالیسی اولمق غایه‌سنی طاشیوردی . فقط صوك زمانلرده کاغد فقدانی حسبیله تعطیل نشریاته مجبوریت حاصل اولمشدر . غزته‌نك حقیقةً جدی وعلمی بر جریده اولمسی حسبیله تکرار انتشاری بی شبهه آرزو ایدیلیر .

[٣] — **ذوق وحسن مسائلی** — صیدالیلر نه قدر حریص ونه قدر چالیشقان نه‌قدر مادی انسانلر اولورسه اولسون بر جنته شبیه اولان بلده‌لرینك محاسنندن استفاده طریقنی طبیعت کندیلرینه‌قسری‌اوله‌رق اوکرتمشدر.ایلك‌بهارده‌چیچکلر آچیلدیغی ویکی دنیا میوه‌سنك موسمی اولدیغی زمانلر صیدا باغچه‌لرینك رایحهٔ‌عنبرین ومشك آلودی قصبه‌یه وارمزدن بر ایکی ساعت مسافه‌دن دویولورمش . صیدالیلر بو موسمده فرصت دوشدکجه باغچه‌لره قوشارلر ، آغاجلر آره‌سنده کزر وطبیعتك عطای مستثناسندن‌استفاده‌ایدرلر .

بوهر سنه اونلر ایچون بر ذوقدر . باخصوص صیدالیلرك ایشلرینی بیتیردکدن صکره کزمه محلنه قوشدقلری هر کون کورلور . صیدالیلرك بر قسمی مملکتنك جنوب طرفنده‌کی یوله دوکولور ، بر قسمی شمال استقامتنی تعقیب ایده‌رك قلعة البحر جوارنده دولاشیر . بر قسمی ، ساحلی شرقه دوغرو تعقیب ایده‌رك هردم پیریل پیریل پارلایان قوملرك اوزرنده کزر ، دورور . وبو اونلر ایچون آرتیق اك طاتلی بر مشغله اولمق درجه‌سنه کلمشدر . ایلك وصوك بهارلری ، یازی وقیشی هر زمانی کوزه‌ل اولان صیدا اساساً بوتون معناسیله بر تنزهکاه‌در ، بر تفرج محلیدر . باخصوص آرقه‌سنده‌کی زمردین تپه‌لر جیادت هوائیه‌لری ایله نه قیمتدار بر روحانیت بخش ایدرلر . کوزلری اك شعله‌دار رنكلره آلشمش اولان صیدالیلر آرتیق کوزه‌للکی آکلامشلردر . وکوزللکك دخی قدرینی بیلیرلر . پارمقلری نصل آلتونك کوزه‌لنی بیلیورسه ذوقلری ده اك کوزه‌ل چیچکلردن واك کوزه‌ل سیمالردن او صورتله آکلایور . صیدانك چیچکلره اولان مفتونیتی شایان حیرتدر . هر اوده مطلقا ساقسی ساقسی کل ، یاسمن ، قرنفل ، (فل) ، (زامباق) چیچکلری بولونور . واونلرك تماشاسندن دویمازلر . باخصوص بو محیطك کوزه‌للکلری شایان قیددر . صیدا منطقه‌سی سیما ووجود ایچون سوریه‌ده بر آیده آل تلقی ایدلمك لازم کلیر . سماسی ، ده‌کیزی ، محیطی چیچکی وانسانلری کوزه‌ل اولان صیداده ذوق بدیعی‌نك‌ده موجودیتی آرزو ایدیلردی . مع مافیه صوردم آراشدیردم . وکمال ممنونیتله آکلادم که صیدا محیطی بوتون بر شعبهٔ ادبیه‌نك ، متوالی ادبیاتنك‌ده که مسقط رأسی کاه مرکزینی تشکیل ایدیورمش . نه بختیار محیط ؟ ..

— ٢٢ —

متوالی ادبیاتی

صیدا ، صور وملحقاتنك شادی طبیعتنه باقارق بو انحاده وجوده کله‌جك ادبیاتك‌ده شو خلقنه ، اینجه‌لکنه قائل اولمق اقتضا ایدر . حالبوکه بر مقدار تعمیق نظر ومطالعه ایدیله‌جك اولورسه بو صورتله یتیشه بیله‌جك شوخ ورقیق شخصیتلرك بعض عوامل تحت تأثیرنده اوله‌رق دکیشدیکی وبوس بوتون طانیله‌میه‌جق وبو محیطله جزئی درجه‌ده بر علاقه‌سی اولدیغنی کوستره‌میه‌جك قدر تبدل ایتدیکی کورولمکده‌در .

صیدا ، مرجعیون صوروا طرافنك آز چوق داغلق اراضی‌یی حاوی بر منطقه تشکیل ایتمکده وبورالرده خاصه یوز بیکه قریب متوالیلرك اسکان ایلمکده اولدیغی معلومدر . (جبل عامل) نامی آلان بو منطقه‌نك وصف ممیزی بی شبهه شیعیلكدر . درت بر طرفنی سنیلر وموسویلر

ومسیحیلر صاران بو انسان کتله‌سنك هر نه اولورسه اولسون بورالرده محافظهٔ موجودیت ایلمه‌لری ایچون اوزون سنه‌لردن وحتی اوزون عصرلردنبری بذل سعی واهتمام ایدلدیکی پك واضح حقیقتلردندر . مع مافیه بوتون بو سعیلرده اك بیوك رول دین آدملرینه منحصر اولمق ایجاب ایدییور . زیرا جبل عامل سا کنلرینك حال حاضرده « دینی بر محافظهٔ موجودیت » غایه‌سی واردرکه بوده آنجق رجال علمیه‌یه واونلرك‌ده القا آت وتعالیم مذهبیه‌لرینه استناد ایده‌رك حصوله کله‌بیله‌جکی طبیعیدر . دیکر طرفدن متوالیلرك بویوك آدملری ، بکلری عصرلردن بری توارث ایتدکلری بر سلطهٔ نفوذ وتفوقی البته غائب ایتمك ایستمیه‌جکلردر بو متوالی نامی ، تحتنده طوپلانان انسان کتله‌سنك داغیلمسی نصل اولور ؟ . اوزمان کندیلری نه یاپاجقلر ؟ نصل یشایه‌جقلر ونفوذ لرینی کیمه طانیتدیره بیله‌جکلر ؟ . بناءً علیه بوبکلرك هرکسدن اول بو علمی سیمالره صاریلارق واونلره حتی لزومندن فضله رعایت وحرمت کوستره‌رك وحتی الدن کلدیکی قدر بذل عطایاده بولونه‌رق اونلرك جلب رضالرینه چالیشاجقلری پك بدیهیدر . فی الحقیقه بویله‌ده یاپیورلر . متوالیلرده مجتهدین وفقها صنفنك مظهر نفوذ واعتبار اولملرنده‌کی سر وحکمت هپ بودر . بکلر ینك بیله اللرینی اوپه‌رك حرمت وعادتا تقدیس ایتدکلری بو علمی سیمالرك بی شبهه بویوکلکلری واردر .. کتلهٔ خلق دخی بو صورتله دوشونمك مجبوریتنده بولونیور .

واونلرده قات قات ، فضله اوله‌رق مجتهدین وفقهاسنك مواجهه‌سنده زانوزدهٔ تعظیم اولیورلر . مع ما فیه اونوتمامالی که خدمات هپ متقابلدر . یوز بیك درجه‌سنده انسانلرك بکی مادام که کندیلرینه بوقدر رعایت وحرمت کوستریور ؛ او حالده کندیلری‌ده ، علماده بو دینك فائض شکرانی ویرملیدر . علمانك آغزندن اساسات شیعیه ایله برابر دائما وهر فرصتدن بالاستفاده بویوکلرك نفوذینی تقدیر وتثبیت ترنماتنی دویارسکز . وبونلر بکلرك سیار وذی نفوذ جانلی بر مداحی اوله‌رق دائما عرض وجود ایدرلر . اساساً مدرسه‌لرده اوقودیله‌جق درسلرك نه کبی بر مزیتی بر تأثیری اولاجق ؛ اولسه اولسه اساسات شیعیه‌یی اوکرنمك دکلمی ..

حالبوکه بو اساسات بکلرك‌ده خوشنه کیدییور . متوالی رؤساسنك فی الواقع علم اعتباریله موقع اجتماعیلری کریلرده بولونیور . مع ما فیه بونك نه حکمی ونه اهمیتی واردر ؟ بوتون حاکم اولدقلری کتله کندیلرندن یوز قات دها مظلم دکلمی ؟ . بناءً علیه اونلرك بو جهتدن البته قورقولری اولماز . علم اعتباریله رؤسای علمیه بچنین ذوات ایسه اونلرك نوعما بنده‌لری بولونیورلر . صوکره تلقین ایتدکلری غایه‌لر ائمهٔ اثنی عشردن صوك خلیفه‌نك سامره‌ده نه صورتله اختفا ایتدیکی دکلمی ؟ . فی الواقع بو مهدی ایر کج مطلقا چیقوب کله‌جکدر . فقط او بر طرفدن کله طورسون ؛ شیمدی مادام که اونلر ایچون

متواليلر ايچون بر خليفه يوقدر واولاماز . اولسه اولسه رئيسلر بولونور . اونلرده كندييلرى در . او حالده بوندن دها ايى دين وبوندن دها ايى تلقينات اولورمى؟ . رؤسانك علما طبقه‌سندن بو صورتله، احترازلرى دكل بالعكس وبوتون معناسيله فائده‌لرى موجود اولونجه يوزبيكه باغ اولان بو كتلهٔ عوامك باشنده اونلرك ضررينه، دونن دولابلرك آرتيق بلا شريك ولا رقيب حيز فعله چيقه‌جغى حقنده شبهه قالميور ديمكدر .

بر طرفدن بويله غايت صيقى بر انحصار علمى وديكر جهتدن صيقى بر دائرهٔ نفوذ آلتنده يتيشن طبقهٔ اهالينك نه كبى شيلردن خوشلانه‌بيله‌جكلرى پك قولاى آكلاشيلير. بونلر اويله اثرلر ايسته‌يه‌جكلر كه بوتون بلاغتيله حقك بويوكلكنى، ائمهٔ اثنى عشرك قدسيتنى ترنم ايتسون ، اويله اثرلر آرزو ايدرلر كه مهدينك قدومنى تسعيد ايتسون ، بكلرينى مدح ايتسون ، شرعى وبالخاصه اونلرك شريعتنى يوكسلتسون. بونى ياپاجق اولانلرده عالم طبقه‌سى اولا بيلير . حالبوكه بو عالم طبقه‌نك‌ده غايه‌سى بو دكلمى ؟ اونلرك‌ده صنعتى آنجق بو .بوده كساده اوغرارسه اوزمان بكلردن بولديغى بو نفوذى، ملتده‌كى بو موقع معلايى نصل تكرار بولا بيليرلر . بناءً عليه بونلرك‌ده يازيلرى هپ بو دائره داخلنده اولاجق وآنجق بونلر يازى يازه بيله جكلردر .

بكلرده غايه‌لرينك اك درين نقطه‌لرينه قدر تماس ايده‌ن بو اثرلردن دها ايى اثر بولا بيليرمى؟ . عالملر فكرلرنجه بويله كزيده ونفع مليه يارايه‌جق اثرلر وجوده كتيردكن بى شبهه اونلر آووجلر دولوسى احسانلرينى، عاطفتلرينى اكسيك ايتميورلر . بى شبهه اثرك مزيتنى دوشونميه‌رك بيله اونلرى اطراده تراخى ايتميورلر . ايشته بوندن دولايى‌دركه بوتون بو سوائق آلتنده تشكل ايده‌ن (جبل عامل) ادبياتى ايچون بر (شيخ) وبر شريعت ادبياتى ديمك دوغرودر .

جبل عامل ادبياتنى متوالى علماى ادبى بعض ادواره تقسيم ايديورلر .حالبوكه دورادبى تقسيماتنك آنجق اشكال جمعيتك تبدل وتحوليله حصولى طبيعى بولونديغندن صرف عندى بر نقطهٔ نظره كوره ياپيلان بر تقسيمك بر مزيت علميه‌سى بولونه‌ميه‌جغى وارستهٔ ايضاحدر .

مذكور علمايه نظراً متوالى ادبياتى اوچ دوره تقسيم اولونور :

(برنجى دور)شيعيلرك، متواليلرك جبل عامله توطنلرندن اون برنجى قرن هجرى اوائلنه قدر كچن زمانى حاويدر. شيعيلرك زمان توطنى ايسه خليفه حضرت عثمان زمانلرينه تصادف ايديورمش . بو دورك اكثر زمانلرى كونا كون محاربات ايله كچديكى ايچون بو دورده علم نقطهٔ نظرندن بعض تعاليلر رونما اولديغى كبى بر چوق سقوط آنلرى كچديكى شايان قيد وتذكاردر.

بو دورده اشتهار ايدنلر ميانده (٧٧٨ هـ)تاريخنده وفاتى وقوعبولان (شيخ محمد بن مكى الجزينى) يى ذكر ايده بيليرز . بو ذات صيدانك آرقه طرفلرينه دوشن جبل لبنان منطقه‌سنده كائن (جزين) نام محلده تولد ايتمشدر . كرك كنديسى وكرك زوجه‌سى وچوجوقلرى دخى ارباب علمدن صاييليرلر . باخصوص قيزى (ست المشايخ فاطمه) باباسندن قالان ارثى تقسيم ايدرلركن يالكز پدرينك كتابلرينى آلمق اوزره بوتون حصه‌سنه دوشن املاكى ويرديكى تاريخاً مثبتدر . حتى بو خصوصده‌كى صك مصالحه‌نك الآن محفوظ اولديغى ادعا ايديليور .

شيخ محمد حياتنده علم وفضليله اشتهار ايتمشدر . اكثرى حديثه واصول فقهه دائر اولمق اوزره آلتمش ، يتمش اثرى موجوددر . جمله‌سى لسان عربى اوزره تأليف ايتمشدر . عصرنده اوقدر شهرت صاحبى ايدى كه بر زمان دمشقده محبوس ايكن خراسان ملكى (على بن المؤيد) طرفندن خصوصى بر مكتوبله دعوت ايدلمشيدى . بو ذات شعردن زياده علمه اهميت ويرديكى ايچون تأليف عديده‌سى ميانده آنجق اون ايكى بيتى ظهور ايتمش ايمش .

ينه بو دورده مشهور اولانلردن برى‌ده (شيخ زين الدين بن على الجباعى) نام ذاتدر. بو ذات صيدانك شرقنده ونباطيه‌نك شمال طرفلرنده كائن (جباع) نام محلده تولد ايتمشدر . (٩٦٦ هـ)تاريخنده قسطنطنيه‌يه كيدركن يولده اولديرلدى . قاتلنى قسطنطنيه مفتيسى شريف عبد الرحيم العباسى قصاص ايتديردى . بو ذاتك يتمش سكز تأليفى وارمش . بو اثرلر علم كلام ، تفسير ، حديث وفقهه دائرمش . بونلر ميانده منظوم اولانلرى‌ده واردر .

ينه بو دور اركاننده (شيخ بهاء الدين محمد بن حسين العاملى)نام ذات موجوددر، شيخ بهاء الدين كرك‌ده تولد ايتمش ، فقط جباعده يتشمشدر . صوكره ايرانه مهاجرت ايده‌رك شيخ عباس صفوى زماننده وزير اولمش وفقط بالآخره وزارتى ترك ايتمشدر . سياحتى اثناسنده (كشكول) (مخلاة) ناملريله ايكى آنسيقلوپه‌ديك اثروجوده كتيرمشدر . بو ذاتك تاريخ نشأتى اون برنجى قرن هجريدر . كشكولنى(١٠٠٢هـ)تاريخنده قلمه آلمشدر.

بو ذاتك‌ده اشعارى واردر . حساب وهندسه‌يه عائد مؤلفات علميه‌سندن ماعدا بر چوق كتب دينيه‌سى‌ده وارمش .

اك مهم سيمالرينى اكلاتديغمز بو دور طرفنده كوريليوركه اك زياده علم ترقى ايتمشدر. بو دور مشاهيرينك عددينى ايكيوز حتى اوچيوزه قدر چيقاره بيلرز .

متوالى ادبياتنك (ايكنجى دور)ينه كلنجه بوده اون برنجى قرن هجرى ابتداسندن اون اوچنجى قرن مبدأينه قدر دوام ايدر . بو دورده شيخ (محمد بن محمود المشقرى)

نامنده بر ذات اشتهار ایتمش درکه بودورك اك عظیم شاعری بو ایمش . بوذاتك بعض اشعاری (سلافه) و (ریحانی) نامنده‌کی اثرلرده مطبوع ایمش . اکثر اشعاری غزل ونسیب حالنده‌در. نشأتی اون برنجی قرن هجریدر .

ینه بو دوراركاننده اولمق اوزره (شیخ نجیب الدین عاملی)یی ذکر ایده بیلیرز . بو ذات دخی جباعده دوغدی. فقط ایرانده وفات ایتدی ، بو ذاتك بر(رحله)سی واردر . ایجه اشعاری دخی موجوددرکه (ابن معصوم)ك (سلافة الدهر) نامنده‌کی اثرنده بر قسم اشعاری اقتباس ایدلمشدر . بو ذاتك آثار دینیه‌سی ده وارایمش .

ینه بودور مشاهیرندن (شیخ محمد الحرفوشی) نامیله بر ذات واردرکه بوده جبل عاملدندر . اون برنجی قرنده یتشمشدر ؛ اشعاری بولوندیغی کبی علوم عربیه‌یه دائره تألیفلری موجوددر.

ینه بودوردن (شیخ حسن ابن زین الدین الجباعی العاملی) واردرکه تألیفاتی قلاسیك کتابلره انحصار ایدییور . اثرلری بوتون شیعیلرك متوطن اولدیغی مملکتلر مکاتبنده تدریس اولنه کلمکده‌در.

ینه بو ایکنجی دوردن (شیخ علی بن یونس النبطی) نام ذات واردر . بو ذات نبطیه لیدر . اشعاری یوقسه‌ده علم کلامه وتفسیره دائر اثرلری موجوددر .

بو کوچوك خلاصه‌دن آکلاشیلیورکه ایکنجی دورده یتیشن شعرا برنجی دورده کیلردن عددجه فضله‌در . بو اعتبارله بودوره (شعرا) وایلك دورده ایسه (علما) دوری اطلاق اولنه‌بیلیر.

متوالی ادبیاتنك (اوچنجی دور) ینه‌کلنجه بو اون اوچنجی قرن هجری مبدأندن شمدی‌یه قدر کچن زمانی حاویدر . بو دورده اولا (شیخ عبد النبی الکاظمی) اشتهار ایتمشدر . زمان نشأتی قرنك اواسطنه تصادف أیله‌یور . اصلی عراقده کائن (کاظمیه) قصبه‌سندندر. مع مافیه بالآخره صور جوارنده واقع (جویه) قصبه‌سنده اقامت ایتدیکی ایچون بوذاتی جبل عامل مشاهیرندن صایه بیلیرز . مؤلفاتی علوم عربیه‌یه وفقهه دائردر .

بو دورده ثانیاً (شیخ حبیب الکاظمی) طانمشدر . بو ذات دخی کاظمیه لی ایکن صورده توطن وبورالرده اشتهار ایتمشدر . موقعی معرکه‌ده‌در. بالذات یالکز شاعردر. تألیف دینیه‌سی موجود اولمادیغی کبی آثاری‌ده غیر مطبوع ایمش .

برده (شیخ علی زیدان العاملی)دخی(معرکه)ده‌دوغمش، اوراده اشتهار ایلمشدر . بو ذات‌ده شعرادندر .

ینه دور اخیر علماسندن (شیخ علی السبیتی) یی ذکر ایده بیلیرز . بو ذات علمای لغتدندر . مؤلفات عدیده‌سی واردر . اثرلری علم بیانه ، تاریخه ، علم بدیعه وسائره‌یه عائددر . شعرلری‌ده پك مترقی ایمش .

صوك زمانلرده اشتهار ایدنلردن بری ۱۳۰۱ تاریخنده وفات ایدن (شیخ محمد علی عز الدین) در . بو ذاتك منشائی (کفره) قریه‌سی ایسه‌ده صو جوارنده کائن (حناویه) قریه‌سنده اشتهار ایتمشدر . بو ذاتك تألیفلری میاننده علم کلامه عائد اولانلری بولوندیغی کبی (سوق المعادن) نامیله آنسیقلوپه‌دیك بر اثری‌ده واردر . اشعاری دخی غایتله پارلاق ایمش.

۱۳۰۳ تاریخنده وفات ایدن (شیخ عبد الله نعمی الجباعی) دخی مهم فقیهلردندر . بوتون جبل عامل امر افتاده بو ذاتك اجتهادینی ترویج ایدرلرمش . اشعاری پك آزدر. تألیف فقهیه‌سی‌ده واردر .

بونلردن ماعدا متوالیلرك حال حیاتده بولونان شاعرلری‌ده واردر. بونلردن مرجعیون قضاسنه تابع (خیام) قریه‌سنده تولد ایدن (شیخ عبدالحسین)ی ذکر ایده بیلیرز . بو ذاتك اون سنه‌دنبری نباطیه‌ده اقامت ایدییور ایمش. دیوان اشعاری وارسه‌ده غیر مطبوع ایمش . آثار منظومه‌سی میاننده (دیداقتیك — *Didactique*) . پارچه‌لر بولوندیغی کبی لیریك یعنی نشیده طرزندن اولمق اوزره مرتبه‌لری‌ده وارمش . بو ذاتك مخترعات اخیره‌دن بحث ایدر بر قصیده‌سی صوك زمانلرده صیداده منتشر (العرفان) رساله‌سنده نشر ایدلمش. غزلیاتی دخی موجود ایمش ، شیخ عبد الحسینك مؤلفات فقهیه‌سی‌ده وارسه‌ده غیر مطبوع ایمش . بو ذاتدن ماعدا نباطیه‌لی (شیخ سلیمان ضاهر) ی ذکر ایده بیلیرز . دیوان اشعاری وار ایسه‌ده غیر مطبوع ایمش . بو ذاتك یالکز (العرفان) رساله‌سیله مرجعیونده منتشر (المرج) غزته‌سنده نشر ایدلمش یازیلری واردر .

برده حیاتده بولونانلردن بری‌ده نباطیه‌لی (شیخ احمد رضا) در. بو ذاتك پك آز اشعاری واردر . بعض آثاری مصرده منتشر المقتطف مجموعه‌سنده طبع ایدلمش ایمش . مؤلفاتی میاننده (رساله الخط) ، (روضة اللطائف) (وهدایة المتعلمین) نام اثرلری واردر . بونلردن ایکنجیسی غیر مطبوعدر .

متوالی ادبیاتی حقنده یاپیلان بو خلاصه‌ده بزه کوستریبورکه بو نوع ادبیاتك کندیسنه مخصوص اوصاف ممیزه‌سی موجود اولمادیغی کبی یالکز باشنه بر ادبیات تشکیل ایده‌جك ممتازیتلری دخی بولونامیور . باخصوص تاریخ ادبیاتك معناسی تحدید وآثار علمیه ودرسیه‌یی وتألیف دینیه‌یی اخراج ایده‌جك اولورسه‌ق دوغرودن دوغرویه صنعت (*Art*) موضوعی داخلنه کیره‌جك پك آز شیلر قالیرکه بونلرده عموم عرب ادبیاتنك اولسه اولسه بك ازفاق بر شعبه‌سندن بشقه بر شی صاییلماز . بو شعبه‌نك‌ده نه کبی عوامل تحت تأثیرنده موجود بولوندیغنی اولجه سویلدیکمز ایچون بو ادبیاته شیخ وشریعت ادبیاتی دیمه‌مزده نه قدر حقلی اولدیغمز آکلاشیلیر .

بو ادبياتك تاريخ ادبياتلر ميانٔنده موقعى ايسه صفره يقين اولمق اقتضا ايدر . يالكز (ليريك) بر قاچ پارچه ايله بر تاريخ ادبياته مالك اولدقلرينى ادعا ايده‌ن متواليلريا كيلمش اولورلر . باخصوص بو بحث ايديلن آثارك مطبوع اولديغى‌ده ظن ايتمه‌مليدر . همان همان عموميتله ده‌نيله‌جك درجه‌ده‌غير مطبوعدر . بناءً عليه‌بونلرى متوالى‌ملتنك‌خوشنه‌كيتمش، ذوقى‌تعلق‌ايتمش‌بر آبدهٔ ادبيه‌صورتنده‌تلقى‌ايتمك‌ده صافدوونلقدر . ينه‌اولجه‌سويلديكمز وجهله بعض مقاصد مخصوصه هدف اساسى اتخاذ ايدلمك اوزره وجوده كلن بو آثار آنجق بعض اشخاصه خطاباً وجوده كلمش اولديغى ايچون تأثيرلرى‌ده مسافهٔ ازمان داخلنده بر صفردن عبارت قالمشدر . بونك ايچون متواليلرك ادبيات شيعيه وادبيات‌متواليه ديه‌رك جبل‌عامل‌محيطنى چينلاتديغى بو اثرلره قارشى‌لاقيدانه‌وعامى بر خنده ايله‌مقابله‌ايتمك اقتضا ايدر واونوتماملى دركه متواليلرك حتى هر ملتده اولديغى كبى كندى روح بسيط شخصيلرينى كوستره‌جك كوچوك وبسيط شرقيلرى بيله موجود دكلش . بونك سببنى پك معروف بر سيماى ادبيلرندن صور ديغم زمان بو جوابى آلمشيدم:

— متواليلرده عصبيت قوميه دكل ، عصبيت دينيه واردر ..

بو عصبيت دينيه‌نك معناسى هر حالده اوٕنكى سطرلرمدن اكلاشيلمش‌اولاجغى ايچون بوراده تكرارندن نظر ايديورم . هر حالده سببى هرنه اولورسه اولسون شونى ادعا ايده بيلرم‌كه متواليلرك كنديلرينه مخصوص قاراقته‌ريستيك بر ادبياتلرى‌پك موجوددكلدر .

—٢٣—

صيدا — جديده يولنده

١ — نباطيه دوغرو

برمدتدن‌برى، حيفادن اعتباراً‌باشلايان بر ساحل‌سياحتى، بزى‌ده كيزه قارشى‌نه قادار اولسه لاقيدبراقمشيدى. باخصوص صيدانك نامتناهى مسانه‌لره‌اوزانان صاف مائيلكلرى دخى بزم ايچون چوق اوقونمش وحتى ازبرلنمش بر كتاب شعرك الك آشنا بر صحيفه‌سنه بكزييوردى . اونك خيال نورانيسى بزم ايچون الك صميمى بر رفيق‌معزز كبى ايدى‌كه كنديسندن آيرلمدقجه‌جاذبهٔ محبتى در خاطر اولونامیه‌جغى پك اعلا بيلنيوردى. نه يالان سويليه‌يم . داخله دوغرو ايكنجى بر جولان يابمايه قرار ويرديكمز زمان الك اولا ذهنمه بو آشناى صميمى كلدى . آرتيق‌سه وكيلى‌ده كيزدن آيريلاجقدق . فقطده كيزى صوك بر نظرله كورمه‌دن بوبلدهٔ زمرديندن تباعد ايده‌جكمى هيچ دوشونمه‌يوردم . حالبوكه بو افتراق نه فجيع اولمشيدى ؟ صباحلين دها اورطه‌لق قراكلق ايدى . آرابه

من بزى بردن‌بره الك مستثنا بر آغوش وفاكاردن آيردى ، قايدى ، كوتوردى . وبزنه‌ده كيزى، نه باغچه‌لرى ونه صيدايى بر نظرهٔ وداع ايله تماشا ايده‌مدك . بوتون بو كوزه‌للكلرك اوزرنده صباحك سرين فقط قارالتيلى سترهٔ مبهميتى چوكمشيدى . يالكز سماده‌تك توك پيريلدايان‌صوك ييلديزلر منظومهٔ افتراقى آلتون‌صاچلريله نقش ايديورلردى. آرابه متمادياً شوسه‌يى تعقيب ايديوردى . بر مدت صوكره اطرافمزده‌كى اسمر كولكه‌لر بيتدى . آرتيق صيدانك آغاجلرى‌ده‌نهايت بولمشيدى . بونى متعاقب اوزاقدن بر سس ، ده كيزك سسى ندا حالنده حايقيرييوردى . .

— كوله ، كوله ..

وبزده كيزه اوزاقدن شكرانخوان‌متمادياً اسمر تارلالردن وبالآخره يوقوشلردن‌مرور ايديوردق . حركتمزدن قرق دقيقه چكمشدى كه (ديربسين *Deir Bessin*) كويندن آيرلمشيدق . شيمدى اورته‌لق آيدينلانمشدى . بر ساعت صوكره (نهر الزاهرانى)دن كچدك . واللى دقيقه بر مسافه قطعنى متعاقب (خان‌محمد على)يه واردق . آرتيق كونش رهكذارمزى ياللديزليوردى . بر مدت صوكره صاغ طرفدن (زيفتا) قريه‌سنى ترك ايتدكدن‌صوكره اوزون برايتيش ابله نباطيه قصبه‌سنه وارمشيدق . بو راسى بر ناحيه مركزى ايدى .

نباطيه اويقو مخمورلغى ايله‌پك نظر ربا كورونيوردى. سراپا متواليلرك ساكن‌بولونديغى بو كويده تك‌توك يكى اولر كوزوكيور وقصبه‌نك ايكى طرفى شيشكين بر تپه اطرافنده وبيض برشكلده توسعى پك خوش كورونيوردى . بوراده بر قاچ ساعت قالدق . اولر ، اهالى، طبايع‌هر شئ عينى ايدى . يالكز بوراده سيمالرده دها زياده بر كوزه‌للك جالب دقت اوليوردى .

٢ — نباطيه ناحيه‌سى

نباطيه قصبه‌سى صيدا توابعندن اولوب ٤٠ كويدن عبارت‌و١٥ بيك نفوسه مالك‌اولان شقيف ناحيه‌سنك مركزيدر . نفوسى ٤٠٠٠ راده‌سنده اولوب بونك يالكز ٢٠٠ ى قتوليك ومتباقيسى اسلام شيعيلرندن‌در . قريهٔ مذكوره حبوبات تجارتى نقطهٔ نظرندن پك مهم بر نقطه‌ده واقع اولوب هر پازار كونى كويده قوريلان‌پازارده مرجعيون‌صفد ،حاصبيا وصيدا قضالرندن كتيريلن ذخيره ، حيوانات بقريه وسائره آلنور وصاتيلور . اهالينك زنده كنجلرى شمديكى‌حالده ياعسكر وياخود آمريقاده حال هجرتده اولوب كويى تزيين ايدن كوزل بنالر بر جديده قزانيلان پاره‌لرله وجوده كلمشدر .

شيمدى‌يه قدر شقيف ناحيه‌سندن على التخمين ٢٠٠٠ كنج آمريقايه مهاجرت‌ايتمشدر.

بو مهاجرلرك بر قسمى بر مقدار ثروت جمعنه موفق اولدقدنصكره تكرار مسقط رأسنه عودت ايتمكده‌در. فقط بو كنجلر مملكتلرينه عودت ايتدكدنصكره‌دخى طرز معيشتلرنده ينه بارز برده‌كيشيكلك كوسترمه‌مكده‌در .

نبطيه‌ده حبوبات ومانيفاطوره ايله اشتغال ايدن يوز اللى قدر تاجر موجود اولوب بونلرك بر قسم مهمى مع التأسف تجارتك شرط لاينفكى بولنان صداقت وامنيتله كنديلرينى يك علاقه‌دار كورمك ايسته‌مه‌مكده‌درلر. ا عا ايدلديكنه كوره بيروت قوميسيونجيلرندن ١٠٠٠—٢٠٠٠ ليرالق مال كتيروب‌ده بورجنى تأديه‌يه يناشميان تاجرلر نادر دكلش .

ناحيه‌نك بللى باشلى محصولاتى ذخيره اولوب بونك مقدار صحيحى حقنده معلومات آلمق قابل اولمامشدر . شو قدر واركه ناحيه اهاليسى هر سنه يالكز درت آى قدر كنديى محصوللريله كچنمكده ومتباقى سكز سنه آز ذخيره‌يى هفته پازارينه كلن ذخيره تجارانندن تدارك ايلمكده‌درلر .

ناحيه اراضيسى باد ملكه ، زيتونلكه وباغلره‌زياده‌سيله الويريشلى اولديغى حالده‌اهالينك جهالتندن بر درلو بو كبى زرعيات جسيمه رواج بوله‌مامقده‌در . وقتيله ناحيه‌نك بر قسم مهمى زيتونلقدن عبارت ايكن اعشار اصولنك يك فنا وكويليى باطيررجه‌سنه تطبيقى يوزندن اهالى بوقيمتدار آغاجلرى برر برر كسدى. او صورتله‌كه ناحيه‌ده بو كونكى كونده زيتون آغاجلرى يك اندر بر صورتده اوته‌ده بروده اسكى ثروت طبيعيه‌نك عادتا برر نمونه‌سى حالنده قالمشدر . اعشار اصولنك ناحيه‌ده اجرا ايتديكى تخريباتك درجه‌سى ناحيه‌دن بر ساعت مسافه‌ده‌كى جبل لبنان باغلرينك،زيتونلقلرينك كثرتيله‌قياس اولنه‌بيلور. ناحيه مركزنده ذكور واناثه مخصوص برر ابتدائى موجوددر . برنجيسنه ٦٠—٧٠ ايكنجيسنه ٣٠—٥٠ طلبه دوام ايتمكده‌در . اهالينك معارفه اولان رغبتلرينه رغماً شو ايكى مكتب مع التأسف هيچ بر صاحب‌حميتى ممنون ايده‌ميه‌جك بر حال تذبذب‌وجهالتده‌در . اصلاحلريله سويه‌سى وتحصيلى متين معلملرك تعيينى الزمدر . كويلرك هيچ برنده مكتب تأسيس ايدلمامشدر . مركز قضايه امثالاً ١٣٠٦ تاريخنده تأسيس ايديلوب قبل الحرب وارداتى (٤) بيك غروشه بالغ اولان (نباطيه مقاصد خيريه) جمعيت تدريسيه‌سى ١٣٣١ سنه لغو ايديله‌رك وارداتى محاسبهٔ خصوصيه دور ايدلدى .

مركز ناحيه‌ده «٦٠» بيك غروش واردات وبر او قدر مصرفله بر بلديه دائره‌سى واردر . فقط وارداتك‌قسم مهمنى تشكيل ايدن حيوانات رسومى‌همان‌همان مفقوداولديغندن شمديكى حالده دائرهٔ مذكوره‌نك اجرا آتى يوق كيبدر .

٣ – جديده‌يه دوغرو

اوكله‌يه قدر نباطيه‌ده قالدقدن‌صوكره قصبه‌نك اختيار چارشوسى ، وينه اختيار جامعى قارشوسنده آرابه‌مزه بينه‌رك آيرلدق . شمدى آرابه‌مز ينه مزروع اراضى داخلنده ايلرليور. وفقط كونشك قيزغين آتشلرى آلتنده ينه بر آزيوقوشجه يرلردن‌دولاشيوردى. يولده بر چوق متوالى قادينلرندن بشقه بر شيئه تصادف ايدلميوردى. كونشدن يانان سيمالرنده‌تنا ـبك‌اك واضح نشانه‌لرى‌فرق اولونيور .باخصوص سياه كوزلرك فسون جاذبه‌سى اعتراف اولونيوردى . بو قادينلر اكثريا باشلرينه بياض‌وياخود رنكلى‌اورتولرصارمشلر، بويونلرينه صارى كهربادن وياخود بو نجوقـلردن كردانلقلر طاقشلر، خنـدان وشادان ايلريليورلردى . بو طرفلرك اهاليسنده نه قـدر سوس دوشكونلكى واردى . ماوى ويا قرمزى رنكده‌كى بصمه‌انتاريلرينى‌قالديره‌رق‌بللرينه‌ايليشديرن‌بوقادينجغزلرك‌ايچ‌چاماشيرلرينك كنارنده قيرمه‌لر وحتى دانتلالر كوزوكيوردى . اللرنده طاشيدقلرى بوغچه‌لرك ياپديغى خفيف‌بر انحنا ايله خرامانه قصبه‌يه قوشيور. ويا‌قصبه‌دن آيريله‌رق كويلره كيديورلردى . اورطه‌لق تحمل ايديله‌ميه‌جك درجه‌ده صيجاقدى .رهكذارمزه تصادف ايده‌ن بر اوك قويوسندن بول بر صو ايچركن قارشى طرفلرده يرلرك عادتا آلولنـديكى دويوليوردى . ايكى ساعت قدر بر مسافه قطع ايتدكدنصكره « ارنون »ه واردق . يارم ساعت صوكره قارشيمزده‌كى صره داغلر اوكنده وحتى بزم اوكمزده بويوجك بر وادى كورونمشيدى . صاغ‌طرفده‌يوكسك‌،صرپ‌وديك‌قايالراوزرنده‌سطح بحردن يدى يوز اونبش متروارتفاعنده بولونان « قلعة الشقيف »كوزوكمشيدى .بو قلعه « ١١٧٩ » تاريخندن برى‌موجود ايدى. صليبيون بوراسنه (*Belfort*) نامنى ويرمشلردى . بر مدت صوكره؛ وادى‌يه دوغرو يقينلاشمشدق . بوراسى بويوك « ليتانى » نهرينك مجراسى ايدى .

بو مجرانك منظره‌سى حقيقةً ظريف وسه‌ويملى ايدى . ماوى رنكده‌بر صو، يشيل آغاجلر آره‌سنده‌باشدن باشه مسافه‌لر قطع ايديور ، قارشى طرفده داغلر قات‌قات‌اولمش عظيم بر آنفى‌تياترى آكديريوردى .

آرابه‌مز آشاغى‌يه دوغرو قيوريله قيوريله اينركن هر لحظه منظره دكيشيور ويكى كوزه‌للكلر رونما اوليوردى . بو حال ايچه دوام ايتمشيديكه آرتيق صويك آقديغى يره قاووشمشيدق . بو راسى حقيقةً رنكين (*pittoresque*) بر منظره‌يه مالكدى . باشمزك اوزرنده سمايه سرچكن بر داغ صاغ طرفمزدن يوكسه‌ليور، قارشيمزده عين‌صورتله واديو كسكلكده ايكنجى بر داغ‌بوتون‌حدود بصرمزى‌قاپاتيوردى. بوراسى نه قدر سرين بر كولكه‌لكدى . هم صونه قدر سرعتله آقيوردى . نهايت بر

كوپرونك يانـنه تقرب ايدنجه آرابه‌دن ايندك. بوراسى (جسرالخردلى) نامنى طاشيورمش. بو كوپرو ، وبوصو، بو منظره بزه‌پك مستثنا كوزوكمشيدى . اوزون بر مدت بو صوايله بو اسرار نكيز كوزه‌للك ويشيللكله وبوتون بو سرين كولكه‌لرله مشافه اولدق. تكرار يوله دوام ايدركن اوزونجه سوره‌ن بر كوپرودن كچيور وبورادن صوكره نهر القاسميه نامنى آله‌رق صور صيدا يولنده ده‌كيزه قاووشان بو نهرله ينه دكزه سلاملر كونديريور. ايدك . نهايت بو دفعه شمال وجنوبه ممتد اولان واديـنك شرق طرفنده‌كى داغه طيرمانمغه باشلامشيدق. كذركاهمزده براق بر منبعدن‌صو ايچدكدن‌صوكره ياواش ياواش كيديوردق. بورالرى نه قدرممتاز يرلر ايدى؟ بورانك منظره‌سندن دها ظريف برير خاطر لاياميوردم. باخصوص قارشى طرفـده اوزرنده شاهانه (قلعـة الشقيف) بولونان داغك ارائه ايتديكى لوحه‌لرنه رنكين ايدى ؟ شيمدى صـارى بر رنكـده ايكن قيزاريور ، صوكره ماويلشه‌رك تكرار قوم رنكنى بوليور . بر مـدت صوكـره ارغوانى رنكنى آله‌رق بوتون حدود انظارى شعله لنـديريور بو قاريده‌كى قلعه بز داغى طيرماندقجه كوزه‌للشيوردى . وبز ايـيجه اوزون ساعتلر يوكسلدكجـه اوحالا بزدن دهـا اوستون بديعه‌لر كوستريـيوردى . بز ذهنمزجه تخمين ايديوردق‌كه بو قلعه‌دن دنيايى تماشا ايتمك نه‌خوشدى . بى شبهه بورادن هر ير كوزوكه‌جكدى . اولا ليتانى‌نك مجراسى امتدادنجه شماله دوغرو اوزانان‌ساحهٔ زمرديى ونامحدود كويلرى‌صوكره شرقده واوزاقده بوتون عظمتيله جبل الشيخ (*M. H.rmon*) و(السيبيه) شاتوسى ونهايت جنوب طرفده تاصفده قدر دوام ايده‌ن نفتالى (*Neghtali*) قطعهٔ جبليه‌سى وصوكره بوس بوتون باشقه برطرفدن ومثلا شمال شرقيدن جبل الريحان‌وجنين طرفلرى هر ير كوزوكه‌جكدى.

بز شيمدى متماديا طيرمايركن هپ بو مناظر مخيله‌يى‌ده ذهناً تماشا ايدييوردق .. نهايت قلعه ايله قارشى‌يه كلديكمز زمان قلعه برنك فضى آلمشيدى .. صوكره‌لرى كو-چولمكه باشلايان برقمر كوزه للكيله ياواش ، ياواش حدود انظارمزدن أرييه‌رك سيلنيو-ردى .. شيمدى بر مـدت كورونمز اولمشدى . وبزكاه قصبه‌نك آغاجلقلرى آره‌سندن كاه اينجير آغاجلرى‌ميانندن كچيور ، وجديده‌يه دوغرو‌قوشيوردق. بو ايچه بر زمان دوام ايتمشيدى . نهايت ينه قلعه الشقيف كورونمشيدى .فقط بزدن شيمدى پك اوزاقـلرده ايدى ومسانك ضيـاى حريريسى آره‌سنده كيزله‌نيوردى . آرابه‌مز ايلرله‌دكجه آرتق هرشى غائب اوليور وفقط‌تا اوزاقدن جبل الشيخك ذى وقار ذروه‌لرى بزم يكانه نكهبا-نمز حالنده يوكسليوردى . طاشلق‌واوزون بريولدن‌ينه ايچه بر زمان قطع مسافه ايتدك . نهايت اورطه‌لق تماميله قراريـيوردى‌كه جديده اوزاقـده بر كولكه حالنده بزى آغوشنه دعوت ايدييوردى .

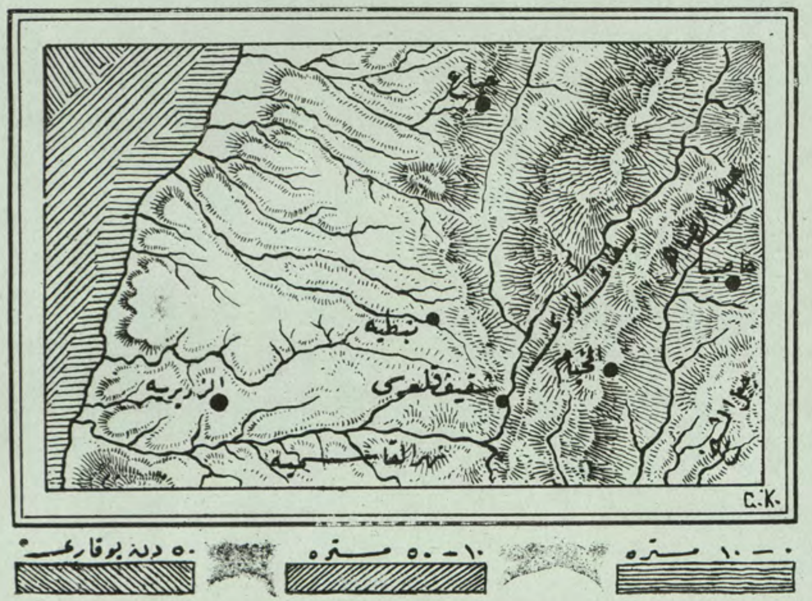

نباطيه - مرجعيون يولنده : (ليتانى - قاسميه) نهرى مجراسى

TÜRK TARİH KURUMU

— ۲٤ —

جدیده

۱ — جدیده‌نك وضعیتی ومنظره‌سی

یکرمی‌اوتوز سنه‌دن‌بری مرجعیون قصبه‌سنك برمرکزی اولمقدن بشقه بر مزیت متقدمه‌سی بولونمایان بوقصبه‌نك اسمی کندیسنه پك‌مطابق ایدی .صاغنده صولنده خفیف میللر یاپارق شمالدن جنوبه دوغرو اوزانان برقطعهٔ جبلیه اوزرنده (جدیده) قصبه‌سی پك ضیا دارکورونیودوی، جبلك شرق طرفدن باشلایه‌رق اورطه‌ده محدب بر شکل آلدقدن صکره نهایت غربه دوغرو تکرار ، فقط بودفعه آز بر میل یاپان بو قصبه‌نك اولری بر برینه صقیشمش اوله یدی هرحالده پك کوچوجك بر یرکورونه جکی طبیعی ایدی . زیرا بتون خانه‌لرك عددی بوراده آنجق بشیوزه یاقینلاشیوردی.

قصبه‌نك وضعیت حاضره‌سی خلاصه ایدلمك لازم کلیرسه اورطه‌لری محدب اوزون بر مستطیله دها دوغروسی نیم‌بر اسطوانه‌یه بکزه یور دیه‌بیلیرز.مستطیلك ضلع شمالیسنه مجاور (دبین) و (بلاط) قریه‌لری بولونیورکه بالخاصه برنجیسی همان همان جدیده‌یه بتیشیك کورونور .

شرق جهتنده‌کی میل (وادی الحوخ) ایله بو اسمده‌کی باغلقلری و (عین الهبابری) ایله (نبع الحمام) صولرینی حاویدر . جنوب طرفنده ایسه (قلیعه) قریه‌سی اوزاقدن کورونور . غرب جهتنده ایسه بویدن بویه (لیتانی) وادیسی وسائره ونهایت ینه غربده (بوبقه) قریه‌سی موجوددر.

جدیده‌نك ناظر اولدیغی محیط اویله تخمین ایدییورم که (قلعه‌الشقیف)قدر کوزه‌لدر. زیرا شرق طرفنده واوزاقدن جبل الشیخك قارلی ذروه‌لری ، شمالده جبل الریحان وجبل البقاع‌وغرب جهتنده‌اوزاقدن (جبل‌الارتون)و(قلعة‌الشقیف) ایله‌اك اوزاقلردن (بحر سفید) کوزوکور. جنوب طرفنده ایسه (جبل‌صنین) واردر . اوزاقلرده‌ووادی داخلنده‌خیال حالنده (حوله) کولی موجوددر . اوته‌ده بری‌ده کورونن (خیام) کی لطیف کویلرك‌منظره‌لری‌ده‌علاوه ایدیلیرسه جدیده‌نك‌نه قدر مشهودات طبیعیه‌جه کوزه‌ل اولدیغی آکلاشیلیر .

۲—جدیده‌نك خطوط داخلیه‌سی

[۱] — **جدیده‌نك سوقاقلری وبنالری** — نا محدود یوقوشلر واینیشلر ، قیو یرینتیلر یاپارق تاصیدادن‌کلن شوسه جدیده‌نك‌اورطه‌سنده نهایت‌بولور . واوراده اوفاق برمیدانجق

وجوده کتیریر. بو اوفاق میدانك اورطه‌سنده‌طاشدن برقاعده اوزرینه موضوع بر طاش ستون واردرکه بونك اورته‌سنده‌کی مقوس دمیر اوزرینه وقتیله بویوجك برلامبه تعلیق ایدیلیرمش. غریبدرکه بشقه بر اثره مالك اولمیان جدیده‌لیلر بوستونه تهکمکارانه (قبر...) دیرلرمش. جدیده‌نك حکومت قوناغی‌ده، جامعی‌ده بو میدان جوارنده‌در. قصبه‌نك غربه متوجه یولی ایسه طارو غیر منتظم بر صورتده دوام ایدر. قصبه‌نك یتمش سکساندن عبارت دکانلری بویول اوزرنده‌در. بوندن ماعدا یدی سکز قدر طریق دها واردرکه بونلر دیك اولمغله برابر طاش ییغیندن باشقه بر شیئه‌تشبیه‌ایدیله‌مز. بوتون بو یوللرك آلدقلری اسملر ایسه موجود اولدقلری محله‌لره کوره تعین ایدر.

قصبه‌ده محله‌لر جهات اربعه‌نك اسمنی طاشیرلر. اسلام محله‌سی ایسه قصبه‌نك شمال طرفنده‌در. جدیده‌نك بوتون أولری لبنان طرزنده یاپلمشدر. مستطیل ویا مربع الشکل بر اوطه‌دن وبر قاتدن ویاخود اورطه‌سنده طاش دوشه‌لی بر آرالق بولونان ایکی کوچوجك اوطه‌لی بررقاتدن عبارتدرلر. جدیده اساساً منحنی ویوقوشلی بر قصبه بولوندیغی ایچون بعضاً اوستی طوپراق وقیرمه‌طاشله اورتوله‌رك بر سیلندرله باصیلان داملر دیکریانی باشنده‌کی یوکسك أولر ایچون حولی وظیفه‌سنی کوررلر. بویله اولان اولرده چوقدر.

اولرك کافه‌سی بویوجك واسمر رنکده قیا طاشلرندن یاپیلمشدر. اکثریسنك خارجه دوغرو آچیلان ایکی قانادلی تخته قاپاقلری بولوندیغی کبی داخلاً‌ده بعضیسنده طولانی دمیرچوبوقلر کچیرلمش وایچریدن آچیلان جام قنادلرده علاوه اولونمشدر. هراوطه ایچون ایکی اوچ اعتیادی پنجره‌دن ماعدا اوطه‌نك یوکسك برنقطه‌سنده کوچوك مستطیل شکلنده فتحه‌لری دها واردرکه بونلره‌ده (قریه) نامی ویریلور. یونلرك اوستی جامله اورتولیدر. صوك زمانلرده بویوجك‌اولرده یاپیلمغه باشلاندیغی ایچون عینی طاشدن برصوفه اوزرنده اوطه‌لر تعدد ایده‌بیلیور. غریبدرکه بو اولرده اك زیاده احتیاجلی اولان برشی بولونامیور. وهرکس اوته‌یه‌بری‌یه قوشارق یابر آغاج کولکه‌سنی ویاخود بر دیوار کنارینی آرامغه مجبور قالیور. هم بوجدیده‌یه مخصوص اك عمومی واك شایان اصلاح بر حالدر.

جدیده اولرندن هربری بر تارلا حالنده بولوندیغی ایچون برچوق اولر بر برندن متفرقدر. بوباغچه‌لر داخلنده طوت آغاجلری وسائره بولونور. بعضاً آغاجلر اولر ایچون بر رحد فاصل اولدقلری کبی طاش ییغینلری وسائره دخی خانه‌لرك آره‌سنی آییره بیلیور. اولردن زمان انشاسی یکی اولانلرك اوستی قرمزی کیره میدله اورتولو اولدیغی کورولور. کوچوجك اولرده آیریجه مطبخ وسائر قسملر آرامامليدر. یمك اکثریا باغچه‌لرده پیشیریلیر. ونهایت قیشین اوطه‌لرك ایچنده اولور.

قصبه‌نك بشیوز خانه‌دن عبارت اولان اولرینك وجهۀ انشائیه‌لری ایسه یا شرق ویاخود غربه اولور، اکثری شرقیدر.

قصبه داخلنده بویوجك مؤسساته تصادف اولونماز. یالکز قتولیك واورتودوقسلره وسائر طوائف مسیحیه‌یه مخصوص کلیسالرله مکتبلر بناسی تك‌توك نظر دقتی جلب ایدر. بو اعتبارله جدیده هم یکی وهم مختصر بر قصبه اولیور. قصبه‌ده اولرك طرز تزیینی پك جالب دقتدر. اکثر اولرده وبالخاصه خرستیانلرك ساکن اولدقلری اولرك دیوارلرنده حکومات اجنبیه‌نك رأس کارنده بولونانلرك رسملری بولونور. فقط بالطبع بونده نه تاریخ نه انتظام ونه‌ده بر مقصد رجحان کوزه‌تیلیر.

بونلردن ماعدا چرچیوه ایچنده ویا ال ایله ایشلنمش نقشلردن یاپیلان چیچکلر آره‌سنده بوتون عائله‌نك فطوغرافلری واردر. وبوراده اك مهم موقع ایسه مطلقا دینی برماهیتی حائز بولونانلره مخصوص اولور. باشنده‌کی هاله‌لریله یسوع ومریم اکثر دیوارلری تزیین ایدر. فقط بورسملر اوقدر مبذولدرکه کویلولك اولوحه‌لرك هرجانبندن آقار. هر اوطه‌ده برماصه بر آیینه وصوکره رنکارنك لامبه‌لر وغریب یاپمه چیچکلرده طرز تزیینك تتمه‌سنی تشکیل ایدر.

[٢] — **قصبه‌نك صولی** — قصبه‌نك کنج واختیار بوتون قادینلری صباح، آقشام شمال‌شرقیده بولونان (عین‌الکبیره) یه قدر کیده‌روصوطولدیررلر. بو اسی اوستی‌قاپالی بر منبعدرکه صوبی ایکی موصلقدن آقار، دورور. برده حیواناته صوویرمك ویاخود چاماشیر ییقامق ایچون ایکنجی بر منبع واردرکه (عین الصغیره) نامنی آلیر. قصبه‌نك جنوب طرفنده اك ایی صوبی حاوی (عین الصفصافه) نامیله بر منبع واردر. ایچمه صوبی بورادن طولدیریلور. بونك‌ده اوستی آچیق دکلدر.

بوندن ماعدا قصبه‌ده داخلنده‌کی اولرده متعدد قیولر بولونمقده‌در. بوقیولرك‌ده صوبی طاتلیدر وایچیله بیلیر. یکرمی اوتوز قدر صهریج دخی موجوددر بونلر اکثریا کیره‌میدلی اولرك یغمور صولریله طولدیریلور.

بوندن آکلاشیلیورکه جدیده، صو جهتندن هیچ بر زحمت چکمز. فی الواقع منبع صولری، یازك صوکرینه دوغرو بر آز، آز الیرسه‌ده اوزمان قیولر امداده یتیشیر. وهر حالده قصبه صوسز قالماز. بالخصوص صولرك محفوظ واساساً قصبه‌نك هواسنك ایی اولمسی دولاییسیله کرك‌صو وکرك هوادخی جدیده‌یه‌بر ممتازیت بخش ایتمکده‌در.

٣ — احوال عمومیه

[١] — **مرجعیونه قضاسی** — مرکز ولایتك جنوب شرقی جهتنده کائن وشمالاً جبل

لبنان ملحقاتندن جزین ، شرقا سوریه ولایتنه ملحق حاصبیا وقنیطره ، غرباً صیدا جنوباً صور وعکا ملحقاتندن صفد قضالریله محدوددر .

قضانك اراضیسی عمومیت اوزره عارضه‌لی ویالکز حوله کولنك اطرافی اووه‌لقدر . شریعه نهری قضانك حدود شرقیه‌سنی وجنوب شرقی جهتنده بالتوسع مذکور حوله کولنی تشکیل ایله بوکوله وشریعه نهرینه منصب اولمق اولمق اوزره بر قاچ چای ودره دخی موجود اولوب میاه جاریه‌سی بولدر .

طاپو قلمنك قیودات رسمیه‌سنه کوره مساحهٔ سطحیه‌سی (٥٤٠) کیلومترو مربعی اولوب بونك ١٠٤ کیلومتره مربعی ملك خانه یرلری ایله تمهٔ سکنالری وباغ وبغچه ساحه‌سنه و ١٣٥ کیلومتره مربعی طاشلق خالی اورمانلغه قابلیتی اولان ویاغیرمنبت اولان اراضیٔ امیریه‌یه ومواته عائددر . دیمك اولیورکه فلاحت وزراعته الویریشلی بولنان اراضیٔ امیریه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی (٣٠١) کیلومترو مربعیدر . اهالیسی ذکور واناث (٢٢٠٣٥) ی اسلام و(٤٧٦٥) ی روم اورتودوقس و ١٤٦٧ سی یهودی قتولیك و ١٣٠٤ ی مارونی و ١٠٧٥ ی پرتستان و ١٠٠ ی لاتین و ٢٧٠ ی یهودی اولمق اوزره (٣١١١٥) نفوسدن عبارتدر. (١٣٣١ سنه‌سی). عموم قضانك ٣٢٥ سنه‌سنده‌کی تولداتی (١٠٤) ووفیاتی (٧٥) و١٣٢٩ سنه‌سنده‌کی تولداتی (٢٢٧) ووفیاتی (١٢٦)اولوب١٣٣٠ سنه‌سنده ایسه تولدات ٢١٩ ووفیات ٧٢ و ١٣٣١ سنه‌سنده ٢٥٦ و (١٠٣)نفوسدن عبارتدر .

شمدی‌یه قدر قضادن آمریقایه ویا سائر جهتلره مهاجرت ایدنلرك مقدار صحیحی نفوس دائره‌سنجه غیر معلوم اولدیغی بیان ایدلمکده ایسه‌ده اجرا ایتدیکم تحقیقات خصوصیه‌یه نظراً شیمدی‌یه‌قدر مرجعیون قضاسندن (١٠) بیکدن زیاده وطنداش مملکتمزی ترك ایله شمالی آمریقایه ، برەزیلیایه ومکسیقایه هجرت ایتمشدر . یالکزه جدیده قصبه‌سی شمدی‌یه‌قدر بویله‌ده (٢٥٠٠) کشی غائب ایتمشدر . اشبو ١٠٠٠٠ کشینك بر ثلثی اسلامدر. مهاجرلرك بر قسم مهمی وطن اصلیسنه بسبتون وداع ایله عالم جدیده تملی بر صورتده یرلشمکده‌در .

قضا عبرانیونك مواقع مشهوره‌سندن اولان شریعه نهری حوالیسندن اولوب فنیکه‌لیلر زماننده زراعتی پك زیاده مترقی اولدیغی ظن اولنمقده‌در . فنیکه ممالکنك کچورمش اولدیغی انقلابات بالطبع بوحوالیده دخی جاری اولوب نهایت سوریه قطعه‌سیله برابر ممالك عثمانیه‌یه الحاق ایدلمشدر .

[٢] — **جدیده قصبه‌سی** — قضا مرکزی جدیده قصبه‌سیدر . اوتوز بش درجه یکرمی درت دقیقه عرض شمالی ایله ١٥ و ٣٣ طول شرقیده وقلعة الشقیفك بولندیغی تپه‌یه موازی

بر جبلك ذروه‌سنده کائندر . جدیده یی صیدایه ربط ایدن شوسه‌نك طولی ٥٥ کیلومترو مربعی وقصبهٔ مذکوره‌نك مرکز ولایته اولان بعدی ٢٢ ساعتدر . ٧٠٠ متره‌دن فضله بر ارتفاعه مالك اولمسی حسبیله قضا مرکزینك هواسی غایت صاغلام اولوب جبل الریحانه، جبل الشیخه ومرجعیونه اولان منظره‌سی پك شاعرانه‌در .

مرکز قضا اهالیسی ذکور واناث ٢٩٧ یسی اسلام ٢١٩٥ ی روم ٨٩٠ ی قتولیك ٣٧٠ ی پرتستان اولمق اوزره ٣٧٥٢ نفوسدن عبارت اولوب ١٣٣١ سنه‌سنده‌کی تولداتی ٦٠ ووفیاتی ٢٣ کشیدر .

پك ابتدائی برحالده بولنمقده اولان جدیده قصبه‌سنك بلدیه‌سی شمدی‌یه قدر مملکت داخلنده شایان قیده تذکار هیچ بر ایشی قوه‌دن فعله چیقارمامشدر . قصبه‌نك پلانی اولمدقدن بشقه سوقاقلری توز ، طوپراق وسیوریلشمش چاقل طاشلریله مالا مالدر . بر یبانجی، قصبه‌ده یکرمی‌وحتی اوتوز کون دخی طورسه سوقاقلرك تقسیماتی حقنده قطعیاً برفکر الده ایده‌مز . بودجه‌سنك واردات قسمی ١٣٢٧ سنه‌سنده (٢٩٢٥٠) و ١٣٣١ سنه‌سنده (١٤٦٩٩) وبوسنه (٣٤٨٨٥) غروشدر . مصارفاتی ١٣٢٧ سنه‌سنده (٤٠١٧٥) وکچن سنه (٢٠٨٧٦) غروشدر . تدقیق ایتدیکمز بلدیه‌لر آره‌سنده اك زیاده دوشوك وعاطل برحالده قالان دائره بو قصبه‌نك اولوب هر حالده اساسلی برصورتده اصلاحه صوك درجه محتاجدر .

[٣] — **امور معارف** — مرکز قضاده رسمی بر اناث وبر ذکور ایله روم اورتودوقسلرك ایکی شعبه‌لی بر مکتب ابتدائیلری دها واردر . بلدیه تشکیلاتنده اولدیغی کبی معارف خصوصنده دخی جدیده قصبه‌سی غریب وعجیب بر منظره ارائه ایتمکده‌در . نمونه ذکور مکتبی معلملرینك اهلیتلی ، درایتلی اولمامسندن دولایی کلمه‌نك بتون معناسیله بر تنبلخانه حالنی اکتساب ایتمشدر . اورایه دوام ایدن (١٢٠) طلبه تربیه تحصیل نامنه هیچ بر شی کورمیورلر. اناث مکتبی دخی پك فنا بر حالده‌در . موجودی ٤٠ ی بیله تجاوز ایتمامکده‌در .

اشبو بوزوق مؤسسات رسمیه‌یه مقابل جدیده‌نك غایت کوزل بر روم ابتدائیسی وار یدی . مکتبك رخصت رسمیه‌سنده وقتیله روسیه حکومتنه ویرلمش اولوب معلم ومعلمه‌لرك معاشاتی روس فلسطین جمعیتی طرفندن تسویه ایدیلور ایدی . موجودی ذکور واناث ٤٠٠ ی تجاوز ایدردی . بنا طائفهٔ روم طرفندن انشا ایدلدیکی حالده رخصتك روسیه حکومتی طرفندن وقتیله استحصال ایدلمسی اوزرینه معارف مدیریتی طرفندن مکتب کچن سنه سد ایدلمشدی. موجودی ذکور واناث ٣٠٠ طلبه‌یه قدر واران پروتستان مکتبی

دخی رخصتسز بولندیغندن تعطیل ایدلدی ایدی . اشبو مکاتب نصرانیه‌نك سد وتعطیل ایدلمسی اهالیٔ محلیه ایچون بر ضربه‌در . اوقومق یازمق بیلن بتون خریستیانلر بوکونکی کونده مکتبسز قالدیلر . مکاتب رسمیه‌مزه کلنجه بونلر هیچ بر وقت شمدیکی وضعیتلریله تلافیٔ ما فات ایده‌مزلر . مکتبك ترقیسی وممکلته ایده‌جکی خـدمت معلملرك ومعلمه‌لرك مقتدر ، درایتلی اولملرینه وابسته اولوب حال بوکه بو مزیتك همان هیچ بریسنی بزم رسمی معلملرمزده مع التأسف مشاهده ایتمك سعادتنه نائل اوله‌مدق . مرکزك معـارف رسمیه‌سی بودرجه بوزوق اولدقدن صوکره کوی مکاتبندن اروجه بحث ایتمك عبثـدر . وضعیت تربیویه باشدن باشه محتاج اصلاحدر . فکرمجه کچن سنه معارف اوغورنده محاسبهٔ خصوصیه قاصه‌سندن صرف ایدیلن (٢٣٠٠٥) غروشك بر ربعی بیله لایقیله استثمار ایدیله‌مدی . عین تخصیصاتله وفقط جدی ومتواصل برسعی ایله دها مفید ونافع نتائج الده ایتمك قابلدر .

[٤] — *محصولات زراعیه* — مرجعیون قضاسنك بللی باشلی محصولی اولوب بتون محصولات زراعیه حقنده الده ایدیلان رسمی راپور بروجه زیر درج اولنور :

جنس محصول	سنه‌ده زرع اولنان محصول (دونم)	النان محصول (کیله)
بغـدای	٣٠٫٠٠٠	١٢٠٫٠٠٠
آرپه	٥٠٠٠٠	٤٠٠٠٠٠
بیاض داری	١٠٠٠٠	٣٠٠٠٠
مصر «	٣٠٠٠	١٥٠٠٠
بقله	٥٠٠	٢٥٠٠
مرجمك	٧٠٠٠	٢١٠٠٠
نخود	٢٥٠٠٠	١٧٥٠٠٠
بورجاق	٢٠٠٠	٦٠٠٠
توتون	٥٠٠	٢٠٠٠٠
زیتون اغاجی	٢٠٠٠٠ عدد	١٠٠٠٠٠ قیه زیتون
باغ	٥٢٦٥	١٠٠٠٠٠٠ کیلو

٤ — *جدیده‌نك احوال اجتماعیه‌سی*

اوچیوز اوتوز بر سنه‌سی نفوس قیدلرینه باقیله‌جق اولورسه جدیده نفوسنك ٣٧٥٢ شخصدن عبارت اولدیغی کورولور . بونلردن (٢١٩٥) ی روم و ٨٩٠ قتولیـك ؛ (٣٧٠) ی پروتستان و (٢٩٧) ی ایسه اسلامدر . حالبوکه بو نفوسك بلکه یاریسی مهاجرت حسبیله

آمریقاده ومصرده بولوندیغی نظر دقته النیرسه جدیده‌نك نه‌قدر اهالی اعتباریله آز بریکونه مالك اولدیغی تظاهر ایدر . جـدیده‌ده بونفوس بوشلغی پك جالب دقت بر حالده‌در . جدیده، همان برسکون وتنهائیٔ مطلق حالنده‌در .

قصبه‌نك اسلاملری سنی‌در . اکثری بسیط بر تجارتله مشغول اولدقلری کبی حیات نقطهٔ نظرندن عمومیتی اعتباریله پك مرفه‌دکلدر . پك قناعتکارانه وفقیرانه‌یاشـایورلر ، دەنیله‌بیلیر . بونلر یکرمی بش خانه قدر کوچوجـك بر کتله حالنده‌در . حتی بونلردن زراعتی اولانلر یوق کبی‌در .

بوسببدن دولایی جدیده‌یه خرستیان بر قصبه نظریله باقا بیلیرز . بناءً علیه کرك روم اورتودوقس وکرك روم قاتولیك جماعتلرینك بویوك بر نفوذه مالك اولدیغی پك قولای تخمین ایده‌بیلیرز .

فی الحقیقه جدیده‌ده بر «مترانخانه» واردرکه بورانك «متران»ی متره‌پولیدی حاصبیا، راشیا، صیدا، صور منطقه‌لرینه‌ده باقار . فقط الك زیاده جـدیده ایله حاصبیاده اقامت ایدر . بو متران پاره طوپلامق اوزره آمریقای جنوبیه، برەزیلیایه‌ده کیتمش ایمش . یدی کشیدن وبر کاتبدن عبارت اولان مترانخانه مجلسی اورتودقس طائفه‌نك ایشلرینه باقیور . ویردکلری اعلاملری‌ده اکثری کندیلری تنفیذ ایدییورلرمش . کلیسایه تابع بر ایتـام صندوغی‌ده واردر . بو قصبه‌نك محتاج معاونت اولانلرینه یاردم ایدییور . بومحتـاج معاونت اولانلرده آنجق ١٠ — ١٥ کشیدن عبارت قالیر . کلیسانك‌ده اوقافی دخی موجوددر وآز چوق پاره‌لیدر . جدیده‌ده اوچ ، درت راهب واردر . بونلرك ازدواج ، عماد ، وفات ، خطبه ، سلام ، مرض زمانلرده معین تخصیصات آلدیغی کبی مترانك‌ده واردات مخصوصه‌سی واردر . یالکز مترانك سنوی تقریباً بیك لیرانی بولیورمش . جدیده‌روم طائفه‌سنك بر ذکور واناث مکتبی واردر . معلمین ومعلماتك اجرتی روسیه‌دن کلیر . بو پاره‌یی (روس فلسطین جمیتی) تأدیه ایدییورمش . بوراده‌کی طلبه وطالباتك عددی درت یوز قدردر . بالطبع طائفه‌نك‌ده بر کلیساسی وبرده قصبه‌نك شرقنده کائن بر مزارلغی واردر .

روم طائفه‌سنك کنجلرنده اوقومق یازمق بیلمه‌ین بر تك شخصه تصادف اولونه‌مازمش . والحاصل بو طائفه هر خصوصاته مرجع اولمق اوزره بالطبع مترانخانه‌یی طانیمقده‌در . وینه بالطبع ایکی بیك نفوسك‌ده بوتون مقدارتی مترانخانه‌نك افکار وآماله معلق اولیور .

جدیده‌ده برده قتولیك مترانخانه‌سی‌وار در . مرکزی جدیده اولوب دائرهٔ نفوذی حاصبیا، راشیا، قنیطره، مرجعیون قراسیدر . بو مترانخانه‌نك أراضیسی، دکرمنلری، املاکی‌ده واردرکه واردات سنویه‌سی ایکی بیك لیرا قدردر . نفس جدیده‌ده بر کلیسا وداخلنده یالکز اوچ

راهب (خوری) واردر. بونلر موظف اولدقلری ایچون وارداتلری اورتودوقسلره نسبةً آزدر. بو طائفهٔ مسیحیه‌نك مکتبلری وسائر تشکیلاتی‌ده موجوددر وبو جوارده روم اورتودوقسلرله موازی کیتمکده‌درلر.

بو ایکی طائفه مقایسه ایدیله‌جك اولورسه قاتولیکلرك دها منور اولدقلری کورولور. السنهٔ اجنبیه بونلر آره‌سنده دها متعممدر.

پروتستانلرك دخی جدیده‌ده کلیسالری وبرده پاپاسلری موجوددر.

جدیده‌ده بو تشکیلات دینیه‌یه مالك اولان بوتون طوائف مسیحیه‌نك حالت اجتماعیه اعتباریله طبقه‌لرینه کلنجه بونلری اوچه آییره بیلیرز.

برنجی طبقه، اوچ بیك لیرادن آلتی بیك لیرایه قدر ثروته مالك اولانلری‌درکه عددی بش آلتی‌یی کچمز. بری تاجر بری اووقات، قالانلری‌ده زراعدر. بونلرك یشادیشلری قصبه اهالیسنه کوره یوکسکدر. هوادار وتمیزاولری واردر. اولرینك اشیاسی‌ده تمیزدر. اکثرینك طرز تفریشی ایسه اوزون ویوکسك مندرلر، اوزرنده سجاده‌لر، اورطه‌سنده ماصالر، آینه‌لر، دولابلر، پرده ودیوارده سجاده‌لر الخ. بو طبقه میانندن بولونانلرده حقیقةً ذوق واردر ویشامسنی بیلر.

ایکنجی طبقه‌یه کلنجه ثروتلری عینی درجه‌ده بولونمقله برابر ذوقلرینك وحالت فکریه‌لرینك هر نصلسه عدم انکشافندن دولایی کرك اوجه وکرك معیشتجه دیکر طبقه‌نك دونده‌در. بونلرك عددی اوته‌کیلر قدردر. جدیده‌نك تجار طبقه‌سنی بومیانه ادخال ایده‌بیلرز. اوجه صیقینتیلری قصبه حالت اجتماعیه‌سنده محسوس بر حالده ایمش.

اوچنجی طبقه ایسه مکاریلر واصنافدر. بونلردن بر قسمی دکان صاحبی‌در. بر قسمی ایسه آنجق جوار عربانلریله آلیش ویریش ایتمکله امرار اوقات ایتدکلری ایچون دکانلری بارکیرلرینك صیرتی‌اوزرنده‌در. بو طبقه‌نك قادینلرندن یوزده‌اوتوزی، ارککلردن ایسه همان یوزده طقسانی اوقومق یازمق بیلیر.

جدیده‌ده عائله حیاتی دیکر محلاته نسبتله بسیط برفائقیت ارائه ایدر. او داخلنده بربرینه ایی معامله ایتمك بوراده عموم ساکنلره شامل بر حالدر. قادینلر یالکز او ایشلریله اوغراشیرلر. ارککلر ایسه تجارتیله‌اوغراشیر، دکانده بولونور ویاخود عربانك یاننه دوره چیقمش اولور. سرمایه‌دار طبقه‌سی ایسه اونده اوطورور. زراع کویلولر واسطه‌سیله زراعتنی یاپدیرر. اراضیلری جدیده‌نك خارجنده‌در.

بوراده پازارکونی بوتون دکانلر قاپانیر. آره‌ده زیارتلر تعاطی اولونور. کزمه‌لر ترتیب ایدرلر. نته‌کیم قصبه‌نك شمال طرفنده بر چاریك ساعت مسافه‌ده بولونان (دبین) قریه‌سنده‌کی باغچه‌لکلره کیدرلر. اوواسی یشیل بریردر، ایچنده صولر آقار؛ ویاخود

قصبه‌نك جنوب شرقیسنده بر چاریك ساعت مسافه‌ده کائن «نبع الحمام» «عین القصیر» یشیللکلرینه کیدرلر. یاخود زماننده اطرافنده‌کی باغلقلر بر تنزه محلی اولور؛ اوزوم وانجیر ییرلر.

جدیده‌نك اسلاملری ایسه جمعه کونی تنزهلرینی یاپارلر. اوکون دکانلرینی آچمازلر. جدیده‌ده ایچکی‌یه ابتلا یوق کبیدر. فی الواقع همان کافهٔ اهالی ایچکی استعمال ایدرسه‌ده بوراده مشروبات فکرلرنجه معقولی تجاوز ایتمه‌مشدر.

قصبه‌ده طرز تلبس دخی برشیوهٔ مسیحیه اکتساب ایتمشدر. بورانك خرستیانلری حیفاده ویاخود بشقه یرلرده اولدیغی کبی سوقاغه اورتولو اوله‌رق چیقمازلر. بونلرك البسه‌لری دها زیاده کویلوجه‌در. وبراتکلك اوزرینه برنیمتن بر کوملك وصوکره آچیق وکوزه باطیجی رنکلر. باشده بریمنی ویا رنکلی بر اورتو... ایشته جدیده‌نك اکثر قزلری وقادینلری بو طرزده‌در.

ارککلرینه کلنجه بونلرده قیصه واکثریا سیاهه‌میال بر رنکده انتاری کیرلر. انتاریلرك اوکلری بالطبع آچیق وهر ایکی طرفی اون بش سانتیمترو قدر کسیکدر. ایاقلرنده اکثریا سیاه برچوراب وبر پاپوش کورونور ویاخود قوندوره. بعضاً انتارینك آلتنده برشالوار کوزکور وبعضاً شالوار انتاریسز کییلیر. کرك انتارینك وکرك شالوارك اوزرنده بر جاکت اکتسا ایدرلرکه بلده‌کی سیاهه یقین قوشاق وباشنده‌کی ینه سیاهه یقین اکری فس ایله بویوك ومائل پوسکول مطلقا بولونور. وبونلر عادتا رهبانیته حاضرلانمش برر هیکل حالنده قصبه‌نك هر یرنده کورونور. ثروتی بولونان طبقه‌لرك ایسه طرز اکتساسی بر آز غربلشمش صاییلیر.

جدیده قصبه‌سنده متنفذان طبقه‌لری یوق کبیدر واقعا آزچوق فساددن استفاده ایدرك تأمین ثروت ویا موقع ایدنلری وارسه‌ده دیکر قضا مرکزلرینه نسبةً هیچ حکمنده‌در. بوراده نفوذك اولماسی کیم نه‌دیرسه دیسون بوراده اسلاملرك ساکن اولمامسندن وخرستیانلرك ایسه آز چوق طوائف مسیحیه رؤساسنك قونترولی آلتنده بولنمه‌لرندن وبوندن ماعدا سویریله‌جك فضله برزنکینلك دخی بولونمامسندن نشأت ایتدیکی قبول اولونابیلیر.

جدیده حالت اجتماعیه‌سنی بوراده خراب ایدن شی مهاجرت مسئله‌سیدر. جدیده نفوسنده مقید اولان ایکی اوچ بیك مسیحیدن بوکون آنجق بیکی متجاوز انسان واردر، قالانلری هپ آمریقاده‌در. آمریقایه کیدن خرستیانلرك اکثری بردها دونمیور. مع مافیه عائله‌سنی آمریقایه آلدیرنجه‌یه قدر بورالره دائماپاره کوندروب معاونتده بولونیور. جدیده‌نك اکثر خانه‌لری آمریقادن کلن پاره‌لرله یاپیلمش صاییلیر. بر قسم مهاجرلر واردرکه پاره قازانه‌رق دونه‌ر بوراده اویاپدیرر. واولنده‌کی پاره‌سنی ییمکه باشلار. پاره

بيتنجه تكرار آمريقايه كيده‌ر . وبرده‌ها آرتيق بورالره دونمز .

جديده‌ده قوجه‌سز قالان، عائله رئيسلرى بولونميان برچوق اولر وقادينلر وچوجوقلر واردر ؛ غريبدركه صورده كورولن مناسبات غير مشروعه مرض اجتماعيسى بوراده لايذكر ده‌نيله‌جك قدر بر هيچدر .

احتمال كه بوراده عنصرك وحدتندن وديكر عناصرك بولونمامسندن نشأت ايديور . ديكر طرفدن جديده‌ليلر ، بوداغ مخلوقلرى بر آزدها حياته قارشى دور بيندرلر. چاليشمغى سه‌ورلر جديده قيزلرينك اكثر زمانلرى ال ايشلريله ؛ دانتلا ، اورمكله فيستو ايشله‌مكله ، چوراب، قوشاق ياپمغله مشغول اولدقلرى كورولور . يوك كوملكلر ياپارلر وهپ چاليشيرلر . ودائما قونترول وتشويق آلتنده بولنمه‌لرى ده اونلرك موجوديتنى محافظه ايديور . باخصوص جديده محيطى داغلق وبر آز منزوى اولمسى ده جديده‌ليلرى صورليلره وحتى صيداليلره بكزه‌تميور . بر ده بوراده‌كى قناعتكارلق دخى علاوه ايديلير وسنوى آنجق ايكى بيك غروشله كچينن كوچوك كويلو عائله‌لرى بولونديغى دوشونولورسه درميان ايديلن ملاحظه‌لرك صحتى تبين ايدر .

٥ — لسانه وادبيات

جديده‌نك حالت اجتماعيه‌سندن بحث ايدركن بوراده ساكن خرستيانلرك آز چوق السنۂ اجنبيه وكرندكلرندن بحث ايتمش ايدك . بو لسانلر ميانده آمريقادن كلنلر استثنا ايديله‌جك اولورسه قالانلرك فرانسزجه بيلدكلرى طبيعدر . فقط بونلرك عددى ده پك چوق دكلدر . قصبه‌ده تركجه بيلن يرليلر ايسه ايكى ، اوچ كشيدر . قالانلرى عربجه سويلر ويازارلر . مع ما فيه عربجه‌نك لسان فصيحنى ده بوراده آرامق بيهوده‌در . بوراده‌كى يرليلر خلق عربجه‌سى قونوشورلر . شيوه‌لرينه كلنجه بوراده ايكى نوع شيوه موجوددر . برى لبنان شيوه‌سيدركه اهالينك ثلثنى تشكيل ايدر . ديكر ثلثانى ايسه اكثرى حوراندن مهاجرت ايده‌رك بورالره كلدكلرى ايچون بونلرك‌ده لهجه‌لرى عربانه شبيهدر . جديده‌ده اوزون اوزاديه بر ادبيات ولسان ادبى ده آراملى‌در . مع ما فيه بو جوارده مستعمل عمومى شرقيلر ويامواللر واردركه بونلر (عتابه) و (ميجانه) ناملريله معروفدر .

(عتابه) لر سرزنش شعرلرى معناسنه ايريك پارچه‌لردر . موضوعلرى ده عاشقانه اولور . عتابه‌لرك اكثريسى محاوره طرزنده دركه عاشق ومعشوقه بيننده تعاطى اولونور بر قاچنى ذكر ايده بيليرز .

— عتابه —

يا بو زالف سواد المرجاناى

وخد البنت حب المرجاناى
يوم فراق ولفى المرجاناى
وصبحت خيال من تحت الثيابا

مالاً ترجمه‌سى

« اى صاچلرى سياه اولان مرجان ، بيلمليسك كه قيزك يناغى‌ده مرجان كبيدر . معشوقمك فراقى بكا پك آجى كلدى . وشيمدى البسه داخلنده بر خياله بكزه‌دم . »

— عتابه‌يه مقابله —

حلى لى الشايله على الكتف غرفاى
وحبى من الجهل ياولف غرفاى
قصدت عيونهم وبشيل غرفاى
عمننو ما من ماء الحيابا..

مألاً ترجمه‌سى

«اوموزلرنده دستيلر طاشيانى سودم . اى سه‌وكيلم ! بيلسه‌ك بنى عشق نه قدر زبون ايتدى . اللرمده دستيلر اولديغى حالده بن ده او كوز (منبع) لرى قصد ايتدم . مكر كه او صو بر آب حيات ايمش .»

— عتابه —

يارأس دوب نوبه ودوب سوساى
وحسه بضامرى نقرات سوساى
انا الكيت ياخلق ادارى الله وسوساى
وما لقيتش رفيق على الهم جابا

ترجمه‌سى

«اى باشم ! سن دائما نوبتلر وسودالر كچيريورسك . وسنك ضربانكك سسى ايچمى بر قورت كبى يپوب بيتريور . بن آرتيق هر كسى نازلانديرمقدن بيقدم . حتى سودادن ده بيقدم . بن نه زواللى يم كه دردمه بر اورتاق بيله بولمادم .»

ميجانه‌لره كلنجه بونلرده حسى پارچالردركه « ميج يابو الميج » الخ ديه‌رك معين بر نقراته توفيقاً سويلنديكى ايچون بو اسمى آلمشدر . بونلردن ده بر قاچنى ايراد ايده‌بيليرز :

— ميجانه —

يا ظريف الطول حبك مطرحو
غمزات عينك فى قلبى يجرحو
بتمون على خيك بسيفك تدبحو
بس العوازل ما تخشش بيننا

مألاً ترجمه‌سی

« ای کوزه‌ل بویلو ! سنك سه وکیك یرنده‌در (لایقدر). کوزكك غمزه‌لری قلبی یاره‌لیور . سنك قارداشكه سوزك کچه‌ر . وقلیجکله اونی یارالارسك . یالكز یابانجیلر آره‌مزه کیرمسون . »

— میجانه —

شوف ظریف الطول واقف علی الشفا
والمحبه آخرتها للحفـاء
وللی یوعد وعد حلو للوفاء
حلی وعدك والمقدر ربنا

مألاً ترجمه‌سی

« داغ کنارنده دوران ظریف بویلویه باق . اونك سه وکیسی صوکره جفـا ویرر بیلیرم . مع مافیه وعد ویرن، وعدینی ایفـا ایتملی‌در . سن‌ده وعدیكی ایفـا ایت . الله تقدیرینی یاپار .»

— میجانه —

یا ظریف الطول عینی یا ظریف
لاضمك ضم الحبق بجواض ریف
وان کان یاعمری لاعندی تضیف
جوه قلبی لاعمرلك مسکنـا..

« ای بویی ظریف اولان ظریف ! ای بنم کوزم . سنی پنجره‌لر کنارنده آچان ریحانلر کبی‌در اغوش ایده‌یم . ای بنم حیاتم . اکر سن اومه مسافر اولمق ایسته مزسه‌ك قلبمده سکا بر مسکن یاپایم » .

جدیده‌ده بوکا مشابه اولمق اوزره سه‌وینج زمانلرنده ترنم ایدیلن بر چوق (عتابه)لری و(میجـانه)لری واردر . بونلرك موضوعلری کوریلیورکه ظریف بویلو ، داغ، کوزه‌للك، صودستیلری الخ.. کبی شیلر اولدیغی ایچون حیاته آز چوق تمـاس ایدییور . بوراده بر حالت روحیه‌یی افاده ایتملری نقطهٔ نظرندن درکه بو شرقیلر مظهر قبول وتحسین اولیورلر.

— ۲۵ —

جدیده — صفد یولی

۱ — جدیده‌ده خالصه

جدیده‌ده قالدیغمز مدتجه همان درت بر طرفی پنجره‌لی ویا قپولی معتزل بر اوطه‌ده اقامت ایدییوردق . جدیده‌لیلرك مهماننوازلغی اولمایه‌یدی بز بوراده پك صیقینتی چکه‌جکدك. مع مافیه بو واسطه ایله تحفیف مزاحم ایتدیکمزه قائل اولیوردق . صباحلین بزی آرتیق جنوب طرفنه دوغرو وکتورمك اوزره، طاشلرله دولو پك دیك بر یولدن کچه‌رك بزی آلمغه کلن اوزون یول آرابه‌سی بزم ایچون پك قیمتدار بر خلاصکاره بکزه‌یوردی .

آرابه‌یه آتلادقدنصکره آرتیق جنوبه دوغرو تکرار شوسه‌یی قطع ایتمکه باشلادق . شمدی صولمزده تا اوزاقلره « حوله » یه‌قدر اوزانان‌دوز اووه‌نك مبدألری کورونیوردی. جدیده‌نك صوك ویاخود ایلك بنالرینی کلیسالری ، مکتبلرینی ترك ایدییوردق . نهایت هر ایکی طرفی وقتیله زرع ایدیلن تارلالرك آره‌سندن کچدك . بر مدت صوکره شوسه‌یی ترك ایده‌رك یولده تصادف ایتدیکمز بر کویك داخلنه دوغرو اوزانان قیالق ،دار وطاشلی بر کذرکاهی تعقیبه باشلامشیدق . بز ظن ایدییوردق‌که بو طاشلق پك دوام ایتمیه‌جکدی . زیرا آرابه قارنجه آدیمله ایلریلرکن ایکی ألمزله آرابه‌یه طوتونمغه مجبور اولمشیدق . یولك فنالغندن پك صارصیلیوردق. آرابه‌نك یووارلانمسی دخی احتمال داخلنده بولوندیغی ایچون حتی بر مدت یایایورومکه مضطر قالمشیدق.

فقط کویدن کچدیکمز حالده حالاً یول عینی بوزوقلقده دوام ایدییوردی . بوراسی بی شبهه بر شوسه دکلدی ، بورایه انسان الی دکدیکنی کوستره‌جك هیچ بر أثر یوقدی . بویول بویله‌جه بر ساعتی متجاوز بر زمان دوام ایتدی . نهایت اینیشلر باشلامشیدی .شیمدی کذرکاهمزده بویوجك قیالر ویاخود قیا انقاضی بولونیوردی . بز چار ناچار آرابه‌دن اینمکه مضطر قالمشیدق . آرابه‌شیمدی بوم بوش، اوزون وفنا یوللردن کچه‌رك کاه اوکمزه چیقیور وکاه اوزاقلرده‌قیالرك آرقه‌سندن آنجق سسنی ایشیدییوردق .نهایت اینیش بیتمشیدی .شیمدی آرتیق مرجعیون اووه‌سنده بولونیوردق . بر مدت دوز ویموشاق بر طوپراق اوزرندن کچدکدن‌صکره بردن بره قارشیمزه پك یکی بر کوی چیقدی بوراسی « مطله »در دیدیلر. صوردق .

— یهودی قولونیلرندن بری ..

جوابی ویرمشلردی . بوراسی بوتون مرجعیون اووه‌سنه ناظر بر کوی ایدی . بوراده بر آزدیك وفقط کنیش وجنوبه دوغرو امتـداد ایده‌ن اوزون بر یول ایله هر

TÜRK TARİH KURUMU

بر بدوی قادینی قیافتی

ایکی طرفنده یکنسق اولر وآرقه‌سنده کوچوجك بغچه‌لر واك کریده تکرار بر رصیره اولر بولونیوردی .

١٨٩٦ تاریخنده تأسیس ایدیلن بو مستعمره بارون روچیلد طرفندن یارم میلیون فرانق صرفیله و(ایشترتمت) طرفندن یاپیلان پلان دائره‌سنده وجوده کلمشیدی . بوراده ایکی یوز یتمش قولون اقامت ایدییوردی . فقط او تاریخدن بری کیمسه بارونه بورجنی اوده‌مش دکلدی . روچیلدك پاره‌لری کمال عافیتله ییمکله برابر بو بویوك یهودی جیب مالیسنك صرفیاتی پك ثمره‌سز قالمشیدی . مطله‌ده ساکن اولان یهودیلرك اویوشو قلق وتنبللکی پك جالب دقت بر حالده ایدی . باخصوص اولرك داخلی سراپا کیرلی وسینکلی ایدی . قصبه‌نك انتظام خارجیسنه نسبتله اولرك ایچی غریبدرکه پك متعفن بر حالده ایدی. مطله‌لیلردن اوقومق یازمق بیلمه‌ین بر کیمسه بولونمادیغی ایچون بوقدر لاقیدی جداً شاشیله‌جق بر حالده ایدی . حالبوکه ایقا جمعیتی بورایه‌ده اهمیت ویرییور . وحتی مطله ایچون طبیب واجزاخانه‌یه وارنجه‌یه قدر مطله‌یی برشیدن محروم ایتمیوردی . حتی بوراده موجود مکتبك اوچ معلمندن هر برینه (١٠٠ -- ١٥٠) فرانق ویرییوردی . بویله اولمغله برابر غالیلهٔ شمالی‌یه تاج اولان بو کوچوك قولونی ایله جنوبی غالیله ویاخود یافا مستعمره‌لری آره‌سنده پك محسوس فرقلر کورونیوردی .

مطله‌ده بر ایکی ساعت قالدقدنصکره اوزون یولی تعقیب ایده‌رك آرابه‌مزینه جنوبه دوغرو یول آلیوردی . قصبه‌دن آیریلیر آیرلماز اسکی یول بوزوقلقی تکرار کوزوکدی . شیمدی ینه اووه‌نك داخلندن کیدییوردق . یول کذرکاهمزده کوچوجك منبعلر آقیور . وبعضاً یولمزده اوفاق قاناللر حالنده رفاقت ایدییورلردی . بر ساعت قدر بویله‌جه طی مسافه ایتدکدنصکره اوزاقدن بعض سیاه چادرلر سزمکه باشلامشدق .

— خالصه‌یه وارییورز . اوزاقدن کورون چادرلر (غوارنه) عشیرتنك اولریدر .

دیدیلر . شیمدی یولمزده سیاهه میال قویولاجورده مشابه اوزون و کنیش البسه‌لر کیین عشیرت قادینلرینه راست کلیور ونظرلر مزله اونلری استفهامکارانه تدقیق ایدییوردق . بر آز صوکره کوچوك بر بحیره حالنده اطرافی سازلقله محاط یشیل بر صو بیر یکنتیسنك کنارینه کلدك .. خدائی نابت بر چمن بر مقدار یان طرفلرینی صارییوردی . شمدی چادرلر زیاده‌لشمشیدی . نهایت چادرلرك آره‌سندن برقاتلی فقط طولانی وواسع بر بنا کوزوکدی . بنانك اوکنده بر چوق قیصراقلر دورییوردی .. غوارنه عشیرتنك رئیسی بوراده اقامت ایدییوردی .

TÜRK TARİH KURUMU

٢ــغوارنه عشیرتی آره‌سنده

[١]ــ **خالصه کویی** ــحوله ناحیه‌سی ١٢ کویدن متشکل وبتون اهالیسی خیمه نشین بولونان غوارنه عشیرتی اولوب بوندن ١٥٠ سنه اول رئیسلری عیسی البراهیم ایله برابر نابلس لواسنده‌کی ام الفحم کویندن مهاجرتله حوله حوضه‌سنی اسکان ایتمشلردی. مواصلتلری اثناسنده بو حوالی سراپا سازلق وبطاقلق حالنده ایدی . قرق بو قــدر سنه‌دنبرو غوارنه عشیرتی افرادی ابتدائی بر اصولله قوروتمه عملیاتنه قیوله‌رق وقابل زرع تقریباً « ١٥ » بیك دونم اراضی اکتساب ایلیه‌رك ایشلتمکه باشلامشلردی. عشیرت رئیس ذکای حادیله مشهور حسین الحاج یوسف البراهیم بوندن ایکی بچق سنه اول تشکل ایدن حوله شرکتنه قارشی غایت سرت بر اسان قوللانیوز ودییورکه:« بیهم وسرسقلر هیچ بر وقت بو قــدر جسیم وفنی عملیات زراعیه وجوده کتیره‌مزلر .بو آدملرك شرکت تشکیلیله امتیاز استحصالنده تعقیب ایتدکلری یکانه غایــه حوله حوضه‌سنی اولدیغی کبی سیونسیستلره کلیتلی بر مبلغ مقابلنده دور ایتمکدر . بز وطنك حیاتیله وکندیمزك منافع مادیه‌مزله طوغریدن طوغری‌یه علاقه‌دار اولان اشبو افکاره قارشو طورمق مجبوریتنده‌یز .»

عشیرت افرادی آره‌سنده تحصیل ابتدائی کله‌سی بیله ایشیدلمه‌مشدر . سنــه‌لردنبرو معارف حصه‌سی نامنه اعانه ویرمکده اولان بو زواللیلره بر ایکی مکتب ابتدائینك کشاد ایدلمسی پك ضروریدر . زیارت ایتدیکمز عشیرت رئیسنك اقامت ایلدیکی خالصه کوینك آرقه‌سنده‌کی طاغك تپه‌سنده صور قضاسی مضافاتندن (حونین) قلعه‌سی یعنی شمال شرقی اوزاقلرنده وشریعه‌نك اساس منابعندن بانیاس چاینك ظهور ایتدیکی جبلك آرقه‌ســنده بانیاس قلعه‌سی دخی مشاهده اولنمقده‌در .

حوله حوضه‌سنده مرجعیون قضاسنه تابع
غوارنه عشیرتنك ساکن اولدیغی ١٢ کویك محصولات سنویه‌سی

جنس محصول	کیلو ایله وزنی
بغدای	١،٠٠٠،٠٠٠
آربه	٤٠٠،٠٠٠
پرنج	١٠٠،٠٠٠
بیاض داری	٥٠٠،٠٠٠
مصر داریسی	١،٠٠٠،٠٠٠
سیسام	٢،٠٠٠
یکون	٣،٠٠٢،٠٠٠

TÜRK TARİH KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

بوندنبشقه حوله حوضه‌سنده تخمیناً ٢٠ بیك غروشلق قارپوز ، قاوون وسبزه زرع اولنمقده اولدیغی کبی تخمینا « ٥٠٠٠ » عدد قاواق آغاجی دخی بولونیور .

[٢]—**غوارنه عشیرتنك احوال اجتماعیه‌سی** — آرابه مزرئیسك اوی‌اوکنده‌دورمشدی. بزاینرکن بوتون عشیرت خلقی بزی استقبال ایدییوردی. صوکره عشیرت رئیسی کوروندی. بزی هرطرفی سجاده‌لرله دوشه‌لی براوطه‌یه کوتوردیلر .نقط کیررکن بر قاچ اوطه‌دن دها مرور ایتمشیدك . بولوندیغمز اوطه‌نك اوچ درت قپوسی واردی‌که بر شیله قپانمیوردی . پنجره‌لری جامسز وده‌میرسز ایدی. بز اوطوردقدن صوکره باشلرنده بیاض کفیه‌لرله‌قالین سیاه عقاللر بولونان ،اورطه‌سی ویانلری آچیق عربکاری انتارلرله‌بر آز اوزونجه‌جا کتلر (ساکو)لر کیین چیپلان آیاقلی عشیرت رئیسلری باغداش قوره‌رق بر صف یاپدیلر . اوطورانلرك کافه‌سی اختیاراولانلردن ایدی.جمله‌سی صاقاللی وبعضاً اوزون صاچلی ایدی .

اوطه‌نك دیشاری‌یه ناظر برقاپوسندن‌خارجی، نظرمزله تفتیش ایدییوردق.بزم کلیشمز اونلر ایچون بر وقعه حکمنده ایدی . آرتیق‌قادینلر قوشیور ، ارککلر قوشیور وآتشلر یانیوردی . بر آز صوکره ، (طیق ، طیق ، طیق) صداسی آهنکلر یاپارق اورطه‌لغی احاطه‌یه باشلادی . شیمدی‌دیشاری‌ده هرشیدن‌اول مسافرایچون‌قهوه احضارایدیلیوردی. عشیرتلر آره‌سنده ایلك ایش قهوه اکرامی اولدیغی ایچون بو مراسم لازمه ایله‌ایفا ایدیلیر وعشیرت‌افرادی بالخاصه قهوه احضارندن ذو قیاب اولدیغی‌ایچون‌قابل‌اولدیغی‌قدربومراسمی اوزاتمغه چالیشیر . هرشیدن اول بوتون بنایی‌واطرافده‌کی چادرلری اولا سیاه بر دومان استیلا ایدر . ودها صوکره آتش چیترداماغه باشلار . (محماص) نامنی ویردکاری‌باقیردن آغیر وبویوك اوزون قوللی برقاشیغه بکزه‌ین‌طاوایی آتشه قورلر، قهوه دانه‌لرینی شیمدی اوزون وانجـه ، ده‌میردن بر قاشیقله قاووور دوروورلر . ونهایت (مهباج) نامنی ویردکاری قالین اخشابدن‌معمول برتخته هاوانده‌قاوورولمش قهوه‌یی دوکرلر.وآز چوق بر دیره‌ك پارچه‌سنه مشابه(یدالمهباج) ایله وآهنکدار طیق‌طیق . طیطیق.. صداسنی اظهار ایده‌رك قهوه‌یی دوکه‌رلر . بو اونلر ایچون هر زمانه مخصوص برعادتدی . قهوه‌نك‌دوکولمسی‌ده اوزون بر مدت دوام ایتدکدنصوکره شیمدی باقر کوکوملر آتش کنارینه‌صیره‌لانمشیدی . دوکولن قهوه‌یی هر برنده قایناتوب دیکرینه سوزه‌رك بو شالتیور و تکرار قایناتیورلر . صوکره بر شیلر دها علاوه ایده‌رك قایناتدیلر . وصوکره کوکومی برالده ، بربری اوزرینه صیره‌لانمش محله قهوه‌سی قیلقلی فنجانلری ده دیکر بر الده طوته‌رق کلدیلر .

وبزه‌قاقوله‌لی، بهارلی،آجی بر داملە قهوه‌صوندیلر.بو ساقیلك تکرر ایتمشیدی.شیمدی

دیشاری‌ده یمکلر پیشیریلیور وغلبه‌لق زیاده لشیوردی .

اوکله‌دن بر ساعت کچمشیدی‌که اوطه‌نك اورطه‌سنه بر یتـاق سردیلر . اوزرینی بر چارشفله اورتدیلر . وبوتون صحنلری دیزدیلر . بوتون حضـار یاتاغك اطرافنده حلقـه اولمشیدی . شیمدی اوکمزده یکرمی‌یی متجاوز صحن‌وطباق واردی . هپمز ألمزله ییدك . تکرار قهوه‌لر صونولدی . رئیس‌ده بر طرفدن بزه عشیرت‌حقنده‌معلومات ویریوردی .

اون ایکی قریه‌دن عبـارت اولان غوارنه عشیرتی ایچه بیوکـدی .بوتون عشیرت بو رئیسه تابعدی . رئیسك نفوذ وحیثیتی بی شبهـه هر درلو تصورك فوقنده ایدی . عشیرتك بر امامی وهر قریه‌ده بر مختـاری‌ده بولونیورمش . امام بعضا نمـاز قیلدیرییور ومختـار ایسه دائمـا تکالیفی صیانت ایلیورمش . عشیرت آره‌سنده تعدد زوجات بوتون شدتیله حکمفرما ایمش . در در زوجه‌سی اولانلر عشیرتك اوچ ربعنی تشکیل ایدییورمش .

بز بوکا مشابه ایضاحاتدن پك ممنون اولمیوردق . عشیرتك آره‌سنده‌دولاشمق واونلرك یاشایشنی رأی العین کورمك ایستیوردق .

شیمدی عشیرتك چادرلری آره‌سنده کزییوردق . بوچادر « خیمه »لر ایکی صورتله یاپیلمشیدی . بر قسمنه« عریشه» نامی ویرییورلردی . «قشق»و« بابیر » تعبیر ایتدکاری سازلردن معمول ایدی . یالکز اوك طرفی آچیق طولانی بر شکلده بولونیوردی . بو خیمه‌لرك سازلری هپ حوله کولینك جوارندن کتیریلیوردی . خیمه‌لر داخلنده ینـه سازدن برحصیر، بر قاچ‌دستی « جره »وصوکره یورغانمسی ویا یتاغمسی بزلر وسـائره بولونیوردی .

مع مافیه‌بعض خیمه‌لربویله دکلدی .اونلر قیش‌موسمنه‌مخصوص‌ایدی . بونلره«بیت‌شعر» دییورلردی. بو نوع‌خیمه‌لرکچی یوکندن‌اعمال ایدیلیوردی.مع مافیه بیچملری«عریشه»لره مشابه ایدی . فقط رنکلری سیاه ومقسی ایدی .

(غور)ده، منحط اراضیده اقامت ایتدکلری ایچون کندیلرینه (غوارنه) دینیلن بو حوله منطقه‌سی عشیرتلری آره‌سنده صنوف وطبقه‌لر دخی موجوددی . بوراده مرتبه اصالت بالطبع ارثی ایدی . وبو موقعی،خیمه‌لرك بو یوکلکی ویاخود کوچوکلکی ایله‌اظهار ایدییورلردی . نته کیم خیمه‌لرك بعضیلری درت‌حجره‌لی، بعضیلری اوچ ونهایت ایکی وبر حجره‌لی ایدی.بوحجره‌لر بر نوع امتیاز صاییلدیغی ایچون عائله‌سی نه‌قدر تکثر ایدرسه ایتسون بر حجره‌لی خیمه‌لره‌مالك اوله بیله‌جك‌افراد عشیرت آنجق دیکر آیری بر خیمه دها انشا ایتمکله بو احتیاجنی تأمین ایده بیلیرمش.

بو متعدد حجره‌لر بیننده دولاشیرکن‌اوته‌ده بریده قیورانان‌چوجوقلره،مزمن‌مالاریادن

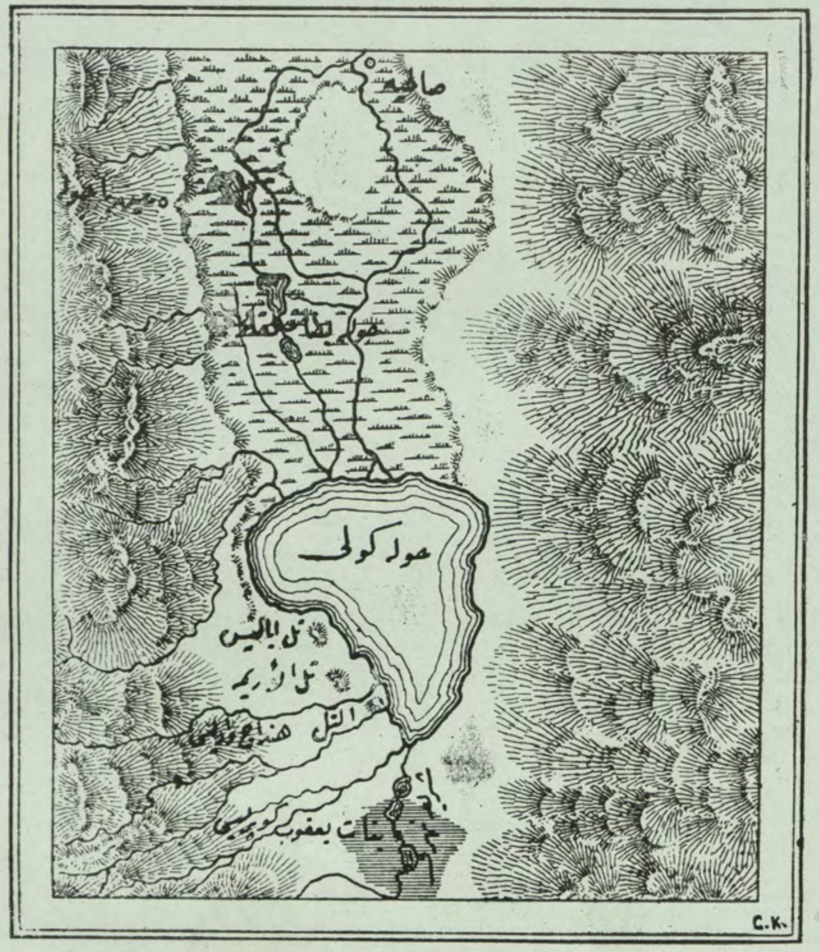

(حوله) كولی وحواری

يوزلری مورارمش قادينلره، سراپا برسيكيردن عبارت قالمش افراده تصادف ايديپوردق. اساساً بورالری، حوله كولك بو حواليسی سراپا صو بيريكنتيلريله مالامال اولديغی ايچون بو جوارده اسكان ايتمك حقيقةً پك بويوك بر تهلكه‌يه قاتلانمق ديمك ايدی . وبونلر متوكل ولاقيد بوكا كويا تحمل ايديپورلردی.

بونلرك ايچنده اوقومق يازمق بيلن احاد درجه‌سنده اولديغی ايچون بالطبع دنيا ايله علاقه‌لری يك يوق كبی ايدی . مع مافيه بو عشيرت تماميله حال بداوتده دكلدی . نيم حضری ايدی . بويله اولديغی ايچون البسه‌لری باخصوص قادينلرك طرز اكتساسی بر آز كويليلره بكزه‌يوردی . غوارنه عشيرتنك قادينلری سياه بر رنكه بويانمش آمه ليقاندن معمول وكنيش بر انتاری يچمنده «غطه»لر كيرلر . بونك اوزرينه بر فراجه قبيلندن اولمق اوزره (فه‌رامالیه) نامنی ويردكاری ينه عينی رنك وقماشدن بر خرقه اكتسا ايدرلر . « غطه»لرك اوزرنده بللرينه « شويحيه » نامیله رنكلی قوشاقلر صارارلر . باشلرنده ايسه « صماد » ديدكلری سياه بر باش اورتو ايله « عصابه » تسميه اولونان سياه قماشدن فقط بورمه‌لی اولمايارق آرقه‌دن اهمالكارانه باغلانان بر نوع عقال قوللانيرلر .

بونلرك يوزلرنده ، دوداقلرينك كنارنده ، باشلرنده ، آياقلرنده ، قوللرنده « دقه » ديدكلری وشملر بولونور .

بز چادرلر آره‌سنده دولاشيركن قادينلرك لاقيدانه كزيندكلری وكاه ايكی قولنه اوزون بر ايپ كچيريلن صود ولودستيلری آرقه‌لرنده طاشيدقلری كوروليوردی. قادينلر خيمه‌لريله « عين الذهب » نامنده‌كی صو منبعنك آره‌سنده‌كی اوزونجه مسافه‌يی هر كون كيم بيليرقاچ دفعه بويله‌جه قطع ايدرلردی .

بو يكنسق منظره بزی آز بر زمان ظرفنده اشباع ايتمشيدی . هنوز قرون ابتدائيه حياتنی امرار ايده‌ن بو بدويلره قارشی ايچمزده درين بر صيزی اولديغی حالده بونلردن تباعد احتياجنی حس ايديپوردق . زيرا بوتون خيمه‌لردن قطره قطره سفالت، زواليلق واضمحلال دوكوليوردی .

٣ — خالصه‌دن جاعونيه

خالصه‌دن ، دهادوغروسی بو عظيم خيمه‌كاهدن آيريليركن بزی تشييع ايده‌ن (غوارنه) رؤساسی هپ بزم ألمزی صيقيور . وفكرلرنجه اكرامده قصور ايتدكلری ايچون نياز صفح ايديپورلردی. آرابه‌مز شيمدی اسكی صارصينتلرينه دوام ايده‌رك اوته‌ده بری‌ده بيريكن عظيم باطاقلقلر آره‌سندن كچيوردی . بز متمادياً «حوله» اراضيسنده قطع مسافات ايديپوردق . بورانك صوبی اوزون اوزادی‌يه ايچمش وپك واضح

تماسلرده بولنمش اولديغمز ايچون مالاريا كوزمزك اوكنده پك قورقونج بر شكلده تجسم ايديورردى . متماديا كنين قاشه‌لرى آليوردق. اورطه‌لق چاير چاير يانيوردى . بز شيمدى تحت البحر بر انحطاطده سياحت ايتديكمز ايچون ايكى ، اوچ ساعت دوام ايده‌ن بو (غور) بزى پك بيتاب براقمشيدى . واقعا كذركاهمز پك شايان تماشا ايدى . تا اوزاقلرده يوكسك داغلرك، جبل الشيخك ذروه‌لرى،صوكره آشاغيده بو يوجك بر حوضه بكزه‌ين بر كول ، نامتناهى عشيرت خيمه‌لرى، هردم يكى بر شكل آليوردى . كاه بر منبعك كنارندن كچيور ، پر اشتها ايچيلن صولره برنكاه تحسرله باقيور وبز قابل اولديغى قدر آز صوايچمكه چاليشيوردق . كاه بورانك حياتيله خيالاً قارشى قارشى‌يه كليور وبر مدت كنـدى كنديمزه دوشونيوردق . وبو يرلردن بر قاچ مرتبه اولسون ذهناً يوكسلمكه چاليشيوردق .

يول آقشامـه دوغرو اوقدر فنالشمشيدى كه آرابه الك صوك بر غيرتله آنجق بر قاچ آديم آته بيله‌جك بر حاله كلمشيدى. بر يهودى مستعمره‌سندن (زبيد)دن كچدكدنصكره يول بر مقدار دوزه‌لير كبى اولدى. فقط تكرار يوقوشلرى طيرمانمغه باشلادق. شيمدى جاعونه مستعمرهٔ يهوديه‌سى اوزاقدن يوكسك بر داغك اتكنده كورونيوردى . قنيطره‌يه متوجه اولان بر شوسه‌دن كچدكدنصكره شيمدى جاعونه‌يه تقرب ايتمشيدك . كونش آرتيق غروب ايديوردى .

جاعونه ايلك نظرده پك لطيف كورونمشيدى . باخصوص قصبه‌نك مدخلنده اپيجه بر مدت دوام ايده‌ن بادملك آره‌سندن بويله بر زمانده كچمك پك دلربا ايدى . بادملك امتدادنجه يول تماميله منتظم وكنيش بر شوسه حالنى آلمشيدى . فقط قصبه‌يه كيرمك ايچون تكرار بر داغه طيرمانمق ، يوقوشلر چيقمق ايجاب ايديوردى . حالبوكه يولده سقطلانان آرابه‌مز يوقوشى چيقاميوردى. اورطه‌لق قرارمشيدى كه بز جاعونه‌نك مدخلنده‌كى اوزون وديك شوسه‌يى ياياقطع ايديوردق . بو اقشام يورغونلغى‌ده بوتون بر كونلك صارصينتى‌يى پك تحمل شكن بر حاله القا ايديوردى . كذركاهمزده بر صيفيه‌يه مشابه اوفق بر يووايه تصادف ايتدك، بو راسى اوتل ايدى . اوتله داخل اولديغمز زمان پك يبانجى سيمالر قارشيسنـده بولنميوردق . ملبس كويى بوتون يهوديلريله تكرار ديرلمشيدى . شيمدى (شابوت) كيجه‌سنك سكونت ديندارانه‌سى ايچنده او بردرلو قايناشا مديغمز رايحهٔ يهوديه ايله مشبوع يتاقلرده بيتاب اوزانيوردق .

٤ — جاعونه

[١]— **يهودى جاعونه** — صفدقصبه‌سنه ناظراولان كنعان داغنك سطح‌مائل شماليسنده

مبنی ویوکسك غالیله استعمار یهودی منطقه‌سنی اداره‌یه مأمور شعبه‌یی محتویدر . بوندن قرق سنه اول صفد یهودیلرندن (فریدمان) و (فانشتاین) نام ایکی یهودی طرفندن کویك بواندیغی اراضینك بر قسمی صاتون آلنه‌رق یواش یواش مستعمرلر اسکان ایدلمکه باشلاندی . فقط امور زراعیه‌ده صرف ایدلمسی لازمکلن مبالغك ندرتی یوزندن مشکلات ظهور ایتمکله اراضیٔ مذکوره رومانیادن کلن مهاجرلره بدل مقابلنده دور ایدلدی . برلین معاهده‌سنه قدر عثمانلیلره تابع ومختاریت اداره‌یه مالك اولان رومانیا حکومتی استقلال تامنی اکتساب ایتدکدن‌صوکره یهودیلره ظلم وتعدیلره بولنمغه باشلادیغندن بونلرك بر قسمی‌مهاجرته قرار ویره‌رك قانادا واکثریتله‌فلسطین‌یولنی‌طوتمشلردی. جاعونه اسکی یرنده اراضی صاتون آلان بو مهاجرلر دخی فقر وسفالته دوچار اوله‌رق محتاج معاونت بر حاله کلدکلرندن نهایت بارون روچیلده مراجعتله کندیلرینه بر آژانس ویرلمسنی رجا ایتدیلر . بارون اسعاف مطلوبلری ضمننده (شایت) اسمنده بر مأموری جاعونه‌یه اعزام ایتدی . وبو آندن‌اعتباراً کوی مزروعاتیله، ابنیه‌سیله مؤسساتیله برابر بارون حسابنه ایشلدلمکه باشلاندی . جاعونه کویی حیفا ویهودیه منطقه‌لرنده‌کی زمارین ، ریشون وملبس کبی‌بیوك مستعمره‌لرك انتظام ومکملیتنده‌دکلدر . عبرانیجه‌سی (روشپینا) کلمه‌سندن دخی اکلاشیله‌جغی اوزره جاعونه‌نك تأسیس ایدلدیکی موقع سراپا صخور ایله مستور اولمسندن وسکانی غیرت ، تشبث وفعالیت خصوصلرنده سائر منطقه‌لرده‌کی‌مستعمره‌لردن پك دون بر درجه‌ده بولنمه‌لرندن ناشی اشبو کوی بر درلو اوروپا مستعمره‌لرینك دوز سوقاقلرینه دلفریب اغاجلی وتمیز اولرینه مالك اوله‌میور .

یوکسك غالیله‌ده بللی باشلی درت قولونی موجود اولوب بونلرله برابر سائر اوفاق کوی وچفتلکلرك اسملری ومساحه‌لری بر وجه آتی بیان اولنور :

یوکسك غالیله منطقه‌سنده‌کی چفتلك وکویلر جدولی

اسامی	قابل‌زرع دونم	غیر قابل زرع »	منازع فیه »	آغاجلق »	یکون دونم
کنعان‌طاغی	٣٢٨١	١٨٦٠٤	٠	٠	٢١٨٨٥
جاعونه	٤٥٥٠	٤١٩٢	٠	٢١٩٦	١٠٩٣٨
مجاوز	٥٧٨	٣٥	٠	٠	٦١٣
ماهنایم	٣٤٥	٣٩	٠	٠	٣٨٤
سمره	٤٤٢	٩٣	١٢	٠	٥٣٥
قبا (اسکی)	٢٤٣٢	٥٨٤	٠	٠	٣٠١٦
قبا (مفروز)	٨٨٣	٣٩٥	٠	٠	١٢٧٨
نجمة الصبح	٩٩٩	١٣٩	٠	١١	١١٤٩
وقاز	١٨٤٨	٣٤١	٠	٠	٢١٨٩
مشمار	٢٧٠٩	٢٦٠٥	٠	١٢٣	٥٤٣٧
تیتبه (مفروز)	٦١١	٦٣٠	٠	٠	١٢٤٥
حیاره	١٠٤٩٦	٨٧٠	٠	٨٠	١١٣٦٦
ملاحه	٧٦٨	٦٤	٠	٠	٨٣٢
مطله	٩٠٣٧	٧٥٤٤	٠	١٥٠	١٦٧٣٣
یکون	٣٨,٩٧٣	٣٦،١٣٥	١٢	٢٥٦٠	٧٦٦٠٠

اشبو کویلرك بر قسمی ایله طبریا منطقه‌سنده‌کی بتون یهودی‌مستعمره‌لری وقتیله بارون روچیلدك پاره‌سیله صاتون آلنمش اولمغله مومی الیهك آدملری‌طرفندن بر مدت طوغریدن طوغری‌یه اداره ایدیلیوردی . فقط بوندن ١٥سنه اقدم بارون فنا حالده خسته‌دوشه‌رك اولومدن قورقمغه باشلامش اولمسی اوزرینه($\mathcal{A}.\mathcal{J}.\mathcal{K}$)جمعیت استعماریه‌سنه مراجعت ایلیه‌رك فلسطینده‌کی مستعمره‌لرك اداره‌سی ایچون بر اتفاق عقد ایلدی . جمعیت مذکوره بارونك سرمایه‌سیله صاتون آلنان اشبو مستعمره‌لرك اداره‌سی‌ایچون آیروجه بر قومیسیون تشکیل ایلدی . بارونك بو صره‌لرده جمعیت استعماریهٔ مذکوره‌یه دور وفراغ ایتدیکی قولونیلر شونلردر :

جوده منطقه‌سنده وزمارین جوارنده « شویه » ، « ام جمال » و « نه کرن » وطبریا منطقه‌سنده مجدل ، دغانه وسائر یهودی قولونیلری ویوکسك غالیله‌ده مطله کویلریدر .

یقین وقته قدر اشبو کویلره هجرت ایدن هر بر یهودی عائله‌سنه ٣٠٠دونملك براراضی بلا بدل تفویض اولنور ایدی . فقط اخیراً ($\mathcal{A}.\mathcal{J}.\mathcal{K}.$) جمعیت موسویه‌سی هر بر مستعمردن دونم باشنه یاریم — بر فرانق قدر بر پاره استیفاسنی شرط قوشمش اولوب فقط بوکا مقابل مستعمر ٣٠—٥٠ سنه صوکره طوغریدن طوغری اراضی‌یه وضع ید ایتمش اولیور .

قولونیلرك حین تأسسنده مستعمرلره خانه ، مواشیٔ وآلات وادوات زراعیه ویریلیور ایدی . فقط شمدیکی حالده هر مستعمرك یاننده حیوانات وادوات زراعیه بولنمسی شرط ایدلمکده‌در . قولونیلرك نفوسی حقنده الده ایدیلان احصائیات :

١٩١٦ -نه‌سنده

		قولون	سربست يهودى
جاعونه كويى	٥٨٢	٢١٧	+ ٣٦٥
زبيد	١٩٦	اكثريسى قولوندر	
جسر بنات يعقوب	١١٥		
مطله	٢٤٧		
يكون	١١٣٥		

صفد منطقه‌سنى دائمى بر ولوله‌يه بوغان، حكومت رجالنى ايشندن چيقلماز اراضى آليم صاتيمى مسائلنده ازعاج ايدن سيونيستلرك بوراده يالكز ١١٣٥ نفوسلرى موجوددر. على العاده بر اسلام كوينده‌كى نفوسه معادل كبى بر شى. فقط بوكا مقابل موسيو اريزونك تعبيرى وجهله «عصرلردن برى مناظر طبيعيه تماشاسندن محروم قالمش اولان بوداغلمش ملتك سويملى؟ اولادى ايچون يالكز يوكسك غاليله منطقه‌سنده (٧٦٦٠٠) دونملك اراضى صاتون آلنمشدر.

مستعمره‌لرك تولدات ووفياتى بروجه زير بيان اولنور:

تولدات

	١٩١٢ — ١٩١٣	١٩١١ — ١٩١٢	١٩١٠ — ١٩١١
جماعونه	١٢	١٤	١٨
مطله	٦	٩	٩
جسر بنات يعقوب	٣	٢	٥
زبيد	٤	١	٨
يكون	٢٥	٢٦	٤٠

وفيات

	١٩١٢ — ١٩١٣	١٩١١ — ١٩١٢	١٩١٠ — ١٩١١
جاعونه	١١	٢	١٥
مطله	٣	٢	٢
جسر بنات يعقوب	١	٥	١٥
زبيد	٢	٩	٤
يكون	١٧	١٨	٣٦

ديمك اوليوركه يوكسك غاليله منطقه‌سنده يهودى مستعمرلرى ١٩١٢ — ١٣ سنه-

سنده سكز و ١٩١١ — ١٢ سنه‌سنده ينه سكز و ١٩١٠ — ١١ سنه‌سنده يالكز آلتى كشى قزانمشدر.

ميليونلر صرف ايتمك، دنيانك اك بيوك غزته ومجموعه‌لرينى الده ايده‌رك اميد يهودينك تسعيدى حقنده مقاله‌لر يازمق، قونغره‌لر عقد ايتمك صورتيله چاليشان سيونيستلرك يوكسك غاليله‌ده الده ايتدكلرى بو حقير عددلرى قاله آليركن (A. J. K) جمعيت استعماريه‌سنك جاعونه‌ده‌كى وكيل عموميسى بولنان موسيو قالواريسكينك درميان ايتديكى شو فكرلرى تخطر ايتمه‌مك ممكن دكلدر:

موسيو قالواريسكى ديبوركه: «هر كسك اغزنده دولاشان يهودى حكومتنك تشكيلى نظريه‌سى مخيله‌مزدن بلكه‌ده اوزاق دكلدر. فقط مع التأسف بونى قوه‌دن فعله چيقارمق مشكلدر. چونكه نفوسمز اشبو حكومتى تشكيله غير مساعددر. شمديكى حالده بزم فلسطينده قولونى تشكيل ايتمكده‌كى يكانه غايه‌مز زراعى بر يهودى ملتنى تشكيل ايتمك؛ ارض موعودده لساننه، عنعنات دينيه ومليه‌سنه مالك دين موسوى سالكلرينى بر آره‌يه طوپلامقدر. بزم اك مقدس آماملز يالكز موسويلرك دينى كتابلرينه منحصر قالمش اولان عبرانيجه‌يى بو مساعد فلسطين محيطنده تنميه وتهذيب ايتمك اولوب شمديكى حالده اشبو منطقه‌نك حاكمنه هيچ باقلماز، سيونيستلر ايچون بوكونكى كونده ياپيلاجق اك مقدس سعى يهوديلرك مادياتنى احيا ايده‌رك ملتنى، ادبيات وعنعناتنى تجديد ايتمكدر.»

[٢] — **اسلام جاعونه** — بو قولونينك جهت جنوبيه‌سنده قرق خانه قدر برده (اسلام جاعونه كويى) موجوددر. بو كوى يهودى قولونيسى ايله مقايسه ايديليرسه او زمان بر نجيسنده‌كى درجهٔ تمدن وانتظام دها فضله اكلاشيلير.

اساساً اسلام جاعونه طرفنه تقرب ايدر ايتمز بوتون قبالغنى تحمل ايده‌رك ديه‌جكم كه انسانى بر آخور قوقوسى قارشيلار. يرده سوپروتى، عفونت.. يهوديلرك اسلاملر ايچون ياپديرديغى ايكى قاپالى چشمه‌نك اوكى كوناكون شيلرله دولو.. بوراده بو اسلام كوينده آرتيق نه يول واردر، نه تميز بر باغچه، نه يشيل بر آغاج، نه اوقاليپتوس، نه بر شى. بوراده اسلاملر چامور اوبالرده، عفونتلى، كيرلى، پنجره‌سز وقويتو بر قولوبه‌ده خسته، بيتكين بر حالده قيورانيور. اوته‌ده تميز براو، هوادار بر باغچه، وصوكره صحتى يرنده، صحتك قدرينى بيلن بر انسان. اوته‌ده سكز صنفلى، منتظم بر مكتب ابتدائى داخلنده (١٩٥) اركك (٩٤) قيز چوجوق اك صوك فنى تدرس ايديور. اسلام جاعونه‌ده ايسه مظلم وغير صحى بريرده برتك خواجه آنجق بيلديكنى بر قاچ سنه‌ده اوكره‌تمكه چاليشيور.

يهودى جاعونه‌ده طرز زراعت شكل فنى‌ده اولديغى حالده، اسلاملر حالا اينكلرك آرقه‌سنده

قوشیور . کندیلرینه دیدم که :

— بو یهودیلری کورمیور میسکز؟ نصل چالیشیورلر، مسعود یاشیورلر. سزده نیچون اونلر کبی چالیشوب بختیار اولمق ایسته میورسکز ؟

اوزمان اسلام جاعونه‌لی جواب ویردی :

— بزم جنتمز وار .

بو سوزه قارشی بالطبع لسانمله برشیٔ سویلمك ایسته‌مدم . فقط کوزلرم بوتون بر هیجانله جواب ویرمشدی . یالکز کوزلرمدن آقان یاشك بیلمم که اونلر فرقنده‌می ایدیلر .

٥ — جاعونه‌ده صفده

ایکی کیجه‌دنبری جاعونه‌ده بولونیوردق . آرتیق صفده حرکت ایتمك زمانی کلمشیدی . بزی صفده کوتورمك اوزره کله‌جك آرابه‌یی بکلیوردق . هنوز اوکله یمکنی ییمشدك که اوتل صاحبی کولومسه‌ین سیماسیله بزی اوداسنه دعوت ایتدی :

« سزی بر آز اکلندیره‌یم . برپارچه رسملر، لوحه‌لر ، قارت پوستاللر کوستره‌یم »

دیدی . بز اولا دیوارلری سیر ایدییوردق . یهودی متمادیاً رسملره اشارت ایدییور وبزه ایضاحات ویرییوردی :

— ایشته بو (هر تسل) ك رسمی، اسکی سیونیست رئیسی .. بوده (ماقس نورداو) ك رسمی، سیونیستلرك یکی رئیسی . بوغروپ سیونیست جمعیتنك در . یانده یوکسکده‌کی رسم مشهور یهودی شاعری (بیالیق) ك رسمی در . اورته‌ده کیلر، بری یهودی هیکلتراشلرندن بری . دیکری ده مشهور معمارلرندن در . شو طرفده‌کی صیره رسملر، یهودی مستعمره‌لرینك رسمی در . روشپینا ، (جاعونه) ، میشمارایارده‌ن (*Garde de jurdain*) جسر بنات یعقوب ، یسود، (زبید) . الخ

بز دیوارلرده‌کی رسملری اکمال ایتمشدك . شیمدی قارت پوستال مجموعه‌سنی تماشا ایدییوردق . برچوق شیلر کوزمزك اوکندن کچیوردی . بوتون معابد موسویه ، بلاد موسویه ، موسوی سیمالری، موسوی ایده آللری ، والکباشده ترشه وبیاض رنکده واورطه سنده خاتم سلیمان اشارتی بولونان یهودی علامت ملیه‌سی : بایراق .

او اثناده آرابه‌مز کلمشیدی بز آرابه‌یه آتلارکن بی شبهه وقتمزی غائب ایتمدیکمزه قائلدك .

شیمدی آرابه ، متمادیاً کنعان داغنده انحنالر یاپیور . ومتصل طیرمانیوردی . موقعمز یوکسلدجه منظره کوزه للشیوردی . شیمدی اوزاقلرده جبل الشیخ ، بوتون مرج الحوله برکولکه کبی . حوله کولی وصوکره طبریا نواحیسی اوزاقدن کوموش برحوض

حالنده طبریا کولی دها صوکره اوزاقلره قدر امتدادایده‌ن نامحدود کوچوك، بویوك داغلر کوزوکیوردی . بر ایکی ساعت قدر قیرمزی طوپراقلر اوزرنده دیك یوقوشلرده قطع مسافه ایتدکدن صوکره آرتق کنعان داغنك جهت جنوبیه‌سنه کلمشیدك . یاواش یاواش اینیوردق . بر آز صوکره صفد قصبه‌سی کوزوکدی . وبر مدت صوکره منتظم برشوسه ایله صفدك ایلك بناسی پیشکاهندن کچیور وینه تپه‌لر آره‌سنده دونه دولاشه صفده داخل اولیوردق .

— ٢٦ —

صفد

١ — صفدك وضعیتی ومنظره‌سی

أسمر وبویوك قایالقلردن عبارت اولان کنعان داغنك جنوب غربی اتکنه ملاصق اوفاق برتپه واردرکه سطح بحردن ارتفاعی (٨٣٨) مترو اولدیغی ایچون همان درت طرفه نظارت کامله‌سی واردر . صفد قصبه‌سی ایسه بر طرفدن جبل کنعانك ذیل غربیسندن باشلایه‌رق خفیف وادی‌یه دوغرو برمیل یاپدقدن صکره تکرار یوکسلیر . وصفد تپه سنك اطرافنده داغیله‌رق کنیش بر محیط دائره حالنده بویوکسکلکك اقسام علویه‌سنی احاطه ایدر . شرق طرفندن بو تپه‌نك ملاصق اولدیغی جبل کنعان دخی بولونماسه یدی الك اوزاق افقلره قدر امتداد ایده‌ن اووه‌لرك، تپه‌لرك و کوللرك وبوتون عوارض طبیعیه‌نك اورطه‌سنده صفد قصبه‌سی بر آشیان معلایه بکزردی . بویله اولمقله برابر انحای ثلاثه‌سی آچیق اولان صفدك، شمال جهتندن مرجعیون وصور قضالری اراضیسنه وجنوبدن طبریا کولنه ، غوربیسانه ، غربدن ایسه صیره ایله (جوق) ، (زبود) (جرموق) داغلرینه ناظر بر منبر شعر ومحاسن اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملی در . کنعان داغی اتکلرندن صفد تپه‌سی، بوتون باغلریله ، وآغاجلریله بوتون یشیللکلریله ویکی بنالرینك الك ظریف رنکلریله ملون وصدفلی برقبه‌یه پك مشابهدر . باخصوص وادیدن باشلایارق طبقه طبقه یوکسلن کنعان قسم صفدیسی الك زنکین والك ذی حیات بر آنفی تیاتر (*Amphithéatre*) ی پك اکدیرر . وبو ایکی قسم هردم آووج آووج رنکلر و کوزه‌للکلر اتحاف ایده‌رك بربرلرینه تودیع اسرار ایدرلر . صباحلین کونش طلوع ایدرکن صدف قبه‌نك اوزری کونا کون نقشلرله بزه‌نیر . بوتون اولرك داملرندن قایارق محیطی صاران دومانلی بر ضیا طوفانی آلتنده قصبه ذی مآل بر سیمای حریری‌یه دونه‌ر . هله

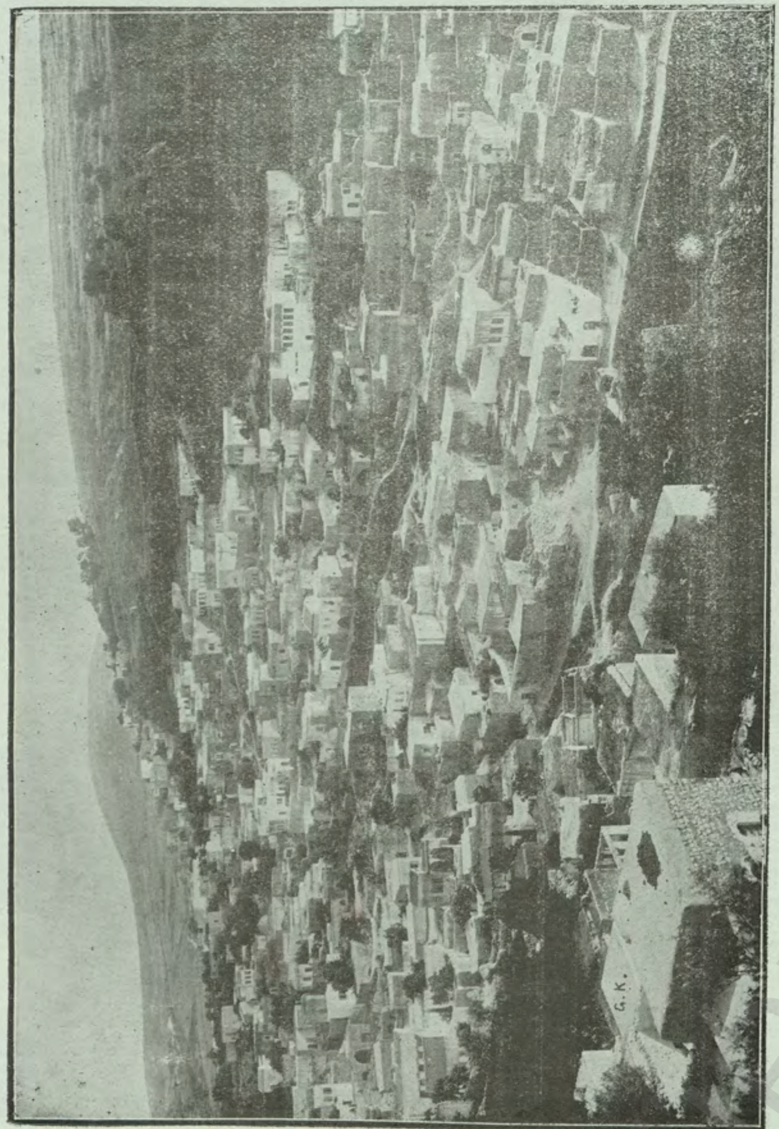

صفد

آقشاملری غروبك صاریشین، آلتون ایشیقلری كنعان اتكلرنده داغیلیركن بوتون اولرك جاملرنده نورانور طلسملر ویا اسرار آلود افسونلر بلیرر . وبی شبهه هر ایكی صفد هرزمان ایچون شاهانه وكوزه‌لدر. باخصوص كیجه‌لین كندیسنی احاطه ایده‌ن اومكوكب قبهٔ لاجوردی نه قدر وسیع وعلوی اولور. یاز كیجه‌لرنده مهتاب بودالرینی صمدانی بر نور ایله ییقاركن نه‌قدر شعشعه دار ولطیف كورونورسه قیشین دخی اكتسا ایتدیكی سترهٔ بیضا ایله اوقدرسه ویملی ودلربا، جاذب وسحار بر حالده نمایان اولور .

خلاصةً دیه بیلرزكه صفد هردم بدیع بر كرسیٔ استغراقدر .اونك مستثنا بریلپازه‌یه بكزه‌ین نسیم ربیعیسی نه قدر ممتاز ایسه داغلرده اوغولدایان شدید روزكارلرنده دخی بر عظمت واحتشام واردر . صیف وشتاسی نه‌قدر كزیده ایسه ربیع وخزانی دخی اومرتبه نوار ودلربادر .

٢ — صفدك خطوط داخلیه سی

[١] — **صفدك بنالری وسوقاقلری** — كرك كنعان داغی اتكنده‌و كرك اصل صفد تپه‌سنده بولونان قسملر داخل حساب اولدیغی تقدیرده‌درت بیكه قریب خانه‌یه مالك اولان وهر حالده اون ایكی بیكی متجاوز بر نفوس بارینديران صفدك، عكا لواسنك اك بیوك بر قصبه‌سی اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملیدر .

صفدی ، وضعیت طبیعیه‌سی اساساً ایكی بیوك قسمه آییرمشدر . مع ما فیه عمران ووسعت نقطهٔ نظرندن كنعان أتكلری ایكنجی درجه‌ده قالیر . صفدك جبل كنعانده اوچ بیوك محلاسی واردر . جاعونه‌دن كلیركن صفدك ایلك كوزوكن أولری (حارة الاكراد) ی تشكیل ایدر . وقتیله بوراسی كردلر طرفندن اسكان ایدلمش اولدیغی ایچون بواسم ویرلمشدر . ویالكز بوراده ایكیوز خانه بولونیور . بوقسمك اورطه طرفلرینه (حارة الدبابیه) واك صوك قسملرینه (حارة الجوره) نامنی ویررلر . حارة الجوره‌نك بر قسم اولری وادی‌یه‌دوشه‌ر . بومحله‌لرك بویوكلكی ایسه ایلك محله قدردر . بورالرده‌كی اولرقات‌قات بولنیور وجمله‌سنك جبهه‌لری صفد تپه‌سنه متوجه اولیور . صفد تپه‌سنك اك یوكسك برنقطه‌سنده صیلبیون زماننـدن قالمه بر قلعه‌نك خرابه‌لری بولوندیغی ایچون بورالرده‌ (اراضی القلعه) اسمنی ویررلر . بوقسمك اطرافنده دائراً مادار زیتونلقلر وآغاجلقلر واردر . دها صوكره (اراضی القلعه) نك جنوبنده وحارة الجوره‌یه مقابل اولمق اوزره (حارة البرج) بولونیور . وقتیله بوراده بر برج بولوندیغی ایچون كندینه بو اسم قونولمش ایمش . یوز خانه‌یی متجاوز اولان بو محله ایله برابر دیكر اوچ

TÜRK TARİH KURUMU

محله‌یه بردن (صو اوین) دیرلر. صفدك حكومت قوناغی حدودده بولونیور . عینی زمانده قلعه قسمیله صواوین آره‌سنده بر كوپرو دخی موجوددر. دها صوكره ینه جنوب طرفنده (حارة جامع الاحمر) غربنده (حارة الوطـا) و (حارة السوق) كلیر. صفدك دكانلری صوك محله‌ده‌در . عددی ایكیوزی تجاوز ایتمز . صفدك قلعه‌یه یقین قسم غربیسنه (حارة القلعه) اسمنی ویررلركه صفدك اك شرفلی محله‌سی بوراسی ایمش . بونلردن ماعدا (حارة الیهود) یهودی محله‌سی كلیر كه بوده ایكی قسمدر . بری آشكنازلرك محله‌سی كه شرق طرفده. دیكری ایسه سه‌فاردلرك محله‌سی كه، بوده غرب شمالیده كائندر . والحـاصل بوتون اولر، مقطعی بر قطع ناقص اولان تپه‌نك اطرافنده بولونیور ، جمله‌سنك وجهۀ انشائیه‌لری‌ده بالطبع مختلف اولیور . بو اعتبارله وصیره ایله طبریه نواحیسی ، جرموق داغلری ، صور اراضیسی ونهایت كنعان ساحه‌سی صفدك عمومی منظره‌سنی تشكیل ایلمكده‌در .

بو محله‌لرك ایچنده اك معموری حارة القلعه‌دركه بوراده طرز جدیده انشا ایدلمش یوز خانه واردر . برده صفدك اوته سنده بریسنده اسكی ایكن اصلاح وطرز جدیده تقریب ایدیلن اوچ درت یوز كره میدلی خانه دها استثنا ایدیله‌جك اولورسه قالان اولرك هپ بیاض طاشدن معمول واولرینك اوستی صیوالی اوله‌رق قدیم بر طرزده انشا ایدلدكاری كورولور . بو اولرك قسم اعظمی بربرینه اوقدر ملاصقدركه صفدك بوتون مساعدۀ موقعیه‌سنه رغماً بی ضیا وبی هوادر .

باخصوص یهودیلرك ساكن اولدقلری اولر برابزبه حالنده‌در . هر اوك دامی اوزرنده سوقاقدن كچه‌رك یورومك قابل اولابیلیور . حتی بعض اولر واردركه طاوانلردن سوقاغه آچیلان پنجره‌اردن آنجق ، ضیا آله‌بیلیورلر . بناءً علیه سوقاق كنـارلرنده كوروان نا محدود ، قاره فرجه‌لر موجوددركه بونلر یهودی اولرینك پنجره‌سنی تشكیل ایدرلر .

دیكر طرفدن حارة الجوره‌ده برر اوطه‌لی اولر داخلنده صفدك برقسم اهـالیسی اسكان ایتمكده‌در . بوراسی شبهه‌سز بر اودن زیاده هرشیئه بكزه‌ر .

اولرینك داخلنده‌ده قصبه‌ده بش اون او استثنا ایدیله‌جك اولورسه نه مفروشات نه انتظام نه‌ده تمیزلك برشی آرامامليدر . بو اعتبارله صفد قصبه‌سی پك كریلرده قالمشدر .

صفدك دكانلری ایسه غایت ألیم بر منظره ارائه ایدر. جمله‌سی راطب وكیرلی طوپراق حالنده‌در . همان همان عمومنك قاپاقلری یاندن آچیلیر واخشابدر . جمله‌سی معروف شرق قالایجی دكانلرینی اكدیررلر .

صفدك اولری اكثریا بر رقاتلیدر . ایكی قاتلی اولانلری مستثنا قبیلندندر . یكی یاپیلان بنالر باخصوص اجنبیلر طرفدن انشا ایدیلن فرانسز وانكلیز خسته‌خانه‌لری ایله برقاچ مكتب بناسی جداً ظریفدر . بعض یكی اولرده نظر دقتـه آلنیرسه صفدك بوتون كوزه-

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

لکی آنجق بوندن عبارت قالیر .

دیکر طرفدن صفد آز چوق اسکی بر قصبه اولدیغندن ماضیدن قالمه‌تك توك بنالری بولونیور . نته‌کیم صفد حکومت قوناغی دها صوکره (جامع الیونس) ، (جامع الاحمر) (جامع السویقه)، (جامع الجوقداری)، (جامع غارسیدنا یعقوب)،(جامع خفاجه)» (زاویة الصدر)ناملرینی طاشیان جوامع ومساجد بنالریله یهودیلرك اون اون بش حاوراسنی وبونلردن ماعدا بر ایکی حمامی دها حساب ایدرسه‌ك صفدك بنالری حقنده برفکر اجمالی الده ایدلمش اولور.

قصبه‌نك سوقاقلرینه کلنجه صفدده بللی باشلی بر جاده اولمق اوزره قلعه‌نك برقاچ دقیقه آلت طرفنده وبوتون تپه‌یی مدوراً قطع ایده‌ن یکانه شوسه‌سنی ،(طریق الغزاوی)ی ذکر ایده‌بیلیرز . برده (طریق المیدان) نامنده‌کی شوسه واردر . بوده کنعان داغندن کچه‌رك جاعونه‌یه قدر کیدر . باشلیجه یوللری بونلردر .

ایکنجی درجه‌ده (جامع الاحمره) موصل (طریق جامع الاحمر) واردرکه بویول تعقیب ایدیلیرسه طبریایه قدر کیدیلیر . وادینك داخلنده‌کی (طریق عین الحمره) ایسه قصبه‌نك بر آز اوزاغنده کائن (جب یوسف) ه ایصال ایدر .

قصبه‌نك دیکر یوللری ایسه اکثریا طریق الغزاوی‌یه موازی‌در. بونلردن ماعداسی ایسه بعضاً بوکا عمود بعضاً منحنی یوللردرکه غایتله فنادر . صفدك بوتون بوکوچوك یو- للرینك اکثری طاشله دوشه‌لی بولنمقله برابر صعب المروردر .بو یوللرك بویوك جاده‌لردن مدخللری غایتله تهلکه‌لیدر . یول اوزرنده برقاچ کوچوك ودار باصاماق کورور سکزکه کوچوجك اولرك طاش مردیونلرینه بکزه یورلر . بونلر یولدر . ویاخود یوللرك مدخللریدر. بو باصاماقلردن اینرکن اولردن صیزان پیس صولره وآقینتیلره تحمل ایتمك وا کثریا بورونکزی قاپاته‌رق کچمك مجبوریتنده بولونورسکز. بو اعتبارله صفدك اکثر یو- للرندن کچمك ایجه بر مهارته متوقفدر .

[٢] — **صو وتنزه محللری** — صفدك صویی قصبه‌نك شرقنده وبر چاریك ساعت اوزاغنده کائن (عین الرومانه) (وعین اللبویه) نامنده‌کی ایکی کوزدن کلیر. هر ایکی منبعك صویی قیالی بر محلده برلشدکدن صوکره تیمور بورولر ایچنده قلعه‌نك جنوب شرقیسنده بولونان ایکنجی خزینه‌یه کلیر. اورادن بوتون مملکته تقسیم ایدیلیر . بوللرده یکرمی قدر طلومبه واردرکه اهالی بورادن صودولدور . بعض مبانی عمومیه ورسمیه‌ده معابده‌تك توك شعبه‌لری بولونمقده‌در . مع مافیه موصلقلرنده اوکه‌دن صوکره صو بولونماز . وبو صو، آنجق ایچمك ایچون قوللانیلیر . بوندن ماعدا هر اوده اکثریا برر صهرنج واردرکه یاغمور صولریله

دولدیریلیر وبو صهرنجلرك صویی او ایشلرنده قوللانیلیر .

برده مملکت خارجنده (عین العافیه)، (عین الحاصل)، (عین الزرقاء) نامنده‌کی کوزلر واردرکه جوارنده بولونانلر کاه بوصودن ایچرلر . وبعضاً بوستانلری بونلرله صولادرلر .

قصبه‌ده یکرمی اوتوز قدر قویو دخی موجودایسه‌ده صولری طاتلی دکلدر .

***

صفدلیلر هر آقشام قصبه‌نك شمالنده کائن فرانسز وانکلیز خسته‌خانه‌لری جوارنده‌کی (غزاوی) محلنه کیدرلر . بو راسی آز چوق وسیع بر کذرکاه ،بر میدان قبیلندن‌در. هرنه قدر نه یشیللك ، ونه‌ده برمنبع یوقسه‌ده بورانك منظره‌سی حقیقة پك کوزه‌لدر .

جنوب جهتنده وحکومت قوناغنك الت طرفنده (رجوم) دینیله یره‌ده چیقارلر. بورادن بوتون طبریا ساحه‌لری تماشا ایدیلیر. اساساً بورادن دوز کیدلمك شرطیله طبریا کولنه‌ده آنجق ایکی بچق ساعت مسافه‌ده ظرفنده واریلیور .

ینه تنزه مقصدیله صفدلیلر قلعه‌یه چیقارلر .بوراسی هوادار بر خرابه حالنده‌در .وقتیله قلعه‌نك اطرافنده خندقلر وبرجلر دخی وار ایمش . فقط (١٢٥٠) تاریخنده‌کی زلزله ایله بوتون قلعه‌نك اقسامی خراب اولمش ایدی . حتی شمدی‌یه قدر آثار ماضیه‌یه تصادف اولونیور . جنوب وشرق طرفلری بالاخره زیتونلق اتخاذ ایدلمشدر . بوراده انجیر واوزوم باغلری‌ده بولونیور .

صفدلیلر بوبغچه‌لره وباغلره کیدوب بعضاً تنزهده بولونورلر. باخصوص ایلك بهارده جوارده بولونان (عین الوحوش) ، (عین الزیتون) ، (بیریا) محللرینه کیدرلر ویاخود کنعان داغنه چیقارلر.

٣ — صفدك احوال عمومیه‌سی

[١] — **صفد قضاسی** — صفد قضاسی عکا سنجاغنك منتهای شمال شرقیسنده کائن وشمالاً مرجعیون جنوباً طبریه شرقاً قنیطره ، غرباً عکا وصور قضالریله محدوددر. اراضیسی معلومات عمومیه قسمنده بر تفصیل بیان ایدلدیکی وجهله عارضه‌لی وطاغلرله بونلرك آره‌سنده‌کی وادیلردن عبارت اولدیغی حالده اکثر طرفلری اشجار ایله مستور ومنبت و محصولداردر .

قضا داخلنده بحیرة الحیط اسمنده بر کول موجود اولوب درونده بر قاچ نوع بالق صید اولنور .وادی القرن ،شریعه، وادی المطاحن نهرلری دخی قضا داخلنده جریان واراضی‌یی اسقاوارواایلر .

طاپو دائره‌سنده‌کی قیوده کوره قضاده اوچ درلو اراضی موجود اولوب تفصیلی شو وجهله‌در: اراضیٔ امیریه ٢٣٠٠٠ واراضیٔ موقوفه ٣٢٥٠ واراضیٔ موات ٢٣٧٥٠ که جمعاً (٥٠٠٠٠) دونمدن عبارتدر . بونلردن اراضیٔ امیریه ایله اراضیٔ موقوفه قابل فلاحت وزراعت اولوب اراضیٔ موات ایسه زراعتدن ، سکاندن خالی بر حالده بولنمقده‌در .

اهالی ذکور واناث (٢٢٧٤٧) یسی اسلام و ٢٠٣٧ قتولیك و ٦٠٧٩ ی یهودی و ١٠١٩ ی مارونی و ٣٣٠ ی روم و ٢٢ یسی پروتستان واوچی لاتین اولمق اوزره (٣٢٢٣٧) نفوسدن عبارتدر . دیکر بر تخمین رسمی‌یه کوره قضانك مساحه‌سی ٧٥٠ کیلومترو مربعنه قریبدر . کورو شدیکمز منور کنجلرك تخمیننه کوره (رسماً تحقیقی قابل اوله‌مدی) صفد قضاسی سکاننك تقریباً یوزده اونی آمریقای شمالی وجنوبی‌یه هجرت ایده‌رك اوراارده معیشتلرینی تأمین ایلمکده‌در .

[٢] —**صفد قصبه‌سی**— قضا مرکزی صفد قصبه‌سیدر . عکانك ٤٥ کیلومترو شرقنده ومرکز ولایتك ١٣٥ کیلومترو جنوب شرقیسنده وشفا عمر وناحیه مرکزینك ٣٥ کیلومترو شمال شرقیسنده واقع وشریعه‌نك ١٥ کیلومتر غربنده کائندر . سطح بحردن ٨٣٨ مترو مرتفع بر جبل اوزنده مبنی واطرافی باغ وباغچه‌لر وزیتونلقلرله محاط اولمقله هواسی لطیف وجیددر . غالیله‌نك اك یوکسك موقعی صفد قصبه‌سی اولوب تپه اوزرنده خراب قلعه‌دن کورونن منظره غایت لطیفدر : جهت غربیه‌ده (١١١٤) متره ارتفاعنده‌کی زبود وبتون فلسطین قطعه‌سنك اك یوکسك طاغی اولان جبل جرموق (١١٩٩ م .) بولنمقده واوزاقلرده وادی الطواحین مشاهده اولنمقده‌در . جنوب طرفلرنده طابور وجنوب غربیده کارمل طاغلری نظر دقتی جلب ایتدیکی کبی جهت شرقیهٔ جنوبیه‌ده طبریه کولیله برابر جهت شرقیه‌سنده‌کی سلاسل جبال وشرقده جولان وحوران داغلری مشهوددر .

قصبه اهالیسی ذکور واناث ٧٠٧٧ یسی اسلام و ٥٢٥٦ یسی یهودی و ٣٨٢ یسی قتولیك و ١٥ ای روم و ٢٢ پروتستان و ٣ ی لاتین اولمق اوزره (١٢٧٥٥) اولوب سنوی تولدات ووفیاتی بر وجه زیر بیان اولنور :

تولدات

	١٣٢٥ سنه‌سی	١٣٢٧ سنه‌سی	٣٢٩ سنه‌سی	١٣٣١ سنه‌سی	یکون
اسلام	٩٩	١٠٠	٨٥	٣٠٨	٥٩٢
یهودی	١٤٧	١٨	٤٨	٣٣	٢٤٦
خریستیان	٢	٠	٧	٦	١٥
یکون عمومی					٨٥٣

وفیات

اسلام	٤٩	٤١	٦٤	١٣٠	٢٨٤
یهودی	٣٦	٨	٤٢	١٢	٩٨
خریستیان	٠	٢	٩	٠	١١
یکون عمومی					٣٩٣

[٣] — **تاریخچه** — صفد ویا تعبیر قدیمله صافه‌ت قصبه‌سی تورات شریفده مذکور ومشهور اولان محللردن ویهودیلرجه مقدس اولان درت شهردن بری اولوب غار یعقوب نامیله مشهور بر بیت الحزن واردرکه موسویلر بوکا پك بیوك قدسیت اسناد ایدرلر .

قصبه میلادك ١٨١٩ و ١٨٣٧ تاریخلرنده شدتلی بر زلزله‌یه معروض قالوب ایکنجیسنده اهالیسندن (٥٠٠٠) کشی تلف واثاری حالا موجود اولان قلعه‌سی خراب اولمشدر . قصبه پك اسکی اولوب خیلی زمان اهل صلیبك ضبطنده قالمش اولا صلاح الدین ایوبی و ١٢٦٦ تاریخ میلادیسنده مصرده اجرای حکومت ایدن ممالیك بحریه‌نك دردنجیسی اولان بیبرس (ملك الضاهر) طرفدن استخلاص اولنمشدر . شریعه نهرینك حوله ایله طبریا آره‌سنده‌کی (جسر بنات یعقوب) نامیله مشهور اولان کوپری‌یی ، حضرت یعقوب علیه السلامك نهرین بیننده‌کی رجعتنه دائر تورات شریفده مندرج اولان فقره‌یی اساس اتخاذ ایدوب بعضلری نبی مشارالیهك مذکور کوپریدن مرور ایلمش اولدیغنی ادعا ایدرلرسه‌ده کرك بو کوپرینك کرکسه او جوارده‌کی جسیم خانك اون دردنجی عصر میلادی آثارندن اولدیغنی بعض مؤرخلر دلائل مقنعه ایله اثبات ایلیورلر . ١٣٢٦ سنهٔ هجریه سنه مخصوص اوله‌رق قلمه آلنان بیروت سالنامه‌سنك ٣٥٤ نجی صحیفه‌سنده‌کی فقرهٔ آتیه‌یی درج ایتمك مناسبدر :

نابلسه بش وجنین قضاسی مرکزینه ایکی بچق ساعت مسافه‌ده بولنان عرابه قریه‌سی قربنده (دوقان) نام قدیمله تورات شریفده مذکور والیوم (حفیره) نامیله متعارف اولان موقعده بر قیو موجوددر . (بئر یوسف علیه السلام) دینیلیر . نابلس قصبه‌سی جوارنده دخی بویله بر قیو موجوددر . صفدده دخی (جب یوسف علیه السلام) نامیله بر قیو موجود اولوب مقدما اوزرینه قبه یاپدرلمش وبو قائمقاملقدن کوندریلن رسمی سالنامه‌نك صفد قضاسنه عائد قسمنه علاوه ایدلمشدر . آنجق حضرت یعقوب علیه السلامك ارض کنعاندن بولنان نابلسده وممکلتك منتهای شرقیسنده بر حزن خانه‌لری موجود واولاد کرامندن اکثریسنك نابلس جوارنده مدفون اولمسنه وحضرت یوسف علیه السلامك مصردن کونددکلری کوملکلرینك نبی مشار الیهه محل وصولی اولان

جب يوسف عليه السلام

ارتاح قریه‌سی نابلس مضافاتندن طول کرم قصبه‌سی جوارنده وقیونك موقعی دخی حزن‌خانه جهتنده وقصبه‌یه یکرمی اوتوز دقیقه مسافه‌ده واو وقتده موجود اولان وشمدی شام جاده‌سی دینلان طریق عام کنارنده بولنمسنه نظراً نبی مشار الیهك محل اقامتی نابلس ومذکور قیونك (بئر یوسف علیه السلام) اولمسی احتماله قریب ووقعه‌نك صورت جریانی دخی بونی مؤید کورونیور .

***

صفددن اوچ ساعت مسافه‌ده کائن (مایرون) کویی احتوا ایندیکی بر چوق یهودی عالملرینك مزارلریله یهودیلر نظرنده پك عالی موقع احراز ایتمش‌در . تلموده دخی ذکری کچن اشبو میرون قریه‌سی یهودیلرجه اك زیاده تقدیس ایدیلن مواقعدن معدود اولوب بوراده ایری طاشلردن انشا اولنمش جنوب دیوارندن بشقه بر شی قالمیان سیناغوغ خرابه‌سی موجوددر . اشبو دیوارك بر قپوسی وبرده اوچ متره طولنده یکپاره طاشدن یاپلمش تملی موجوددر . معبدك یاننده علمای موسویه‌دن (رابه‌ن یوحنان صاندلار) ومزارلغك ایچنده تورات شریفك تفسیرینی قلمه آلان (شمعون بن یوحای)ك مزارلری موجوددر . بر آز اشاغیده (رابه‌ن هیلله‌ل) ایله ۳٦ شاکردك مزارلری قیالر ایچنده اویلمش یدی قبه‌لی بر اوطه‌ده بولنمقده‌در . بوتون بو اولمش عالملرله برابر یاتان یوزلرجه اولولر، برنجی عصر میلادی رجالندندر . یهودیلر هر سنه ۳۰ نیسان افرنجیده میرون مزارلغنده طوپلانه‌رق بر طرفدن آه وفغان ایدرلر . دیکر طرفدن مخصوص یاقیلان مواد دهنیه شعاعاتی آلتنده شمعوننك قلمه آلدیغی تفسیری تلاوت ایدرلر .

[٤] — **امور بلدیه** — صفد قصبه‌سنك بلدیه وارداتی وسطی اوله‌رق بیك لیرایی تجاوز ایتمکده اولدیغی حالده شیمدی‌یه قدر بو دائره طرفندن حتی یوز لیرالق بر شی یاپلمامشدر . بودجه قانونی موجبنجه بلدیه مأمورلرینه ویریله‌جك معاشات وارداتك خمسنی تجاوز ایتمامسی ایجاب ایدرکن سائر قصبه‌لرله برابر صفد بلدیه مامورلرینه وارداتك همان همان نصفی معاش نامی آلتنده توزیع اولنمقده‌در . الیوم قائمقامك دلالتیله بلدیه‌جه بر کوپری انشا ایدلمکده‌در. ایلروده وارداتك مساعده‌سی نسبتنده قصبه‌ده بر ملت باغچه‌سی ویانی باشنده بر اوتل وبر غازینونك انشاسی همان همان مقرر بولنمشدر . ۸۳۸ متره ارتفاعنده بولنمقده اولان صفد قصبه‌سنك اعماره اولان قابلیتی پك زیاده‌در . تپه‌سنی اسکی وخراب بر قلعه اشغال ایتمکده اولان تلك اطراف اربعه‌سنه انشا ایدلمش وفقط همان همان بتون قصبه سفیل ، حفظ الصحه قواعدینه تماميله مغایر قلبه‌لردن تشکل ایتمشدر . صفدك بویله کریده قالمسنه سبب یوق دکلدر . نفوسنك بر قسم مهمنی اشغال ایدن یهودیلر ۱٦ نجی

عصر میلادیده پولونیای روسیدن هجرتله صرف بو مقدس شهرده اولمك غایه‌سیله بو شهری اسكان ایتمشلردی واوقت موسویلره مخصوص بیوك بر مكتب انشا ایده‌رك بوندن برچوق علمای موسویه نشأت ایتمشدی . حضرت مسیحك بورایه نزول ایده‌جكنه اعتقاد ایتملری اوزرینه قصبه‌یی طولدیران بو تنبل یهودیلر وطن اصلیلرینی صرف دینی واخروی برغایه ایله ترك ایتدكلری ایچون یك‌ده حیاتك اذواقیله علاقه‌دار كبی كورونمیورلر . بر قسم جزئیسی تجار ومتباقیسی اوروپادن كلن اعانه‌لرله كچنن سیناغوغ مداوملرندن مركبدر .

[٥]— **امور معارف** — مركز قضا ایله برابر بتون ملحقاتده (١٠) رسمی و(٢٢) غیر رسمی مكتب موجوددر . نفس صفد قصبه‌سنده بری انا مكتبی اولمق اوزره ذكور ایچون اوچ واناث ایچون بر ابتدائی مكتبی بولنمقده‌در . برنجی ذكور ابتدائیسنك موجودی یو زاللی وایكنجینك ٧٠ طلبه‌در . انا مكتبنه ٦٠ چوجق دوام ایتمكده‌در . یقینده ایكی‌یه تفریق ایدیله‌جك اولان اناث ابتدائیسنده (١٥٠) طالبه مقیددر . بوندن بشقه رسمی اوله‌رق سعسع ، ترشیحه ، حسینیه ، فرعم ، جسن ، دیشوم نام كویلرده برر ابتدائیه مكتبی تأسیس اولنمش ایسه‌ده معلملر صدره شفا ویره‌جك اقتدارده دكلدر . اساساً بتون صفد اسلاملری معارفه قارشو پك بیكانه داورانیورلر . ملل غیر مسلمه مع التأسف سائر یرلرده اولدیغی كبی دها زیاده مترقی واویانیقدر .

بالاده عرض ایدیلن غیر رسمی (٢٢) مكتب ابتدائیدن ١٣ ی دول محاربه‌یه منسوبیتلری ویاخود رخصتسز اولملری حسبیله مسدداولوب متباقیسی الیانس و جمعیتلریله اوستریالیلر وآلمانلر طرفندن اداره ایدلمكده‌در . اشبو مكتبلره الیوم ٤٨٠ ذكور و٤٠٢ اناث دوام ایتمكده‌در . مداومینك اكثریت عظیمه‌سی موسوی ملتنه منسوبدر .

[٦] — **احوال زراعیه** — قضانك بالعموم اراضیسی بالاده عرض ایدلدیكی وجهله عارضه‌لی وطاغلرله بونلرك آره‌سنده‌كی وادیلردن عبارت اولدیغی حالده اكثر طرفلری اشجار ایله مستور ومنبتدر . محصولات سنویهٔ وسطیه‌سی بر وجه زیر بیان اولنور :

جنس محصول	سنه‌ده زرع اولنان (دونم)	آلنان محصول (كیله حسابیله)
بغدای	٥٠٬٠٠٠	٢٠٠٬٠٠٠
آرپه	٦٠٬٠٠٠	٤٨٠٬٠٠٠
بیاض داری	٥٬٠٠٠	١٥٬٠٠٠

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

بقله	٥٠٠	٣،٥٠٠
مرجمك	٧،٠٠٠	١٧،٠٠٠
نخود	١٢،٥٠٠	٢٠٠،٠٠٠
بورجاق	٦،٠٠٠	١٢،٠٠٠
یكون	١٤١،٠٠٠	٩١٧،٥٠٠

اشبو محصولات زراعیه‌دن باشقه صفد قضاسنده (١٥٠٠٠) عدد زیتون آغاجیله (٢٢١٨) دونملك باغ موجود اولوب اولكیسی ٧٥،٠٠٠ قیه زیتون یاغی وایكنجیسی ٥٠٠٠٠ كیلو شراب و ١٨٠٠٠ كیلو راقی حاصل ایتمكده‌در. بتون صفد قضاسنده (٨٢٠٠) كچی وقیون موجوددر.

٤ — صفدك احوال اجتماعیه‌سی

[١] — **حیات اجتماعیه** — صفدده صوك ایستاتستیقلره نظراً اون ایكی بیك نفوس یاشیور. بونك نصفی مسلمدر. نصف دیكرینك یوزده سكسان بشی یعنی تقریباً بش بیكی یهودی ومتباقیسی ایسه قتولیك، مارونی، ولاتین‌در.

صفد خرستیانلرینك نصفی آمریقایه مهاجرت ایده‌رك اوراده توطن ایتدیكی ایچون شمدیكی حالده پك آز مسیحی واردر. مع مافیه موجود اولانلری‌ده بوتون صفدلیلره نسبتله منوردر. منتظم مكتبلرده تحصیل ایتمش وحیاتك قدرینی اوكرنمشدر. قسم اعظمی متوسط بر ثروته مالك وتجارتله مشغولدر.

صفدك اسلاملرینه كلنجه اكثریسی تجارتله واصنافلق ایله كچنیرلر. مع مافیه پك دون بر سویهٔ عرفانلری واردر. ایچلرنده یكرمی بش قدر جامع ائمه وخطباسی ایله حكومت مأموریتنده بولونمش اون اون بش مأمور ویكیدن مكتبدن نشأت ایتمش ویا مكتبده هنوز تحصیلده بولونان یكرمی بش قدر كنجدن بشقه متباقی قالان قسم اعظم اهالی جهالت كثیفه ایچنده‌در. ایچلرنده اوقویوب یازانلر پك محدود بولوندیغی كبی توركجه‌یه واقف اولانلری مفقوددر.

قصبه‌ده نقده قارشی بویوك بر مجلوبیت بولوندیغی ایچون ایكیشر اوچر بیك لیرالق نقدی بولونان یكرمی اوتوز كشی قدر واردر. بونلرك بو نسبتده‌ده اراضیسی واملاكی دها موجوددر. فقط بالطبع صفدلیلرده اكثریت عظیمه فقر وضرورت ایچنده‌در. هله (حارة الجوره) ده اوطورانلر پك شایان ترحم بر حالده‌درلر.

صفدلیلردن بش آلتی كشی واردركه اوینه دقت ایدر. تفریش ایدر ویشامسنی بیلیر. دیكرلری ایسه آز چوق بر بدوی حیاتی كچیریورلر. صفدبر طرفدن یوكسك بر تپه‌اوزرنده

بولوندیغی واوكا موصل اولان طریقلر دخی صعب المرور اولمغله برابر دیكر طرفدن وسائط نقلیه‌جه پك فقیر بولوندیغی ایچون بالطبع خارجله اولان مناسباتی محدود اولمق یوزندن سویهٔ اجتماعیه‌جه پك دون بر حالده قالمشدر. صفدلیلرده دین خصوصنده پك عظیم بر تمسك موجوددر. صفدك جامعلری اكثریا لبالب دولودر. اكثر اولرك دیوارلرینی آیات كریمه واحادیث شریفه دولدورر.

بویله اولمغله برابر سیل حزوشان موسویه قارشی بر بلدهٔ اسلامیه حالنده قالامشدر. صفدده اسلاملرك عائله حیاتی پك كریلرده بولونیور. بالخاصه اسلام قادینلرینك تحصیل اعتباریله هیچ بر قیمت عائله‌ویه‌لری یوق ایمش. هله یوللرده اسلام قادینلری پك محترز كورونورلر. باشلرینه كچیردكلری صاری وسیاه چیزكیلی ویا سراپا سیاه چارشفلرك اوجنی بر اللریله طوتار وبر تك كوزلرینی قاپایاراق یورورلر. یولده بر اركككه تصادف ایدر ایتمز اكثریا یوزینی دیواره دوغرو چویرر ودورور. اركككك كچمه‌سنی بكلرلر. اوندن صوكره یوللرینه دوام ایدرلر.

صفدده زنكین طبقه‌نك اكثری تجار اولمق حیثیتله پك محسوس نفوذ واستبداد ارائه ایتدكاری كورولمز. مع مافیه بوراده نفوذ بعض غریب شكللره استحاله ایتمشدر. نته كیم نفوذ بعض مأموریتلر واعضالقلره بولنه‌رق قولایجه تزیید ثروت ایتمك ویاخود كندیلرینی آكلار ومقتدر كوستره‌رك حكومته ویا بلدیه‌یه عائد بعض دینلرینی بلا تحصیل براقمق كبی شكللرده كوزوكورامش. هرحالده دیكر یرلرده‌كی نفوذه نسبتله صفده حیزلی بر نظرله باقیله بیلیر.

قصبه‌نك زنكین طبقه‌سندن ماعداسی مكاره‌جی، اودونجی، عمله حالنده چالیشیرلر. ودائما فقیر بولونورلر. بونلر پك قناعتكار وحتی ایچه مسالمتكار بر طرزده یشارلر.

صفد قصبه‌سنده تجارتك قسم اعظمی ایسه یهودیلرك ألنده‌در. فقط صفد یهودیلرینی اقسامه آییرمق وسرمایه دادلری وایش كوج صاحبلرینی راهبلردن تفریق ایتمك لازمدر. ایش كوج صاحبلرندن اكثریسی فعال وغیوردرلر. قازانمانك یولنی هریرده اولدیغی كبی بوراده بویوك موفقیتله بیلمشلردر.

مع ما فیه یهودیلرك طائفهٔ رهبانیه‌سی پك فجیع بر حالده‌در. صفد قصبه‌سنك طبریا، قدس، حبرون كبی یهودیلر عندنده بر موقع قدسیسی واردر. مسیحك ده بالنهایه صفدده ظهور ایده‌جكنه قائل اولورلر. بونك ایچوندركه مواقع مختلفه‌دن یهودیلر بالخاصه مهاجرت ایده‌رك بوراده اولمكه كلیرلر. بناءً علیه یشامق ایچون دكل اولمك ایچون كلن بیكارجه قادین، اركك اختیار یهودی صفدك الك كیرلی بر طبقه‌سنی تشكیل ایدرلر. اوزون صاچ وصقاللریله قطعیاً ییقانمیان سیمالرینك كیرلیلكی البسه‌لرینك كیرلیلكی، یاغلی یاقالرینك، قوللرینك منظره‌سی، باشلرنده‌كی سالدیده قوجه‌مان سیاه

یهودی قیافتی

شابقه‌لرك حالی واوشابقه‌لر آلتنده آرقه‌دن کوزوکن کیرلی ، یاغلی تاقیه‌لرك منظره‌سی پك ألیمدر . بونلر اللرنده بر تورات ویا بر تلمود سوقاق باشلرنده ویا اولرینك قاپولرنده، یاصاماقلرنده هر یرنده اوطورور ، اوقورلر ؛ اللرینی یقامازلر. اولرینی نه تمیزلرلر. ونه‌ده تمیزلتیرلر . سوپرونتی‌یه، عفونته اهمیت ویرمزلر . بونلرك اولرندن ، محله‌لرندن کچیلدیکی زمان دویولان قوقویه تحمل انسانیتك فوقنده بر قوته احتیاج کوسترر. یمك‌یری اوزرلرینه سیلرلر .اوستلری هردرلو حشراتك مرکز طبیعیسیدر .وبی شبهه‌بوتون بو دوشوکلکك معناسی زهددر، تقوادر. بو اعتبارله‌صفد یهودیلرك نظرنده خرستیانلرك (خالکیدیکیا)ده‌کی (آینه‌روز)مناستری کبی‌در .مستقبلك نورانیت‌یهودیه‌سنی‌اداره ایله موظف«آ ئیقا»جیلیر بوراسنی وبوتون دوشوکلکی کوردکلری حالده مماشات ایدییورلر .زیرا بونلرده بر کثافت‌در، وبوده حین حاجتده یهودی ایستاتستیقلرینه ضم ایدیله بیله‌جك بر عدددر . مع ما فیه بونلره آووج آووج لیرالر داغیتیورلر. هله پاره‌نك داغیلدیغی کونلر صفدك شمال وشمال غربی جهتی پك شایان تماشا منظره ارائه ایدر . اوزون زلفلی ، طاقیه‌لی ، بویوك‌شابقه‌لی کوچوجك یهودی چوجوقلری اختیار قادینلر ، هله یهودی راهبلری اورطه‌لغی دولدورر کن صفدك بو ساحه‌سی بی شبهه الك صریح بر مستعمرهٔ عبرانیه‌یه دونر .

[٢]—**اعتیادات اجتماعیه** — صفدده بالخاصه مسلم اهالی بیننده‌تك توك بعض خصوصیاته تصادف اولونور. نته‌کیم ازدواج مسائلنده صفدده جالب دقت فرقلر کورولور . بوراده اولنه‌جك ارککك باباسی اوندن آیرلمسی معتاد دکلدر .

یهودیلرك سه‌فاردلرقسمنده ایسه‌طرفینك، بر سنه زوجك ، بر سنه‌ده‌زوجه‌نك ابوینی أونده اسکان ایتمسی اکثریا شرط قوشولور . برده اولنه‌جك ایکی یهودی‌ده مساوی درجه‌ده مهر تعیین ایدر . وبونلری بر لشدیره‌رك زوج کندیسنه سرمایه اتخاذ ایدرمش وبو صورتله حیاتنی تنظیم ایدرمش.

اسلاملر صفدده پك کنج یاشده اولندکلری وعینی زمانده هر نه یه مالك ایسه اونی مهر اولمق اوزره زوجه‌سی طرفنه ویر دکلری ایچون حیاتده‌کی فقر وضرورتلری بو صورتله‌ده تزاید ایدر .

صفدده مهر مؤجله اوقدر اهمیت ویرمزلر . حتی الك بیوك عائله‌ده بیله مهر مؤجل بشیوز غروشی تجاوز ایتمدیکی حالده مهر معجل بش بیك غروشه قدر چیقار .

صفدده‌ده ارکك تزوج ایده‌جکی قیزی بالطبع کوره‌مز . بناءً علیه عائله‌سی قیزی بکندکدن سوکره ارکك قیزه اون ، اون ایکی قات البیسه آله‌رق کوندریر . بوکا صفدده (بدلة الطلبـه) نامنی ویررلر . بونی متعاقب خطبه ایله نکاح کیجه‌لین اجرا ایدیلیر .

TÜRK TARİH KURUMU

صفدده بونك مراسمی پك بسیط كچەر . ارككلر دعوت ایدیلیر . قادینلر اصلا بولونماز. شكرلمه داغیتیلەرق نكاح كیجەلین عقد ایدیلیر . واوزمان مهر معینی دخی ویررلر.

بر مدت كچر. بالطبع ایام معینەده بعض هدیەلر دخی ارسال ایدلدكدن صوكره (زفه) دنیلن مراسم ترتیب اولونور. یعنی اك اوكده چالغیلر چالدیغی حالده ارككلر كووەكی‌یی آلوب دیكر بر أوه كوتوررلر . واوراده (صمده) یاپارلر . یعنی ارككی سوسلرلر . واقشامه یقین بر زمانه قدر كزدیررلر . صوكره كلینك بولوندیغی اوه اقشام نمازندن صوكره كوتوررلر . ایرتەسی كونی (صباحیه) نامیله هدیەلر ویرر . صفدده (بدلة) مراسمی ایچون لا اقل اوتوز قرق، وصمده ایچون (٤٠) (٥٠) لیرا مصرف ایدرلرمش .

صفدده تعدد زوجات آزدر . ومملكتده اولیلر ایچنده ربع درجەده‌در . صفدده بر دەوفات زمانلرنده خصوصی حاللره تصادف اولونور. صفدده ثلثان اهالی شافعی اولدیغی ایچون اولولرینی آچیق بر تابوت ایچنده كوتوررلر. ویالكز بر چارشفله اولوبی اورترلر. تابوتك قاپاغی بولونماز، وبر قسمی میتی تابونله برابر دفن ایدرلر. مزارلرك اوزرنده شاهده مقامنده صندوق بیچمنده طاش طبقه بولونور. قادینلرك بورادەده اسملرینی مزاره یازمق معتاد دكلدر . دفندن اوچ كونه قدر هر كون صباحلین كونشدن اول بوتون آشنالرینك مصحفلرینی آلەرق مزار باشنه كلملری واوراده قرآن اوقوملری صفدك جملهٔ اعتیاداتندندر .

صفدده صنایع نفیسەنك اثرینه تصادف ایدلمز . هله چالغینك قادینلرك یاننه كیرمسی قطعیاً جائز دكلدر . بو اعتبارله قصبه بر عمای مطلق ایچندەدر.

خاتمه قبیلندن اولمق اوزره یهودی قادینلرینك بر عادتندن بحث ایدەجكم. صیجاغه كیرەن قادینلر (غرف) تعبیر ایدیلن یاپراقلرله شدتلی دوكوشدكدن صكره وجودلرینه صودوكوب چیقارلرمش. بو طرز نظافت صفد یهودیلری ایچون فكرمجه اك موافق بر رمز (سنبول) در .

— ٢٧ —

صفد — طبریا یولی

صفددن بر آن اول آیرلمق ایستیوردم . زیرا بوراده فضله بر مدت قالدقجه صفدك یك نظرده بوتون روحلری جذب ایدەن كوزەللكنی اونوتمق ایستیەجكدم . نظرمده صفد بی شبهه دوقونلمغه تحمل ایتمیان رنكین بر كلەبك حالنی آلمشیدی . اوتەسنی بریسنی صوروب آراشدیرمق ایشمه كلمه‌یوردی . باخصوص بو كون دییورلردی كه :

« بیلسه‌كز تیفوسدن قولەرادن نه انسانلر ئولدی . اساساً خستەلق بورادن اكسیك

TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

اولماز . هله مالاریا صفدك الك طبیعی بر خسته‌لغیدر . نصل خسته‌لق اولماسون . بوتون پیس صولر وسائره قصبه‌نك شمال غربیسنده بر محله دو کولیور . «کرم غنوم طه» و «کرم القاضی» برر یاطاقلق حالنده‌در . قصبه‌نك بوتون چورچوپی اورایه آتیلیور .»

دها دوام ایده‌جکلردی . بن بلا اختیار سوزی‌ده کیشدیرمك ایستیوردم .

— صفد ایشلنسه ، غالیله‌نك بی نظیر بر تاج مرصعی اولوردی .

دیدم .. خیال حقیقتی بر مقدار اورتمشیدی .

بر مدت صوکره بزی طبریایه ایصال ایده‌جك آرابه‌نك سسی‌دونجه قورقولی رؤیادن اویانمش قدرسه ویندم . پنجره‌دن باقدم شیمدی صفد کونشك شعله‌دار ضیالری آلتنده پیریل ، پیریل پارلیوردی اچیمدن :

— کوزه‌ل صفدسنی نه قدر خیرپالامق ایستیورلر ؟

دیوردم . بر آز صوکره آرابه‌یه آتلادق . وبر قاچ دقیقه‌یی متعاقب آرتیق کنعان داغنه طیرمانمغه باشلادق . شیمدی کوزمزك اوکنده صفدذی حیات بر قرص عمرانی آکدیریوردی ، یارم ساعت صوکره یوقوشلر بیتدی . بز متمادیاً یهودیلرك آووجلرله لیرالر ویره‌رك سراپا صاتون آلدقلری بو مقدس قیا کتله‌لری آره‌سندن کچیوردق . بر آز صوکره اینیشلر باشلامشیدی . آرتیق طبریا کولنه موصل اولان یول ومنحط اولان بوتون اراضی کورونیوردی . آرابه‌مز بر قوش سرعتیله قیرمزی طوپراق دوشه‌لی شوسه‌دن آشاغی‌یه دوغرو قاییوردی . پك آز بر زمان ظرفنده تکرار جاعونه‌یه عودت ایتمشیدك .

جاعونه‌نك اوزون بولواردن کچدکدنصکره اولا شرقه وصوکره جنوبه دوغرو قطع مسافاته باشلادق . رهکذارمزده نه بر کوی نه بشقه بر اثر حیات واردی .

هر طرف عمومی بر بوشلق ایچنده‌ایدی . هر ایکی یانمزده غیرمزروع وبوش ، نامحدود بر ارض‌دن ، باشمزك اوزرنده وولقانلر یاغدیران بر کونشدن بشقه بر شی یوقدی .

بز متمادیاً اینیوردق . بر ایکی ساعت صوکره درجهٔ حرارت او قدر ترفع ایتدی‌که آرتیق پك شدید وحما آلود برده کیزده چالقانیور کبی ایدك . بوتون رهکذارمزده بر یشیل فدانه ، بر کولکه‌یه تصادف محالدی . یالکز آرقه‌مزده نا متناهی داغلر واوکمزده کیتدکجه‌یو یوین ، توضح ایده‌ن یشیل بر کول .

وکویا طبریه کولی اوزاقدن بر سراب حالنده بزه تسلی وعد ایدیوردی . نهایت طبریا کولنه پك یاقلاشمشیدق . تکرار اوزون براینیش قطع ایتدکدنصکره طبریا کولنك سمت شمالیسنده کائن ایتالیان قولونیسندن کچدك . شیمدی المجدل (Magdala) ه دوغرو یول آلیوردق . صول طرفده واوزاقدن « کفر ناحوم » ودها صوکره «بیت صیدا» قصبه‌لری اینجه بر خیال حالنده سچیلیور کبی ایدی .

نهایت ینه اوزون تارلالردن وصو منبعلرندن مرور ایتدکدنصکره حضرت مریمك مسقط رأسی اولان قصبهٔ تاریخیه‌یه کلدك . شمدی بو راسی پك فقیر ، اسمر وسیاه بر کوی حالنده ایدی .

بو راسنی قطع ایتدکدنصکره آرتیق طبریانك ساحل غربیسندن کیدیوردق . طبریا کولنك قیزغین آتشلری آلتنده قاینایان صولری بوتون محیطی‌ده قایناتیوردی .

بر ایکی منحنی دها یاپدقدن وبر پارجه کوچوك بر یوقوشدن کچدکدنصکره اوزاقدن سیاه بر بلده کوزوکمشیدی . بوراسی طبریا ایدی .

طبریا بزه پك اسرار انکیز کورونمشیدی . بوتون اولرك سیاه طاشلری آره‌سنده‌کی بیاض چیزکیلریله پك غریب بر منظره عرض ایدیوردی . پك آز بر مدت ظرفنده قصبه‌نك ینه سیاه طاشله دوشه‌لی کوچوك میداننده توقف ایلدك . اوتلك مواجهه‌سنده بولونیوردق . اوتله داخل اولورکن بوراسی‌ده ینه عینی صورتده بولمشیدق . هر حالده طبریا بزه شیمدی پك سیاه کورونمشیدی . وبز بو بلدهٔ سیاهك هوای تارینی نوش ایدرکن نظرلرمز ، غالیله‌نك بو مرکز ماضیسنه بر طیف سرزنش اطاره ایدیوردی .

— ٢٨ —

طبریا

١ — طبریانك وضعیتی ومنظره‌سی

طبریا کولنك ساحل غربیسی ایله (جبل اللوزات)ك جانب شرقیسی آره‌سنده شمالدن جنوبه دوغرو اوزانان طبریانك سیاه بازالت طاشلرندن یاپیلمش قاره بنالریله ، سطح بحردن ایکی یوز سکز مترو قدر منحط بولونان سیاه محیطیله پك صیقینتیلی وبر آز ده بوغوق بر قصبه اولدیغنده شبهه ایتمه‌ملیدر . مع ما فیه قصبه‌نك اشغال ایتدیکی محل ایله اصل داغ اتکی آره‌سنده وغرب جهتنده (ارض العریض) تسمیه اولونان اوزون تارلالر بولونماسه‌یدی وشرق طرفی ایسه بوتون کول امتدادنجه قارشی یاقایه قدر بر آز کشاده اولماسه‌یدی طبریا بی شبهه تحت الارض کنیش بر مغاره‌یه بکزه‌تیله بیلیردی . حالبوکه هر ایکی طرفده بولونان ماوی کول ایله یشیل تارلالرك اعاده ایتدکلری بدیع منظره‌لرله طبریا قصبه‌سنك بر مقدار کوزللشدیکنه قائل اولمق اقتضا ایدر .

قصبه‌نك شمال طرفنده (عین ابو عیشه) تسمیه اولونان صو منبعنك آرقه‌سنده (ارض المقاطع و (وادی العمیس) نامنده‌کی تارلالر ونهایت (المجدل) قریه‌سی جنوب طرفنده ایسه (ارض الحداب) دها صوکره قاپلیجه‌لر واك صوکره (شیخ شهاب) (وام الملاحه)

طبريا قصبه‌سنك منظرهٔ عموميه‌سى

اراضيسى بولونيور. غربده‌كى جبل اللوزات دخى صيره‌ايله (جبل القعقيه)(وجبل المناره)ناملرينى آله‌رق متماديا جنوبه دوغرو بر خفيف داغ سلسله‌سى تشكيل ايدركن طبريا ونواحيسى كول امتدادنجه طبيعى بر سور حالنده احاطه ايدلمش اوليور .

قصبه‌نك كول كنارندن ارض العريضه قدر عرضى « ٤٠٠ » وشمالدن جنوبه قدر اولان طولى « ٦٠٠--٧٠٠ » مترو اولديغنه باقيليرسه طبريا آز چوق بر مستطيله بكزه‌ر .

مع مافيه بو مستطيلك شمالدن باشلايه‌رق جنوبه دوغرو اوزانان ايكى ضلعى برلشه‌رك خفيف بر خط منحنى تشكيل ايتديكى‌ده نظر دقته آلنيرسه طبريايى فرانسزجه بويوك بر (𝒟) حرفنه تشبيه ايتمك دها مناسب اولور .

٢ — طبريانك خطوط داخليه‌سى

[١] — **قصبه‌نك بنالرى وسوقاقلرى** — طبريا قصبه‌سى وقتيله شمالدن باشلايه‌رق غربه ونهايت جنوبه دوغرو امتداد ايده‌ن بر سور ايله محاط ايدى. بو سورك طولى بر كيلومترو-يه يقين ايدى . سورك امتدادنجه ساحلده اوچ، شمال طرفده بر وغرب طرفده دخى «١١٢٤» تاريخندن قالمه «سراية الصفديه » نامنده‌كى اسكى بر حكومت قوناغى جوارنده درت وغربده وجنوبده بش كه جمعا اون ايكى قلعه‌سى « برج »ى دخى واردى .

اوته‌دن برى سور خارجى منطقه‌سنده بنالر انشاسى ممنوع بولونديغى ايچون طبريا قصبه‌سى سور داخلنده صيقيشوب قالمشدى. مع مافيه بيك اوچيوز يكرمى درت تاريخندن صوكره مذكور اراضى‌ده بنالر ياپيلمغه باشلانديغى حالده آنجق اون بش خانه انشا ايدلمشدركه حاله حاضره قدر طبريانك همان عموم بنالرى سور داخلنده بولونيور ديمكدر .

طبريانك اولرى حتى قالديرملرى دخى هپ سياه بازالت طاشندن ياپيلمقده‌در . قصبه‌نك بر ساعت اوزاغنده «مقاطع» يعنى طاش اوجاقلرى واردركه طبريانك بوتون طاشلرى بورالردن تدارك ايدلمكده‌در .

طبرياده بنالرك ياريسندن فضله‌سى بر قاتلى اولمغله برابر قالانلرى ايكى وياخود اوچ قاتليدر . فقط بالعموم اولر بر برينه صيقيشمشدر . بعضا مستثنا اولر آره‌سنى بسيط بر ديوار ويا بر چيت آييرر .

بنالرك طرز انشاسى دخى بر برينك عينى دينيله بيلير. جمله‌سى مربع ويا مستطيل الشكل بر منشوره، متوازى المستطيلاته مشابهدر. ايچلرنده كره‌ميدلى اولمق اوزره ياپيلانلرى پك آزدر. جمله‌سنك داملرى يا صيوالى وياخود طوپراقلى‌در وبر سيلندر ايله هردم تسويه ايدلمكده‌در. اولرك ديوارلرى هپ طاشدندر . وطاشلرك آره‌سى شطرنجوارى بياض كيره‌جلى صيوالرله منتظما تخطيط ايدلديكى ايچون اوزاقدن منظره‌سى پك غريب كوزو كور . بوتون

اولر دیوار و پنجره‌دن عبارت اولدیغی ایچون اولرك یکنسقلقی پك جالب دقت اولور. پنجره‌لرك اوستی، اخشاب قاپاقلرله اورتولمشدر. اکثرنده نه جام ونه‌ده تیمورچوبوقلری دخی بولونمـاز. دیکر طرفدن قصبه‌نك قطعیاً پلانی اولمدیغی ایچون بوتون اولر بر برینـه قاریشمشدر. طبریانك اولرنده‌کی قاریشیقلق وانتظامسزلق هیچ بریرده بولونماز. باخصوص آنجق برر ویا ایکیشر اوطه‌دن عبارت اولر یاننده بعضاً ایکی قاتلی اولانلری دخی بولونورکه بو عدم انتظام بوس بتون منظره‌یی چیرکینلشدیرر.

طبریا ساحه‌سی پك طار اولدیغی حالده بونك داخلنده بیـکی متجاوز خانه‌نك ناصل صیقیشدیغنه بی شبهه تعجب اولونور.

طبریالیلر قصبه‌یی ایکی بویوك محـله‌یه آییررلر. شمالده بولونان قسمه (حارة الشمالیه) جنوبده کنه ایسه (حارة القبلیه) نامنی ویررلر. بوایکی محله‌نك آره‌سنده قصبه‌یی عرضانی قطع ایده‌ن یکانه بر مستقیم طریق موجوددر. قصبه‌نك دیکر یوللرینی احاطه قابل دکلدر. او قدر بر برینه کرفت اولدیغی کبی اکثریا چیقماز سوقاقلرله‌ده مالامالدر. بنـاءً علیه طبریانك بالخاصه قسم جنوبیسنده‌کی سوقاقلرنده بر یبانجی پك چابوق غائب اولور.

طبریانك کوچوجك دکانلری، قارمه قاریشیق چارشوسی هپ بوراده‌در. طبریاده یوزی متجاوز دکان بولوندیغی حالده بونلری ده‌یك نظرده احاطه قابل اولاماز.

قصبه داخلنده‌کی اسکی حکومت قوناغنك ایکی ثلثی حال حاضرده خراب بر حالده‌در. ثلث متباقیسی ١٢٩٦ تاریخنده بر مقدار تعمیر ایدیله‌رك حکومت بناسی اتخاذ ایدلمشدر. حال حاضرده ایسه حکومت اجنبیلردن آلنـان بر مؤسسه‌یه نقل ایدلدیکی ایچون بوراسی ژاندرمه نفراتنه وبعض محبوسینه تخصیص ایدلمشدر.

طبریاده اسکیدن قالمه ایکی جامع واردر. بری حارة الشمالیه‌ده (جامع الفوقانی) درکه ١١٥٦ تاریخنده عرب الزیادنه طرفـدن انشا ایدلمشدر. دیکری ایسه (جامع الجسر) درکه جنوب محله‌سنده وکول کنارنده‌در ١٢٨٠ تاریخنده یکیدن ترمیم اولنمشدر. ایکیسی‌ده آچیقدر.

بونلردن ما عدا طبریاده ایکی اسلام مکتبی، مختلف طوائف مسیحیه‌یه مخصوص اوچ درت مکتب، آلتی یدی موسوی مکتب بنـاسی دخی واردر. بوندن بشقه اوچ کلیسـا واون قدر سیناغوغ موجوددر.

[٢]— **طبریانك صوبی وقاپلیجه‌لری** — طبریا کولنك صویی طـاتلی بولوندیغی ایچون کولك صوینی بوتون طبریالیلر بویوك بر لذتله ایچرلر. عین زمانده هردرلو ایشلرنده دخی بو صویی استعمال ایدرلر. بونك ایچوندرکه کول کنارینه دائمـا اللرنده صودستیلری،

قادینلرك وچوجوقلرك، صوكره‌ده سقالرك قوشدقلری كورولور . هر نه قدر طبریانك بوتون آقینتیلری بوزایه دوكولمز ایسه‌ده كثیرلی صولرك وسائره‌نك بورایه جریان ایتدیكنده شبهه یوقدر .

بناءً علیه اوزاق مسافه‌لردن شریعه وادیلرندن باشلایه‌رق هردرلو كیرلیلكلره معروض قالان اردن نهری اولا حوله كولنی ودها صوكره بوتون غوری قطع ایده‌رك اساساً كیرلنمش بولوندیغی ایچون طبریالیلرك نصل ایكرنمیه‌رك بویوك بر لذتله بو صویی ایچدكلرینه شاشیلیر . كول ایچنده یقانان انواع مخلوقات وایچنده یشایان هردرلو عضوبات دخی دوشونولورسه دیزانته‌ری وسائر امراض مستولیه وسائره‌یه نه‌دن طبریالیلرك دائما معروض قالدقلری اكلاشیلیر .

مع ما فیه طبریاده ایچیله‌جك صوبوسبتون مفقود دكلدر . نته‌كیم شمال طرفنده بولونان (عین ابو عیشه) صویی حقیقةً پك نفیسدر . محلی طبیبنك افاده‌سنه نظراً بو صوده وجوده نافع بعض كوكرت ، سولفات وسائر مركبات دخی بولوندیغنه باقیلیرسه آیریجه برمزیتی بولوندیغی آكلاشیلیر . بونلردن ما عدا قصبه‌ده برتك صهریج واردركه اوده (جامع الفوقانی)ده بولونیورمش . طبریاده قیشین آز یغمور یاغدیغی ایچون قصبه‌ده صو احتیاجی‌پك كندینی كوستریور .

*

* *

طبریا قاپلیجه‌لرینه كلنجه بونلرده طبریانك جنوب طرفنده وقصبه‌دن یكرمی دقیقه اوزاغنده بولونیور.یومی اورایه آرابه‌لر ایشلر . واستحمام ایتمك ایسته‌ینلری ویاخود تنزه آرزوسنده بولونانلری كوتوروب كتیرر. مع ما فیه اكثراهالی صباحلری یایا اوله‌رق‌ده كیدوب كله بیلیورلر . هله ایلك بهارده بویول پك نظربا بر حال آلدیغی ایچون اكثریا صرف تنزه ایچونده بورالره چیقارلر وحتی بورالردن داغلره‌ده طیرمانیرلارمش.

طبریا قاپلیجه‌لری اوچ قبه آلتنده جمع ایدلمشدر . بونك برنجیسی ۱۱۵٦ تاریخنده جامع الفوقانی‌یی انشا ایده‌ن حاج یوسف الزیادنی طرفندن ایكنجیسی ایسه ۱۲۱٤ تاریخنده جزار پاشا واوچنجی ایسه ۱۲۵۱ تاریخنده مصرلی ابراهیم پاشا طرفندن انشا ایدلمشدر .

فقط اوكونلردن بری بو قبه‌لر وبو حماملر پك آز تعدیلاته مظهر اولدیغی ایچون حال حاضرده داخلنده استحمام ایچون ایجه مزاحمه قاتلانمق مجبوریتی اولیور . داخلی پك كیرلی‌در ، مظلم‌در.حالبوكه بو حماملری مدنی بر طرزه افراغ ایتمك پك قولایلقله اولابیلیر . باخصوص تركیبات كیمیویه‌سی اعتباریله‌ده فوائد عدیده‌سی بولوندیغی دوشونیله‌جك اولورسه بو حماملره جزئی بر درجه‌ده عطف ایدیله‌جك اهمیتك نه لزوملی اولدیغی تقدیر ایدیلیر .

۳ — طبریانك احوال عمومیه‌سی

[۱] — **طبریا قضاسی** — شمالاً صفد ، شرقاً سوریه ولایتی ملحقاتندن عجلون ، جنوباً سلط ، غرباً جنین وناصره قضالریله محاطدر ،

مساحهٔ سطحیه‌سی ظن اولندیغنه كوره ۳۲۰,۰۰۰ دونمدن عبارت اولوب بونك ۲۰۳,۰۰۰ دونمی اسلاملره و ۱۱٤,۰۰۰ دونمی یهودیلره و ۳۰۰۰ دونمی خریستیانلره عائددر . اراضیٔ مذكوره‌نك یوزده آلتمشی قابل زرع ویوزده قرقی قوراق اراضیدن عبارتدر . غیر قابل زرع اراضیدن (٥,٥۰۰)دونمی اورمانلقدر .

قضا اهالیسی ذكور و اناث ۹۵۵۸ ی اسلام ٤۲۲یسی خریستیان و ٤۲۱۰ ی موسوی اولمق اوزره (۱٤۷۸۸) نفوسدن عبارتدر . قضا داخلنده (۲۷) قریه ونفوسی (۵٦۳) راده‌سنده عشائر موجود اولوب بو بدویلرك اك مشهوری جبل الطور جوارنده‌كی عرب صبیح‌در .

عموم قضانك سنوی تولدات ووفیاتی بر وجه زیر عرض اولنور :

تولدات

یكون	۲۳۳۱ سنه‌سنده	۱۳۲۹ سنه‌سنده	۱۳۲۷ سنه‌سنده	۱۳۲۵ سنه‌سنده	
۳۸۰	۱۱۵	۸۰	٤۱	٤٤	اسلام
۲۱	۱	۱۲	٤	٤	خریستیان
۱۷۸	۳۲	۲۳	٤۰	۸۳	موسوی
٤۸۹	۱٤۸	۱۱۵	۵۸	۱۳۱	یكون عمومی

وفیات

یكون	۱۳۳۱ سنه‌سنده	۱۳۲۹ سنه‌سنده	۱۳۲۷ سنه‌سنده	۱۳۲۵ سنه‌سنده	
۲۳٤	٦۸	۷۸	۲٦	٦۲	اسلام
۱٤	۱	۹	۱	۳	خریستیان
۸۲	۸	۱٦	۲۱	۳۷	یهودی
۳۳۰	۷۷	۱۰۳	٤۸	۷۲	یكون عمومی

اشبو ایكی جدولك مطالعه‌سندن آكلاشیله‌جغی وجهله نفوسده‌كی تزاید مقداری حس ایدیله‌میه‌جك درجه‌ده آزدر . نیم مدنی اوله‌رق یاشایان اهالیٔ محلیه‌نك نفوسنده اوفاق بر تزاید محسوس ایسه‌ده خیمه نشین بر صورتده امرار حیات ایتمكده اولان عربانك

جهالتنه فقر وضرورتك انضماميله پك سفلى اوله‌رق امرار حيات ايتمكده‌درلر. بو قبيل عربانك قسم اعظمى نهب وغارته آليشيق اولملرندن دولايى أثناى غارتده واقع اولان مقاومتده يكديكرينى تلف ايتمكده وبو يوزدن نفوسك عددى تناقص ايلمكده‌در . بو قبيل عربانك اسكانلرى لابددر .

[٢]— **احوال طبيعيه** — قضا داخلنده متسلسل بر نامله معروف طاغلر يوقدر . اقليم نقطهٔ نظرندن قضا شفا وغور جهتلرينه كوره دكيشير . شفا جهتى معتدل ومواسم اربعه حكمنى اجرا ايدر . غور جهتى ايسه سطح بحردن ٢٣٠متره منحط بولنديغى جهتله ياز موسمنده شدتله حرارت اجراى حكم ايدر .

شفا جهتنده درجهٔ حرارتك اعظمى حدى ٣٨ (حزيران وتموز آيلرنده) وحد اصغرى ٤٫٢ (كانون ثانيده) .غور جهتلرنده حد اعظمى (٤٤٫٤) — حزيران وتموزده — وحد اصغرى ٧٫٢ درجه‌در (كانون ثانيده) .

حرارت وسطيه — شفاده ايلك بهارده ١٩٫٢ يازين ٢٧٫٣ وصوك بهارده ٢٦٫٣٥ وقيشين ١٣٫٤ درجه‌در ،

غور جهتنده ايسه ايلك بهارده ٢٢٫٢؛ ياز صوكنده (٣٠٫٣) ؛ صوك بهارده ٢٩٫٣٦ وموسم شتاده ١٦٫٤ درجه‌در .

داخل قضاده طبريا كولى ايله شريعه وعدسيه نهرلرى ووادى السلامه ووادى السمك چايلرى موجوددر . اشبو نهرلر طبريا كولنه انصباب ايتمكده‌در . بونلردن عدسيه نهرى حورانده اوفاق بر كولدن نبعان ايده‌رك عجلونده (الحمه) نام معدن صوينه قاريشدقدنصكره شريعه نهرينه انصباب ايدر . بو ايكى نهر دائمى اولوب يازين قورومازلر .

روزكارلر .— طبريا قضاسنده ايلك بهار موسمنده غربى وشمالى وياز موسمنده شدتله غربى وصوك بهارده شدتله شرقى وقيشين دخى سرت بر صورتده شرقى ايله غرب وجنوب روزكارلرى اسمكده‌در . نفس طبرياده صوك بهارده وقيشين پك شدتلى بر صورتده هبوب ايدن شرق روزكارى كولده فورتنه احداث ايتمكده اولديغندن ناشى بر چوق قايقلرك باتمسنه سببيت ويريور .

١٣٢٥ سنه‌سنده حجاز تيموريولنه و ١٣٢٨ سنه‌سنده اهاليدن ابراهيم سماكه عائد استمبوطلرك وعساكر بحريه‌دن بر نفرك غرقنه بو روزكارلر سببيت ويرديكى كبى ١٣٢٩ سنه‌سى شباطنك اون بشنجى جمعه ايرتسى كونى طيار فتحى وصادق بكلر معاونت مليه طياره‌سيله كولك جهت شرقيه‌سنده واقع (سمره) قريه‌سنه كلدكارنده اوكون هبوبى تصادف ايدن پك شدتلى شرق روزكارى جريانه معروض قاله‌رق باش اشاغى بر وضعيتده

دوشديلر . طياره پارچه پارچه اولديغى كبى محترم فداكارلرده شهيد اولدى.

ياغمورلر .— قضاى مذكورده الك زياده ياغمورلر تشرين ثانى ابتدالرنده باشلايه‌رق نيسانك اورته‌سنده نهايت بولور . مذكور قضايه تابع بر قريهٔ موسويه‌ده طوتيلان بر ايستاتستيقه كوره ١٣٢٩ سنه‌سنده (٣٨٣) ميليمتره و ١٣٣٠ سنه‌سنده (٤٣٧) ميليمتره و ١٣٣١ سنه‌سنده (٣٦٩) ميليمتره ياغمور ياغديغى كورولمشدر . قضاى مذكورده قارك شمدى‌يه قدر نزول ايتديكنى هيچ كيمسه تخطر ايتامكده‌در .

[٣]— *طبريا قصبه‌سى وتاريخچه‌سى* — ٣٢٫٤٧ عرض شمالى ايله ٣٣٫١٢ طول شرقيده واقع اولان قضا مركزى كولك ساحل شرقيسنده وسطح بحردن ٢٠٨ متره منحط بر محلده مبنيدر . نفوس موجوده‌سى ذكور واناث ٥٧٣٣ اولوب بونك ١٨٤٤ ى اسلام و٣٤٣ ى خريستيان و ٣٠٢٨ ى يهوديدر . قصبه‌ده ١٠ حاورهيه مالك اولان يهوديلرك بر قسم مهمى لهستان مهاجرلرندن اولوب واسطهٔ تعيشلرى تجارت واوروپادن كلن صدقه‌لردر .

*
* *

حضرت عيسانك بر حيات اولديغى وغاليله منطقه‌سنك زنكينلك حالنده بولونديغى أثناده يهوديلر حاكم مشهورى بيوك هرود روما ايمپراطورى (تيبر) ك شرفنه اوله‌رق (تيبرياس) قصبه‌سنى انشا وپايتختنى بورايه نقل ايتدى . انشا آت أثناسنده برچوق اسكى مزارلر ظاهره چيقاريلوب يهوديلرجه بونلره دوقونمق ديناً ممنوع اولديغندن بيوك هرود قصبه‌نك انشاسنده استخدام ايتمك اوزره خارجدن بر چوق سرسريلرى طوپلايه‌رق زورله تيبرياس شهرينه سوق ايتدى . انشا آنده تعقيب ايديلن پلان روماليلر كبنك عينى اولوب قصبه‌نك ايپودرومى وحيوان هيكللريله مزين سرايى بيله اونودلمدى . پك متعصب ومحافظه‌كار اولان يهوديلر بر درلو طبرياس شهرينه ايصينه‌مديلر . حضرت عيسى بيله بو شهرى زيارت ايتمامشدى . قدس شريفك تخريبندن صوكره طبرياس موسوى ملتنك محل اجتماعى اوله‌رق (يامنيا) نك تلمود مكتبى بوراده تأسس ايتدى . موسوى عالم مشهورى (يهودا هانازى) عنعنات اوزرينه مؤسس اولان قانون يهودى مشهورينى ٢٠٠ سنهٔ ميلاديه‌سنده بو قصبه‌ده قلمه آلديغى كبى عصر رابع ميلادينك نصف اولنده مشهور قدس تلمودى بوراده تحرير اولنمشدر . بوندن بشقه تورات شريفك تفسيرى بوبلده‌ده يازلديغندن موسويلرجه بو بلده بيوك برقدسيت اكتساب ايتمشدر .

١٣ سال هجريسنده (٦٣٧ سنهٔ ميلاديه‌سنده) صحابهٔ كرامدن شرحبيل بن حسنه يديله طبريا قصبه‌سى صلحاً فتح اولنه‌رق بعده خلافت حضرت فاروقيده اهاليسى نقض عهد

ایتمکله ابو عبیدة الجراح حضرتلری طرفندن عمر وبن العاصی اعزام بیوریله‌رق یکیدن فتح اولنمش ودور اسلامده دخی خیلی معمور اولوب مشاهیر علمادن (طبرانی) لقبیله ملقب بر چوق ذواتك مسقط رأسی اولمشدر .

اهل صلیب زماننده بر آز مدت ایچون بونلردن بر کوچك حکومت مرکزی اولوب ١١٨٧ سنهٔ مشهورهٔ میلادیه‌سنده صلاح الدین ایوبی حضرتلری طرفندن (حطین) مظفریتی عقیبنده استخلاص اولنمش و ٥٣ سنه صوکره یکیدن انلرك یدینه دوشمش ایسه‌ده یالکز یدی سنه قالوب ١٢٤٧ ده قطعیاً ادارهٔ اسلامیه‌یه کچمشدر .

طبریا قصبهٔ قدیمه‌سی شمدیکی مرکز قضانك بر آز جنوبنده ایدی . جهت جنوبیه‌سی آچیق وفقط قره جهتندن اطراف ثلاثه‌سی قله‌لی قالین بر دیوارله محاطدر . او سکزنجی عصر میلادی اواسطنده قصبه مشهور ضاهر بن عمرو طرفندن مجدداً تحکیم ایدلمشدی . بوندن یتمش بوقدرسنه اول وقوعبولان شدتلی بر حرکت ارضدن قصبه قسماً خراب اولمش ایسه‌ده اخیراً حیفا تیمور یولنه قربیتی حسبیله آز معموریت یوزی کورمکه باشلامشدر .

قصبه کنارنده سیده سکینه دخی الله عنها حضرتلریله صحابه اکرامدن معاذ بن جبل رضی الله عنه وخضریه قریه‌سنده حضرت شعیب علیه السلامك مقامات علیه‌لری واردر . بونلردن سیده سکینه حضرت امام حسین رضی الله عنه افندمزك رباب بنت امرأ القیسدن متولده کریمه‌سی اولوب اصل اسمی آمنه ویاخود امینه ویا امیمه ایدی . حسن وظرافتده امثالسز اولدیغی کبی دیانت وتقواده مشهور وعقل وذکاوتده وعلم وادبده‌دخی فریده عصر ایدی . حتی فرزدق وابن اذینه کبی مشاهیر شعرانك اشعارینی انتقاد ایده‌رك کندیلرینی الزام ایدر ایدی ١١٧ سنه‌سنده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایلدیکی تواریخده مسطور ایسه‌ده مصر قاهره‌ده تربه‌سی زیارتکاه انامدر .

[٤] -- **طبریا بلدیه‌سی** — قصبه اوته‌دنبر وسوقاقلرینك پیسلکیله سکنه‌سنك بر قسم مهمنی تشکیل ایدن مهاجر موسویلرك نظافته اولان عدم اعتنالریله مشهوردر . شمدیکی حالده جهت عسکریه‌جه سوقاقلرك بر درجه‌یه‌قدر تمیز طوتلمسی تأمین ایدلمشدر . بلدیه‌وارداتی سکز سنه دنبرو (٨٠ — ١٣٠) بیك آره‌سنده اولوب اشبو وارداتك الکمهم قلمی قاپلیجه لردن (٤٣٠٠٠ غروش) ودلالیه رسومندن « ١٤٠٠٠ غروش » تشکل ایتمکده‌در . ١٣٣١ سنه‌سنده (١٣١٣٥٥) غروش واردات تأمین ایدلمش اولوب بونك ٢٣٤٠١ ی معاشاته ؛ ٢٧٧٧٤١ ی قصبه داخلنده توسیع وتفریش اولنه‌جق یوللرك مصارفاتنه قارشولق طوتلمش ایدی . اخیراً مملکتی باشدن باشه قطع ایدن بر یولك توسیعی وبومناسبتله بر قاچ نباتك استملاکی تقرر ایده‌رك اولبابده‌کی خریطه‌بیله تسطیر ایدلمشدر . بوندن بشقه

قصبه‌ده‌کی آلمان اوتلنك آرقه‌سنده وقتیله خرمناره تخصیص اولندیغندن دولایی مملکتی توزدریاسنه بوغان خالی عرصه‌نك مکمل بر بلدیه باغچه‌سی حالنه افراغی تذکر ایدیله‌رك ایشه مباشرت بیله ایدلمش ودیوارلردن بوی اکمال اولنمشدر .

برده اوته‌دن بر وطبریا قصبه‌سی خلقنك استعمال ایتدیکی کول صویی لذیذ اولمغله برابر ملوث اولدیغی ایچون او یوزدن کلیتلی تلفات وقوعه کلمکده ایدی . بوجهت نظر دقته آلنه‌رق اورایه قریب وشرائط صحیه‌یی جامع اولان « ابو عایشه » نامیله معروف اولان صونك قصبه‌یه اساله‌سنه کچن مایسده تشبث ایدلمشدی . بو صو اخیراً قصبه‌یه نقل واهالینك بو صورتله صحتنه خادم بر احتیاج تطمیز تأمین اولنمشدر . ذات سامی ولایپناهینك جملهٔ آثار خیریهٔ عمرانپرورانه‌لرندن اولان بوموفقیتك حیز حصوله کلمسی امرنده لوا متصرفی ایله قضا قائممقامنك همت مخصوصه‌لری انضمام ایتدیکی خبر النمشدر .

قضا داخلنده مؤسسات عمومیه نامنه قصبه جوارنده‌کی قاپلیجه‌لرله غاز ایله متحرك وایکی بارکیر قوتنده بر کوچوك دمیرخانه واردر . بتون قضاده سکز دقیق فابریقه‌سی وآلتی عدد صوچیقارمق ایچون موتور موجود اولوب قسم اعظمی یهودیلرکدر . مجدل مستعمرهٔ موسویه‌سنده بر طوغله فابریقه‌سی انشا اولنمشدر .

[٥] — **امور معارف** — ١٣٣١ سنهٔ مالیه‌سنده قضا مکاتب ابتدائیه‌سنه (٥٤٤٠١) غروش صرف ایدلمش بو مبلغ ایله الیوم مرکزده بر ذکور نمونه‌سی وبر اناث ابتدائیه‌سیله ملحقاتده یدی عدد ابتدائی اداره ایدلمکده‌در . طبریاده‌کی نمونه مکتبنه احتیاط صنفی دخی داخل اولدیغی حالده الیوم ١٠٠ قدر طلبه دوام ایتمکده واشبو طلبه بش معلم طرفندن اداره اولنمقده‌در . نفوس مسلمه ١٨٤٤ اولمسنه نظراً بو رقم طبریالیلرك مکاتبه چوق چوق هوس ایتمدکلرینی اثبات ایدییور . سویهٔ تحصیل حقنده — مکتبلرك تعطیل سنویسی مناسبتیله — اجرای تدقیقات ایتمك قابل اوله‌مامش وفقط تماس ایتدیکمز بر معلم طبریه‌لی اولمیان چوجقلرك اکثریا برلیلردن دها زیاده قابلیت کوستردکلرینی ایضاح ایتمشدر . درت معلمه ایله اداره ایدیلن اناث ابتدائیه‌سنك موجودی اللی اولوب مکتبك اساسنی انکلیزجه ، عربجه وفرانسزجه‌یه واقف بر خرستیان معلمه‌سی تشکیل ایدییورمش . معلمهٔ اولی عکا رشدیه‌سندن مأذون اولمغله برابر بر جمع عملیاتی یاپه‌میه‌جق قدر جاهل ایمش . معلمهٔ ثالثه ضررسز وفقط ترکجه‌یه واقف دکلدر .

قصبه نفوسنك ایکی ثلثنی تشکیل ایدن یهودیلرك اللیانس ایزرائیلیت جمعیتنه منسوب بر رشدیه‌لری (موجودی ١٠٠ طلبه) وبر ابتدائیه‌لری (٦٠ طلبه) وبر کتابلری (٢٠ طلبه) واردر . خصوصی مکتبلری اولمیان خرستیانلردن اوچ چوجق نمونه مکتبنه دوام ایتمکده‌در .

كويلردن سمخ ، لوبيه ، عولم ، نمرين ، كفركما ، عبيديه ، حطين‌ده برر ابتدائيه موجوددر . بونلردن يالكز لوبيه‌ده كنده دار المعلميندن مأذون بر معلم موجود اولوب متباقيسی مكتب يوزينی كورمامشدر . ايچه اهمال ايديلن بو قضانك معارفی جدی ومتين بر اصلاحه شدتله محتاجدر .

[٦] — **احوال زراعيه** — طبريا اراضيسنی تشكيل ايدن طوپراقلر مختلف جنس وطبيعتده اولوب برقسمی اتربهٔ اصليه‌دن وبر قسمی دخی اتربهٔ منتقله‌دن معدود واقليمه نظراً قوهٔ انباتيه‌لری وسط درجه‌دن افزون اولديغندن هرنوع محصولات زراعيه ممنونيتی جالب بر درجه‌ده يتيشير . عموميت اعتباريله هرسنه اراضينك نصفی فصوليه ، بقله ، نخود ، مرجمك ونصف ديكری بغدای وآرپه اوله‌رق زرع ايدلمكده‌در . بناءً عليه فصيلهٔ بقليه‌يه عائد نباتات اساسا اراضی ايچون مواد غدائيه مقامنه قائم اوله‌جغی نظر دقته آلنه‌رق محصولات صيفيه ايله مزروع اراضی‌يه ايرتسی سنه بغدای وآرپه زرع وبعضلری ايسه بر سنه ديكلنديرمك اوزره حاليله ترك ايدلمكده درلر . يرلی اهالينك آنجق بيكده بری وبعضيلری يالكز سبزه بغچه‌لرنده كوبره استعمال ايتمكده‌در . آلمانلر وموسويلر ايسه كندی اراضيلرنده مالك اولدقلری كوبره‌دن پاره ايله سائر كويلردن قوهٔ انباتيه‌يی تزييد ايدن مواد عضويه‌يی مبايعه واستعمال ايتمكده‌درلر . بوندن بشقه يالكز اجنبيلر زراعت وحراثتده هر درلو آلات زراعيه استعمال ايتمكده اولوب يرليلر ايسه حالا اصول عتيقه اوزرينه اجرای فلاحت ايتمكده‌درلر .

قضا داخلنده يتيشن بالجمله محصولات ايستاتستيقی بر وجه زير عرض اولنور .

طبريا قضاسنك محصولات سنويهٔ وسطيه‌ی

محصولك جنسی	سنه‌ده زرع اولنان (دونم)	آلنان محصول (كيله حسابيله)
بغدای	٣٠٠،٠٠٠	١٥٠٠،٠٠٠
آرپه	٥٠٠،٠٠٠	٤٠٠٠،٠٠٠
بياض داری	١٠٠٠٠٠	٣٠٠٠٠٠
سيسام	١٥٠٠٠٠	٣٠٠٠٠٠
بقله	١٠٠٠٠٠	٧٠٠٠٠٠
مرجمك	١٠٠٠٠٠	٢٠٠٠٠٠
نخود	٣٠٠٠٠	٢٠٠٠٠٠
بورجاق	١٥٠٠٠	٦٥٠٠٠
يكون عمومی	١٢٩٥٠٠٠	٧٢٦٥٠٠٠

اشبو محصولاتدن باشقه طبريا قضاسنك لوبيه وحطين قريه‌لرنده پك اسكی وموسوی كويلرنده يكيدن زيتون اغاجلری يتشديرلمشدر . بونلرك مجموع عددی ١٥٠٠٠ آغاج وحمل سنه‌سنده آلنان زيتون محصولی ٧٥،٠٠٠ قيه‌در . قايصی ، الما ، آرمود پورتقال ماندارين وسائر اشجار مثمره اولدقجه يتشديرلمكده ايسه‌ده پك مبذول دكلدر . موسويلره عائد سارونه قريه‌سنده (٢،٤٠٠) دونم بادم ويما قريه‌سنده (٩٤٨) دونم متنوع اشجار مثمره غرس ايدلمشدر .

طبريا قضاسی داخلنده كچن سنه‌يه نسبةً سنهٔ حاليه‌ده يوزده ٢٥—٣٠ نسبتنده نقصان زرعيات اجرا ايدلمشدر . اولجه قضا داخلنده يتشديريلن محصولات زراعيه‌دن يوزده قرق ايله اللی مقداری اخراج ايدلمكده ومتباقيسی محلنده صرف واستهلاك ايدلمكده ايدی . بورجاق بقله ، نخود ، زيتون ياغی وسيسام ياغی محصولات سائره‌دن فضله ادخال ايدلمكده‌در .

(اورمانلر) — طبريا قضاسی داخلنده ايكی اورمان واردر . بريسی سكنه‌سی موسوی وخرستياندن مركب شجره قريه‌سنده وديكری اهاليسی اسلام اولان (صبح) قريه‌سنده واقعدر . شجره اورمانك مساحهٔ سطحيه‌سی ٢،٥٠٠ وصبح اورمانك مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٠٠٠ دونمدن عبارتدر .

مذكور اورمانلر اون بش يكرمی سنه اول يتيشديرلديكی ايچون اولدن بری بورالرده يتيشن اودونلر قضانك احتياجات عموميه‌سنك دفعنه غير كافی اولمسندن ناشی محروقاته اولان احتياجاتی ناصره ، عجلون وقنيطره قضالرندن تأمين اولنيوردی . احوال حاضرهٔ دولاييسيله حجاز تيموريولی ايچون مذكور ايكی اورمانده كليشی كوزل قطعيات اجرا ايدلمكده اولديغندن بر ايكی آيه قدر اورمانلر تماماً محو اوله‌جقلری ملحوظدر . حطين ، سارونه ، طياره وعدسيه قريه‌لری برر طاغ اتكنده واقع اولمه‌لرندن ناشی اورالرده قولا يلقله اورمان يتشديرلمسی قابلدر .

(اغنام ومواشی) — طبريه قضاسی داخلنده‌كی اغنام ومواشی عددی بر وجه زير درج اولنور :

قيون	كچی	اينك	اوكوز	ماندا	دوه	آت وقيصراق
١٣٤٩٥	٧٠٢٩	١٠٩٦	٢١٥٦	٤	١٦٦	٣٦١

مركب	استر
١٠١٧	٣٣١

[٧] — **طبريا قاپليجه‌لری** — قاپليجه‌لر قصبه‌نك ياريم ساعت بعد جنوبيسنده كائن ومركزه كوزل بر شوسه ايله مربوطدر . حمامه كيديليركن صاغ وصولده اسكی شهردن قالمه

آثار قدیمه مشاهده اولنمقده‌در . بری اسکی ودیکری یکی اولمق اوزه معدنی ایکی حمام موجوددر . مذکور حماملر اون اون بش مترو تربیعنده برر جسیم حوضدن عبارتدر . فقط حمام التصاقنده ینه استحمامه مخصوص وایکیشر اوطه‌لی خصوصی بانیولر واردرکه بو اوفاق حوضلره همده صیجاق صواقمقده‌در . التزام صورتیله اداره ایدلمکده اولان اشبو حماملر یوزندن بلدیه‌یه سنوی ٦٠—٤٥ بیك غروش قدر بر واردات تأمین ایدلمکده‌در .

اشبو قاپلیجه‌لرده اصول جدیده اوزره ابنیه انشا وباغچه ، غازینو اوتل وسائره انشا ایدلمك اوزره بیروتلی سامح افندی الفاخوری وامین عبد النور ورفقاسندن مرکب بر شرکته بوندن برقاچ سنه اول امتیاز ویرلمش ایدی.

مدتی ٣٥ سنه اولان اشبو امتیازدن طولایی ١٠ بیك لیرا سرمایه ایله ایشه کیریشه‌جك اولان شرکت طبریا بلدیه‌سنه سنوی یالکز بیك لیرا ویرمکه تعهد ایتمشدی . امتیاز شرائطی بلدیه ایچون مضرتلیدر . مقام ولایتجه اشبو امتیاز شرائطنك لایقیله تدقیق وبلدیه حقوقنك محافظه‌سی پك مناسبدر .

٤ — طبریانك احوال اجتماعیه‌سی

آلتی بیکه قریب اولان طبریا اهالیسنك یوزده سکسان‌بشی موسوی‌در. اسلاملرله خرستیانلرك مجموعی ایسه بیکی پك آز تجاوز ایدر . طوائف مسیحیه‌نك طبریاده پك آز موقعلری بولوندیغی ایچون بوطبقه‌نك طبریانه صیتی بیله موجود دکلدر .

اهالیٔ مسلمه‌یه کلنجه بونلری ایکی قسم آییرمق قابلدر . برنجی قسمك حیات ومعیشتی املاك وارداتی نسبتنده متوسط بر حالده‌در. طبریه‌اسلاملرندن اك زنکین اولاننك سنوی وارداتی ایکی یوز لیرانی بولمادیغی کبی عددی دخی درت ،بشی کچمز . بعض قایقجی رئیسلری واردرکه بونلرده برکونا رأسی الماله مالك اولمدقلری حالده هر ناصلسه‌بو درجه تحصیل معاش ایتدکلری کورولور. غریبدرکه طبریاده نفوذ بو برقاچ کیشینك النده ایمش . اسلاملردن ایکنجی قسمك حیاتی ایسه پك فقیرانه کچر . بونلرك اکثریسی ایکی اوچ بیك غروشلق برسرمایه صاحبیدرلر . بعض اوفق تفك آلیش ویریشلرده بولونارق طبریاده تأمین معیشت ایدرلر . بر قسمی دخی طبریایه ملاصق تارلالرده چالیشه‌رق بعض اوفق زراعتلرده بولونورلر . مع مافیه اکثری قایقجی ، بالقجی ، حمال ، سبزه‌جی بولوندقلری ایچون یاشایشلرنده پك دارلق چکرلر .قصبه‌نك بوتون ثروتی وتجارتی موسویلرك النده‌در .

والحاصل طبریاده‌کی اسلام اهالی بر حال ابتدائیده یشامقده‌درلر . ارککلرینك کیید-

کلری اثواب پك بسیطدر .برعرب شالوارى وصوکره اوزرنده طاریرجا کت؛ آیاقاری اکثریاچورابسزدر؛باشلرنده‌ده بر فس بولونور . قادینلری ایسه اساساً بر قاچ سنه‌دن بری بسیط بر صورتده تستره باشلادقلری ایچون حال بداوتك هردرلو قیدسزلکلری اونلر ایچون مباح کورلمکده‌در .

اعتیادات اجتماعیه‌لری اعتباریله آیریجه‌بر خصوصیت کوسترلرمزلر . ایچلرنده اوقویوب یازانلری پك آزدر . بواعتبارله طبریه مسلمانلرینی دخی بر کولکه حالنده تلقی ایتمك ایجاب ایدییور .

طبریاده موجود موسویلره کلنجه عددی بش بیکی بولور . بوندن دولایی درکه طبریایه بر یهودی یتاغی دیمك مناسب اولور .

قصبه‌ده اوته‌دن‌بری ساکن عرب یهودیلرینه ضمیمهً بلاد مقدسهٔ اربعه‌دن بولنمق حسبیله بورایه ینه ئولمك‌اوزره کلن اوروپا مهاجرین موسویه‌سی بوقصبه‌یی بر مستعمرهٔ عبرانیه‌یه دوندیرمشدر . مع ما فیه طبریاده ساکن یهودیلر اوقدر مختلف الجنس درکه بورایه بر معرض عبرانی دیمك دها موافق‌اولور . زیرا قصبه‌ده آلتی نوع یهودی واردر. آتیده‌کی جدول‌ده بونی کوسترر :

	عددی
١ — آشکینازلر	٢٠٠٠
٢ — سلانیکدن، بولغارستاندن وردوسدن‌کلنلر	٣٠٠٠
٣ — عرب یهودیلر	
٤ — بصره وکردستان مهاجرلری	
٥ — عجمستاندن کلنلر	
٦ — آفریقای شمالیدن کلنلر	
یکون	٥٠٠٠

طبریا یرلیلری ، ایکنجی قسم یهودیلره (استانبولیه) ودردنجی قسمده‌کیلره (اکراد) وآلتنجی قسمده‌کیلره ایسه (مغاربه) نامنی‌ویررلر. عجملرك عددی یوزی تجاوز ایتمز .

بوآقسامدن اشکینازلردن ماعداسی هپ عربجه بیلیر . وعربجه قونوشورلر بونلرك ایچنده یرلی یهودیلرك یاشایش هپسندن دها ای‌در . (اکراد) ایسه کندیلرینه مخصوص بر نوع کردجه‌و (اعجام) ایسه بر نوع‌فارسی تکلم ایدرلر ؛ عینی زمانده عربجه‌ده قونوشورلر. مع‌مافیه بوتو بو طوائف موسویه لسان عبرانینك سایهٔ موحدی آلتنده طوپلانیرلر

TÜRK TARİH KURUMU

یهودیلرك اکثری تجارتله ، آلیش ویرشله مشغولدر . فقط بوخصوصده تجارتك دخی شیوهٔ عبرانیه‌سنی اونوتمامق اقتضا ایدر . مثلا یهودیلردن برچوغی تك بردکانده یاشا وایش‌ده کورر . نته‌کیم بر طرفدن زوج ، آلیش ویریش ایدر . بریانده زوجه غاز ویا سائره صاتار . چوجوقلرنه ده‌برقاچ کبریت قوطوسی ویا پورتقال ویره‌رك یولده کزدیرر وصاتدیررلر. اولری‌ده تك بر اوطه‌دن عبارت بولونور . بوتون عائله برسعی متمادی ایله چالیشیردورور واقتصادك الك صوك درجه‌سنی معیشتلرنده وطرز تلبسلرنده بالطبع تطبیق ایدرلر .

یهودیلرذن بالخاصه (سه‌فارد) طبقه‌سنك البسه‌لری‌ده پك بسیطدر : عادی بر انتاری ، باشده سیاه بر منديل ویا بر فس . کیرلی واسکی بر یمنی . ایشته یهودینك هرکون کیدیکی اکثریا بوندن عبارت قالیر . مع ما فیه (شابوت) کونی کافة تر تمیز کوزو کودلر . انتاریلرك آلتنده بیاض دونلر کوزوکور . آیاقلرنده سیاه برچوراب بولونور وطبریاساحللرنده دولاشیر ، دوروولر . بعضا ده قصبه خارجنده وقاپلیجه‌لر یولنده کائن (روب مابیر) موقعنه کیدرلر . بوموقع اونلر ایچون مقدس‌در . روب مابیری (عید الفطیر) دن صوکره زیارتلری پك شایان تماشادر . اوزرنده کوموش معمولاتی بولونان اشیایی بورالرده یاقارلر ؛ بو موقعك خسته‌لر ایچون بر قیمت شفائیه‌سی وسائر بعض خصوصاتده ، برقیمت امدادیه‌سی‌ده وارمش .

آشکینازلر ایسه عمومیتله اشکینازجه قونوشورلر . بونلرك اکثری رهبانیت ایچون کلدکلرندن حیات ومعیشتلرنده صفدك رهبانیت یهودیه‌سنه تصادف اولونور . بونلرك اکثریسی فقیردر ؛ دیلنجیلکله همان یاشارلر . اوروپادن کندیلرینه کلن صدقه‌لر ویاخود معلوم صندوقلردن کلن اعانه‌لر هرحالده سنوی یوز فرانقی تجاوز ایتمدیکی ایچون بوراده آشکینازلر آره‌سنده پك بویوك بر ضرورت حکمفرمادر . بونلرك بوتون ایشی کوجی — فکرلرنجه — تعبددن عبارت قالیر . مع ما فیه تجارتله اشتغال ایدن اشکنازلرده یوق دکلدر .

طبریاده یاشایان بومختلف طوائف یهودیه‌نك هرحالده پك‌یوکسك برثروته مالك اولدقلرینی ظن ایتمه‌ملیدر . ایچلرنده آنجق سکز ، طقوز کشینك اسلاملردن برآز فرقلیجه بر ثروتلری‌واردر . یهودیلرك ربعی ایسه کیمسه‌یه محتاج اولمادن یاشارلر . یوزده یکرمیسی ایسه فقیردر . حیاتلری صیقینتیلی کچر . یوزده اونی خاخام ویا سائر بر وظیفهٔ دینیه‌ده مستخدم اولدقلری ایچون بونلرك معیشتلری موسوی صندوغندن تامین اولونور . قالان یوزده قرق قدری ایسه همان تسائل ایله یاشا مقده‌در . بو اعتبارله طبریا یهودیلرنده پك درین بر فقر وسفالت اجتماعیه واردر .

دیکر طرفدن طبریا یهودیلرینك احوال وطبایعنده‌ده پك واضح فرقلر کورلمکده‌در . نته‌کیم ، آشکنازلر دائما عرب یهودیلره نسبتله دها قورنازدر . فقط عرب یهودیلر دها احتیاطلی اولورلر . آشکنازلرده جسارت نه قدر فضله ایسه دیکرلرنده فقیره یاردیم او نسبتده زیاده‌در . روم ایلیدن کلن یهودی طبقه‌سنده ایسه دها فضله چالیشقانلق آثارینه تصادف اولونور . واشکینازلردن فضله یرلی یهودیلرله اختلاط ایتمك ایسترلر . حال بوکه اشکینازلردن عربجه‌یه آشنا بولونانلری بیله دیکرلرینه نسبتله محترزدر . واشکنازلره کلن اعانه‌لر کندیلرینی آز چوق برمرکز اطرافنده طوپلامش ، اتحاد ایتدیرمشدر . حال بوکه یرلی یهودیلر بر آز متفرقدرلر . بویله اولمغله برابر عرب یهودیلرده پك محسوس بر ملایمت ومسالمت واردر . حال بوکه اشکنازلر وبالخاصه اکراد پك حاشاری ومعاملاتنده خشین‌در . انسانی آلداتمایی ، آلیش ویریشده قارشیسنده‌کینی ییقمه‌یی پك آرزو ایدر .

آشکینازلرله « سه‌فارد » لر آره‌سنده دیانت نقطهٔ نظرندن‌پك چوق فرقلر بولونمادیغی حالده ینه عبادتخانه‌لرنده آیری اولمایی ایسته‌کلری ایچون طبریاده هرقسمك کندیسنه مخصوص کلیسالری وتشکیلاتی موجوددر . فقط بو ، بردرلو قایناشامایان طبقات یهودیه‌نك بوحالی‌بی شبهه برچوق وحدت آتیه غایه‌لرینی طاشیانلری دوشوندیرمکده‌در .

— ٢٩ —

طبریا — ناصره یولی

طبریاده قالدیغمز مدتجه غریبدرکه قصبه‌یه پك ایصینمشدق . بوراسی دیکر یرلردن فضله انسانه مونس کلیوردی . باخصوص طبریانك یکانه اوتلی (غروسمان) اوزون بر مدتدن‌بری راحته تشنه اولانلر ایچون بر دوای کافی‌یه مالکدی . بو کون آرابه‌یه بینه‌رك قصبه‌نك غربنده‌کی شوسه‌یی تعقیبه باشلارکن طبریایی‌هر وقتدن‌فضله شایان ترحم‌بولمشدق . هله بر مدت صوکره طبریانك آرقه‌سنده‌کی طاغلر اوزرنده یوکسه‌لیرکن غالیله کولی (بحر الجلیل) هرزماندن زیاده لطیف کورونمشیدی . آز بر زمان ظرفنده قصبه‌نك‌ده منظره‌سی نظرمزدن غائب اولمش ایدی . شیمدی اکثریا یوقوشلره طیرمانیور ومتمادیاً طاغلرك اوزرندن یورویودق . بعضاً وادیده تك توك بر قاچ مستعمره کوزوکیور وینه کیزله‌نیوردی . بزه اوزون بر مدت رفاقت ایدن یکانه آشنا محل صاغ طرفمزده واوزاقلرده‌کی کنعان‌طاغی‌وصفد نواحیسی دها صوکره (زبود) طاغی ایدی . نهایت بر محله‌کلدك‌که بورادن شوسه‌یی‌ترکه مجبور قالمشدق .

زیرا بر ، ایکی یهودی کوینه اوغرایه‌جق وبو کیجه (جبل الطور)ك قربنده قاله‌جقدق. استقامتمزی شرقدن جنوبه دوغرو چویرکن یاواش یاواش اوزاقلردن نصف دائره شکلنده جبل الطور (JMontTalea) کوزوکیوردی .« لوبیه »دن نجد کدن برمدت صوکره یهودیلرك « شجره » قولونیسنه کلدك . او اثناده کونش غروب ایدییور وسماده یکی بر هلال دوغیوردی . تکرار یولمزه دوام ایتمشدك . فقط پك آز بر زمان ظرفنده بر آز ایشیق ویره‌ن آی‌ده افول ایتمش واورطه‌لق بوس بوتون قارارمشیدی .

هر ناصلسه یولمزی غائب ایتدك . شیمدی آرابه مجهول ساحه‌لرده ایلرولیوردی . بر ایکی ساعت قدر اوته‌یه بری‌یه قوشدقدن صوکره نهایت مسلح بر بدوی‌یه تصادف ایتدك . او ، بزه « مسحه » یولنی بر آز آکلاتیر کبی اولدی. فقط بو یونی غائب ایتمك مسأله‌سی بزم ایچون پك فائده بخش اولمشدی . زیرا بو طرفلرده خیمه نشین اولان « صبیح» عشیرتنك آره‌سنه دوشمشدك . بو قبیله‌نك او زمانه قدر مسالمت ومخالصتلرینه دائره برشی ایشیتمه‌مش اولدیغمز ایچون ایجه توحش ایدییوردق .

باخصوص بو قارانلغك اوته‌سنده بریسنده خیمه‌لر اوکنده بالخاصه آتشلر یاقیلیوردی. بز بوقارانلق و آتش کومه‌لری ایچنده هر حالده فنا اولدیغنه حکم ایتدیکمز کیرینتیلی ، چیقینتیلی بر یولدن کچه‌رك نهایت «جبل الطورك جانب شرقیسنده کائن « مسحه » قولونیسنه کلدك .

*
* *

او آقشام بوراده قالدقدن صوکره ایرته‌سی صباح ایرکندن طور طاغنه چیقمق اوزره (دبوریه) کوینه کیتدك . بو راسی قدیم (Dabaritta) قصبه‌سی ایدی . بو قصبه بوتون مرج بنی عامره حاکم ایدی . اوراده آرابه‌دن اینه‌رك آتلره بیندك وحضرت عیسانك استحالهٔ نورانیه‌یه مظهر اولدیغی جبل الطور اوزرنده یاواش یاواش یوکسلمکه باشلادق. بر ساعت ظرفنده جبلك ذروه‌سنه قدر وارمشدق . بوراده مختلف طوائف مسیحیه‌نك مناسترلری ومعبدلری واردی . فی الحقیقه طورك منظره‌سی پك علوی ایدی . نته‌کیم شرق طرفدن طبریا کولنك سمت شمالیسی ودها اوزاقلرده حوران داغلرینك بر سرابه مشابه اولان ذروه‌لری وکولك جنوب جهتلرنده ایسه (یرموك) و (جبل العجلون وسائره کوزوکیوردی . جنوب غربی طرفلرنده ایسه واسع بر اووه ،غربده ایسه یاقینده ناصره داغلری واوزاقده کرمل داغی، شمال طرفده زبود وجرموق داغلری واونلرك قربنده صفد شهری، دها صوکره جبل الشیخ L eGrand Hermon ویاقین طرفلرده «لوبیه» « کفرکما » وسائر کویلر کوزوکیوردی .

***

جبل الطورك تاریخچه‌سی — وقتیله ایساشار وزابولون نام ایکی قبیلهٔ موسویه‌نك حدودینی تشکیل ایدن اشبو داغك تپه‌سنده (بیوك انطیوش)قبل المیلاد ٢١٨ سنه‌سنده اتا بیرون اسمنده بر شهر مشاهده ایتمش اولوب داغك تپه‌سی سراپا خانه‌لرله مستورایدی. التنجی عصر میلادینك نهایتندن بری بو تپه‌ده (سن پیه‌ر) ك رکزینی تکلیف ایتدیکی اوچ چادیرك خاطره‌سنی احیا ایتمك اوزره اوچ کلیساموجوددر . صلیبون بوراده دردنجی بر کلیسا ایله بر مناستر انشا ایلدیلر . صلاح الدین ایوبینك برادری ملك العادل طرفندن ١٢١٢ سنهٔ میلادیه‌سنده انشا ایدیلن قلعه‌سنی خریستیانلر اوزون مدت محاصره ایتدیلر ایسه‌ده ضبطه موفق اوله‌مه‌مشلردی . ذاتاً بش سنه صوکره قلعهٔ مذکوره نفس اسلاملر طرفندن هدم ایدلمشدی . اتکندن تپه‌سنه قدر آتله آنجق بر بچق ساعتده چیقیله بیلن طابور طاغنده‌کی خرابه‌لر مختلف دورلره عائد وتپه‌یی دائر مادار احاطه ایدن دیوارك رومالیلر طرفندن انشا ایدلدیکی ملحوظدر . وقتله تپه‌نك اورته‌سنی اشغال ایدن قلعه‌دن بو کون یالکز بیوك بیوك طاشلر قالمشدر . عنعنات نصرانیه حضرت عیسانك موسی علیه السلامه بو تپه اوزرنده تمثل وتجلی ایتدیکنه قائل اولمغله بتون خریستیانلرله برابر باخصوص بوراده کلیسالری بولنان لاتینلر وروملر عندنده بو جبل پك زیاده مقدسدر .

***

طورده بر مدت قالدقدن صوکره تکرار آتلرله وکلدیکمز یولدن(دبوریه)یه دوندك. دبوریه‌دن آرابه‌یه بینه‌رك اوزون بر اووه‌یی تعقیب ایتدکدن صوکره آرتیق ناصره داغلرینك اتکلرینه یاناشمشیدق . شیمدی متصل داغلر اوزرنده طیرمانیور ، قیوریلیور ویوقوشلر چیقیوردق . نهایت اوزاقدن ناصره‌نك متبسم ، بیاض منظره‌سنك بر قسمی کوزوکمشدی. بر مدت صوکره بوتون قصبه بیاضلغیله ونورانیتیله متعدد تپه‌لر آره‌سنده عرض وجود ایدرکن بوراده‌کی نا محدود معابدك قبه‌لری یك لحظه‌ده نظرلره حیرتبخش اولیوردی .

—٣٠—

ناصره

١ — ناصره‌نك وضعیتی ومنظره‌سی

ناصره‌نك شمالدن اعتباراً جهات اربعه‌سنده صیره ایله « بنی ساعین » ، « ره‌نه » ، « قفزه » « رجمه »ناملرینی طاشیان درت خفیف تپه واردرکه، بونلر سطح بحردن اوچیوز اللی مترو ارتفاعنده‌درلر وشمال غربیده واقع «جبل السیخ»ك اتکنده کوچوك بر وادی حالنده بر تلاقیگاه

ناصره‌ده نجارت محلی (عائلهٔ مقدسه)

تشکیل ایدرلر. ناصره قصبه‌سی ایسه بو تپه‌لرك اتکلرندن سوزوله‌رك بر دائره حالنده مرکزده طوپلانیر، بوتون اولر بوراده بیریکیر و صیقیلشیر و نهایت اوزاقلردن کورونمك ایسته‌میورمش کبی براحترازله‌ینه تپه‌لرك آره‌لرینه صاقلانیر. بونك ایچوندرکه ناصره‌یی یانىنه پك یاقینلاشدقدن صوکره‌ده تمامیله احاطه ایتمك قابل اولاماز. و بناءً علیه بو تپه‌لردن برینه چیقاراق بو بیاض و شعشعه‌دار طاشلریله کولومسه‌ین قصبه‌نك هیئت مجموعه‌سنی آنجق اورالردن تماشا ایتمکه احتیاج واردر. بویله یوکسك بر محلدن قصبه بوتون بیاض أو طبقه‌لریله و اکثریا قیرمزی کیره‌میدلی داملریله، هر طرفه داغیلان زیتون آغاجلریله و بوتون یشیللکیله پك نظر ربا کورونور. باخصوص قصبه‌نك ایچریسندن اطرافك منظرهٔ سفیدی کولومسر، دورور.

ناصره‌نك بوتون بنالری بیك بشیوزی تجاوز ایتمدیکی و بو اعتبارله قصبه‌ده کوچوك بر ساحه اشغال ایتمسی لازم کلدیکی حالده أولرك آره‌لرنده اکثریا برر باغچه بولونماسی حسبیله ناصره بویوك بر بلده وضعیت و قورانه‌سنی اکتساب ایتمکده‌در.

درت بر طرفنده یوکسه‌لن بویوك بنالری، معبدلری، قبه‌لری و چاك قله‌لری ایله ناصره یکنظرده:

— بن حضرت مسیحی اوزون سنه‌لر آغوشنده یاشاتان بر بلده‌یم.

دیمك ایسته‌ین بر حال واردر.

فی الحقیقه دائما سماسنده چینلایان چاك سسلری‌ده بو معنایی افاده ایدر. بوراده طاق و ستونلرندن الك کوچوك بر دستیسنه قدر هرشی ایکی بیك سنه‌لك بر حیات نصرانیتی خاطرلاتیر. بیاض یوزلی قادینلرینك برر مریم فیزیو نوموسی طاشیدقلرنده شبهه ایتمه‌ملی‌در. و بوراده هر نظرده عیسی ابن مریمك بر طیف خاطراتی پیریلدار. الك اوفاق بر طاش بیله:

— بن ناصره‌لی‌یم، نصرانی‌یم.

دیر. و ناصره قصبه‌سی بویاد ماضی‌یی بویله، سینه‌سنده سس‌سز صاقلارکن بوتون کوزلردن، بوتون انسانلردن، بوتون محیطاتدن کیزلنمك ایستر. ناصره الك یوکسك داغلردن بیله سچیله‌مز بر حالده‌در. اوقدر ناصره‌ده تواضع و محویت واردر و حتی (أرنست ره‌نان)ك فکرنجه حضرت عیسانك محل ولادتی [*] اولمق اعتباریله‌ده بوتون قصبه‌لر یاننده ناصره، اساسلی بر رمز عیسویت اولمق دعوا سنده‌در.

(*) (*Ernest Renan*)ك (*Vie de jesus*) نام اثرینك ایکنجی صحیفه‌سنه مراجعت.

TÜRK TARİH KURUMU

٢ — ناصره‌نك خطوط داخلیه‌سی

[١] — **قصبه‌نك بنالری وسوقاقلری** — قصبه‌نك شرق وغربنده‌كی تپه‌لر اتكنده موجود محله‌لر بو جهتلرك اسملریله معروفدر. برنجیسنه (حارة الشرقیه) ، ایكنجیسنه (حارة الغربیه) دیرلر. شرق محله‌سنك قسم اعظمی باغچه‌لقلر ایچنده واولری‌ده بربرندن اولدقجه اوزاقدر وا كثریسنك جبهه‌لری غربه متوجهدر . بو محله‌یه (حارة المیدان) نامنی ویررلر . بوراده اقامت ایدنلر ملل مختلفه منسوبینی‌در . شمال وشمال غربی طرفلرنده (حارة الروم) واردركه ناصره‌ده اولرینك طرز انشاسی وهواسی اعتباریله اك مقبول محله‌یی تشكیل ایدر بو اولرك اوكنده كوچوك باغچه‌لر بولندیغی كبی اولرك حدودینی (صبار) فرنك اینجیری اغاجلری بعضاً یوللر ، وبعضاً‌ده قیصه ، ظریف دیوارلر آییرر . باغچه‌لرك داخلنده الما ، اریك ، بادم كبی میوه آغاجلری‌ده بولونور . بو محله‌نك ساكنلری روم اورتودوقسلردر . جنوب وجنوب غربی سمتی ایسه (حارة اللاتین) نامیله معروفدر . لاتینلرك ساكن اولدیغی بو محله‌نك اولری بربرینه ملاصقدر. بو درت محله‌نك اورته‌سنده وتام وادی داخلنده (حارة الجامع) ویا (حارة الاسلام) بولونیوركه بو محله ساكنلری مختلطدر . اولری متفرق ایسه‌ده ا كثریسنك آره‌سنده بش آلتی‌مترو اوتفاعنده دیوارلر واردر. بو محله‌لر ایچنده‌اك دوشوكی (حارة الشرقیه) در. بورانك اكثر اولری بدوی اوباسنی اكدیرر . بعضاً غایت ابتدائی اولره تصادف اولونوركه داخلنده بر حولی اطرافنده طاش وكیرج بیغیننه مشابه اوطه‌لر صف حالنده دیزلمشدر . مع ما فیه بو محله‌دن ما عداسی اكثریا یكی طرزده كیره‌میدلی هوادار اولره مالكدر. اولرك طیشی یونتولمش مالطه طاشلرندن یاپیلدیغی ایچون ناصره‌یه (بیاض مملكت) دیمك پك مناسب اولور . باخصوص پنجره‌لرك ظریف رنكلرله ملون پانجورلری بوتون مسافه‌لرده تزهر ایدر ، دورور .

ناصره‌ده بر قسم اولر واردركه ایكی قاتلی اوله‌رق بنا ایدلمشدر واونلرك دها ظریف بر ذوق معماری‌یه مالك اولدقلرنده‌ده شبهه ایدلمه‌ملیدر . هله مؤسسات اجنبیه‌نك ومعابدك طرز انشاسی عمومیتله كزیده‌در ، دەنیله بیلیر . ناصره‌یی تزیین ایدن بو مؤسسه‌لرمیاننده بر قسمنی ذكر ایده‌بیلیرز :

١ — (*Les Frères de Saint-Jean de Dieu*) یه عائد كفر كنا یولنده اركككلره مخصوص بر خسته‌خانه ایله ایكی اجزاخانه .

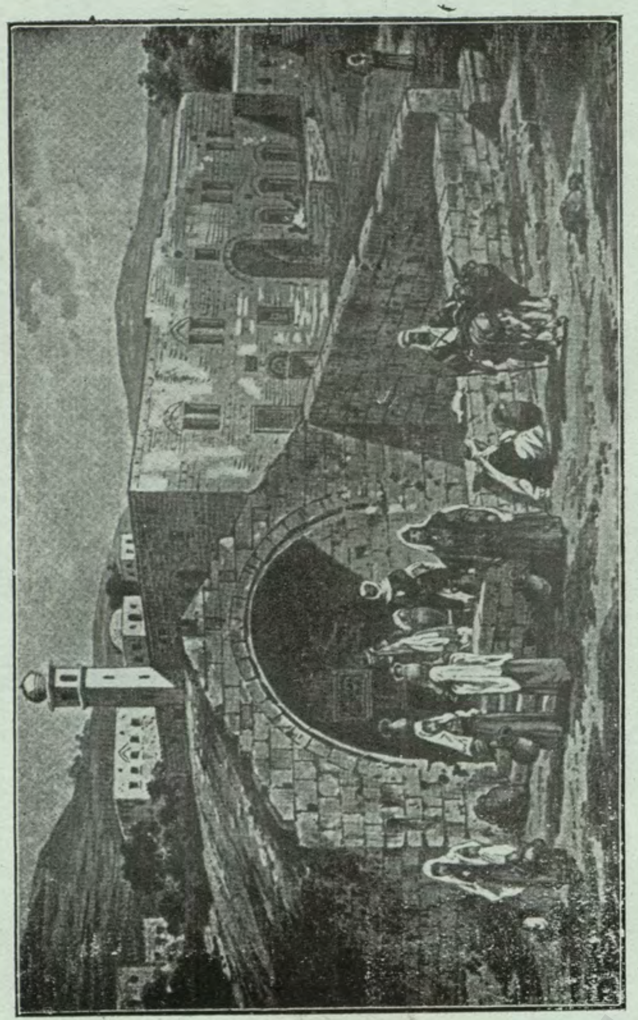

ناصره ده (عين مريم)

٢ — (*Les Péres Franciscaines*)ه مخصوص بر مناستر ایله ذکور مکتبی وفقرایه مخصوص بر اجزاخانه .

٣ — (*Les Dames de Nazareth*)ك بر دارالایتام وبر اناث مکتبی وبر اجزاخانه‌لری .

٤ — (*Les Soeures de Saint Joseph*) ك بر اناث مکتبی ، قادینلره مخصوص بر خسته‌خانه وبر اجزاخانه‌لری .

٥ — (*Les Soeurs de Saint- Vincent de Paul*) ك بر اجزاخانه وبر خسته‌خانه‌لری .

٦ — (*Les Freres des écoles chretiennes*) ك بر ذکور مکتبی .

٧ — (*Les Religieux Salésiens*) ك قصبه خارجنده بر ذکور دار الایتامی.

٨ — (*Les Religieuses Clarisses*)ك حیفا یولی اوزرنده بر مناسترلری .

٩ — مارونیلرك بر کلیساسی .

١٠ — روم ملکیتلرك بر کلیساسی .

١١ — روم اورتودوقسلرك بر بویوك کلیسالری ایله ذکور واناث مکتبلری .

١٢ — بر پروتستان کلیسا واجزاخانه‌سی .

١٣ — (*La Churche de Mission Anglais*) ك کلیسالری واناث دار الایتام ومختلط مکتبلری .

١٤ — روس جمعیت فلسطینیه‌سنك (*La Societé Russe de Palestine*) خسته‌خانه ، اجزاخانه ، قدس زیارتجیلریته مخصوص بر اقامتکاه ، ذکور واناث مکاتب ابتدائیه دار المعلمین الخ . اقسامی حاوی بویوك مؤسسه‌لری موجوددر .

بوندن ما عدا حضرت مریمك حضرت عیسا ایله مژده لندیکی محلده انشا ایدیلن (البشاره) کلیساسی (*Eglise de l'Annonciation*) بولوندیغی کبی دها بر چوق مواقع تاریخیهٔ مسیحیه واردر. بو میانده یوسف نجارك دار المساعیسی، مزاری ، حضرت مریمك منبعی (عین مریم) ، حضرت عیسانك وعظ ایتدیکی سیناغوغ الخ. کبی محللری ذکر ایده بیلیرز . بوتون بو مؤسسات ایچنده اسلاملرك یالکز بر جامعی واردر. رسمی حکومت قوناغی بناسیله بر مکتب ابتدائی بناسنیده علاوه ایدرسه‌ك ناصره‌ده بولونان بوتون بویوك بنالر حقنده بر فکر الده ایتمش اولورز .

صعودیه قریه‌سنده ایسه حضرت مریمك اوی و (کفرکنا)ده حضرت عیسانك روایات نصرانیه‌یه نظراً صویی شرابه تحویل ایتدیکی محل دخی موجوددر .

ناصره‌نك یوللرینه کلنجه، قصبه‌نك جهت جنوبیه‌سنده کائن (خان الباشا) نام محلدن شماله دوغرو کیده‌ن فقط بر آز انحرافلر یاپارق اسملرینی صره‌ایله تبدیل ایده‌ن « طریق

TÜRK TARİH KURUMU

الجامع »، « طريق دار قعوار »، « طريق الپروسيانيه » نامنده‌كی شوسه كرك كنيشلك وكرك موقع اعتباريله ناصره‌ده برنجيلكی احراز ايده‌ر . بو يول يوز مترو قدر بوصورتله دوام ايتدكدنصكره ايكی دار فرعه آيريلير . بو فرعلردن بريسی شرق استقامتنی تعقيب ايله « عين الناصره » يه وديكری غرب جهتنده دوام ايده‌رك « بياره » يه قدر كيده‌ر . شرقده‌كنه « طريق العين » وغربده‌كنه ايسه « زاروب »ناملری ويريلر . برده جنوب غربيدن شمال شرقی‌يه دوغرو امتداد ايده‌رك قصبه‌نك جهت غربيه‌سنی سرتاپا قطع ايده‌ن ديكر معوج بر شوسه يولی دخی موجوددر . بونلردن ما عدا قصبه داخلنده قالديرملی وكيرينتيلی چيقينتيلی بر چوق يوللر واردركه بونلرك اورطه‌لری اولوق شكلنده آچلمشدر . كنارلری يوكسكجه قالديرملی‌در . وقتيله قصبه‌نك بوتون افرازاتی قيشين بواولوقلره بكزه‌ين جاده‌لردن كچرمش .

ناصره‌نك چارشوسی قصبه‌نك وسطنده بولونور . دار وچيقينتيلی اولان بو چارشونك غايت فنا بر حالده بولونديغنی سويلمك زائددر ظن ايده‌رم .

[٢] — **قصبه‌نك صولی ونزه محللری** — ناصره‌ليلر قصبه‌نك منتهای شرقيسنده بولونان (عين الناصره) نام محلدن صو دولديره‌رق ايچرلر . بوراده هر دستی ايچون بر مقدار پاره ويرمك‌ده لازم كليورمش . بو صو قصبه‌نك ايچمه‌سی ايچون كفايت ايتمكده ايسه‌ده ناصره‌يی احاطه ايده‌ن بغچه‌لره ياردمی اولان اطرافده متعدد كوزلر دخی واردر . باخصوص اكثر اولرده ياغمور صولرينی طوپلايه‌رق صهرنجلرده حفظ ايتدكلری ايچون ناصره‌ده صو جهتندن صيقينتی چكيلمه‌مكده ايمش .

***

تنزه محللرينه كلنجه : بونلرده متعدددر . نته‌كيم قصبه‌نك جنوب طرفلرنده ويكرمی دقيقه مسافه‌ده (بير المير) نامنده بر محل واردركه انجير ، آلما ، پورتقال ، آغاجلريله مستوردر . زراعتله اشتغال ايدنلر اكثريا آتلرينه بينه‌رك بورايه كليرلرمش .

برده قصبه‌نك شمال جهتلرنده وينه يكرمی دقيقه اوزاغنده « كرم الصاحب » موقعی واردركه بوده « بير المير » كبی آغاجلق اولديغی ايچون بعضاً اهالی بورايه ده‌كليرلرمش .
ناصره‌نك يكرمی دقيقه غربنده كائن « مقبی » نام محلده آغاجلق ايمش . بو اوچ موقعده آقار صو بولونديغی ايچون بالخاصه ميوه موسملرنده وياز زمانلرنده بورالری پك كوزه‌ل اولور ايمش .

اساساً ناصره‌نك بولونديغی كوچوك تپه‌جكلرك آرقه‌سنده وشمال غربيسنده « جبل السيخ » بولونيوركه بورادن منظره پك ذوق آميزدر . شرق طرفندن جبل الطابور « طور »ك

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

TÜRK TARİH KURUMU

يشيل ذروه‌لرى جنوبده كوچوك « هرمون » داغى جنينه قدر « ئه‌سدره‌لون »اووه‌سنك بر قسم عظيمى ، شمالده«الطيوف»اووه‌سى وبرى طرفده « صفوريه » خرابه‌لرى‌وينه شمالده داغ اوزرنده صفد واك اوزاقده جبل الشيخ،شمال شرقيده‌ايسه كنيش بر افق ايله‌جولان تپه‌لرى كوزوكور .

جبل السيخك سطح بحردن ارتفاعى « ٤٨٨ » متروالديغنه وناصره‌دن اپيجه‌يوكسك بر موقعده بولونديغنه كوره‌ده بوراسى ناصره ايچون اك مستثنا بر تنزه محلى اولديغنده شبهه ايتمه‌مليدر .

٣ — احوال عموميه

[١]— **ناصره قضاسى** — ناصره قضاسى عكا لواسنك اورته‌سنى اشغال ايتمكده اولوب شمالاً عكا مركز قضا سيله شرقاً طبريا جنوباً جنين وغرباً حيفا قضالريله‌محاطدر . مساحهٔ سطحيه‌سنه كلنجه، بوكا دائر بر قيد رسمى‌يه مع التأسف ! دسترس اولنه‌مامشدر، يالكز اشخاص نامنه، سنده ربط اولنان اراضى قيود موجبنجه بيك يديبوز فدان‌كه جمعاً يكون ١٩١٦٣٨ دونمدن عبارتدر. قضا اراضيسى‌جهت قانونيه نقطهٔ نظرندن ايكى‌يه آيريلور . برنجيسى صرف ميرى ايكنجيسى مشجر اراضئ مملوكه‌در . ميرى‌قسمنك مساحه‌سى ١٧٣٦٥ ومشجر اراضينك ٢١٢٧٣ دونمدن عبارتدر . سنده ربط اولنميان بعض اراضى ايله عمومه متروك اورمان‌وحال‌عطالتده قالمش اولان اراضى بالطبع بو قيودك خارجنده قاليور . بونلرك مساحه‌سنى اللهدن باشقه كيمسه بيلمز .

قضا اهاليسى ذكور واناث ١٢٣١٣ ى اسلام ٤١٩٥ ى روم اورتودقس ١٧٧٤ ى روم قتوليك ١٨٠٣ى لاتين و٩٦٦ ى پروتستان ٤٠٣ ى مارونى‌اولمق اوزره«٢٠٧٩٢» نفوسدن عبارتدر .

عموم قضانك تولدات ووفيات سنويه‌سى بر وجه زير عرض اولنور:

تولدات

	١٣٢٥ سنه‌سنده	١٣٢٧ سنه‌سنده	١٣٢٩ سنه‌سنده	١٣٣١ سنه‌سنده	يكون
اسلام	٥٤	٢١٠	٢٠٧	٣٦١	٨٣٢
روم	٣٨	٨٩	٥١	٥٤	٢٣٢
قتوليك	٤١	٤٩	٤٤	٤١	١٧٥
لاتين	٢٨	٢٥	٣٨	٢٠	١١١
پروتستان	١٤	؟	١٧	٢٣	٥٤
مارونى	٥	١	٤	١١	٢١
يكون عمومى	١٨٠	٣٧٤	٣٦١	٥١٠	١٤٢٥

وفيات

اسلام	٧٩	١٩٠	١٢٥	١٧٧	٥٧١
روم	٢٦	٥٣	٦٠	٦٥	٢٠٤
قتوليك	١٩	٢٩	٢٨	٢٨	١٠٤
لاتين	١٧	٢١	٣٩	٢٤	١٠١
پروتستان	٤	؟	١٦	٣	٢٣
مارونى	٤	١	٢	٣	١٠
يكون عمومى	١٤٩	٢٩٤	٢٧٠	٣٠٠	١٠١٣

اشبو ايكى جدولدن آكلاشيليوركه ناصره قضاسى نفوسجه جزئى بر صورتده تزايد ايتمكده‌در . قضادن ديار اجنبيه‌يه شمدى‌يه‌قدر ٤٦٠٠ كشى هجرت ايتمشدر .

[٢]— **احوال طبيعيه** — قضا هيئت عموميه‌سى اعتباريله اووه‌لق اولوب ارتفاعى آز اولان تپه‌لرنده اورمان موجود دكلدر . تفصيلاتنى ذمين عرض ايتديكم جبل الطوردن باشقه شايان قيد بر عارضهٔ طبيعيه موجود دكلدر . تپه‌لر كيل وكلس صخورندن تركب ايتمكده‌در .

نهر وكوللر .— كول يوقدر . فقط بوكا مقابل جالوت ووادى الشرار نامنده‌كى ايكى چاى موجود اولوب بونلردن جالوت نهرى (نورس) نام قريه‌ده كائن بر مغاره‌دن نبعان ايده‌رك بيسان استاسيوننك شرقنده‌كى وادى القنطره ايله برابر شريعه نهرينه‌قاريشمقده‌در. طولى ١٥ كيلو مترو وعرضى ٣—٤ متره‌در .

وادى الشراره قضا ملحقاتندن (رينه) قريه‌سى‌داخلنده‌كى ام الغنم اراضيسندن‌نبعان ايدر . وطبريا قضاسنده وادى المدى ووادى البيره ايله بر لشدكدن‌صوكره شريعه‌يه قاريشير. طولى‌درت كيلو متر وعرضى ١—٣ متره‌در .

قضانك‌اقليمى‌معتدل‌اولوب‌درجهٔ‌حرارت‌نهايت‌صفره‌ويازين٤٠—٤٢درجه‌يه‌وارمقده‌در. وسطى درجه موسم صيفده ٣٥ وموسم شتاده ٤—٥ اولوب ايلك وصوك بهارلرده ١٨—٢٠ درجه آره‌سنده‌در . درجه‌نك حد اعظميسى آغستوس وحد اصغريسى كانون ثانى آيلرنده حكم سوردر .

روزكارلر ؛ الك زياده شمال ، شرق وغرب روزكارلرى اسر ، لودوس نادراً بو قضاده حس اولنور . عموم قضانك هواسى معتدل ايسه‌ده صورت دائمه‌ده رطوبتليدر . فقط بو رطوبت شيمدى‌يه قدر اشباع درجه‌سنى بولمامشدر . ياغمورلر تشرين‌ثانيده وعموميت اوزره كانونلرده باشلايوب بلا انقطاع نزول ايدر ، بعضاً اون ايكى ساعت بلا فاصله‌ياغمور ياغديغى كورلمشدر . مارت ونيسانده ايسه متقطع بر صورتده نزول ايدر . قيش موسمى نيسانك اونبشندن صوكره ختام بولور . قار پك نادر بر صورتده نهايت نزول ايدر .

[٣] — **ناصره قصبه‌سى** — قضا مركزى ناصره قصبه‌سيدر . اشبو قصبه جبرائيل امينك حضرت مريمه مژده‌يى كتيرديكى وحضرت عيسانك عمرينك بر قسم مهمنى كچيرديكى موقع اولمق حسبيله خريستيانلرجه پك زياده مقدسدر . قصبه ٤٨٨ متره ارتفاعنده بولنان جبل السيخك سطح مائل جنوبيسى اوزرنده مبنى اولوب ايلك بهارده يم بياض اولريله يم يشيل باغ وباغچه‌لريله غايت دلفريب بر منظره عرض ايتمكده‌در . جهت شرقيه وغربيه دن پك سريع آديملرله اتساع پيدا ايتمكده اولان ناصره اهاليسى ذكور و اناث ٢٤٤٠ ى اسلام ٢٨٣٦ يسى روم اورتودوقس ١٢٦٧ يسى روم قتوليك ١٣٦٤ ى لاتين ٢٧٤ ى پروتستان و ٤٠٣ ى مارونى اولمق اوزره ٨٥٧٤ نفوسدن عبارتدر. قصبه‌نك تولدات ووفيات سنويه‌سى بر وجه زير عرض اولنور :

تولدات

	١٣٢٥ سنه‌سنده	١٣٢٧	١٣٢٩	١٣٣١	يكون
اسلام	١٥	٧٠	٥١	٦٥	٢٠١
روم	٢٤	٦٩	٣٨	٢٤	١٥٥
قتوليك	٣٣	٢٤	١٣	١١	٠٨١
لاتين	٢٣	١٢	١٠	١٣	٠٥٨
پروتستان	١٣	٠٨	١٢	٢٠	٠٥٣
مارونى	٠٣	٠١	٠٤	١١	٠١٩
يكون عمومى	١١١	١٨٤	١٢٨	١٤٤	٥٦٧

وفيات

	١٣٢٥ سنه‌سنده	١٣٢٧	١٣٢٩	١٣٣١	يكون
اسلام	٢٨	٥٠	٤٣	٣٥	١٥٦
روم	١٩	٢٧	٤٢	٣٨	١٢٦
قتوليك	٠٨	١٦	٢٥	٢١	٠٧٠
لاتين	١٥	١٩	٢٤	٠٩	٠٦٧
پروتستان	٠٤	٠٢	١٦	٠٣	٠٢٥
مارونى	٠٤	٠٠	٠٢	٠٢	٠٠٩
يكون عمومى	٧٨	١١٤	١٥٢	١٠٩	٤٥٣

اشبو ايكى جدولك مطالعه‌سندن دخى آكلاشيليوركه قصبه‌نك نفوسى سنه‌دن سنه‌يه تزايد ايتمكده‌در . دول اجنبيه تبعه‌سندن ٢٠٠ راهب وراهبه وآلمان تبعه‌سندن تجارتله مشتغل ايكى عائله واردر . ١٤٨٠ خانه‌يى محتويدر . ميرينك يالكز بر باب حكومت دائره‌سيله بر عسكرى ده‌پوسى وبر رشديه مكتب بناسى واردر . عكا ايالتى واليسى على‌پاشا طرفندن انشا اولنمش كوزل بر جامع‌شريف موجوددر . قصبه‌نك حمامى ، قلعه‌سى ، بلديه باغچه‌سى ، مسيره‌سى ، ساعت قله‌سى ، خانى ، تياتروسى يوقدر .

ناصره‌ده بللى‌باشلى اولمق اوزره (مژده‌كليساسى *Eglise del'Annontiation*) ايله يوسف النجارك اعمالاتخانه‌سى وبرده بالاطه كليساسى واردر . لاتين مناسترينك ايچ طرفنى اشغال ايتمكده اولان مژده كليساسى شكل حاضريله ١٧٣٠ سنهٔ ميلاديه‌سنده تجديد اولنمشدر . عنعنات نصرانيه كوره حضرت جبرائيل مريم العذرايه ، كبه قالديغنى بوراده تبشير ايتمشدى . حضرت مريمك مسكن قديمى بوراده ايدى ،

مناسترك شمال غربيسنده «١٨٥٨» تاريخنده بر كليساانشا ايديلدى . بوراده‌صليبيوندن قالمه بر كليسا آثارى كشف اولنمشدى . ٥٩٠ سنهٔ ميلاديه‌سندنبرو حضرت عيسانك درس آلديغى حاوره‌نك موقعندن بحث ايديليوردى . عصر كچدكجه موقع دخى تبدل ايديور . شمديكى حالده متحد روملرك النده بولنمقده اولان و١٨ نجى عصر آثارندن بولنان كليسايى ادعا ايديورلر .

١٨٦١ تاريخنده لاتينلر طرفندن جضرت عيسى ماصه‌سنك احتوا ايتديكى كليسا دخى شايان ذكردر . عنعنات نصرانيه‌يه كوره حضرت عيسى تكرار ديرلدكدنصكره اشبو كليسانك ايچنده بولنان و٣،٦٠ متره طول و٣ متره عرضنده يكپاره تباشيرك سرت جنسندن اولان ماصه اوزرينه حواريونله برابر طعام ايتمشدى .

ناصره‌نك شمال غربيسنده كائن جبل السيخدن اطرافى سيره‌قيولان بر متفرج كنديى كوزه‌ل بر پانوراما قارشوسنده كورور . شرقده طابور طاغنك يشيللك ايچنده قالان تپه‌سى ؛ جنوبده نبى داهى طاغى وزرين ، ناين ، اندور كويلريله جنين قصبه‌سنه قدر پك كنيش اولان مرج بنى عامر ؛ جنوب غربيده دكزه‌قدر ايلرولين كرمل طاغى؛ شمالده كوزه‌ل بطوف اووه‌سى وبونك منتهاسنده صفوريه خرابه‌لرى؛ صفد قصبه‌سيله شيخ‌طاغى؛ وشمال شرقيده جولان طاغلرى مشاهده اولنمقده‌در .

حضرت مریم،یوسف النجار وحضرت عیسانك همان همان هر كون زیارت ایتدكلری مریم چشمه‌سی قصبه‌نك یكانه پیكاری اولدیغندن اقشاملری ناصره‌نك كوزه‌ل تپیده‌كی قادین وقیزلری باشلرنده‌طاشیدقلری كوزه‌ل دستیلریله چشمه وجوارینی دلفریب‌وجانلی بر تابلویه چویرمكده‌در. بلدیه وارداتی ۱۳۲۵ سنه‌سنده (٤٥٤١٨) غروشدن عبارت ایكن سنه بسنه ترقی ایده‌رك ۱۳۲۹ سنه‌سنده (۷۲۳۲۰) و۱۳۳۱ سنه‌سنده ۸۸۲۵۰ غروشه صعود ایتمشدر. اشبو وارداتك قسم مهمی ذبحیه، تنظیفات، تنویرات‌وحیوانات رسومندن عبارتدر. فقط مع التأسف ناصره بلدیه‌سی بو وارداتی منطق‌ونظام دائره‌سنده صرف ایتامكده‌در. چونكه یالكز معاشاته ۱۳۳۱ بودجه‌سنده (۳۰) بیك غروشه‌یقین بر پاره بلدیه رئیسیله طبیب كاتب، تحصیلدار، اوطه‌جی وسائره مأمور معاشاتنه، عجزه واحتفالات مصارفنه تخصیص ایدلمش ویالكز (۲۸) بیكی تنویرات، تنظیفات وسائر امور بلدیه مصارفاتنه قارشولق طوتلمشدر. بلدیه بودجه‌سنك سالم، منطقی، صحی برحاله افراغیله قصبه‌نك تدریجی بر صورتده اصلاح وتنظیمی الزمدر.

[٤]— **امور معارف** — اجنبیلر ناصره‌ده یوز بیكلرجه ایراصرف ایده‌رك بر چوق مؤسسات تدریسیه وخیریه انشا ایتمشلر ایسه‌ده حال حربی طولاییسیله بو كونكی كونده هپسی مسدوددر. حكومتمزك نفس ناصره‌ده ذكور واناثه مخصوص ایكی ابتدائیسی وصفوریه، رینه، كفر كنا ومجدل كویلرنده بر ویا ایكی صنفلی ابتدائی مكتبلری‌واردر. بونلردن نمونه ذكور ابتدائیسی پك اچینه‌جق بر حالده‌در. معلم اولی بوندن یكرمی قدر سنه اول شام اعدادیسندن نشات وآز بر زمان ایچون‌مالیه‌تحصیلدارلغنده بولندقدنصكره معارف مسلكنه دخول ایتمش بر زواللیدر. زواللی‌دییورم چونكه مكتبی زیارت ایتدیكمز اثناده ضرورتی معاشنك عدم كفایتی او قدر اچیقلی بر صورتده آكلاتدی‌كه تعریف ایدیله‌مز. یاننده طوران معلم ثانی بیروتدن یكی كلمش،سیماسندن اوده چوجق اوقوتمق، تهذیب ایتمك صنعتیله پك علاقه‌دار كورونمیور. بویونی سفالتدن بوكولمش هوسی فقر وضرورتدن قاچمش بو ایكی ذاتك زیر اداره‌سنده‌كی طلبه‌یی كوردك. كاشكه كورمسه‌یدك!

مكتب دها بر قاچ كون اول كشاد ایدلمش قارشیمزه دیزیلن ۱٥ — ۲۰ افندینك سفیل، پیس، مستكره اثوابلی حاللرینی ایچه زماناونوته میه‌جغم. مكتب بناسی دولدیران توزلرله مداومینك حال پر ملاللری آره‌سنده صانكه صمیمی وحار بر قرابت موجود. هر یرده منحوس غراب سفالت وآجلق باغرییور. یالكز بوراده دوییلانشی دها مزعج دها مخرش ودها قورقنج!

اوچ صنف اوزرینه مرتب اولان اناث ابتدائیه‌سنك معلمهٔ اولاسی هیچ بر شیئدن

چاقماز. علوم وفنونك الف باسنی بیله اوكره‌نه‌مه‌مش. دیكر ایكی خریستیان معلمه‌نك تحصیللری موسقوف مكتبنده‌در. ایكیسی طبیعی عربجه‌یه وموسقوفجه‌یه واقف فقط تربیهٔ ملیهٔ عثمانیه ایله اولان علاقه‌لری هیچ مشابه سنده‌درظن ایدرم.

زواللی كویلیلرك تعلیمنه كوندریلن خواجه‌لرك هیچ بریسی اغلب احتماله كوره تحصیل ابتدائی‌یی بیله كورمكه وقتی اولمامشدر.

[٥]— **امور صناعیه** — قضا داخلنده اسكیدن منسوجات محلیه موجود ایسه‌ده الیوم مع التأسف منقرض اولمشدر. اشبو صنعتك یكیدن احیاسنه غیرت اولنمقده ایمش (كیمك طرفندن؟) حال حاضرده چاقی بیچاق، ال اوراقلری اصول قدیمه اوزره وبوندنبشقه زیتون آغاجندن اما كن مقدسه رسملریله مزین‌قوطولر یاپلمقده‌در. غایت ظریف واوروپاده رواج بولان اینجه دانتلا واویا كبی ال ایشلری دخی اعمال اولنمقده‌در. منسوجات محلیه‌نك منقرض اولمسی حمص وشامده یاپیلان معمولاته رقابت‌ایدیله مامسندن وسرمایه‌نك فقدانندن ناشیدر.

صنایعك ترقی‌واحیاسی ایچون حكومت محلیه‌جه شویولده بر فكر درمیان اولنمقده‌در: صنایعك احیا وترقیسی ایچون حكومتجه واقعا نظامات مخصوصه وضع وارباب صنایع رسومدن عفو اولنمق صورتیله تشویقاتده بولنلمقده ایسه‌ده ثروت‌بر قاچ زنكینك النده منحصر قالوب بونلر فاحش فائضله پاره‌لرینی تمیه ایتمكده بولندقلری جهتله صنایعه رغبت كوسترمامكده‌درلر. اهالینك بر قسم مهمی سرمایه صاحبی اولمدیغندن فاحش فائضله پاره استقراض وصنعته سلوك ایتملری كاردن زیاده ضررلرینی موجب اوله جغندن صنایعك توسیع وترقیسی ایچون اهون فائضله پاره اقراض ایده‌جك بانقه‌لرك تأسیسی الزمدر.

[٦]— **امور ومحصولات زراعیه** —اقلیمی بالنسبه معتدل اولان ناصره قضاسنك طوپراغی عمومیت اعتباریله كیللی وخفیف طبقه‌لردن مركبدر. قسم اعظمی اسكی اصول اوزرینه ویالكز آلمان وموسوی كویلریله بعض اصحاب مراق اصول جدیده اوزره اجرای فلاحت ایتمكده‌درلر، ناصره اراضیسی طبریاده اولدیغی كبی مناوبه‌اصولنه‌تابع طوتیلیور. اداره‌سی ایسه حصهٔ عشریه داخل اولدیغی حالده حاصلاتك اوچده بری صاحب مال طرفندن استیفا اولنمق صورتیله كرایه ویرلمكده‌در. دیكر بر اصولنه كوره محصولاتدن عموم مصارف (یعنی چفت سورمك، اوراق، تخم وسائره مصرفی) تنزیل اولندقدنصكره قالان مقداردن چفتجی یالكز بر ربع آلور.

برده برسنه ظرفنده‌چفت سورمك، حصاد، خرمان وسائر بالعموم زراعت خدمتلرنده استخدام اولنمق اوزره عمله‌لر طوتیلور وبونلره محصول‌درانبار ایدلدكدنصكره مال‌صاحبی

طرفندن مقطوعاً اون کیله بغدای ویرلدیکی دخی واردر .

ناصره قضاسی داخلنده بالعموم حبوبات زرع ایدلدکدنبشقه بر ده جزئی مقدارده پاموق دخی یتشدیریلور . حال حاضرده (جالوت) و (تل الفر) مزرعه‌لرنده پاموق زرعنه باشلانمش ایسه‌ده کویلینك بو کبی محصولاته اهمیت ویرمه‌مسندن وبرده صولرك مستقلاً اصحاب املاكك اولمادیغندن پاموغك وقت وزمانیله اسقاسی پك زور اولیور . بو وضعیتله اشبو یکی زرعیاتك رواج بولمسی مشکوكدر .

قضانك محصولات وسطیه‌سی بروجه زیردر :

آلنان محصول (کیله حسابیله)	زرع اولنان (دونم)	جنس محصول
٤٠٠،٠٠٠	٥٠٠،٠٠٠	بغدای
٥٦،٠٠٠	٨٠٠٠	آرپه
١٥،٠٠٠	٥٠٠٠	بیاض داری
٢٠،٠٠٠	١٥،٠٠٠	سیسام
٢٤،٠٠٠	٣٠٠٠	بقله
١٨٠٠	٦٠٠	مرجمك
٤٢،٠٠٠	٧٠٠٠	نخود
٤٨٠٠	١٢٠٠	بورجاق
٥٦٣،٦٠٠	٨٩،٨٠٠	یکون

اشبو محصولاتدن باشقه ناصره قضاسنده بولنان ٣٠٠،٠٠٠ زیتون آغاجندن بر بچق میلیون قیه زیتون حاصل اولمقده‌اولوب زیتون یاغی استحصال ایتمك اوزره (٢٥) معصره موجوددر .

(مواشئ زراعیه) — بتون قضاده بروجه زیر مواشی موجوددر:

بارکیر	آت	قصراق	استر	اوکوز	دوه	مرکب
١٢٥	١٣	٤٧٦	٨٤	٣١٢٤	٢٢٥	٣٥٤

١٣٣٢ سنهٔ مالیه‌سنده قضانك محصولات عمومیه‌سی . — تخمینی اکمال ایدلمش محصولاتك بدلی (٦٨٥،٣٧٥) واکمال ایدلمامش محصولاتك تخمیناً بدلی ٢٣٣،٠٠٠ که جمعاً ٩١٨،٣٧٥ غروشدر .

(١٣٣١) سنه‌سنده مملکتی استیلا ایدن چکرکه یوزندن خزینهٔ مالیه یالکز ناصره قضاسنده (٢٥٠،٦٤٢) غروش ضرر ایتمشدر .

***

ناصره قضاسنده‌کی زیارتکاه محللر . — اسلاملرك قصبه‌ده سعد شهاب الدین وشیخ عاملی ومشهدقریه‌سنده نبی یونس نامللریله معروف مقام بولندیغی کبی خریستیانلرك قصبه‌ده البشاره کلیساسی ویوسف النجارك خانه‌سیله حضرت عیسانك وعظ ایتدیکی اسکی سیناغوغ اولوب ملکیت روم کلیساسی وموسویلرك حضرت عیسایی آتمق ایستدکلری تپه وکفر کنا قریه‌سنده ینه حضرت عیسانك بر دوکون اثناسنده‌صویی شرابه تحویل بیوردقلری محل ایله صفوریه قریه‌سنده حضرت مریمك خانه‌سی وحضرت عیسانك موسی علیه السلام اوکنده تمثل وتجلی ایتدیکی جبل الطور مقدس زیارتکاهلر میاننه داخلدر .

٤ — ناصره‌نك احوال اجتماعیه‌سی

ناصره‌ده یاشایانلرك بر قسمی اسلام ، وقسم دیکری ایسه طوائف مختلفه‌دن اوناق اوزره مسیحیدر . بوراده موسویلردن آنجق اوچ درت عائله واردر .

ناصره‌ده بولونان اسلام اهالی اکثریا حوراندن بورایه مهاجرت ایتمشلردر . برقسمی بیاطره عربلری بقایاسندندر . ناصره وملحقاتنده اسلاملغك تاریخی عمر بن الخطابك زمان خلافتنه تصادف ایدییور . او قدر قدیمدر .

بر قاچ بیكدن عبارت اولان بوتون بو نفوس اسلامیه کتله‌سندن اوچ ، درت عائله استثنا ایدیله‌جك اولورسه متباقی قالانلرك دوغرودن دوغرویه چالیشان زراع طبقه‌سندن عبارت اولدیغنی کورورز . زراعتله اشتغال ایده‌نلردن ماعداسی ایسه‌دوه‌جیلك ، چوبانلق ، مکاره‌جیلك کبی ایشلرله مشغول اولورلر .

ناصره‌ده بولوندیغنی سویله‌دیکمز اوچ درت عائله افرادندن هر برینك مالك اولدقلری اراضی وسائره‌نك قیمتی یکرمی اوتوز بیك لیرادن یتمش بیك لیرایه قدردر . بونلر کرك ناصره‌ده وکرك ملحقاتده بویوجك قوناقلری بولوندیغی کبی امرلرینه‌دائما آماده بولونان یوزه یقین آتلی اتباعی‌ده موجوددر . هر حالده بو ناصره آریستوقراتلری قدیم دره‌بکلری خاطرلاتیر . بونلرده‌کی قدرت وسطوت مواجهه‌سنده کویلولر صفردرجه‌ده بر اهمیته مالك دکلدر . تارلالرینی اکوب بچن (فلاحین) لك مقداری‌ده پك مهم بر یکون تشکیل ایدر . ایپکلی انتاریلرینی ، صیرمه‌لی مشلحلرینی ، وعقاللری وکفیه‌لرینی کیر ، اکر طاقمی کوموشلی بولونان قیمتدار قیصراقلره بینرك مهم سلاحلرله مجهز بولونور . واللرنده قیرباجی بر کویدن دیکرینه قوشار ، دولاشیر . آرتیق او کویده بوتون فلاحلر

زانوزدهٔ تعظیم اولورلر . واوراده هر نه‌كه یاپارلرسه غیر مسئول صاییلیرلر . بودره‌بكلرینی آكدیران انسانلرك وارداتی مقدار ثروتلرینه قیاس ایدلسه ذهنه حیرت ویره‌جك درجه‌ده فضله اولدیغی كورولور . بونلر ایشلرینی بیتردكدن صوكره جاكت ، پانطالون اكتسا ایده‌رك اكثر بویوك مأمورلرله تماسه باشلارلر .

دیوانلرنده كوشه‌ده اوطوره‌رق غرورینی طاقیندیغی زمان بو عائله اركانندن هر بری بوتون ناصره‌یی تیتره‌تمك اقتدارنده بولوندیغی مخاطبنه اعتراف ایتدیرمك مزیتنه‌ده مالكدر . بی شبهه بونلرده نه علم نه‌ده بعض مزیات آراماملی‌در . بونلرده غایهٔ خیال بر آز دها كنیش بر ارض وبر آز دها واسع بر كیسه‌در .

بو معروف عائله‌لردن ماعداسی ایسه اكثریا زمانی تارلالرده كچیرمك مجبوریتنده‌در . بناءً علیه او بر اوبابه مشابه اولرنده ، همان همان سنه‌نك اكثر زمانلرنده ، یا اختیار بر قادین یا اركك بولونور . بونلر اوی بكلرلر . قالانلر چولوق ، چوجوق ، قادین ، اركك هپ ناصره جوارنده‌كی تارلالره كیده‌رك چالیشیرلر . ارككلر مجتمعا خرمن باشلرنده یاتارلر . قادینلر ایسه (تل عدس) نامنده‌كی خرابه‌ده بولوشورلر . واوراده امرار لیال ایدرلر . یمه‌لری ، ایچمه‌لری غایت بسیط وتماميله كویلودر . اساساً كویلولكلری البسه‌لرندن ، اولرندن ، كوزلرندن اكلاشیلیر . بونلرك اكتسا ایتدكاری لباس اوكی آچیق بر انتاری ایله بر عبادن ونهایت سرپوش اولمق اوزره بر (كفیه) دن و آیاقلرنده بر یمنی‌دن عبارتدر . قادینلری‌ده اودرجه‌ده بسیط كینیر . اوچ طرفی آچیق انتاریلر اوزرنده بویوك قوشاقلر ، باشده بر اورتو . ایشته بوتون قادینلرك كیدیكی هپ بودر . بونلر بو حالده دولاشیر ، دورورلر . اولری ایسه بر طرفدن حیوانلرینی باغلامق ایچون ودیكر طرفدن كندیلرینك یشامسی ایچون بسیط بر ملجأ اولدیغی نظر دقته آلنیرسه بو اولرده‌ده بالطبع بر شی آراماملیدر .

حتی ناصره‌ده بونلرك وضعیتنده وكوزلرنده بیله بر مال یوقدر ، ده‌نیله بیلیر . چونكه آنجق یوزده بشی اوقویوب یازمه‌یی بیلدیكی ایچون بوراده‌كی جهالت پك ألیم بر شكلده كورونیور .

اعتیادات نقطهٔ نظرندن‌ده تماميله حال ابتدائیده اولدقلری كورولور . (مجوز) تعبیر ایتدكلری چفته‌دودوكی و (شباب) نامنده‌كی قاوالی چالارلر . هردرلو عادتلرنده بیروتك جنوب طرفلرنده‌كی كویلولره پك بكزرلر . اسلاملرك ناصره‌ده بر جامعلری واردر . كندیلرینی آز چوق خرستیان بر محیطده یشادقلری ایچون بالخاصه دینلرینه پك متمسك كوررسكز .

شونی‌ده سویلیه‌لم كه ، حالت عمومیه‌لری اعتباریله هریرده اولدیغی كبی هر جهتدن بورا اسلاملری‌ده مجاور بولندقلری طائفه‌لره نسبتله دوشوكدر .

ناصره‌ده یشایان خرستیان اهالی‌یه كلنجه ، بونلرك ناصره‌ده زمان ظهور وتوطنلری بشقه بشقه تاریخلره تصادف ایتمكده‌در .

نته كیم منور خرستیانلرك ادعاسنه كوره ، بو طائفه‌لردن لاتینلرك ناصره‌ده ایلك بولندقلری سنه‌لر دردنجی عصر میلادیده‌در . حتی بالآخره ظهور اسلامیتدن صوكره خلیفه هارون الرشید زماننده دخی لاتینلر بوراده سربستجه اجرای آیین ایدرلردی . صلیبیون زمانلرنده‌ده لاتینلر بولونیوردی . ١٣٥١ تاریخنده ایسه فرنسیسكان لاتین راهبلری بوراره كلدیلر . وآیینلرینی‌ده لاتینجه اجرایه باشلادیلر .

الیوم ناصره‌ده بولونانلر ایسه اوچیوز سنه اول لبناندن وناصره‌نك ملحقاتندن كله‌رك لاتین مذهبنی قبول ایدن بر قاچ عائله‌نك اولادندن عبارتدر . بوتون قضاده ایكی بیكه قریب لاتین موجوددر .

لاتین راهبلرینك بوراده پروپاغاندالری پك چوق اولدیغی ایچون عددلری كیتدكجه زیاده لشمكده‌در .

روملره كلنجه بونلر اسكیدن بری قدس حوالیسنده بولونیورلر . لوازم دینیه‌لرینی‌ده لاتینلرله برلكده اجرا ایدییورلردی . نهایت (١٠٥٤) سنهٔ میلادیه‌سنده لاتینلردن آیریلدیلر . (١١٠٩) تاریخنده ینه صلیبیون زماننده (عین سیده مریم) دینیلن منبع اوزرنده روم اورتودقسلر جبرائیل علیه السلام نامنه بر كلیسا دخی انشا ایتمشلردر . بونلرك ینه بوتون قضاده‌كی عددلری اوچ بیكی متجاوزدر .

قاتولیكلر ایسه اساساً روم اورتودوقس مذهبندن ایكن (١٧٤١) تاریخنده قاتولیك آیینی قبول ایتدكلری كبی (١٧٧٠) تاریخنده بر جماعت‌ده تشكیل ایتدیلر . عددلری ایكی بیكه قریبدر .

مارونیلر دخی لبنان . صور ، صیدا مارونیلرندندر . بونلردن ناصره‌ده اقامت ایدنلری آیینلرینی لاتین كلیساسنده یاپارلردی . ینه (١٧٧٠) تاریخنده كلیسالرینی انشا ایتدیلر . وآیری بر جماعت حالنی آلدیلر . عددلری بشیوز قدردر .

ناصره پروتستانلری ایسه اساسا لاتین ویا روم اورتودقس ایكن (١٨٥١) تاریخنده آنغلیقان پروتستانلغنی قبول ایده‌رك نهایت (١٨٧١) تاریخنده‌ده جماعت تشكیل وكندیلرینه مخصوص بر كلیساده بنا ایتمشلردر . پروتستانلر اوچیوزی متجاوزدر .

ناصره‌ده موجود بوتون بوطائفه‌لر ایچون كشاد ایدیلن واولجه بنالری تعداد ایدیلن اجنبی مكتبلرك اوزون سنه‌لر ظرفنده‌كی مساعیسی نتیجه‌سی اوله‌رق خرستیانلرده یوزده اللی التمش درجه‌سنده اوقویوب یازانلر زیاده لشمشدر . مع مافیه بونسبتده‌ده تعصب مسیحی دخی ناصره‌ده فضله‌لشمش ومعكوساً متناسب اولمق اوزره بعض اوصاف طبیعه ومحلیه

ايسه دوچار خلل اولمشدر . وحقيقى علم‌ده بوراده اصلا تأسس ايده‌مه‌مشدر .

ناصره‌ده بولونان وپاموق تجارتيله ويا بعض صنايعله اشتغال ايده‌ن بر قسم قليلدن ما عداسى زراعتله اوغراشيرلر . بونلرك‌ده طرز اكتساسى اسلاملره يقين وعين زمانده بسيطدر . مع مافيه قديمدن برى بعض خرستيان ارككلر بويوجك وسياه برشالوارايله برجاكت وباشده (مغربى) تعبيراولونان برقس ايله‌اوزرنده‌اورولو سياه ، صاريق وبويوجك قالين بر پوسكول طاشيرلر .

خرستيان قادينلر ايسه ناصره‌ده اكثريا چارشف اورتونورلر . ورنكلى پچه‌لر دخى طاقارلر . مع مافيه يكى يتيشنلرده بو قديم عادتار ترك ايدلمكده‌در . ناصره‌ده خرستيان قزلرك كافه‌سى دانته‌لا ايشلريله مشغول اولورلر . فى الحقيقه ناصره‌ده دانته‌لا ايشلرى پك ظريف موفقيتلره مظهر اولمشدر . باخصوص بعض جويز وتخته مصنوعاتى اركلكر بيننده پك دلربا بر شكل آلمشدر .

ناصره‌ده خرستيانلرده‌كى تعصب مسيحى هيچ بربلده‌ده موجود دكلدر، ده‌نيله بيلير . وبوندن دولايى‌دركه ناصره‌نك هرطرفندن كثيف بر هواى مسيحيت مص ايديلير . بوراده بوتون خرستيانلرك أل برلكيله بوراده بر موجوديت نصرانيه حصوله كتيرمكه غيرت ايتدكلرنده شبهه ايتمه‌مليدر .

بويله‌اولمغله برابر خرستيانلر بردرلو اسلام ثروتنه يتيشه‌مه‌يورلر . واونلرده كوچوجك دره بكلرى توره‌مك نصيبى بولونامپور .

٥ — ناصره‌ده حالت صحيه

ناصره‌ده حال طبيعيده اولمق اوزره اك زياده حكم سوره‌ن امراض مالاريا ، التهاب امعا ، ذات الرئه وروماتيزمه وكوز خسته‌لقلرندن تراخوم خسته‌لغيدر . نته‌كيم كچن اوچيوز اوتوز برسنه‌سى ظرفنده مالاريادن اوچ ، التهاب امعادن (٣٢) ذات الرئه‌دن (١٢) كشى وفات ايتمشدر . بونلردن باشقه ديكر امراض عاديه دخى تك توك وقوع بولمقده ايسه‌ده پك آزدر .

بو امراض ساريه‌دن بوسنه لكه‌لى حما ، حماى راجعه ، ديزانته‌رى ، قوله‌را كبى خسته‌لقلر ظهور ايتمشدر . حتى صوك آيلردن مايسده (٤٠) حزيرانده (٥٨) تموزده (١١) كه جمعاً ١٠٩ كشى قوله‌رادن وفات ايتمشدر . (١٣٣٢ سنه‌سى)

حال طبيعيده كورولن مالاريا خسته‌لغى قضانك بعض محللرنده بولونان بطاقلقلردن تحصل ايتمكده‌در . بو بطاقلقلردن برى مرج بنى عامرده و (١٠٠) مترو عرضنده و (٥٠) مترو طولنده بولونان (مويلح) ديكرى جبخانه اراضيسنده (٨٠) مترو طولنده و (٥٠) مترو

عرضنده بولونان (طربنه) اوچنجيسى ايسه محلوله اراضيسى جوارنده طولى (٢٠٠) وعرضى (٥٠) مترو اولان «سحونه» ناميله معروفدر .

ناصره‌ده بولونان التهاب امعا خسته‌لغى ايسه اهالينك معيشت وتغديلرنده، بالخاصه اطفالك تغديسنده كوستريلن مبالاتسزلقلردن نشأت ايديور . ذات الرئه خسته‌لغى دخى بالخاصه ناصره‌ده قيشين حكمفرما اولان صوغوقدن محافظه اولونمامسندن منبعث اوليورمش .

قضانك هواسى هرنه‌قدر عموميت اعتباريله معتدل ايسه‌ده كرك موسم صيفده وكرك شتاده صورت دائمه‌ده رطوبتلى بولونديغى جهتله روماتيزم خسته‌لغى فضله‌در . ديكر طرفدن هواده اطرادسزلق موجود اولديغندن هرزمان تحولات هوائيه‌يه تصادف ايديلير . هوا ساكن ايكن يارم ساعت صوكره جريانلر باپه‌رق شدتلى روزكارلر حصول بولور . واورطه‌لق توزله دولار . بونك ايچون دركه ناصره قضاسى اهاليسنك چوغى تراخوم دينيلين « ذات الحبيبات ملتحمه » خسته‌لغنه مصابدرلر .

بوندن ماعدا ناصره‌ده نظر دقتى جالب بعض خصوصات دها واردر . نته‌كيم ناصره‌نك اوارى خارجاً منتظم كورونيورسه‌ده داخلاً قواعد صحيه‌يه قطعياً موافق دكلدر . اهالى‌ده نظافته پك رعايتكار دكلدر . حتى ناصره‌ده بر تك حمامك بيله بولونمامسى استغراب ايديلير حاللردندر.

بوراده اهالينك بالطبع ديكر يرلرده اولديغى كبى خسته‌لقلرينى قوجه قارى علاجلريله تداوى ايده‌رك دوقتورلره مراجعت ايتمه‌مسى خسته‌لغك اك بيوك بر عامل سرايتى اوليور . حالبوكه قصبه‌ده بوقدر خسته‌خانه واجزاخانه‌لر بولونديغى حالده حالا اهالى آليشديريله‌مامشدر .

ناصره‌ده صوك زمانلرده كلنجه‌يه‌قدر بوتون چماشير وبولاشيق صولرى كاه بغچه‌لره آقار وكاه اولوق حالنده‌كى سوقاقلرك اورطه‌سندن كچردى . هله مواد غائطه وسائره حالا شمدى يه‌قدر اولرك بغچه‌لرنده واوستى آچيق برحالده بولونيور .

موقع طبيبنك بوتون بوملاحظه‌لردن ناصره‌نك نصل برحالت صحيه‌ده بولونديغى آز چوق آكلاشيلير . اساساً بوتون قصبه‌لرمزك بوخصوصده‌كى ياره‌لرى‌ده بربرينه اوقدر شبيه دركه تكرارايدلمك آرزو ايدلميه‌جك برحاله كلمشدر . مع مافيه بو ياره‌لره ويريله‌جك علاجلرك بى‌شبهه عمومى وشامل اولمسى وحيز فعله ايصالى آرزو ايديله‌جك غايه‌لر ايچنده بو خصوصده بر موقع مهم ويرلمسى ضروريدر .

سطح بحردن آلچاق اراضی

(جالوت) وادیسی

—٣١—

ناصره - غور بیسان یولی

١ — ناصره‌دن بیسانه

ناصره‌نك جنوبنده بولونان (الیسادر) موقعندن قصبه‌یی ترك ایده‌لی پك آز برزمان كچمشیدی كه بوتون بیاض اولرك، كره میدلی داملرك وحتی بویوجك ومدبدب معبدلرك قبه‌لری بغتةً سیلنمشیدی. شیمدی آرابه‌مز هر ایكی طرفنده صرپ قایالر بولونان منتظم بر شوسه دن متمادیاً اینیور وترك ایتدیكمز یرلرده بر آز صوكره اسمر ودیك داغلرك یوكسلدیكنی تماشا ایدییوردق. یارم ساعت ظرفنده هپ بویله معوج وبعضاً مقوس اینیشلردن مرور ایدركن آرابه‌مزك آكسزین وادی‌یه قایارق یووارلانماسندن قورقیوردق. نهایت نامحدود وسعتله اوزاقلره دوغرو اوزانان یوموشاق طوپراقلی اووه‌یه قاووشوركن برطرفدن صارپ صینتی‌دن قورتولدیغمزدن دولایی ممنونیت حس ایدییور ودیكر طرفدن بوتون سینه‌سنی تماشاگرانه كشاده طوتان (مرج بنی عامر)ك توكل قدسیسی مواجهه‌سنده درین بر وضع خشوع آلیوردق. آرتق نظرلری حبس وتوقیف ایده‌جك هیچ بر مانعه یوقدی. حتی پك اوزاقلرده سرابی اكدیران وقویو اسمر ویا لاجوردرنكده كورونن تپه‌لر دخی سمانك بی‌حدود لون رمادیسنه قاریشیور واونلرده قولای قولای‌ستر شخصیت ایدییور واریورلردی.

اووه‌ده متمادیاً جنوبه‌دوغرو قوشیوردق. هدف حركتمز ایكی ظریف كوی (عفوله) و(فوله) ایدی. برساعت مرورنده بورایه‌ده وارمشدق، آرتیق شمندوفریولی كوزو كمشدی. شیمدی ماضیده كچدیكمز بویوللری ومسافاتی خاطرلیوردق. جنوبه دوغرو بواووه‌ده ایلرولەسه یدك شبهه‌سز (جنین)ك متوكل خرمالرینه ویاخود وجههٔ عزیمتمزی غرب شمالی‌یه دوغرو تحویل ایده یدك نهایت حیفانك مائی‌ده كیزینه قاووشه جقدق. فقط بز شیمدی شرق جنوبی استقامتنه دوغرو یول آلمغه باشلامشدق. ترن یولنی تعقیباً وبویوك بر سهولتله قوشاركن بعضاً صاغ طرفدن برر چفتلكی اكدیران اوفاجق كویلرك یكی بنالرینه تصادف ایدییور وبعضاً اووه‌نك ایصلاق یرلرنده قطع مسافات ایله‌یوردك. نهایت اوزاقدن برچوق اغاج كومه‌لری وباغچه‌لر كوزوكدی.

شیمدی نامحسوس برمیلله بو (ساحهٔ سبزین) ه دوغرو بر آن اول آتیلمق ایستیوردق. ناصره‌دن مفارقتمزدن هنوز درت ساعت كچمه‌مشدی كه (بیسان)ك شمندوفر غاری

جوارنده بولونیوردق . استاسیون یشیل « خروع » آغاجلریله مزروع تارلالرك اورطه‌سنده بولونیوردی . قصبه ایسه استاسیوندن براز اوزاقده و کوچوك برتپه اوزرنده کولومسیور واطرافنده یشیل آغاجلرله دراغوش اولنیوردی . «نهر الجلود» ك اوزرنده قورولمش قدیم برکوپرودن کچرکن یان طرفده شیمدی «قدیم بیسان» ك خرابه‌لری واردی. قویتو باغچه‌لرك آره‌سندن کچه‌ن قاریشیق یوللردن واوفاجق بر دره‌یی اکدیران صو بر یکنتیلری اوزرندن مرور ایتدکدن صوکره نهایت یاریم ساعت ظرفنده کندیمزی هرایکی طرفنده یوکسك اغاجلر بولونان کنیش وفقط قویتو بریول اوزرنده بولمشدق . هر ایکی طرفده‌کی کوچوك دکانلر اوکنده کویلولر بویوك برحرکتله کیدوب کلیور وآلیش ویریش ایدییورلردی . آرتیق « بیسان » ك مرکزی نقطه‌سنده بولونیوردق .

٢ — بیسانه

[١] — **بیسانه چفتلکی** — بیسان ناحیه‌سنك طولی ١٥ وعرضی بش ساعتدن ومساحه‌سی تقریباً ٢٫٠٠٠ کیلومترو عبارت اولوب جهت غربیه‌سنده جنین قضاسنه تابع فقوعه، جلبون، دیر ابو ضعیف ، بیت قاد ونفس ناحیه‌یه تابع اشرفیه ، سامریه ، فرونه کویلری وجهت جنوبیه‌سنده طوباس کوینه ملحق قاعون ، عین البیضه ، الدیر، الردغه مزرعه‌لری موجوددر . جهت شرقیه‌ده شریعه نهری شمالدن جنوبه آقمقده‌در . ناحیه‌نك شمالنده طبریایه تابع وادی الشرار وجنینه تابع کومیه، شرطه ، الطیبه کویلری واردر. ناحیه اراضیسی اقلیم اعتباریله ایکی‌یه منقسم اولوب طاغ صیرتلرنده‌کی اراضی معتدل وشریعه نهری امتدادنجه ممتد اولان اراضی سطح بحردن تقریباً ٢٥٠ مترو منحط بولندیغی جهتله ایام صیفده حار وشتاده معتدل درجه‌ده بولنور .

روزکارلر — اراضیٔ مذکوره‌یه ایام صیفده غرب ، شرق ، شمال روزکارلری هبوب ایدر . یازین هبوب ایدن غرب روزکاری اك معتدل ونافعدر. عین موسمده اسن شرق روزکارلری ایسه مزروعاتی یاقار محو ایدر . شمال روزکاری ایسه سرین بر حالده ونادر بر صورتده هبوب ایدر . قیش موسمنده هرجهتدن روزکارلر هبوب ایدوب بونلردن غرب وجنوب روزکارلری یاغموری جلب ایدر ومزروعاته نافعدر . شرقی ایسه بالعکس بارد برصورتده اسدیکی جهتله حبوباتك نشو ونماسنه مانع اولور. شمال روزکاری عین حالده بولنور ، یاغمورلر ؛ قیش موسمنده وتشرین ثانینك اونبشندن اعتباراً آزوله باشلار ومارت غایه‌سنه قدر دوام ایدر . برسنه ظرفنده نه مقدار یاغمور یاغمقده اولدیغی کیمسه طرفندن تدقیق ایدلمدیکی جهتله بوبابده معلومات اعطاسی ممکن اولامامشدر .

اصول اداره — بیسان ناحیه‌سنك اراضیسی عمومیتله اراضیٔ مدوره‌دن اولدیغندن

TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

دائرهٔ عائده‌سی طرفندن تعیین ایدیلن مدیر واسطه‌سیله چفتجیلره تقسیم ایدلمشدر . مزار-علر تخم وسائر آلات وادوات زراعیه کندیلرینه عائد اولمق شرطیله اداره‌یه یالکز محصول سنوینک یوزده اونی نقداً ویرمکله مکلفدرلر .

بیسان اراضیسنی تشکیل ایدن طوپراقلر اوچ قسمه منقسمدر . برنجیسی وولقانیك سیاه ایکنجیسی قرمزی واوچنجیسی کلسیدر . مذکور طوپراغك قوهٔ انباتیه‌سنه کلنجه علی الأعلی درجه‌ده اولوب هرنوع اشجار وحبوبات وخصوصیله پاموق وپاتاتس وسائره-نك نماسنه غایت مساعددر . اراضی مذکوره‌نك اداره سیچون تعیین اولنان مأمورلر فنون زراعیه‌یه عدم وقوفلرندن دولایی بر چوق سنه‌لردنبرو مناوبه صورتیله زراعت اجرا ایدلمیه‌رك مزارعلر ایستدکلری کبی اجرای فلاحت ایتمکده‌در .

ناحیه بدوی عربلردن باشقه ۲۲ کوی احتوا ایتمکده‌در . هربر کویده وسطی اوله‌رق ۱۵۰ قدر خانه موجوددر .

[۲]— **بیسان قصبه‌سی** — ناحیه‌نك مرکزی بیسان قریه‌سیدر. حیفا ـ درعا دمیر یولنك ۵۹ نجی کیلومتروسنده واقع وسطح بحردن ۱۳۱ متره منحطدر . قصبه‌ده ۶۰۰ خانه موجود اولوب بونك ۲۰ـ۲۵ ی خرستیان ۱۵ ی موسوی ومتباقیسی اسلامدر. بیسان قریه‌سی جالود وادیسنك ۱۰۰ متره ایله‌میل ایله غوره داخل اولدیغی محلده مبنیدر.

تاریخ عبرانیده بیسانك اسم قدیمی اولان (بیت شه‌آن *Bethchéan*) شمدیکی قریه-دن دها واسع ایدی. ساؤل(طالوت)زماننده اهالیسنك هپسی کنعانیلره منسوب وماناسه عشیر-تنك زیر اداره‌سنده ایدی . سلیمان علیه السلام زماننده قریهٔ مذکوره کوچك برتقسیم ادارینك مرکزی اولمش ایسه‌ده ینه عبرانیلاشمدی .

بیسان خرابه‌لرینك آثاری حالا مرئیدر . بسیط بر صورتده حفریات اجرا ایدلسه هیئت اصلیه‌سیله قریهٔ قدیمه‌نك میدانه چیقاریلمسی پك زیاده مأمولدر . شمدیکی بیسانك جهت غربیه‌سنده سراپا یشیل اوتلرله مستور ایپودروم وشمال شرقیده وقتیله کلیسا ایکن ۱٤۰٤ سنهٔ میلادیه‌سنده جامعه قلب ایدیلن معبدك دیوارلری موجوددر . جامعك شمال غربیسنده‌کی مزارستاندن کچلدکدن صکره وادینك اورته‌سنده‌کی بیوك آنفیته آتره واریلیر. شریعه وادیسنك جهت غربیه‌سنده‌کی آثار قدیمه‌نك اك ایی محافظه ایدیلانی بو آمفیته آتردر ۵۵ متره قطرنده و ۱۲ صره باصه ماقدن مرکبدر . بوندن بشقه نهرك کنارنده ووادینك اوزرنده‌کی جسر المقطوعه قدر منتهی برستون صره‌سی موجود اولدیغی کبی کوپرینك یانی یاشنده اسکی بر یولك بقایاسی مشهوددر . صول طرفده اسکی بر استحکام بقایاسنی احتوا ایدن تل المصطبه وصاغده برچوق ستونلرله برابر حمام منبعی وقیالرده اویولمش

مزارلر موجوددر . بر آز جنوبده (مغارة الجر یاغی) نامیله مسمی قیاده اویولمش بیوك بر قبر واردر .

تیاترو یرینك شمالنده وتل الحصنك اوزرنده وقتیله بتون تپه‌یی احاطه ایدن قالین بر سورك بقایاسی مرائیدر . اشبو تپه‌نك غرب طرفنده طوران بر مشاهد زرین کوینه قدر اولان بتون اراضی‌یی کورور . جنوبه وشرقه توجه ایدن نظر غورده غائب اولور . آفاق شرقیه‌ده قلعة الربود دخی مشاهده اولنه‌بیلور . اوست طرفده‌کی جسر الخاندن وادی‌یه نظر عطف ایدن بر سیاح کندینی برچوق ییقیلمش ستونلر، دیوارلر ، خرابه‌لر قارشیسنده بولور .

۳ — بیسانده غوره دوغرو

بیسانده بولوندیغمز مدتجه بیسان جامعنه ملاصق اولان بویوك اوتلده قالمشیدق . فقط اوتلك اوزون صوفه‌سی واوطه‌لری دوشه‌لی بولونمادیغی وکیم بیلیر نه قدر بر زماندنبری اصلا تمیزلك یوزی کورمدیکی ایچون بوراسی تحمل ایدیله‌جك برحالده دکلدی . بیسانه حبو-بات مبایعه‌سی ایچون کلن برقاچ تاجرله هر نصلسه بورادن کچن بر قاچ مأمور اکثریا بوراده اقامته مضطر آلیور . وتمیزلکدن اصلا نصیبی اولمیان بیسان کویلولری ویاخود عربان ایچون بو اوتل بر موعد ملاقات اولیوردی. صباحلین بزم ایچون حاضرلانان اعلا عرب قیصراقلرینه بینه‌رك بیساندن آیرلدیغمز زمان کنیش بر نفس آلمشیدق . برمدت صوکره جوارمزده آرتیق برمانعه‌یه تصادف ایدیله‌مز اولمشدی. شیمدی اوزاقلره دوغرو ضعیف بر میل یاپارق اوزانان (غوربیسان) اراضیسنده قطع مسافات ایدییوردق . فقط کچد-یکمز یرلر اوقدر صولو وباطاقلق ایدی که‌پك واضح تهلکه‌لره معروض قالدیغمزی آکلایوردق .

جوارمزی احاطه ایده‌ن اووه‌سازلردن وخدایی نابت اوتلردن یشیل بررنکه بویانمشیدی. باخصوص عربانك(انجیل)،(سمار)،(نبوت)ناملریله یاد ایتدکلری بونباتلرك بوراده کند یسنه مخصوص بر رائحهٔ ذی ابهامی دویولیوردی. ایکی ساعتی متجاوز برزمان کچمشیدی-که آرتیق اوزاقدن تك توك قاراتیلر فرق ایدلمکه باشلاندی . شیمدی بز بیسانك شرق جهتلرنده ووادی الشریعه‌ده بولونیوردق . بو کوچوك اولر، عشایرك (بیوت الشعر) نامیله توسیم ایتدکلری چادرلری ایدی .

بوراده هوانك بوغوجی بر حال آلمشیدی . نهایت اوزون برچادرك اوکنده ایندك بوراسی عشیرت رئیسنك ، شیخك اوی ایدی . شیمدی اوته‌ده بریده برقاچ سیاه چادر کوزوکیوردی. پارلاق برافق ، وباطاقلق ویشیل بر زمین ...

ایشته غوربیسان بوندن عبارتدی .

—٣٢—

غوربیسان عشایری

١ — بیسانه عشایرینك احوال عمومیه‌سی

بیسان اراضیسنك بللی باشلی عشائری شمالدن جنوبه دوغری جسر المجامعدن اعتباراً بشاتوه ، پواتیه ، غزاویه وصقور عشیرتلریدر . بوعشائری تشکیل ایدن بدویلر قسم عمومینك سوریه عربلری فصلنده بر نبذه بحث ایدلدیکی وجه‌ایله چادر التنده وفقط ثابت اراضی‌یی زرع وحراثت ایتمکله وقت کچیرمکده‌درلر . نفوسك کثرتی اعتباریله اك مهمی صقور عشیرتیدر . جسارت نقطهٔ نظرندن صقور وغزاویه عشیرتلری برارده ینه ٤٠٠ وبشاتوه عشیرتی ٢٠٠ چادردن عبارتدر . بیسان اراضیسنك خارجنده وفقط طبریاقضاسنه ملحق غورك بر قسمنده اقامت ایدن صخور الغور قبیله‌سی ١٠٠ چادیردن بر آز نقصاندر. برچادیرك نفوسی ٥ — ٢٥ آره‌سنده تخالف ایتدیکنه کوره غزاویه‌قبیله‌سنك افرادی ایکی بیك راده‌سنده وآتلیلری ٤٠ — ٥٠ آره‌سنده‌در. صقور عشیرتنك نفوس ٢٥٠٠ـ٣٠٠٠ وآتلیلری ٣٥ — ٤٠ آره‌سنده‌در .

صقورعشیرتی .— بیسانك (حمرة الصقر) نام موقعنده چادر قوران اشبو عشیرتك رئیسلری وقبیله نجددن کلن « فضول» عائله‌سنه وادعا ایتدکلرینه کوره عباسیه خاندانه منسوبدر. بنی صخردن صاییلان « سردیه » عشیرتی دخی عین نسبه انتساب ایدر وموضوع بحثمز اولان صقورلوله اقربادر . رئیسك شجره‌سی حقنده بر وجه آتی معلومات اخذ اولونه بیلمشدر .

«یوسف (شمدیکی عشیرت رئیسی) بن عرسان بن مطلق بن سعید بن سعید بن جعدان بن رسلان بن جبر بن سلیمان بن حسن بن رباح بن صقر ملاك .»

صوك جددن صوکره آرتق سلسلهٔ نسب عشیرتجه معلوم دکلدر . بدویلر آره‌سنده متعمم اولان روایاته کوره « ملاك » عشیرتی حورانده‌کی نقره نام منطقه‌ده اجرای حکم بیله ایتدیلر . واوصره‌لرده یعنی اجداددن « جبر » زماننده اقربالرندن سردیه قبیله‌سیله محاربه ایتمشلردی . تخمیناً بوندن ٣٠٠ سنه اول وقوعه کلن اشبو محاربه‌ده جبر عشیرتی دها قوتلی کورونمکله سردیه قبیله‌سی حکومتدن بالاستعانه دشمنلرینی تاغزه شهرینه قدر سوره بیلدی . قصبهٔ مذکوره‌ده جبر دشمنلری طرفندن یاقالانه‌رق حکومت رجالی طرفندن اعدام ایدلدی ایسه‌ده صقورلره ریاست ایدن خلفی جعدان نام بهادر جدینك انتقامنی پارلاق برصورتده آلمغه موفق اولمش ایمش.

حالا عشیرت شاعرلری طرفندن انغام مخصوصه ورباب نام آلت موسیقیه ایله سویلنان قصهٔ مذکوره ایچون ترتیب اولنان بر چوق قصیده‌لر ومرثیه‌لر واردر .

اشبو غزواتده صقور عشیرتی دشمنلرینی تانجد منطقه‌سنه قدر سورمکه موفق اولمش ایسه‌ده بورالرده اقامتی تنسیب ایتمیه‌رك تکرار کریسی کری‌یه رجعت ایتدی . وغربه دوغری ایلرولیه، ایلرولیه نهایت بیسان اراضیسنده قرار قیلدی.

عشیرت رئیسی امیر یوسفدن آلدیغمز معلوماته نظراً بتون قبیله افرادی هرسنه تقریباً ١٠٠ فدانلق اراضی زرع ایتمکده‌در . فدان باشنه ١٠ کیل بغدای و ٦ کیل آرپه اکدکلری حالده ایی موسملرده اشبو اکیلان حبوباتدن ١٠٠ کیل آلدقلری نادر دکلدر . بوسنه عشیرت رئیسی امیر یوسف یالکز اوچ فدانلق اراضی اکدیکی حالده بتون بیسان منطقه‌سنه تعیین ایدیلن ظالم مخمنلر مذکور یوسفك محصولاتنی ٣٠٠ کیل تخمین وتقدیر ایده‌رك بونك ثلثنك الثمنی اشارت ایلدیلر . بزه بو تفصیلاتی ویرن امیر مذکور ایمان غلیظه ایله یمین ایدییورکه بوسنه اراضیسندن آلدیغی محصولاتك مجموعی حکومتك خمس دیه کندیلرندن آلمق ایستدیکی مقداره بیله تقابل ایده‌میور . عشیرت رئیسنك برادری مطلق دخی عین آجی شکایتلرده بولنمقده‌در .

اشبو عشیرتك حکومت قارشوسنده‌کی وضعیت حاضره‌سی صوك درجه نظردقتی جالبدر. سفر برلك اعلانی مناسبتیله عشیرت مذکوره حکومته بیکلرجه مجیدیه واپیجه مقدارده یاغ ویره‌رك ثروتلری نسبتنده اعاناتده بولنملرینه مقابل حکومت محلیه‌دن ایی معامله کورمه‌مکده‌درلر . بر چوق مستبد وظالم مأمورلر بونلره متمادیا اذیت ایتمکده‌در .

از جمله کندیلرینه مسافر اولدیغمز کون رشیدافندی اسمنده بر یوزباشی بر مفرزه ایله عشیرت مذکوره‌یه منسوب بر قاچ زواللی بدوی‌یه هجوم ایده‌رك ضرب وشتم ایلدی. غیور ومحترم والیٔ عالیشانمزك علوی فکرلرینی قوه‌دن فعله چیقاره‌جق زمین حاضرلمغه کلمش ایکن بز شو الیم وظالم وضعیت قارشوسنده عشیرت رئیسنه قارشو پك محجوب بر وضعیتده قالمش ایدك .

صقور عشیرتی شمدیکی حالده بنی صخر وروله عشیرتلریله دوستدر. حتی صوك قبیله هر سنه مواشیسنك بر قسمنی بر ای رعی صیقورلرك بولندقلری اووه‌یه ارسال ایتمکده‌در . احوال عمومیه‌سنی تدقیقه مأمور اولدیغمز عشیرتك یالکز (حویطات) قبیله‌سیله آره‌سی ایی دکلدر . حتی بوندن ٣٠ سنه اول هر ایکی طرف یکدیکرینك اموال ومواشیسنه تعرض ایتمش وبو یوزدن بر چوق قانلر اقیدلمش ایدی . شمدیکی حالده کرك حکومتك سطوتی وکرکسه احوال حاضره‌نك الجاآتیله اشبو عدوانك مجادله ویاغزواته منقلب اولدیغی کورلمامکده‌در .

صقور عشیرتنه منسوب افراد حالا وطن اصلیلری اولان نجـد منطقه‌سنه یوم‌روق صیقیورلر .

خانك الله یانجد الخنوب (۱)
مثل البنت ما اخذت رجال
اول عیب عبتی فی شبیب (۲)
وثانی‌عیب عبتی بهـلال (۳)
وثالث عیب عبتی بعبیده (٤)
یاللی درعهم حمل البغـال
ورابع عیب عبتی بالدویش (٥)
وخامس عیب عبتی بالفضول (٦)
اهل الصمت عقال الرجال

غزاویه عشیرتی .— سلطان سلیم حضرتلرینك سوریه ومصر فتوحاتندن چوق اول عشیرت مذکوره غزه شهرندن یمن طرفلرینه هجرت ایتمش ایدی . عشیرتك شمدیکی رئیسی امیر بشیرك ادعاسنه کوره قبیله سلطـان سلیم زماننده حوران طرفلرنده‌یرلشمش وحتی سلطان مشار الیه طرفندن عشیرت مذکوره‌نك او وقتکی رئیس بولنان امیر حمـده ایکی کوله اهدا اولنمش ایدی . مذکور کوله‌نك ذریتی حالا باقیدر . عشیرتك شجره‌سی بر وجه زیردر :

« امیر بشیر بن ظاهر بن عبد الله بن یعقوب بن محمد بن یعقوب بن نعیم بن حمد »
حمددن اوته‌سی آرتق شمدیکی قبیله افرادنجه معلوم دکلدر .

غزاویه عشیرتی الیوم غوربیسانك (سیبه) تعبیر ابتدکلری موقعنده ساکن‌درلر . اشبو اراضی سراپا بطاقلق حالنده بولندیغی ایچون زرع ایدیله‌مه‌مکده‌در .

عشیرت افرادی (قناة التبعیه) تسمیه ایتدکلری سکز — طقوز فدانلك وسیبه جوار-نده درت — بش فدانلك اراضی‌یی زرع ایتمکده وبدوی فدان باشنه ٦ کیل بغدای‌ودرت کیل آرپه الممکده‌در .

اراضی مدوره‌دن (جرم) کوینده — که‌غزاویه عشیرتنك بر قسمنك مرکزیدر . بو سنه ٢٤,٥ فدانلك اراضی زرع ایدلمشدر . بوراده هر فدانه ١٦ کیل بغدای و٩ کیل آرپه اکیلیور . موسم ایی اولدیغی صره‌لرده اشبو ٢٥ کیل بعضاً ١٠٠وحتی ١٢٠ ویردیکی واردر . حالبوکه بو سنه بردن برده شدت حرارتك باصمسی اوزرینه بتون بو فدانلر

(۱) خنوب خائنه (۲) شبیب التبعی (۳) بنی هلال (٤) بنی رشیددن عبیده فارس عشیرتی (٥) بن الرشید جوارنده‌کی دویش عشیرتی (٦) مسافری بولندیغمز صقور عشیرتنك اسمی .

آنجق ٤٠ کیللك محصول ویردی . غدار‌مخنلر جرم عشیرتنك رئیسی بولنان امیر بشیرك بو سنه‌کی محصولنی ١٦٢٥ کیل قید ایتدیلر . حالبوکه امیر اراضیسندن بوسنه آنجق ١٠٠٠ کیل آله بیلمش ٦٢٥ کیل اچیقده قالیور . اساساً مخنلر غزاویه اراضیسنی درت قسمه تقسیم ایتمشلردی . برنجی صنفده هر فدانك محصول سنویسنی ٧٥ کیل ایکنجیسنده ٩٠ اوچنجیسنده ١٠٠ ودردنجیسنده ١١٣ کیل قید ایتمشلردی . حالبوکه بو سنه‌کی موسمك فنالغندن طولایی قوهٔ انباتیه ووسعتجه تمیز ایدن اعلا درجه‌ده‌کی فداندن آنجق(٥٠) کیل آلنه بیلمشدر .

عشیرت رئیسی ، اتلوسیله مزارعیله ، قادینیله برابر مخنلرك بوظلمنه قارشو بیزار قالمشلر . قارشومزده اخذ موقع ایدن امیر بشیر مخنلرك ظلم واعتسافنی ، امور زراعیه‌ده‌کی عدم قابلیتلرینی ، ارتکابلرینی اویله یانه یاقیله وحرارتلی بر صورتده تفسیر ایتدی‌که متأثراولمامق ممکن دکل . حاد اولان ذکاسی ، امور عمومیه‌یه اولان وقوف تامی نجیب سیماسنی تزیین ایدن سیاه کوزلرندن بللی اولان اختیار امیر بشیر نهایت دردینی بتون چپلا قلغیله‌دوکمکه قیولدی . امیر دییورکه :

خاقان سابق سلطان عبد الحمید اراضیمزی ضبط ایتدیکی وقت بز کندیمز دنیـانك اك مسعود مخلوقی ایدك . عشیرت افرادینك عمومندن سنه‌ده بتون تکالیف نامنه یالکز ٣٠ بیك غروش تأدیه ایدردك . عشیرتمك هر بر فردی طرفندن مسموع اولمامسی ممکن اوله‌میان سوزلرمی اووقتکی حکومت مأمورلری دائما نظردقته الیردی . هر یرده احترام کورووردم . اوچ درت بیك کشی‌یه ریاست ایدن شو حقیر امیر شمدیکی حالده مظلوم ومقهوردر . اك عادی بر مامورك تحقیرینه اوغرایور . دنیاده سب وشتم نه‌در بیلمدیکم حالده بر اوفاق ژاندرمه نفری بو کون بنی رزیل‌ورسوای ایدیور . متصرف بك‌یلانجی اولدیغمی ، قائممقام ویاخود ناحیه مدیری حیله‌کار اولدیغمی یوزیمه اورییور . مذلت ، تحقیر ، جفا وظلم آلتنده اینلین بز زواللیلره اسکاندن ، خانه ، مکتب ، کوی انشاسندن ، والی بك افندینك عاطفت ، شفقت ومحبتندن بحث ایتمك بیلمم مناسبمیدر ؟ بز حکومته‌دائما اطاعت ایتمشز . اباًعن جدٍ شو حقیر چادرلر آلتنده اوککزده‌کی بو اراضیٔ منبته‌نك زرع وحراثتیله اشتغال ایدییورز . حکومتدن یکانه طلبمز عدالت وانصافدر . کندیسندن خانه ، مکتب ، کوی کبی مصرفلی مطالباتده بولنمق خاطرمزه بیله کلمز . »

وعده‌سی اوزون بر بدل مقابلنده زرع ایدلمکده اولان اراضیٔ مدوره‌نك کندیلرینه تفویضی فکرینه قارشو امیر بشیر شو صورتله جواب ویردی : بو تفویض معامله‌سی آرزو ایدلمیه‌جك بر شی دکلدر . یالکز بو معامله ایله برابر خانه وکوی انشاسنه قالقشه‌رق بزلری چاتی ایله درت دیوار آره‌سنده اسکان ایتدیرمکه تشبث‌ایدیلیرسه او وقت اتفـاق ایده‌میز .

اوته‌دنبرو نا متناهی فسحته، دنیایی قاپلایان قبهٔ زرقایه (سمایی قصد ایدییور) کوزلرمز الیشیقدر . کوی خانه انشا ایتمك بزدن بو نعم طبیعیه‌یی غصب ایتمك دیمکدرکه بوکا شو قارشوکزده کوردیککز هیچ بر بدوی راضی اوله‌ماز .

امیر بونکله دیمك ایستیورکه :

« بز اراضی صاحبی دکلز . بیسان اراضیسنه بزی ربط ایدن علاقه اکوب بچدیکمز شو منبت اراضینك محصولاتیدر . رجال حکومت بزله عدالت وانصاف دائره‌سنده حرکت ایتدکجه بز زراعت وفلاحتمزه دوام ایدر دوروز . فقط ژاندرمه‌نك تعدیات بی انصافانه‌سی مأمورلرك حیثیتشکنانه معامله‌سی تحملفرسا بر درجه‌یی بولورسه شو کوردیککز اراضی‌یی ترك ایده‌رك دها سربست دها منصف وعادل بر محیطده یرلشیر واوراده فلاحت وزراعتمزه دوام ایدرز . »

خلاصه اوله‌رق شونی عرض ایتمك ایسترم‌كه : بیسان ناحیه‌سنك ترقیسنی استلزام ایده‌جك عواملدن بری اولان اسکان عربان کیفیتنك قوه‌دن حیز حصوله چیقاریله بیلمسی ایچون هر شیدن اول مذکوره ناحیه‌یه تعیین ایدیله‌جك حکومت مأمورلرینك ارباب ناموس وعفتدن وعربانه قارشو منصفانه وعادلانه ادارهٔ امور ایده‌جك ذواتدن انتخاب ایدلمسی شرطدر . ناحیه مدیرینك ممکنسه متخصصین زراعیه‌دن اولمسی پك فائده‌لیدر . مساف وکذب وریایی پك سومین بدوی‌یه قارشو ناحیه رجال اداریه‌سنك طرز حرکتی استقامت وعفت دائره‌سنده اولملیدر . برده غدار وظالم ژاندرمه نفراتنك تعدیاتنی ممکن مرتبه تحدید ایتمك هر حالده الزمدر .

احوال عمومیهٔ زراعیه . — بیسان قریه‌سنده یتشین محصولاتك یوزده اوتوزی محلنده صرف ایدیلوب متباقیسی حیفا ، ناصره ، جنین ، طبریا ونابلس قضالرینه سوق ایدلمکده‌در . وسائط نقلیه‌دن درعا — حیفا تیمور یولنك بیسان استاسیونی قریهٔ مذکوره‌یه ١٥—٢٠ دقیقه مسافه‌ده بولنمقله مطلوب درجه‌ده استفاده ایدیله‌مکده ودها طوغریسی نقلیاتده زیاده صعوبته راست کلنمکده‌در .

زراعته پك زیاده الویریشلی اولان بیسان اراضیسنده میاه جاریه مبذول اولوب سکز اون منبع اراضینك همان هر طرفنی اروا ایتمکده‌در . میاه مذکوره کلیشی کوزل بر صورتده جریان ایتمکده اولدیغندن بونك نتیجه‌سی اوله‌رق الیوم اراضئ مذکوره‌نك تقریباً نصفی صو آلتنده وبطاقلق حالنده‌در . از جمله مشروب نامنده‌کی منبع بیسان قصبه‌سنك غرب جهتنده بیوك بر بطاقلق تشکیل ایتمکله وقتیله قناللر کشادیله اراضینك تخلیه‌سی جهتنه کیدلمش ایسه‌ده مرور زمانله عملیات مذکوره اهمال اولندیغندن بطاقلق تکرار باش کوسترمشدر .

بیسان اراضیسندن لایقیله استفاده ایتمك زراعت مأمورینك فکرینه کوره آتیده‌کی تدابیرك اتخاذ وتطبیقیله ممکن اوله‌بیلور .

١ — تقریباً ٢٠ بیك نفوسی محتوی اولان بیسان ناحیه‌سنك باشنه امور زراعیه‌ده متخصص بر مدیرك نصب وتعیینی واراضئ مذکوره‌نك فن دائره‌سنده اجرای فلاحت ایتدیرلمسی .

٢ — اراضئ مذکوره‌ده موجود منبعلردن اسقا اولنه‌جق اراضی‌یه قدر قنال حفر ایتدیرلمسی وبطاقلق حالنده بولنان یرلرك اطرافنه خندقلر کشادیله اوقالیپتوس آغاجلرینك یتشدیرلمسی وشکر قامشی ایله پانجار زرعیاتنك تطبیقی .

٣ — نفس بیسان قصبه‌سنده بر تجربه وارائه زراعت مکتبنك کشادی .

٤ — عربان نامیله موجود اولان اهالینك اسکان ایتدیرلمسی .

بونلردن ماعدا نظر اعتباره آلنه‌جق اولان نقاط مهمه‌دن بری ده بیسان وحوالیسنده جریان ایدن میاهك قوتندن استفاده ایتمکدر .

طبریا کولنك جنوبنده وسماخ قریه‌سنك غرب جهتنده واقع باب الغم نام نقطه‌دن اعتباراً شریعه نهری امتدادنجه آلتیوز مترو مسافه‌ده واقع (انقطاط) دینلان محلك اشاغیسنده شریعه نهری تقریباً بش مترو انحطاط پیدا ایتدیکندن محل مذکورده شکر ، وسائر فابریقه‌لرله دکرمنلر تأسیسنه الویریشلی اوله‌جغی کبی ینه صو قوتیله بیوك قطعه‌ده صو طلومبه‌لرینك استعمالیله اسقا اولنه‌جق اراضی‌یه صو اخراجی ممکندر .

٢ — بیسان عشایرینك احوال اجتماعیه‌سی

[١]— **طرز معیشت** — غور بیسان عشائری، طبریا کولنك جنوبندن باشلایه‌رق شریعه وادیسی استقامتنده امتداد ایدن غورده یعنی منحط یرلرده یشایورلر. بونلرك باشلیجه‌لری شمالده (بشاتوه) جنوبنده (غزاویه) ودها جنوب طرفلرده ایسه (صقور) عشیرتلری‌در بو عشائر نفوسنك عدد حقیقیسنی تعیین ایتمك قابل دکیلدر . مع ما فیه آلتی یدی بیکه بالغ اولدیغی تخمین ایدیلیور. بو اوچ عشیرت کرك احوال اجتماعیه‌جه وکرك اعتیادات واخلاق نقاط نظرندن دخی پك بارز فرقلر کوسترمه‌مکده اولدقلری ایچون بو خصوصده ویره‌جکمز ایضاحاتك بونلرك کافه‌سنه شامل اوله‌جغی طبیعی‌در .

بوراده‌کی عشائر بو عظیم ساحه داخلنده اکثریا (بیوت شعر) چادر کومه‌لری تشکیل ایده‌رك زمره زمره امرار حیات ایتمکده‌درلر . هر عشیرتك بر رئیس عمومیسی بولوندیغی کبی آیرلدقلری عائله‌لرك یاخود زمره‌لرك ده دیکر بر باشلری واردر . مثلا (غزاویه)

بدوی قیافتی

عشیرتنك بر رئیسی اولمقله برابر بو عشیرتدن صایلان (زناتوه) زمره سندن‌ده بر رئیس قبیله موجوددر .

بو مختلف عشیرتلرك زراعت وفلاحت ایتدکلری اراضی ایله اقامت ایتدکلری ساحه‌لر، بینلرنده حدودیله وتفرعاتیله مفرز ومعلوم ومعین اولدیغی ایچون آره‌لرنده بو خصوصدن نشأت ایده‌ن اختلافاته تصادف ایدیله‌مز . اساساً غور بیسان عشیرتلری آره‌سنده منافرت وعداوت دخی بولونمامقده وحتی بربرلری آره‌سنده موجود مصاهرت وقرابت دخی بو کبی خصوصاتك اوکنی آلمقده‌در .

بوتون عشیرت منسوبینی اولجه بیان ایدلدیکی وجهله بیوت شعرده اقامت ایتمکده ایسه‌لرده بو چادرلر موقعنك ثابت اولدیغی ظن ایتمه‌ملیدر . عشیرتك ورئیسنك عقلنه أسنجه بو اساساً برر چادردن ویك بسیط وسهولتله قابل نقل اثاث بیتیه‌دن عبارت اولان اشیالرینی مواشیلرینه ارکاب ایده‌رك آز بر مدت ظرفنده بشقه محلده نصب خیام ایتدکلری کورولور . هله یازین (بیسان) طرفلرینه یعنی غربه وقیشین یاغمورلر یاغارکن (وادی الشریعه) جهتلرینه، شرقه دوغرو نقل واشغال مواقع ایتدکلری هرسنه تصادف اولونور حاللردندر .

عشیرت منسوبینك اصالت ومعروفیتنه نظراً اقرانی بیننده‌بر موقع اجتماعیسی واردرکه بو موقع کرك اقامتکاهنی وکرك طرز تلبسی بعض قیود تحتنه وضع ایدر . بر، ایکی، اوچ ، نهایت درت حجره‌لی بیوت الشعرده ساکن اولانلرك وایپك ویا چوخه لابس اولانلرك‌ده اونسبتده آره‌لرنده بر اعتبارلری وبر موقع اجتماعیلری موجوددر. باخصوص (شق) تعبیر ایتدکلری یبانجی مسافر قبولنه مخصوص عمومی قسمی حاوی چادر آنجق رئیسلرك اقامتکاهلرنده مصادف نظر اولور . وکلن مسافرك‌ده مطلقا بو محله کلمه‌سی ضروری‌اولور. (بیوت الشعر) دخی نه قدر حجره‌یه مالك ایسه اونسبتده کنیش ومزین اولور . مع مافیه بونوع چادرلرك زینتی داخلنده‌کی حاجزلرك‌اورمه‌سنده‌موجود سوسلردن عبارت‌قالیر. بوسوسلرده بربرینه کرفت اولمش مثلثلر ویا مربعلردن ویاخود متوازی الاضلاع لردن متشکلدرکه سیاهه مائل قویو قهوه رنکنده اولان یوك قماش اوزرنده بیاض ویا اسمر چیزکیلر حالنده کورونور .

(بیوت الشعر) برر آرشون‌أکده‌اولمق اوزره قویونلرك‌یوکندن طوقونولمش اوزون، قویو قهوه رنکی پارچه‌لرك‌یان یانه دیکیلمسندن یاپلمشدر . بو پارچه‌لر اکثریا جبل لبنانك (شحیم) نام محلندن کتیریلیر وبعضاًده کندیلری طوقورلرمش .

بو پارچه‌لر (عامود) تعبیر ایدیلن قالین دیره‌کلر اوزرینه تثبیت ایدیلیر . چادرك

TÜRK TARİH KURUMU

داخلنده طاوانی مستوی بر حالده کورونور . صوکره اوکی وآرقه‌سی ایسه اکثریا کشاده بر حالده قالیر .

قیشین یاغمورلر زیاده لشیرکن بونلرك اطرافنی (حلقه) تعبیر اید‌دکلری سازلرله ویاخود (میلان) نامنی ویردکلری قامیشلرله اورترلر . وبوصورتله موسمه قارشو خفیف بر ملجأ یاپمش اولور . حالبوکه آتلری وسائر مواشیسی یاغمور آلتنده قالیر . یالکز اونلرك اوزرینه بر نوع چول اورتمکله اکتفا ایدرلرمش .

چادرلرك آره‌سنده‌کی حاجزلر مسافر صالونی ، مطبخ محلنی وسائره‌یی آییرر که بو آنجق رئیسلرك اقامتکاهلرنده موجوددر . بر حجره‌لی چادرلرده ایسه مطبخ ، یاتاق واوطوره‌جق یر بالطبع عینی محلدر .

بیسان عشیرتلری بیننده‌ده هر عشیرت قورولور کن آیری بر چادر یاپیلمق معتاددر . بناءً علیه نه قدر تعدد زوجات اولورسه اولسون هر زوجه نسبةً اونده مستریح وسربستدر . باخصوص هپسنه قارشی تطبیق ایدیلن مساوی معامله ، حیاتلرنده‌کی آجیلغی بالطبع تخفیف ایتمکده‌در .

****

عشیرت خلقی تمامیله بر حال بداوتده یشامقله برابر بونلری تمامیله بدوی تلقی ایتمك دوغرو دکلدر . زیرا دائما قصبه اهالیسی ایله اوزون سنه‌لردن بری تماس ایتمکده بولوندقلری ایچون بدویلکلری نیم حضریلکه تحول ایتمکده‌در . حتی رئیسلرینك اقامتکاهلرنده لوازم حضریه‌نك ومثلا چاتال ، بچاق وامثالی سفره طاقمنك بولوندیغی وحتی قیافتلرنده دخی بر مقدار حضریلك استشمام ایدلدیکی نظر دقته آلنیرسه بو مدعامزه حق ویریلیر . بر روایته کوره رئیسلرینك بیسانده انشا ایدلمش بعض بنالری دخی موجود ایمش .

بیسان عشائرینك حضریلکه اولان بو میللری پك واضح اولمغله برابر بر دورلو بونی اعتراف ایتمك ایسته‌میورلر . حتی کندیلرندن :

— نیچون اولر یاپوب راحت راحت یشامق ایسته‌میورسکز ؟ . هر کون مسکنده کیشدیرمك ایی برشیمی‌در ؟ . قصبه‌لرده یشاسه‌کز دها امین بر حیات کچیره‌مزمیسکز؟ .

دیه صورولسه ویره‌جکلری جوابلر پك معین ومتحد المآل اولور .

— بز اولرك ایچنده اوطوراماز . چونکه أوك قاپوسی قاپانجه اوراسی بزه پك مظلم کورونور . أودن قورقارو چکینرز . باخصوص بو صیجاق محللرده أو ایچنده یاشانیرمی؟ . باقیکز بوراسی ، چادرلرك آلتی نه قدر کوزه‌لد . ایسته‌دیکمز زمان بوتون اشیامزی ، چادرلرمزی طوپلار ، بورادن مهاجرت ایده‌رز . بزی بر مدت صوکره تا اوزاقلرده‌کی

داغلرك اتكنده یشایور كورورسكز..اوخ ، بوراسی نه قدر سرین ونه قدر فرحلی در ؟ .
فی الحقیقه عشیرت خلقنك ویردكلری بو قیصه جوابلر عمق روحلرندن كلیوردی . یالكز بو افادەنك آلتنده كیزلنمش بر چوق فكرلر دهـا واردی . بالطبع بو عشیرت منسوبینی عادتلری وجهله سلاحلرینی حكومته تسلیم ایدەمزلردی . بونلر عسكره كیدەمزلردی الخ .
بو سببلردن دولایی شیمدی‌یه قدر هر نه صورتله اولورسه اولسون حضر یلكه آلیشدیرلمق ایستەنیلمش ایسەده بونلر دائما روی موافقت كوسترەمیورلر . دائما سالدیده وعنعنوی چادرلر آرەسنده ماضینك كندیلرینه هدیه ایتدیكی بر شكل وقیافتده وبر طرز معیشتده یشایورلر .

[۲] — طرز تلبس — غور بیسان عشیرتنك طرز تلبسلری‌ده بر برینه مشابەدر . عشیرت رؤساسیله افرادك البسەلری بیننده بچیم اعتباریلەده فرق یوقدر . اكثریا عشیرت رئیسلری ماوی ویا قرمزی رنكده چوخەدن قیصه قوللو بر جاكت كییرلر . بوجاكتلرك كنارلری‌ده دیكر رنكدن بر چوخه ایله سوسلوبولونور . بونلره (دراعیه) نامنی‌ویررلر .
دراعیەنك آلتنده هر ایكی یاندن بر مقدار كسیك‌واوك طرفندن آچیق بر انتاری كییرلر . بو انتاریلر پاتسقەدن وبعضاده یرلی بر قماشدن كنیش اولەرق یاپیلیر . بوكاده (ثوب) نامنی ویررلر . انتارینك قوللری اوزون بولونور . وجاكتك آلتندن اللره قدر اوزانیر . توب ایله دراعیه آرەسنده (كبر) تعبیر ایتدكلری یلك ایله دها آلتنده (قمیص) یعنی‌منتان « نیمتن » بولونور . بو صورتله‌قوللرنده اولا منتان صوكره‌ثوب ، صوكره كبر ، دها صوكره دراعیه فرق ایدیلیر . بونلرك جملەسنك اوزرنده باشقـا بریره كیدەجكلری زمان بالطبع عبالرینی‌ده اكتسا ایدرلر . رئیسلرینك عبالری پك مدبدب اولور .

افراد عشیرت دخی عینی صورتله كیینیرلر . باشلرینه بیاض بر كفیه (حطه) قورلر . كفیەنك اوجلری بویونه دوغرو چاپر ازواری كلیر . حطەنك اوزرنده سیاه كچی یوكندن یاپیلمش وایكی كره بو كولمش قالین بر (عقال) طاقارلر . آیاقلرنده ایسه اوزرنده قوجەمان مائی بر پوسكول صاللانان صاری ویا قرمزی رنكده قالین وكنیش بر بدوی چیزمەسی بولونور . بوچیزمەلرك آلتی دمیردن نعللی‌در وچواربسز كییرلر .
ماوی ویا قیرمزی جاكتلرینك اوزرنده وبللرنده برقورشونلق ، كمر حالنده بولونور ، چاپراز داری چیفته قاییش بویونلرندن كچر . وینـه بونك اوزرنده بویوندن كچمش بر فشنكلك بولونور . زنكین اولانلر برده سراپا كوموش ایشلمەلی بر محفظه ایچنده وینه قبضەسی كوموشدن (شبریه) تعبیر اولونان اكری بر عرب خنجری طـاقارلر . بوندن ماعدا ینه محفظەسی ایچنده روولور طاشیانلر واردر . بللرندەكی قاییشه معلق وینه كوموش

ایشلمەلی قیلیجلرینی‌ده اونوتمەملی‌در . كوموش اكر طاقملریله مزین فقط دیزكینسز جنس عرب قیصراقلرینه بیندكلری زمان برده اوزون بر مزراق (رمح) طاشیرلر . (مارتین) ی‌ده آیریجه استصحاب ایدرلر . كرك (طراد) یعنی آت یاریشلری زمانلرنده وكرك (قومانه) یعنی غزوه زمانلرنده رمحلری كندیلرینك الكصمیمی بر رفیقی اولور . مارتین ایسه بالخاصه غزوەزمانلرنده ایشه یارار . اولا هجومی مارتین ویامزراقله یاپارلر بالاخره قیلنجی (سیف) ی چكر ، كوكس كوكسه كلیرلر .
قادینلرینك طرز تلبسنه كلنجه بوده اولجه ذكری كچن[*] غوارنه عشیرتندەكی قادین البسەلرینه مشابەدر . بونلرده باشلیجه قوللانیلان ماوی ویوللو قماشدر . (غطه) ، (فەرامالليه) ، (صماده) ، (عصابه) بونلردەده موجوددر .
عشیرت افرادی حال طبیعیده عصالر طاشیرلر . طوپوزلو عصایه (دبسه) طوپوزسزینه (باكور) ، بویوك وقالین صوپالره ایسه (مدروب) نامنی ویررلركه بونلردن بری اللرندن اكسیك اولماز .
اختیارلری ایسه (سبیل) تعبیر ایتدكلری بر نوع مستوی قامیشسز پیپ ویاخود (غلیون) نامنی ویردكلری قامیشلی وینه مستوی بر پیپ قوللاندقلری ایچون بونلری‌ده بللرینه صوقەرق طاشیرلر .

***

قیزغین كونشلر آلتنده یانان سیمالرنده خفیف بر لون ابتسام واردر . بو معنای تبسم كوزلرنده دهـا زیاده بارزدر . كیمك ایله كوروشورلرسه درحال اونكله روحـلری قایناشیر . یوزلرنده وحشتدن بر اثر یوقدر . بویلری عموم عربلرده اولدیغی كبی حـد وسطیده‌در . صاچلری عمومیتله سیاه وكوزلری قارادر . ایچلرنده ماوی كوزلو ، بیاض وصاری صاچلی بر شخصه تصادف اولوناماز . دیشلری هم بیاضدر ، خفیف تبسم ایدرلركن اینجی كبی پارلار . قادینلرینك‌ده سیمالرنده عینی نوازش بدویانه بولوندیغی یوزلرندن فرق اولونور .
ارككلر صاچلرینی كسدیرمزلر . یان طرفلردن صاچلرینی اورەرلر . صاچلری كفیەلرینك آلتنده صاقلی بولونور . عینی زمانده صاقاللرینەده دوقونمازلر . یالكز صاقاللرینك آلت طرفنی دوزەلیرلر . بیقلرینی‌ده اولدیغی كبی براقیر ومستوی طارارلر . ارككلر صول اللرینی بر قاچ یردن تفنكی قوتلی طوتسون دیەرك آتشله دخی یاقارلر .
قادینلرینك ، ارككلرینك‌ده اللرنده كوموش حلقەلر ویوزوكلر بولونور . اللرینی

(*) ۳٥٤ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

سلسله شكلنده مثلثى وشملرله تزيين ايدرلر. قادينلرك دخى كرك يوزلرندهوكرك قوللرنده وشملروواردر. اللرينى (اساور) ايله‌بيله زكلرله‌ده (صفات) ايله يعنى كوچوك محموديه‌لرله وجهاديه سلسله‌لريله تزيين‌ايدرلر.

[٣]— **اعتيادات اجتماعيه** — عشيرت خلقى عموميتله مسافرلره (ضيوف)نامنى ويررلر. قبيله‌يه ممتاز ضيوف كلديكى زمان اونلرى دها اوزاقدن فرق ايدر ودرحال رؤسايه خبر ارسال ايدرلر. بر طرفدن عشيرت رؤساسنك كنديلرينه اباء واجدادندن ارثاً انتقال ايدن زنجى كوله‌لرى وديكر طرفدن حاضر بولونان قبيله افرادى قوشوشور، مسافرك قيصراغنى طوتارلر.

كنديلرينه ضيوف كلن‌عائله‌يه(معازيب) نامى ويريلير. معازيب، ضيوفى چادرك (شق) ديه ياد ايتدكلرى بويوك بر قسمنده قبول ايدرلر. درحال اورته‌يه حصيرلرسه ريليز، اوزرينه اوزونلامه بر قاچ ياتاق ييغارلر، دها صوكره سجاده‌لر ديزرلر. مسافر بورايه اوطوردقدن‌صوكره يموشاق يصديقلر كتيرر ويانلرينه قورلر. كوچوكلر، مسافرك اللنى اوپر؛ بويوكلرايسه‌مسافرك يانه‌كلير، انحنا ايده‌رك اليله‌مسافرك‌النه دوقونور، صوكره‌اللنى كوكسنه كوتوره‌رك‌رسم‌خوش آمدى‌يى بوصورتله ايفا ايدرلر. شق صاحبى قبيله رئيسى‌دخى اولسه (عامود) ى‌يعنى چادرك آناديره‌كنى طوته‌رق دورور. دائما امره آماده بولونور. نه قدر اصرار ايدلسه ينه اوطورمق ايسته‌مز. هر ايشى كندى اليله كورمك ايسته‌ر. بونون معازيب مسافرلرك اطرافنده فيريل، فيريل دونر. دورور، در حال صودولدورور، باقردن يابيق‌كاسه‌لر ايچنده كتيرر، ويررلر. بر طرفدن آتش يانمغه(غوارنه عشيرتنده اولديغى كبى)قهوه‌لر يكيدن قاورولمغه ومقـام ايله تختـه هـاونده دوكولوب بويوك جزوه‌لرده احضار ايدلمكه باشلانير.

ديكر طرفدن قويون كسيلير. يمكلراحضار ايديلير. نهايت‌اورته‌يه بويوجك چارشفلر سه‌يه‌ريلير ويمكلر صيره‌لانير. معازيب‌دائما آياقده قالير ونهايت ينه بر قاچ دور قهوه‌لر تكرر ايدر. (شنينه) نامنى ويردكلرى آيرانى‌ده كتيرر دفعه‌لرجه ويررلر. مسافرلرينك الك كوچوك بر اشارتنى فرمان طرزنده تلقى ايدر وهمان ايفـاسنه قوشارلر. معازيب ضيوفك بوتون اسباب‌استراحتندن‌وحياتندن مسؤلدر. مسافرلرينى كونلرجه اولرنده‌طوتمق ايسترلر. ونهـايت ضيوف آيريليركن اهميتنه كوره كوله‌لرندن‌ويا عشيرتلرى افرادندن بر قاچ آتلى‌ايله حدودك خارجنه‌قدر تشييع ايديليرلر.

عشيرت رؤساسى وكبارلرى بر برلرينى زيارت ايدركن بالخاصه فضله اكراملرده بولونورلر. وهر عشيرت ديكرندن اوستون اولمق آرزوسنى طاشير.

عشيرت رؤساسنده مسافر بولونديغى زمان، قبيله‌سى افرادندن قسم كبارى ضيافتـده طبيعتيله مدعو بولونور. اركلر مجلسنده ايسه قادينلرك موقعى يوقدر.

عشيرت افرادى اكثريا كيجه‌لين وكوندوزلين زمانلرينى رئيسلرينك ياننده كچيررلر. او زمان عشيرت رئيسى (نقرة القهوه) تعبير اولونان محلده يعنى قهوه اوجاغنك ياننده اوطورور، افراد، اطرافنده‌حلقه اولورلر، وينه دفعه‌لرجه عرب قهوه‌سنى تناول ايدرلر.

***

عشيرت خلقى قادين، اركك بر برينى‌طانيديغى‌ايچون بوراده ازدواج على‌العمياٰاولميور. عشيرتك‌اختيارلرى براركك‌ايچون كفوى‌اوله‌رق‌قبول‌ايتدكلرى برقيزى پدرندن ويااولياسندن ايسترلر و (سياق) تعبير ايتدكلرى مهر ايچون كوروشورلر. بوراده مهر بش اينكدن نهايت رئيسلرده يكرمى اينكه قدر فضله لشه بيلير. مهر خصوصنده اتفاق حاصل اولدقدن صكره‌بيساندن‌بر (خطيب) كتيررلر. مجلس‌عقدده‌بر طرفدن‌اوله‌نه‌جك اركك‌ديكر طرفدن قيزك پدرى‌ويا وليسى وايكى شاهدكه آنجق درت شخص وبر خطيب بولونور؛ بومجلسده بشقه‌سنك‌بولونمه‌سنى‌ايسته‌مزلر. خطيب‌نكاحى‌عقدايدر. بونك اوزرينه‌اركك مهرى‌ويرر. قيز، ايسترسه مهردن بر قسمنى وايسترسه كافه‌سنى پدرينه براقير. آرزو ايدرسه زوجنك أوينه كوتوره‌بيلير. نكاحدن صوكره سلاح آتمق معتاددر. بالاخره اركك طرفندن قيزه بر يوزوك (خاتم) وياخود بر كوپه (تراجه) كوندرمك دخى معتاددر. بر ايكى آى صوكره دوكون حاضرلغى باشلار. برقاچ كيجه (صحجه) و (دبكه) تعبير ايتدكلرى اكلنجه‌لر يعنى ال چيرپارق‌مشترك رقصلر ياپارلر. نهايت‌جوار عشيرت افرادى‌ده دعوت اولونور. حتى دوكون ايچون‌بيك قدرمدعو بولونور. قادينلر واركلر قيزى كتيرمكه كيدرلر. قادينلر، ايكيشر ايكيشر سجاده‌لرله وسائره‌لرله سوسله‌نن دوه‌لره، اركلر ايسه قيصراقلره بينرلر. بر قسمى‌ده يايا كيده‌ر. وقيزى پك سوسلو بر دوه‌يه‌بينديررلر. آرقه‌سنده اركك اقرباسندن برى‌راكب‌اولور. سلاحلر آتيلير. كيجه‌لين كتيريليورسه اوكده‌مشعله‌لر ياقيلير ويكى عائله‌يه مخصوص بنا ايديلن بيت الشعره كتيررلر. قيزك يوزى بياض بر برقعله اورتولو بولونور. اركك اورايه كتيررلر. اوزمان‌شكرلى قهوه داغيتيرلر.

ايرتسى كون سه وينج تكرر ايدر. قويونلر كسيلير. ربابه‌لر، مجوزلر، شبابه‌لر ترنم ايدر. بوتون‌دعوتليلر (معزومين) اوراده كونلرجه قاليرلر. اساساً دعوتليلر كليركن برابرلرنده ياغ، پرنج، شكر كبى شيلرى هديه اوله‌رق كتيررلر. اوراده كولر اوينـار وخوش بر وقت كچيررلر.

دوكون صباحى زوج وزوجه‌نك اقرباسى طرفندن قيزه(نقوط) ناميله مجيديه‌لر هديه ايتمك دخى معتاد اولديغى كبى، اركك طرفندن يوزكوروملكى قبيلندن (صفات) ويرمك

دخی زنکینلر عندنده معتبر اصوللردندر .

غوربیسان عشیرتلری اکثریا درت قادین ایله ازدواج ایدرلر . بونلرده طلاق یوقسه ده (هجر) واردر. قادینی ترك ایدرلر، فقط اوزمان هر دورلو اسباب معیشتنی تأمین ایدرلرمش.

***

غوربیسان عشیرتلرندن هر بری کندی افرادینك چوجوقلرینی مشترك بر زمان ومعین بر مکانده سنت ایتمه‌لرینی اعتیاد ایتمشلردر . نته کیم غزاویه عشیرتی شریعه جوارنده ختان رئیسی (حمزه) نك اونده وصقور عشیرتی دخی کندی رئیسلری (عرسان) ك خانه‌سنده ختانلرینی یاپارلر. ختان چرکسلر طرفندن اجرا ایدیلیرمش .

بوراده سنت دوکوننك مراسم مخصوصه‌سی واردر . ختان اوله‌جق محلده (مصنع) یاخود (منصوص) نامیله بر تمثال قورارلر . بو ، تخته‌دن چاپر ازواری بر دیره‌که البسه کیدرمکدن عبارتدر . بونك او کنده کونلرجه آت یاریشلری یاپارلر . اوراده بر جم غفیر طوپلانیر . ختان یاپدیرانلر هپ قربان کسرلر وعمومی ضیافتلر ترتیب ایدرلر. نهایت چوجوقلره (حرثیه) دینیلن قرمزی البسه‌لر کیدیررلر . باشلرنده (منديل احمر) قیرمزی بر سرپوش بولونور. وچیچکلرله سوسلرلر. ختان عقبنده قرآندن بر جزؤ اوقورلر . وبوتون دعوتلیلره طاتلیلر داغیلیر. فقط سنت دوکونلری آنجق بر قاچ سنه‌ده بر یاپیلیر . حتی غزاویه عشیرتنده اون سنه‌دن بری وصقر عشیرتنده ایسه بش سنه‌دن بری سنت دوکونی یاپیلمامش ایمش .

***

غوربیسان عشیرتلری، درین بر توکل ایچنده یاشادقلری ایچون بر خسته‌لق تأثیریله وقوعه کلن وفیاته او قدر اهمیت ویرمزلر . فقط بری طرفندن اولدوریلن بر فرد ایچون پك مکدر اولورلر. حتی تعبیرلرنجه کندیلکندن وفات ایده‌ن اولان تأثرلری مقتولاً وفات ایدنلره نسبتله یکرمی درت دفعه آز ایمش . بویله بر وفات طبیعی وقوعنده اوموزینی سیلکه‌رك وجناب حق بویله ایسته‌دی دیرلر. وفات وقوعنده (خطیب) یعنی بر شیخ کلیر . تکفین ایتدکدن ونمازینی قیلدقدن صوکره ایکی طرفی اخشابدن اورطه‌سی ایپلرله اورولو بر سدیه‌نك اوزرینه قور وبر دوه‌نك اوزرینه ویا بر آتك صیرتنه بیندیره‌رك غزاویه‌دن ایسه (شجرة باله) صقوردن ایسه (الخضر) نام محللره دفن ایدرلر . هر عشیرتك کندینه مخصوص بر مقبره‌سی واردر. اکثر مزارلر بی اثر وبی نشان قالیر . یالکز اوزمان بالخاصه عشیرتك قادینلری مرثیه‌لر تنظیم ایدر واونك روحنه اتحاف ایدرلر .

***

عشیرت افرادی آره‌سنده حقوقدن متولد بر اختلاف ظهورنده (انا داخل علیك) نم سنده حقم واردر، دیر. بونك اوزرینه رئیسلر بو اختلافی حل وتسویه ایدر . اکثریا یالکز برینك حقی وارسه رئیسك حکمنه تبعیت ایتمك لازمدر . هر ایکیسنك حقی بر برینه کچمش ایسه آره‌لرینی صلحا بولورلر. بوندن دولایی درکه عشیرت افرادی آره‌سنده‌کی اختلافاتك یوزده بری بیله حکومته عرض اولونماز .

جرائمه کلنجه ، قاتللر یدی سنه مدتله عشیرتدن نفی واجلا اولونورلر ، اکر مقتولك عائله‌سیله مصالحه عقد اولونابیلیرسه او زمان دیتی ویرر . فقط عشیرت افرادی عندنده مقتولك عائله‌سنك مطلقا اخذ ثار ایده‌رك قاتلی اولدیرمسی معتاددر . قتلك وقوعندن یدی سنه کچمشسه آرتیق اخذ ثار جائز اولماز .

عشیرت بیننده وقوعه کلن (زنا) فعللری دخی عینیله (قتل) کبی جزا کورر .

عشیرت افرادی بیننده دیت (٣٣) بیك غروش اوله‌رق معروف ایسه‌ده بعضاً (١٥) ویاخود (٢٠) بیك غروشه قدر تنزیل ایدلدیکی واردر .

سرقته کلنجه، جزاسی مال مسروقك درت قاتی ایله تضمیننده عبارتدر . سارق قاچارسه قورتولور . اقرباسنه مال مسروق تضمین ایتدیرلمز .

ضرب وجرح کبی وقوعات صلحاً تسویه اولونور. مجروحك بر عضوی معطل اولورسه جارحك نصف دیت ویرمسی ایجاب ایدر .

[٤] — **حیات عمومیهٔ اجتماعیه** — غوربیسانده یاشایان عشائرك حیاتی برچوق کویلولردن وحتی قصبه‌لیلردن دها مسعود کچمکده‌در . کندیلری اساساً قناعتکار اولدقلری کبی حال بداوتده بولونمالری حسبیله احتیاجلری ده اونسبتده محدود بولوندیغی ایچون پك آز بر سعی ایله کچینه بیلیورلر. آلتی ، یدی بیك قدر تخمین اولونان بو عشیرت افرادینك کافه‌سی زراعتله تعیش ایتمکده‌در . عشیرتك بوتون ارککلری ـ مستثنا بر قاچ ممتاز شخصدن ما عدا ـ کندیلرینه مخصوص تارلالرینی فلاحت وزراعت ایدرلر . تارلالری چادرلرینك یاقیننده بولونمقده‌در. قربان بایرامندن صوکره بوتون عشیرتك ارککلری طوپلانیر ، حیوانلرینی آلیر وتارلالرینی سورمکه دها صوکرا کمکه باشلارلر. ومحصوللرینی آلنجه‌یه قدر متمادیاً چالیشیرلر ، قادینلر ایسه اینکلرك ، قویونلرك سودینی صاغار . پنیر ، تره‌یاغی ، یوغورت وبالخاصه (شنینه) یاپار ، اوك ایشلرینی کورورلر . وعائله‌نك ییمکنی وهر درلو احتیاجاتنی احضار ایدرلر . اقشاملری وصباحلری شریعه نهرینه کیدوب طولوم (قربه) لرینی دولدورور ، کتیررلر . بوش وقتلرنده (شقه) تعبیر اولونان چادرلرینك یوکلی قماشلرینی دوقورلر . ویاخود صاج اوزرنده اکمك پیشیریرلر . اللرنده مجوز ویا شباب اولدیغی

حالده قویونلرینك ویااینكلرینك ویادوه‌لرینك پیشنده چادراره دونرلر. اینكلرینك صیجاق دومانی اطرافنده بوتون عائله طوپلانیر.

كیجه‌لین اودون یاقار ، اورطه‌لغی آیدینلاتیرلر . كوندوزلین بعضاً خدایی نابت اوتلری ویا چالی چیرپی‌یی طوپلامقده چوجوقلرك پاینه دوشر . بسیط بر تقسیم اعمال ایله یاشایان بو عائله‌لرك مسعودیت بدویه‌لری پك جالب تقدیر بر حالده‌در. اینكلرنده‌كی ، البسه‌لرندكی بساطت نه خوشدر . بربرلرینه قارشی حرمتكار ومحبتكار یاشامق مجبوریتنده‌درلر . اولجه سویلدیكم وجهله تعدد زوجات بیله بو سربست انسانلر ایچون الیم نتیجه‌لر ویرمیور. چوجوق یتشدیرمك هوسی باشدن باشه بوتون عشیرتی استیلا ایتمشدر . هر اركك اكثریا بر قاچ دفعه اولنمشدر . (بنی صقر) عشیرتنك رئیسی شیخ عرسان حیاتنده (۳۳) دفعه‌اولنمش ایمش. وفاتنده باشقا باشقا والده‌لردن آلتی یدی‌شرا اركك چوجوق ترك ایتمش .

عشیرت افرادی اساساً مطیع ومسالمتكاردرلر . مع‌مافیه مواشی ویا مزروعاتنه وقوع بولان بر تعرض درحال هجومه سببیت ویرر . بوتون عشیرت خلقی سلاحلانیر. (قوم) ویا (قومانه) باشلار . اوزمان انتقام آلمادقجه راحت ایده‌مزلر . بو عشیرتلرك اك بویوك دشمنلری حوران طرفلرنده ایمش. حوران عشایرندن بحث ایدیلركن غوربیسان عشائری حدتدن اللرینی صیقار وانتقامجو كوزلری آچیلیر ، دیشلرینی غیجیرداتیرلر .

۳ — بیسانده عشایرنده حالت روحیه وادبیات

شریعه وادیسنك ایلیق ودوز اراضیسنده یاشایان عشیرتلرك احوال عمومیه واجتماعیه‌لرینی بر تفصیل ایضاح ایتمشیدم . بو ایضاحاتی تلخیص ایده‌رك عشیرت افرادینك حالت روحیه وصنعتكارانه‌لری حقنده بر مطالعه‌درمیان ایتمك قابل‌در .

هر درلو تشكیلات مدنیه‌دن آزاده اولان بو صحرا خلقنده وصف اساسی ده‌نیله بیلیركه حالت حاضره‌لرینی ادامه ایتمكدر. بوتون معناسیله محافظه‌كارلق بو بدویلرك افق روحنده بولونان یكانه بن موجوددر. اونلری حركت ایتدیره‌ن، یشاتان بر برینه تقریب ویا تبعید ایده‌ن عوامل ایچنده اك مهمی اولمق اوزره (كوره‌نك) ی بولورز . عشیرته منسوب هر فرد كوچوكلكندن بری باباسنك عائله‌سنك ، ودیكر عشیرت خلقنك سه‌و كیلرینه، عداوتلرینه ، آرزولرینه امللرینه غایه‌لرینه او درجه‌ده آلیشیوركه بو سالدیده علاقه‌لرندن اوزاقلاشدیرمق عادتا محال اولیور .

اساساً طار بر ساحه داخلنده ، معین انسانلردن مركب بسیط بر هیئت اجتماعیه داخلنده بویوین افرادك دها زیاده بربرلرینه یاقین اولدقلرینی قبول ایتمك ضروریدر .

بناءً علیه باباسی نه صورتله یشامش ایسه اوده اویله یاشامق آرزو ایده‌جكدر . وینه عینی سببدن دولایی دركه عشیرت افرادی چادرلرینه ، قهوه‌لرینه ، آیرانلرینه نه قدر مربوط ایسه رئیسنه ، قیصراغنه ، سلاحنه ، وزراعتنه‌ده اویله‌جه منجذب وعاشقدر .

وبونلرك كافه‌سنی‌مادام‌كه‌سهولتله بولابیلیور .واوده دیكری كبی آز ،چوق یاشایه‌بیلیور. او حالده حیاتلرینی اوته‌دن‌بری كورمه‌دكلری قیودایله تقیید ایتمك نه ایچوندر ؟

اولرده صیقیشوب قالمق، طانیمادقلری وبالخاصه دیللرینی بیلمدكلری انسانلره رعایت ویا حرمت ایتمك، مكتبلرده اوطوروب اوزون سنه‌لر ،كتاب‌ده‌نیلن عذابه دوچار اولمق نه ایچوندر ، بونلره نه لزوم واردر ؟ كندیلری نه بر ضابط ، نه بر آمر ، نه باشقا بر شی اولمق ایسته‌مه‌یور .زیرا اوچادرینك یكانه حكمرانیدر. بوتون اووه‌لر وتارلالر امرینه آماده‌در . هریرده اوطوره بیله‌جك ویاشایا بیله‌جكدر . باخصوص اوقومه‌نك ، یازمه‌نك نه لزومی واردر ؟ اوقومق حكومته ومأمورلره یارار . كندیسی نه حكومت صاحبی ونه‌ده مأمور اولاجقدر . هم كندیسی یشامیورمی ، زراعتنی یاپمایورمی ، قیصراغنه بینوب، آرزو ایتدیكی یره كیده‌میورمی ؟ . كندی حقوقنه چادرینه كیم تعرض ایده‌بیلیر ، بوجهتدن ده‌امین اولمیورمی ؟ . اوحالده نه ایچون اوقوسون .ویاخود یازی‌یی بیلسون، ایشنه یارامایه‌جق اولدقدن صوكره بوتون بوشیلری نه یاپسین ؟

دیكر طرفدن دینی‌ده بیلمه‌یورمی؟كندیسنه دیمیورلرمی‌كه، بوتون بو اووه‌لری بو داغلری یاراتان ، حبوباتی یتشدیره‌ن ، یاغمورلری انعام ایده‌ن الله‌در . او بونلری‌ده بیلیور ،دینی‌ده‌بیلیور. وكندیسی ده‌یكی یتیشنلره او كره‌ته بیلیور.اوحالده‌نه ایچون اوقوسون؟ نماز قیله‌جق ، آیتلری اوكرنمك لازم ایمش .اونی ده پك اعلا اوكرنه بیلیور .باشقه بری قارشیسنده بر دفعه‌سویلسون، درحال ازبرله‌یه بیلیور . والحاصل لزومسز یره صیقینتی یه دوچار اولماغه لزوم یوقدر .

اوحالده اونك اوسا كن ویر عزلت یاشایشی، هردرلو حیاتك فوقنده‌در .

اساساً یاشایشندن باشقا یاشایش اولابیلیرمی ؟. دنیاده‌كی احتیاجات كندی احتیاجلرندن عبارت دكلمی ؟ . حبوبات ومواشی یمك ایچون.. بیسانك قماشلرینی لباس ایچون.. باشقا نه‌لازمدر . او بوتون افراد عائله‌سیله برابر صیجاق بر ، لكنك اطرافده البسه‌سنك یكلرینی قاتلایه‌رق قولایجه آووجلری ایله یه‌میورمی ؟ دهانه قالیور . سیاه ویا ماوی رنكده بویالی بر پاتیسقه ویا آمه‌لیقان پارچه‌سی البسه‌یه‌ده كفایت ایدییور . آرتیق هر شی تام ومكمل دكلمی ؟ . نیچون بو یاشایشی ترك ایتسون ؟ بیسان واحه‌سنك آرقه‌سنده نه‌لر وار ، نه‌لر اولیور ؟ كندیسنك نه‌سنه لازم . صیجاقلر ویا صوئوقلر اولورمش.بونلری نه‌دن دوشونسون ؟ همهر شیئی جناب حق یاپمایورمی ؟.

TÜRK TARİH KURUMU

خسته‌لقده ، اولومده هرشی‌ده‌اللّٰه‌دن دکلمی ؟ اوحالده آرتیق‌نه‌یی اوکرنمکه لزومه کوره‌جك؟اوهرشی‌ده بیلیوراللّٰهی‌ده بیلیور. بوخصوصده‌کی‌عطش‌تحریسنی‌ده تسکین ایده‌یورمی؟ نه قالیـور ؟.

هم یاشایه‌بیلیور ، هم ایش کوره‌بیلیور . وآکلایور . وصوکره ایستدیکی زمان باباسی کبی اوده عائله‌لر تشکیل ایده‌بیلیور . اونك چوجوقلری اولیور . اونلرده بویوبورلر . اوحالده کندیسی ممنون ومستریح چادرنده اوزانه بیله‌جك یاخود سه‌ویملی قویونلری آرقه‌سنده پیریل ، پیریل صولرك کنارنده کزه بیله‌جك ویشیـل چمنلرك آغوشنده کومولە بیـله‌جکدر.

اوزون اوزادی‌یه بر زمانی وارکه او ایسته‌سه شرقیلر سویله‌یه‌بیله‌جك‌ویاخود (ربابه) سنی آلابیله‌جك واونك تلندن اوچان أسرار آلود نغمه‌لری دیکلیه بیله‌جکدر. بوتون‌بو الحان‌ونغمات آلتنده اونك او محافظه‌کار، اوپرسکون وپراعتزال روحی اك امین والك‌مستریح بر حالده وبداعتله‌ده هم آغوش‌یاشایه‌جق ، یاشایه‌جقدر .

***

ایشته‌شیمدی‌یه‌قدر حالت‌روحیه‌سنی‌خطوه‌خطوه تعقیب ایتدیکز عشیرت افرادینك نصل بر شخصیت صنعتکارانه‌یه مالك اولاجقلرینی کوچوك برملاحظه ایله تعیین ایتمك پك‌قولای اولاجقدر. اساساً افرادك صمیمیتنی اخلال ایده‌جك تأثیرات خارجیه‌ده بولونمادیغی ایچون بوتون اثرلرنده روح بسیط ساده‌لرینك ایزلرینه تصادف اولونه‌جغی طبیعی‌در . مع مافیه اوزون سنه‌لردن‌بری عینی طرز حیاتی امرار ایده‌ن بوتون بو عشیرتلرك نا محدود اثرلری اولمق لازم کلیرسه‌ده تدوین ایدلمه‌مش بولوندیغی ایچون بوتون حرث ادبیلری محفوظات موجوده‌لرینه منحصر قالمشدر .

عشیرتك حافظه‌سنده موجود پارچه‌لر ایسه اکثریا اك ییکی اولانلردن‌وحتی‌قائللری‌ده معلوم‌بولونانلردن عبارتدر . بر اقربانك ازدواجی ، یاخود وفاتی ویابر عشیرت رئیسنك بر ایلکی،اونلر ایچون بی شبهه بر مدار سنوحاتدر . هله دوه‌لری ، قیصراقلری ، غزوه‌لری ویا رازلقلری طلوع شعر ایچون برر واسطه دکلمی ؟ . عشیرت افرادندن‌بعضیلری بر تللی بر کمانه مشابه سازلرینی (ربابه) لرینی او زمان آلیرلر وبر طرفدن دوشونور ، آغزلریله‌ده سویلرلر . دیکر طرفدن ربابه‌سنك نغمه‌لرینی اوکا ترفیق ایدرلر . بوراده بو اعتبارله بوتون‌شعرلر(ایریك) در، ربابی‌در. وشعر ایله موسیقی پك صمیمی‌برصورتده بوراده اتحاد ایدیور.عشیرتك‌شاعرلری‌ربابه ایله بوتون‌حسیاتنی،بعضاً غرامنی‌ترنم ایدرکن درحال دیکر افراد ازبرله‌یور.وذوق‌بدیعیلرینی بوصورتله تشفیه ایدیورلر . حتی‌بوتون شعرلرقائللرینك دخی اسملری‌کمال حرمتله حفظ ایدیلیور. آیری آیری عشیرتلر طرفندن سویله‌نن پارچه‌لر

دیکر عشیرتلره انتقـال ایدرکن ینه بو اسمك حق صریحی دوچار اهمال اولمایور وبو صورتله قدر شناسلقلرینی اثبات ایدیورلر .

ربابی شعرلر ویانشیده‌لر نامی تحتنده طوپلایابیلدیکمز بوتون بو پارچه‌لری‌موضوعلری اعتباریله تفریق ایده‌رك مطـالعه ایده‌بیلیرز . بو شعرلر میـاننده مدحه عائد اولانلرینـه (قصیده) و (قصید) دییورلر آتیده‌کی پارچه‌لر بونوعدن‌در :

(قصیده)

یا ولد دنی لی الذلول
بالیمنی وامنع اهجاره
کتته الی درب الغور
تسری باللیل والنهاره
تجی بیت ابو محمد
الشق ینهض ارکانه
انتم یا شیوخ الوقت
هل لی کلکم صقاره
بعد الزناتی ابو محمد
یارخم طبلوا کاره ...

(ضرغام الطویسات) غزاویه عشیرتندن

— مألاً ترجمه‌سی —

« ای چوجق . بکادوه‌یی یاقینلاشدیر . وکمنی صاغ ال ایله طوتکه قاچماسون . غور یولنه ایندیر، کیجه کوندوزیوروسون . ابو محمدك اوینه کلسون. اوراده شقك مسافرلری چوقدر . ای زمانك شیخلری سزهپکز، وقتك قوتلی ادملریسکز . ابو محمد زناتیـدن صوکره قالانلرك نه حکمی وار .»

(قصیده)

اشرفتنا رجماً معتلی نابیا الرأس
فطن مرقباً رأس طایل
یارب یا عائد علی جملة الناس
وتعود صوب دیار المحائل
(مشاری) یللی للملابیس عفاس
یللی نطیحك من السرج مائل ...

(متعبه السروی ابن فراز الصقری)

TÜRK TARİH KURUMU

— مألاً ترجمه‌سی —

« یوكسك بر داغك یانـنه كلدیكم زمان هپ اونی ، برادرمی خاطرلادم . ای هر كسه یاردیم ایدن‌الله! بزم فاالقلرله دولو اولان‌مملكتمزك معینی اول . سن برادریمه (مشاری) یه یاردیم‌ایت‌كه او ، دشمننی هلاك ایتسین ودائما دشمن ، اونك الده چیكنه‌نسون . »

(قدومیه)

سیر یا قلم وا كتب مثائل هوانا
وانعاج یاعود القلم بالتساطیر
سلامنا یا طارش باللسان
السلطان ولی عندهم والمسایر
هلا هلا بالطارش هلی الفا
هلا هلا بو عدد مارفرف الطیر
هلا هلا بو عدد التسعه والتمانیه
من بعد ذا یاراكب ام الحصانا ...

(عبدالله الغزاوی)

— مألاً ترجمه‌سی —

« أی قلم!سن بوتون دوشوندكلریمزی یاز . كلن انسانلره سلاممزی تبلیغ ایت . كلنلره قوشلرك رفرفهٔ جناحی قدر سلاملر اولسون . »

بو قصیده‌لردن باشقا عشیرتلرك غزللری‌ده واردر . آتیده‌كی پارچالر بـر غزلدر :

(غزل) ربابه ایله

فاض غرامی‌یوم شفته بنامی
والدمع حامی والشظی فی عظامی
من كثر ما بی یربع وعذابی
وضح شهابی بالمفارق هامی
من بعـد ذاشدیت عشره سراجیب
درعاتهم لازر فلا كاللوالیب
من الذی یقطع الدو تهدیب ...

(شبلی الاطرش) جبل الدروزدن

— مألاً ترجمه‌سی —

« رؤیامده كوردیكم زمان غرامم فیضان ایتدی . آتشین كوز یاشلرله آغلادم . حرارت ، كمیكلرمده آله وله‌نیوردی . او قدر عذاب ومشقت چكدم‌كه صاچلرم دها فضله

آغاردی . آرتیق یرمه دوره‌میوردم. بوندن‌صوكره‌ده دوه‌نك اوزرنده نامحدود مسافه‌لر قطع ایتدم . »

(غزل) ربابه ایله

لی صاحبه دونه ثمانیه شـده
للرجل ما هو للبكار المرابیع
منساه لو الهجن تنسی الاشداء
واهل المهار یبطلون المفازع ...

(علی الشحلول الصقری)

— مألاً ترجمه‌سی —

« بنم بر محبوبه‌م واركه بندن نهایت سكسان خطوه اوزاقده‌در . انسان ایستسه ایاغیله یانـنه قدر كیده بیلیر . هجینلر ، اوزولرنده‌كی سواریلری اونوتسه‌لر بیله بن اونی اونوتمام وحتی سواریلر قورقویی اونوتسه‌لر بیله بن‌اونو تمام»

عشـایرده بونلردن ماعدا بعض یول وحرب شرقیلری‌ده موجوددر :

(حداویه) حرب شرقیسی

یاطیر السخنه لاتحوم
دربك علی ملكاتنا
دبحنا عارف وانعبید
نوفا علی سدادنا .. الخ

(طراد ابن زین الصقری)

— مألاً ترجمه‌سی —

« ای قوش یانمزه كلمه . زیرا یولك هجوم ایده‌جكمز یره تصادف ایدییور . بز ، دشمنك شیخی « عارف » ی وكوله‌لرینی حقوقمزه نائل اولمق ایچون كسدك . »

(هجانیه) یول شرقیسی

قوموا اعرضونی علی البابور
حیث عاجل یودینی
من صفرتو اجفل المظهور
طیر قلوب‌الوغادینی
دباح « تركی » مع المظهور
قطاع رأسو یبارینی
انا دخیله لابو منصور

TÜRK TARİH KURUMU

بلحاف جوخ یغطونی…

(ترکیه بنت ابن مهید) رولا عربانندن

— مألاً ترجمه‌سی —

« قالقیکز ، بنی تره‌نه کوتوریکز . چونکه او سریع المروردر . اونك اوتوشندن بوتون سوروقورقدی . کوچوجك چوجوقلرك‌ده قلبنی بیلدیردی . بنم برادرم (ترکی)یی اولدیره‌ن بوتره‌نده‌در . فقط اُلم ده کمیورکه انتقـامی آلایم . بن ابو منصوره دخیله‌یم . بنی قیرمزی بر اورتوله اورتسونلر .»

عشیرتلرك مرثیه‌لری‌ده واردر . فقط مرثیه‌لرا کثریا قادینلر طرفندن سویلنمکده‌در . مرثیه‌لرك قرائتنی متعاقب جمله‌سی (وی ، وی ، وی) دیه‌رك باغیرر واغلارلر .

(مرثیه)

صقر عشیرتی شیخی عرسان ایچون

یاذهب حوران یا اصفر یا مشمع

ماشفت عرسان فی الکون یوما تلمع

یاذهب حوران یا اصفر یا حدید

ما شفت عرسان بالکون شدید …

(فریحه‌ عبدة الشیخ عرسان)

— مألاً ترجمه‌سی —

« ای حورانك صاری آلتونی! ای عرسان آرتیق‌سن پارلامایورسك .»

بر ده‌د و کون زمانلرنده ال چیرپاراق تـکرار ایدیلن عمومی شرقیلر واردر :

یامن لو حمره عندلی

تشرب من حقیق الانکری

یا من لو حمره مرهاش

یاویل الجمع اذا هاش

یودع للجمع طشاش …

(فلحه طویسات الغزاویه)

— مألاً ترجمه‌سی —

« ای بنده قیرمزی آتی بولونان ! باق او تمیز برقابده صو ایچیور . اونك اوکنده کیمسه مقاومت ایده‌مز.»

بو نوع شرقیلرك بر آغزدن ایرادندن صوکره دوکون اثناسنده بوتون قادینلر اللرینی آغزلرینـه قورو (لو ، لو ، لو) دیه نشئه‌لرندن فریاد ایدرلر وبونلره‌ده (زلاغیت) دیر

لرمش، برده (دبکه)تعبیر اولونان مشترك رقصلرده تکرار ایدیلن شرقیلر واردرکه بونلردن فلاح الهیشان الغزاوینك (یاهویدلك یاهویدلی) وابو بکر الغزاوینك (علنته علی النته) مصراعلریله باشلایان شرقیلرینی قید ایده‌بیلیرز . بونلر جوار کویلرده وقصبه‌لرده دخی معروفدر .

بوتون بو اثرلرك مطالعه‌سندن آکلاشیلیورکه عشیرتلره مخصوص اومحافظه‌کارروحك ایزلری بوتون پارچالرده موجوددر . مع مافیه لسان اعتباریله مکمل اولمادقلری وفصیح بر عربجه ایله ادا ایدلمدکلری ایچون بالطبع مزیت وقیمتلری وزمان ومکان اعتباریله‌ده تأثیرلری پك محدود قالیور .

بیروت : ١٥ کانون اول ٣٣٢

ختام

TÜRK TARİH KURUMU

خاتمه :

١ — شايان توصيه اثرلر

٢ — خطا وصواب جدولى

٣ — فهرست

TÜRK TARİH KURUMU

سوریه وفلسطین حقنده شایان توصیه آثار

— تورکجه اثرلر —

١ — قاموس الاعلام ، شمس الدین سامی بك
٢ — تاریخ سیاسی ، کامل پاشا
٣ — مرأت حقیقت ، مدحت پاشا [استانبول : ١٣٢٥]
٤ — دولت عثمانیه عصر حاضر تاریخی ، علی رشاد بك
٥ — خاطرات ، سعید پاشا

— عربجه اثرلر —

١ — تاریخ دمشق ، ابن عساکر [برقسمی مطبوعدر]
٢ — ذیل تاریخ دمشق ، ابن القلانسی
٣ — الروضة الغناء فی دمشق الفیحاء ، نعمان القساطلی
٤ — زبدة الحلب فی تاریخ حلب ، ابن العدیم
٥ — الدر المنتخب فی تاریخ مملکة حلب ، ابن شحنه
٦ — تاریخ حلب ، [بیشوف الالمانی]
٧ — تاریخ اورشلیم ای القدس الشریف ، خلیل سرکیس
٨ — تاریخ یوسیفوس الیهودی
٩ — تاریخ بیروت والامراء التنوخیین ، صالح بن یحیی
١٠ — تاریخ ابن سباط
١١ — تاریخ صیدا ، احمد عارف الزین
١٢ — تاریخ زحله ، عیسی اسکندر معلوف
١٣ — تاریخ سوریا ، جرجی بن الطرابلسی
١٤ — تاریخ سوریا ، مطران یوسف الدبس [سکز جلد]
١٥ — العقود الدریه فی تاریخ المملکه السوریه ، الیاس مطر
١٦ — تاریخ لبنان ، اب بطرس وتینوس
١٧ — اخبار الاعیان فی جبل لبنان ، طنوس شدیاق
١٨ — کتاب ذخائر لبنان ، ابراهیم بك الاسود
١٩ — تسریح الابصار فی ما یحتوی لبنان من الآثار ، اب لامنس

٢٠ — تاریخ بعلبك ، موسی میخائیل الوف
٢١ — تاریخ الاداب العربیة فی القرن التاسع عشر ، اب لویس شیخو
٢٢ — طبقات الامم والسلائل البشریة ، جرجی زیدان
٢٣ — العیشة الهنیة فی الحیوة النسکیة ، (القس افرام الدیرانی)
٢٤ — مجلة المقتطف (قاهره)
٢٥ — مجلة الهلال (قاهره)
٢٦ — مجلة المقتبس (دمشق الشام)
٢٧ — مجلة العرفان (صیدا)
٢٨ — دائرة المعارف بطرس البستانی
٢٩ — تاریخ التمدن الاسلامی ، جرجی زیدان

— فرانسزجه اثرلر —

1 — V. Cuinet, Syrie, Liban et Palestine.
2 — V. Guérin, La terre S:te, Judée, Samarie et Galilée. (7 vol.)
3 — Vigouroux, Dictionnaire de la Bible.
4 — Maspèro, Histoire ancienne des peuples d'Orient. (3 vol.)
5 — Lenormand et Babelon, Histoire ancienne de l'Orient (6 vol).
6 — Perrot et Chippiez, Histoire de l'Art dans l'antiquité, (vol III et IV« Egypte, Phénicie, Judée»
7 — Vernet et Dambonnu' Les Puissances étrangèrs dans le levant, en Syrie et en Palestine.
8 — Lortet, La Syrie d'Aujaurd'hui.
9 — Heyd, Histoire du Commerce du Levant.
10 — Elisée Reclus. L'Asie anterieure.
11 — (Pères Dominicains.) Revue Biblique.
12 — G.Rey, Les colonies Franque en Syrie.
13 — G. Rey, Etude sur les Monuments de l'Architecture militaire des Croisés.
14 — Vogüe (Nelchior de), Les Eglises de Terre Ste.
15 — Vogüé (Nelchior de), L'architecture de la Syrie centrale.
16 — Marcel et yaneski, La Syrie.

TÜRK TARİH KURUMU

17 — G. Le bon, La civilisation arabe.
18 — H. Guys, Beyrouth et le Liban.
19 — H. Guys, Etat politique et commerciale de la Syrie.
20 — Mgr. Mislin, Voyage en terre Sainte (3 vol.).
21 — Le Juurnal Asiatique.
22 — Clement Huart, Littérature Arabe.
23 — Nouveau Larousse illustré. (8 vol.)
24 — Baedeker,(Palestine et Syrie)
25 — Ernest Renan, Vie de Jesus.
26 — Pirre Loti, La Galilée.
27 — Lamartine, Voyage en Orient.
28 — Chataubriand, Itinéraire de Paris à Jérusalem.
29 — Sckopoff, Les Réformes et la protection des chrétiens en turquie (Paris, 1904)
30 — Aristarchi Bey, Législation ottomane (Constantinople 1873—76)
31 — Engelhardt, La Turquie et le tenzimat (Paris 1883)
32 — D'Armagnac, Nezib et Beyrouth (Paris 1844)
33 — Edouard Blondel, Deux ans en Syrie et Palestine (Paris 1840)
34 — Caldavène et Barrault, Histoire de la guerre de Mohamed-Ali contre la Porte ottomane (Paris 1839).
35 — Perrier, La Syrie sous le gouvernement de Mohamed-A lie (Paris)
36 — Saladin et Migeon, Manuel d'Aart Musulman.
37 — Le conte, Les Arts et Mètiers de la Turquie et de l'Orient.

— انکلیزجه اثرلر —

1 — The Survey of Western Palestine (9 vol.)
2 — Robinson, Biblical researches in Palestine, mont Sinaï and Arabia Petrea.
3 — Guyle Strange, Palestine under the Moslems.
4 — Thomson, The Land and the book.
5 — Quarterly Statement, Palestine Exploration Fund.

6 — Burton and Druke, Unexplored Syria.
7 — The modern Syria by an oriental Student. مستشرقلردن برینك اثریدر
8 — Churchill. Mont Libanon (3 vol.)

— آلمانجه اثرلر —

1 — Ritter, Erd kunde (XIII - XV)
2 — Zeitch, Morgenlandes gesellschaft.
3 — Zeitch, Palästina Vereins.
4 — Zeitsch, Kunde des Morgenlandes.
5 — Diener, Der Libanon.
6 — Prütz, Die Phenizier.
7 — Prütz, Kulturgeschichte der Kreüzzü ge.
8 — Müllcr, Der Islam un Morgen-und Abendland.
9 — A. V. Kremer, Kulturgschichte der Orients unterden Khalifen.

خطا وصواب جدولی

صحیفه	سطر	خطا	صواب
٩	٢٨	متوالی ، درزی	متوالی ، بابی ، درزی
١١	١٧	محمد علی	علی محمد
١١	١٩	»	»
١٢	٥	شیخ عباس	عباس افندی
١٣	١٧	»	»
١٣	٢٤	متناقص	متناقض
١٤	١	نظرنده	نظرندن
١٥	١٣	انسانیتك	انسانینك
٣٢	٢٧	استعمار یهودی بویوك	استعمار یهودی تاریخنده بویوك
٥٢	٤	٤	[٤]
٥٩	٢	انسانلر	انسانلره
٦٤	١٨	١،٣٣٨،٠٠٠	(٢،٤٣٠،٧٠٠)
٨٨	١٥	متناقص	متنافض
٩٠	٢٦	١	[١]
١٠٣	١٩	قوشونه‌جق	قونوشه‌جق
١٠٤	٢٨	سسلر	سسلری
١٢٠	٧	شعیب	یوشع
١٢٥	١٧	قلور قالسیوم	کلسلی پوتاس
١٢٥	٢١	قالسیوم	پوتاس مرکباتی
١٣٨	٥	والحاصل	والحاصل مقصدلرینی
١٣٨	٢١	کیتررلر	کتیررلر
١٤٤	١٠	مانیاتیزه‌یه	مانیاتیزمه‌یه
١٤٩	٢٤	ایستیورس	ایستیورسك
١٥١	٦	بیین	بینن
١٥٦	١٨	بالاخره حضرت موسا	وقتیله‌حضرت موسی
١٥٧	٤	قشره‌ده	قشرده

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٥٧	٥	یغورت یمك	یغورت
١٦٤	٨	(صاحبی)	صاحبی
١٦٤	١٧	ارالرضیسنده	اراضیسنده
١٧٨	١٢	قرار	فرار
١٨٢	١٧	مدیره‌ی	مدیره‌سی
١٨٢	٢٤	مصارفنك	معارفنك
١٨٤	٤	فوفنده‌کی	فوقنده‌کی
١٨٤	٧	cbiarmante	charmante
١٨٤	٢٧	Beitouinz	Beitouzin
٢١٣	٢١	٢ —	٤ —
٢١٣	٢٣	(آشکنازیم Askenazeim)	(آشکناریم Askenazim)
٢١٤	٢١	یمنیلر	یمنلیلر
٢١٥	٢١	تتبعاتله‌ه	تتبعاتده
٢٢٥	٢٤	Esdraelon	Esdrelon
٢٤٩	٣	هارده‌ی	هارده‌ك Hardegg
٢٤٩	٦	لونیتفلد	لویدفد Loydoed
٣٠٩	٨	ایله‌یور	ایله‌میور
٣٤٤	٢	ضربه	ضرر
٣٤٨	٣	صورده کورولن	(سهواً یازلمشدر)
٣٧٧	١	حضرت مریمك	مریم المجدلیه‌نك
٤٠٢	٢٧	دویولان شی	دویولان سس

TÜRK TARİH KURUMU

فهرست

— مندرجات —

مواد	صحيفه نومروسى
مقدمه	٣
مؤلفلر	٤
معلومات عموميه	
—١— بيروت ولايتنك موقع وحدودى	٦
—٢— مساحهٔ سطحيه ونفوس	٦
—٣— اهالى :	
١— سوريه عربلرى	٨
٢— سريانيلر	٩
—٤— اديان ومذاهب	
١— بابيلر وبابيزم :	
١ بابيزمك تاريخچه‌سى	١٠
٢ اساسات دينيه‌سى	١٢
٣ مدنى غايه‌لرى	١٣
٢— درزيلر :	
١ تاريخچه‌سى	١٥
٢ درزيلرك دين واعتقادلرى	١٨
٣— خرستيانلر :	
١ روم اورتودوقس	١٩
٢ قاتوليكلردن لاتينلر	٢٠
٣ مارونيلر	٢٠
٤ متحد روملر	٢١
٥ اجنبى قاتوليك مؤسساتى	٢١
٦ پروتستانلر	٣٠
٤— يهوديلر وسيونيزم	
١ يهوديلر	٣٠
٢ سيونيزم	٣٤

—٥— بيروت ، عكا ونابلس لوالرينك احوال طبيعيه‌سى:	
١— طاغلر :	٣٩
٢— نهرلر	٤١
٣— كوللر	٤٣
—٦— احوال ژه‌ئولوژيه	٤٤
—٧— اقليم وهوا	
١— اقليم	٤٥
٢— روزكارلر	٤٦
—٨— معادن	٤٦
—٩— اورمانلر:	
١— اورمانلر	٤٨
٢— اورمانلر حقنده ملاحظات	
١ طاغلرك چيپلاق قالماسى	٤٩
٢ متحرك آكشيه‌نك تشكلى	٥٠
٣ بطاقلقلرك تشكلى	٥٠
٤ اورمانلرك محو وتخريبنى توقيف ايده‌جك وسائل	٥٢
—١٠— حيات نباتيه	٥٣
—١١— حيات حيوانيه	٥٥
—١٢— محصولات صناعيه	٥٦
—١٣— امور زراعيه	
١— سوريه زراعتنه متعلق بر ايكى سوز	٥٨
٢— تشكيلات ومؤسسات زراعيه	٦٤
— ١٤ — امور نافعه:	
١— طرق ومعابر	٦٥

- ١٥ - سوریه قطعه‌سنك تاریخچه‌سی :

١— قرون اولی ٦٨
٢— قرون وسطی ٧٦
٣— قرون اخیره ٨٠

—١٦— سوریه‌ده آثار عتیقه ٨١

تدقیقات وتتبعات محلیه :

—١— سلفیته دوغرو ٨٨

—٢— سلفیت :

١— سلفیتك منظره ووضعیت خارجیه‌سی ٩٠
٢— » خطوط داخلیه‌سی ٩٠
٣— » احوال عمومیه‌سی ٩٢
٤— » احوال اجتماعیه‌سی : ٩٣
١ طبقات اهالی ، طرز تلبس ومعیشت ٩٣
٢ اعتیادات اجتماعیه ٩٥
٣ تنزه محللری وسپور ٩٦
٥— سلفیتك احوال روحیه‌سی :
١ اخلاق وطبایع ٩٧
٢ حالت فکریه ٩٩
٣ قصبه‌ده ذوق ١٠٠
٦— احوال صحیه ١٠٢
٧— لسان وادبیات ١٠٣

—٣— جماعین ناحیه‌سی:

١— جماعین کویلرنده ١٠٦
٢— ناحیه‌نك احوال عمومیه‌سی ١٠٩

—٤— نابلس :

١— نابلسك منظره ووضعیت خارجیه‌سی ١١٢

٢— » خطوط داخلیه‌سی :
١ قصبه‌نك وسعتی وبنالری ١١٣
٢ لوازم واشیای بیتیه ١١٦
٣ قصبه‌نك محله‌لری وسوقاقلری ١١٧
٥ قصبه‌نك صویی ١١٨

٣— احوال عمومیه:
١ موقع ونفوس ١١٩
٢ نابلسك تاریخچه‌سی ١٢٠
٣ معارف ١٢١
٤ بلدیه ، مؤسسات صحیه وعمرانیه ١٢١
٥ صنایع ١٢٤
٤— نابلسك احوال اجتماعیه‌سی :
١ طبقات اهالی وطرز معیشت ١٢٦
٢ اعتیادات وحالت اجتماعیه ١٣٠
٣ تنزه محللری وسپور ١٣٤

٥— احوال روحیه :
١ مزاج ، اخلاق وطبایع ١٣٦
٢ حالت فکریه ١٤٠
٦— حالت صحیه ١٤١
٧— لسان وادبیات ١٤٤

—٥— سامریلر :

١— سامری محله‌سی ١٥١
٢— سامریلرك معبدی وتوراتلری ١٥٢
٣— سامریلرك دینی ١٥٤
٤— سامریلرك احوال اجتماعیه‌سی :
١ افراد سامریه وطرز معیشت ١٥٧
٢ اعتیادات اجتماعیه ١٥٨
٥— سامریلرده حالت روحیه وفکریه ١٦٠
٦— سامریلرك لسانی ١٦٢
٧— ادبیات سامریه ١٦٨
٨— سامریلرده صنایع نفیسه ١٧٤

TÜRK TARİH KURUMU

—٦— نابلس مرکز قضاسی :

١— نابلس حوالیسنده ١٧٦

٢— نابلس مرکز قضاسنك احوال عمومیه‌سی ١٧٩

—٧— سباستیه‌دن چکرکن ١٨٣

—٨— طول کرم : ١٨٧

١— قصبه‌نك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی ١٨٧

٢— احوال عمومیه :

١ بنی صعب قضاسنك موقع وحدودی ١٨٩

٢ نفوسی ١٨٩

٣ امور بلدیه ١٨٩

٤ معارف ١٩٠

٥ احوال زراعیه ومحصولات ١٩٢

٣— احوال اجتماعیه :

١ طبقات اهالی ، طرز معیشت وحیات عمومیه ١٩٣

٢ طول کرمده اعتیادات اجتماعیه وادبیات ١٩٨

٤— طول کرمده احوال صحیه ٢٠٠

—٩— طول کرم ـ ملبس یولی :

١— قلقیلیه‌یه دوغرو ٣٠٢

٢— قلقیلیه‌نك احوال عمومیه‌سی ٢٠٤

٣— ملبسه‌دوغرو ٢٠٥

—١٠— ملبس :

١— ملبسه کیره‌رکن ٢٠٦

٢— ملبسك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی ٢٠٧

٣— ملبسك احوال عمومیه‌سی :

١ اهمیت موقعیه ٢١٠

٢ تاریخچه ٢١١

٣ صورت اداره ٢١٢

٤ امور معارف ١١٢

٤— ملبسك احوال اجتماعیه‌سی :

١ موسویلرك اقسامی ، لسان وشخصیتلری ٢١٣

٢ ملبسده حیات ٢١٦

٣ ملبسده اعتیادات دینیه واجتماعیه ٢١٨

٥— ملبسده حالت صحیه ٢١٩

٦— لسان عبرانی وادبیات عبرانیه ٢٢٠

—١١— ملبسدن جنینه ٢٢٤

—١٢— جنین :

١— جنینك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی ٢٢٦

٢— احوال عمومیه :

١ قضانك موقعی ، نفوسی ، مساحه‌سی ٢٢٨

٢ تاریخچه ٢٢٩

٣ امور اداریه وبلدیه ٢٢٩

٤ امورمعارف ٢٣٠

٥ امور زراعیه ٢٣١

٦ آثار عتیقه ٢٣٢

٣— جنینك حالت اجتماعیه‌سی ٢٣٣

—١٣— سامره‌دن غالیله‌یه ٢٣٥

—١٤— حیفا :

١— حیفایه کیره‌رکن ٢٣٧

٢— حیفانك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی ٢٣٩

٣— احوال عمومیه :

١ موقع ونفوس ٢٤١

٢ حیفا لیمانی ٢٤٢

٣ مواقع تاریخیه ٢٤٤

٤ حیفا بلدیه‌سی ٣٤٥

٥ امور معارف ٢٤٧

٦ حیفا قضاسنده مهاجرین اجنبیه ٢٤٨

٧ حیفانك قضاسنك احوال زراعیه‌سی ووارداتی ٢٥٤

٨ حیفا قضاسنده‌کی آثار عتیقه ٢٥٦

٤— حیفانك احوال اجتماعیه‌سی :

TÜRK TARİH KURUMU

١ حیفاده حیات عمومیه اجتماعیه ٢٥٧
٢ حیفاده اسلاملر وحیات اجتماعیه‌لری ٢٥٨
٣ حیفاده یرلی خرستیانلر وحیات اجتماعیه‌لری ٢٦٠
٤ حیفاده یهودیلر ، حیات اجتماعیه‌لری وفعالیت یهودیه ٢٦٢
٥ حیفاده آلمانلر وحیات اجتماعیه‌لری ٢٦٤

—١٥— بابیلر وبابیزم حقنده تدقیقات محلیه :

١— حیفاده بابیلر ٢٦٩

٢— بابی شیخی ایله اجتماعلر :

١ ایلك اجتماع ٢٧١
٢ ایکنجی اجتماع ٢٧٥
٣ اوچنجی اجتماع ٢٧٨

—١٦— حیفادن عکایه ٢٨٠

—١٧— عکا :

١— عکانك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی ٢٨٢

٢— عکانك احوال عمومیه‌سی :

١ عکا قضاسی ٢٨٤
٢ تشکلات ارضیه ٢٨٤
٣ عکانك نفوسی ٢٨٥
٤ عکانك تاریخچه‌سی ٢٨٦
٥ وضعیت عمومیه ٢٨٨
٦ عکا قضاسنك معارفی ٢٨٩

٣— عکانك احوال اجتماعیه‌سی ٢٨٩

٤— عکاده حالت صحیه ٢٩٠

٥— عکا ایله حیفا آره‌سنده رقابت ٢٩١

—١٨— عکادن صوره ٢٩٣

—١٩— صور : ٢٩٥

١— صورك وضعیتی ، منظره‌سی وخطوط داخلیه‌سی ٢٩٥

٢— احوال عمومیه :

١ صور قضاسی ٢٩٧
٢ قضانك احوال طبیعیه‌سی ٢٩٨
٣ صور قصبه‌سی ٢٩٨

٤ صورك تاریخچه‌سی ٢٩٩
٥ صورك نفوس وبلدیه‌سی ٣٠١

٣— صورده حیات اجتماعیه ٣٠٤

٤— صورده حالت صحیه ٣٠٨

—٢٠— صور ـ صیدا یولنده ٣٠٩

—٢١— صیدا :

١— صیدانك وضعیتی ، منظره‌سی ٣١١

٢— صیدانك خطوط داخلیه‌سی : ٣١٢

١ قصبه‌نك بنالری وسوقاقلری ٣١٢
٢ قصبه‌نك صویی ٣٤٤

٣— صیدانك احوال عمومیه‌سی :

٢ صیدا قضاسی ٣١٥
٢ صیدانك تاریخچه‌سی ٣١٦
٣ امور بلدیه ٣١٩
٤ معارف ٣١٩
٥ احوال زراعیه ٣٢٠

٤— صیدانك احوال اجتماعیه‌سی ٣٢٢

٥— احوال روحیه :

١ اخلاق وطبایع ٣٢٥
٢ حالت فکریه ٣٢٦
٣ ذوق وحسن مسائلی ٣٢٧

—٢٢— متوالی ادبیاتی ٣٢٨

—٢٣— صیدا — جدیده یولنده :

١— نباطیه‌یه دوغرو ٣٣٤

٢— نباطیه ناحیه‌سی ٣٣٥

٣— جدیده‌یه دوغرو ٣٣٧

—٢٤— جدیده :

١— جدیده‌نك وضعیتی ومنظره‌سی ٣٣٩

٢— جدیده‌نك خطوط داخلیه‌سی ٣٣٩

TÜRK TARİH KURUMU

٣— احوال عمومیه :
١ مرجعیون قضاسی ٣٤١
٢ جدیده قصبه‌سی ٣٤٢
٣ امور معارف ٢٤٣
٤ محصولات زراعیه ٣٤٤
٤— جدیده‌نك احوال اجتماعیه‌سی ٣٤٤
٥— لسان وادبیات ٣٤٨

٢٥— جدیده ـ صفد یولی :
١— جدیده‌دن خالصه‌یه ٣٥١
٢— غوارنه عشیرتی آره‌سنده :
١ خالصه کویی ٣٥٣
٢ غوارنه عشیرتنك احوال اجتماعیه‌سی ٣٥٤
٣— خالصه‌دن جاعونه‌یه ٣٥٦
٤— جاعونه :
١ یهودی جاعونه ٣٥٧
٢ اسلام جاعونه ٣٦١
٥— جاعونه‌دن صفده ٣٦٢

٢٦— صفد :
١— صفدك وضعیتی ومنظره‌سی ٣٦٣
٢— صفدك خطوط داخلیه‌سی : ٣٦٤
١ صفدك بنالری وسوقاقلری ٣٦٤
٢ صو وتنزه محللری ٣٦٦
٣— صفدك احوال عمومیه‌سی :
١ صفد قضاسی ٣٦٧
٢ صفد قصبه‌سی ٣٦٨
٣ تاریخچه‌سی ٣٦٩
٤ امور بلدیه ٣٧٠
٥ امور معارف ٣٧١
٦ احوال زراعیه ٣٧١
٤— صفدك احوال اجتماعیه‌سی :
١ حیات اجتماعیه ٣٧٢
٢ اعتیادات اجتماعیه ٣٧٤

٢٧— صفد — طبریا یولی ٣٧٥

٢٨— طبریا :
١— طبریانك وضعیتی ومنظره‌سی ٣٧٧
٢— طبریانك خطوط داخلیه‌سی :
١ قصبه‌نك بنالری وسوقاقلری ٣٧٨
٢ طبریانك صویی وقاپلیجه‌لری ٣٧٩
٣— طبریانك احوال عمومیه‌سی :
١ طبریا قضاسی ٣٨١
٢ احوال طبیعه ٣٧٢
٣ طبریا قصبه‌سی وتاریخچه‌سی ٣٨٣
٤ طبریا بلدیه‌سی ٣٧٤
٥ امور معارف ٣٧٥
٧ طبریا قاپلیجه‌لری ٣٨٧
٤— طبریانك احوال اجتماعیه‌سی ٣٨٨

٢٩— طبریا ـ ناصره یولی ٣٩١

٣٠— ناصره :
١— ناصره‌نك وضعیتی ومنظره‌سی ٣٩٣
٢— ناصره‌نك خطوط داخلیه‌سی :
١ قصبه‌نك بنالری وسوقاقلری ٣٩٥
٢ قصبه‌نك صویی وتنزه محللری ٣٩٧
٣— احوال عمومیه :
١ ناصره قضاسی ٣٩٨
٢ احوال طبیعه ٣٩٧
٣ ناصره قصبه‌سی ٤٠٠
٤ امور معارف ٤٠٢
٥ امور صناعیه ٤٠٣
٦ امور ومحصولات زراعیه ٤٠٣
٤— ناصره‌نك احوال اجتماعیه‌سی ٤٠٥
٥— ناصره‌ده حالت صحیه ٤٠٨

٣١— ناصره — غوربیسان یولی :
١— ناصره‌دن بیسانه ٤١٠

٢— بيسان :

١ بيسان چفتلكى ٤١١

٢ بيسان قصبه‌سى ٤١٢

٣— بيساندن غوره دوغرو ٤١٣

—٣٢— غور بيسان عشايرى :

١— بيسان عشايرينك احوال عموميه‌سى ٤١٤

٢— بيسان عشايرينك احوال اجتماعيه‌سى :

١ طرز معيشت ٤١٩

٢ طرز تلبس ٤٢٢

٣ اعتيادات اجتماعيه ٤٢٤

٤ حيات عموميهٔ اجتماعيه ٤٢٧

٣— بيسان عشايرنده حالت روحيه وادبيات ٤٢٨

خاتمه

١ شايان توصيه آثار ٤٣٨

٢ خطا وصواب جدولى ٤٤٢

٣ فهرست ٤٤٤

— پلانلر ، خريطه‌لر ، رسملر ، —

	صحيفه
سوريه وفلسطين	٦ — ٧
درزى قادينلرينك قيافتى	١٦ — ١٧
درزى مشايخى	١٨ — ١٩
يهودى قولونيلرندن برى — زمارين (زيكرون ژاقوب)	٣٢ — ٣٣
بيروت داغلرى	٤٠ — ٤١
شريعه نهرى منبعلرى	٤٢ — ٤٣
طبريا كولى وحواليسى	٤٤ — ٤٥
حضرت سليمان دورنده حكومت عبرانيه	٧٠ — ٧١
نابلس قصبه‌سنك منظرهٔ عموميه‌سى	١١٢ — ١١٣
سامريلرك توراتى	١٥٢ — ١٥٣
نابلس وحواليسى	١٧٦ — ١٧٧
حيفا قصبه‌سنك شرق جهتندن منظره‌سى	٢٣٨ — ٢٣٩
حيفا قصبه‌سنك شرق جهتندن منظره‌سى	٢٤٠ — ٢٤١
حيفا استاسيونك قاره جهتندن كورونيشى	٢٤٢ — ٢٤٣
حيفا استاسيونى بناسنك دكز جهتندن كورونيشى	٢٤٤ — ٢٤٥
حيفا ـ عكا قويى	٢٨٠ — ٢٨١
عكا ـ منظرهٔ عموميه	٢٨٢ — ٢٨٣
صور وحواليسى	٢٩٦ — ٢٩٧
صيدا وحواليسى	٣١٢ — ٣١٣
نباطيه ـ مرجعيون يولنده : (ليتانى — قاسميه)	
نهرى مجراسى	٣٣٨ — ٣٣٩

بر بدوی قادين قيافتی، ٣٥٢ — ٣٥٣

(حوله) كولی وجواری ٣٥٦ — ٣٥٧

صفد ٣٦٤ — ٣٦٥

جب(قويو) يوسف عليه السلام ٣٧٠ — ٣٧١

يهودی قيافتی ٣٧٤ — ٣٧٥

طبريانك منظرهٔ عموميه‌سی ٣٧٨ — ٣٧٩

ناصره‌ده قيافت محليه (عائلهٔ مقدسه) ٣٩٤ — ٣٩٥

ناصره‌ده (عين مريم) ٣٩٦ — ٣٩٧

(جالوت) واديسی ٤١٠ — ٤١١

بدوی قيافتی ٤٢٠ — ٤٢١

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

TÜRK TARİH KURUMU

TÜRK TARİH KURUMU

TÜRK TARİH KURUMU

تبعات علمیه

بیروت ولایتی

جنوب قسمی

A
3488
1